

Lagrådsremiss

Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 10 december 2009

Jan Björklund

Claes Mårtensson
(Utbildningsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller ett förslag till en ny skollag. Utgångspunkten för förslaget till en ny skollag är en tydlig och enkel struktur, som i så stor utsträckning som möjligt är gemensam för alla skol- och verksamhetsformer och alla huvudmän. Förskolan blir en egen skolform och de fristående skolorna och förskolorna blir en del av skolväsendet.

I skollagens inledande kapitel finns *övergripande mål för utbildningen* och bestämmelser om lika tillgång till utbildning och alla elevers rätt till likvärdig utbildning. I det inledande kapitlet definieras också vissa centrala begrepp som elev, enskild, fristående skola och förskola, skolenhet, undervisning och utbildning. Här läggs också värdegrunden för skolväsendet fast. Utbildningen vid en skolenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell, medan en fristående förskola eller skola kan ha en konfessionell inriktning, där deltagande i de konfessionella inslagen ska vara frivilligt. Läroplanerna ska gälla för alla förskolor och skolor, oavsett huvudman. Genom en tydlig koppling till barnkonventionen klargörs också att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning.

I lagens andra kapitel som behandlar *huvudmän och ansvarsfördelning* fastläggs och förtydligas ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. Regler finns om godkännande av fristående skolor, förskolor, förskoleklasser och fritidshem. Rektorns pedagogiska ledningsansvar förstärks. Förskolan ska ledas av en förskolechef. Det finns också regler om vem som får anställas och användas för undervisningen i skolväsendet.

En samlad elevhälsa införs med förebyggande och hälsofrämjande syfte. För elevhälsans medicinska, psykosociala, psykologiska och

specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skol-sköterska, psykolog och kurator.

I lagens tredje kapitel finns bestämmelser om *elevernas utveckling mot målen*. Alla elever ska ges den ledning och den stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att utifrån sina förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Regleringen av processen som leder till beslut om särskilt stöd och ett åtgärdsprogram blir tydligare. Ett beslut om att upprätta eller inte upprätta ett åtgärdsprogram ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Regler för *kvalitetsarbete och inflytande* samlas i ett gemensamt fjärde kapitel i skollagen. Huvudmän, skolor och förskolor ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. Kravet på kommunal skolplan och kvalitetsredovisning avskaffas. Vid varje skolenhet ska det bedrivas ett systematiskt arbete med barnens, elevernas och vårdnadshavarnas inflytande. Rektorn och förskolechefen ansvarar för att det finns ett eller flera forum för samråd. Bestämmelser införs också om att en kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för.

I kapitlet om *trygghet och studiero* finns bestämmelser om skolans arbetsmiljö och disciplinära åtgärder m.m. Rektor och lärare får möjlighet att vidta tillfälliga åtgärder för att värna alla elevers trygghet och studiero. En elev i grundskolan ska kunna avstängas från undervisningen under kortare tid. Föremål som används för att störa undervisningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i skolan får omhändertas.

Åtgärder mot kränkande behandling regleras i lagens sjätte kapitel.

Bestämmelser om *skolplikt* samlas i ett kapitel. Om en elev uppnått målen innan skolplikten upphör, upphör skolplikten tidigare. För den elev som inte gått ut högsta årskursen, när skolplikten upphör, förlängs skolplikten ett år. Reglerna om befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen utformas väsentligt mer restriktivt än i dag. För att betona att befrielse endast ska komma i fråga i undantagsfall ska befrielse bara kunna medges när det finns synnerliga skäl. Regler om information vid frånvaro införs. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från utbildningen ska rektorn enligt huvudregeln samma dag se till att vårdnadshavaren underrättas.

Förskolan regleras i det första skolformskapitlet. Liksom för andra skolformer där enskilda kan vara huvudmän finns i kapitlet regler både avseende offentliga och enskilda huvudmän. Kommunen beslutar om godkännande av fristående förskola och ansvarar för tillsynen. Reglerna för *förskoleklassen* kvarstår men de organisatoriska bestämmelserna för förskoleklassen samordnas i större utsträckning med de bestämmelser som gäller för grundskolan. Bestämmelser om modersmålsstöd i förskolan och förskoleklassen förs in i lag. Statens skolinspektion ska i fortsättningen godkänna alla förskoleklasser med enskild huvudman.

Grundskolan regleras i det tionde kapitlet. Timplanen och kursplanerna ska gälla både offentliga och fristående grundskolor. Det införs ett bemyndigande som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter som innebär undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen. Regeringen kan även meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna för kursplaner för fristående grundskolor med särskild

pedagogisk inriktning. Ett bemyndigande införs om att utfärda föreskrifter om att antagningsprov ska kunna användas för urval till utbildningar som kräver speciella färdigheter fr.o.m. årskurs 7 och i vissa undantagsfall fr.o.m. årskurs 4. Kommunen ska i undantagsfall oberoende av elevens och vårdnadshavarens inställning kunna flytta en elev permanent till en annan skolenhet om det är nödvändigt för övriga elevers trygghet och studiero. Reglerna om skolskjuts är i allt väsentligt oförändrade men kommunen får skyldighet att erbjuda skolskjuts i vissa ytterligare fall om det kan ske utan ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för kommunen. De övergripande bestämmelserna om modersmålsundervisning flyttas från förordning till lag för grundskolan och övriga obligatoriska skolformer.

Särskolan delas upp i två skolformer, grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Träningskolan finns kvar som inriktning inom grundsärskolan. Elever med autism eller autismliknande tillstånd tillhör personkretsen för särskolan endast om de också har en utvecklingsstörning eller om de har ett betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. För att betona vikten av en noggrann utredning inför beslut om mottagande i särskolan införs en bestämmelse som slår fast att utredning inför beslut om mottagande ska omfatta en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning.

Bestämmelserna för *specialskolan* och *sameskolan* överensstämmer så långt som möjligt med bestämmelserna för övriga skolformer.

Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklass, de obligatoriska skolformerna och de särskilda utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras och regleras i ett eget kapitel i skollagen.

Bestämmelserna för *gymnasieskolan* har utformats i enlighet med förslagen i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) och som riksdagen beslutade om hösten 2009 (bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). Vidare har vissa bestämmelser om bl.a. modersmålsundervisning flyttats från förordning till lag. Avseende *gymnasiesärskolan* införs bl.a. regler om ansökan, individuella studieplaner och utvecklingssamtal. Vidare införs en skyldighet att närvara i undervisningen och en rätt för elever som har särskilda skäl med hänsyn till sina personliga förhållanden att få mottas i en annan kommuns gymnasiesärskola.

De tre skolformerna inom *vuxenutbildningen* regleras i varsitt kapitel. Särsvux byter namn till särskild utbildning för vuxna. Samma regler för personkretsen gäller som för grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Svenskundervisning för invandrare byter namn till utbildning i svenska för invandrare. Förkortningarna komvux, särsvux och sfi utmönstras ur skollagen. För varje elev i kommunal vuxenutbildning liksom i särskild utbildning för vuxna och i utbildning i svenska för invandrare ska det finnas en individuell studieplan. En rätt till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå införs för vissa elever. I övrigt innehåller kapitlen som rör vuxenutbildningen få materiella förändringar.

Dagens regler om *entreprenad och samverkan* förtydligas och sammanförs i ett kapitel i skollagen. En möjlighet för fristående gymnasieskolor att lägga ut delar av utbildningen på entreprenad införs.

I ett särskilt kapitel regleras ett antal särskilda utbildningsformer som t.ex. internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, och särskild undervisning bl.a. på sjukhus. Kapitlet innehåller även bestämmelser om skolpliktens fullgörande på annat sätt. Villkoren för ett medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt ska skärpas genom att det ska krävas synnerliga skäl. Bestämmelser om pedagogisk omsorg som kan erbjudas i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds samlas i ett eget kapitel i skollagen under beteckningen *annan pedagogisk verksamhet*. Hemkommunen ska sträva efter att tillhandahålla omsorg under den tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, om föräldrarna inte själva kan ordna omsorgen.

I kapitlet om *tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering* slås. Statens skolinspektions ansvar för fast i lag. Gemensamma bestämmelser om tillsynsmyndigheternas befogenheter vid tillsyn införs i lag. Nya sanktioner mot både enskilda och offentliga huvudmän, t.ex. i form av vite, införs. Ansvaret för *statlig utvärdering och kvalitetsgranskning* slås också fast i lagen. Verksamheten vid *Skolväsandets överklagandenämnd* regleras i ett kapitel och regler om muntlig förhandling vid nämnden införs. Bestämmelser om *överklagande* samlas i ett kapitel i lagen. Vissa beslut som i dag endast kan överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt kommunallagen ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt allmänna förvaltningsrättsliga regler, bl.a. överklagande av beslut i fråga om skolskjuts, åtgärdsprogram och en kommuns beslut i fråga om ekonomiskt stöd till inackordering. Nya överklagandemöjligheter införs avseende bl.a. beslut om avstängning av elev i de obligatoriska skolformerna, nekad skolplacering på grund av betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser samt beslut om resor i specialskolan och same-skolan.

I ett avslutande kapitel i skollagen samlas vissa *övriga bestämmelser*, bl.a. om vilka barn och ungdomar som ska ha rätt till utbildning enligt lagen även fast de inte är bosatta i landet. Därutöver finns i kapitlet t.ex. regler om tystnadsplikt och talerätt. En ny bestämmelse införs om skyldigheten för fristående skolor att överlämna vissa betygshandlingar till lägeskommunen.

Lagrådsremissen innehåller också ett förslag till en lag om införande av skollagen, där ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till skollagen samlas. Härutöver finns förslag till ändringar i annan lagstiftning.

Innehållsförteckning

1	Beslut	15
2	Lagtext	16
2.1	Förslag till skollag	16
2.2	Förslag till lag om införande av skollagen (2010:000)	155
2.3	Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)	162
2.4	Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596)	164
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning.....	165
2.6	Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	166
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall.....	168
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag	169
2.9	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	171
2.10	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken....	175
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen om rätt till ledning för svenskundervisning för invandrare	177
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	179
3	Ärendet och dess beredning	180
4	Principiella utgångspunkter.....	181
4.1	Kunskap, valfrihet och trygghet	181
4.2	Utgångspunkter för en ny skollag.....	184
4.2.1	En tydlig och modern skollag.....	184
5	Inledande bestämmelser.....	186
5.1	Den nya skollagens uppbyggnad	186
5.2	Ett enhetligt och gemensamt skolväsende för alla skolformer och huvudmän.....	188
5.2.1	Skolformer och annan utbildning i skollagen.....	188
5.3	Definitioner av centrala begrepp i utbildningen	190
5.4	Övergripande mål	195
5.4.1	Syftet med utbildningen inom skolväsendet	195
5.4.2	Utbildningens utformning.....	198
5.5	Förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning	200
5.6	Lika tillgång till utbildning och likvärdig utbildning	203
5.7	Särskild hänsyn till barnets bästa.....	205
5.8	Läroplan	206
6	Huvudmän och ansvarsfördelning.....	209

6.1	Skolhuvudmän och ansvaret för utbildningen.....	209
6.1.1	Kommunalt ägande i fristående skolor.....	210
6.1.2	Regleringen av den kommunala skolplanen avskaffas	212
6.2	Reglering av utbildning med enskild huvudman.....	214
6.2.1	Skolor med enskild huvudman	214
6.2.2	Godkännande av huvudmän för fristående skolor	216
6.2.3	Borttagande av kravet på minst 20 elever	217
6.2.4	Verksamhetens omfattning.....	218
6.2.5	Förskolor och vissa fritidshem med enskild huvudman	219
6.3	Ansvarsfördelning inom utbildningen.....	221
6.4	Ledningen av utbildningen.....	225
6.4.1	Ledningen av skolan, förskolan och fritidshemmet	225
6.4.2	Rektorns och förskolechefens ledningsansvar för den pedagogiska verksamheten	228
6.5	Behörighetsregler för rektorer och förskolechefer	231
6.6	Ansvaret för undervisningen.....	236
6.6.1	Vilka som får användas för undervisning i skolväsendet.....	236
6.6.2	Lärare med utländsk utbildning.....	240
6.6.3	Lärare i vissa tvåspråkiga skolor.....	241
6.6.4	Undantagsregler	243
6.6.5	Anställning av lärare och förskollärare	246
6.6.6	Lektorer och lärare med forskarutbildning....	248
6.7	Elevhälsan.....	250
6.8	Studie- och yrkesvägledning	254
6.9	Registerkontroll.....	255
6.10	Kompetensutveckling.....	257
6.11	Lokaler, utrustning och skolbibliotek.....	259
7	Barns och elevers utveckling mot målen	260
7.1	Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling.....	260
7.2	Särskilt stöd.....	261
7.3	Åtgärdsprogrammet är det centrala dokumentet i processen.....	264
7.3.1	Särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång.....	267
7.4	Information om elevens utveckling.....	269
7.4.1	Utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och skriftlig information.....	269
7.4.2	Allmänna bestämmelser om betyg	271
7.4.3	Undantag från betygsbestämmelserna för vissa fristående skolor	272
7.5	Åtgärder för rättvisa och likvärdiga betyg	273

7.5.1	Rektorns ansvar för betygssättningen förtidligas.....	274
7.5.2	Information om grunderna för betygssättningen	275
7.5.3	Ändring av uppenbart oriktiga betyg och rättelse av skrivfel och liknande	275
7.5.4	Prövning	277
8	Kvalitet och inflytande.....	277
8.1	Systematiskt kvalitetsarbete	278
8.1.1	Krav på dokumentation – men kravet på kvalitetsredovisning avskaffas.....	280
8.1.2	Kvalitetsarbete på huvudmannanivå.....	281
8.1.3	Kvalitetsarbete på enhetsnivå	283
8.1.4	Klagomålshantering.....	284
8.2	Inflytande för barn, elever och vårdnadshavare.....	285
8.2.1	Barnens och elevernas inflytande	285
8.2.2	Vårdnadshavarnas inflytande.....	288
8.2.3	Forum för samråd	289
8.3	Lokala styrelser	293
9	Trygghet och studiero	295
9.1	Skolans arbetsmiljö	295
9.2	Allmänna befogenheter för rektor och lärare.....	297
9.3	Disciplinära och andra särskilda åtgärder.....	300
9.3.1	Avstängning.....	302
9.4	Proportionalitetsprincip och dokumentation.....	305
10	Åtgärder mot kränkande behandling	306
10.1	Förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever	306
10.2	Anmälningsskyldighet för personal	307
11	Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning.....	308
11.1	Skolplikt och rätt till utbildning	308
11.2	Skolpliktens upphörande	310
11.2.1	Skolpliktens upphörande generellt och när målen uppnåtts dessförinnan	310
11.2.2	Skolpliktens upphörande ett år senare	312
11.2.3	Rätt att slutföra utbildningen i två år när skolplikten upphört.....	314
11.3	Deltagande i utbildning	315
11.4	Ansvar för att skolplikten fullgörs.....	317
12	Förskolan.....	319
12.1	Förskolans pedagogiska uppdrag ska stärkas	319
12.2	Förskolans syfte.....	320
12.3	Barngruppernas sammansättning och storlek	321
12.4	Erbjudande av förskola.....	323
12.5	Särskilt stöd till barn i förskola.....	325
12.6	Modersmål.....	326
12.7	Utvecklingssamtal i förskolan	328
12.8	Hemkommunens ansvar	329

12.9	Mottagande i en annan kommuns förskola	330
12.10	Mottagande i en fristående förskola	332
13	Förskoleklassen	333
13.1	Huvudprinciperna för förskoleklassen i dagens skollag ska gälla även i den nya skollagen.....	333
13.2	Förskoleklassens syfte.....	333
13.3	Erbjudande av förskoleklass	335
13.4	Avgifter	335
13.5	Modersmål	336
13.6	Utvecklingssamtal i förskoleklassen	337
13.7	Hemkommunens ansvar	339
13.8	Mottagande i en annan kommuns förskoleklass.....	339
13.9	Placering vid skolenhet med offentlig huvudman	340
13.10	Mottagande i en fristående förskoleklass	341
14	Grundskolan.....	342
14.1	Huvudprinciperna för grundskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen	342
14.2	Grundskolans syfte.....	343
14.3	Utbildningens omfattning och innehåll – ämnen och timplan	344
14.4	Tester och prov vid antagning.....	346
14.5	Avgifter	349
14.6	Bestämmelser om utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och betyg i grundskolan	352
14.6.1	Betygssättning innan ett ämne har avslutats.....	352
14.6.2	Skriftlig bedömning vid underkänt betyg.....	353
14.7	Mottagande och placering vid skolenhet med offentlig huvudman	354
14.8	Skolskjuts.....	356
14.9	Mottagande i en fristående grundskola	358
14.10	Insyn.....	360
15	Grundsärskolan.....	361
15.1	Huvudprinciperna för dagens obligatoriska särskola bör gälla även i den nya skollagen	361
15.2	Grundsärskolans syfte	362
15.3	Namnändring.....	362
15.4	Personkretsen	363
15.5	Utredning inför mottagande i särskolan	364
15.6	Rätt för vårdnadshavare att välja skolform	365
15.7	Utbildningens innehåll	366
15.8	Mottagande i en annan kommuns grundsärskola	368
15.9	Placering vid skolenhet med offentlig huvudman	368
15.10	Utbildningens omfattning och rätt att fullfölja utbildningen	370
16	Specialskolan.....	371
16.1	Huvudprinciperna för specialskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen	371
16.2	Specialskolans syfte	372

16.3	Utredning inför mottagande i specialskolan	373
16.4	Huvudman för utbildningen	373
16.5	Förskola, förskoleklass, fritidshem och öppen fritidsverksamhet vid specialskolor	374
17	Sameskolan	375
17.1	Huvudprinciperna för sameskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.....	375
17.2	Sameskolans syfte	377
17.3	Huvudman för utbildningen	377
17.4	Förskola, förskoleklass, fritidshem och öppen fritidsverksamhet vid sameskolor	378
18	Fritidshemmet	379
18.1	Huvudprinciperna för fritidshemmet i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.....	379
18.2	Fritidshemmet i eget kapitel	379
18.3	Fritidshemmets syfte	380
18.4	Elevgruppernas sammansättning och storlek.....	382
18.5	Erbjudande av fritidshem	383
18.6	Huvudmannens respektive hemkommunens ansvar	384
19	Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan	386
19.1	Huvudprinciperna för gymnasieskolan i dagens skollag ska gälla även i den nya skollagen	387
19.2	Gymnasieskolans syfte	388
19.3	Information om utbildning på nationella och individuella program	389
19.4	Elevers närvaro och information om frånvaro	390
19.5	Avgifter	391
19.6	Modersmålsundervisning	393
19.7	Bestämmelser om betyg, prövning och utvecklingssamtal i gymnasieskolan	393
	19.7.1 Betyg	393
	19.7.2 Etappbetyg	394
	19.7.3 Prövning	394
	19.7.4 Utvecklingssamtal	395
19.8	Utbildning anpassad för elever med vissa funktionsnedsättningar	395
19.9	Mottagande i fristående gymnasieskolor	395
20	Utbildning på nationella program i gymnasieskolan.....	398
20.1	Inledning.....	398
20.2	Ämnesplaner.....	399
20.3	Individuell studieplan	399
21	Utbildning på individuella program i gymnasieskolan	400
22	Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan.....	400
22.1	Inledning.....	400
22.2	Huvudprinciper för gymnasiesärskolan.....	401
22.3	Gymnasiesärskolans syfte	402
22.4	Personkretsen.....	402
22.5	Ansökan.....	403

22.6	Mottagande i gymnasiesärskolan	403
22.7	Antagning.....	404
22.8	Individuella studieplaner och utvecklingssamtal i gymnasiesärskolan	405
22.9	Information till hemkommunen	406
22.10	Modersmålsundervisning.....	406
22.11	Bestämmelser om betyg i gymnasiesärskolan.....	407
23	Utbildning på program i gymnasiesärskolan	407
23.1	Inledning	407
23.2	Huvudprinciperna för utbildning på gymnasiesärskolans program ska gälla även i den nya skollagen	408
23.3	Gymnasiesärskolans nationella program.....	408
23.3.1	Urval av nationella program.....	409
23.4	Specialutformade program.....	409
23.5	Beslut om vilket program en elev ska gå	410
23.6	Ämnen, ämnesblock och verksamhetsområden	410
23.7	Möjlighet att läsa ämnen enligt gymnasieskolans ämnesplaner	411
23.8	Individuella program.....	412
23.8.1	Alla huvudmän ges möjlighet att anordna individuella program	412
23.8.2	Syftet med individuella program.....	412
23.8.3	Yrkes- och verksamhetsträning på det individuella programmet	413
23.9	Erbjudande om utbildning på specialutformade eller individuella program.....	413
23.10	Mottagande i en annan kommuns gymnasiesärskola	414
23.11	Skolskjuts.....	415
23.12	Mottagande i en fristående gymnasiesärskola.....	415
24	Kommunal vuxenutbildning	416
24.1	Huvudprinciperna för dagens kommunala vuxenutbildning ska gälla även i den nya skollagen	416
24.2	Benämningen av skolformen.....	416
24.3	Övergripande mål.....	417
24.4	Samverkan mellan skolformer	418
24.5	Kommunens ansvar och syfte med utbildningen	419
24.6	Kurser och gymnasiepoäng.....	420
24.7	Individuella studieplaner.....	421
24.8	Behörighet till utbildning på grundläggande nivå	423
24.9	Ansökan om utbildning på grundläggande nivå.....	424
24.10	Rätt till utbildning på gymnasial nivå	425
24.11	Behörighet till utbildning på gymnasial nivå	426
24.12	Utbildning på gymnasial nivå i annan kommun än hemkommunen.....	428
24.13	Antagning.....	429
24.14	Betyg och intyg	430
24.15	Prövning.....	431
24.16	Validering	433
24.17	Ansökningsavgifter	435

24.18	Interkommunal ersättning på gymnasial nivå.....	436
25	Särskild utbildning för vuxna.....	437
25.1	Huvudprinciperna för dagens vuxenutbildning för utvecklingsstörda bör gälla även i denna lag.....	437
25.2	Namnändring.....	437
25.3	Målgruppen.....	438
25.4	Övergripande mål.....	438
25.5	Samverkan mellan skolformer.....	439
25.6	Bestämmelser om betyg, intyg, individuella studieplaner och validering.....	440
25.7	Kommunens ansvar.....	440
25.8	Behörighet till utbildning på gymnasial nivå.....	441
25.9	Antagning.....	442
26	Utbildning i svenska för invandrare.....	442
26.1	Huvudprinciperna för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) bör gälla även i denna lag.....	442
26.2	Namnändring.....	443
26.3	Övergripande mål.....	444
26.4	Bestämmelser om betyg, intyg individuella studieplaner, prövning och validering.....	445
26.5	Kommunens ansvar.....	446
26.6	Disciplinära åtgärder.....	447
27	Entreprenad och samverkan.....	447
27.1	Inledning.....	447
27.2	Uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen.....	451
27.3	Entreprenader i gymnasieskolan.....	451
27.4	Entreprenader inom vuxenutbildning tillhörande det offentliga skolväsendet.....	453
27.5	Entreprenadmöjligheter för enskilda huvudmän avseende modersmålsundervisning.....	453
27.6	Dispens.....	454
27.7	Bestämmelser för utbildning på entreprenad.....	455
	27.7.1 Myndighetsutövning.....	455
	27.7.2 Krav på lärares utbildning och kompetens ...	456
27.8	Ansvar för medicinska insatser.....	457
27.9	Avtal mellan stat och kommun.....	458
28	Särskilda utbildningsformer.....	458
28.1	Inledning.....	458
28.2	Internationella skolor.....	459
28.3	Utbildning vid särskilda ungdomshem.....	460
28.4	Utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.....	462
28.5	Utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola.....	462
28.6	Särskild undervisning m.m.....	463
28.7	Annat sätt för att fullgöra skolplikten.....	465
28.8	Gemensamma bestämmelser om bemyndigande.....	466
29	Annan pedagogisk verksamhet.....	467
29.1	Huvudprinciperna för vissa pedagogiska verksamheter i dagens skollag ska ligga fast.....	467

29.2	Pedagogisk omsorg	468
29.3	Öppen förskola	471
29.4	Öppen fritidsverksamhet	472
29.5	Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.....	473
29.6	Gemensamma bestämmelser för annan pedagogisk verksamhet	475
29.6.1	Övergripande utgångspunkter	475
29.6.2	Kvalitet i verksamheten.....	476
29.6.3	Avgifter och bidrag	478
30	Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering	480
30.1	Inledning	480
30.1.1	Dagens reglering av tillsynsansvaret	480
30.2	Tillsynsbegreppet ska definieras i skollagen.....	481
30.2.1	Ansvaret för tillsyn ska regleras i skollagen	482
30.3	Befogenheter vid tillsyn	485
30.4	Ingripanden vid tillsyn	487
30.4.1	Förebyggande åtgärder.....	488
30.4.2	Avstående från ingripande	489
30.4.3	Anmärkning	489
30.4.4	Föreläggande.....	490
30.4.5	Vite	491
30.4.6	Vissa bestämmelser om uppgiftsskyldighet.....	492
30.4.7	Tillfälligt verksamhetsförbud.....	494
30.4.8	Särskilda sanktioner mot kommuner och landsting som huvudmän.....	496
30.4.9	Sanktioner mot enskilda huvudmän	497
30.5	Statlig kvalitetsgranskning.....	499
30.6	Ansvaret för nationell uppföljning och utvärdering	501
31	Skolväsendets överklagandenämnd	502
31.1	Inledning	502
31.2	Nämndens sammansättning.....	503
31.3	Bestämmelser om muntlig förhandling.....	504
32	Överklagande.....	505
32.1	Bestämmelsernas struktur och innehåll.....	505
32.2	Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol.....	508
32.2.1	Beslut av Statens skolinspektion eller Statens skolverk	508
32.2.2	Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.....	512
32.2.3	Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen.....	517
32.2.4	Beslut av rektor	517
32.3	Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd	519

32.3.1	Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.....	519
32.3.2	Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen	525
32.3.3	Beslut av rektor.....	526
32.4	Övriga bestämmelser om överklagande.....	529
32.5	Överklagandeförbud.....	530
33	Övriga bestämmelser.....	530
33.1	Inledning.....	530
33.2	Bosättning m.m.	532
33.3	Vissa definitioner	537
33.4	Kommunens informationsansvar för ungdomar under 20 år.....	539
33.5	Bestämmelser om handläggning.....	541
33.6	Talerätt	541
33.7	Samverkan och anmälan till socialnämnden.....	543
33.8	Tystnadsplikt	544
33.9	Riksinternatskolor	545
33.10	International Baccalaureate (IB).....	546
33.11	Överlämnande av betygshandlingar	547
33.12	Övriga bemyndiganden	550
34	Hävande av riksdagsbindningar	551
35	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	552
36	Ändringar i annan lagstiftning	554
36.1	Offentlighets- och sekretesslagen.....	554
36.1.1	Sekretess inom elevhälsa och annan elevstödande verksamhet.....	554
36.1.2	En sekretessbrytande bestämmelse.....	556
36.2	Bibliotekslagen.....	558
36.3	Arbetsmiljölagen	559
37	Ekonomiska konsekvenser.....	559
37.1	Tydligare bestämmelser om vem som får anställas och användas för undervisningen	560
37.2	Kompletterande kurser	561
37.3	Lektorer	561
37.4	Personal i elevhälsan	561
37.5	Skolbibliotek	562
37.6	Systematiskt kvalitetsarbete	562
37.7	Avgiftsfri förskoleklass	562
37.8	Modersmål i förskoleklassen.....	563
37.9	Ämnet teknik i grundsärskolan.....	563
37.10	Utredning inför mottagande i särskolan	564
37.11	Skolpliktens upphörande ett år senare	564
37.12	Utvecklingssamtal	565
37.13	Individuella studieplaner	565
37.14	Rätt att i vissa fall gå utbildning i annan kommun än i hemkommunen.....	566

37.15	Ingen ansökningsavgift vid ansökan till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.....	566
37.16	Möjligheter att överklaga beslut.....	567
38	Författningskommentar.....	569
38.1	Förslag till skollag.....	569
38.2	Förslag till lag om införande av skollagen (2010:000).....	853
38.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	864
38.4	Övriga förslag till lagändringar.....	867
Bilaga 1	Lagförslag i departementspromemorian <i>Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet</i> (Ds 2009:25).....	868
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser avseende departementspromemorian <i>Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet</i> (Ds 2009:25)	982
Bilaga 3	Promemoria – Förslag till lag om införande av skollagen m.m. (U2009/5601/S).....	985
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Förslag till införande av skollagen m.m. (U2009/5601/S).....	998
Bilaga 5	Lagförslag i betänkandet <i>Legitimation och skärpta behörighetsregler</i> (SOU 2008:52).....	999
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet <i>Legitimation och skärpta behörighetsregler</i> (SOU 2008:52).....	1016
Bilaga 7	Lagförslag i betänkandet <i>Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet</i> (SOU 2008:122).....	1018
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet <i>Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet</i> (SOU 2008:122)	1024
Bilaga 9	Utdrag ur förslag till ändring i skollagen (1985:1100) i betänkandet SOU 2008:27.....	1025
Bilaga 10	Förteckning över remissinstanser avseende betänkande <i>Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola</i> (SOU 2008:27).....	1026

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. skollag,
2. lag om införande av skollagen (2010:000),
3. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
4. lag om ändring i lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svensk-undervisning för invandrare,
5. lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall,
6. lag om ändring i lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning,
7. lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596),
8. lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens,
9. lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag,
10. lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567),
11. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
12. lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till skollag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Inledande bestämmelser

Skolväsendet

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt 2 kap. 2–6 §§.

Skolväsendet omfattar skolformerna

- förskola,
- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,
- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola,
- kommunal vuxenutbildning,
- särskild utbildning för vuxna, och
- utbildning i svenska för invandrare.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer.

Vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet

2 § I denna lag finns även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. För sådan verksamhet gäller gemensamma bestämmelser i denna lag endast om det anges särskilt.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *elev*: den som deltar i utbildning enligt denna lag, med undantag för barn i förskolan,
- *fristående fritidshem*: sådant fritidshem som bedrivs av en enskild och som avses i 2 kap. 7 § andra stycket,
- *fristående förskola*: förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola,

- *fristående skola*: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,
- *förskoleenhet*: av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en förskolebyggnad eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,
- *skolenhet*: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en skolbyggnad eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,
- *undervisning*: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- *utbildning*: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Syftet med utbildningen inom skolväsendet

4 § Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

Utformningen av utbildningen

5 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

6 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

7 § Undervisningen vid fristående skolor, förskolor och fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, förskolor och fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Lika tillgång till utbildning

8 § Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Likvärdig utbildning

9 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Särskild hänsyn till barnets bästa

10 § I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Läroplan

11 § För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för en viss skolform eller för fritidshemmet meddela föreskrifter om utbildningens värdegrund och uppdrag samt om mål och riktlinjer för utbildningen på annat sätt än en läroplan.

Lagens innehåll

12 § Lagen är uppdelad i 29 kapitel som innehåller

- inledande bestämmelser (1 kap.) och bestämmelser om
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),

- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15, 16 och 17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (22 kap.),
- entreprenad och samverkan (23 kap.),
- vissa särskilda utbildningsformer (24 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (27 kap.),
- överklagande (28 kap.), samt
- övriga bestämmelser (29 kap.).

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som är och får vara huvudmän inom skolväsendet,
 - huvudmannens ansvar för utbildningen,
 - ledningen av utbildningen,
 - lärare,
 - elevhälsa,
 - studie- och yrkesvägledning,
 - registerkontroll inom skolväsendet,
 - personalens kompetensutveckling, och
 - lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek.

Huvudmän inom skolväsendet

Kommuner

2 § Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare och fritidshem.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det

begärs, lämna uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap. till de övriga nämnderna.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

Landsting

3 § Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasie-särskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

Staten

4 § Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Enskilda

5 § Enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasie-särskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Om godkännandet avser förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

6 § För att ett bolag eller en förening, där en kommun eller ett landsting äger aktier eller andelar eller på annat sätt har ett rättsligt inflytande över verksamheten, ska godkännas som huvudman enligt 5 § gäller utöver vad som föreskrivs där att

1. bestämmanderätten inte tillkommer enbart en eller flera kommuner eller landsting eller juridiska personer där en kommun eller ett landsting genom ägande eller på annat sätt har ett rättsligt bestämmande inflytande,

2. samverkan mellan en kommun eller ett landsting och en enskild är nödvändig för att verksamheten ska komma till stånd, och

3. det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll eller utformning.

7 § Statens skolinspektion handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för

- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola, eller
- fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman enligt 5 § handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas.

Huvudmannens ansvar för utbildningen

8 § Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Ledningen av utbildningen

Rektor och förskolechef

9 § Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

En ställföreträdare får utses för en rektor eller en förskolechef.

10 § Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation och fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Förskolechefen och rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket. Beslutanderätt enligt särskilda föreskrifter får dock överlätas till någon annan endast om annat inte anges särskilt i dessa föreskrifter.

Behörighetskrav för rektor och förskolechef

11 § Som rektor eller förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Befattningsutbildning för rektorer

12 § Varje huvudman ska se till att rektorerna går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin anställning och vara genomförd inom fyra år efter tillträdesdagen.

Skyldigheten för en huvudman enligt första stycket gäller inte i fråga om rektorer som

- tidigare gått befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning,
- genom annan utbildning eller yrkeserfarenhet har förvärvat kunskaper som av en högskola som anordnar befattningsutbildning har jämföras med sådan utbildning, eller
- den 15 mars 2010 är verksamma som rektorer.

Regeringen får meddela föreskrifter om utbildning enligt första stycket.

Lärare och förskollärare

Vilka som får användas för undervisning i skolväsendet

13 § Huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

14 § Utöver lärare eller förskollärare som avses i 13 § kan det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas.

15 § Den som har en utländsk lärar- eller förskollärarytbildning kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ger den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 §.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 15 §.

17 § Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får trots 13 § första stycket för denna undervisning använda en lärare som inte har utbildning som avses

i 13 § eller behörighetsbevis enligt 15 §. Detta gäller bara om han eller hon

1. har en utländsk lärarutbildning som motsvarar sådan svensk lärarutbildning som krävs för att undervisa i skolväsendet, och

2. har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

18 § Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har den utbildning som krävs enligt 13 § eller ett behörighetsbevis enligt 15 § eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får huvudmannen använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och

2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.

En person som avses i första stycket får användas för att bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller

2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

19 § Om en person som avses i 18 § ska användas för att bedriva undervisning under längre tid än sex månader, ska huvudmannen först fatta beslut om detta.

Anställning av lärare och förskollärare

20 § Endast den som uppfyller följande kriterier får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning:

1. har lärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning, eller

2. har fått ett behörighetsbevis enligt 15 §.

Den som inte uppfyller kraven i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet,

2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och

3. det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Den som inte uppfyller kraven i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska bedriva undervisning enligt 17 §.

21 § I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare eller förskollärare i skolväsendet gäller utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd att den som ska användas för att bedriva undervisning enligt 18 § får anställas för högst ett år i sänder.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från 20 § första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

23 § Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Lektor

24 § En lärare ska i skolväsendet benämnas för lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

En förskollärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon har avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen och om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring har visat pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

Elevhälsa

Elevhälsans omfattning

25 § För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

26 § En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 25 §.

Hälsobesök

27 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Enklare sjukvårdsinsatser

28 § Elever som avses i 27 § får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.

Studie- och yrkesvägledning

Tillgång

29 § Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till sådan kompetens att deras behov av vägledning och information inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning och information.

Behörighet

30 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Registerkontroll av personal

Skyldighet att lämna registerutdrag

31 § Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i ett sådant utdrag. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett

anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Undantag från skyldigheten att lämna registerutdrag

32 § Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 32 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag.

Återlämnande av registerutdrag

33 § På begäran av den som har lämnat ett registerutdrag ska det återlämnas i original.

Kompetensutveckling

34 § Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling,
- information om barnets och elevens utveckling,
- särskilt stöd med anpassad studiegång och särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning,
- betyg och betygssättning, och
- prövning för betyg.

Tillämpningsområde

2 § Om inte något annat anges särskilt gäller bestämmelserna i detta kapitel samtliga skolformer och fritidshemmet.

Bestämmelsen i 4 § om information gäller inte i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Bestämmelserna om särskilt stöd i 5–11 §§ gäller inte i förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Inledande bestämmelser

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Information om barnets och elevens utveckling

4 § Eleven och elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling. Närmare bestämmelser om sådan information finns i 8–13, 15 och 18 kap.

Särskilt stöd

Allmänt om särskilt stöd

5 § Om en utredning enligt 8 § visar att en elev behöver särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd.

6 § Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Utformningen av det särskilda stödet i vissa skolformer

7 § För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Utredning

8 § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Åtgärdsprogram

9 § Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 10 § eller i form av anpassad studiegång enligt 11 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Om en utredning enligt 8 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning

10 § Om det finns särskilda skäl får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till.

Anpassad studiegång

11 § Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 9 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Allmänna bestämmelser om betyg

Skolformer där betyg ges

12 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av denna lag eller annan författning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Rektorns ansvar

13 § Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar.

Information om grunderna för betygssättningen

14 § Eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Beslut om betyg

15 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som ansvarar för undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

Information om skälen för betyget

16 § Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Utfärdande av betyg

17 § Betyg ska utfärdas skriftligt.

Rättelse av skrivfel och liknande förbiseende

18 § Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövligt. Vid rättelse ska ett nytt skriftligt betyg utfärdas och den oriktiga betygshandlingen om möjligt förstöras.

Ändring av uppenbart oriktiga betyg

19 § Finner den eller de som har meddelat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.

Ändring enligt första stycket ska göras av rektorn

1. om den som har meddelat det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl,

2. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och någon eller några av dem inte längre är anställda av huvudmannen eller är förhindrade på grund av något annat liknande skäl, eller

3. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas.

Prövning för betyg

20 § För den som vill genomgå prövning för betyg finns särskilda bestämmelser i denna lag.

Regeringen får trots bestämmelser i denna lag om avgiftsfrihet meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

4 kap. Kvalitet och inflytande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå och förskole- och skolenhetsnivå,
- åtgärder vid brister i verksamheten,
- rutiner för klagomål,
- inflytande och annat samråd med barnen, eleverna och vissa vårdnadshavare,
- elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse, och
- planering och uppföljning av inflytandefrågor.

Systematiskt kvalitetsarbete

Nationell nivå

2 § I 26 kap. finns bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning av skolväsendet och andra utbildningar.

Huvudmannanivå

3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Enhetsnivå

4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska även genomföras på förskole- och skolenhetsnivå.

Planeringen och kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Förskolechefen och rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Inriktning på det systematiska kvalitetsarbetet

5 § Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Dokumentation

6 § Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

Åtgärder

7 § Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Rutiner för klagomål

8 § Huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Inflytande och samråd

Allmänt om barnens och elevernas inflytande

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras

inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

I 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om elevskyddsombud.

Elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse

10 § Varje elevföreträdare samt övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

Ledighet och kompensation för elevföreträdare

11 § Av 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att en elev som har utsetts till elevskyddsombud ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget. Detsamma ska gälla en elev som har utsetts till elevrådsrepresentant eller som har annat uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen.

Elevskyddsombud, elevrådsrepresentant och andra elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget.

Allmänt om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmet

12 § Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Forum för samråd

13 § Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och de vårdnadshavare som avses i 12 §. Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum som avses i första stycket ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att komma med synpunkter innan beslut fattas.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samrådsskyldigheten i andra stycket fullgörs.

Planering och information

14 § Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering av verksamheten som föreskrivs i 4 §.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska också informeras om huvuddragen i de bestämmelser som gäller för utbildningen. Förskolechefen och rektorn ansvarar för att sådan information lämnas.

Lokala styrelser

15 § En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18–22 §§ kommunallagen (1991:900) om inte annat föreskrivs i denna lag.

16 § I en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda ingå som ledamöter. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska företrädare för eleverna och företrädare för de anställda ingå som ledamöter. Företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare får inte vara fler än övriga ledamöter.

17 § Rektorn eller förskolechefen får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn enligt 2 kap. 10 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektorn eller förskolechefen får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

5 kap. Trygghet och studiero

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- kapitlets tillämpningsområde,
- arbetsmiljö,
- ordningsregler,
- rektorns och lärarens allmänna befogenheter,
- vissa särskilda åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero,
- avstängning från utbildningen,
- omhändertagande av föremål, och
- dokumentation.

Tillämpningsområde

2 § Om inte annat anges i andra stycket eller särskilt i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel fritidshemmet och alla skolformer utom förskolan.

Bestämmelserna i 5, 8–17 och 23–24 §§ gäller inte för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Bestämmelserna i 8–22 §§ gäller inte för fritidshemmet.

Arbetsmiljö

3 § Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

4 § I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö.

I vissa frågor som rör arbetsmiljön finns även särskilda bestämmelser i denna lag.

Ordningsregler

5 § Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Allmänna befogenheter för rektor och lärare

6 § Rektor får vidta de omedelbara åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. En lärare får vidta sådana åtgärder under pågående undervisning eller då eleverna i övrigt står under ledning av läraren.

En åtgärd enligt första stycket får endast vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Disciplinära och andra särskilda åtgärder

7 § Enligt de förutsättningar som följer av 8–24 §§ får beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Beslut om åtgärder enligt första stycket får endast fattas om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Utvisning ur undervisningslokalen

8 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får en lärare visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren.

Kvarsittning

9 § Under samma förutsättningar som i 8 § får en lärare eller rektor i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan besluta att en elev ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens

undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan elevens schemalagda undervisning börjar.

Utredning

10 § Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

11 § Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 10 § första stycket ska rektorn se till att det genomförs åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende.

Skriftlig varning

12 § Efter en utredning enligt 10 § första stycket får rektorn besluta att tilldela eleven en skriftlig varning. En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut om en skriftlig varning.

Tillfällig omplacering

13 § I förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasiesärskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 10 § inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändiga för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Tillfällig placering vid annan skolenhet

14 § Under samma förutsättningar som i 13 § får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet om åtgärderna enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter inte är möjlig.

Beslutet om en sådan tillfällig placering fattas i samråd med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan omplaceringen genomförs.

Avstängning i vissa obligatoriska skolformer

15 § I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn stänga av en elev helt eller delvis om

1. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero,
2. syftet med åtgärder enligt 8–12 §§ inte uppnås eller det finns andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och
3. eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Avstängningstid

16 § Ett beslut enligt 15 § får endast innebära avstängning under den tid som krävs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

Inhämtande av yttrande och information till berörda

17 § Innan rektorn beslutar om avstängning enligt 15 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett sådant beslut som avses i första stycket. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet.

Avstängning i de frivilliga skolformerna

18 § I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får huvudmannen besluta att helt eller delvis stänga av en elev om

1. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,
2. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,
3. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling, eller
4. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt första stycket 2–4 är uppfyllda och beslutet är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt tredje stycket.

Avstängningstid

19 § Beslut enligt 18 § får inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår, om inte annat följer av andra stycket.

Avstängningen får förlängas om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 18 § får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår.

Rektorns beslut om omedelbar avstängning enligt 17 § tredje stycket gäller till dess huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslut om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka.

Förutsättningar för avstängning från viss utbildning med praktiska inslag

20 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, om

1. det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och

2. eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt första stycket är uppfyllda och beslutet är nödvändigt på grund av brådskande omständigheter, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt tredje stycket.

Avstängningstid från utbildning med praktiska inslag

21 § Ett beslut om avstängning enligt 20 § ska avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

Rektorns beslut om omedelbar avstängning enligt 20 § tredje stycket gäller till dess att huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får ett beslut om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka.

Inhämtande av yttrande

22 § Innan rektorn eller huvudmannen beslutar om avstängning enligt 18 eller 20 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Om eleven är under 18 år ska samråd även ske med socialnämnden innan beslut fattas.

Omhändertagande av föremål

Förutsättningar för ett omhändertagande

23 § Rektorn eller en lärare får från en elev omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Återlämnande av ett omhändertaget föremål

24 § Ett föremål som har omhändertagits enligt 23 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 23 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 23 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Dokumentation

25 § Om en åtgärd vidtagits enligt 8–24 §§, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 23 §, gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

- *elev*: utöver vad som anges i 1 kap. 3 § den som söker utbildning enligt denna lag,
- *barn*: den som deltar i eller ansöker om plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap.,
- *personal*: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag, och
- *kränkande behandling*: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Plan mot kränkande behandling

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Det som sägs i första stycket första och andra meningen ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

För verksamhet som avses i 25 kap. och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet eller förskoleenhet gäller det som sägs i första och andra stycket för den personal som huvudmannen utser.

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med kapitlet.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7, 8, 9, 10 och 11 §§ ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier lämnas dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Rättegången

13 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörd

14 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Rätt att föra talan

15 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Skolinspektionen för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 16 år krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Skolinspektionen för talan enligt detta kapitel när det gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Skolinspektionen inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

16 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Skolinspektionen.

7 kap. Skolplikt och rätt till utbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- vilka som omfattas av skolplikt,
- den rätt till utbildning som motsvarar skolplikten,
- hur skolplikten fullgörs,

- när skolplikten börjar,
- tidigare skolstart,
- när skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången,
- skyldigheten att delta i utbildningen, och
- ansvaret för att skolplikten fullgörs.

Vilka som omfattas av skolplikt

2 § Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Skolplikt gäller inte heller barn som avses i 29 kap. 1 § andra stycket. Dessa barn har dock samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Rätten till utbildning

3 § I 2 kap. 21 § regeringsformen föreskrivs att alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt att kostnadsfritt erhålla grundläggande utbildning i allmän skola. Av bestämmelserna i 2 § tredje stycket samt i 11 och 15 §§ följer även en viss rätt till utbildning utöver skolplikten.

Hur skolplikten fullgörs

Grundskolan

4 § Skolplikt ska fullgöras i grundskolan om inte förhållandena är sådana som avses i 5 eller 6 § eller skolplikten fullgörs i sameskolan enligt 7 § eller på annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap.

Grundsärskolan

5 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun.

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt denna lag. Ett barn får dock tas emot i grundsärskolan utan vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Specialskolan

6 § Barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan ska tas emot i specialskolan om de

1. är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning,
2. är döva eller hörselskadade, eller
3. har en grav språkstörning.

Frågan om mottagande i specialskolan prövas av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ett beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Utredningen ska genomföras i samråd med barnets vårdnadshavare.

Sameskolan

7 § Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av Sameskolstyrelsen.

Mottagande på försök

8 § Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

Integrerade elever

9 § En elev i grundskolan kan få sin utbildning inom grundsärskolan (integrerad elev), om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. En elev i grundsärskolan kan under samma förutsättningar få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan.

För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

När skolplikten börjar

10 § Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.

Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år.

Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare.

Tidigare skolstart

11 § Om ett barns vårdnadshavare begär det hos hemkommunen, ska barnet redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

När skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången

Skolpliktens upphörande

12 § Om inte annat följer av 13 eller 14 § upphör skolplikten vid utgången av vårterminen det nionde året, eller om eleven går i specialskolan, det tionde året efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten.

Senare upphörande

13 § För den elev som inte gått ut högsta årskursen när skolplikten annars skulle ha upphört enligt 12 §, upphör skolplikten i stället ett år senare, dock senast när eleven fyller 18 år.

Frågan om skolpliktens förlängning enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Tidigare upphörande

14 § Om eleven före den tidpunkt som framgår av 12 eller 13 § uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås för den skolföring där eleven fullgör sin skolplikt, upphör skolplikten.

Frågan om skolpliktens upphörande enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Rätt att slutföra skolgången

15 § En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör därefter.

En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år. Eleven har under denna tid rätt till minst 800 timmars undervisning utöver den i 11 kap. 7 § första stycket garanterade undervisningstiden.

En elev i grundskolan eller specialskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år, om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolföring.

En elev som har tagits emot i specialskolan enligt 6 § första stycket 1 och som på grund av sina funktionsnedsättningar inte kan få tillfredsställande förhållanden i gymnasiesärskolan eller gymnasieskolan,

får efter det att skolplikten har upphört och i mån av plats genomgå ytterligare utbildning i specialskolan till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 21 år, om eleven inte bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen enligt tredje stycket.

16 § Frågan om rätt att slutföra skolgången enligt 15 § prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Deltagande i utbildning

Närvaro

17 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock för elever i grundsärskolan och specialskolan meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Ledighet

18 § En elev i de skolformer som anges i 17 § får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

Rektorn beslutar om ledighet. Beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar får inte fattas av någon annan än rektor.

Befrielse

19 § En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Ansvar för att skolplikten fullgörs

Vårdnadshavares ansvar

20 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Hemkommunens ansvar

21 § Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Huvudmännens ansvar

22 § Kommunen ska se till att eleverna i dess grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande från obligatoriska inslag i betydande utsträckning, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till elevens hemkommun.

Vite

23 § Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att iakttä sina skyldigheter. För en elev i specialskolan eller i sameskolan är det i stället huvudmannen för respektive skolförhållande som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

8 kap. Förskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskolan (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskola med offentlig huvudman

(12–17 §§), och

- särskilda bestämmelser om fristående förskola (18–23 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på

barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Erbjudande av förskola

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4–7 §§. Förskola behöver dock inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

4 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

5 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

6 § Oavsett vad som anges i 4 och 5 §§ ska barn från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året (allmän förskola).

7 § Även andra barn än som anges i 4–6 §§ ska erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Barngruppernas storlek

8 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att barnen erbjuds en god miljö.

Särskilt stöd

9 § Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna.

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Föräldrasamarbete och utvecklingssamtal

11 § Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per år ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

Förskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det.

Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

Erbjudande av plats

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

Placering vid en förskoleenhet

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Avgifter

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. De avgifter som tas ut ska vara skäligena.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 7 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Interkommunal ersättning

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska av hemkommunen ersättas för sina kostnader för barnets utbildning, om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Har ett barn ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Fristående förskola

Mottagande

18 § Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola, om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt ett barn, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnet enligt 21 § andra stycket andra meningen.

Urval

19 § Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Avgifter

20 § Avgifter som huvudmannen för en fristående förskola tar ut får inte vara oskäligt höga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som ska erbjudas förskola enligt 7 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Ersättning från hemkommunen

21 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.

22 § Bidragsskyldigheten enligt 21 § gäller bara i den omfattning som barnet ska erbjudas förskola enligt 4–7 §§.

23 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 21 § när bidraget avser ett barn som ska erbjudas förskola enligt 29 kap. 1 och 2 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 §.

9 kap. Förskoleklassen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskoleklassen (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskoleklass med offentlig huvudman (12–16 §§), och
- särskilda bestämmelser om förskoleklass vid en fristående skola och annan förskoleklass med enskild huvudman (17–22 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Läsår och terminer

3 § Utbildningen i förskoleklassen ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Erbjudande och information om utbildningen

4 § Förskoleklassen är avsedd för barn som ännu inte har börjat någon utbildning för fullgörande av skolplikten.

Hemkommunen ska informera vårdnadshavarna om förskoleklassen och syftet med denna samt verka för att barnen deltar i den.

5 § Barn som är bosatta i Sverige ska erbjudas förskoleklass från och med höstterminen det år de fyller sex år. Barn får tas emot tidigare.

Tester och prov

6 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Omfattning

7 § Förskoleklassen ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår.

Avgifter

8 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

9 § Trots 8 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Modersmål

10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Utvecklingssamtal

11 § Minst en gång varje läsår ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om elevens utveckling och lärande.

Förskoleklass med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som önskar sådan utbildning. Av 2 kap. 4 § framgår att staten är huvudman för förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att kommunen anordnar förskoleklass i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin förskoleklass ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av ett barns vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

14 § En elev som har tagits emot i en kommuns förskoleklass ett visst läsår ska få gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Placering vid en skolenhet

15 § Ett barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter som barnets vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera barnet vid en annan skolenhet.

Kommunen får annars frångå barnets vårdnadshavares önskemål, endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Interkommunal ersättning

16 § En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen

förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Fristående förskoleklass

Mottagande

17 § Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla som ska erbjudas utbildning i förskoleklassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 § andra stycket.

Urval

18 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

19 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. måltider,
4. elevhälsa,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass.

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 19 § när bidraget avser en elev som har rätt till utbildning i förskoleklass enligt 29 kap. 1 och 2 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 §.

Insyn

21 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Fritidshem

22 § I 14 kap. finns bestämmelser om en huvudmans ansvar för fritidshem för elever i förskoleklassen.

10 kap. Grundskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i grundskolan (2–13 §§),
- bestämmelser om betyg (14–23 §§),
- särskilda bestämmelser om grundskola med offentlig huvudman (24–34 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundskola (35–40 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Grundskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val och skolans val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och för särskilda utbildningar,
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång) och 7 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det finns särskilda skäl, och
4. undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för

fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på en placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i grundskolans ämnen.

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

18 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

Betyg innan ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

Betyg när ett ämne har avslutats

20 § När betyg sätts efter det att ett ämne avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

21 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 9. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

22 § I fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av

bedömningen får också de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Om det enligt 18 § inte kan sättas betyg i ett avslutat ämne, får de stödåtgärder som har vidtagits framgå av beslutet.

Prövning

23 § Den som vill ha betyg från grundskolan har rätt att genomgå prövning för betyg. Denna kan avse hela utbildningen i grundskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från grundskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel och i 3 kap. ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Grundskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

24 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin grundskola ska ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om att kommuner får anordna särskild utbildning i sin grundskola. Föreskrifterna får innebära att elever från hela landet i mån av plats ska tas emot på utbildningen.

27 § Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 24 § tredje stycket, 25 och 26 §§ ta emot en elev från en annan kommun i sin grundskola.

28 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår en årskurs, har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Kommunens organisation av sin grundskola

29 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt från kommunikationssynpunkt för eleverna.

Varje kommun ska organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen måste anordna skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid elevens ålder.

En elev i grundskola med offentlig huvudman som till följd av sin skolgång måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Hemkommunen ska svara för detta utan extra kostnader för eleven. Hemkommunens skyldighet omfattar dock inte elever som med stöd av 25–27 §§ går i en annan kommuns grundskola eller elever som väljer att gå i en annan skolenhet i hemkommunen än den där de annars skulle ha placerats.

Placering vid en skolenhet

30 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart om inte annat beslutas.

31 § Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av 30 § andra stycket. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

Skolskjuts i hemkommunen

32 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 25–27 §§. I de fall då

det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

33 § En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

34 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 24, 25 eller 26 §.

Även i de fall som avses i 27 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

Fristående grundskola

Mottagande

35 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 37 § andra stycket andra meningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Urval

36 § Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner med undantag för vad som anges i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval för sådana utbildningar som avses i 6 § 2.

Bidrag från hemkommunen

37 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

38 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 37 §, när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i grundskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i grundskolan.

Skolskjuts

39 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 32 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem.

Insyn

40 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

11 kap. Grundsärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i grundsärskolan (2–17 §§),
- bestämmelser om betyg (18–23 §§),
- särskilda bestämmelser om grundsärskola med offentlig huvudman (24–33 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundsärskola (34–39 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning och i övrigt så långt det är möjligt motsvara vad som anges för grundskolan i 10 kap. 2 §.

Av 29 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning också ska gälla vissa andra barn, ungdomar och vuxna.

Träningskolan

3 § Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns träningskola. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen.

Årskurser, läsår och terminer

4 § Grundsärskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningens innehåll och omfattning

5 § Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner.

6 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen eller ämnesområden.

Ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,

- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen,
- samhällsorienterande ämnen,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Ämnesområden:

- estetisk verksamhet,
- kommunikation,
- motorik,
- vardagsaktiviteter, och
- verklighetsuppfattning.

Utöver de ämnen och ämnesområden som anges i första stycket ska det som ämne finnas modersmål för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

Undervisningstid

7 § Den totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan ska vara minst 6 665 timmar.

Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i föreskrifter som meddelas av regeringen.

8 § Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Med hänsyn till elevens förutsättningar i det särskilda fallet får rektor besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningen utöver vad som följer av 5–8 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 6 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång) och 7 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, och
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 6 § och från timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

10 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och

2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

11 § För varje ämne och ämnesområde gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

12 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

13 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

14 § Trots 13 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

15 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

16 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Intyg och studieomdöme

17 § Eleverna ska efter avslutad grundsärskola få intyg om den utbildning de gått igenom.

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska intyget kompletteras med ett allmänt studieomdöme. Studieomdömet ska avse elevens möjlighet att bedriva studier.

Intyget ska undertecknas av läraren.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

18 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

19 § Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundsärskolans ämnen

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9, och

2. när ett ämne har avslutats.

20 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår kraven för betyget E, ska betyg inte sättas i ämnet.

21 § Om en elev i grundsärskolan har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner och eleven eller elevens vårdnadshavare begär att betyg ska sättas i ämnet, ska de bestämmelser som gäller för betygssättning i grundskolan tillämpas.

Betyg innan ett ämne har avslutats

22 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

Betyg när ett ämne har avslutats

23 § När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats, ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Grundsärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

24 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundsärskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundsärskolan och inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen

1. anordnar grundsärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda, eller

2. kommer överens med en annan kommun att den i sin grundsärskola ska ta emot de elever som hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

26 § Efter önskemål av elevens vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 24 § andra stycket 2 och 25 § ta emot en elev från en annan kommun i sin grundsärskola.

27 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundsärskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Kommunens organisation av sin grundskola

28 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt från kommunikationssynpunkt för eleverna.

Varje kommun ska också så långt det är möjligt organisera sin egen grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns det föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Placering vid en skolenhet

29 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

30 § Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av 29 § andra stycket. Detsamma ska gälla den som tagits emot i en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan.

Skolskjuts i hemkommunen

31 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 24 eller 25 §. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

32 § En elev som med stöd av 24 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

33 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 24 § andra stycket 2 eller 25 §.

Även i de fall som avses i 26 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

Fristående grundskola

Mottagande

34 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 36 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Urval

35 § Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

36 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidraget enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

37 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 36 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i grundskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i grundskolan.

Skolskjuts

38 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 31 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

Insyn

39 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

12 kap. Specialskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i specialskolan (2–13 §§),
- bestämmelser om betyg (14–23 §§), och
- särskilda bestämmelser om huvudmannens skyldigheter (24–26 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Specialskolan ska syfta till att ge de barn och ungdomar som avses i 7 kap. 6 § en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Specialskolan ska ha tio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 7 845 timmar.

Regeringen meddelar föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§, och
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter enligt första stycket 1 får för elever med utvecklingsstörning avvika från den ämnesindelning som anges i 4 § och i timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

För elever med utvecklingsstörning får grundsärskolans kursplaner tillämpas om elevens vårdnadshavare lämnar sitt samtycke. Om elevens vårdnadshavare inte lämnar sitt samtycke ska eleven läsa enligt specialskolans kursplaner. Grundsärskolans kursplaner får dock tillämpas för en elev utan elevens vårdnadshavares samtycke om det finns synnerliga skäl med hänsyn till elevens bästa. I den utsträckning som grundsärskolans kursplaner inte kan användas får särskilda kursplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

För elever som läser enligt specialskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om betygssättning i 15–22 §§.

För elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om intyg, studieomdöme och betyg i 11 kap. 18–23 §§. Betyg innan ett ämne har avslutats ska dock sättas vid de tidpunkter som anges i 16 § 1.

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i specialskolans ämnen.

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 9 och i slutet av höstterminen i årskurs 10 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

18 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

Betyg innan ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av elevens kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

Betyg när ett ämne har avslutats

20 § När betyg sätts efter att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

21 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 10. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utöver de som anges i 7 kap. 6 §, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

22 § I fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen får också de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Om det enligt 18 § inte kan sättas betyg i ett avslutat ämne, får de stödåtgärder som har vidtagits framgå av beslutet.

Prövning

23 § Den som vill ha betyg från specialskolan har rätt att gå igenom en prövning. Denna kan avse hela utbildningen i specialskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från specialskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel och i 3 kap. ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Särskilt om huvudmannens skyldigheter

Ersättning från elevens hemkommun

24 § Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Resor och boende

25 § En elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Skolenheter

26 § Utbildningen i specialskolan anordnas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och ska bedrivas vid flera skolenheter. .

13 kap. Sameskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i sameskolan (2–14 §§), och
- särskilda bestämmelser om huvudmannens skyldigheter (15–17 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Sameskolan syftar till att ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Sameskolan ska ha sex årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas annan modersmålsundervisning än samiska, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 200 timmar.

Regeringen meddelar föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Intyg vid avgång

14 § När en elev avgår från en sameskola ska intyg om avgången utfärdas.

Intyget ska innehålla uppgifter om

1. den årskurs från vilken eleven avgått,
2. tiden för avgången,
3. de ämnen som eleven undervisats i, och
4. det antal undervisningstimmar som eleven erbjudits.

Intyget ska undertecknas av rektorn.

Särskilt om huvudmannens skyldigheter

Ersättning från elevens hemkommun

15 § Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i sameskolan eller går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Resor och boende

16 § En elev i sameskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Skolenheter

17 § Utbildning i sameskolan ska anordnas av Sameskolstyrelsen och bedrivs vid flera skolenheter.

14 kap. Fritidshemmet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om fritidshem (2–10 §§),
- särskilda bestämmelser om fritidshem med offentlig huvudman (11–14 §§), och
- särskilda bestämmelser om fritidshem med enskild huvudman (15–17 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Erbjudande av utbildning

3 § Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

4 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas så snart det framkommit att eleven har behov av en sådan plats.

Omfattning

5 § En elev i någon av de skolformer som anges i 3 § ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

6 § Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

Bestämmelser om öppen fritidsverksamhet finns i 25 kap.

7 § Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då eleverna inte går i någon av de skolformer som anges i 3 § och under lov. Fritidshem

behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Elever i behov av särskilt stöd i sin utveckling

8 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas även till andra elever än de som anges i 5 § om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning.

Elevgruppernas storlek

9 § Elevgrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att eleverna erbjuds en god miljö.

Placering vid en skolenhet

10 § En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas plats i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

Fritidshem med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

11 § Hemkommunen svarar för att en elev som ska erbjudas fritidshem enligt bestämmelserna i detta kapitel och går i en sådan särskild utbildningsform som avses i 24 kap. erbjuds fritidshem. I dessa fall ska bestämmelserna i 4–10 §§ tillämpas.

Avgifter

12 § En kommun får ta ut avgift för plats i fritidshem som den anordnar.

De avgifter som tas ut ska vara skäligena.

Avgifter vid skolenhet med specialskola och sameskola

13 § Avgifter som staten tar ut för plats i fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola ska bestämmas efter samma grunder som kommunen där fritidshemmet är beläget tillämpar i sina fritidshem.

Interkommunal ersättning

14 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidraget som ska lämnas enligt första eller andra stycket ska i förekommande fall minskas med belopp som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Fritidshem med enskild huvudman

Bidrag från hemkommunen

15 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

Insyn

16 § Den kommun där en fristående skola som anordnar fritidshem är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Avgifter

17 § Avgifter som en enskild huvudman för ett fritidshem tar ut får inte vara oskäligt höga.

15 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i gymnasieskolan (2–20 §§),
- bestämmelser om betyg (21–29 §§),
- särskilda bestämmelser om gymnasieskola med offentlig huvudman (30–32 §§),

- särskilda bestämmelser om fristående gymnasieskolor (33–34 §§), och
- bestämmelser om utbildning i gymnasieskola som är speciellt anpassad för ungdomar med svårt rörelsehinder (gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning) (35–40 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper. Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

3 § Utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.

Samverkan

4 § Huvudmannen för gymnasieskolan ska samverka med samhället i övrigt.

Målgrupp

5 § Gymnasieskolan är öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 35 §, 21 år.

I 17 kap. 8 § finns bestämmelser om utbildning i gymnasieskolan för vissa elever från grundsärskolan.

Bestämmelserna om gymnasieskolan gäller bara för ungdomar som är bosatta i landet. I 29 kap. 1–5 §§ finns ytterligare föreskrifter om bosättning och rätten till utbildning.

6 § Ungdomar som har gått igenom en utbildning på ett nationellt program eller likvärdig utbildning eller har avlagt International Baccalaureate (IB) är inte längre behöriga för gymnasieskolan.

De olika utbildningarna

7 § Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

I gymnasieskolan finns också utbildning i form av individuella program.

Närmare bestämmelser om de nationella programmen finns i 16 kap. och om de individuella programmen i 17 kap.

8 § Varje kommun ska informera om de nationella programmen och om möjligheterna att få utbildning på individuella program.

Utbildning anpassad för elever med vissa funktionsnedsättningar

9 § För ungdomar med ett svårt rörelsehinder får de kommuner som regeringen beslutar anordna speciellt anpassad utbildning (gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning) i sin gymnasieskola. För dessa utbildningar gäller särskilda bestämmelser i 35–40 §§.

Regeringen får meddela föreskrifter om utbildning i gymnasieskolan för elever som är döva, hörselskadade eller dövblinda eller har en språkstörning. Sådana föreskrifter får innebära undantag från vad som annars gäller för utbildning i gymnasieskolan.

Läsår och terminer

10 § Utbildningen bedrivs under läsår, som omfattar en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen meddelar föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

Utbildningens förläggning

11 § Utbildningen i gymnasieskolan ska, med undantag för gymnasial lärlingsutbildning som avses i 16 kap. 11 §, i huvudsak vara skolförlagd.

Antagning

12 § Huvudmannen ansvarar för antagningen till de olika utbildningar som anordnas av huvudmannen.

I 38 § finns särskilda bestämmelser om antagning till Rh-anpassad utbildning.

13 § Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan behöriga sökande.

14 § Antagningsorganisationen får vara gemensam för gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Antagningsorganisationen får även vara gemensam för gymnasieskola anordnad av kommuner, landsting och fristående skolor.

Information till hemkommunen

15 § När en elev börjar eller slutar vid en gymnasieskola med annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen.

Elevers närvaro och information om frånvaro

16 § Varje elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Avgifter

17 § Utbildningen i gymnasieskolan ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

18 § Trots 17 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av eleven eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Modersmålsundervisning

19 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning.

Utvecklingssamtal

20 § Minst en gång per termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

21 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

22 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiearbete.

Regeringen får meddela föreskrifter om hur betygssättningen ska gå till. Föreskrifterna får innebära undantag från bestämmelsen i 3 kap. 15 § om vem som beslutar om betyg.

23 § Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

24 § Som betyg på en kurs ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg ska bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för en kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg.

25 § Som betyg på gymnasiearbetet ska någon av beteckningarna E eller F användas. Om en elev har nått målen för gymnasiearbetet i examensmålen ska betyget E användas.

26 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

27 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas.

Prövning

28 § Den som vill ha betyg från gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning.

Regeringen får meddela föreskrifter om prövning. Sådana föreskrifter får innebära inskränkning av rätten till prövning.

29 § Regeringen meddelar föreskrifter om möjlighet för rektor att i vissa fall ge betyg utan prövning till en elev som inte följt undervisningen.

Särskilda bestämmelser om utbildningen vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Kommunens ansvar

30 § Varje kommun ansvarar för att ungdomarna i kommunen erbjuds gymnasieutbildning av god kvalitet.

Kommunen kan erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget. Kommuner som har ingått ett samverkansavtal bildar ett samverkansområde för utbildningen.

Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på dessa ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål.

Utbildning anordnad av landstinget

31 § Ett landsting får anordna utbildningar på sådana nationella program som avser naturbruk och omvårdnad.

Efter överenskommelse med en kommun får landstinget anordna utbildning även på andra nationella program och på individuella program.

Stöd till inackordering

32 § Till elever i en gymnasieskola med offentlig huvudman vilka behöver inackordering på grund av skolgången ska hemkommunen lämna ekonomiskt stöd. Denna skyldighet gäller dock inte

1. elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 16 kap. 47 §,

2. elever på Rh-anpassad utbildning, och

3. utlandssvenska elever som får studiehjälp i form av inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395).

Skyldigheten gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

Särskilda bestämmelser om utbildning vid en fristående gymnasieskola

Mottagande

33 § Varje fristående gymnasieskola ska ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket.

Insyn

34 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Rh-anpassad utbildning

Målgrupp

35 § I detta kapitel avses med ett svårt rörelsehinder ett rörelsehinder som ensamt eller i kombination med en annan funktionsnedsättning medför att en ungdom

1. för att kunna följa ett program i gymnasieskolan behöver tillgång till en skola med Rh-anpassad utbildning, och
2. har behov av habilitering och i vissa fall av boende i elevhem och omvårdnad i boendet.

Rätt till utbildning

36 § Ungdomar som har ett svårt rörelsehinder har rätt att få utbildning vid en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning om de

1. har slutfört sista årskursen i grundskolan eller motsvarande,
2. kan påbörja utbildningen senast under det första kalenderhalvåret det år de fyller 21 år, och
3. uppfyller de övriga behörighetsvillkor som följer av 16 kap. 29–34 §§, när det gäller nationella program.

Första stycket 1 gäller inte utbildning i form av ett individuellt program. För att ha rätt till sådan utbildning krävs att grundskoleutbildning eller motsvarande har avslutats.

Riksrekrytering

37 § En gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning ska ta emot sökande från hela landet till den speciellt anpassade utbildningen.

Beslut om antagning och rätt till utbildning

38 § Frågor om antagning till Rh-anpassad utbildning vid vissa gymnasieskolor och andra frågor om rätt till sådan utbildning prövas av en särskild nämnd.

Avgifter

39 § Avgifter får inte tas ut för insatser för omvårdnad i boendet eller habilitering som tillhandahålls av staten, en kommun eller ett landsting i anslutning till en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för kost och logi.

Interkommunal ersättning

40 § Hemkommunen ska betala ersättning för kostnader för boende och omvårdnad i boendet för elever på Rh-anpassad utbildning. Hemlandstinget eller, i förekommande fall hemkommunen, ska betala ersättning för kostnader för habilitering. Ersättningarna ska betalas till den huvudman som enligt avtal med staten svarar för verksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningar enligt första stycket.

16 kap. Utbildning på nationella program i gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- bestämmelser om utformningen av och innehållet i utbildningen på nationella program (2–25 §§),
- bestämmelser om gymnasieexamen (26–28 §§),
- bestämmelser om behörighet, ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen på nationella program (29–41 §§),
- särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (42–51 §§), och
- särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en fristående gymnasieskola (52–56 §§).

Utbildningarnas utformning och innehåll

Yrkesprogram och högskoleförberedande program

2 § Av 15 kap. 7 § framgår att de nationella programmen är yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

3 § Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

4 § De högskoleförberedande programmen ska utgöra grund för fortsatt utbildning på högskolenivå.

De nationella programmen

5 § Vilka de nationella programmen är framgår av bilaga 2.

Examensmål

6 § För varje nationellt program ska det finnas examensmål som innehåller mål för programmet.

Nationella inriktningar och särskilda varianter

7 § Inom de nationella programmen kan det finnas inriktningar och särskilda varianter, som kan börja det första, andra eller tredje läsåret.

8 § Inriktningarna är nationella.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka nationella inriktningar som ska finnas.

9 § Frågan om en särskild variant ska godkännas ska prövas av Statens skolverk.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om nationella inriktningar och särskilda varianter.

Gymnasial lärlingsutbildning

11 § Inom yrkesprogrammen kan det finnas gymnasial lärlingsutbildning, som kan börja det första, andra eller tredje läsåret.

Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

Erbjudande av viss utbildning

12 § När en huvudman erbjuder utbildning på ett nationellt program får huvudmannen också låta erbjudandet omfatta att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning inom programmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att ett sådant erbjudande ska ges inom vissa program.

Avvikelser från ett nationellt programs innehåll

13 § För utbildningar på nationella program anordnade av offentliga huvudmän får Statens skolverk besluta att en utbildning får avvika i fråga om struktur, innehåll och examensmål i samband med beslut om riksrekrytering enligt 45 §.

När det gäller utbildningar på nationella program anordnade av huvudmän för fristående gymnasieskolor, får Skolverket besluta att en utbildning får avvika i fråga om struktur, innehåll och examensmål efter prövning som motsvarar prövningen av riksrekryterande utbildningar.

Regeringen får meddela föreskrifter med villkor för beslut enligt andra stycket.

14 § Om det finns särskilda skäl, får huvudmannen besluta att en elevs utbildning på ett nationellt program till sitt innehåll får avvika från vad som annars gäller för programmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana avvikelser som avses i första stycket.

Utbildningens längd

15 § De nationella programmen är avsedda att genomgå på tre läsår.

Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid än tre läsår.

Om huvudmannen har fått tillstånd till det av Statens skolverk, får denne besluta att en utbildning får fördelas på kortare tid än tre läsår.

Utbildningens förläggning och arbetsplatsförlagt lärande

16 § Av 15 kap. 11 § framgår att utbildningen i gymnasieskolan i huvudsak ska vara skolförlagd om inte annat följer av bestämmelserna om gymnasial lärlingsutbildning i 11 §.

Ett yrkesprogram ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om minsta omfattning av det arbetsplatsförlagda lärandet för att ett yrkesprogram ska få anordnas samt om undantag från 15 kap. 11 §.

Utbildningens omfattning och garanterad undervisningstid

17 § Utbildningen på nationella program ska bedrivas som heltidsstudier.

18 § Elever på yrkesprogrammen har rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avvikelser från den garanterade undervisningstiden.

19 § Omfattningen av studierna på nationella program anges i gymnasiepoäng.

20 § Utbildningens omfattning framgår av en poängplan i bilaga 3.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om poängplanen.

Ämnen, gymnasiearbete och kurser

21 § För varje ämne finns en ämnesplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ämnesplaner.

22 § I utbildningen ska det ingå ett gymnasiearbete.

23 § Utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser.

För varje kurs ska det anges hur många gymnasiepoäng som kursen omfattar.

24 § Har en elev efter avslutad kurs eller genomfört gymnasiearbete fått lägst betyget E, är huvudmannen inte skyldig att erbjuda ytterligare utbildning av samma slag, om inte annat följer av föreskrifter meddelade med stöd av andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som krävs för att få påbörja en kurs och att få gå om en kurs.

Individuell studieplan

25 § För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Gymnasieexamen

26 § Utbildningen på yrkesprogram syftar till en yrkesexamen och utbildningen på högskoleförberedande program syftar till en högskoleförberedande examen. Båda dessa examina kallas gymnasieexamen.

För elever som har betyg från en utbildning som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng på ett nationellt program, ska gymnasieexamen utfärdas om villkoren i 27 eller 28 § är uppfyllda.

Yrkesexamen

27 § Yrkesexamen ska utfärdas om en elev som avses i 26 § har godkända betyg på en utbildning som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng och som innefattar

1. en eller flera kurser i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik om sammanlagt 100 gymnasiepoäng i varje ämne, och

2. gymnasiearbetet.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka kurser i de ämnen som anges i första stycket 1 som ska vara godkända och om andra kurser som ska ingå i de godkända betygen för respektive yrkesprogram.

Högskoleförberedande examen

28 § Högskoleförberedande examen ska utfärdas om en elev som avses i 26 § har godkända betyg på utbildning som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng och som innefattar en eller flera kurser i

1. svenska eller svenska som andraspråk om sammanlagt 300 gymnasiepoäng,

2. engelska om sammanlagt 200 gymnasiepoäng, och

3. matematik om sammanlagt 100 gymnasiepoäng.

Gymnasiearbetet ska ingå i de godkända betygen.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka kurser i de ämnen som anges i första stycket som ska vara godkända.

Behörighet, ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen

Behörighet

29 § För de nationella programmen gäller, utöver vad som föreskrivs i 15 kap. 5 §, de ytterligare behörighetskrav i fråga om godkända betyg från grundskolan eller motsvarande utbildning som följer av 30–34 §§.

30 § För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik.

31 § För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska, engelska, matematik och i minst nio andra ämnen.

32 § En sökande till ett högskoleförberedande program som saknar godkänt betyg i engelska men uppfyller övriga behörighetskrav ska ändå anses behörig om den sökande

1. på grund av speciella personliga förhållanden inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska under en betydande del av sin tid i grundskolan eller motsvarande utbildning, och

2. bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet.

33 § En sökande som på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet. Vidare ska godkänt betyg i svenska som andraspråk likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna.

34 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om att särskilda förkunskapskrav ska gälla för vissa utbildningar.

Ansökan

35 § En ansökan till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar

första läsåret ska skickas till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska den sökande ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till den huvudmannen.

Beslut om behörighet och mottagande

36 § Huvudmannen för den sökta utbildningen prövar om en sökande är behörig och om den sökande ska tas emot.

Rätten att fullfölja utbildningen

37 § En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant har rätt att hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

Första stycket gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

38 § Vad som sägs i 37 § gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat yrkesprogram.

39 § Om huvudmannens erbjudande av ett nationellt program omfattade att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning enligt 12 §, har den elev som påbörjat programmet rätt att fullfölja utbildningen på den nationella inriktningen, den särskilda varianten respektive som gymnasial lärlingsutbildning enligt 37 och 38 §§.

40 § Rätten att fullfölja utbildningen enligt 37–39 §§ gäller också efter ett studieuppehåll på högst ett läsår för studier utomlands.

Någon rätt att fullfölja utbildningen enligt första stycket finns dock inte, om det erbjudande som avses i 12 § när det lämnades förenades med ett uttryckligt förbehåll att det inte gäller vid studieuppehåll.

41 § I 49 § finns ytterligare bestämmelser om rätten för en elev i en skola med offentlig huvudman att fullfölja sin utbildning när eleven flyttar till en annan kommun.

Särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Skyldighet att erbjuda utbildning

42 § Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program.

Erbjudandet ska omfatta ett allsidigt urval av nationella program och nationella inriktningar.

Mottagande i första hand

43 § Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

44 § Utöver vad som följer av 43 § ska de som är behöriga sökande tas emot i första hand om de sökt till

1. sådan utbildning som avses i 43 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasieskola dit de har sökt,

2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,

3. gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,

4. ett nationellt program och åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som börjar senare än första läsåret och som hemkommunen inte erbjuder,

5. ett yrkesprogram som saknar nationella inriktningar och åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt och som hemkommunen inte erbjuder, eller

6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 45 §.

Riksrekryterande utbildning

45 § Statens skolverk får för nationella program besluta att det till en viss utbildning i första hand ska tas emot sökande från hela landet (riksrekrytering).

Regeringen får meddela föreskrifter med villkor för att en viss utbildning ska kunna bli riksrekryterande.

46 § Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

I 13 § finns bestämmelser om att beslutet om riksrekrytering får förenas med beslut om att den riksrekryterande utbildningen i fråga om

struktur, innehåll och examensmål får avvika från vad som annars gäller för nationella program.

Mottagande i andra hand

47 § Andra behöriga sökande än de som ska tas emot i första hand enligt 43 och 44 §§ får tas emot i andra hand till platser som återstår sedan alla de som ska tas emot i första hand har antagits till utbildningen.

Yttrande från hemkommunen

48 § Innan en kommun eller ett landsting tar emot en sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen ska yttrande inhämtas från den sökandes hemkommun. Yttrande behöver dock inte inhämtas, om det med hänsyn till tidigare avgivet yttrande eller av andra skäl är onödigt.

Rätt att fullfölja utbildningen för en elev som flyttar

49 § En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen.

Interkommunal ersättning

50 § En kommun som på ett nationellt program har antagit en elev som inte är hemmahörande i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun (interkommunal ersättning).

Första stycket gäller även ett landsting som på ett nationellt program har antagit en elev som inte är hemmahörande i samverkansområdet för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om interkommunal ersättning.

51 § Om inte den anordnande huvudmannen och elevens hemkommun kommer överens om annat, och annat inte heller följer av andra och tredje styckena, ska den interkommunala ersättningen motsvara anordnarens självkostnad.

När eleven har tagits emot i andra hand enligt 47 §, ska ersättningen högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska hemkommunen i stället ersätta den lägre kostnaden.

När det är fråga om riksrekryterande utbildning eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska hemkommunen betala det belopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk.

Särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en fristående gymnasieskola

Bidrag från hemkommunen

52 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen, enligt 42 §, var skyldig att erbjuda utbildning på nationella program vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §.

53 § Grundbeloppet ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

54 § Tilläggsbelopp ska lämnas för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning.

Hemkommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för elever som är i behov av särskilt stöd, om det skulle uppstå betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen.

55 § För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar som hemkommunen erbjuder, ska grundbeloppet beräknas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet eller den inriktningen.

För utbildning på särskilda varianter och för sådan utbildning som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala det grundbelopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala, om eleven, i andra fall än som avses i andra stycket, har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

56 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 52 §, när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i gymnasieskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i gymnasieskolan.

17 kap. Utbildning på individuella program i gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildning på individuella program i gymnasieskolan (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program i gymnasieskola med offentlig huvudman (12–13 §§), och
- särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program i fristående gymnasieskola (14 §).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Individuella program ska förbereda eleven för studier på ett nationellt program.

Ett individuellt program kan utformas även för att

1. göra det möjligt för en elev att förena en anställning som syftar till yrkesutbildning med studier i vissa ämnen i gymnasieskolan, eller
2. på annat sätt möta en elevs speciella utbildningsbehov.

Utbildningens utformning

3 § Individuella program får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev.

Om programmet särskilt inriktas mot studier på ett visst nationellt program (programinriktat individuellt program), ska det utformas för en grupp elever.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att utbildningen på sådana individuella program som avses i 2 § andra stycket 1 ska omfatta minst vissa ämnen.

5 § Utbildningen på individuella program ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning.

Plan för utbildningen och individuell studieplan

6 § Utbildningen på ett individuellt program ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen.

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Erbjudande av utbildning

7 § Hemkommunen ansvarar för att alla ungdomar i kommunen, som är behöriga enligt 15 kap. 5 och 6 §§ och som inte har påbörjat en

utbildning på ett nationellt program, erbjuds utbildning på individuella program.

Hemkommunens ansvar omfattar också ungdomar, som har påbörjat någon av de utbildningar som nämns i första stycket men har avbrutit utbildningen, om de fortfarande uppfyller behörighetskraven för gymnasieskolan.

8 § Utöver vad som följer av 7 § ansvarar hemkommunen för att elever från sarskolan erbjuds utbildning på individuella program om de vid prövning enligt 18 kap. 10 § inte tas emot i gymnasiesarskolan, därför att de bedöms kunna gå i gymnasieskolan.

Ansökan

9 § En ansökan till ett individuellt program som har utformats för en grupp elever ska skickas till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne. Om hemkommunen inte tillhör samverkansområdet för utbildningen, ska den bifoga ett yttrande där det framgår om den åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Beslut om behörighet och mottagande

10 § Den huvudman som anordnar utbildningen prövar om en sökande till ett individuellt program som utformats för en grupp elever är behörig och om den sökande ska tas emot.

Fullföljande av utbildningen

11 § Den som har påbörjat ett individuellt program har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes.

Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

Särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Mottagande

12 § En kommun eller ett landsting som anordnar en utbildning på ett individuellt program som har utformats för en grupp elever är skyldig att ta emot en sökande till utbildningen, om den sökande är behörig enligt 15 kap. 5 och 6 §§ och ska erbjudas utbildning enligt 7 eller 8 § och

1. hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, eller

2. hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för utbildningen.

Riksrekrytering

13 § Statens skolverk får för individuella program besluta att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (riksrekrytering).

Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

Särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program vid en fristående gymnasieskola

Mottagande

14 § Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en sökande till ett individuellt program bara om huvudmannen och den sökandes hemkommun kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

18 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan (2–16 §§),
- bestämmelser om betyg (17–20 §§), och
- bestämmelser om interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman (21 §).

Bestämmelser om utbildningen på program i gymnasiesärskolan finns i 19 kap.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i gymnasieskolan.

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundsärskolan eller motsvarande skolform.

Av 29 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning ska gälla vissa andra barn och ungdomar.

Målgrupp

3 § Utbildningen i gymnasiesärskolan vänder sig till ungdomar vars skolplikt har upphört och som har bedömts inte kunna gå i gymnasieskolan därför att de har en utvecklingsstörning.

Ansökan

4 § Den som ansöker om en plats i gymnasiesärskolan ska skicka sin ansökan till hemkommunen. Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen omedelbart översända ansökan till den huvudmannen.

Program

5 § Utbildningen omfattar nationella program, specialutformade program och individuella program. Närmare bestämmelser om program finns i 19 kap.

Läsår och terminer

6 § Utbildningen bedrivs under läsår, vilka omfattar en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgås på fyra läsår. Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid.

Avgifter

7 § Utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

8 § Trots 7 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av eleven eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Kurser

9 § Utbildningen inom varje ämne och ämnesområde ges i form av en eller flera kurser. För varje kurs ska det finnas en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kurser och kursplaner.

Mottagande och antagning

10 § En elev som har gått ut grundskolan har alltid rätt att tas emot i gymnasiesärskolan.

I annat fall ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas av elevens hemkommun. Ett sådant beslut ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med eleven och elevens vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

11 § Huvudmannen prövar frågor om antagning av en elev som ska tas emot i gymnasiesärskolan.

Huvudmannen ska efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare avgöra om en elev i gymnasiesärskolan ska gå på

1. ett nationellt program,
2. ett specialutformat program, eller
3. ett individuellt program.

Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program.

Individuell studieplan

12 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Den ska innehålla uppgifter om det program som eleven går på. De val av kurser som eleven gjort ska också anges. Vidare ska det av planen framgå eventuella överenskommelser och om det finns behov av särskilt stöd för att eleven ska nå målen med utbildningen. Elevens synpunkter ska inhämtas och beaktas vid utformandet av den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

Utvecklingssamtal

13 § Minst en gång per termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal). Utvecklingssamtalet ska genomföras med elevens individuella studieplan som grund.

Elevens vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

Information till hemkommunen

14 § När en elev börjar eller slutar vid en gymnasiesärskola med en annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen.

Elevers närvaro och information om frånvaro

15 § Varje elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

16 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

17 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs. Betyg ska dock inte sättas på verksamhetsträning.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans ämnesplan ska betyg sättas i enlighet med de bestämmelser som gäller för betygssättning i gymnasieskolan. I övriga fall gäller 19 och 20 §§.

Betygsbeteckningar

19 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår betyget E ska ett intyg utfärdas om att eleven deltagit i kursen. Intyget utfärdas av rektorn.

20 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som föreskrivits för kursen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att få något av betygen.

Interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman

21 § Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 19 kap. 22 §.

Bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun till enskild huvudman finns i 19 kap. 25 §.

19 kap. Utbildning på program i gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om program (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om program för offentlig huvudman (12–22 §§), och
- särskilda bestämmelser om program för fristående gymnasiesärskolor (23–28 §§).

Allmänna bestämmelser om program

Nationella program

2 § De nationella programmen i gymnasiesärskolan är

- estetiska programmet,
- fordonsprogrammet,
- handels- och administrationsprogrammet,
- hantverksprogrammet,
- hotell- och restaurangprogrammet,
- industriprogrammet,
- medieprogrammet, och
- naturbruksprogrammet.

Regeringen meddelar föreskrifter om program mål för de nationella programmen.

3 § Undervisningen på de nationella programmen ska omfatta följande ämnen:

- svenska eller svenska som andraspråk,
- engelska,
- matematik,
- samhällskunskap,
- religionskunskap,
- naturkunskap,
- idrott och hälsa, och
- estetisk verksamhet.

Dessutom ska det, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, som ämne finnas modersmål. På estetiska programmet ska det finnas estetiska ämnen som ämnesblock och på övriga program yrkesämnena. Det ska också finnas individuellt val och lokalt tillägg.

Den totala undervisningstiden ska vara minst 3 600 timmar. I timplaner finns riktvärden för undervisningens omfattning.

Regeringen meddelar föreskrifter om riktvärden för undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

Specialutformat program

4 § Ett specialutformat program ska i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det kan utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever.

Huvudmannen ska fastställa en plan för varje specialutformat program. Om programmet är avsett för en grupp elever, ska huvudmannen även fastställa programmål.

Bestämmelserna i 3 § ska även tillämpas på undervisningen på specialutformat program.

Beslut om program

5 § Rektor beslutar, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på. En elev som har tagits emot på ett nationellt eller ett specialutformat program får, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Individuella program

6 § Ett individuellt program ska ge eleven yrkesträning eller verksamhetsträning eller på annat sätt möta elevens speciella utbildningsbehov. Programmet kan även syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program.

Huvudmannen avgör om en elev som tas emot på ett individuellt program ska ges yrkesträning eller verksamhetsträning.

7 § Om eleven får yrkesträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik, samhällsorientering, idrott och hälsa och estetisk verksamhet samt yrkesträning och praktik.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av ämnen och sådana verksamhetsområden som anges i 8 §.

8 § Om eleven får verksamhetsträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta verksamhetsområdena kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt

vardagsaktiviteter. Praktik får också förekomma om rektorn bedömer att det är till nytta för eleven.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av verksamhetsområden och sådana ämnen som anges i 7 §.

9 § För de elever på det individuella programmet som ska erbjudas modersmålsundervisning ska modersmål finnas som ämne.

Bemyndiganden

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 3–9 §§,
2. undervisningen på individuella program för elever som enligt rektors beslut med stöd av 7 och 8 §§ får läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden,
3. avvikelser från bestämmelserna i 3 § första och andra styckena och timplanerna, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt
4. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 3 § första och andra styckena och timplanerna.

Fullföljande av utbildning

11 § Elever som har påbörjat utbildningen i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 år får, utom i det fall som avses i 23 § andra stycket, fullfölja utbildningen hos huvudmannen under fyra läsår. Detta gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Det som sägs i första stycket om rätt att fullfölja utbildningen gäller även i den nya hemkommunen, om eleven flyttar till en annan kommun under studietiden.

Särskilda bestämmelser om utbildning på program vid en gymnasiesärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i gymnasiesärskolan ska hemkommunen svara för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar gymnasiesärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt alla i kommunen som har rätt till sådan utbildning. Hemkommunen kan även komma överens med någon annan kommun eller med ett landsting om att någon av dessa i en skolenhet med gymnasiesärskola ska ta emot elever vars gymnasiesärskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

13 § En elev har rätt att bli mottagen i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens gymnasiesärskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

14 § Efter önskemål av vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 14 § ta emot en elev från en annan kommun.

Landsting

15 § Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting vara huvudman för utbildning på nationella, specialutformade och individuella program.

Erbjudande om utbildning på nationella program

16 § Varje kommun ska erbjuda de elever som ska gå på ett nationellt program ett urval av olika program. Kommunen ska sträva efter att urvalet ska vara allsidigt.

Antalet platser på de olika programmen ska anpassas med hänsyn till elevernas önskemål.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program

17 § Varje kommun ska erbjuda ett specialutformat program eller ett individuellt program till de elever som ska gå på ett sådant program. Detsamma gäller den elev som har tagits emot på ett nationellt program men har avbrutit studierna.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Kommunens organisation av sin gymnasiesärskola

18 § Kommunerna ska vid utformningen av gymnasiesärskolan beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun som anordnar gymnasiesärskola ska också så långt det är möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Placering vid en skolenhet

19 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där eleven önskar gå eller elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå önskemålet och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola.

Kommunen får frångå ett önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola, om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket.

Skolskjuts i hemkommunen

20 § Elever i gymnasiesärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem om något önskemål om viss skolenhet inte framställts. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun eller det landsting som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

21 § En elev som med stöd av 13 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

22 § Hemkommunen ska i sådana fall som avses i 13 § betala ersättning för kostnaderna för elevens utbildning till den kommun som har tagit emot eleven.

Även i de fall som avses i 14 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter ansökan från någon av de berörda

kommunerna, besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

En kommuns skyldighet att betala ersättning enligt första eller andra stycket gäller endast för sådana elever vars hemkommuner var skyldiga att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt då utbildningen påbörjades.

Särskilda bestämmelser om utbildning på program vid en fristående gymnasiesärskola

Mottagande

23 § Varje fristående skola med gymnasiesärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 25 § andra stycket andra meningen.

Urval

24 § Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående skola med gymnasiesärskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

25 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Dessutom ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till utbildning i gymnasiesärskola som kommunen erbjuder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala, om kommunen inte erbjuder utbildning i gymnasiesärskolan.

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 25 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan.

Skolskjuts

27 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående gymnasiesärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 20 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

Insyn

28 § Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

20 kap. Kommunalt vuxenutbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om kommunal vuxenutbildning (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (10–15 §§),
- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (16–23 §§),
- bestämmelser om betyg, provning, validering och intyg (24–35 §§), och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (36 §).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

De som fått minst utbildning ska prioriteras.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Kurser och gymnasiepoäng

5 § Utbildningen bedrivs i form av kurser och på gymnasial nivå även i form av ett gymnasiearbete.

På gymnasial nivå betecknas kursernas och gymnasiearbetets omfattning med gymnasiepoäng.

6 § För kurser ska det finnas kursplaner när det gäller utbildning på grundläggande nivå och ämnesplaner när det gäller utbildning på gymnasial nivå.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om kursplaner och ämnesplaner.

Avgifter

7 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 20 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra, om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den vars utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den vars utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år då hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Den som har rätt att delta i utbildning enligt första stycket har rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen om utbildningen tillhandahålls där.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att för deras utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Ansökan och mottagning

13 § En ansökan om att delta i utbildning på grundläggande nivå ska ges in till den sökandes hemkommun. En sökande ska tas emot till utbildningen om de villkor som anges i 11 § är uppfyllda.

14 § Om en ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska ett yttrande fogas där hemkommunen redovisar sin bedömning av om den sökande uppfyller de villkor som anges i 11 §.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om den sökande ska tas emot till utbildningen. Den andra huvudmannen får ta emot den sökande, även om hemkommunen har bedömt att den sökande inte har rätt att delta i utbildningen.

Interkommunal ersättning

15 § En kommun, som i sin utbildning på grundläggande nivå har en elev som kommer från en annan kommun, ska få ersättning för sina kostnader för den elevens utbildning från elevens hemkommun. Detta gäller dock inte om hemkommunen eller, efter överklagande av ett beslut enligt 14 §, Skolväsendets överklagandenämnd har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen.

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Huvudmannens ansvar

16 § Varje kommun ska erbjuda utbildning på gymnasial nivå. Varje kommun ansvarar för att kommuninvånare som enligt 19 § har rätt till en viss utbildning och önskar delta i den, också får det. Kommunerna ska sträva efter att därutöver erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

17 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning.

18 § Ett landsting får tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får landstinget tillhandahålla utbildning på denna nivå även inom andra områden.

Rätt till utbildning på gymnasial nivå

19 § Varje kommuninvånare som är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå enligt 20 § och som har en examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan enligt 16 kap. 27 § men inte uppnått grundläggande

behörighet till högskolestudier har rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå i syfte att uppnå en sådan behörighet.

Den som har rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå enligt första stycket har rätt att delta i sådan utbildning i en annan kommun eller ett landsting om utbildningen finns där och inte erbjuds av hemkommunen. I ett sådant fall är hemkommunen skyldig att ersätta den mottagande kommunens kostnader och bestämmelserna i 15 kap. 32 § ska tillämpas när det gäller ungdomar fram till och med det första kalenderhalvår det år de fyller 20 år.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

20 § Varje kommuninvånare är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket, men har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor och om att behörighet enligt första stycket ska inträda tidigare än vad som anges där.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården ansvarar för dessas utbildning.

Ansökan

21 § En ansökan om att delta i utbildning på gymnasial nivå ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett yttrande behövs inte om det är onödigt med hänsyn till en tidigare överenskommelse.

Åtagande att svara för kostnaderna ska alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman. Ett lämnat åtagande gäller även om den sökande därefter byter hemkommun.

Mottagande

22 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om den sökande ska tas emot till utbildningen.

Hemkommunen ska ta emot en sökande om de behörighetsvillkor som anges i 20 § är uppfyllda.

En kommun ska ta emot en behörig sökande från en annan kommun och ett landsting ska ta emot en behörig sökande, om hemkommunen har åtagit sig eller, efter överklagande enligt 28 kap. 11 §, ska åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Antagning

23 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Detta gäller inte en sökande som avses i 19 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

24 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

25 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och på gymnasiearbetet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiearbetet i övrigt. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

26 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D och E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

27 § Betyg på kurser i utbildning på grundläggande nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Betyg på kurser i utbildning på gymnasial nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i ämnesplaner som kunskapskrav.

Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen eller ämnesplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs i utbildning på grundläggande nivå där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C och E. Kunskapskrav ska finnas för varje kurs i utbildning på gymnasial nivå där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt ämnesplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier och kunskapskrav.

28 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka betygskriterier eller kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana kriterier eller krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna uppfylla kraven för ett visst kriterium eller nå ett visst kunskapskrav. De kriterier eller krav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

29 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

Prövning

30 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i gymnasiearbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller gymnasiearbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett gymnasiearbete, om eleven har fått minst betyget E på kursen eller gymnasiearbetet.

Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller gymnasiearbete, utbildning inom det kunskapsområde som gymnasiearbetet avser.

Med prövning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner eller ämnesplaner som till betygskriterier respektive kunskapskrav.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

31 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

32 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

33 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

34 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

35 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

36 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt någon annan att anordna kommunal vuxenutbildning.

21 kap. Särskild utbildning för vuxna

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om särskild utbildning för vuxna (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå (10–12 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (13–16 §§),
- bestämmelser om betyg, validering och intyg (17–24 §§), och
- en bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (25§).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för den särskilda utbildningen för vuxna är att vuxna med utvecklingsstörning ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

De som fått minst utbildning ska prioriteras.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Av 29 kap. 7 § följer att det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan ska ge.

Kurser

5 § Utbildningen inom särskild utbildning för vuxna bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Ansökan, mottagande och antagning

7 § En ansökan om att delta i särskild utbildning för vuxna ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett sådant yttrande behöver inte lämnas om det är onödigt med hänsyn till tidigare överenskommelse.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om den sökande ska tas emot till utbildningen. En huvudman är skyldig att till sin

särskilda utbildning för vuxna ta emot sökande som kommer från andra kommuner, om hemkommunerna har åtagit sig att svara för kostnaderna för deras utbildning.

Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande till utbildning på gymnasial nivå.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs i särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den vars utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den vars utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

Särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,

2. saknar sådana kunskaper som utbildningen i grundsärskolan syftar till att ge, och

3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Första stycket gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att för deras utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Kommunens ansvar

13 § Varje kommun ska erbjuda särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

14 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå och aktivt verka för att kommuninvånare som är behöriga deltar i sådan utbildning.

15 § Ett landsting får efter överenskommelse med en kommun tillhandahålla särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

16 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning är behörig att delta i särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården ansvarar för deras utbildning.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

17 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs, dock inte på kurser som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan.

Inom den del av särskild utbildning för vuxna som motsvarar träningskolan ska i stället för betyg ett intyg om att eleven har deltagit i kursen utfärdas efter avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

19 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. För den elev som inte uppnår betyget E utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

20 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som betygskriterier. Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier.

Validering

21 § En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

22 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

23 § Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 18 § andra stycket och 19 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

24 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

25 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt någon annan att anordna särskild utbildning för vuxna.

22 kap. Utbildning i svenska för invandrare

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildning i svenska för invandrare (2–17 §§),
- bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg (18–29 §§), och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (30 §).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för utbildning i svenska för invandrare är att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Utbildningens syfte

3 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket.

Utbildning i svenska för invandrare syftar också till att ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.

Kurser

4 § Utbildning i svenska för invandrare bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

5 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 21 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg.

Utbildningens omfattning

6 § Utbildningen ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte.

Samverkan med arbetslivet

7 § Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att utbildning i svenska för invandrare kan kombineras med andra aktiviteter som

- arbetslivsorientering,
- validering,
- praktik, eller
- annan utbildning.

Huvudmannen ska också verka för att utbildning i svenska för invandrare kan bedrivas samtidigt som eleven uppbär ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och för att utbildningen kan kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

8 § Utbildning i svenska för invandrare ska kunna kombineras med förvärvsarbete.

9 § Huvudmannen ska samråda med den berörda arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal om en arbetstagares deltagande i utbildningen och utbildningens förläggning.

Individuella studieplaner

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds de personer som anges i 13 §.

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (2010:000) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

12 § Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildning i svenska för invandrare och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Rätt att delta

13 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet, och
2. saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

En finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, har från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

14 § Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig har inte rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Mottagande

15 § Huvudmannen avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Rätt att slutföra utbildningen

16 § Den som har antagits till en kurs i utbildning i svenska för invandrare har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

17 § Den för vilken utbildning i svenska för invandrare har upphört enligt 16 § andra stycket eller som frivilligt avbrutit utbildningen ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

18 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Betygssättning

19 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om betygssättning.

20 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

21 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier.

22 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

23 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka betygskriterier eller från enstaka delar av betygskriterier. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna uppfylla kraven för ett visst kriterium. De kriterier som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Prövning

24 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från utbildning i svenska för invandrare ska ha möjlighet att genomgå prövning. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen.

Prövning får göras endast hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som betygskriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

25 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

26 § En elev i utbildning i svenska för invandrare kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

27 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

28 § Den som genomgått en kurs i utbildning i svenska för invandrare och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

29 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

30 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna utbildning i svenska för invandrare.

23 kap. Entreprenad och samverkan

Entreprenad

1 § Kommuner, landsting och en enskild huvudman för gymnasieskola får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad). De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel även gälla vid entreprenad.

2 § Inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. får uppgifter överlämnas på entreprenad.

3 § Inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen överlämnas på entreprenad.

4 § Inom gymnasieskolan får uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil överlämnas på entreprenad.

5 § Om det finns särskilda skäl får regeringen efter ansökan av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för gymnasieskola i andra fall än som anges i 2 och 4 §§ medge att kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen får sluta avtal med någon annan om att bedriva undervisning inom skolväsendet.

6 § Om en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för gymnasieskola överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad, får kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen överlämna endast den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift.

Kommunen eller landstinget får när det gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna överlämna även den myndighetsutövning som hör till rektors uppgifter. Kommunen får också överlämna sådan myndighetsutövning när det gäller utbildning i svenska för invandrare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om begränsningar när det gäller överlämnande av rektorsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader enligt 2, 4 eller 5 §.

Samverkan

8 § En kommun får sluta avtal med en annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap.

En kommun får också sluta avtal med ett landsting om att detta ska utföra kommunens uppgifter inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

9 § En kommun får som huvudman överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 26–29 §§ till ett landsting, om kommunen och landstinget är överens om detta. På samma sätt får ett landsting överlåta ansvaret till en kommun.

Staten eller en enskild får som huvudman överlåta ansvaret för de medicinska insatser som anges i 2 kap. 26–29 §§ till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

10 § Staten får som huvudman för sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

11 § Regeringen får, utöver vad som följer av denna lag, meddela föreskrifter om möjlighet att låta enskilda och andra utomstående svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet.

När det gäller utbildning i form av ett individuellt program får regeringen meddela föreskrifter om att enskilda och andra utomstående får anordna mer av utbildningen än som följer av första stycket.

För medverkan av någon annan än en huvudman inom skolväsendet får regeringens föreskrifter enligt första och andra styckena avvika från bestämmelserna i 2 kap. 13–22, 32 och 36 §§.

24 kap. Särskilda utbildningsformer

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå,
- utbildning vid särskilda ungdomshem,
- utbildning för intagna i kriminalvård,
- utbildning motsvarande utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola,
- utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution,
- utbildning för elever som vårdas i hemmet,
- annat sätt för att fullgöra skolplikten, och
- bemyndiganden som avser de utbildningsformer och den övriga verksamhet som regleras i kapitlet.

Internationella skolor

Grundskolenivå

2 § Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte sådana barn som avses i 7 kap. 5 och 6 §§.

Med internationell skola på grundskolenivå avses en skola med enskild huvudman som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Utbildningen ska förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ska ges i den omfattning som de elever som är bosatta i Sverige för kortare tid behöver.

Regeringen får besluta att en internationell skola på grundskolenivå får ta emot andra barn än sådana som avses i första stycket för att de ska fullgöra skolplikten vid skolan.

3 § En godkänd internationell skola på grundskolenivå ska av Statens skolinspektion förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i 4 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,
2. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska skolväsendet,
3. elever som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,
4. eleverna erbjuds sådan elevhälsa som avser medicinska insatser som ska erbjudas inom grundskolan,
5. elevavgiften är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,
6. skolan är öppen för alla elever som avses i 4 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,
7. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Skolinspektionen godkänner,

8. vårdnadshavare och elever ges tydlig information om den internationella skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands och om vad utbildning vid en internationell skola kan innebära vid fortsatt skolgång i det svenska skolväsendet, och

9. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på grundskolenivå.

Skolinspektionen ska i beslutet om rätt till bidrag ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige som omfattas av skolans bidragsrätt.

4 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 3 § från och med höstterminen det år eleven fyller 6 år om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven, och

2. eleven

a) för en kortare tid är bosatt i Sverige,

b) har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå, eller

c) har mottagits med stöd av regeringens beslut enligt 2 § tredje stycket.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra stycket, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på grundskolenivå.

Om inte kommunen och skolan har kommit överens om något annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

Gymnasienivå

5 § Om en internationell skola erbjuder gymnasial utbildning som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i gymnasieskolan eller om skolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate (internationell skola på gymnasienivå), ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till sådant bidrag som avses i 6 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningen som helhet är likvärdig med utbildningen i gymnasieskolan,

3. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska skolväsendet,

4. utbildningen förmedlar kunskaper som underlättar fortsatta studier utomlands,

5. undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ges i den omfattning som behövs för de elever som under kortare tid är bosatta i Sverige,

6. elever som avses i 6 § första stycket som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

7. elever som avses i 6 § första stycket erbjuds sådan elevhälsa som avser medicinska insatser som ska erbjudas elever i gymnasieskolan,

8. elevavgiften för elever som avses i 6 § första stycket är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

9. skolan är öppen för alla elever som avses i 6 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

10. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Skolinspektionen godkänner,

11. sådana elever som avses i 6 § första stycket och deras vårdnadshavare ges tydlig information om skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands och om vad utbildning vid en internationell skola på gymnasienivå kan innebära vid fortsatt utbildning i Sverige, och

12. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på gymnasienivå.

Skolinspektionen ska, för annan utbildning än sådan som leder fram till International Baccalaureate, i beslutet om rätt till bidrag ange vilket nationellt program utbildningen ska jämföras med i bidragshänseende. I beslutet ska Skolinspektionen även ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige som omfattas av skolans bidragsrätt.

6 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 5 § om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven,

2. eleven antingen för en kortare tid är bosatt i Sverige eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på gymnasienivå, och

3. hemkommunen var skyldig att erbjuda eleven gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Bidraget enligt första stycket ska uppgå till det belopp som hemkommunen och den internationella skolan kommer överens om. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilket belopp som elevernas hemkommuner ska betala enligt första stycket om dessa och huvudmannen för den internationella skolan inte kommer överens om beloppet.

För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska kommunen, utöver vad som följer av andra stycket, lämna ett extra bidrag. Bidraget ska motsvara huvudmannens kostnader för det extra

stödet under förutsättning att motsvarande kostnader skulle ha uppkommit om eleven gått i en av kommunen erbjuden gymnasieutbildning. Kommunen behöver dock inte lämna extra bidrag om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra och tredje styckena, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på gymnasienivå.

Om inte kommunen och huvudmannen har kommit överens om något annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

Insyn

7 § Den kommun där den internationella skolan är belägen har rätt till insyn i skolans verksamhet.

Utbildning vid särskilda ungdomshem

Utbildning för skolpliktiga

8 § Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) ska skolpliktiga barn, som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet.

Utbildningen ska anordnas genom försorg av huvudmannen för hemmet. Den ska med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan eller i förekommande fall grundsärskolan eller specialskolan.

Utbildning för icke skolpliktiga

9 § Den som inte längre är skolpliktig och vistas i ett hem som avses i 8 § första stycket och som inte lämpligen kan fullgöra skolgång på annat sätt ska genom huvudmannens försorg ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Utbildning för intagna i kriminalvård

10 § För intagna i kriminalvårdsanstalt anordnas utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola

11 § Den som enligt 22 kap. 13 § har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare har rätt att i stället delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare om

1. folkhögskolan enligt sådana föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 22 § har getts rätt att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg, och

2. folkhögskolan har förklarat sig ha för avsikt att ta emot den sökande till sin utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare.

12 § Vad som sägs i 22 kap. 2–10, 13, 14, 16 och 17 §§ om utbildning i svenska för invandrare gäller också en folkhögskolas motsvarande utbildning som en person är behörig att delta i enligt 14 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att även andra bestämmelser i lagen ska gälla för sådan utbildning.

13 § Den som vill delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare enligt bestämmelserna i detta kapitel ska anmäla detta till sin hemkommun.

14 § Kommunen ska i samband med ett beslut om mottagande enligt 22 kap. 15 § förklara eleven behörig att delta i utbildning i folkhögskola som motsvarar utbildning i svenska för invandrare om

1. de villkor som anges i 11 § är uppfyllda, och

2. anmälan har lämnats enligt 13 §.

15 § Huvudmannen för en folkhögskola som till sin utbildning i svenska för invandrare har antagit en elev som har förklarats behörig att delta i utbildningen enligt 14 §, har rätt till ersättning för kostnaden för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Ersättningen ska bestämmas med hänsyn till folkhögskolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen utbildning i svenska för invandrare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek och omfattning i tid.

Utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution

Utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass och fritidshem

16 § Om ett barn vårdas på sjukhus eller någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

Särskild undervisning

17 § För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

18 § Särskild undervisning enligt 17 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Huvudman

19 § Särskild undervisning enligt 17 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska gälla i stället för första stycket i de fall där institutionen är belägen i två eller flera kommuner.

Utbildning för elever som vårdas i hemmet

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

20 § För sådana elever som avses i 17 § men som inte vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

21 § Särskild undervisning enligt 20 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervisning i hemmet får endast ske om eleven eller elevens vårdnadshavare samtycker.

Huvudman

22 § Särskild undervisning enligt 20 § anordnas av den som är huvudman för den utbildning som eleven annars deltar i.

Annat sätt att fullgöra skolplikten

Förutsättningar för medgivande

23 § Ett skolpliktigt barn får medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Medgivande ska lämnas om

1. verksamheten framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt föreskrifter i denna lag,
2. behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses, och

3. det finns synnerliga skäl.

24 § Medgivande enligt 23 § får lämnas för upp till ett år i sänder. Under dess giltighetstid ska det prövas hur verksamheten utfaller. Medgivandet ska återkallas, om det kan antas att förutsättningarna enligt 23 § inte längre finns.

Ett beslut om återkallelse av ett medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

25 § Frågor enligt 23 och 24 §§ prövas av barnets hemkommun eller, om barnet har sådan funktionsnedsättning som enligt 7 kap. 6 § kan vara grund för att fullgöra skolplikten i specialskolan, av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Bemyndiganden

26 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får, beträffande utbildning och annan verksamhet som omfattas av detta kapitel, meddela föreskrifter om

1. en enskilds ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag,

2. antagningen till, organisationen av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, och

3. betygsättning.

Regeringen meddelar föreskrifter om ansökningstid och vid vilken tidpunkt ett beslut om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

25 kap. Annan pedagogisk verksamhet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

– pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem,

– öppen förskola,

– öppen fritidsverksamhet,

– omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds,

– övergripande mål för och kvalitetskrav på dessa verksamheter, och

– avgifter och bidrag.

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Sådan omsorg som avses i första stycket ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande.

Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap och förbereder barnen för fortsatt lärande.

Öppen förskola

3 § En kommun får anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Öppen fritidsverksamhet

4 § Enligt 14 kap. 6 § får en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

Gemensamma bestämmelser

Övergripande utgångspunkter

6 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom sådan verksamhet ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Kvalitetskrav

7 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Uppföljning och utvärdering

8 § En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska kommunen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Avgifter

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får avgifter tas ut på det sätt som anges i 8 kap. 16 § första stycket respektive 14 kap. 12 §.

Bidrag

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

10 § Den kommun där en enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,
2. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet,
3. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 11 § andra stycket, och
4. avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 3 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

11 § Hemkommunen ska lämna bidrag till en huvudman som har rätt till bidrag enligt 10 § för varje barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Hemkommunen är inte skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn eller till mer än en huvudman för pedagogisk omsorg för ett barn som

också går i förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver bidrag inte lämnas för det särskilda stödet om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

När barn tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar får kommunen inte lämna bidrag för fler barn till vårdnadshavaren än det antal barn till andra som har tagits emot.

Öppen fritidsverksamhet

12 § Om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev, ska bidrag lämnas av hemkommunen om kommunen där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Övriga verksamheter

13 § En kommun får även lämna bidrag till verksamhet som avses i 3–5 §§ och som bedrivs av enskild huvudman om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

26 kap. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- tillsyn,
- ingripanden vid tillsyn,
- särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild,
- särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting,
- särskilt ingripande vid tillsyn över kommun som tillsynsmyndighet,
- statlig kvalitetsgranskning, och
- nationell uppföljning och utvärdering.

Tillsyn

Definition av tillsyn

2 § Med tillsyn avses i denna lag en självständig granskning som syftar till att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter och beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

Tillsynens omfattning

3 § Statens skolinspektion har tillsyn över

1. skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag,
2. utbildning som avses i 29 kap. 16 §,
3. hur en kommun uppfyller sina skyldigheter enligt 7 kap. 21 och 22 §§, 24 kap. 23 och 24 §§ samt 29 kap. 8 §, och
4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §.

Första stycket gäller inte om tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet.

4 § En kommun har tillsyn över

1. fristående förskola eller fristående fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 5 § andra stycket, och
2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 6 kap. följs.

5 § Länsstyrelserna har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid Rh-anpassad utbildning, specialskolan och viss utbildning för elever med utvecklingsstörning som bedrivs enligt avtal med staten. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Tillträde till lokaler och andra utrymmen

6 § En tillsynsmyndighet har för sin tillsyn rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn. Tillsynsmyndigheten har i den omfattning det är nödvändigt för tillsynen rätt att få tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Uppgiftsskyldighet

7 § Den vars verksamhet står under tillsyn enligt denna lag är skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser den granskade verksamheten och är av betydelse för tillsynen ska vara skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna upplysningar, handlingar och annat material.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och annat material som ska lämnas.

8 § Tillsynsmyndigheten får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 7 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 7 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Förebyggande åtgärder

9 § Tillsynsmyndigheten ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning.

Ingripanden vid tillsyn

Anmärkning

10 § En tillsynsmyndighet får tilldela en huvudman som enligt denna lag står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten.

Föreläggande

11 § En tillsynsmyndighet får förelägga en huvudman som enligt denna lag står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Avstående från ingripande

12 § En tillsynsmyndighet får avstå från att ingripa om

1. överträdelserna är ringa,
2. den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse, eller
3. det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en enskild

Återkallelse

13 § En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag om

1. ett föreläggande enligt 12 § inte följs, och
2. missförhållandet är allvarligt.

14 § Återkallelse enligt 13 § får beslutas även om rättelse har skett vid prövningstillfället, om det kan befaras att det på nytt kommer att uppstå sådana missförhållanden som utgör grund för återkallelse.

15 § Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Tillfälligt verksamhetsförbud

16 § Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse kommer att fattas, och detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting

Statliga åtgärder för rättelse

17 § Statens skolinspektion får besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget

1. inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, och
2. grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits med stöd av denna paragraf, får denna kostnad kvittas mot belopp som staten annars skulle ha betalt ut till kommunen eller landstinget.

Tillfälligt verksamhetsförbud

18 § Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse enligt 17 § kommer att fattas, och detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda kommunen eller landstinget att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Statlig kvalitetsgranskning

Uppdrag

19 § Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Inriktningen

20 § Granskningen ska avse den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.

Tillträde till lokaler och andra utrymmen

21 § Statens skolinspektion har för kvalitetsgranskningen rätt att på plats granska sådan verksamhet som ska granskas. Skolinspektionen har i den omfattning det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Uppgiftsskyldighet

22 § Den vars verksamhet granskas ska på begäran av Statens skolinspektion lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för granskningen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser den granskade verksamheten och är av betydelse för granskningen ska vara skyldig att lämna upplysningar, handlingar och annat material på begäran av Statens skolinspektion lämna upplysningar, handlingar och annat material.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och annat material som ska lämnas.

23 § Statens skolinspektion får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 22 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 22 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Nationell uppföljning och utvärdering

Uppdrag

24 § Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera

1. skolväsendet,
2. övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektions tillsyn enligt denna lag, och
3. annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. som anordnas av en enskild.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

Uppgiftsskyldighet

25 § En huvudman för utbildning eller annan verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamheten och sådan

verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser verksamheten och är av betydelse för uppföljningen och utvärderingen ska vara skyldig att på begäran av Statens skolverk lämna uppgifter om verksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka uppgifter och vilken verksamhetsredovisning som ska lämnas.

26 § Statens skolverk får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 25 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 25 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Vite

27 § Ett föreläggande enligt detta kapitel får förenas med vite.

Om det finns anledning att anta att en person som är föremål för förelägandet har begått en gärning som kan föranleda straff eller en straffliknande sanktion, får han eller hon inte föreläggas vid vite att medverka i en utredning som har samband med den gärningen.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Inledande bestämmelse

1 § För prövning av överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område ska det finnas en särskild nämnd, Skolväsendets överklagandenämnd.

Sammansättning

2 § Nämnden ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både vad gäller barns och elevers förhållanden och behov och vad gäller skolverksamheten i övrigt.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

3 § Ledamöterna i nämnden och deras ersättare utses av regeringen för en period om minst tre år.

Muntlig förhandling

4 § Nämnden ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

5 § Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

6 § En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om nämnden finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

28 kap. Överklagande

Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

Beslut av Statens skolinspektion

1 § Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 2 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13–15 §§,
2. rätt till bidrag för huvudmannen för en internationell skola enligt 24 kap. 3 eller 5 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13–15 §§,
3. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,
4. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 16 eller 18 §, eller
5. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut av Statens skolverk

2 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut av Högskoleverket

3 § Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Beslut av en kommun eller ett landsting

4 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13–15 §§,
2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 § eller 19 kap. 25 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 18 eller 20 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
5. skolskjuts enligt 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 19 kap. 20 § första stycket eller 19 kap. 21 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 §,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag för en enskild huvudman enligt 25 kap. 10 eller 12 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13–15 §§,
9. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 16 §, eller
10. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut av en enskild huvudman

5 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om avstängning enligt 5 kap. 18 eller 20 §. Den enskilde huvudmannen ska vara den enskildes motpart.

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

6 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
2. kostnadsfria resor enligt 12 kap. 25 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §.

Beslut av Sameskolstyrelsen

7 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 13 kap. 16 § första stycket.

Beslut av en rektor

8 § Beslut av en rektor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. avstängning av en elev enligt 5 kap. 15 §, 18 § tredje stycket eller 20 § tredje stycket, och

2. befrielse från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §.

Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

Prövningstillstånd

9 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt 1–8 §§.

Motpart i vissa fall

10 § När en kommun överklagar ett beslut om godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § är förutom den enskilde även Statens skolinspektion motpart till kommunen hos allmän förvaltningsdomstol.

Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

Beslut av en kommun eller ett landsting

11 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i grundsärskolan enligt 7 kap. 5 §,
2. uppskjuten skolplikt enligt 7 kap. 10 § andra stycket,
3. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 § första stycket,
4. mottagande av ett barn eller en elev från en annan kommun enligt 9 kap. 13 §, 10 kap. 25 § eller 11 kap. 25 §,
5. åtgärder enligt 10 kap. 29 § tredje stycket för en elev som inte bor hemma,
6. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare önskar enligt 9 kap. 15 § andra stycket, 10 kap. 30 § andra stycket 1 och 2, 11 kap. 29 § andra stycket 1 och 2 eller 19 kap. 20 § andra stycket,
7. mottagande enligt 16 kap. 36 § eller 17 kap. 10 § när det gäller en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever,
8. tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan enligt 18 kap. 10 § andra stycket,
9. mottagande till kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 13 §, 14 § andra stycket eller 22 §, till särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 7 § tredje stycket eller till utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 15 §,
10. upphörande av utbildningen för en elev i kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § andra stycket, i särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 9 § andra stycket eller i utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 16 § andra stycket,
11. att på nytt bereda kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § tredje stycket, särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 9 § tredje stycket eller utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 17 §,

12. åtagande om interkommunal ersättning enligt 20 kap. 21 § tredje stycket, eller

13. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1, 4 och 7–12 får överklagas endast av barnet, eleven eller den sökande.

Beslut enligt första stycket 7 i fråga om mottagande på annan grund än som anges i 16 kap. 45 § eller 17 kap. 14 § till nationella program som anordnas av en offentlig huvudman, får bara överklagas om det gäller att sökanden inte ska tas emot därför att han eller hon inte är behörig.

Beslut av en enskild huvudman

12 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. mottagande enligt 16 kap. 36 § eller 17 kap. 10 § när det gäller en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever, eller

2. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av den sökande.

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

13 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 7 kap. 6 §,

2. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 § första stycket,

3. åtgärder enligt 12 kap. 25 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller

4. rätt till utbildning för person som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

Beslut av Sameskolstyrelsen

14 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,

2. åtgärder enligt 13 kap. 16 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller

3. rätt till utbildning för person som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

Beslut av en rektor

15 § Beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 §,
2. anpassad studiegång enligt 3 kap. 11 §, eller
3. åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 §.

Vid prövning av ett överklagande enligt första stycket 3 ska nämnden antingen fastställa eller upphäva det överklagade beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektorn för ny prövning.

Beslut av den särskilda nämnd som avses i 15 kap. 38 §

16 § Beslut av den särskilda nämnd som avses i 15 kap. 38 § i fråga som avses i samma paragraf får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet får överklagas endast av den som har begärt utbildningen. Ett beslut om placering vid en viss skolenhet får dock inte överklagas.

Överklagandeförbud

17 § Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas bara om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

29 kap. Övriga bestämmelser

Bosättning

1 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första eller tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),

3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, eller

4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3.

Begränsningar i rätten till utbildning för de som avses i andra stycket följer av 2 §.

2 § De personer som avses i 1 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har

påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare.

De personer som avses i 1 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

3 § En person som avses i 1 § andra stycket 1 ska anses som bosatt i Sverige även om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats. Detta gäller fram till dess att personen lämnar Sverige under förutsättning att han eller hon inte håller sig undan så att ett sådant beslut inte kan verkställas.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt denna lag för personer som inte anses som bosatta i Sverige eller som inte har rätt till utbildning enligt 2 §.

Hemkommun och hemlandsting

5 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun som personen är folkbokförd i.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Med hemlandsting avses det landsting som hemkommunen hör till.

Utlandssvenska elever

6 § Med utlandssvensk elev avses i denna lag en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Regeringen meddelar föreskrifter om att också annan ska anses som utlandssvensk elev.

Personer med begåvningsmässig funktionsnedsättning

7 § Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller ett sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Information om icke skolpliktiga ungdomar

8 § En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola, nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket.

Bestämmelser om handläggning

9 § I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas:

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 15 § om anteckning av uppgifter,
- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut, och
- 26 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

I sådana ärenden hos en enskild huvudman ska också 11 och 12 §§ förvaltningslagen tillämpas.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag.

Det som sägs i denna paragraf gäller inte vid betygssättning.

10 § I ärenden där beslut får överklagas enligt 28 kap. ska utöver vad som följer av 9 § också 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223) tillämpas.

Talerätt

11 § Den som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Samverkan och anmälan till socialnämnden

12 § Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 13 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Tystnadsplikt

13 § Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivet fritidshem eller enskilt bedriven förskoleklass eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 25 kap., får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag än som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Riksinternatskolor

14 § Efter ansökan från en kommun eller en enskild som har godkänts som huvudman för fristående skola med grundskola eller gymnasieskola och som bedriver utbildning vid en internatskola, får regeringen besluta att ge internatskolan ställning av riksinternatskola.

En riksinternatskola ska ha till uppgift att anordna grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, för i första hand utlandssvenska elever.

Regeringen får medge att huvudmannen för en riksinternatskola vid sidan av gymnasieskolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor. Regeringens föreskrifter får avvika från bestämmelser i denna lag.

International Baccalaureate

16 § En elevs hemkommun är skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten gäller dock endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och endast om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten.

Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning betalas med ett belopp som Statens skolverk beslutar.

För internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning.

Överlämnande av betygshandlingar

17 § Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska lämna över elevernas slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan är belägen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om skyldigheten enligt första stycket.

Informationsskyldighet

18 § Kommunen ska informera vårdnadshavarna om den förskola och om den verksamhet som avses i 25 kap. som kommunen anordnar eller vars huvudman kommunen har godkänt eller förklarat berättigad till bidrag. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet som avses i 25 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 8 kap. 21 § samt 25 kap. 11 och 13 §§.

Övriga bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om organisationen av skolväsendet samt om huvudmannens befattning i övrigt med utbildning som avses i denna lag.

I fråga om organ för samverkan eller annan liknande verksamhet inom skolväsendet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att ledamöter i organet eller andra företrädare utses och entledigas av enskilda.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om möjligheter att inom skolväsendet bedriva utbildning, som bygger på samverkan mellan olika skolformer inom skolväsendet eller mellan en sådan skolform och någon annan utbildningsform. I sådana föreskrifter får undantag göras från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. I sådana föreskrifter får undantag göras från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Undantag får göras även från andra bestämmelser i denna lag för att möjliggöra en försöksverksamhet med sådan utbildning i gymnasieskolan som inte utgörs av utbildning på nationella, specialutformade eller individuella program.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som i övrigt följer av denna lag, meddela föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,

2. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1, och

3. ytterligare villkor för att enskilda i sådana fall som avses i 1 och 2 ska få sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudman för enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Regeringen meddelar föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelsen om uppgiftsskyldighet i första stycket.

24 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 35 §, 16 kap. 52 § och 19 kap. 25 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

25 § Vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheterna att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag, får regeringen meddela de föreskrifter som behövs för att tillförsäkra barn och elever den utbildning och annan verksamhet de har rätt till enligt denna lag. I sådana föreskrifter får undantag göras från bestämmelser om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade.

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (2010:000) om införande av skollagen (2010:000).

Timplan för grundskolan

Undervisningstid i timmar om 60 minuter för ämnen och ämnesgrupper totalt

Ämnen

Bild	230
Hem- och konsumentkunskap	118
Idrott och hälsa	500
Musik	230
Slöjd	330
Svenska eller svenska som andraspråk	1 490
Engelska	480
Matematik	900
Geografi	885
Historia	
Religionskunskap	
Samhällskunskap	
Biologi	800
Fysik	
Kemi	
Teknik	
Språkval	320
Elevers val	382
Totalt garanterat antalet timmar	6 665
Därav skolans val	600

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent.

Nationella program

Yrkesprogram

Barn- och fritidsprogrammet
Bygg- och anläggningsprogrammet
El- och energiprogrammet
Fordons- och transportprogrammet
Handels- och administrationsprogrammet
Hantverksprogrammet
Hotell- och turismprogrammet
Industri tekniska programmet
Naturbruksprogrammet
Restaurang- och livsmedelsprogrammet
VVS- och fastighetsprogrammet
Vård- och omsorgsprogrammet

Högskoleförberedande program

Ekonomiprogrammet
Estetiska programmet
Humanistiska programmet
Naturvetenskapsprogrammet
Samhällsvetenskapsprogrammet
Teknikprogrammet

Poängplan för nationella program i gymnasieskolan**Ämne** **Gymnasiepoäng**

De ämnen som, i minst nedan angiven omfattning, ska ingå i de nationella programmen (gymnasiegemensamma ämnen).

Yrkesprogram

Svenska eller svenska som andraspråk	100
Engelska	100
Matematik	100
Idrott och hälsa	100
Historia	50
Samhällskunskap	50
Religionskunskap	50
Naturkunskap	50

Högskoleförberedande program

Svenska eller svenska som andraspråk	300
Engelska	200
Matematik	100/200/300*
Idrott och hälsa	100
Historia	50/100/200**
Samhällskunskap	100/200***
Religionskunskap	50
Naturkunskap	100****

Ämnen genom vilket programmet får sin karaktär

<i>Yrkesprogram</i>	1 600
<i>Högskoleförberedande program</i>	950/1 050/1 100*****
Individuellt val	200
Gymnasiearbete	100

Summa gymnasiepoäng **2 500**

*Estetiska och humanistiska programmen 100, ekonomi- och samhällsvetenskapsprogrammen 200 samt naturvetenskaps- och teknikprogrammen 300.

**Teknikprogrammet 50, ekonomi-, samhällsvetenskaps- och naturvetenskapsprogrammen 100 samt estetiska och humanistiska programmen 200.

***Ekonomiprogrammet 200 och övriga program 100.

2.2 Förslag till lag om införande av skollagen (2010:000)

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

Ikraftträdande

1 § Skollagen (2010:000) och denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Lagarna ska tillämpas på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Upphävande

2 § Genom denna lag upphävs

1. skollagen (1985:1100),
2. lagen (1985:1101) om införande av skollagen (1985:1100),
3. lagen (1986:343) med bemyndigande att meddela föreskrifter om kommuners och landstingskommuners medverkan i utbildning,
4. lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan,
5. lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, och
6. lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

De upphävda lagarna ska fortsätta att tillämpas på utbildning och annan verksamhet till utgången av juni 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- 1985 års skollag: skollagen (1985:1100),
- den nya skollagen: skollagen (2010:000).

Andra termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i den nya skollagen.

Förskolan

4 § Ett godkännande av en förskola enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Fritidshemmet

5 § Ett godkännande av ett fritidshem enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för fritidshem enligt 2 kap. 5 § i den nya

skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Annan pedagogisk verksamhet

6 § Ett beslut om rätt till bidrag för en huvudman för pedagogisk omsorg enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett beslut om rätt till bidrag för huvudmannen enligt 25 kap. 10 § i den nya skollagen.

Förskoleklassen

7 § Ett godkännande av utbildning som motsvarar förskoleklassen enligt 2 b kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om bidrag lämnas enligt 2 b kap. 10 eller 10 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Grundskolan och grundsärskolan

Äldre godkännanden

8 § Ett godkännande av en fristående skola som motsvarar grundskolan eller särskolan enligt 9 kap. 2 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om skolan har förklarats berättigad till bidrag enligt 9 kap. 6 eller 6 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Pågående ärenden om åläggande av skolgång

9 § Ett ärende om åläggande av skolgång i grundskolan, särskolan eller specialskolan enligt 3 kap. 14 § i 1985 års skollag som inte avgjorts vid utgången av juni 2011 ska fortsätta att handläggas enligt bestämmelserna i 1985 års skollag.

Betyg

10 § För elever i grundskolan ska 10 kap. 14–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

11 § För elever i grundsärskolan ska 11 kap. 18–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

Specialskolan

Viss äldre utbildning

12 § Utbildning för elever med synskada eller talskada som avses i punkterna 2 och 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100) ska anordnas till dess att eleverna har avslutat den. Detsamma ska gälla utbildning i särskilda klasser och utbildning efter skolpliktens upphörande enligt punkterna 7 och 8 i samma övergångsbestämmelser.

Har elever före den 1 juli 2008 tagits emot för att fullgöra utbildning som avses i punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100) ska utbildningen anordnas till dess att eleverna har avslutat den.

13 § För elever i specialskolan ska 12 kap. 14–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 10 under läsåret 2011/12.

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2011

14 § För utbildning i gymnasieskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010 fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

15 § För utbildning i gymnasiesärskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

Äldre förklaringar om rätt till bidrag

16 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska upphöra att gälla senast den 1 juli 2013.

17 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse från och med den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasieskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Det som sägs i första stycket gäller även en förklaring om rätt till bidrag, som meddelats efter en förenklad prövning enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2009:1038) om ändring i skollagen (1985:1100), och som gäller vid utgången av juni 2011.

18 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 b § i 1985 års skollag, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasiesärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

19 § En enskild som efter utgången av juni 2011 vill överta verksamhet vid en fristående skola där sådan utbildning som avses i 14 § bedrivs ska uppfylla förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Bemyndigande

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om i vilka fall och på vilket sätt elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2011 och som fullföljer denna senare än tre år från det att den påbörjades, ska fullfölja utbildningen enligt de bestämmelser som gäller för utbildning som påbörjas efter utgången av juni 2011.

Riksrekrytering

21 § Beslut som har fattats med stöd av 5 kap. 35 § i 1985 års skollag i dess lydelse från och med den 1 mars 2010, och som avser tid efter utgången av juni 2011, ska för den återstående tiden fortsätta att gälla som beslut enligt 16 kap. 42 § i den nya skollagen.

Kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare

22 § Den nya skollagen och denna lag ska tillämpas på utbildning inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare från och med den 1 juli 2012. De i 2 § första stycket 1–4 angivna lagarna ska fortsätta att tillämpas på utbildning inom kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare till utgången av juni 2012.

För kurser och projektarbete i kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare som påbörjats före den 1 juli 2012 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas.

Landsting som huvudman

Grundsärskola och gymnasiesärskola

23 § Trots bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för grundsärskola och gymnasiesärskola vid Dammsdalskolan i Vingåkers kommun.

Länsstyrelsen har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid sådan utbildning som avses i första stycket. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning

24 § Trots bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för gymnasieskola eller kommunal vuxenutbildning inom andra områden än naturbruk eller omvårdnad om utbildningen

1. bedrevs före den 1 juli 1991 och har bedrivits sedan dess, och
2. under hela tiden har stått öppen för sökande från hela landet och förblir det.

Tillämpliga bestämmelser

25 § Ett landsting som bedriver utbildning med stöd av 23 eller 24 § ska tillämpa de bestämmelser i den nya skollagen och denna lag som gäller för en offentlig huvudman för utbildning i den aktuella skolformen. Landstinget ska för utbildning i grundsärskola även tillämpa 7 kap. 22 § i den nya skollagen på samma sätt som en enskild huvudman.

Bemyndigande

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om landstingets befattning med sådan utbildning som avses i 23 och 24 §§.

Riksinternatskola

27 § Ett beslut att ge en internatskola ställning som riksinternatskola enligt 10 kap. 1 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut enligt 29 kap. 14 § i den nya skollagen. En enskild som bedriver utbildning vid en riksinternatskola ska därvid anses godkänd som huvudman för den eller de skolformer som anordnas vid riksinternatskolan.

Internationell skola

28 § Ett godkännande av en internationell skola enligt 9 kap. 5 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett godkännande som huvudman för en internationell skola enligt 24 kap. 2 § i den nya skollagen.

En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 7 a eller 8 d § i 1985 års skollag ska, om den gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som en förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 3 § respektive 5 § i den nya skollagen.

Giltigheten av vissa godkännanden

29 § Ett beslut som med stöd av 4, 5, 7, 8, 17 eller 18 § ska anses som ett godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen får inte återkallas

före den 1 juli 2012 på grund av att villkoren enligt 2 kap. 6 § i den nya skollagen inte är uppfyllda.

Pågående ärenden om tillsyn och återkallelse

30 § Om inte något annat anges i denna lag ska ärenden om tillsyn och om återkallelse av godkännande eller rätt till bidrag som inte har avgjorts vid utgången av juni 2011 fortsätta att handläggas enligt bestämmelserna i 1985 års skollag.

Skolväsendets överklagandenämnd

31 § Ett beslut att utse ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd ska, om det avser tid efter utgången av juni 2011, fortsätta att gälla utan hinder av 27 kap. 2 § i den nya skollagen.

Den som med stöd av första stycket är ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd efter utgången av juni 2011, får utses på nytt till ordförande eller ersättare för ordföranden utan hinder av 27 kap. 2 § i den nya skollagen.

Överklaganden

32 § Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i 1985 års skollag ska handläggas enligt äldre bestämmelser, även om beslutet har meddelats den 1 juli 2011 eller senare.

Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i den nya skollagen ska handläggas enligt nya bestämmelser, även om beslutet har meddelats före den 1 juli 2011.

Äldre medgivanden att anordna prövning och utfärda betyg

33 § Beslut om medgivande att anordna prövning och utfärda betyg som har fattats med stöd av 15 kap. 8 § i 1985 års skollag ska, om beslutet gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut fattat med stöd av 29 kap. 22 § i den nya skollagen, dock längst till och med utgången av juni 2016.

Lärare och förskollärare

34 § I fråga om lärare eller förskollärare som saknar utbildning för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 eller 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen bestämmelserna i 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för bestämmelserna i 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om

anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

2.3 Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 och 6 §§ samt 3 kap. 14 § diskrimineringslagen (2008:567) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (1985:1100) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda eller uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget.

Diskrimineringsförbudet gäller även i det fall en utbildningsanordnare genom skäliga åtgärder i fråga om lokalernas tillgänglighet och användbarhet kan se till att en person med funktionshinder, som söker eller har antagits till utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller till utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, kommer i en jämförbar situation med personer utan sådant funktionshinder.

6 §

Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (1985:1100),

2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om *förskoleverksamhet* eller *skolbarnsomsorg*, utbildning i *förskoleklass*, i *det obligatoriska skolväsendet* eller i *en fristående skola som motsvarar grundskolan, särskolan* eller *specialskolan*, eller

3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är

Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (2010:000),

2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om utbildning i *förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan* eller *specialskolan* eller *fritidshemmet*, eller *pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem*, eller

3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat

lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

3 kap.

14 §

En utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (1985:1100), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska inom ramen för denna verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

En utbildningsanordnare som bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:000), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska inom ramen för denna verksamhet bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

Närmare föreskrifter om utbildningsanordnarens skyldigheter finns i 15 och 16 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.4 Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596)

Härigenom föreskrivs att 5 § bibliotekslagen (1996:1596)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

<i>Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.</i>	<i>5 § I 2 kap. 36 § skollagen (2010:000) finns bestämmelser om skolbibliotek.</i>
--	--

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

¹ Lagen omtryckt 1998:1249.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Läkarvårdsersättning lämnas inte till en läkare som är anställd i något landstings hälso- och sjukvård eller i ett bolag eller annan juridisk person inom hälso- och sjukvården som landstinget har ett rättsligt bestämmande inflytande i. Ersättning kan dock lämnas om läkaren är tjänstledig och vikarierar för en annan läkare.

Läkarvårdsersättning lämnas inte till en läkare för verksamhet inom företagshälsovård eller *skolhälsovård*.

Läkarvårdsersättning lämnas inte till en läkare för verksamhet inom företagshälsovård eller *elevhälsa som avser medicinska insatser enligt 2 kap. 25 § skollagen (2010:000)*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

² Senaste lydelse 2009:79.

2.6 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § och 6 kap. 17 § arbetsmiljölagen (1977:1160)³ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §⁴

Vid tillämpning av 2–4 och 7–9 kap. ska med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning,

2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete, och

3. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

Vid tillämpning av 2–4 och 7–9 kap. ska med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning, *med undantag för barn i förskolan och elever i fritidshemmet,*

2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete, och

3. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

De som avses i första stycket 1 och 2 ska likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§. I fråga om dem som genomgår utbildning finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 6 a, 8, 15, 17 och 18 §§, 7 kap. 13 och 14 §§ samt 9 kap. 3 §.

I fall som avses i första och andra styckena ska det som i lagen sägs om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet i vilken arbetet utförs.

6 kap.

17 §⁵

De som genomgår utbildning ska av huvudmannen för utbildningen ges tillfälle att medverka i arbetsmiljöarbetet på arbetsstället, om det är rimligt med hänsyn till utbildningens art och utbildningsperiodens längd.

Omfattningen och utformningen av elevernas deltagande i skolans arbetsmiljöarbete ska anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt när det gäller

1. elever i förskoleklass och i

Omfattningen och utformningen av elevernas deltagande i skolans arbetsmiljöarbete ska anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt när det gäller

1. elever i förskoleklass och i

³ Lagen omtryckt 1991:677.

⁴ Senaste lydelse 2009:870.

⁵ Senaste lydelse 2009:870.

lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan, specialskolan och i motsvarande utbildningar samt i sameskolan,

2. elever i *den obligatoriska särskolan*, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar, och

3. elever i *vuxenutbildning för utvecklingsstörda*.

Elever i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och gymnasieskolan samt motsvarande utbildningar företräds i arbetsmiljöarbetet av elevskyddsombud.

De som genomgår eftergymnasial utbildning och annan utbildning för vuxna än *vuxenutbildning för utvecklingsstörda* företräds i arbetsmiljöarbetet av studerandeskyddsombud. Ett studerandeskyddsombud ska vara minst 18 år.

lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan, specialskolan och i motsvarande utbildningar samt i sameskolan,

2. elever i *grundsärskolan*, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar, och

3. elever i *särskild utbildning för vuxna*.

De som genomgår eftergymnasial utbildning och annan utbildning för vuxna än *särskild utbildning för vuxna* företräds i arbetsmiljöarbetet av studerandeskyddsombud. Ett studerandeskyddsombud ska vara minst 18 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 2 och 4 §§ lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Kommuner och *landstingskommuner* får bedriva uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå motsvarar den verksamhet kommunen eller *landstingskommunen* får bedriva inom *det offentliga* skolväsendet. Uppdragsutbildningen får dock inte motsvara ett helt nationellt program i gymnasieskolan.

Kommuner och *landsting* får bedriva uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå motsvarar den verksamhet kommunen eller *landstinget* får bedriva inom skolväsendet. Uppdragsutbildningen får dock inte motsvara ett helt nationellt program i gymnasieskolan.

4 §

Deltagare i sådan uppdragsutbildning som motsvarar utbildning inom *det offentliga* skolväsendet eller i kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Även i andra frågor som rör förhållandet till *det offentliga* skolväsendet eller högskoleutbildning meddelas föreskrifter av regeringen.

Deltagare i sådan uppdragsutbildning som motsvarar utbildning inom skolväsendet eller i kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får ges betyg eller annat kompetensbevis enligt bestämmelserna för sådan utbildning under de förutsättningar som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Även i andra frågor som rör förhållandet till skolväsendet eller högskoleutbildning meddelas föreskrifter av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

Härigenom föreskrivs att 2, 3, 8, 9 och 14 §§ lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §⁶

Med förskoleverksamhet avses i denna lag förskola och pedagogisk omsorg enligt 2 a kap. skollagen (1985:1100).

Med förskola avses i denna lag förskola enligt skollagen (2010:000). Med förskola jämställs i denna lag pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola och sådan omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000).

3 §⁷

En kommun får lämna vårdnadsbidrag för ett barn som har fyllt ett men inte tre år under förutsättning att barnet

1. är folkbokfört i kommunen, och

2. inte har en plats i *förskoleverksamhet* som avser heltid.

En kommun får lämna vårdnadsbidrag för ett barn som har fyllt ett men inte tre år under förutsättning att barnet

1. är folkbokfört i kommunen, och

2. inte har en plats i *förskola* som avser heltid.

Vårdnadsbidrag får dock tidigast lämnas efter det att föräldrapenning med anledning av barnets födelse enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring har lämnats för sammanlagt 250 hela dagar, inklusive sådan tid som avses i 4 kap. 9 a § nämnda lag. Därvid ska föräldrapenningen ha lämnats med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning eller med belopp enligt grundnivån.

Vid adoption ska tidpunkten då föräldern fick barnet i sin vård anses som tidpunkten för barnets födelse vid bestämmande av den övre åldersgräns på tre år som anges i första stycket. Därvid får vårdnadsbidrag lämnas för högst två år och för barn som inte har fyllt fem år. Vad som nu sagts gäller inte vid adoption av andra makens barn eller adoptivbarn eller av eget barn.

8 §

En kommun som har beslutat att införa vårdnadsbidrag får lämna detta både som helt vårdnadsbidrag och som reducerat vårdnadsbidrag.

Helt vårdnadsbidrag är bidrag för ett barn som inte har plats i *förskoleverksamhet*. Reducerat vårdnadsbidrag är bidrag för ett barn som har plats på deltid i

Helt vårdnadsbidrag är bidrag för ett barn som inte har plats i *förskola*. Reducerat vårdnadsbidrag är bidrag för ett barn som har plats på deltid i *förskola*.

⁶ Senaste lydelse 2009:340.

⁷ Senaste lydelse 2009:551.

förskoleverksamhet.

9 §

Helt vårdnadsbidrag får per barn högst uppgå till 3 000 kronor per kalendermånad.

Reducerat vårdnadsbidrag får bestämmas till en eller flera nivåer där nivån på bidraget svarar mot ett visst antal timmar i <i>förskoleverksamhet</i> .	Reducerat vårdnadsbidrag får bestämmas till en eller flera nivåer där nivån på bidraget svarar mot ett visst antal timmar i <i>förskola</i> .
---	---

Helt respektive reducerat vårdnadsbidrag får differentieras när vårdnadsbidrag lämnas för fler än ett barn i samma hushåll.

14 §

Denna lag inskränker inte de skyldigheter som en kommun har enligt skollagen (1985:1100).	Denna lag inskränker inte de skyldigheter som en kommun har enligt skollagen (2010:000).
---	--

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.9 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 23 kap. 1–3 och 5 §§ samt rubrikerna närmast före 23 kap. 1–3 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 23 kap. 1 § ska utgå,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 25 kap. 13 a §, samt närmast före 23 kap. 1 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

Förskoleverksamhet

Utbildningsverksamhet m.m.

Förskola och viss annan pedagogisk verksamhet

1 §

Sekretess gäller i *förskoleverksamhet* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i *förskola, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola, öppen förskola och sådan omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000)* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Utbildningsverksamhet för barn och ungdomar

Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola

2 §

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, *gymnasieskolan, sarskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator*, om det inte

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, *grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats*, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den

står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket dels i *skolans elevvårdande* verksamhet i övrigt för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket i andra fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Annan utbildningsverksamhet

Fritidshem och viss annan pedagogisk verksamhet

3 §

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 2 § för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i fritidshem, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för fritidshem och öppen fritidsverksamhet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan särskild elevstödande verksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i övrigt på det område som anges i första stycket för annan uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 2 § i annat fall än som avses i första stycket och hos Verket för högskoleservice i verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Skolbarnsomsorg

Sekretess gäller i skolbarnsomsorgen för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i samma verksamhet för annan uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Annan utbildningsverksamhet

5 §

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller hos studie- och yrkesvägledningen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, särskild utbildning för vuxna, utbildningen i svenska för invandrare och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ i annat fall än som avses i första stycket och hos Verket för högskoleservice i verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift

om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

25 kap.

13 a §

Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det är nödvändigt att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.10 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 §, 13 kap. 26 och 27 §§ samt 15 kap. 5 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2008/09:200 Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §

En förälder som besöker *förskoleverksamhet* där barnet deltar har rätt till föräldrapenning i samband med besöket.

En förälder som besöker *förskola, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000)* där barnet deltar har rätt till föräldrapenning i samband med besöket.

13 kap.

26 §

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har även rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar från barnets födelse till dess att det fyller 16 år. Detta gäller endast om föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med

1. deltagande i föräldrautbildning,
2. besök i barnets skola,
3. besök i *förskoleverksamhet* som barnet deltar i, eller
4. besök i *skolbarnsomsorg* som barnet deltar i.

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har även rätt till tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar från barnets födelse till dess att det fyller 16 år. Detta gäller endast om föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med

1. deltagande i föräldrautbildning,
2. besök i barnets skola,
3. besök i *förskola, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000)* som barnet deltar i, eller
4. besök i *fritidshem, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för fritidshem eller omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000)* som barnet deltar i.

27 §

En förälder till ett barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet från det att barnet fyllt 16 år till dess att det fyller 21 år. Rätt till tillfällig föräldrapenning föreligger dock endast om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1.

Om barnet efter att ha fyllt 21 år går i sådan skola som avses i 5

Om barnet efter att ha fyllt 21 år går i sådan skola som avses i 15

kap. 28 § eller 6 kap. 7 § skollagen (1985:1100) har föräldern rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet till och med vårterminen det år då barnet fyller 23 år.

kap. 36 § eller 18 kap. 10 § skollagen (2010:000) har föräldern rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet till och med vårterminen det år då barnet fyller 23 år.

15 kap.

5 §

Förlängt barnbidrag lämnas med 1 050 kronor i månaden från och med kvartalet efter den tid som anges i 4 § för ett barn som går i

1. grundskolan eller motsvarande utbildning i sameskolan, en riksinternatskola eller en sådan fristående skola som avses i 9 kap. 1 eller 2 § skollagen (1985:1100), eller

2. särskolan eller specialskolan eller motsvarande utbildning i en fristående skola som är statsunderstödd eller står under statlig tillsyn.

Förlängt barnbidrag lämnas med 1 050 kronor i månaden från och med kvartalet efter den tid som anges i 4 § för ett barn som går i

1. grundskolan eller sameskolan, eller

2. grundsärskolan eller specialskolan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare samt 1 och 3 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare

Lag om rätt till ledighet för utbildning i svenska för invandrare

En arbetstagare, som har antagits till *svenskundervisning för invandrare (sfi)* enligt 13 kap. skollagen (1985:1100), har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

Tid under vilken en arbetstagare är ledig enligt denna lag räknas som arbetad tid vid tillämpning av andra författningar.

1 §⁸

En arbetstagare, som har antagits till *utbildning i svenska för invandrare* enligt 22 kap. skollagen (2010:000), har rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i undervisningen enligt bestämmelserna i denna lag.

3 §⁹

Har överenskommelse träffats om *svenskundervisning* på arbetstid vid ett sådant samråd som avses i 13 kap. 5 § skollagen (1985:1100), har en arbetstagare som vill delta i undervisningen rätt till *erforderlig* ledighet för att göra detta.

Träffas inte överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i *sfi* dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare vars arbetstid är mindre än hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltid-

Har överenskommelse träffats om *utbildning i svenska för invandrare* på arbetstid vid ett sådant samråd som avses i 22 kap. 9 § skollagen (2010:000), har en arbetstagare som vill delta i undervisningen rätt till *den ledighet som behövs* för att göra detta.

Träffas inte överenskommelse enligt första stycket, har en arbetstagare rätt till ledighet för att delta i *utbildning i svenska för invandrare* dels i form av hel ledighet i samband med heltidsstudier, dels i form av förkortning av arbetstiden till hälften av den för arbetsplatsen normala arbetstiden i samband med deltidstudier. En arbetstagare vars arbetstid är mindre än hälften av

⁸ Senaste lydelse 1991:1112.

⁹ Senaste lydelse 1991:1112.

studier.

Rätt till ledighet i den omfattning som följer av andra stycket har även en arbetstagare som deltar i *undervisningen* på tid som inte är arbetstagarens arbetstid. I ett sådant fall *skall* vid förkortning av arbetstiden hela ledigheten förläggas antingen till arbetsdagens början eller slut i enlighet med arbetstagarens önskemål.

den för arbetsplatsen normala arbetstiden har dock rätt till hel ledighet i samband med deltidstudier.

Rätt till ledighet i den omfattning som följer av andra stycket har även en arbetstagare som deltar i *utbildningen* på tid som inte är arbetstagarens arbetstid. I ett sådant fall *ska* vid förkortning av arbetstiden hela ledigheten förläggas antingen till arbetsdagens början eller slut i enlighet med arbetstagarens önskemål.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

3 §

Gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning *eller fristående skola med motsvarande utbildning*, där eleven går en nationell kurs som har varit föremål för samråd mellan de myndigheter som regeringen bestämmer, är inte skyldig att ha tillstånd.

Gymnasieskola *eller* kommunal vuxenutbildning, där eleven går en nationell kurs som har varit föremål för samråd mellan de myndigheter som regeringen bestämmer, är inte skyldig att ha tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

3 Ärendet och dess beredning

I december 2002 överlämnade den parlamentariska utredningen skol-lagskommittén sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet*. En arbetsgrupp inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fick den 7 november 2006 i uppdrag att ta fram ett förslag till en ny skollag. Arbetsgruppen redovisade den 15 juni 2009 sitt uppdrag i promemorian *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och kvalitet* (Ds 2009:25). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbe-handlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remiss-yttrandena och en sammanställning av dem finns tillgängliga hos Utbild-ningsdepartementet (dnr U2009/4294/S och U2009/4049/S). Vidare har inom Utbildningsdepartementet upprättats förslag till lag om införande av skollagen och till ändringar i viss annan lagstiftning, bl.a. offentlig-hets- och sekretesslagen (2009:400). Dessa lagförslag finns i *bilaga 3*. Lagförslagen har remissbehandlats. En förteckning över remissinstan-serna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga hos Utbild-ningsdepartementet (dnr U2009/5601/S).

Den 23 mars 2006 tillkallades en särskild utredare med uppdrag att be-döma behovet av ett system med auktorisation av lärare. Utredningen, som antog namnet Lärarutredningen – om behörighet och auktorisation, överlämnade i maj 2008 betänkandet *Legitimation och skärpta behörig-hetsregler* (SOU 2008:52). Betänkandets lagförslag i de delar som be-handlas i denna lagrådsremiss finns i *bilaga 5*. Betänkandet har remiss-behandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena och en sammanställning av dem finns tillgängliga hos Utbildningsdepartementet (dnr U2008/3915/S).

Regeringen bemyndigade den 22 mars 2007 det ansvariga statsrådet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda vissa frågor om fristående skolor samt enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Utredningen, som antog namnet Utredningen om villkoren för fristående skolor, överlämnade i december 2008 sitt slutbetänkande *Mer om fristå-ende skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122). Betänkan-dets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 7*. Betänkandet har remiss-behandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. Remissyttrandena och en sammanställning av dem finns tillgängliga hos Utbildningsdepartementet (dnr U2008/8318/G).

Regeringen bemyndigade den 1 februari 2007 det ansvariga statsrådet att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. föreslå en framtida struktur för gymnasieskolans studievägar. Utredningen, som antog namnet Gymnasieutredningen, överlämnade den 31 mars 2008 sitt betänkande *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27). Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 9*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 10*. Remissyttrandena och en sammanställning av dem finns till-gängliga hos Utbildningsdepartementet (dnr U2008/2521/G).

4 Principiella utgångspunkter

4.1 Kunskap, valfrihet och trygghet

Regeringen lämnar härmed ett förslag till en ny skollag, som ska utgöra basen för kunskap, valfrihet och trygghet i alla de skolformer och andra verksamheter som omfattas av den nya lagen. Lagen är anpassad till och moderniserad för att passa i ett mål- och resultatstyrt skolväsende där kunskapsuppdraget står i fokus. Den speglar på ett tydligt sätt den ansvarsfördelning som råder mellan staten och huvudmännen, liksom de olika uppgifter som beslutsfattare och verksamma ska ha i ett decentraliserat system.

Kommuner och andra huvudmän har ett uttalat ansvar för utbildningens kvalitet och likvärdighet. Alla huvudmän måste således erbjuda utbildning av sådan kvalitet att barn, ungdomar och vuxna får likvärdiga förutsättningar för att nå utbildningens mål. Alla barn och elever ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar. Också de elever som lätt når målen ska ges ledning och stimulans att nå längre i sin kunskapsutveckling. En genomgående ambition i förslaget till ny skollag är att stärka kvaliteten, likvärdigheten och valfriheten i de utbildningar och övriga verksamheter som regleras i lagen.

Några av de mer omfattande förändringarna jämfört med dagens lagstiftning är:

- Alla skolformer ska i så stor utsträckning som möjligt ha en gemensam reglering.
- Kommunala och fristående skolor ska i så stor utsträckning som möjligt ha en gemensam reglering.
- Tydligare reglerska införs om vad som krävs för att lärare och förskollärare ska få anställas och användas för undervisningen.
- En gymnasieskola med högre krav och högre kvalitet.
- Förskolan ska bli en egen skolform vilket förtydligar dess roll som det första steget i utbildningssystemet.
- Det ska, genom en tydlig koppling till FN:s konvention om barnets rättigheter, klargöras att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning.
- Rättssäkerheten för elever och vårdnadshavare ska stärkas genom att betydligt fler beslut än i dag kommer att kunna överklagas, bland annat beslut om upprättande av åtgärdsprogram och beslut om skolplacering.
- Statens skolinspektions möjligheter att bedriva en tydlig och effektiv tillsyn ska förbättras genom möjligheten att förena förelägganden med vite samt använda nya sanktioner.

Andra viktiga förändringar avser:

- Tydligare lagfäst värdegrund för alla skolformer.
- Behörighetskrav för förskolechefer.

- Möjlighet till dispens från timplanen i grundskolan.
- Möjlighet att inrätta lokala styrelser.
- Krav på tillgång till skolbibliotek.
- Krav på att elevhälsan ska omfatta skolläkare, sjuksköterska, psykolog och kurator.
- Borttagande av kraven på kvalitetsredovisning och kommunal skolplan till förmån för nya bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete.
- Modersmålsstöd och modersmålsundervisning regleras i lag.
- Möjlighet att få befrielse från obligatorisk undervisning begränsas kraftigt.
- Befogenheter för rektor och lärare att vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero.
- Skärpta regler om utredning inför beslut om mottagande i särskolan.

Utvecklingen på skolområdet

Decentralisering och förstärkt målstyrning

Den skollag som nu gäller, skollagen (1985:100), trädde i kraft den 1 juli 1986. Den var resultatet av en främst författningsteknisk och språklig översyn av den dåvarande skollagen från 1962, skollagen (1962:319).

Lagen har ändrats i olika avseenden vid mer än ett sjuttiofem tillfällen sedan 1986. Under tiden har skolväsendet reformerats och en omfattande decentralisering av ansvaret för skolan har genomförts. Den tidigare regelstyrningen av skolväsendet har i de flesta avseenden ersatts av mål- och resultatstyrning. Även skolformsförordningarna har genomgått omfattande revideringar.

Det är självklart att en nära tjugofem år gammal skollag, även om den successivt uppdaterats, inte fullt ut speglar det styrsystem som nu verkar i skolan i över femton års tid. År 1991 genomfördes den s.k. kommunaliseringen, vilket var en reform i flera olika steg. I regeringens proposition *Ansvar för skolan* (prop. 1990/91:18) lades riktlinjerna för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun fast. Där angavs att riksdag och regering lägger fast mål och ramar samt står för en omfattande, uppföljning och utvärdering av utbildningens resultat samt för tillsyn. Kommunerna och enskilda huvudmän ansvarar för driften av verksamheten, anställer personal och fördelar resurser, följer upp och utvärderar resultaten och åtgärdar eventuella brister. Skolledare och lärare svarar för den pedagogiska och organisatoriska planeringen på skolenhetsnivå och för genomförandet och uppföljningen av undervisningen.

Integration mellan förskola, förskoleklass, grundskola och fritidshem

Förskolan följer sedan 1998 en egen läroplan (Lpfö 98). Fritidshemmet ska enligt propositionen *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, som antagits av riksdagen, (prop. 1997/98:94, bet. 1997/98:UBU18, rskr. 1997/98:272) tillämpa läroplanen Lpo 94. De kapitel i 1985 års skollag som reglerar förskoleverksamhet

och skolbarnsomsorg passar dock mindre väl för de förhållanden som nu råder. Kapitlen flyttades utan större bearbetning över till skollagen från den då gällande socialtjänstlagen (1980:620) i samband med att förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen överfördes till Utbildningsdepartementets ansvarsområde.

Integreringen av förskolan i den nya skollagen visar att förskolan intar platsen som det första steget i utbildningssystemet. Regeringens förslag till en samordnad och i många stycken gemensam skollag innebär dock inte att olika skolformers och pedagogiska verksamheters särart ska suddas ut.

I den nya skollagen finns inledande kapitel med i huvudsak gemensamma bestämmelser för all utbildning enligt lagen, där strävan har varit att anpassa regelverket till alla åldrar och skolformer utan att skolformernas och verksamheternas särart går förlorad. Därefter följer särskilda kapitel med riktade bestämmelser för var och en av alla skolformer samt fritidshemmet. I dessa kapitel är merparten av reglerna gemensamma oavsett vem som är huvudman men det finns även regler som riktar sig specifikt till offentliga eller enskilda huvudmän. Förslaget avser att skapa en sammanhållen skollag för utbildning för barn, ungdomar och vuxna. Utgångspunkterna för regeringens förslag är i dessa delar dels principen om det livslånga lärandet, dels de olika skolformernas och verksamheternas särart.

Framväxten av fristående förskolor och skolor

Antalet förskolor med enskild huvudman ökar varje år och kommunal och enskild verksamhet kompletterar varandra i kommunerna på ett väl fungerande sätt. Från och med den 1 juli 2006 gäller s.k. etableringsfrihet för förskolor med enskild huvudman. Kommunerna är skyldiga att godkänna enskilda förskolor och fritidshem som uppfyller vissa kvalitetskrav. Om verksamheten är godkänd och öppen för alla barn, ska kommunen också lämna bidrag till verksamheten. För varje barn ska bidrag lämnas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna förskolorna. På detta sätt skapas en säkrare ekonomisk grund för förskolor med enskild huvudman.

Ökningen av antalet skolor med enskilda huvudmän (fristående skolor) har varit mycket markant från 1990-talet och framåt. I propositionen *Valfrihet och fristående skolor* (prop. 1991/92:95, bet. 1991/92:UBU22, rskr 1991/92:346) var utgångspunkten att barn och föräldrar i största möjliga utsträckning fritt skulle få välja skola, såväl inom det kommunala skolväsendet som bland fristående skolor. Större valfrihet och större utrymme för en skolas profil skulle skapa ett större engagemang för skolan och bättre incitament för kostnadseffektivitet. Ett system infördes som innebär att även de fristående skolorna finansieras av det allmänna, samtidigt som de inte har rätt att ta ut avgifter. Bestämmelserna varierar något mellan olika skolformer. Utgångspunkten är dock att elevens hemkommun betalar ett bidrag till den fristående skolan, som beräknas efter samma principer som kommunen använder för de egna skolorna.

Ungefär nio procent av eleverna på grundskolenivå och cirka tjugo procent av eleverna på gymnasienivå finns i dag i fristående skolor. Fristående skolor är således en självklar och betydelsefull del av det svenska skolväsendet. För kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet är det därför viktigt att skyldigheterna och villkoren för skolor med offentlig och med enskild huvudman är gemensamma i så stor utsträckning som möjligt. Fristående skolor bidrar till både ökad pedagogisk mångfald samt större valfrihet och självfallet ska den pedagogiska profilen hos de fristående skolor som fått godkännande för en sådan särskild profil respekteras. Eleverna ska ha tillgång till välutbildade lärare, få rätt till stöd om de får svårigheter i skolsituationen och garanteras en saklig och allsidig undervisning oberoende av vem som är huvudman för skolan. De i huvudsak gemensamma bestämmelserna för skolor med offentliga och enskilda huvudmän i denna skollag lägger på så sätt grunden för ett likvärdigt skolväsende.

Riksdagen har antagit regeringens förslag till ändringar i skollagens bestämmelser om bidrag till och godkännande av enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnsomsorg, se propositionen *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115). Genom en utvidgad bidragsskyldighet skapas ett system med en ”barnomsorgspeng”, dvs. ett bidrag som följer barnet till den verksamhetsform som föräldrarna väljer. Därmed skapas förutsättningar för framväxten av fler enskilda alternativ även inom andra verksamheter än förskola, t.ex. familjedaghem och flerfamiljssystem.

4.2 Utgångspunkter för en ny skollag

4.2.1 En tydlig och modern skollag

I direktiven till Skollagskommittén (dir. 1999:15) utvecklades motiven för att föreslå en ny skollag. Delar av dessa utgångspunkter har varit vägledande även för regeringens arbete. Lagstiftningens struktur är i behov av en översyn för att åstadkomma logik i uppbyggnaden. Skollagen behöver moderniseras genom att förenklas och förtydligas samt bättre anpassas till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun. Målstyrningen ska förtydligas och det kommunala ansvaret för utbildningens kvalitet och likvärdighet ska göras ännu tydligare. En utgångspunkt i arbetet har emellertid varit att ansvarsfördelningen såväl mellan stat och kommun som mellan beslutsfattare och pedagogisk profession ska ligga fast. En självklar utgångspunkt för regeringens arbete har varit inriktningen på åtgärder som ska stärka kunskapsuppdraget för att fler elever ska nå målen. I en ny skollag ska enligt regeringen skolans kunskapsuppdrag samt kvalitet, likvärdighet och valfrihet från förskola till vuxenutbildning betonas.

En bärande princip i förslaget till en ny skollag är att alla verksamhets- och skolformer ska ha en i så stor utsträckning som möjligt gemensam reglering, oavsett om huvudmannen är en kommun, ett landsting, staten eller en enskild. Förskolan utgör det första steget i utbildningssystemet och ska därför ingå i skolväsendet som en egen skolform. En annan genomgående princip är att elevernas rätt till trygghet och studiero i

utbildningen ska öka. Den utbildning som i dag inryms i det offentliga skolväsendet för vuxna ska också fortsättningsvis utgöra en del av skolväsendet och ska i det sammanhanget ges de förutsättningar som krävs med anledning av vuxenutbildningens uppdrag och särart.

En viktig byggsten i det svenska skolväsendet är de internationella åtagandena om mänskliga rättigheter som Sverige som stat har gjort. Det handlar bl.a. om bestämmelser om icke-diskriminering, rättigheter för personer med funktionsnedsättning och bestämmelser om barnets bästa. I flera av dessa överenskommelser regleras också rätten till utbildning. Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna har envar rätt till kostnadsfri undervisning på de grundläggande stadierna. Rätten till utbildning garanteras också i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, i FN:s konvention om barnets rättigheter samt Europakonventionens första tilläggsprotokoll. Även Europarådets konventioner om nationella minoriteter innehåller stadganden om utbildning. Utbildning är således en mänsklig rättighet som Sverige ska säkerställa genom skolväsendet.

Skolans värdegrund, så som den uttrycks i dagens styrdokument, bygger bl.a. på de internationella överenskommelserna men det behöver tydligare framgå att skolans värdegrund baseras på de mänskliga rättigheterna. Bestämmelserna och principerna i de internationella överenskommelserna måste genomsyra hela utbildningen.

Regeringens förslag ansluter sig i många avseenden till de förslag som Skollagskommittén lade fram i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121). I vissa fall har dock dagens lagstiftning ansetts vara ett bättre alternativ. Det finns också exempel där det under arbetets gång har kommit fram ytterligare underlag för förslagen genom fortsatt utredning och där det fattats beslut om ändringar i regelverket, t.ex. avseende utbildning i gymnasieskolan, frågor om vem som får anställas och användas för undervisningen, bestämmelser om befattningsutbildning för rektorer, den nya betygsskalan, utformningen av och innehållet i läro- och kursplaner samt villkoren för fristående skolor. Det gäller också regelverket för internationella skolor, införandet av betygsliknande skriftliga omdömen samt utvidgning av målgruppen för specialskolan.

När det gäller de delar av skolväsendet som berör vuxna ansluter sig förslaget i många avseenden till de förslag som arbetats fram inom dåvarande Utbildnings- och kulturdepartementet och som presenterades i en departementspromemoria, *Vuxenutbildningslag* (Ds 2005:33).

Den nya skollagen kommer att utgöra en ny struktur för de kompletteringar och förändringar som blir resultatet av det pågående reformarbetet inom hela förskole- och skolområdet. Att alla elever ska ges bättre förutsättningar att nå målen i alla ämnen synliggörs bl.a. i avsnittet om elevernas utveckling mot målen, där både rätten till stöd och tydlig information om elevens resultat är centrala utgångspunkter för regeringens förslag. På vissa ställen där det har bedömts som relevant har regeringen beaktat de synpunkter som kom fram redan vid remissbehandlingen av Skollagskommitténs förslag och förslaget till vuxenutbildningslag samt i remissomgången med anledning av det utkast till lagrådsremiss som dåvarande Utbildnings- och kulturdepartementet sände ut sommaren 2005.

Avreglering och omreglering

En önskvärd effekt av ökad målstyrning är minskad detaljreglering och ökad frihet för skolor och huvudmän att organisera sin verksamhet. Detta är också en av utgångspunkterna för regeringens förslag till ny skollag. Exempel på avreglering är att kraven på kommunal skolplan och kvalitetsredovisning avskaffas. En konsekvens av regeringens förslag är att ett antal bestämmelser flyttas från förordning till lag. Även om lagstiftningen härigenom blir mer omfattande så ökar inte den totala regelmassan eftersom förordningsregleringen kommer minska i motsvarande omfattning. Det finns även skäl att anta att den förordningsöversyn som blir en konsekvens av skollagsförslaget kommer leda till ytterligare avreglering på förordningsnivå.

I kapitlet om huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.) slås fast att rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation samt i övrigt fattar de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i lagen och andra författningar. Denna generella bestämmelse bör enligt regeringens uppfattning medföra en omfattande utrensning av detaljparagrafer i förordningarna, t.ex. om schema, gruppindelning etc.

I vissa avseenden kan den föreslagna regleringen förefalla mer detaljerad än dagens, t.ex. reglerna om åtgärdsprogram. Avsikten är i detta fall att göra lagen tydligare och mer rättssäker för elever och vårdnadshavare. Effekten kan dock även här bli en minskad detaljstyrning på förordningsnivå.

Genomgående har regeringen strävat efter gemensam, tydlig och enkel reglering. Regeringen vill också framhålla att huvudmän och skolor får utökade befogenheter att fatta de beslut som är nödvändiga i vissa situationer, t.ex. när det gäller disciplinära åtgärder.

5 Inledande bestämmelser

5.1 Den nya skollagens uppbyggnad

Regeringens förslag: Den nya skollagen ska innehålla bestämmelser om skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna som anordnas av det allmänna eller av enskilda. Begreppet skolväsendet ska omfatta skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Begreppet ska även omfatta kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Dessutom ska i begreppet skolväsendet ingå fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer.

I lagen ska det även finnas bestämmelser om särskilda utbildningsformer, t.ex. internationella skolor och annan pedagogisk verksamhet, t.ex. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola och omsorg under tid då förskola inte erbjuds.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som uttalat sig om den övergripande strukturen hos den nya skollagen är samtliga positiva. Enligt *Kammarrätten i Stockholm* kommer en till övervägande del gemensam reglering för olika skolformer och huvudmän att underlätta tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna, en uppfattning som *Statens skolverk* delar. *Statens skolinspektion* konstaterar att lagen innebär att tillsynsmyndighetens arbete kommer att bli enklare. Att ett antal bestämmelser flyttas från förordning till lag välkomnas av bl.a. *Lärarnas Riksförbund*, *Malmö kommun* och *Svenska skolledarförbundet*.

Några remissinstanser anmärker på detaljer i den nya skollagens struktur. *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsrätten i Stockholms län* och *Svea hovrätt* framhåller att de paragrafer som redogör för lagens innehåll och innehåller definitioner bör inleda lagen. *Diskrimineringsombudsmannen*, *Skolverket* och *Skolinspektionen* anser att kapitlet om åtgärder mot kränkande behandling bör placeras i anslutning till kapitlet om trygghet och studiero, något som skulle tydliggöra kopplingarna mellan dessa områden.

Skälen för regeringens förslag: Den nya skollagen inleds med ett antal kapitel som i huvudsak innehåller gemensamma bestämmelser för alla aktuella skolformer samt för fritidshemmet. Därefter följer ett kapitel med gemensamma bestämmelser om trygghet och studiero för alla skolformer med undantag för förskolan. I likhet med vad vissa remissinstanser ansett, har regeringen funnit skäl att placera kapitlet om åtgärder mot kränkande behandling, som gäller all utbildning och verksamhet i skollagen, i anslutning till kapitlet om trygghet och studiero. Regeringen har också tagit fasta på synpunkten från domstolarna om dispositionen av kapitel 1 och flyttat fram de paragrafer som redogör för lagens innehåll och innehåller definitioner.

Bestämmelser som enbart rör en specifik skolform finns i särskilda kapitel för förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare samt för fritidshemmet, som är ett komplement till vissa skolformer. Därefter följer ett kapitel om utbildning på entreprenad och samverkan samt kapitel om särskilda utbildningsformer respektive annan pedagogisk verksamhet. De avslutande kapitlen innehåller gemensamma bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering, Skolväsendets överklagandenämnd, överklagande och till sist övriga bestämmelser. Där inget annat anges gäller bestämmelserna de skolformer som är aktuella samt fritidshemmet, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild.

När det gäller utbildning för vuxna som har kommuner och landsting som huvudmän, är den i regeringens förslag en del av skolväsendet och omfattas av samma bärande principer som resten av skolväsendet, dvs. en anpassning till ett målstyrt system och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun. Det uppdrag som utbildningen för vuxna har och perspektivet livslångt lärande kräver dock en anpassning av regelverket till dessa förhållanden. En annan utgångspunkt ska vara att verksamheten inom den utbildning för vuxna där kommunerna är huvudmän i stora delar ska vara likvärdig med den som erbjuds i

ungdomsskolan. En anpassning till vuxnas behov, önskemål och förutsättningar har varit en viktig utgångspunkt för den nya skollagen.

När det gäller nuvarande vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare föreslås namändringar till ”särskild utbildning för vuxna” respektive ”utbildning i svenska för invandrare”.

5.2 Ett enhetligt och gemensamt skolväsende för alla skolformer och huvudmän

5.2.1 Skolformer och annan utbildning i skollagen

Regeringens förslag: Förskolan ska bilda en egen skolform. Dagens särskola ska delas upp i två skolformer, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Utbildning inom samtliga skolformer, med undantag för specialskolan, sameskolan och de skolformer som vänder sig till vuxna, ska kunna bedrivas såväl av offentliga som enskilda huvudmän. Fritidshemmet ska komplettera utbildningen i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer.

Vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet utanför skolväsendet ska regleras i två egna kapitel.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser, bl.a. *Stockholms universitet, Högskolan i Gävle, Malmö, Skellefteå och Norrköpings kommuner, Lärarförbundet och BRIS (Barnens rätt i samhället)*, ställer sig huvudsakligen bakom förslaget. *Statens skolverk och Sveriges Kommuner och Landsting* lyfter särskilt fram att förskolan blir en egen skolform och menar att detta ger en tydlig signal om att förskolan är det första steget i utbildningssystemet. Endast *Älvsbyns kommun* avstyrker att förskolan bildar en egen skolform.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen föreslår att förskolan ska bli en skolform. Vidare föreslås att lagstiftningen i huvudsak ska vara samlad och gemensam för alla skolformer och huvudmän.

Förskolan och fritidshemmet integreras i skollagen

Att förskolans bestämmelser nu integreras med övriga skolformer i en gemensam skollag är resultatet av en långvarig integrationsprocess som har pågått under de senaste tjugo åren. Överflyttningen av bl.a. förskolan och fritidshemmet från det sociala området till utbildningsområdet i den statliga administrationen startade redan 1996, när förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen fördes över från Socialdepartementets ansvarsområde till Utbildningsdepartementets. I kommunerna hade denna integration redan pågått under lång tid, bl.a. genom att kommunerna hade

organiserat frågor om barnomsorg och skola i gemensamma nämnder och förvaltningar, ofta med gemensamt ledningsansvar.

Flera utredningar, bl.a. Barnomsorg- och skolakommittén (BOSK) i slutbetänkandet *Att erövra omvärlden* (SOU 1997:157), har förespråkat en gemensam lag för förskolan och skolan. I propositionen *Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11) gjordes också bedömningen att förskolan bör bilda en egen skolform. Syftet med att göra förskolan till en egen skolform är framför allt att ytterligare betona att förskolan har ett pedagogiskt uppdrag och därmed är en del av skolväsendet. Avsikten är dock inte att ändra förskolans uppdrag där omsorg och lärande bildar en helhet.

Fritidshem

I dagens skollag ingår fritidshem, familjedaghem för skolbarn och öppen fritidsverksamhet i begreppet skolbarnsomsorg. Fritidshemmet föreslås nu ingå i skolväsendet och utgöra en för eleverna frivillig verksamhet som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer. Fritidshemmet ska erbjuda eleverna en meningsfull fritid samt stimulera deras utveckling och lärande. För att skapa överskådlighet i lagen och undvika upprepningar i varje skolformskapitel föreslår regeringen att alla bestämmelser om fritidshemmet samlas i ett särskilt kapitel. Detta ska dock inte uppfattas som ett hinder för att samverkan och integration mellan fritidshem och skola kan fortsätta att utvecklas. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet ska gälla även för fritidshemmet. Likaså ska vissa gemensamma bestämmelser i skollagen gälla även fritidshemmet.

Bestämmelser om pedagogisk omsorg (t.ex. familjedaghem) och öppen fritidsverksamhet behandlas i kapitel 25 Annan pedagogisk verksamhet.

Särskolan delas upp i två skolformer – grundsärskolan och gymnasiesärskolan

Särskolan består i dag av den obligatoriska särskolan (grundsärskolan och träningsskolan) och gymnasiesärskolan. Regeringen konstaterar att det i såväl författningar som i den praktiska verksamheten ibland råder en oklarhet om begreppet särskola. Särskola används ofta som synonym för den obligatoriska särskolan. Genom att regeringen föreslår att den obligatoriska särskolan (som dessutom föreslås byta namn till grundsärskolan) och gymnasiesärskolan blir separata skolformer med skilda kapitel i skollagen skapas en ökad tydlighet beträffande vilka regler som gäller för respektive verksamhet. Träningsskolan föreslås kvarstå som en inriktning inom grundsärskolan. Möjligheten för enskilda elever att läsa ämnen respektive ämnesområden enligt båda inriktningarna föreslås öka.

Utbildningen för elever med utvecklingsstörning utreddes av den s.k. Carlbeckkommittén, som i oktober 2004 överlämnade sitt slutbetänkande *För oss tillsammans – Om utbildning och utvecklingsstörning* (SOU 2004:98). Utgångspunkterna för kommitténs förslag var att kvaliteten i utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning måste öka, liksom integrationen mellan dessa och övriga elever.

Carlbeckkommittén lämnade bl.a. förslag om hur den obligatoriska sarskolan, gymnasiesarskolan och utbildning för vuxna med utvecklingsstörning bör regleras. Regeringen lämnade i mars 2006 en skrivelse till riksdagen om utbildningen för elever med utvecklingsstörning, *Kvalitet och samverkan – om utbildning för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning* (skr. 2005/06:151). Där gjordes bl.a. bedömningen att sarskolan och vuxenutbildningen för elever som behöver anpassade kunskapsmål ska kvarstå men att samverkan med andra skolformer behöver förstärkas.

Riksdagens beslut om en ny gymnasieskola med anledning av regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10 UbU3, rskr. 2009/10:8) omfattade inte gymnasiesarskolan. Regeringen har därför tillsatt en utredare med uppgift att se över gymnasiesarskolan och bl.a. anpassa den till gymnasieskolans nya struktur (dir. 2009:84). Senast den 30 juni 2010 ska utredaren lämna sina förslag.

Vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet

Uttrycket skolform är välkänt och vedertaget. Regeringen anser att skolform är en lämplig term för utbildningar inom skolväsendet, bl.a. för att särskilja dessa från vissa andra särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som t.ex. inte har en egen läroplan. Exempel på sådana utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som inte ingår i skolväsendet är internationella skolor, sjukhusundervisning, utbildning vid särskilda ungdomshem och öppen förskola.

5.3 Definitioner av centrala begrepp i utbildningen

Regeringens förslag: Begreppen *elev, fristående förskola* respektive *fritidshem, fristående skola, förskoleenhet, skolenhet, undervisning och utbildning* ska definieras på detta sätt i den nya skollagen.

– *Elev:* den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan.

– *Fristående fritidshem:* sådant fritidshem som bedrivs av en enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsarskola.

– *Fristående förskola:* en förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola.

– *Fristående skola:* skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, grundsarskola, gymnasieskola, gymnasiesarskola eller sådant fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsarskola.

– *Förskoleenhet:* av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en förskolebyggnad eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad.

– *Skolenhet*: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en skolbyggnad eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad.

– *Undervisning*: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

– *Utbildning*: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Lärarnas Riksförbund (LR)* välkomnar definitionen av begreppet elev, då den överensstämmer med vedertaget språkbruk. *Barnombudsmannen* är dock tveksam till att begreppet även innefattar barn i fritidshemmet, eftersom det inte är en skolform. Enligt *Kriminalvården* och *Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS)* bör deltagare i vuxenutbildning inte benämnas elever. För dessa bör enligt *Kriminalvården* i stället begreppet vuxna definieras och användas, medan *SIOS* förordar begreppet student. *Älvsbyns kommun*, *Riksförbundet Kristen Fostran* och *Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal)* tillstyrker särskilt att elevbegreppet inte omfattar barn i förskolan.

Införandet av begreppet fristående förskola stöds av *Friskolornas riksförbund*, som menar att det ger enhetlighet åt de fristående verksamheterna. *Kunskapskolan i Sverige AB* stödjer ett fortsatt användande av begreppet fristående skola.

Friskolornas riksförbund påpekar att det för fristående skolor kan uppstå tveksamheter om vad som är en skola respektive skolenhet och att det kan få konsekvenser för tillståndsgivningen. Även *Ulricehamns kommun* menar att definitionerna skolenhet och förskoleenhet är något svårtolkade.

Att undervisningsbegreppet även ska omfatta barn i förskolan får stöd av bl.a. *Högskolan i Kalmar*, *Stockholms kommun* och *Läraryrket förbundet*. *Waldorfskoliefederationen* ställer sig tveksam till detta, eftersom det kan bidra till att förstärka synen på förskolans uppdrag som ett skoluppdrag. LR förordar, mot bakgrund av att förskolans uppdrag förutom utbildning även innefattar omsorg, att begreppet pedagogisk verksamhet används för förskolan.

När det gäller begreppen undervisning och utbildning förekommer viss kritik mot att gränsdragningen är otydlig. Denna kritik framförs bl.a. av *Umeå kommun*, *Karlstads universitet*, *Friskolornas riksförbund* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation*. Skolverket avstyrker den föreslagna definitionen av utbildning och föreslår att bestämningen ”utifrån bestämda mål” ska strykas, eftersom de bestämda målen redan ingår i definitionen av undervisning. LR föreslår att det i definitionen av undervisning tydligt hänvisas till läroplaner och kursplaner.

Vidare anför *Läraryrket förbundet* och LR att även begreppen lärare och förskollärare ska definieras.

Skälen för regeringens förslag

En genomgående ambition i regeringens förslag är att en gemensam terminologi i så stor utsträckning som möjligt ska användas i de gemensamma bestämmelserna för alla skolformer. Fördelarna med en sådan ordning är uppenbara. Samtidigt är det viktigt att varje skolforms särart tas tillvara och inte anpassas till ett gemensamt regelverk på ett sådant sätt att skolformens uppdrag blir otydligt eller förvanskas. Regeringen föreslår att det i denna lag tas in en bestämmelse med för skolväsendet gemensamma definitioner.

Elev

Skollagskommittén föreslog att *elev* ska användas i alla skolformer. Många instanser ställde sig emellertid i remissbehandlingen negativa till att förskolan från skolan övertar en terminologi som upplevs som verksamhetsfrämmande. Regeringens förslag är därför att begreppet elev inte ska omfatta barn i förskolan. I stället används ordet barn genomgående. För vuxenutbildningens del bedöms begreppet elev kunna fungera i en gemensam lagstiftning.

Fristående förskola respektive fritidshem

Förskolor respektive fritidshem, som inte drivs av kommunen utan av enskild huvudman, bör benämnas *fristående förskolor* respektive *fristående fritidshem* i analogi med terminologin på skolområdet. Regeringen föreslår dock ingen förändring av bestämmelserna om godkännande eller tillsyn av fristående förskolor, utan det är fortfarande kommunen som ska ansvara för detta.

Fristående skola

Regeringen föreslår att dagens benämning *fristående skola* för en skolenhet med enskild huvudman behålls.

En *fristående skola* är en skolenhet vid vilken enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådan förskoleklass eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola i denna lag. En fristående skola ska godkännas av Statens skolinspektion. En fristående förskoleklass som inte är anknuten till en grundskola eller grundsärskola ska också godkännas av Skolinspektionen.

Det finns anledning att betona att de fristående skolorna och förskolorna i den nya skollagen ingår som en integrerad del i respektive skolform och inte längre kan sägas vara fristående från resten av skolväsendet. Detta visar sig dock främst genom att de flesta bestämmelserna i lagen föreslås omfatta alla skolformer och fritidshemmet oavsett huvudman utan att detta markeras särskilt. Även läroplaner och övriga styrdokument bör i fortsättningen rikta sig till både offentliga och enskilda huvudmän utan att detta särskilt behöver anges.

Skolenhet och förskoleenhet

Regeringen föreslår att *skolenhet* och *förskoleenhet* ska stå för en av huvudmannen organiserad enhet som omfattar verksamheten i en byggnad eller i flera närliggande byggnader och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon byggnad. Uttrycket används t.ex. i samband med godkännande av utbildning med enskild huvudman samt i samband med val av skola och mottagande i en vald skola. Av definitionen följer att en skolenhet även omfattar verksamhet som ibland bedrivs t.ex. på en arbetsplats eller i vissa fall på distans. Däremot är inte en enhet automatiskt synonym med rektorns ansvarsområde eller andra organisatoriska indelningar som bestämts av huvudmannen. En rektors ansvarsområde kan således omfatta en eller flera förskole- eller skolenheter. En definition av vilken specifik skolenhet som avses är nödvändig, t.ex. när man diskuterar en elevs rätt att gå i den skolenhet som ligger närmast hemmet eller när någon väljer att söka till en utbildning med enskild huvudman. Definitionen skolenhet omfattar också verksamheten i fritidshem. *Förskoleenhet* syftar dock på en enhet med enbart förskola.

Vissa remissinstanser har framhållit att det finns en otydlighet i begreppen skolenhet och förskoleenhet. Regeringen instämmer i att definitionen inte är uttömmande men menar ändå att det är viktigt att i lagen definiera dessa begrepp.

I den nya skollagen avses med begreppet skola en skolenhet om inte annat anges. Ibland kan dock en mer abstrakt betydelse förekomma i motivtexten, t.ex. *skolans* uppdrag.

Undervisning

Någon definition av *undervisning* finns inte i skollagen i dag. Regeringen anser att det är angeläget att begreppet undervisning definieras på ett sådant sätt att alla skolformer kan omfattas. I förskolans läroplan talas i dag inte om undervisning. I stället beskrivs den process som syftar till ”utveckling och lärande”. Begreppet *undervisning* ska enligt regeringens uppfattning ges en definition som är anpassad för såväl förskola och fritidshem som skola och vuxenutbildning.

Termen undervisning är central i de författningar som reglerar skolan. Även i avtalssammanhang har definitionen av vad som är undervisning och annat arbete i skolan haft stor betydelse. Begreppet undervisning har fått en särskild värdeladdning, när det förknippats med en viss form av undervisningsmetod, t.ex. katederundervisning. Den syn på kunskapsinhämtning och undervisning som funnits i läroplanerna från 1980 och framåt är dock mycket bredare och utgår från att människor är aktiva och själva strävar efter att lära sig. Detta innebär varierande arbetssätt med inslag av både förmedlande och undersökande undervisningsmetodik. I de nu gällande läroplanerna förs ett resonemang om fyra olika kunskapsformer som alla ställer krav på olika former av undervisning: fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet.

Definitionen av undervisning måste vara relevant för alla skolformer. Det är centralt i den kunskapssyn som genomsyrar skolans samtliga styrdokument att undervisningen syftar till att eleverna ska inhämta samt utveckla både kunskaper och värden. Värdena ska utgå från skolans

värdegrund som vilar på grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna.

Undervisning blir med regeringens förslag ett nytt begrepp i förskolan och fritidshemmet. Det är därför viktigt att klargöra att undervisningsbegreppet ska ges en vid tolkning i dessa verksamheter. I förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet i undervisningen. Det är förskollärares och annan personals uppgift att följa, stimulera och utmana barnens utveckling och lärande. Motsvarande resonemang är även relevant för den pedagogik som används i fritidshemmet. Att förskolan och fritidshemmet omfattas av begreppet undervisning förändrar inte verksamhetens uppdrag och innebär inget ifrågasättande av den pedagogik som används där. Användandet av begreppet undervisning i dessa verksamhetsformer syftar således inte på något sätt till att förändra verksamheterna eller arbetssätten.

Även i vuxenutbildningen och till viss del i gymnasieskolan har begreppet en vid betydelse. Vid t.ex. arbetsplatsförlagt lärande eller vid distansutbildning kan lärarrollen mer vara inriktad mot handledning och mentorskap än i de skolförlagda delarna av ungdomsskolan, samtidigt som undervisningsbegreppet i andra utbildningsmodeller innebär en mer traditionell lärarroll.

För att definitionen ska kunna omfatta alla skolformer föreslår regeringen följande definition av undervisning: *sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.*

Undervisningsbegreppet har också betydelse för regleringen av den personal som finns för undervisning i förskola och fritidshem respektive skola. Det finns anledning att markera att undervisning ska ske under ledning av lärare eller förskollärare. Av avsnitt 6.6 framgår att all undervisning, även i förskola och fritidshem, ska ledas av förskollärare respektive lärare. Dessutom kan det även finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas. Barnskötarna är en viktig personalgrupp i förskolan och fritidshemmen och de kommer även i framtiden att ha en stor betydelse för verksamheten och utgör ett betydelsefullt komplement till förskollärarna och lärarna.

Utbildning

Begreppet utbildning är i nu gällande skollag i första hand en samlingsbeteckning för olika verksamhetsformer i skolan. Även i den nya skollagen finns behov av en övergripande term som beskriver all den verksamhet som omfattas av de övergripande målen i skolförfattningarna. Denna term bör vara *utbildning*, vilket därmed blir ett vidare begrepp än undervisning och även kan omfatta annan verksamhet än undervisning i den inre och yttre miljön, t.ex. på skolgården och i matsalen eller organiserat lärande förlagt till en arbetsplats. Utbildning kan dessutom omfatta annan verksamhet som äger rum t.ex. vid lägerskolor, utflykter eller olika former av praktik eller annan verksamhetsförlagd verksamhet. I förskolan har utbildningsbegreppet ett brett pedagogiskt perspektiv där

omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. I det vidare begreppet utbildning omfattas också de frivilliga konfessionella inslag i verksamheten som förskolor och skolor med enskild huvudman kan ha. Begreppet är således centralt för lagstiftningen.

Begreppet kommer i den nya skollagen att omfatta hela skolväsendet och vissa särskilda utbildningsformer.

Ordet utbildning behöver emellertid även kunna användas i en annan betydelse i lagtexten. Det gäller t.ex. i bestämmelser som föreskriver krav för att få anställning som rektor eller lärare, dvs. vilken utbildningsbakgrund eller kvalifikationer som krävs. Detta behöver inte innebära någon risk för oklarhet eller missförstånd, eftersom det av sammanhanget framgår i vilken betydelse begreppet används.

Ett antal remissinstanser har framfört att det finns otydligheter i gränsdragningen mellan begreppen undervisning och utbildning. Regeringen är medveten om svårigheten att i lag exakt definiera och särskilja begreppen. Ambitionen har varit att så långt som möjligt försöka beskriva vad begreppen innebär och hur de förhåller sig till varandra. Även om en exakt gränsdragning inte går att göra anser regeringen att värdet av att begreppen definieras i lag motiverar att de föreslagna lydelseerna behålls.

5.4 Övergripande mål

5.4.1 Syftet med utbildningen inom skolväsendet

Regeringens förslag: Utbildningen inom skolväsendet ska syfta till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska också syfta till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Friskolornas riksförbund, Stockholms och Umeå universitet, Socialstyrelsen* och *Sveriges skollärförbund* ställer sig alla positiva till förslaget. *Diskrimineringsombudsmannen* välkomnar att det införts tydliga hänvisningar till mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Högskolan på Gotland, Svenska Unescorådet, Göteborgs kommun* och *Världsnaturfonden WWF*, riktar kritik mot att en formulering liknande den nuvarande skollagens ”respekt för vår gemensamma miljö” saknas i den nya skollagens portalparagraf.

Svenska Unescorådet anför Sveriges höga ambitioner inom området hållbar utveckling och klimat, både internationellt och nationellt, samt de överenskommelser om utbildning för hållbar utveckling som ingåtts som skäl för att begreppet hållbar utveckling införs i skollagen.

Landsorganisationen i Sverige (LO) menar att syftesparagrafen är alltför vag och att det redan i denna paragraf bör slås fast att alla ska nå de grundläggande mål och krav som finns. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* ifrågasätter kopplingen mellan personlig utveckling och utbildning.

Skälen för regeringens förslag

1 kap. 2 § i 1985 års skollag har allmänt gått under benämningen skolagens *portalparagraf* när det gäller utbildning för barn och ungdomar. Där finns de viktigaste fundamenten för skolverksamheten fastlagda, såsom lika tillgång till utbildning, likvärdighet, utbildningens mål och värdegrund. Dessa övergripande mål har betydelse både för den enskilda individens utveckling och för samhällsutvecklingen. Målen är förhållandevis allmänt formulerade och avser vid sidan av symbolvärdet främst att tjäna som grundval för tolkningen av andra mer konkret utformade bestämmelser. De övergripande målen och grundläggande värderingarna kompletteras också av bestämmelser om syfte för respektive skolform, för fritidshemmet och för vissa andra utbildningsformer och verksamheter. Grundläggande mål för utbildningen finns även i läroplanerna. Flera remissinstanser riktar kritik mot att det saknas en formulering om respekten för vår gemensamma miljö bland de övergripande målen. Regeringen vill framhålla att de uppräknade målen inte på något sätt är uttömmande. Vad gäller t.ex. miljön anger läroplanerna att miljöperspektivet ska vara ett av de övergripande perspektiven i all undervisning.

Regeringen anser att utbildningens övergripande mål och grundläggande värderingar ska fastställas i skollagen. Skolans kunskapsuppdrag är visserligen det viktigaste bland de övergripande målen och en självklar utgångspunkt för hela detta lagförslag, men regeringen anser ändå att den typen av mål bäst beskrivs i läroplanerna och kursplanerna. Där kan de pedagogiska grunderna för verksamheten i förskola, skola och vuxenutbildning bättre förklaras och utvecklas.

Grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter

Regeringen föreslår att det i portalparagrafen görs tillägg om de mänskliga rättigheterna och ett förtydligande om att utbildningen ska förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som det svenska samhället vilar på.

Att förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna innebär att det måste finnas kunskap om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.

Sverige har internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna som bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. I första hand ligger ansvaret för att de mänskliga rättigheterna

respekteras och tillgodoses på varje stats regering men även de statliga och kommunala förvaltningarna har ett ansvar. Detta innebär att den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Tillägget om de mänskliga rättigheterna som nämns i bestämmelsen betonar detta.

Regeringens förslag till övergripande mål rör utbildning för barn och ungdomar i förskolan, förskoleklassen, de obligatoriska skolformerna, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Att utbildningen också ska ligga till grund för vidare studier framgår dessutom av respektive skolformskapitel. Målen kompletteras av särskilda syftesparagrafer i de olika skolformskapitlen. Där återfinns t.ex. de mål som avser att utbildningen i gymnasieskolan ska ge en god grund för deltagande i samhälls- och arbetslivet. Merparten av de övergripande målen gäller även för övriga verksamheter enligt lagen.

För vuxenutbildningens olika skolformer föreslås specifika gemensamma övergripande mål och syften som utgår från det beslut riksdagen fattade i maj 2001 (prop. 2000/01:72) om mål och strategier för hela området vuxnas lärande. Dessa mål och syften betonar det breda uppdrag som vuxenutbildningen har och den särart den ska uppvisa.

Barns och elevers olika behov och förutsättningar

I förskolans och skolans uppdrag ligger att alla barn och elever ska ges bästa möjliga förutsättningar att utifrån sina behov och förutsättningar utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. I detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag beträffande de barn och elever som har sämre förutsättningar. Förskolan och skolan ska också ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa. Dessa är viktiga aspekter som bör tillföras förskolans och skolans övergripande mål.

I den nya skollagen uttrycks denna strävan som att i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov, där strävan ska vara att uppväga skillnader i deras förutsättningar samt att varje barn och elev ska ges stöd och stimulans så att de kan utvecklas så långt som möjligt. Avsikten är att uppmärksamma det ansvar huvudmän och profession har för att vid resursfördelning, organisation och val av metoder och arbetssätt anpassa verksamheten till barns och elevers skilda förutsättningar och behov.

Förutom formuleringen i *syftesparagrafen* ovan finns också på andra ställen i den nya skollagen bestämmelser som ger uttryck för samma synsätt. En sådan är bestämmelsen om utbildningens likvärdighet där det anges att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och i fritidshemmet, varhelst i landet den anordnas. Dessutom finns bestämmelser som klart anger att barn och elever som är i behov av stöd också har rätt till detta.

Därutöver föreslår regeringen att kunskapsbegreppet ges en bred innebörd så att utbildningen också ska främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare. Sådan allsidig personlig utveckling

kan bl.a. handla om utvecklande av den kreativa förmågan, lusten att skapa, förmågan att ta initiativ och omsätta idéer till handling. Dessa förmågor och färdigheter är centrala för att utveckla ett entreprenöriellt förhållningssätt. Det övergripande målet för utbildningen stödjer strävan att entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.

5.4.2 Utbildningens utformning

Regeringens förslag: Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Statens skolverk*, *Högskolan i Kalmar* och *Södertälje kommun*. *Riksföreningen Kristen Fostran* ser positivt på att alla former av kränkande behandling ska motverkas. *Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08)* har inga invändningar mot förslaget, men anser att motivuttalanden om jämställdhet bör utvecklas. *Diskrimineringsombudsmannen* har heller inga invändningar mot förslaget som sådant, men anser att hänvisningen till kristen tradition i författningskommentaren är olycklig och bör strykas. I detta instämmer *Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02)*.

Liksom *Stockholms universitet* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* är *Högskolan i Kalmar* positiv till att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, men påpekar att frågan om hur det ska få genomslag i det dagliga arbetet förblir obesvarad. *Läraryrket* hävdar att även begreppet konstnärlig grund bör användas i skollagen, en synpunkt som delas av *Waldorfskolefederationen*.

Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO) anser att bestämmelsens två första stycken inte fyller någon funktion, eftersom det som åsyftas där kan uppnås med hänvisningar till annan lagstiftning och till internationella konventioner.

Skälen för regeringens förslag

I dagens reglering finns två områden uppräknade som särskilt ska beaktas av den som verkar inom skolan; att främja jämställdhet mellan könen samt att aktivt motverka alla former av kränkande behandling

såsom mobbning och rasistiska beteenden. I kapitel 6 återfinns bestämmelser om åtgärder mot kränkande behandling.

Regeringen anser dock att en mer omfattande uppräknings av olika former av kränkande behandling är svår att göra helt uttömmande. En uppräknings kan leda till osäkerhet om andra beteenden är kränkande eller inte.

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Det innebär att utbildningen i sig och de som verkar inom den aktivt och medvetet ska förmedla till barnen och eleverna vårt samhälles gemensamma värderingar så som demokrati och mänskliga rättigheter och stimulera barnen och eleverna att förverkliga värderingarna. Detta ska också komma till uttryck i praktisk och vardaglig handling. Enligt Lpo 94 sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism. Häri ingår också att utbildningen ska syfta till att förverkliga barnets specifika rättigheter enligt barnkonventionen, bl.a. respekt för barnets kulturella identitet och språk.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

I den nuvarande skollagen finns ingen bestämmelser om att utbildning ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet. Formuleringen är direkt tagen från högskolelagen (1992:1434). Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Däremot finns ingen motsvarande analys av begreppet ”konstnärlig grund”.

Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund.

De nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet.

Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska ”vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund.

Regeringen anser däremot inte att formuleringen från högskolelagen avseende begreppet ”konstnärlig grund” bör användas i skollagen. I

högskolan används detta begrepp för att täcka in utbildningar som inte främst vilar på vetenskaplig grund, nämligen konstnärliga utbildningar med fokus på konstnärlig produktion, t.ex. musik-, konst- eller teaterutbildningar. De skäl som finns för att i skollagen införa skrivningar om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund gäller inte i samma utsträckning för begreppet konstnärlig grund. Estetisk och konstnärlig verksamhet är en viktig del av förskolans och skolans uppdrag. I många ämnen är elevens eget skapande i bild, text och form centrala moment i undervisningen. I läroplaner och kursplaner är dessa dimensioner väl företrädade.

I skolarbetet ska de intellektuella såväl som praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Förmågan till eget skapande tillhör det som eleverna ska tillägna sig. Ett antal av skolans ämnen vilar således till en del på vad som kan betecknas som konstnärlig grund. Som angetts ovan anser regeringen dock att detta inte behöver anges i skollagen. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska ”*vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*” så gäller den som ovan redovisats utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

5.5 Förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning

Regeringens förslag: Utbildningen vid en skolenhet eller förskolenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

Undervisningen vid fristående skolor, förskolor eller fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, förskolor och fritidshem ska dock få ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget får stöd av *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Södertörns högskola*, *BRIS (Barnens rätt i samhället)*, *Sveriges förenade studentkårer* samt *Läraryrket* som menar att förslaget innebär ett välkommet förtydligande. *Statens skolverk* tillstyrker också förslaget, men bedömer att tillämpningen och tolkningen av bestämmelsen kommer att bli svår mot bakgrund av den oklara gränsdragningen mellan utbildning och undervisning. Framför allt kan problem uppstå inom förskolan där undervisning och utbildning sammanfaller mer än inom skolan, något som också framförs av *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*. *Diskrimineringsombudsmannen* har inga invändningar mot förslaget, men konstaterar att det i dag förekommer inslag i förskolor och skolor med offentlig huvudman som kan uppfattas som konfessionella och efterlyser därför ett förtydligande av vad det innebär att utbildningen är icke-konfessionell. *Malmö kommun* och *Historielärarnas förening* efterfrågar ett förtydligande om att alla konfessionella inslag i utbildningen måste ligga utanför skoltid. *Södertälje kommun* är av uppfattningen att en förändring av utbildningsbe-

greppet skulle förenkla bestämmelsens tillämpning. *Friskolornas riksförbund* anser att dagens bestämmelser fungerar väl och väl uttrycker vad den konfessionella inriktningen får omfatta.

Barnombudsmannen ställer sig positiv till den huvudsakliga innebörden i förslaget, men menar att bestämmelserna bör gälla lika oavsett huvudman, något som också framförs av *Täby kommun*.

Riksförbundet Kristen Fostran anser att utbildningen vid skolor och förskolor med offentlig huvudman ska kunna ha konfessionella inslag som exempelvis skolavslutning i kyrka eller krishantering i samverkan med kyrkan. Vidare anser föreningen att så länge undervisningen i fristående skolor och förskolor är allsidig, bör den kunna ha konfessionella inslag. *Kristna Friskolerådet* menar att bestämmelsen om att undervisningen vid fristående skolor ska vara icke-konfessionell inte uppfyller Europakonventionens krav. Dessutom framhålls att innebörden i begreppet konfessionell gör att det i de flesta ämnen inte går att bedriva icke-konfessionell undervisning över huvud taget.

Lärarnas Riksförbund och *Piteå kommun* avvisar förslaget och menar att all utbildning, oavsett huvudman, ska vara icke-konfessionell. *SECO* och *Karlstads universitet* är också kritiska och menar att möjligheten till konfessionella inslag i utbildningen är svåröfrenlig med dess vetenskapliga grund. Enligt *SECO* bör det tydliggöras att konfessionella inslag i skolan, med stöd i religions- och föreningsfriheten, inte kan utgöra en del av utbildningen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att utbildning som bedrivs av offentlig huvudman alltid ska vara icke-konfessionell. Förslaget motsvarar i sak dagens bestämmelser. Att undervisningen ska vara icke-konfessionell i en skola med offentlig huvudman framgår redan i dag av läroplanerna. *Undervisning* finns däremot inte definierat i dagens skollag eller läroplaner. I den nya skollagen definieras undervisning som "*målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden*". Regeringen anser mot den bakgrunden att det i detta sammanhang i stället finns anledning att använda termen utbildning, som är ett vidare begrepp än undervisning och även kan omfatta annan verksamhet än undervisning i den inre och yttre miljön, t.ex. på skolgården och i matsalen. Utbildning kan även omfatta annan verksamhet som äger rum t.ex. vid lägerskolor, utflykter, studiebesök eller studieresor.

Undervisningen vid en fristående skola eller förskola ska även den vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt får dock ha en konfessionell inriktning. Bestämmelser om möjligheten för friskolor att ha en konfessionell inriktning finns i dag i 9 kap. 2 och 8 §§ skollagen.

Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 2 första meningen i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen får ingen förvägras rätten till undervisning. Enligt andra meningen ska staten vid utövandet av den verksamhet den kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa eller filosofiska övertygelse. Av artikel 2 följer i princip en

rätt att inrätta privata skolor, men staten kan ställa krav på undervisningens standard och innehåll och på lärarnas kompetens. Syftet med kravet på att undervisning som anordnas av enskilda inom skolväsendet ska vara icke-konfessionell är att säkerställa en sådan objektiv, kritisk och pluralistisk undervisning som artikel 2 i första tilläggsprotokollet garanterar. Enligt regeringens bedömning är den föreslagna bestämmelsen förenlig med Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen.

Regeringen anser att det finns en grundläggande skillnad mellan att gå i en offentlig skola och att välja en skola med konfessionell inriktning. Att välja en skola med sådan inriktning är frivilligt. Därmed ska det i en skola med konfessionell inriktning vara möjligt att under skoldagen ge utrymme för konfessionell verksamhet.

I en skola med konfessionell inriktning kan det enligt regeringens uppfattning finnas utrymme för att inom ramen för utbildningen anordna andakter, bönestunder eller annan form av religionsutövning, t.ex. fördjupning i den egna trosläran som konfirmationsläsning. Inget hindrar heller att det kan finnas inslag av religiösa symboler eller dylikt i inredningen. Om konfessionella inslag förekommer i utbildningen ska deltagande vara frivilligt för barnet eller eleven. För barn i förskolan och underåriga elever i övriga skolformer utövas bestämmelserätten i deras personliga angelägenheter enligt föräldrabalken av deras vårdnadshavare. Vårdnadshavarna ska dock enligt föräldrabalken ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med stigande ålder och utveckling. Det kan vara lämpligt att ett beslut om elevens deltagande i konfessionella inslag sker vid terminsstarten. Ett sådant ställningstagande kan naturligtvis omprövas och vårdnadshavaren meddelar då att eleven fortsättningsvis inte ska delta. En fristående skola ska på samma sätt som enligt dagens lagstiftning vara öppen för alla elever och deltagande i konfessionella inslag kan därför inte göras till ett villkor för mottagande eller fortsatt skolgång. Hur frågan om frivillighet närmare ska lösas hos varje huvudman måste hanteras lokalt på ett praktiskt fungerande sätt utifrån de behov och förutsättningar som gäller i den aktuella verksamheten. Det kan många gånger vara naturligt att alla elever närvarar vid de konfessionella inslagen utan att alla aktivt deltar. Det kan till exempel handla om att alla elever är närvarande under en tackbön före skolmåltiden eller vid en bön som avslutar en morgonsamling men att de som inte vill väljer att avstå från deltagande i bönen. Möjligheten att ha konfessionella inslag innebär att den konfessionella verksamheten får ges utrymme under skoldagen. Enligt regeringens uppfattning finns det ingen motsättning mellan möjligheten till konfessionella inslag och kravet på att dessa inslag ska vara frivilliga. De konfessionella inslagen ska alltid erbjudas med respekt för elevernas integritet.

Dessutom ska det liksom i dag vara möjligt att inom ramen för elevens val eller skolans val i grundskolan och motsvarande skolformer eller inom det individuella valet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjuda *undervisning* i religionskunskap, historia eller samhällskunskap som innebär en fördjupning i kristendom, islam, judendom etc., t.ex. i form av bibel- eller koranstudier. Sådan undervisning måste dock ske på ett sådant sätt att undervisningen fortfarande är icke-konfessionell, dvs. den ska vila på vetenskaplig grund och vara saklig och allsidig. Det inne-

bär bl.a. att det i själva undervisningen inte får förekomma några som helst inslag av utövande bekännelsekaraktär.

De grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som utgör utgångspunkten för skolans värdegrund måste utan inskränkningar omfattas även av skolor med konfessionell inriktning. Undervisningen måste bedrivas under iakttagande av läroplanernas krav på saklighet och allsidighet, öppenhet för skilda uppfattningar, tolerans samt möjligheter till personliga ställningstaganden. Den omständigheten att en skola erbjuder vissa konfessionella inslag får således inte inkräkta på sakligheten och allsidigheten i undervisningen.

Motsvarande krav på saklighet och allsidighet gäller för förskolor och fritidshem som har en konfessionell inriktning. I förskolan omfattar undervisningsbegreppet ett brett pedagogiskt perspektiv där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Det innebär att gränsdragningen mellan undervisning och utbildning inte är lika tydlig. Regeringen bedömer ändå att det inom det vidare begreppet utbildning finns utrymme för konfessionella inslag i verksamheten. Det kan exempelvis röra sig om bordsbön, högläsning av religiösa berättelser eller kyrkobesök. De konfessionella inslagen ska liksom i fristående skolor vara frivilliga för barnen. Ett barns vårdnadshavare ska därför ha möjlighet att välja om barnet ska delta eller inte vid sådana konfessionella inslag. Av förslaget till bestämmelser om hänsyn till barnets bästa följer att barnet ska ha möjlighet att uttrycka sina åsikter i denna typ av frågor och att åsikterna ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I den ansökan om godkännande att bedriva förskola som lämnas till kommunen bör huvudmannen ange sin avsikt att ha en konfessionell inriktning. För fristående grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor bör detta anges i ansökan om godkännande till Statens skolinspektion. Det kan finnas anledning för regeringen att i förordning meddela närmare bestämmelser om detta.

5.6 Lika tillgång till utbildning och likvärdig utbildning

Regeringens förslag: Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i den nya skollagen. Det ska i bestämmelsen om detta finnas en hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567) som gäller för verksamhet enligt denna lag.

Utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Statens skolverk*, *Lunds*, *Umeå* och *Stockholms universitet* samt *Barnombudsmannen*. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* instämmer också i förslaget och betonar särskilt statens ansvar att följa upp den nationella likvärdigheten. LO är också av uppfattningen att likvärdigheten inte innebär att utbildningen

ska vara likformig eller likadan, en uppfattning som delas av *Friskolornas riksförbund* och *Kunskapskolan*. Enligt *Lärarnas Riksförbund* är dock formuleringarna alltför vaga. Staten bör slå fast en kvalitativ standard för all utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att för att garantera elever med funktionsnedsättning en likvärdig utbildning, bör även begreppet tillgänglighet skrivas in i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag: En av de viktigaste uppgifterna för skolväsendet är att förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på. Detta gäller bl.a. principerna om likvärdig utbildning, de övergripande mål som utbildningen ska genomsyras av och de demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som alla, som finns i verksamheten, ska arbeta för. Regeringen anser därför att vissa grundläggande mål, som i dag främst finns i läroplanerna bör flyttas till lag.

Rätten till lika tillgång till utbildning är en grundbult i det svenska skolsystemet. Motsvarande bestämmelse om lika tillgång och likvärdig utbildning finns även i den nuvarande skollagen. Av uppenbara skäl kan dock inte begreppet lika tillgång ha samma innebörd när det gäller utbildning i förskola, fritidshem, samtliga program i gymnasieskolan eller samtliga kurser i vuxenutbildningen. För förskola och fritidshem gäller särskilda kriterier för att bli erbjuden en plats och avgifter får dessutom tas ut där enligt särskilda bestämmelser. Särskilda kriterier för antagning gör att utbildningar i gymnasieskolan och vuxenutbildningen inte är tillgängliga för alla på samma villkor. Utbildningarna i särskolan, specialskolan och sameskolan är avsedda för vissa kategorier av elever. Av dessa skäl finns därför en inskränkning genom hänvisningen till andra särskilda bestämmelser i lagen.

Lika tillgång till utbildning i förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan ska liksom i dag gälla oavsett geografisk hemvist, sociala och ekonomiska förhållanden, kön och övriga diskrimineringsgrunder etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Av främst lagtekniska skäl anser regeringen emellertid att det inte är nödvändigt att räkna upp dessa i lagtexten.

Regeringen föreslår också att det ska finnas en direkt hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567) som gäller för verksamhet enligt skollagen.

Rätten till likvärdig utbildning är också angiven i den nuvarande skollagen. Ansvar för en likvärdig utbildning över hela landet bärs gemensamt av stat och skolhuvudman. Principen är också en utgångspunkt för den statliga tillsynen. Rättssäkerheten är en fundamental aspekt av likvärdigheten. Det ska vara tydligt var ansvar och beslutsbefogenheter ligger. I vissa fall kan rättsäkerheten värnas och stärkas genom att beslut kan överklagas genom s.k. förvaltningsbesvär.

Utgångspunkten beträffande likvärdighet beskrevs redan i den s.k. *ansvarspropositionen* (prop. 1990/91:18). Likvärdighet betyder inte likformighet eller att alla elever ska få lika mycket resurser. Likvärdighet upprätthålls av mål i skollag och läroplaner, betygskriterier, bestämmelser om minsta garanterad undervisningstid, ämnen, lärarbehörighet, särskilt stöd, överklagande samt tillsyn och kvalitetsgranskning. Likvärdighet innebär här att de fastställda målen kan nås på olika sätt beroende på

lokala behov och förutsättningar. Kvaliteten i verksamheten ska dock ha lika hög nivå oavsett var i landet verksamheten bedrivs.

5.7 Särskild hänsyn till barnets bästa

Regeringens förslag: I all utbildning och annan verksamhet enligt den nya skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn ska avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt som möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En överväldigande majoritet av remissinstanserna, däribland *Barnombudsmannen (BO)*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Ungdomsstyrelsen*, *Stockholms* och *Umeå universitet*, *Högskolan i Kalmar*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Riksförbundet Kristen Fostran*, *Gotlands*, *Norrköpings* och *Stockholms kommuner* samt *Läraryrket förbundet* instämmer i förslaget. Fördelen med att placera bestämmelser om barnets bästa i en portalparagraf är, enligt BO, att det blir tydligt att all verksamhet inom skolväsendet ska genomsyras av denna princip. *Lunds universitet* har inget att invända mot att en bestämmelse med denna innebörd införs i lagen, men uppmärksammar att den s.k. principen om barnets bästa uttrycks på olika sätt i olika regelverk. Detta riskerar att försvåra tillämpningen av begreppet barnets bästa. Enligt BO finns det en risk för att skrivningen om att barnets inställning ska så långt som möjligt klarläggas kan komma att innebära en begränsning i barnets rätt att komma till tals.

Friskolornas riksförbund ställer sig bakom förslaget, men påpekar att barnets åsikt ibland kan stå i strid med vad som ryms i det ansvar vuxna enligt barnkonventionen har att skydda barnet. Även *Internationella Engelska Skolan AB* framhåller att barnkonventionen lägger ett tydligt ansvar på vuxna att skydda barnet och att principen inte får innebära att vuxna inte ska få ingripa på ett tydligt sätt mot elever som kränker andra elever eller skadar den trygga miljön i skolan.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag i detta avseende innebär en nyhet och tar sin utgångspunkt i artikel 3 om barnets bästa i främsta rummet och artikel 12 om barnets rätt att komma till tals och bli hörd i FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. Barnkonventionen innehåller såväl medborgerliga och politiska rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och omfattar alla barn upp till 18 år. Konventionen är inriktad på individen och artiklarna handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda.

Artikel 3 i barnkonventionen anger att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska

barnets bästa komma i främsta rummet. Barnets bästa förutsätter att en bedömning görs av vilka konsekvenser ett visst beslut eller en åtgärd får för det enskilda barnet eller för en grupp av barn. Vid en sådan bedömning, eller barnkonsekvensanalys, ska barnets bästa väga tungt i förhållande till andra avvägningar. Grundläggande för att bedöma barnets bästa är att inhämta och beakta barnets åsikter. Enligt artikel 12 har barnet rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Artiklarna 3 och 12, tillsammans med artikel 2 om icke-diskriminering och artikel 6 om rätt till liv och utveckling, utgör de grundläggande principerna i konventionen och ska relateras till övriga rättigheter i konventionen, bl.a. rätten till utbildning, rätten till tanke- och religionsfrihet och rätten till skydd mot våld och övergrepp.

För att kunna bedöma barnets bästa krävs att ett barnperspektiv anläggs inför alla beslut eller åtgärder som rör barn. Barnets bästa som utgångspunkt i all utbildning innebär att utbildningen ska vara utformad för att ge barnet bästa möjliga förutsättningar för hans eller hennes personliga utveckling. Det innebär också att det i utbildningen ska beaktas de övriga rättigheter som är relevanta i sammanhanget såsom varje barns rätt till inflytande och delaktighet, barnets rätt till respekt för sin personliga integritet och att barnet inte ska diskrimineras utan ges likvärdiga möjligheter till bästa möjliga utveckling utifrån barnets egna förutsättningar. Utbildningen ska således utformas i överensstämmelse med barnets rättigheter så som de finns uttryckta i barnkonventionen.

Grundläggande för att kunna ta hänsyn till barnets bästa är att barnet får komma till tals och fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Denna rätt gäller oavsett barnets ålder eller mognad. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder eller mognad.

Bestämmelsen om hänsyn till barnets bästa utgör en av portalparagraferna i den nya skollagen och ska således tillämpas i relation till relevanta bestämmelser i skollagen, däribland bestämmelserna som rör åtgärder för att säkerställa trygghet och studiero i skolan och åtgärder kopplade till kvalitet och inflytande i skolan. Med begreppet barn avses i barnkonventionen personer under 18 år. Det är viktigt att barnkonventionens anda genomsyrar all lagstiftning som rör barn och ungdomar. Skollagen omfattar alla barn och elever, dvs. även myndiga ungdomar som finns t.ex. i gymnasieskolan. Regeringen anser dock att man i just denna bestämmelse kan använda det språkbruk som används i barnkonventionen. Bestämmelsen träffar all verksamhet enligt denna lag och gäller alla barn, oavsett ålder, mognad eller andra förutsättningar.

5.8 Läroplan

Regeringens förslag: För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i den nya skollagen.

Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Läroplanen ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om läroplaner. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska för en viss skolform eller för fritidshemmet få meddela föreskrifter om utbildningens värdegrund och uppdrag samt om mål och riktlinjer för utbildningen på annat sätt än en läroplan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Att läroplanerna ska gälla samtliga skolformer oavsett huvudman stöds av en stor majoritet av de instanser som yttrat sig över förslaget, bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Lärarnas Riksförbund*, *Barnombudsmannen*, *Malmö kommun* och *Läraryrket*. Av dessa avvisar dock i stort sett samtliga möjligheten att meddela föreskrifter om att det inte ska finnas en läroplan. Skolverket betonar att Waldorfskolornas alternativa läroplan inte bör benämnas läroplan och endast ska kunna användas som en uttolkning av hur den nationella läroplanen ska tillämpas.

Friskolornas riksförbund anser att en enskild skolhuvudman även i fortsättningen ska kunna använda en egen läroplan, om den godkänts av Skolinspektionen. *Waldorfskolofederationen* betonar att föreskrifterna om undantag ska utarbetas i samarbete med waldorfrörelsen för att den pedagogiska profilen ska kunna behållas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag har ingen motsvarighet i nuvarande lagstiftning. Skälet till att en bestämmelse behövs är att läroplanerna enligt detta förslag ska gälla alla huvudmän. I dag finns bestämmelser om läroplanerna i respektive skolformsförordning och gäller bara för offentliga huvudmän. För de fristående skolorna anger skollagen i dag att dessa ska svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet. Att läroplaner ska gälla för utbildning med enskild huvudman innebär inga väsentliga förändringar i förhållande till vad som gäller i dag. Den nationella läroplanen som anges i skollagen är bindande för alla huvudmän och kan ej ersättas av lokala läroplaner eller andra styrdokument. Det finns dock inget hinder för att en skola kan tillämpa kompletterande styrdokument så länge verksamheten bedrivs inom ramen för läroplanen.

I läroplanen finns värdegrund och uppdrag, mål och riktlinjer, normer och värden, den rådande synen på kunskaper, ansvar och inflytande m.m. som ingen huvudman rimligtvis kan ställa sig vid sidan av. Därutöver kan en förskola eller skola enligt ovan ha egna policydokument eller arbetsplaner som vidgar, preciserar eller konkretiserar skolans inriktning eller arbetssätt utan att strida mot läroplanerna. På detta sätt kan t.ex. fristående skolor med alternativ pedagogisk inriktning även i fortsättningen utöver de nationella läroplanerna och kursplanerna ha egna styrdokument för undervisning och andra inslag i utbildningen som i dag. Dessa dokument ska ses som komplement och kan i den enskilda skolan fungera parallellt med den befintliga nationella läroplanen. Viktigt att påpeka är att till exempel Waldorfskolornas alternativa läroplan som Skolverket bedömt uppfylla motsvarande krav som den nationella läroplanen även fortsättningsvis kan användas i verksamheten tillsammans med den nationella läroplanen.

En annan del av regeringens förslag är att läroplanen föreslås gälla även för fritidshem. I dag finns i förordningen om läroplan för förskoleklassen, det obligatoriska skolväsendet och fritidshemmet (Lpo 94) en skillnad mellan det obligatoriska skolväsendet och förskoleklassen å ena sidan, där läroplanen ska gälla, och fritidshemmet å andra sidan, där läroplanen ska tillämpas. I propositionen om *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet m.m.* (prop. 1997/98:94) motiverade regeringen skillnaden i uttryckssätt med att läroplanen skrevs med utgångspunkt i skolans verksamhet. Dessutom hade betydligt färre elever plats i fritidshem vid denna tidpunkt, cirka 50 procent jämfört med cirka 80 procent i dag, och regeringen ansåg att verksamheten i fritidshemmet inte kunde betraktas som en förutsättning för att målen skulle nås. Däremot ansåg regeringen att fritidshemmet skulle ses som ett komplement till skolan, vilket kunde bidra till att målen nås. Beslutet blev att fritidshemmet skulle tillämpa läroplanen, med särskilt inriktning på värdegrundsarbete och genom att använda ett laborativt och utforskande arbetsätt.

Regeringen föreslår att läroplanen för respektive skolform även ska *gälla* för fritidshemmet, vilket ytterligare markerar samhörigheten mellan skola och fritidshem. Detta är av värde att framhålla även om begreppsbytet saknar rättslig innebörd.

Läroplanen är vid sidan av skollagen det viktigaste styrdokumentet för verksamheten i förskola, skola, vuxenutbildning och fritidshem. Läroplanen och de värderingar som uttrycks där ska omfattas av alla och vara hållbara över tiden. Regeringen fastställer därför läroplaner i enlighet med principer som beslutats av riksdagen. I de propositioner som ligger till grund för de nu gällande läroplanerna finns vissa gemensamma principer för läroplanernas uppbyggnad och innehåll. Dessa propositioner är *En ny läroplan* (prop. 1992/93:220 om grundskolan, sameskolan, specialskolan och den obligatoriska särskolan), *En ny läroplan* (prop. 1992/93:250 om gymnasieskolan, komvux, gymnasiesärskolan och sårvox), *Läroplan för förskolan* (prop. 1997/98:93) och *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (prop. 1997/98:94). Riksdagen har nyligen fattat beslut med anledning av regeringens förslag i propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan* (prop. 2008/09:87) till riksdagen. Riksdagens beslut innebär bl.a. att det för var och en av skolformerna grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan ska finnas en läroplan som ska innehålla övergripande mål och riktlinjer samt respektive skolforms kursplaner. Regeringen bedömer att den bestämmelse om läroplaner som regeringen föreslår i den nya skollagen är väl förenlig med riksdagsbeslutet.

Andra principer kan vara specifika för respektive skolform. De principer, som gäller alla skolformer och som riksdagen ställt sig bakom berör värdegrund, uppdrag, mål och riktlinjer. Regeringen föreslår därför att dessa principer förs in i en gemensam bestämmelse i denna lag. På så sätt kan dessa principer vara vägledande när läroplanerna ska revideras. Om riksdagen beslutar enligt detta förslag upphävs också övriga riksdagsbindningar. Avsikten är att den närmare författningstekniska lösningen för en viss skolforms läroplan ska kunna anpassas till skolformens behov och förutsättningar.

För vuxenutbildningens del gäller läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf94) i sin helhet för kommunal vuxenutbildning och vuxenutbildning för utvecklingsstörda (i regeringens förslag särskild utbildning för vuxna). När det gäller svenskundervisning för invandrare (sfi, i regeringens förslag utbildning i svenska för invandrare) ska den vila på de grundläggande värden som finns i Lpf 94. Det är lämpligt att frågan om läroplanens ställning i utbildning i svenska för invandrare övervägs vid en läroplansöversyn. I avvaktan på en sådan översyn föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om att det för en viss skolform inte ska finnas en läroplan.

6 Huvudmän och ansvarsfördelning

6.1 Skolhuvudmän och ansvaret för utbildningen

Regeringens förslag: Huvudmän för utbildningen inom den del av skolväsendet som riktar sig till barn och ungdomar ska vara kommuner, landsting, staten och enskilda. För utbildning som riktar sig till vuxna ska kommuner och landsting få vara huvudmän. I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt den nya lagen. Motsvarande ska gälla i fråga om landstingets uppgifter när landstinget är huvudman.

Huvudmannen ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i nya skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Regeringens bedömning: Enskilda bör inte kunna vara huvudmän för specialskola.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser har särskilt kommenterat detta förslag. *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Unga hörselskadade*, *Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn* och *Sveriges dövas riksförbund* instämmer i att specialskolan enbart ska kunna ha staten som huvudman. Detta avvisas däremot av *Friskolornas riksförbund*, *Svenskt Näringsliv* och *Barnombudsmannen* som anser att enskilda förutom att kunna vara huvudman för specialskola även ska kunna vara huvudman för sameskola.

Enligt *Länsrätten i Stockholms län* bör det anges huruvida en kommun är skyldig att vara huvudman för en viss form av verksamhet, eller om den kan låta all verksamhet drivas av enskild huvudman.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringen anser att de principer som gäller i dag för vilka som kan vara huvudmän för utbildning inom skolväsendet för barn och ungdomar i huvudsak ska ligga fast. Skollagskommittén föreslog att enskilda ska kunna godkännas som huvudmän även för specialskola och sameskola med motiveringen att alla skolformer, så långt som möjligt, ska behandlas lika. Regeringen anser dock att det finns skäl som talar emot kommitténs förslag. Special-

skolan har en specialistkompetens och särskilt avpassade hjälpmedel som elevernas hemkommuner i allmänhet inte har möjlighet att tillhandahålla på egen hand. Både specialskolan och sameskolan är skolformer med specifika särdrag, där ett statligt huvudmannaskap har ansetts motiverat. Det rör sig om undantagsregleringar och utgör därför skäl för att avvika från principen om lika reglering för alla skolformer.

Förslagen om vilka som ska kunna vara huvudmän för specialskolan är inte närmare utredda och behovet av flera aktörer, ekonomiska konsekvenser, konsekvenser för kvaliteten etc. är inte belysta. Det finns i dag en teoretisk möjlighet att anordna fristående specialskolor och regeringens förslag innebär således en inskränkning i denna del. Eftersom det inte finns och aldrig har funnits några fristående specialskolor kan man dock bortse från detta. Det saknas även underlag för ett sådant förslag, t.ex. när det gäller hur bidragssystemet skulle utformas..

När det gäller vuxenutbildning är en utgångspunkt för samhällets satsningar att den enskildes önskemål och behov ska vara styrande. Ett större utbud av anordnare innebär större möjligheter för den vuxne att få den utbildning han eller hon eftersträvar. Möjligheten för kommunerna att lägga ut utbildning på entreprenad är viktig i det sammanhanget. Det lärande som sker inom ramen för andra politikområden och personalutbildning som uppfyller vissa krav bör emellertid också kunna tillgodoräknas den enskilde inom ramen för de formella systemen. Regeringen har i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68) lämnat förslag om ett utökat överlämnande av myndighetsutövning vid entreprenad. Frivuxutredningen lämnade i sitt betänkande (SOU 2008:17) förslag avseende möjligheten för enskild huvudman att bedriva vuxenutbildning. Förslagen bereds för närvarande inom regeringskansliet.

6.1.1 Kommunalt ägande i fristående skolor

Regeringens förslag: Kommuner och landsting ska få äga aktier eller andelar eller på annat sätt ha ett rättsligt inflytande i huvudmannen för en fristående skola. För detta ska krävas

1. att bestämmanderätten i den fristående skolan inte enbart tillkommer kommunen eller landstinget,
2. att samverkan mellan kommunen eller landstinget och en enskild är en förutsättning för att verksamheten ska komma till stånd, samt
3. att det med hänsyn till utbildningens innehåll och utformning finns särskilda skäl för att tillåta kommunen eller landstinget att vara delaktig.

Förutsättningarna för en kommuns eller ett landstings delaktighet i en fristående skola ska prövas i samband med ansökan om godkännande.

Den huvudman som anser sig uppfylla kraven för godkännande ska ansöka hos Statens skolinspektion om att verksamheten ska få fortsätta oförändrad. Ett avslag på en sådan ansökan ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Utredarens förslag i SOU 2008:122: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet är positiva till en reglering av kommuners möjlighet att ha ett inflytande i en fristående skola, däribland *Statens Skolinspektion, Göteborg, Malmö, Karlstad, Linköping m.fl. kommuner, Svenskt Näringsliv, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet* och *Landsorganisationen i Sverige (LO)*.

Sveriges Kommuner och Landsting och *Kommunalförbundet i Västra Götalandsregionen* avstyrker förslaget med motiveringen att kommunerna själva ska kunna bestämma hur de vill organisera skolväsendet och att saken inte bör regleras närmare.

Statskontoret, Statens skolverk, Lunds kommun samt *Svenska Montessoriförbundet* anför att det kan uppstå motstridiga intressen om en kommun äger en fristående skola, t.ex. kan en kommun vid ett överklagande av ett bidragsbelopp bli motpart till sig själv. *Stockholms kommun, Sveriges skolledarförbund* och *Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal)* menar att det inte finns behov av ytterligare driftsformer.

Konkurrensverket anför att ett samarbete mellan en kommun och en fristående skola kan komma att ses som ett stöd till näringsidkaren vilket strider mot kommunallagen. Verket menar även att upphandlingsreglernas tillämpning bör utredas.

Få remissinstanser har kommenterat utredarens förslag till övergångsbestämmelser. *Södertälje kommun* biträder förslaget medan *Statens skolinspektion*, av rättssäkerhetsskäl, föreslår att utredarens föreslagna övergångsbestämmelse kompletteras med att en huvudman för befintlig verksamhet får ansöka till Skolinspektionen om att få fortsätta och att beslutet ska kunna överklagas. Göteborgs kommun, *Utbildningsgruppen inom Göteborgsregionens kommunalförbund* och *Styrelsen för Göteborgsregionens Internationella skola AB* menar att man inte kan införa en retroaktiv lagstiftning och att befintliga tillstånd, givna av ansvarig myndighet, ska få löpa vidare.

Skälen för regeringens förslag: Det är i dag möjligt att bilda s.k. ”kommunala friskolor” genom att styrelsen för en kommunal skola får status som egen nämnd i kommunen. Därigenom kan skolor ges större frihet att själva utforma sin verksamhet vilket i sin tur kan ge positiva effekter för kvaliteten i verksamheten. I likhet med utredaren bedömer regeringen att det därutöver finns behov av en möjlighet för kommuner att även kunna vara delaktiga i fristående skolor för att höja utbildningskvaliteten och skapa utbildningar som inte annars skulle ha kunnat erbjudas eleverna. I tillägg till utredarens förslag anser regeringen att det även ska finnas en möjlighet för landsting att utöva inflytande i fristående skolor, på samma sätt som för primärkommuner.

Det finns flera skäl till att det föreligger behov av kommunalt inflytande i en fristående skola. För det första kan kommunens eller landstingets delaktighet vara en förutsättning för att en särskild skolverksamhet ska komma till stånd. Det ska emellertid inte finnas någon möjlighet för fristående skolor att ha en ägarsammansättning som helt består av en eller flera kommuner. För sådan samverkan finns andra former, vilket bl.a. *Skolledarförbundet* påpekat. Det ska alltså vara fråga om en samverkan mellan en kommun eller landsting och privata intressen som

möjliggör att en viss utbildning kan genomföras. En sådan samverkan mellan kommunala och privata intressen kan avse en utbildning som till sitt innehåll och utformning höjer kvaliteten och utbudet på utbildning i kommunen eller regionen. Kommunalt delägande bör alltså bara tillåtas för utbildningar som saknar motsvarighet i utbildningsutbudet i kommunen eller regionen.

Bland annat *Statens skolverk* har pekat på att oklarheter och motstridiga intressen kan bli följden av att kommuner äger fristående skolor. Regeringen anser att möjligheten till kommunalt ägande ska begränsas till att omfatta sådana utbildningar som annars inte skulle ha kommit till stånd och att det ska finnas särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och utformning. Att, som några remissinstanser föreslår, inte reglera frågan om kommunalt ägande är enligt regeringen inte aktuellt bl.a. av det skälet att kommunal verksamhet omfattas av reglerna för offentlig upphandling, något fristående skolor såsom enskilda juridiska personer inte gör.

Det finns i dag ett fåtal godkända fristående skolor på gymnasienivå som genom bolag helt eller delvis ägs av en kommun, ett kommunalförbund eller ett landsting. Utredaren bedömer att skolorna i huvudsak uppfyller de kriterier som ställs upp för att skolorna ska kunna godkännas. Regeringen menar att det är rimligt att huvudmännen för befintlig verksamhet som påverkas av ett genomförande av förslaget under en övergångstid om två år från ikraftträdandet ges möjlighet att utforma sin organisation och verksamhet så att de lever upp till de nya kraven. Övergångsbestämmelsen bör, såsom *Statens skolinspektion* föreslagit, kompletteras med en möjlighet för den huvudman som anser sig uppfylla skollagens krav att ansöka hos Skolinspektionen om att verksamheten ska få fortsätta oförändrad. Om en sådan ansökan avslås av Skolinspektionen ska beslutet kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. På detta sätt ökar rättssäkerheten för de berörda huvudmännen.

Enligt regeringens bedömning är det mest ändamålsenligt med en samlad reglering i skollagen av förutsättningarna för kommunalt inflytande i fristående skolor. Därför föreslås att vad som anförts i detta avsnitt kommer till uttryck i en helt ny paragraf.

6.1.2 Regleringen av den kommunala skolplanen avskaffas

Regeringens bedömning: Det bör inte längre finnas ett krav på att det i alla kommuner ska finnas en av kommunfullmäktige antagen skolplan.

När skolformsförordningarna revideras bör regleringen av den lokala arbetsplanen utgå.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av de flesta remissinstanser som valt att yttra sig över förslaget, bl.a. *Statskontoret*, *Högskolan i Gävle*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Läraryrket i Sverige*. *Sveriges skolledarförbund*, som också stödjer förslaget, konstaterar att ett slopat krav

på kommunal skolplan sannolikt innebär att fokuseringen på nationella mål och styrdokument ökar.

Endast *Borlänge kommun* avstyrker förslaget, med hänvisning till att den kommunala skolplanen inneburit ett starkt engagemang från politiker och avnämare.

Skälen för regeringens bedömning: I dag finns ett krav på att det i alla kommuner ska finnas en av kommunfullmäktige antagen skolplan som visar hur kommunens skolväsende ska gestaltas och utvecklas. Av planen ska särskilt framgå de åtgärder som kommunen avser vidta för att uppnå de nationella målen för skolan. Kommunen ska kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen.

Regleringen av den kommunala skolplanen infördes genom riksdagens beslut med anledning av den s.k. ansvarspropositionen (prop. 1990/91:18). Den kommunala skolplanen har emellertid haft en diffus ställning i förhållande till målen i skollagen, läroplanerna, kursplanerna och de lokala arbetsplanerna.

I skrivelsen *Utbildning för kunskap och jämlikhet* (skr. 2001/02:188) framförde regeringen att det skulle underlätta kvalitetsarbetet och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun om staten koncentrerar sina föreskrifter kring ett dokument, kvalitetsredovisningen. Regeringen ser ingen anledning att avvika från de nya bedömningarna. I avsnittet om Systematiskt kvalitetsarbete argumenterar regeringen för att kommuner och andra huvudmän ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som ska dokumenteras, även om kravet på ett specifikt dokument som heter kvalitetsredovisning föreslås utgå.

Att en kommun ska planera sin verksamhet framgår av kommunallagen. I ett målstyrt system bör emellertid frågor om hur denna process går till och hur planeringsdokumentet ska se ut ankomma på den lokala nivån. Förskola, skola och vuxenutbildning skiljer sig dessutom från många andra kommunala verksamheter genom att det finns tydliga och detaljrika nationella styrdokument. Målen i dessa dokument behöver inte upprepas i en kommunal plan. Den kommunala skolplanen får naturligtvis inte heller innehålla lokala mål som motsäger eller reducerar de nationella målen. Kravet på en kommunal skolplan bör därmed inte föras in i denna lag. Den kommun som ändå vill ha ett lokalt planeringsinstrument kan naturligtvis fortsätta sitt arbete som hittills. Många kommuner har goda erfarenheter av den process som lett fram till ett beslut om en skolplan och som har engagerat beslutsfattare, personal, föräldrar och elever på ett sätt som kan tas till vara även i fortsättningen.

Den lokala arbetsplanen regleras i dag i skolformsförordningarna för grundskolan, sameskolan, specialskolan, den obligatoriska sarskolan, gymnasieskolan, gymnasiesarskolan och sarsvux. Även detta dokument har en diffus ställning i förhållande till läroplaner, kursplaner och lokal pedagogisk planering. Skolan har dessutom krav på sig att utarbeta en likabehandlingsplan och ordningsregler, som till vissa delar kan överlappa arbetet med en lokal arbetsplan. Vid den revidering av skolformsförordningarna, som blir en naturlig följd av att den nya skollagen införs, blir det därför aktuellt att utmönstra den särskilda regleringen av den lokala arbetsplanen.

6.2 Reglering av utbildning med enskild huvudman

6.2.1 Skolor med enskild huvudman

Regeringens bedömning: Regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar och vuxna bör i princip vara gemensam, oavsett huvudmannaskap.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Regelrådet (N 2008:05)* avstyrker förslaget till ny skollag på den huvudsakliga grunden att den konsekvensutredning som upprättats inte tillräckligt tydligt tar upp de ekonomiska konsekvenserna för fristående skolor.

Att regleringen för all verksamhet i princip blir gemensam oavsett huvudman får stöd av samtliga övriga remissinstanser som yttrat sig över förslaget. Även *Friskolornas riksförbund* stödjer en gemensam reglering men menar att detaljnivån är alltför omfattande. Möjligheterna till undantag bör enligt förbundet anges direkt i lagen, i stället för i förordning.

När det gäller godkännande av enskild som huvudman instämmer *Statens skolverk* i att villkoren ska omfatta huvudmannens förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen, men de bör också omfatta huvudmannens förutsättningar att långsiktigt bedriva verksamheten. *Statens skolinspektion* betonar också vikten av att prövningen ska kunna omfatta redovisning av budget och elevprognoser.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har tidigare markerat att de fristående skolorna är en del av det totala utbildningsutbudet och därmed även av den nationella skolpolitiken samt att offentliga och fristående skolor tillsammans utgör skolväsendet för barn och ungdomar (se prop. 2001/02:35 s. 29). Samhället har ansvar för att alla barn och ungdomar får en likvärdig utbildning oavsett huvudman. Eleverna har rätt till en likvärdig utbildning av god kvalitet i alla skolor. Fristående skolor har rätt till offentliga bidrag och får inte ta ut avgifter. Successivt har också regleringen av de fristående skolorna samordnats med de offentliga när det gäller t.ex. lärare, skolledning, kvalitetsarbete, åtgärdsprogram och avgiftsfrihet. Det är därför också rimligt att samma regelsystem i så stor utsträckning som möjligt ska gälla för alla skolor. Målet med en för alla huvudmän gemensam reglering ska också nås genom att de offentliga huvudmännen får möjlighet att använda sig av det friutrymme som de fristående skolorna har. Den nya skollagen innebär en renodling av målstyrningen. De skolor som i dag benämns fristående skolor görs till en del av motsvarande skolform i skolväsendet för barn och ungdomar, vilket medför att den separata regleringen av fristående skolor som funnits i 9 kap. i 1985 års skollag upphör.

Riksdagen har genom riksdagsskrivelsen 2004/05:204 för regeringens tillkännagett sin mening om lika villkor för skolor oavsett driftform. Utredningen om villkoren för fristående skolor (dir. 2007:33 och 2007:164), som tillsattes bl.a. med anledning av riksdagens tillkännagivande, lämnade i sitt delbetänkande *Bidrag på lika villkor* (SOU

2008:8) och i slutbetänkandet *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122) förslag till lagändringar i syfte att offentliga och fristående skolor ska kunna bedriva verksamhet på lika villkor. Förslagen i delbetänkandet har genom regeringens förslag i prop. 2008/09:171 antagits av riksdagen (bet. 2008/09:UbU13, rskr. 2008/09:280) och vissa av förslagen i slutbetänkandet ingår i denna lagrådsremiss. Beträffande övriga förslag i slutbetänkandet avser regeringen att återkomma.

Fristående skolor är i dag en självklar del av det svenska skolväsendet och lika villkor ska gälla för kommunala och fristående skolor. Genom de förslag i propositionen 2008/09:171 som antagits av riksdagen och förslagen i denna lagrådsremiss kommer fristående skolor att få avsevärt stärkta förutsättningar att existera på lika villkor. Det är regeringens uppfattning att detta kommer att förbättra skolväsendet och stimulera till ökad konkurrens mellan olika huvudmän. Genom de nya reglerna om bidrag till fristående skolor som beslutas med anledning av förslagen i prop. 2008/09:171 säkerställs också att fristående skolor blir ekonomiskt kompenserade för de utökade krav på verksamheten som principen om gemensam reglering oavsett huvudman innebär för fristående skolor. Regeringen anser därför att Regelrådets avstyrkande av förslaget inte har fog för sig.

Utbildningen i fristående skolor ska i fortsättningen inte bara *väsentligen svara mot* utan även vara likvärdig med den som ges i det offentliga skolväsendet. Som huvudregel ska alla skolor arbeta i enlighet med mål och riktlinjer i läroplan och kursplaner, vilket de flesta fristående skolor redan gör. För att samtidigt bevara ett utrymme för frihet och nytänkande föreslår regeringen också att det blir möjligt att i förordning medge vissa undantag från vad som annars gäller enligt lagen. Regeringen ser inget skäl till att, såsom *Friskolornas riksförbund* föreslår, göra sådana undantag direkt i skollagen. Genom detta lagförslag värnas det vidare friutrymme som finns för Waldorfskolor och andra skolor med särskild pedagogisk inriktning.

I lagens inledande och avslutande delar finns allmänna föreskrifter som gäller alla skolformer och fritidshemmet och därmed även inkluderar fristående förskolor och skolor. Exempelvis gäller detta bestämmelser om övergripande mål, läroplan, rektor, förskolechef, lärare, förskollärare samt kvalitetsarbete. I varje skolformskapitel finns allmänna bestämmelser som gäller utbildning med såväl offentlig som enskild huvudman. Exempel på sådana bestämmelser är undervisningens totala omfattning i timmar i grundskolan, garanterad undervisningstid i gymnasieskolan, kursplaner och avgiftsfri utbildning.

Även om regleringen i princip ska vara densamma oavsett huvudman, måste det finnas vissa bestämmelser som är specifika för skolor med offentlig huvudman, liksom vissa bestämmelser som är specifika för fristående skolor, t.ex. att fristående skolor ska vara öppna för alla och regler om kommunala bidrag. Godkännande av enskild som huvudman för grundskola, grundsärskola och förskoleklass ska lämnas om huvudmannen bedöms ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. I det kravet måste anses ligga att t.ex. budget och andra planeringsdokument ger vid handen att verksamheten i praktiken har förutsättningar att följa föreskrifterna. Detsamma ska gälla fritidshem

som kompletterar utbildningen och anordnas vid en skolenhet med någon av de nämnda skolformerna.

Riksdagen har tillkännagett sin mening för regeringen när det gäller sista dag för besked om etableringstillstånd (rskr. 2004/05:204). Riksdagen anför att huvudmannen för en fristående skola bör få besked i god tid innan läsåret startar och innan ansökningstiden går ut för nästa ansökningsomgång. Även besked om avslag i rimlig tid är viktigt för de fristående skolornas möjligheter att överklaga beslutet. Regeringen anser att tidpunkten för när en ansökan ska vara inlämnad till Statens skolinspektion bör regleras i förordning i stället för i lag. Det ger bl.a. möjligheter att bestämma tidpunkten med hänsyn till mängden ansökningar. Tidpunkten för när en ansökan ska vara inlämnad till Skolinspektionen har också betydelse för myndighetens möjligheter att lämna besked om etableringstillstånd före en bestämd tidpunkt i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Utredningen om villkoren för fristående skolor har i sitt slutbetänkande *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122) lämnat förslag när det gäller ansöknings- och tillståndsförfarandet. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande inom regeringskansliet.

6.2.2 Godkännande av huvudmän för fristående skolor

Regeringens förslag: Statens skolinspektion ska pröva ansökningar om godkännande av enskild som huvudman för grundskola, grundskolskola, gymnasieskola, gymnasieskolor samt förskoleklass – både när det gäller sådana förskoleklasser som anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundskolskola och sådana som är anknutna till exempelvis en förskola.

Skolinspektionen ska även pröva ansökningar om godkännande av en enskild som huvudman för fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundskolskola.

Ett godkännande ska också medföra rätt till offentliga bidrag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig över detta förslag. *Friskolornas riksförbund* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB* anser att det nuvarande prövningsförfarandet bör förändras. Fristående skolhuvudmän bör godkännas genom ett separat auktorisationsförfarande utan koppling till någon specifik etablering. Ett tydligt auktorisationskrav skulle garantera en högre kvalitet hos skolhuvudmän.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsgruppens förslag om godkännande innebär att reglerna för godkännande och rätt till bidrag blir desamma för fristående gymnasieskolor och fristående gymnasieskolor som för fristående skolor på grundskolenivå. I likhet med arbetsgruppen anser regeringen att det är lämpligt att förenkla regelverket för myndighetens prövning. Därför föreslår regeringen att ett godkännande av en fristående skola med förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundskolskola, gymnasie- eller gymnasieskolor ska medföra en rätt till bidrag

från elevens hemkommun. Enligt nuvarande bestämmelser får utbildningen inte innebära påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Utredningen om villkoren för fristående skolor har i sitt slutbetänkande (SOU 2008:122) lämnat förslag om att Statens skolinspektions prövning ska avse om den sökta utbildningen innebär påtagligt negativa följder på lång sikt för eleverna och skolväsendet i övrigt. Utredningens förslag har remissbehandlats, och regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga. I avvaktan på regeringens ställningstagande till utredningens förslag kvarstår dagens regler i denna del oförändrade.

Förskoleklassen organiseras i de flesta fall tillsammans med en grundskola eller grundsärskola. Därför är det naturligt att det är Skolinspektionen som prövar ansökningen. Regeringen föreslår att Skolinspektionen ska pröva och godkänna ansökningar även i de fåtal fall som en enskild huvudman vill öppna en förskoleklass som en separat verksamhet eller t.ex. i anslutning till en förskola.

De senaste årens utveckling har medfört att cirka 80 procent av eleverna i åldrarna 6–9 år nu finns i fritidshem och verksamheten integreras alltmer med skolarbetet. Samtidigt föreslår regeringen att läroplanen för den obligatoriska skolan även ska gälla för fritidshemmet, vilket ytterligare markerar samhörigheten mellan skola och fritidshem (se 1 kap. 11 §). Av bestämmelserna om fritidshem följer att vid ett godkännande av en fristående skola med förskoleklass, grundskola och grundsärskola ska även fritidshemsverksamheten prövas i de fall där verksamheten ska bedrivas av den enskilde huvudmannen.

6.2.3 Borttagande av kravet på minst 20 elever

Regeringens förslag: Kravet i nuvarande skollag på att en fristående grundskola ska ha minst 20 elever ska i den nya skollagen ersättas av ett krav på att en fristående skola ska ha ett tillräckligt elevunderlag för att långsiktigt kunna bedriva sin verksamhet.

Utredarens förslag i SOU 2008:122: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Positiva till att avskaffa det kvantitativa kravet på minst 20 elever är bl.a. *Länsrätten i Stockholms län*, *Barnombudsmannen*, *Konkurrensverket*, *Statens skolinspektion* och *Statens skolverk*. Även *Sveriges Kommuner och Landsting*, Tolv kommuner inklusive *Halmstads*, *Jönköpings*, *Linköpings* och *Täby kommuner*, *Svenskt Näringsliv*, *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* och *Läraryrket* stödjer förslaget.

Totalt nio kommuner, däribland *Göteborgs*, *Lunds*, *Norrköpings*, *Skövde* och *Stockholms kommuner*, samt *Lärarnas Riksförbund* och *Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal)* föreslår att 20-gränsen ska behållas kompletterad med en möjlighet för Statens skolinspektion att medge undantag av särskilda skäl.

Domstolsverket konstaterar att utredarens förslag kan komma att medföra fler och komplexare rättsliga prövningar som bör beaktas vid resurstilldelningen till domstolar.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser ska en fristående skola som motsvarar grundskolan eller särskolan ha minst 20 elever för att godkännas, om det inte finns särskilda skäl för ett lägre elevantal. I förarbetena (prop. 1995/96:200 s. 40) till denna bestämmelse anges att "Skolverket bör få möjlighet att medge undantag från denna regel då det finns särskilda skäl, t.ex. för att i lägre årskurser möjliggöra skolgång inom rimligt avstånd från elevernas hem i glesbygd och för skolor av typen behandlingshem/terapiskola. Vidare kan ett särskilt skäl vara att en nystartad skola behöver en viss tid för uppbyggnad." Vissa remissinstanser har föreslagit att 20-gränsen behålls med möjlighet till undantag. Regeringen menar dock att det är inte givet att det finns en kritisk gräns vid just 20 elever för att bedriva skolverksamhet av hög kvalitet. Det viktiga är att eleverna ges möjlighet till flexibla studiegrupper och till social fostran i olika grupperingar. Alla ansökningar ska prövas likvärdigt utifrån kvalitetskraven, oberoende av den ansökande skolans storlek. Det exakta elevantalet bör således inte vara avgörande för om en skola ska ges tillstånd att verka.

I dag finns inte någon nedre gräns för antalet elever för skolor med offentlig huvudman eller för fristående skolor på gymnasial nivå. Kravet på minst 20 elever för fristående skolor på grundskolenivå kan utifrån dessa utgångspunkter inte anses vara förenligt med den grundläggande uppfattningen att det bör råda lika villkor för offentliga och fristående skolor. Samtidigt måste hänsyn tas till att kraven för godkännande av fristående skolor syftar till att säkerställa att de utbildningar som godkänns har god kvalitet. Kravet på att en grundskola ska ha minst 20 elever är en del av kvalitetskravet, inte minst har det betydelse för skolans förutsättningar att bedriva sin verksamhet, särskilt på lite längre sikt. Den nuvarande regleringen ger också litet utrymme för att ta hänsyn till tillfälliga variationer i elevantalet. Samtidigt förekommer det att undantag medges på grund av att särskilda skäl anses föreligga. Detta ger utrymme för tolkningar och kan i viss mån anses tala mot ett krav på minsta antal elever. Skollagen ställer inte heller krav av detta slag på statliga eller kommunala skolor när bedömningar av utbildningskvaliteten görs.

Regeringen delar utredarens bedömning att kravet på ett minsta antal elever i fristående skolor kan slopas, men att elevantalet fortfarande ska vara en väsentlig faktor för att bedöma en fristående skolas förutsättningar att kunna bedriva en långsiktig skolverksamhet av hög kvalitet. På samma sätt som tidigare ska det fortfarande vara möjligt att få ett godkännande för en fristående skola som bedrivs för ett fåtal elever i anslutning till ett s.k. HVB-hem eller motsvarande.

6.2.4 Verksamhetens omfattning

<p>Regeringens förslag: Statens skolinspektions godkännande av en fristående skola ska avse viss angiven utbildning vid en viss skolenhet.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kunskapsskolan i Sverige AB* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB* är kritiska mot skrivningarna om att fristående skolor ska kunna nekas tillstånd om etableringen medför påtagliga negativa konsekvenser för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Enligt Kunskapsskolan rimmar detta illa med principen att lika villkor ska råda mellan offentliga och enskilda huvudmän.

Skellefteå kommun anser att godkännande av fristående skolor bör avse ett bestämt antal platser för att inte ytterligare försvåra kommunens planering.

Skälen för regeringens förslag: I dag innebär ett godkännande och en förklaring om rätt till bidrag för en fristående skola som motsvarar grundskolan att en viss huvudman får rätt att bedriva undervisning som omfattar vissa årskurser i en bestämd kommun. En förklaring om rätt till bidrag för en fristående gymnasieskola medför rätt till bidrag för en eller flera angivna utbildningar i en bestämd kommun. Dagens skollag innehåller bestämmelser om att bidragsrätten kan återkallas om verksamheten förändras i sådan utsträckning att det innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där den fristående skolan är belägen. För fristående skolor på gymnasial nivå finns motsvarande bestämmelse. Följderna kan då även avse skolväsendet i närliggande kommuner. Skollagskommittén föreslog att godkännande även skulle avse vilken omfattning som verksamheten skulle ha. Förslaget motiverades bl.a. med att det kan vara en fördel för huvudmannen för en ny fristående skola att redan från starten veta vad som är ”tillåten” omfattning när skolan planeras vara fullt utbyggd. Det kan emellertid konstateras att det aldrig har inträffat att en skola fått sin rätt till bidrag återkallad på denna grund. Vidare skulle en sådan ordning medföra svårigheter för de fristående skolorna genom att huvudmannen i samband med sin ansökan om godkännande skulle tvingas att uppskatta verksamhetens omfattning när den är fullt utbyggd, vilket av naturliga skäl måste bli mycket osäkert. Enligt regeringens uppfattning strider det också mot den grundläggande synen på fristående skolor som ett positivt och självklart inslag i skolväsendet, att de ska kunna drabbas av sanktioner på grund av att de är framgångsrika. En fristående skola ska dock fortfarande initialt kunna nekas godkännande på den grunden att etableringen skulle medföra påtagliga negativa konsekvenser för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Skillnaden är att det i dessa fall handlar om en icke etablerad verksamhet.

Som ovan nämnts har utredningen om villkoren för fristående skolor i sitt slutbetänkande (SOU 2008:122) lämnat förslag om ett tillägg så att Skolinspektionens prövning ska avse om den sökta utbildningen innebär påtagligt negativa följder på lång sikt för eleverna och skolväsendet i övrigt. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet.

6.2.5 Förskolor och vissa fritidshem med enskild huvudman

<p>Regeringens förslag: Godkännande av en enskild som huvudman för förskola ska lämnas om huvudmannen bedöms ha förutsättningar att</p>
--

följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Ärenden om godkännande ska prövas av den kommun där verksamheten ska bedrivas. Beslutet ska avse en viss förskoleenhet.

Kommunen ska också godkänna en enskild som huvudman för fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grund- eller grundsärskola. Beslutet ska avse en viss enhet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Läraryrket*, *Malmö kommun* och *Barnombudsmannen* är eniga om att prövningen bör ske på samma sätt som för fristående skolor och utföras av Statens skolinspektion. *Friskolornas riksförbund* påpekar att lagtexten kring godkännandet ska förtydligas, bland annat mot bakgrund av att kommunerna i dag ofta ställer egna krav för godkännande som inte är reglerade i lag. *Täby kommun* framhåller att alla fritidshem med enskild huvudman bör godkännas av samma instans.

Skälen för regeringens förslag

Förskolor med kommunal och enskild huvudman har ett gemensamt uppdrag att tillgodose barns och föräldrars behov. Som en del av det samhälleliga utbildningsuppdraget ska enskilda huvudmän för förskolan bidra till barns utveckling och lärande. En grundläggande princip är därför att lika ekonomiska förutsättningar i form av bidrag och avgifter ska råda i förskolan, oavsett huvudman.

Regeringen anser att förskolan, i likhet med skolan, ska ha en gemensam reglering, oavsett vem som är huvudman. Föräldrar och barn har rätt att kräva en kvalitativt god och likvärdig verksamhet i såväl den kommunalt som enskilt bedrivna förskolan. Särskilt viktigt är detta eftersom förskolan blir en egen skolform inom skolväsendet. Kommunen ska vid prövningen av om en förskola med enskild huvudman ska godkännas bedöma om denne har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen, bl.a. förskolans möjligheter att arbeta efter skollagens regler av verksamheten samt läroplanens mål och riktlinjer. Kommunens tillsyn av den enskilda verksamheten ska därför omfatta i vilken mån föreskrifterna för verksamheten följs. Eventuella kommunala mål kan dock inte ingå i tillsynen om de går utöver den nationella regleringen.

Regeringen föreslår att kommunen ska pröva godkännande av förskola med enskild huvudman, på samma sätt som i dag. Antalet förskolor med enskild huvudman ökar varje år och kommunal och enskild verksamhet kompletterar varandra i kommunerna på ett väl fungerande sätt. Det ska därför, liksom i dag, vara kommunen som själv beslutar om godkännande av en fristående förskola. Förskolor med enskild huvudman ska enligt regeringens förslag benämnas fristående förskolor, analogt med terminologin på skolområdet.

Sedan den 1 juli 2006 gäller s.k. etableringsfrihet för förskolor med enskild huvudman. Kommunerna är skyldiga att godkänna enskilda förskolor och fritidshem som uppfyller vissa kvalitetskrav. Kommunen ska också, om godkännande finns och verksamheten är öppen för alla barn, lämna bidrag till verksamheten. För varje barn ska bidrag lämnas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till

de egna förskolorna. På detta sätt skapas en säkrare ekonomisk grund för förskolor med enskild huvudman.

Enskilda verksamheter som utgör alternativ till förskola och fritidshem regleras i den nya skollagen i kapitel 25 Annan pedagogisk verksamhet. Genom ändringar i 1985 års skollag, som trädde i kraft den 1 juli 2009, skapades ett system med en ”barnomsorgspeng”, dvs. ett bidrag som följer barnet till den verksamhetsform som föräldrarna väljer.

Vissa fritidshem med enskild huvudman

Regeringen föreslår att enskilda även i framtiden ska kunna godkännas som huvudmän för sådana fritidshem, som utgör komplement till förskoleklass och grund- och särskola, och att frågan om godkännande ska prövas av den kommun där utbildningen ska bedrivas. Då dessa fritidshem utgör ett mycket begränsat antal är det lämpligt att kommunen beslutar om godkännande och har tillsyn över dem. Kommunernas inflytande över vilka fritidshem som etableras i kommunen ska inte begränsas.

6.3 Ansvarsfördelning inom utbildningen

Regeringens bedömning: Principerna för ansvarsfördelningen mellan stat och skolhuvudman liksom mellan huvudman och rektor bör ligga fast.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* tillstyrker att ansvarsfördelningen mellan rektor och huvudman ligger fast, men tydliggörs. Även *Sveriges skolledarförbund*, *BRIS (Barnens rätt i samhället)* samt *Åre kommun* stödjer förslaget i denna del. *Friskolornas riksförbund* och *Kunskapsskolan i Sverige AB* välkomnar att samma principer ska gälla för fristående huvudmän, men påpekar att det även med detta förslag finns fara för att en konflikt mellan skolhuvudman och rektor kan innebära att huvudmannens tillstånd äventyras.

Enligt *Sveriges Kommuner och Landsting* bör uppdraget i sin helhet riktas till huvudmännen, vilka sedan ska delegera ansvar till rektor. Detta är enligt organisationen nödvändigt för rättssäkerheten och för att rektorerna ska ha en rimlig arbetsmiljö.

Skälen för regeringens bedömning

Ansvarsfördelningen inom utbildningen i dag

Huvudmannen har ett övergripande ansvar för utbildningen. Den som är huvudman för en del av skolväsendet ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och bestämmelser för utbildningen i annan författning.

I avsnittet om systematiskt kvalitetsarbete preciserar regeringen huvudmannens ansvar för att systematiskt planera, följa upp och utveckla sin verksamhet.

Av 2 kap. 2 § i 1985 års skollag framgår att det ska finnas rektorer för ledningen av utbildningen i skolorna i det offentliga skolväsendet. Rektorn fattar självständiga beslut inom vissa områden – främst vid myndighetsutövning men också andra beslut, t.ex. inriktningen av skolans val i grundskolan samt reducerat och utökat program i gymnasieskolan. Regleringen av rektorns befogenheter finns i skollagen, i förordningar och läroplaner. Regeringen föreslår i avsnitt 6.4.1 att även ledningen för förskolan ska regleras i skollagen och att den ansvariga ledaren ska kallas förskolechef.

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har inom givna ramar ett särskilt ansvar för t.ex. vissa ämnesövergripande kunskapsområden och skolans internationella kontakter. Rektorn beslutar dessutom enligt förordningar bl.a. om vissa avvikelser från grundskolans timplaner, samverkansformer, inskrivning, klasser och grupper, schema, särskilda stödinsatser, elevers rätt till viss undervisning och valmöjligheter, byte av kurser, och möjligheten att gå om samt bestämmelser om utökat eller reducerat program och vissa disciplinära åtgärder i gymnasieskolan. Ett exempel från vuxenutbildningen är beslut om inrättandet av individuella kurser.

Lärarna svarar för att tillsammans med eleverna planera, genomföra och utvärdera undervisningen. Betygssättning är exempel på ett område, där lärarnas uppgifter innefattar myndighetsutövning.

Regeringen anser att de grundläggande principerna för ansvarsfördelningen, som lades fast i regeringens proposition *Ansvar för skolan* (prop. 1990/91:18), ska ligga fast. Det gemensamma uppdraget är att skapa en förskola, skola och utbildning för vuxna av god kvalitet, där målen uppfylls och där lärandet känns meningsfullt, stimulerande och tryggt. Dessa principer gäller oavsett om huvudmannen är staten, en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman. Det gemensamma ansvaret för stat och huvudman och för huvudman och profession behöver förtydligas och stärkas.

Oförändrad men tydligare ansvarsfördelning

Principerna för ansvarsfördelningen kommer också att gälla för fristående förskolor och skolor. Rektorns och förskolechefens ledningsansvar för den pedagogiska verksamheten blir tydligare i denna lag. Ansvarsfördelningen mellan den politiska och den professionella nivån i kommunen eller mellan styrelse och personal i en verksamhet som drivs av en enskild huvudman beskrivs i tydliga men generella termer, som kommer att ge ett stort lokalt handlingsutrymme. Detaljregler i förordningar och läroplaner kommer med nödvändighet att behöva ses över, och eventuellt tas bort i samband med att den nya skollagen träder i kraft.

Det kan hävdas att målstyrningen ska förstärkas, men att den aldrig bör drivas så långt att likvärdigheten urholkas och inte heller så att elevernas rättssäkerhet äventyras. Det värnar kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet om vissa beslut, som främst gäller myndighetsutövning mot enskilda,

som i dag fattas på ett likartat sätt genom regler riktade till rektorn. Det finns goda skäl som talar för att den nuvarande ansvarsfördelningen ska behållas när det gäller regleringen av vissa av rektorns uppgifter i skollagen. Ett sådant skäl är att frågor av pedagogisk karaktär bör förbehållas rektor och förskolechef.

I regeringens förslag har alla beslut om särskilt stöd samlats hos rektor respektive förskolechef. Även beslut i grundskolan om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, som tidigare låg på styrelsen, ska enligt detta förslag fattas av på rektorn. Pedagogiska frågor som undervisning, bedömning, betygssättning och val av stödåtgärder ska särskiljas från det som beslutas av nämnd eller styrelse.

För att tillgodose kraven på kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet bör det också, som tidigare nämnts, vara tydligt vem som fattar beslut som rör enskilda barn eller elever. Detta kan inte tillåtas variera mellan olika kommuner eller andra skolhuvudmän. En invändning mot dagens bestämmelser har varit att det inte är rättssäkert att rektorn fattar vissa beslut som inte går att överklaga. Regeringen föreslår därför att vissa beslut, som i dag inte är överklagbara, ska kunna överklagas.

Decentraliseringen av beslut enligt principerna i ansvarspropositionen (prop. 1990/91:18) bör inte bara behållas utan också utvecklas. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för utbildningen, medan rektorn och förskolechefen får ett fortsatt tydligt ansvar för förskolans och skolans utveckling och inre organisation.

När det gäller offentliga skolor är ansvaret i kommunen delat mellan nämnden och rektorn. Nämnden har ansvar för övergripande planering, resursfördelning och personalförsörjning. Genomförandansvaret vilar enligt nuvarande skollag på rektorn som tillsammans med personalen ska utveckla skolan. När det gäller systematiskt kvalitetsarbete föreslår regeringen att huvudmannen ska planera, följa upp och utveckla sin verksamhet. I lagförslaget finns också en bestämmelse som tydliggör det övergripande ansvar som kommunen har redan i dag för att vidta åtgärder när det är påkallat. Kommunen kan naturligtvis inte förhålla sig passiv om den genom uppföljning och utvärdering upptäcker brister i verksamheten. Detsamma gäller för enskilda huvudmän.

Med hänvisning till föregående resonemang menar regeringen att rektorn och förskolechefen alltid fattar sina beslut inom de ekonomiska och organisatoriska ramar som huvudmannen beslutat om och att huvudmannen därför har ett övergripande ansvar även för de delar av verksamheten, där rektor och förskolechef fattar beslut.

Rektorn och förskolechefen är anställda av huvudmannen och personifierar därmed i vissa sammanhang huvudmannen. Man kan hävda att lagstiftningen också riktar sig till huvudmannen även i dessa delar. Detta eftersom rektor och förskolechef har fått uppdraget att på huvudmannens vägnar fatta de beslut som anges och huvudmannen ska ge ledarna för verksamheterna förutsättningar att genomföra sina uppdrag.

Den nya skollagens bestämmelser förutsätter att huvudmannen anställer en rektor eller förskolechef som kan företräda huvudmannen i dessa frågor. Rektor och förskolechefen har å andra sidan krav på sig att vara lojala mot huvudmannen och hålla sig inom de ramar som givits. Kritik från den ansvariga skolmyndigheten riktas därför mot huvudmannen. Detta skulle emellertid fungera på samma sätt även om

besluten vore delegerade till rektorn eller förskolechefen från nämnden eller styrelsen i delegationsordningen. Det delade ansvaret förutsätter en kontinuerlig dialog mellan huvudmannen och rektorn eller förskolechefen med uppföljning, utvärdering och rapportering av beslut; både de beslut som fattats med stöd av lag och de som rektor eller förskolechef fattar på delegation.

Huvudmannen måste ge sina rektorer och förskolechefer utbildning och stöd för att de ska kunna fatta välgrundade beslut och med självförtroende kunna hävda eventuella obekväma beslut. För att säkerställa att rektorerna får de kunskaper som behövs har regeringen beslutat om en befattningsutbildning som bl.a. omfattar utbildning i myndighetsutövning och skoljuridik. Bestämmelserna om detta i förslaget till ny skollag är mer preciserade än tidigare när det gäller processen kring beslut om åtgärdsprogram och särskilt stöd. Det bör enligt regeringen medföra att rektorns och förskolechefens arbete får tydligare ramar och att besluten blir kvalitativt bättre.

Förhållandet mellan huvudman och rektor eller förskolechef

Det kan i vissa fall uppstå en konflikt mellan rektor eller förskolechef och nämnd eller styrelse, om t.ex. rektorn eller förskolechefen anser att brist på resurser inte ger förutsättningar att verkställa uppdraget. Det kan också vara så att konflikten består i att nämnden eller skolans styrelse inte anser att rektorn eller förskolechefen uppfyller förväntningarna. Det delade ansvaret mellan kommun och profession är inte alltid problemfritt. Särskilt tydligt blir detta i de fall ett beslut i en pedagogisk fråga, t.ex. ytterligare stödinsatser för en elev, har ekonomiska följder. Beslut om stödinsatser fordrar helt klart en pedagogisk bedömning. Det är också en fråga om rättssäkerhet för en elev i behov av stöd. En elev får inte nekas stöd med hänvisning till att skolan saknar medel. Likväl är det kommunen, dvs. politikerna i kommunfullmäktige, som beslutar om skolans budget. Inom skolan, nämnden eller kommunen blir det alltså en fråga om resursfördelning och prioritering.

Alla frågor i detta förslag som gäller rektorns eller förskolechefens ansvar torde i praktiken i dag redan vara delegerade till dessa. Därmed kommer förslaget inte att förändra balansen mellan nämnd eller styrelse och rektor eller förskolechef. Rektorn och förskolechefen är för sina beslut beroende av de ekonomiska förutsättningar som huvudmannen ger verksamheten, liksom av de riktlinjer som beslutats av huvudmannen. Redan i dag kan konflikter uppstå mellan politiska riktlinjer och praktiska beslut av rektor, särskilt när det gäller resurser. Dessa konflikter måste hanteras också när den nya skollagen träder i kraft.

I vissa fall kan man diskutera vad huvudmannen ska besluta och vad rektor respektive förskolechef ska besluta. I en kommun kan nämnden ha fattat beslut om vissa riktlinjer som blir vägledande för rektorns eller förskolechefens beslut, även om hon eller han sedan fattar beslut i konkreta ärenden. Det finns flera exempel på frågor där vissa kommuner har fattat beslut om en önskvärd skolutveckling, medan man på andra håll helt lämnar sådana beslut till professionen. Kommunen kan t.ex. ha skrivit in i lokala policydokument att man där förutsättningarna finns ska

sträva mot att införa åldersblandad undervisning eller att grundprincipen ska vara att skolorna är organiserade i F-9-enheter (förskoleklass t.o.m. årskurs 9), eller att eleverna i en viss årskurs ska ha tillgång till simundervisning eller besök i kommunens naturskola. I skolan fattar rektor beslut om hur eleverna fördelas på klasser eller grupper och hur lärarnas tjänstgöring ska organiseras inom ramen för dessa kommunala beslut. När det gäller förskolan är det naturligt att huvudmannen beslutar om t.ex. ramar för förskolans öppettider eller fördelningen av tiden över veckans dagar medan förskolechefen fattar beslut om förskoleenhetens inre organisation.

6.4 Ledningen av utbildningen

6.4.1 Ledningen av skolan, förskolan och fritidshemmet

Regeringens förslag: Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska vara skyldiga att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef. En ställföreträdare ska få utses för en rektor eller en förskolechef.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag, utom i fråga om ställföreträdare.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* tillstyrker att det tydligt regleras att det i lagen utpekade ansvaret ska ligga på en person som benämns rektor. Skolinspektionen, liksom *Statens skolverk*, framhåller med tanke på elevernas rättssäkerhet vikten av att det också tydligt framgår att en elev bara kan ha en rektor. *Sveriges skolledarförbund* har inga principiella invändningar mot skrivningen, men poängterar att om en rektor ska kunna klara av sitt uppdrag kan dennes ansvarsområde inte göras alltför stort. Enligt förbundet bör det även i fortsättningen vara möjligt att ha flera rektorer på en och samma skola, en uppfattning som delas av *Friskolornas riksförbund* som menar att detta är förenligt med att det för varje enskild elev tydligt framgår vem som är elevens rektor. Även *Umeå kommun* påpekar att ansvaret som rektorsuppdraget innebär omöjligen kan läggas på en enda person när det gäller de allra största skolenheterna.

Svea hovrätt uppmärksammar att anställningskravet förhindrar att en ställföreträdare kan utses att fullgöra rektorns eller förskolechefens uppgifter i dennes frånvaro. Då många beslut, bl.a. av akut karaktär, inte ska kunna delegeras borde det enligt hovrätten övervägas om möjligheten till ställföreträdarskap ska införas i lagen.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Läraryrket*, *Haninge*, *Hörby*, *Skellefteå* och *Motala kommuner* samt *Sveriges skolledarförbund*, är av uppfattningen att även förskolan ska ledas av en rektor. Eftersom förskolan blir en egen skolförbund bör den, enligt *Sveriges skolledarförbund*,

också ledas av en rektor. Alla chefer som ansvarar för läroplansstyrd verksamhet bör benämnas rektorer. *Lärarnas Riksförbund* välkomnar däremot att det görs en tydlig skillnad mellan rektor och förskolechef. Friskolornas riksförbund, *Åre kommun* samt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* avstyrker att befattningen förskolechef införs i lagstiftningen. Eftersom förskolechefen inte har några uppgifter av rättsäkerhetskaraktär behöver, enligt *Åre kommun* och *SKL*, dennes ansvar inte regleras i lag.

Skälen för regeringens förslag

Ledningen av skolan och förskolan

Det är av yttersta vikt att det i skollagen tydligt slås fast vem som har ledningsansvaret för de verksamheter som regleras i skollag, läroplaner och övriga författningar. För skolans del ska ledningsansvaret åvila en rektor. Huvudmannen ska ha fortsatt frihet att organisera verksamheten på det sätt som bäst passar de lokala förutsättningarna. Begreppet skolenhet är därför inte nödvändigtvis synonymt med rektorns ansvarsområde eller andra organisatoriska indelningar som skolhuvudmannen beslutar om. En skola är ofta detsamma som en skolenhet, men behöver inte nödvändigtvis vara det. I t.ex. glesbygdskommuner kan det säkert många gånger vara naturligt att en rektor har ansvar för flera skolenheter. Det väsentliga är att ledningen av den enskilda skolan klart åvilar en rektor. Det ska vara tydligt för skolans personal, elever och elevernas föräldrar, vem som har ansvaret för ledningen och samordningen av det pedagogiska arbetet, liksom för verksamhetens inre organisation och vad detta ansvar innebär. En elev ska aldrig kunna ha mer än en rektor.

För förskolan och fritidshemmet finns i den nu gällande skollagen ingen reglering av ansvarig ledning eller vem som fattar beslut. För dessa verksamheter gäller kommunallagens regler. Barnomsorg- och skolkommittén (BOSK) föreslog att förskolans och fritidshemmets ledning borde regleras på samma sätt som ledningen för den kommunala skolan (SOU 1997:157). Motivet för en sådan reglering var att garantera den samordning som enligt BOSK var nödvändig för en integration och helhetssyn på barns växande och lärande. Vid tillkomsten av läroplanen för förskolan år 1998 (Lpfö 98) infördes dock ingen särskild reglering av förskolans ledning. Regeringen menade då att det åligger kommunen att avgöra hur ledningen av förskolan ska utformas. I läroplanen för förskolan behandlas således i dag inte rektorns eller förskolechefens ansvar.

I såväl Skollagskommitténs betänkande (SOU 2002:121) som i propositionen *Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11, s. 35-36) anges när det gäller förskolans ledning att eftersom förskola och skola ofta ingår i samma förvaltningsorganisation, är det rimligt att också ha gemensam reglering och ge samma förutsättningar för alla chefer i organisationen. För att befästa förskolans ställning som en del av utbildningssystemet samt för att förstärka dess kvalitet och likvärdighet föreslår regeringen att det ansvar som åvilar ledningen för förskolan regleras i skollagen. Verksamheten i en förskola ska ledas av en förskolechef. Liksom i skolan ska det vara tydligt även för förskolans personal, barn och barnens föräldrar vem som har ansvaret för ledningen och samordningen av det pedago-

giska arbetet liksom för den inre organisationen, och vad detta ansvar innebär. Alternativet hade varit att låta förskolan som enda skolform sakna reglering av ledningsfunktionen. Trots invändningar från en rad remissinstanser anser regeringen att den som innehar ledningsansvaret i förskolan ska benämnas förskolechef. Härmed framhålls den särart som verksamheten i förskolan även framöver kommer ha jämfört med verksamheten i skolan.

I de fall där förskolan är integrerad eller samorganiserad med annan verksamhet finns inget hinder för att rektor tillika är förskolechef. Förslaget innebär ingen reglering av hur ledningen närmare ska organiseras, utan detta är huvudmannens ansvar. Det är viktigt att det för skolan respektive förskolan finns ansvariga ledare som benämns rektor respektive förskolechef och som omfattas av skollagens bestämmelser om ansvar och befogenheter, även om dessa befattningar i vissa fall kan upprätthållas av samma person. Den föreslagna bestämmelsen är därför utformad så att verksamheten i en skola ska ledas av en rektor och att verksamheten i en förskola ska ledas av en förskolechef.

Enligt regeringens uppfattning är förslaget att även förskolans ledning ska regleras i skollagen väl i linje med den allmänna utvecklingen i kommunerna och synen på förskolan som en integrerad del av utbildningssystemet. Kommunen beslutar även fortsättningsvis om ledningsorganisationen. Regeringen anser inte att strider mot den kommunala självstyrelsen, även om regleringen innebär en tydligare statlig styrning av ledningsorganisationen inom förskolan än i dag.

Benämningarna rektor och förskolechef

Regeringen anser att regleringen av ledningsansvaret i kommunala och fristående skolor, och i kommunala och fristående förskolor, ska vara densamma. Med stöd av en undantagsbestämmelse i förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet har i dag vissa fristående skolor ett delat ledningsansvar. Regeringen menar dock att det inte får råda någon oklarhet om vem som har det övergripande ansvar som regleras i skollagen, läroplanerna och övriga författningar. Ledningsansvaret får inte delas av flera. Genom regeringens förslag att rektorn får delegera enskilda ledningsuppgifter och beslutanderätt i vissa frågor får rektorer respektive förskolechefer i såväl kommunala som fristående skolor respektive förskolor vidgade möjligheter att delegera den dagliga pedagogiska ledningen och samordningen. Detta möjliggör en omfattande frihet vid utformningen av den inre organisationen i skolor och förskolor. Regeringens förslag innebär mot denna bakgrund att ledningen av verksamheten i en kommunal eller fristående skola, respektive i en kommunal eller fristående förskola, tydligt ska åvila *en* rektor respektive *en* förskolechef. Då ledningen är gemensam för förskola och skola åvilar ansvaret en rektor tillika förskolechef.

Ett tydligt reglerat ledningsansvar innebär också att det måste vara helt klart för alla berörda vem som har ansvaret för de beslut som enligt skollagen ska fattas av rektorn, förskolechefen eller av den som beslutanderätten med stöd av lagen har överlåtit till. Regeringen föreslår

därför att den som har anställts för att leda verksamheten i en skola respektive i en förskola benämns rektor respektive förskolechef och inte något annat. Detta betyder att benämningar som exempelvis gymnasiechef, grundskolechef etc. inte får användas som beteckning på den som upprätthåller funktionen som rektor respektive förskolechef i skollagens mening. Om det tilläts, skulle det bidra till att skapa oklarhet om vilken befattningshavare som egentligen har det ansvar som framgår av skollagen. Andra benämningar kan dock givetvis användas för andra typer av befattningar. Av samma skäl ska, enligt regeringens mening, benämningarna rektor respektive förskolechef vara förbehållna den person som har en anställning som rektor eller förskolechef i skollagens mening. Detta innebär att någon annan än den som är anställd för att leda verksamheten, inte får benämnas rektor respektive förskolechef.

I enlighet med framförda remissynpunkter ska det införas en möjlighet att utse en ställföreträdare för rektorn eller förskolechefen för att göra det möjligt för någon att fullgöra rektorns eller förskolechefens uppgifter när denne är frånvarande.

Ledningen av fritidshemmet

De allra flesta fritidshem är integrerade med en grundskola och ledningsansvaret för fritidshemmet åvilar därvid rektor. För ledningen av de förhållandevis få fritidshem som inte är integrerade med en grund- eller grundsärskola eller eventuellt en förskola, föreslås ingen ytterligare reglering i nya skollagen oavsett om dessa fritidshem har kommunal eller enskild huvudman.

Enligt Skolverkets statistik från 2007 finns det i landet knappt 300 fritidshem av totalt cirka 4 400 som inte är integrerade i en grund- eller grundsärskola, vilket motsvarar cirka två procent av det totala antalet elever i fritidshem. Det rör sig i många fall om små enheter i vissa kommuner. Det saknas uppgifter om huruvida ett fritidshem är integrerat med en förskola, men detta bedöms vara ytterst ovanligt. Om det skulle förekomma, kommer den ansvarige ledaren att vara förskolechefen.

Regeringen vill framhålla att det faktum att ledningsansvaret för fritidshem som inte är integrerade i en grund- eller grundsärskola (eller eventuellt en förskola) inte föreslås regleras i denna lag, inte innebär någon förändring jämfört med i dag för berörda elever och berörd personal. De omfattas fortfarande av kommunallagens bestämmelser och övrig lagstiftning, exempelvis bestämmelserna om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

6.4.2 Rektorns och förskolechefens ledningsansvar för den pedagogiska verksamheten

Regeringens förslag: Rektorn respektive förskolechefen ska besluta om sin enhets inre organisation och i övrigt fatta de beslut som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar.

Förskolechefen respektive rektorn ska få uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskoleenheten respektive skolenheten som

har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som ankommer på rektor och förskolechef. Beslutanderätten enligt särskilda föreskrifter ska dock få överlåtas till någon annan endast om annat inte särskilt anges i sådana föreskrifter.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Läraryrket* tillstyrker förslaget och menar att möjligheterna till delegation kan innebära en förstärkt ledningsfunktion för verksamheten. *Sveriges skolledarförbund* ställer sig också positivt till förslaget och framhåller rektorns och förskolechefens möjlighet att beslutar om sin enhets inre organisation som en viktig förutsättning för rektor att klara av sitt uppdrag. *Statens skolverk* tillstyrker förslaget att ta bort möjligheten för fristående skolor att ha flera personer som utövar ledningen av utbildningen. Detta kritiserar dock *Waldorfskolefederationen* som menar att tidigare undantag för waldorfskolor bör kvarstå.

Statens skolinspektion framhåller att rektorns och förskolechefens uppgifter är vidare än att leda och samordna det pedagogiska arbetet och menar därför att rektorns och förskolechefens ansvar för studiemiljön bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag

Ansvar för den inre organisationen

En generell bestämmelse införs i skollagen om att rektor och förskolechefen genom sin ledning och samordning av det pedagogiska arbetet beslutar om enhetens inre organisation och fattar de beslut som framgår av särskilda föreskrifter i skollag eller andra författningar. I detta innefattas ansvar för och beslut om övergripande organisation av det pedagogiska arbetet, arbetet med barn och elever i behov av särskilt stöd, formerna för samarbete mellan förskolan, skolan och hemmen, förskolans och skolans kontakter med föräldrar, arbetslivet och det omgivande samhället, kompetensutveckling av personalen etc.

Den föreslagna generella bestämmelsen om rektorns och förskolechefens befogenheter kommer att medföra avreglering och omreglering, inte bara i lagen utan också i de förordningar och läroplaner där rektorns ansvar är särskilt reglerat. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) är som nämnts inte ledningens ansvar reglerat, då läroplanen riktar sig till "alla som arbetar i förskolan" respektive "arbetslaget". En översyn av läroplanen för förskolan behövs i syfte att anpassa den till den nya regleringen av förskolechefens ansvar i skollagen.

Det är naturligt att även vissa bestämmelser på förordningsnivå kan utgå i samband med den föreslagna avregleringen, eftersom aktuella befogenheter kan anses ingå i rektorns ansvar för den inre organisationen. Den uppräknade som finns av rektorns uppgifter i läroplanerna för grundskolan (Lpo 94) och de frivilliga skolformerna (Lpf 94) behöver som konsekvens också ses över. Vissa förordningsbestämmelser, t.ex. om särskilt stöd och betyg (se avsnitt 7 Barns och elevers utveckling mot målen), har i regeringens förslag flyttats från förordning till nya skol-

lagen, och får därmed en mer generell karaktär, samtidigt som dessa områden ur rättssäkerhetssynpunkt bedömts som så viktiga att de bör regleras i lag.

Rektorns ansvar för verksamhetens pedagogiska utveckling och inre organisation blir genom dessa åtgärder tydligare och i vissa avseenden mindre detaljstyrt än vad som i dag gäller för grundskolan och de frivilliga skolformerna. Rektor och förskolechef ska i övrigt fatta de beslut som framgår av särskilda föreskrifter i den nya lagen eller andra författningar, t.ex. arbete för att förebygga, upptäcka och åtgärda alla typer av kränkande behandling i förskolan och skolan, eller de beslut i skolan som rör enskilda elever och innebär myndighetsutövning, t.ex. om ledighet. Hit hör också det systematiska kvalitetsarbetet på förskole- och skolenhetsnivå, formerna för barn- och elevinflytande och föräldramedverkan samt utarbetande av lokala ordningsregler tillsammans med elever, personal och vårdnadshavare.

Sammanfattningsvis innebär regeringens förslag en större frihet att organisera och driva verksamheten enligt lokala förutsättningar och behov, både för huvudmannen och för rektorn och förskolechefen. Rektorn och förskolechefen har ansvar för personalens olika ansvarsområden, övergripande tidsplanering etc. Möjligheten att delegera vissa beslut från rektorn och förskolechefen till en annan anställd eller uppdragstagare innebär också att decentraliseringen kan ta ytterligare ett steg.

Rektor vid fristående skolor och förskolechef vid fristående förskolor

Bestämmelser om ledningen för fristående skolor finns inte i 1985 års skollag utan i förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet (1 kap. 4 §, 1 a kap. 4 § och 2 kap. 4 §). Ledningen av förskolor med kommunal huvudman är inte heller reglerad i 1985 års skollag, och för ledningen av fristående förskolor finns ingen reglering alls. Regeringen föreslår att bestämmelserna om skolans och förskolans ledning i denna lag även ska avse fristående skolor och fristående förskolor. Enligt regeringens uppfattning bidrar detta förslag till ökad tydlighet och rättssäkerhet för alla barn, elever och vårdnadshavare.

Skollagskommittén lät oberoende experter göra en bedömning av vilka konsekvenserna blir, om samma bestämmelser om rektorns ansvar införs i fristående skolor som i de kommunala (PM *Rektor i enskilda skolor*, Meyer-Riberdahl 2002). Enligt experternas bedömning bör det som anses som myndighetsutövning i den offentliga skolan också anses som myndighetsutövning i en fristående skola, under förutsättning att verksamheten grundas på samma eller likartade författningsbestämmelser. En reglering av rektorns pedagogiska ansvar i en fristående skola, av den typ och omfattning som finns i dag i läroplan och skolförfattningar, är enligt experterna möjlig inom den associationsrättsliga lagstiftningen och stiftelselagen utan särreglering. Den kan dock påverka den faktiska ansvarsfördelningen inom en skola.

I förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet anges att om det finns särskilda skäl med hänsyn till skolans pedagogiska inriktning, får ledningen av utbildningen

utövas av flera personer. Detta prövas i dag av Statens skolinspektion i samband med godkännandet eller i samband med att Skolinspektionen lämnar förklaring om rätt till bidrag. Denna bestämmelse infördes år 1996 efter förslag från Waldorfskolefederationen och Sveriges Fristående Waldorfskolors Föräldraförening (prop. 1995/96:200, s. 37). I sin dåvarande roll som tillsynsmyndighet har Statens skolverk under åren 2003–2006 riktat kritik mot ett antal Waldorfskolor avseende otydlighet i ansvarsfördelningen när det gäller ledningsfrågor. Skolverket menade att det kan skapa problem, främst för föräldrar och elever men även i viss mån för personalen, om det är oklart vem som har ansvar och till vem man kan framföra kritiska synpunkter.

Regeringen anser att regleringen av ledningsansvaret i samtliga fristående skolor ska vara densamma som för rektorer i offentliga skolor. Det måste stå fullständigt klart, oavsett vem som är huvudman för verksamheten, vem som har det övergripande ansvar som regleras i skollagen och övriga författningar. Genom förslaget att rektor får delegera enskilda ledningsuppgifter och beslutanderätt i vissa frågor får även fristående skolor, t.ex. Waldorfskolor, vidgade möjligheter att delegera den dagliga pedagogiska ledningen och samordningen. Den nämnda undantagsbestämmelsen i förordningen om fristående skolor bör därför inte överföras till den nya skollagen.

6.5 Behörighetsregler för rektorer och förskolechefer

Regeringens förslag: Som rektor och förskolechef ska bara den få anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* tillstyrker förslaget och framhåller samtidigt att rektorn bör ha specialpedagogisk insikt eftersom den ska fatta beslut i frågor om åtgärdsprogram och särskilt stöd. *Stockholms universitet* välkomnar att en behörighetsbestämmelse inför förskolechefen. *BRIS (Barnens rätt i samhället)* tillstyrker förslaget, men framhåller att det bör ställas krav på att rektor och förskolechef även har goda ledaregenskaper. Betydelsen av ledaregenskaper betonas också av *Riksförbundet Kristen Fostran*.

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget med motiveringen att det utöver pedagogisk insikt bör krävas att rektor har en utbildning på minst samma akademiska nivå som sin personal. *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB* kritiserar i stället behörighetskravet för att det omöjliggör att personer med andra ledarerfarenheter kan få anställning som rektor.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande behörighetsregler

Dagens behörighetsregel för rektorer finns i 2 kap. 2 § skollagen, där det anges att ”som rektor får bara den anställas som genom utbildning och

erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt”. Bestämmelsen infördes den 1 januari 1991. När rektorerna var statligt anställda fanns behörighetsbestämmelser i 1971 års skolförordning för grund- och gymnasieskolan. För grundskolan gällde t.ex. att den som var behörig till ordinarie eller extra ordinarie tjänst som lärare vid skolform som ingick i rektorns arbetsområde också var behörig till ordinarie tjänst som rektor eller studierektor. Endast om det förelåg synnerliga skäl kunde behörighetsregeln frångås.

När nuvarande skollagsbestämmelse infördes år 1991 angavs i förarbetena (prop. 1990/91:18) en rad motiv till att staten även fortsättningsvis borde föreskriva hur skolledningen ska organiseras i kommunerna, däribland att det ska finnas en rektor och att ”det är rimligt att för denna ansvariga skolledare ställa upp tydliga behörighetsvillkor”. I propositionen sägs vidare att ”befattningshavaren ska ha en med tanke på uppgifterna lämplig kompetens” och att, med den mycket viktiga roll som rektor kommer att få även i framtiden såväl för utbildningens kvalitet som för rättssäkerheten, det är ”angeläget att till rektorer utses personer som har goda förutsättningar att klara dessa uppgifter”. Staten har alltså, även sedan arbetsgivaransvaret för skolans personal togs över av kommunerna, ansett det vara befogat att ställa krav på behörighet och lämplig kompetens för rektorer.

Nuvarande behörighetskrav för rektorer motiveras i prop. 1990/91:18 med att skolledningen har en avgörande betydelse för verksamhetsutvecklingen i skolan och att rektorn även ska ha ansvar för skolans fostrande roll. Likaså ska rektorn fatta viktiga beslut som direkt berör enskilda elever, exempelvis disciplinära åtgärder, ledigheter, särskilda stödinsatser, betygssättning etc. Ansvar, sägs det i propositionen, förutsätter därför att rektorn har en allsidig pedagogisk insikt.

En sådan allsidig pedagogisk insikt kan dock, enligt propositionen, förvärfvas på olika sätt som alla inrymmer såväl utbildning som praktisk erfarenhet. Det underströks att det inte nödvändigtvis måste röra sig om grundläggande lärarutbildning eller praktik som lärare, ”även om detta självfallet i de allra flesta fall kommer att vara det aktuella” (prop. 1990/91 s. 36). Detta innebär att det inte, till skillnad mot vad som gällde tidigare, i 1985 års skollag uppställs några formella krav på viss utbildning eller särskild sorts erfarenhet för att ha uppnått den pedagogiska insikt som krävs för att en person ska vara behörig att anställas som rektor.

Rektorers utbildnings- och yrkesbakgrund

Enligt den statistik som regeringen haft tillgång till har den övervägande delen av landets rektorer, nio av tio, lärarbakgrund i form av lärarutbildning och/eller arbete som lärare. Enligt Sveriges officiella statistik som Statens skolverk ansvarar för har en majoritet av landets rektorer ”pedagogisk högskoleexamen”, definierad som lärarexamen, vilket också kan betyda examen för undervisning och annan pedagogisk verksamhet i förskola och fritidshem. Läsåret 2005/06 var andelen 89 procent och läsåret 2006/07 87,7 procent. En kartläggning från dåvarande Myndigheten för skolutveckling av skolledares yrkes- och utbildningsbakgrund

våren 2003 visade på likartade siffror: 88 procent av de verksamma rektorerna hade någon form av lärarbakgrund innan de tillträdde sin rektorstjänst, 62 procent inom skolan, 19 procent som chefer inom förskolan och 5 procent som förskollärare eller fritidspedagoger. Även Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan från 2003, som dock enbart avsåg årskurs 9, visade att de allra flesta av rektorerna i urvalet, 93 procent, hade en lärarutbildning i botten. En nästan lika stor andel arbetade även som lärare innan de blev rektorer.

Behörighetsbestämmelsen kvarstår

Det bör understrykas att behörighetsbestämmelsen i nuvarande skollag är utformad så att kraven på utbildning respektive erfarenhet inte är alternativa. Båda kraven måste alltså vara uppfyllda, dvs. den pedagogiska insikten måste ha förvärvats både genom utbildning *och* erfarenhet. I Skolverkets nationella kvalitetsgranskning 1998 av rektor som styrfunktion i en decentraliserad skolorganisation (Skolverkets rapport nr 160) angav exempelvis verket att man iakttagit fall där rektorer med otillräcklig kompetens och ledarerfarenhet anställts. Skolverket har i sin lägesbedömning för 2006 även framhållit behovet av att nytillträdde rektorer får en särskild rektorsutbildning för att de ska klara sina uppdrag.

Att rektorn har en allsidig pedagogisk insikt är enligt regeringen av avgörande betydelse för hennes eller hans möjligheter att leda skolans utveckling så att de nationella målen kan nås och ta ansvar för skolans fostrande roll. Likaså ska rektorn fatta viktiga beslut som direkt berör enskilda elever. Den grundläggande bestämmelsen om pedagogisk insikt förvärvad genom utbildning och erfarenhet bör därför även fortsättningsvis finnas kvar i skollagen.

Regeringen har vidare, med utgångspunkt i departementspromemorian *Tydligare ledarskap i skolan och förskolan – Förslag till ny rektorsutbildning* (Ds 2007:34), gjort bedömningen att rektorn, för att fungera väl som ledare av skolans pedagogiska verksamhet, bör ha en stabil och likvärdig utbildningsmässig grund att stå på. Därför har regeringen beslutat om en särskild reglerad befattningsutbildning (förordningen [2008:643] om befattningsutbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem). Regeringen har också i propositionen *Obligatorisk befattningsutbildning för nyanställda rektorer* (prop. 2009/10:27) lämnat förslag om en obligatorisk befattningsutbildning för nyanställda rektorer. Förslaget innebär att skolhuvudmän ska vara skyldiga att se till att nyanställda rektorer går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin anställning och vara genomförd inom fyra år efter tillträdesdagen. Den befattningsutbildning som regleras i nyss nämnd förordning om befattningsutbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem bör vara den utbildning som avses i den aktuella bestämmelsen. Bestämmelsen föreslås träda i kraft den 15 mars 2010, således en förändring i nu gällande skollag. Motsvarande bestämmelse föreslås även införas i denna lag.

Rektorn och personal med motsvarande ledningsfunktion för förskola och fritidshem ska enligt den nämnda förordningen få sådana kunskaper att de kan ansvara för en rättssäker och likvärdig utbildning för alla barn och elever. Rektorerna och motsvarande ska även ha sådana kunskaper att de kan skapa förutsättningar för måluppfyllelse och ansvara för att verksamheten som helhet utvecklas.

Utbildningen motsvarar 30 högskolepoäng och består av kurserna skoljuridik och myndighetsutövning, mål- och resultatstyrning samt skolledarskap. Det är således en kvalificerad akademisk utbildning som anordnas för landets rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion. Utbildningen ska ha ett innehåll som är vetenskapligt förankrat samtidigt som det svarar mot rektorns uppdrag enligt de nationella styrdokumenterna. Det har redan tidigare funnits statliga rektorsutbildningar, men utvärderingar har visat att utbildningarna inte har varit likvärdiga över landet och att det har saknats väsentliga inslag inom ovan nämnda områden.

Trots de brister som uppmärksammats ovan i förhållande till den nuvarande bestämmelsen om behörighet för att anställas som rektor bedömer regeringen att bestämmelsen kan kvarstå oförändrad. Skälet till detta är att det enligt regeringens uppfattning måste finnas viss flexibilitet när skolhuvudmannen ska bedöma vem som är lämpligast att anställas som rektor vid en skolenhet, eftersom det är skolhuvudmannen som utifrån lokala förhållanden avgör hur en skola ska organiseras. Regeringen vill emellertid poängtera vikten av att bestämmelsen följs så som är avsett. Dessutom har regeringen, som framgått ovan, vidtagit åtgärder som syftar till att landets samtliga rektorer ska få en särskild kompetens för sitt uppdrag.

Även förskolechefer bör omfattas av behörighetskraven

Regeringen har ovan föreslagit att det ansvar som åvilar ledningen för förskolan regleras i skollagen, i syfte att befästa förskolans ställning som en del av utbildningssystemet samt för att förstärka dess kvalitet och likvärdighet. Vid förskoleenheter ska det därför finnas en ansvarig ledare som benämns förskolechef. Eftersom förskolans ledning och förskolechefens ansvar i framtiden föreslås utgöra en del av denna lags reglering, är det naturligt att de behörighetskrav som avser rektorer också på motsvarande sätt omfattar förskolechefer.

Regeringen föreslår att som förskolechef ska bara den få anställas som genom erfarenhet och utbildning har förvärvat pedagogisk insikt.

Behörighetskrav för rektorer vid fristående skolor och för förskolechefer vid fristående förskolor

Före 2001 fanns inte några formella behörighetskrav för rektorer för fristående skolor. I prop. 1991/92:95 *om valfrihet och fristående skolor* angavs som en generell intention att ”ambitionen bör också vara att undvika ett system som innebär en sådan detaljreglering av de fristående skolornas verksamhet och arbetsmetoder att de riskerar sin särart. En av tillgångarna med de fristående skolorna är just deras möjlighet att pröva

nya arbetsformer, att engagera föräldrar och att använda andra pedagogiska metoder”.

Genom en ändring i förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet blev de fristående skolorna fr.o.m. år 2001 skyldiga att uppfylla samma krav på rektorns bakgrund som offentliga skolor. Nuvarande bestämmelse om krav på att rektorn i såväl offentliga som fristående skolor måste ha pedagogisk insikt förvärvat genom utbildning och erfarenhet är således en viktig markering av rektorns ansvar för den pedagogiska verksamheten, oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller enskild regi.

Enligt en enkätundersökning redovisad av Utredningen om skolans ledningsstruktur finns en påtaglig skillnad mellan kommunala skolor och fristående skolor när det gäller rekrytering av rektorer (*Skolans ledningsstruktur – Om styrning och ledning i skolan*, SOU 2004:116). I utredningens undersökning hade en fjärdedel (26 procent) av alla kommunalt anställda rektorer erfarenhet av ledarskap i andra verksamheter, medan motsvarande andel för fristående skolor var över hälften (58 procent). Utredningen drog slutsatsen att fristående skolor gärna hämtar sina rektorer från andra verksamheter än skolan. Det bör dock noteras att utredningens undersökning inte redovisar i vad mån rektorerna har pedagogisk utbildning. Det kan mycket väl vara så att en rektor med ledareri-farenhet från andra verksamheter än skolan ändå har en utbildning och erfarenhet som lett till erforderlig pedagogisk insikt.

Regeringen föreslår som framgått ovan att regleringen av rektorer vid fristående skolor respektive förskolechefer vid fristående förskolor ska vara densamma som för rektorer och förskolechefer i offentliga skolor eller förskolor. Regeringens uppfattning är att detta också bör gälla kraven på behörighet för att anställas som rektor respektive förskolechef. Av den nya skollagen bör således framgå att för såväl offentliga som fristående skolor ska kravet för att få anställas som rektor vara att man har pedagogisk insikt förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

Regeringens förslag innebär att även förskolechefer för fristående förskolor ska ha pedagogisk insikt förvärvat genom utbildning och erfarenhet för att få anställas.

Det är alltså betydligt vanligare att rektorer för fristående skolor har en yrkesbakgrund inom andra sektorer än skolsektorn än vad rektorer inom det offentliga skolväsendet har. Regeringen vill å ena sidan understryka att också personer med annan yrkesbakgrund än lärare kan ha skaffat sig pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet på andra områden. I likhet med vad som gäller för rektorer och förskolechefer hos kommunala huvudmän vill regeringen å andra sidan även peka på vikten av att kravet på pedagogisk insikt genom utbildning och erfarenhet följs även på fristående skolor. Det är också viktigt att rektorer på fristående skolor går den särskilt reglerade befattningsutbildning som beskrivits ovan.

6.6 Ansvar för undervisningen

6.6.1 Vilka som får användas för undervisning i skolväsendet

Regeringens förslag: Huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Utöver lärare eller förskollärare ska det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan få finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas.

Regeringens bedömning: Lärare och förskollärare bör genom kompletterande kurser få möjlighet att bredda sin kompetens för att få undervisa i ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser eller ämnen.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Drygt hälften av remissinstanserna är positiva till tydligare och skärpta regler för vilka lärare som får anställas och användas för undervisningen.

Lärarnas Riksförbund ställer sig bakom införandet av tydligare och skärpta behörighetsregler i enlighet med utredarens förslag. Även *Statens skolinspektion* stödjer förslagen och menar att dessa kan öka kvaliteten och likvärdigheten i skolan. Skärpta behörighetsregler får också stöd av en majoritet av lärosätena, bl.a. *Umeå*, *Karlstads* och *Växjö universitet* samt *Mälardalens högskola*. Dessutom stöds förslagen av *Statistiska Centralbyrån*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Myndigheten för handikappolitisk samordning (HANDISAM)* och *Föräldraalliansen Sverige*. *Osby kommun* bedömer att förslagen kan underlätta kommunernas planering och rekrytering inom skolområdet. Förslaget stöds också av *Sollentuna* och *Nynäshamns kommuner*, där den sistnämnda dock menar att kostnaderna behöver ses över ytterligare.

Läraryrket instämmer i behovet av tydligare behörighetsregler, men avvisar utredarens förslag som alltför snäva. Förslagen kan leda till ett organisatoriskt kaos i skolan och även försvåra möjligheten att upprätthålla en likvärdig skola. *Stockholms universitet* anser också att förslaget är för snävt och varnar för att lärare anpassade till ett sådant system har låg anställningsbarhet. Även ett antal *kommuner*, bl.a. *Gislaved*, *Göteborg* och *Malmö*, är kritiska till förslagen. Kommunerna menar att förslagen innebär ett alltför omfattande ingrepp i det kommunala självstyret och att bristen på personer med rätt behörighet inte avhjälpas genom skärpta behörighetskrav. Dessutom anser bland andra *Ragunda kommun* att glesbygdskommuner riskerar att drabbas särskilt hårt. *Högskoleverket* avvisar också förslagen. Verket anser att förslagen innebär ett detaljstyrt system som speglar dagens strukturer och aktuella kunskaper, men försvårar förändring och utveckling i yrkeslivet. *Svenskt Näringsliv* påpekar att statistiskt säkerställda samband mellan formell behörighet och resultat saknas, men att det däremot finns sam-

band mellan erfarenhet och resultat. Förslagen motverkar, enligt Svenskt Näringsliv, ambitionen att knyta skolans innehåll närmare arbetslivet och det övriga samhället.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna behöver skärpas

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat. Studier visar att lärares ämneskompetens och didaktiska kompetens är avgörande för att eleverna ska nå goda resultat. Regeringen anser därför att det är problematiskt att en stor del av undervisningen i det svenska skolväsendet bedrivs av personer som saknar utbildning för den undervisning de bedriver, helt eller delvis. Den officiella statistiken för läsåret 2008/09 för samtliga skolformer visar att 82 procent av lärarna hade pedagogisk högskoleutbildning. Trots detta var 88 procent anställda utan tidsbegränsning. Detta kan jämföras med läsåret 1998/99 då 85 procent hade pedagogisk högskoleutbildning och 80 procent var anställda utan tidsbegränsning. Statistiken visar inte om de lärare som har pedagogisk högskoleexamen har en examen som motsvarar den undervisning de faktiskt bedriver.

Statskontoret (2007) redovisade i *Lärares utbildning och undervisning i skolan* att 65 procent av undervisningen i grundskolan läsåret 2006/07 bedrevs av lärare som hade svensk lärarexamen både med inriktning mot skolformen och årskursen. Motsvarande siffra för gymnasieskolan var 48 procent. I särskolan och specialskolan var andelen lärare med utbildning för årskurs och skolform ännu lägre. Inom vuxenutbildningen var siffran cirka 55 procent, utom i särvtux där endast 38 procent av lärarna hade adekvat utbildning. Mot bakgrund av att nuvarande regler om vem som får användas för undervisningen endast anger att en lärare ska ha en utbildning avsedd för den undervisning som läraren i huvudsak ska bedriva får viss reservation göras för hur Statskontoret valt att kategorisera lärarna.

Av såväl nationella som internationella mätningar av prov och betygsresultat framgår att elevernas resultat har sjunkit över tid. Som exempel kan nämnas att endast två av tre elever i gymnasieskolan våren 2008 lyckades slutföra studierna inom tre år med grundläggande behörighet för högskolestudier. I internationella studier som PISA och TIMSS har Sverige hamnat allt längre ned i resultatlistan. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Regeringen anser att varenda elev i den svenska skolan har rätt att få undervisning av väl kvalificerade lärare så att eleven ges goda förutsättningar att nå de nationella målen i varje ämne.

Den utveckling som skett, både när det gäller lärares kompetens och elevernas resultat, visar att det behövs åtgärder, i form av skärpta regler om vem som får användas för undervisningen, för att säkerställa att lärare och förskollärare har utbildning för de skolformer, årskurser och ämnen de faktiskt undervisar i. Det kan emellertid även vara så att personer som har en lärarexamen, men saknar utbildning för en del av den undervisning de bedriver eller helt saknar en lärarexamen, genom många års arbete och erfarenhet har tillskansat sig kunskaper som helt eller delvis kan jämföras med en lärarutbildning avsedd för den undervisning de ska

bedriva. Regeringen avser därför att se över frågan om det ska vara möjligt att validera sådan lärarefarenhet.

Krav på lärare för att få användas för undervisningen

Dagens regelverk är otydligt när det gäller vilken utbildning som krävs för att en lärare ska få användas för viss undervisning. Riksrevisionen visade i rapporten *Rätt utbildning för undervisningen* (RiR 2005:19) att det finns ett tolkningsutrymme som har öppnat för skillnader i regel-tillämpningen mellan landets kommuner och skolor, vilket inte är önskvärt och inte heller borgar för likvärdighet mellan skolor. Statens skolverk (2009) drog samma slutsats i rapporten *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*.

Regeringen bedömer att det finns behov av att skärpa bestämmelserna om vem huvudmannen får använda för undervisningen. Det ska därför krävas en utbildning som är avsedd för den undervisning läraren ska bedriva. Ambitionen ska vara att eleverna undervisas av lärare som har en utbildning för den undervisning som de bedriver. Reglerna kan emellertid inte vara alltför snäva, eftersom det, som flera remissinstanser anfört, skulle bli problematiskt för huvudmännen när de ska organisera sin verksamhet. Det får heller inte bli ett system som försvårar förändring och utveckling, vilket Högskoleverket påpekat. Regeringen avser därför att överväga hur det kan skapas en viss flexibilitet när det gäller utbildning för att undervisa i olika årskurser och ämnen.

Utredaren föreslog att det även, som huvudregel, ska krävas legitimation för att få användas för undervisningen för både lärare och förskollärare. Frågan om legitimation bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Specifik kompetens för olika skolformer, verksamheter, årskurser och ämnen

Utöver de generella lärarkompetenserna bedömer regeringen att lärare också ska ha en specifik kompetens för olika skolformer, verksamheter, årskurser och ämnen. Det är nödvändigt eftersom, barn, ungdomar och vuxna i olika åldrar och på olika utbildningsnivåer kräver olika slag av undervisning. För att utbildningen och undervisningen ska hålla hög kvalitet ska huvudmännen använda lärares kompetens på rätt sätt i undervisningen. Rektorn och förskolechefen, som leder och samordnar det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde, har ansvar för att planera verksamheten på ett sådant sätt att lärare och förskollärare används för sådan undervisning som läraren eller förskolläraren har utbildning för.

Utöver utbildade lärare kan det finnas annan personal som deltar i skolarbetet, som t.ex. elevassistenter. Dessa kan, som ytterligare vuxna i undervisningssituationen, bidra till att skapa trygghet för eleverna och på olika sätt medverka i genomförandet av undervisningen. Regeringen vill dock poängtera att resurspersoner som inte har en utbildning för den aktuella undervisningen inte heller ska vara de som ansvarar för undervisningen.

För att ansvara för undervisningen i fritidshemmet bör det krävas en lärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem. Utöver lärare med denna inriktning kan även annan personal arbeta i fritidshemmet. Det kan vara lärare med annan inriktning eller barnskötare och fritidsledare som bidrar med sin kompetens till att erbjuda eleverna en meningsfull fritid samt till att stimulera deras utveckling och lärande.

För att ansvara för undervisningen i förskolan bör det krävas en förskollärarexamen. Utöver förskollärare kan även annan personal arbeta i förskolan. Det kan vara personal med annan utbildning och erfarenhet, t.ex. barnskötare, som bidrar med sin kompetens till barnens omsorg, utveckling och lärande. Barnskötare är en viktig personalgrupp i förskolan och de kommer även i framtiden att komplettera förskolläraren och ha betydelse för förskolornas verksamhet. Även bild-, drama- och musikpedagoger samt personer med samma modersmål som barn med annat modersmål än svenska kan tillföra särskild kompetens.

Ett utmärkande drag för förskolan är arbetslaget som samarbetsform för personalen. Alla i arbetslaget ska stimulera barnens utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg, oavsett om arbetslaget består av enbart förskollärare eller av både förskollärare och barnskötare. I förskolan bildar omsorg, utveckling och lärande en helhet. Undervisning är ett nytt begrepp i förskolan och ska här ges en vid betydelse för förskollärarnas uppdrag att följa, stimulera och utmana barnens utveckling och lärande. Begreppet undervisning och hur det används när det gäller förskolan utvecklas ytterligare i kap. 1. Undervisning ska ske under ledning av förskollärare. Det innebär att förskollärare ska leda de målstyrda processerna så att läroplanens mål och intentioner uppfylls. Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet och att det målriktade arbetet främjar varje barns utveckling och lärande. Förskolläraren har därmed ett särskilt ansvar i den verksamhet som personalen genomför gemensamt. För att vara kvalificerad för att ansvara för undervisningen i förskolan krävs att förskollärarna har en specifik utbildning inriktad mot att undervisa yngre barn. Motsvarande resonemang är relevant även för fritidshemmet där lärare som har en utbildning med inriktning mot arbete i fritidshem ska leda undervisningen, dvs. de målstyrda processerna. Regeringen anser att förskollärare såväl som lärare med inriktning mot fritidshem med detta får tydliga identiteter.

Det är huvudmannens ansvar att se till att det finns förskollärare respektive lärare med inriktning mot arbete i fritidshem som ansvarar för undervisningen i sådan omfattning att de nationella målen kan uppfyllas.

Regeringen avser att i förordning ange regler om vilka utbildningar som ska krävas för att få användas till att undervisa i olika skolformer, verksamheter, årskurser eller ämnen. Undantag från dessa krav ska bara få göras under vissa villkor.

Kompletterande kurser

Utredaren föreslog att det ska finnas ”bryggor” mellan olika årskurser i skolsystemet så att lärare som studerat ytterligare kurser utöver det som krävs för examen kan få undervisa i fler årskurser. Lärare i grundskolans senare årskurser och i gymnasieskolan ska enligt regeringens uppfattning

också kunna studera för att få undervisa i ytterligare ett eller flera ämnen än de som ingick i deras lärarexamen.

Regeringen menar att lärare och förskollärare genom att läsa kompletterande kurser vid universitet och högskolor bör kunna bredda sin kompetens och därigenom kunna användas för undervisning i t.ex. ytterligare årskurser eller ämnen. Hur dessa kurser ska utformas bör inte regleras i detalj, men regeringen avser att i förordning närmare reglera frågan om hur kompletterande kurser kan medföra att lärares och förskollärares undervisningsområde kan breddas.

Kompletterande kurser kan även hjälpa huvudmännen att t.ex. låta en skicklig lärare vidareutbilda sig för att denne ska kunna användas inom nya områden. Genom att bidra eller uppmuntra till en lärares vidareutveckling kan en huvudman inom ramen för huvudregeln om vem som får användas för undervisningen i förlängningen behålla en väl kvalificerad lärare även om det inte längre finns tjänsteunderlag som överensstämmer med lärarens examen.

6.6.2 Lärare med utländsk utbildning

Regeringens förslag: Den som har en utländsk lärar- eller förskolläraryrksutbildning ska kunna få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ska ge den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar en svensk utbildning avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska kunna få ett behörighetsbevis bara om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser har berört frågan om lärare med utländsk behörighet.

Statens skolverk anser att lärare bör kunna ansöka om legitimation direkt till verket, som i sin tur inhämtar yttrande från Högskoleverket. *Högskoleverket* anser att det är oklart vilken status deras bedömning kommer att ha. *Arbetsförmedlingen* betonar vikten av att underlätta för personer med utländsk lärarutbildning att utöva sitt yrke i Sverige och anser att det inte får bli onödig byråkrati om flera myndigheter ska vara inblandade.

Skälen för regeringens förslag: Läraryrket är ett så kallat reglerat yrke i Sverige. Även förskolläraryrket kommer med de nu föreslagna reglerna att bli ett reglerat yrke. För medborgare i en medlemsstat i EU, liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer. Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten i vilken yrket är reglerat skyldig att ta hänsyn till de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat (ursprungsmedlemsstaten) och att

bedöma om dessa motsvarar de kvalifikationer som den kräver. Om medborgarens utbildning är minst ett år kortare än den som krävs i den mottagande medlemsstaten eller om innehållet i utbildningen väsentligen avviker från det innehåll som krävs i den mottagande medlemsstaten, får denna medlemsstat kräva kompensationsåtgärder av medborgaren. Kompensationsåtgärd får även krävas om det i den mottagande medlemsstaten reglerade yrket omfattar en eller flera reglerade yrkesaktiviteter, som inte ingår i motsvarande yrke i medborgarens ursprungsmedlemsstat och denna skillnad motsvaras av en särskild utbildning som krävs i den mottagande medlemsstaten. Dessutom krävs att innehållet i denna utbildning väsentligen avviker från det innehåll som omfattas av medborgarens kompetensbevis eller bevis på formella kvalifikationer. Med kompensationsåtgärd avses att medborgaren slutför en s.k. anpassningsperiod eller genomgår ett s.k. lämplighetsprov.

Sverige är en del av EU och vårt land värnar om att det ska vara både möjligt och enkelt att röra sig mellan medlemsstaterna för att utöva ett yrke eller studera. Under ordförandeskapet hösten 2009 tog Sverige initiativ till diskussioner om vikten av att ha väl kvalificerade lärare som också ges möjlighet till fortsatt utveckling av sin professionalism. I detta sammanhang framhölls samarbetet mellan medlemsstaterna och arbetet med frågan om mobilitet stod i fokus. Det gäller lärarutbildning, kompetensutveckling för lärare och möjligheterna att utöva sitt yrke i ett annat land. Regeringen vill betona vikten av att både lärare och förskollärare, till skillnad från utredaren som inte lade något förslag om förskollärarna, ges möjlighet att utöva sitt yrke i ett annat land. Även lärare som kommer från tredje land, dvs. ett land utanför EU eller EES har möjlighet att få sina kvalifikationer erkända i Sverige.

Högskoleverket har lång erfarenhet av att bedöma utländska högskoleutbildningar. Förutom behörighetsbevis för läraryrket utfärdar verket sedan länge så kallade utlåtanden som kortfattat anger vilken svensk examen en utländsk examen motsvarar. Frågorna är komplexa, vilket innebär att det ställs höga krav på kompetens för att bedöma utbildningar från olika delar av världen. Regeringen anser att Högskoleverket för närvarande ska fortsätta att göra dessa bedömningar och utfärda behörighetsbevis, även om kraven på lärares behörighet förändras.

När det gäller förskolläraryrket, som inte har varit reglerat tidigare, är det samma typ av bedömningar som måste göras, varför det är lämpligt att samma myndighet även handlägger ärenden som rör förskollärare från andra länder och deras behörighet. För den som har ett annat modersmål än svenska ska liksom tidigare gälla att behörighetsbevis utfärdas endast om hon eller han har de kunskaper i svenska som behövs.

6.6.3 Lärare i vissa tvåspråkiga skolor

Regeringens förslag: Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk ska för denna undervisning få använda en lärare som inte har sådan utbildning som avses enligt huvudreglerna om vem som ska användas för undervisningen.

Detta ska bara gälla om han eller hon har en utländsk lärarutbildning som motsvarar sådan svensk lärarutbildning som krävs för att undervisa i

skolväsendet och läraren har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vilka språk som avses.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: I utredningen redovisas inget förslag som motsvarar regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Internationella Engelska skolan i Sverige AB* anför att skolans grundidé är att svenska ungdomar ska lära sig behärska världsspråket engelska. Vidare framförs att utredningens förslag om att alla lärare ska ha svensk lärarutbildning är helt oacceptabelt. Engelska skolan pekar på att cirka hälften av deras lärare har en lärarexamen från annat land än Sverige. Till detta kopplas att eleverna har nått mycket goda resultat på nationella prov. Engelska skolan menar att det behövs vida undantag för friskolor att rekrytera lärare som motsvarar kravprofilen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att alla lärare ska ha utbildning och kompetens för den undervisning de bedriver, oavsett om de undervisar i offentliga eller fristående skolor. Huvudregeln ska vara att lärare har en svensk lärarexamen eller en utländsk lärarexamen som ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet lett till att läraren har fått ett behörighetsbevis.

En del skolor med språklig inriktning, t.ex. sådana som omfattas av förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan, ställer emellertid i praktiken andra krav på lärare och lärares utbildning. I remissyttrandet från Internationella Engelska Skolan i Sverige AB betonas vikten av lärares kompetens i det aktuella språket och kunskap om engelskspråkiga länder och deras kulturer.

Så vitt regeringen erfar värnar dessa skolor om att lärare ska vara väl kvalificerade och man strävar efter att hålla hög kvalitet på undervisningen. Det är också viktigt att uppmuntra till internationalisering och till att svenska elever får möjlighet till undervisning på främmande språk och om andra länders kultur i vidare mening än att studera något av ämnena engelska, franska, tyska eller spanska inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Regeringen bedömer därför att det finns skäl att göra undantag för skolor med språklig inriktning när det gäller vilka lärare som får användas för undervisningen. Det måste emellertid alltid krävas att lärare har en lärarutbildning. Regeringen föreslår att huvudmannen får använda en lärare med utländsk lärarutbildning. Utbildningen ska motsvara en svensk lärarutbildning. Denna bedömning ska göras av huvudmannen. Givetvis bör huvudmannen så långt möjligt använda en lärare som har en utbildning som motsvarar en svensk lärarutbildning som är inriktad mot den undervisning läraren ska bedriva.

Läraren kan nyligen ha kommit från ett annat land, vilket kan innebära att denne har ett annat modersmål än svenska och behöver lära sig behärska det svenska språket. Regeringen vill poängtera att det är av största vikt att lärare i svenska skolor, även om skolorna har en språklig inriktning, lär sig det svenska språket så snart som möjligt. Det är nödvändigt

dels för att läraren ska kunna tillskansa sig den kunskap som behövs om de styrdokument som gäller för det svenska skolväsendet, dels för att läraren fullt ut ska kunna stödja eleverna i deras lärande.

6.6.4 Undantagsregler

Regeringens förslag: Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har den utbildning som krävs enligt huvudreglerna om vem som får användas för undervisningen eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, ska huvudmannen få använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för att bedriva viss undervisning.

En person som inte har en utbildning som är avsedd för undervisningen ska få användas för att bedriva undervisningen under högst ett år i sänder. Detta ska dock inte gälla om undervisningen avser modersmål eller om undervisningen avser yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

Om en person som inte har en utbildning avsedd för viss undervisning ska användas för undervisningen för längre tid än sex månader, ska huvudmannen först fatta beslut om detta.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som berört frågan om undantag från behörighetsreglerna stödjer förslaget. *Läraryrket* och *Sveriges Kommuner och Landsting* anser dock att måste finnas möjlighet till individuell prövning och menar att rektor ska fatta beslut i frågan, inte styrelsen för skolan.

Skälen för regeringens förslag

Nödvändigt med undantagsregler

Liksom utredaren bedömer regeringen att det är nödvändigt att en huvudman i vissa fall tillåts göra undantag från skyldigheten att använda lärare och förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den utbildning som de ska bedriva. Undantagen ska gälla i förhållande till de krav som ställs på utbildning för undervisning i respektive skolform, verksamhet, årskurs och ämne. Det är en grannliga uppgift för rektorn och förskolechefen att organisera lärarnas och förskollärarnas arbete så att alla elever erbjuds undervisning av lärare och förskollärare med rätt utbildning. Det kan finnas organisatoriska skäl som gör att all undervisning inte kan bedrivas av lärare och förskollärare med utbildning för den aktuella undervisningen. Det kan t.ex. handla om hastiga svängningar i söktryck och elevkullarnas storlek, tjänstledigheter, förändringar i efterfrågan på viss undervisning eller ett ökat behov av särskilt stöd.

Elever i de obligatoriska skolformerna har skolplikt och kan inte ställas i kö för att få undervisning i något ämne på grund av att det fattas lärare med rätt utbildning. Elever och barn i frivilliga skolformer bör rimligen också ha rätt till undervisning som kan ges i anslutning till den skolpliktiga delen.

För att en undantagssituation ska anses föreligga ska det som huvudprincip antingen saknas lärare respektive förskollärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de ska bedriva eller finnas särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Utredaren föreslog att det i stället för särskilt skäl skulle krävas synnerligt skäl med hänsyn till eleverna. Av motiven till utredarens förslag framgår att avsikten är att skärpa nuvarande krav och markera avsikten med kraven. Utredarens formulering innebär emellertid att huvudmannen i mindre uträckning än för närvarande skulle kunna använda sig av bestämmelsen, eftersom synnerligt skäl innebär att kraven blir ännu högre ställda för att få använda en lärare som inte har erforderlig utbildning för den aktuella undervisningen om en lärare med rätt utbildning behöver bytas ut. Man skulle alltså kunna komma i lägen där än mer olämplig lärare måste användas för undervisningen än enligt dagens bestämmelser. Det skulle således medföra en försämring för eleverna eller barnen. Regeringen anser därför att det, liksom i dag, ska krävas ett särskilt skäl för att göra undantag för att få ta bort en utbildad lärare från undervisningen. Ett exempel på en undantagssituation kan vara t.ex. missbruksproblem.

Om det inte finns någon tillgänglig inom huvudmannens organisation som har rätt utbildning för att bedriva viss undervisning får huvudmannen använda en annan person för att bedriva denna undervisning. Huvudmannen ska då fatta ett tidsbegränsat beslut om att en annan person får bedriva den aktuella undervisningen. Det kan handla om alltifrån att en utbildad lärare behöver undervisa några få timmar i ett ämne som han eller hon inte är utbildad för till att en person på heltid undervisar utan att ha en utbildning för undervisningen. I många fall kommer det sannolikt att vara mest ändamålsenligt att huvudmannen använder sig av utbildade lärare som finns inom huvudmannens organisation, men som saknar utbildning i det aktuella ämnet eller för de aktuella årskurserna. Det kan även finnas andra begränsningar, t.ex. i en lärares eller förskollärares anställningsavtal, som gör att en lärare inte kan flyttas inom organisationen även om denne tjänstgör hos en viss huvudman. Det kan exempelvis handla om en huvudman som har verksamhet i olika delar av landet.

Något krav på att huvudmannen måste ha gjort stora ansträngningar för att rekrytera lärare eller förskollärare som har en utbildning avsedd för att bedriva viss undervisning bör inte ställas, även om det självfallet är önskvärt att huvudmannen gör sådana ansträngningar. För att få använda en annan lärare eller förskollärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare eller förskollärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare och förskollärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Oaktat vad regeringen anfört i detta avsnitt ska emellertid utgångspunkten vara att undervisningen bedrivs av lärare eller förskollärare med

en utbildning inriktad mot den denna undervisning. I förskolan är det därutöver, liksom i dag, lämpligt att även annan personal med erforderlig utbildning och erfarenhet, t.ex. barnskötare, bidrar med sin kompetens i det dagliga arbetet.

Undantagen ska gälla i förhållande till de krav som ställs på utbildning för undervisning i respektive skolform, verksamhet, årskurs och ämne. Som ovan angetts är det övergripande syftet med de nya reglerna om anställning av lärare att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver. Vid tillämpningen av undantagsbestämmelserna är det därför viktigt att huvudmännen beaktar vad sådana undantag innebär för undervisningen inom skolans organisation i stort.

Beslut om undantag för längre tid än sex månader

Utredaren föreslog att styrelsen för skolan ska fatta beslut om undantag från regeln om användning av lärare som inte är kortvariga. Med kortvariga avsågs enligt utredaren några dagar eller veckor. Regeringen anser att detta är en orimligt kort tid med tanke på såväl handläggningsprocessen som organiseringen av skolverksamheten hos en huvudman. Regeringen föreslår i stället att huvudmannen ska fatta beslut om undantag som varar längre tid än sex månader. Det bör dock påpekas att det är fullt möjligt för huvudmannen att delegera det praktiska utförandet t.ex. till rektorn. En person som inte är utbildad för uppgiften ska, i enlighet med utredarens förslag, få användas för högst ett år i sänder. Om huvudmannen har en lärare anställd som endast till en del av sin tjänst saknar erforderlig utbildning ska beslutet endast omfatta denna undervisning.

Syftet med särskilda beslut av huvudmannen om undantag från regeln om användning av lärare efter viss tid är att andelen undervisning som bedrivs av lärare som saknar rätt utbildning för denna undervisning ska minska. Alla elever och barn har rätt till undervisning av god kvalitet och undervisningen ska därför, som ovan nämnts, i första hand skötas av lärare och förskollärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver. Regeringen bedömer att det behövs ett system där det går att följa upp och kartlägga hur stor del av undervisningen som under en längre tid bedrivs av lärare och förskollärare som inte har en utbildning som står i överensstämmelse med den undervisning de bedriver. Det ska därför av undantagsbeslutet framgå för vilken undervisning som läraren eller förskolläraren ska användas.

När det gäller lärare i modersmål och yrkeslärare i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå gör regeringen en annan bedömning. Skälet till detta är att sådana lärare med utbildning för undervisningen inte finns att tillgå i den omfattning som behövs. Av den officiella statistiken om lärare för läsåret 2008/09 framgår att minst en av tre lärare som undervisar i yrkesämnen inte har pedagogisk högskoleutbildning. Statistiken över lärare i modersmål för läsåret 2008/09 visar att drygt 50 procent av de personer som undervisar i modersmål inte hade en utbildning avsedd för den undervisning de bedrev. Om inte undantaget snarare ska bli en regel bör dessa lärarkategorier få användas för längre

tid än ett år. Förslaget innebär att lärare i modersmål och yrkesämnen som inte har utbildning för den undervisning de ska bedriva också ska få anställas utan tidsbegränsning.

Några remissinstanser är kritiska till att det skulle krävas beslut om undantag på huvudmannanivå. Regeringen anser däremot att det finns skäl att strama upp möjligheten att frångå bestämmelsen om vilka lärare som får användas för undervisningen. Utredaren pekar på ett antal rättsfall som visar att nuvarande undantagsregel kommit att användas av skolhuvudmän även om skälen inte varit särskilt starka. Detta är inte acceptabelt och inte rätt mot eleverna som har rätt att få undervisning av kompetenta och väl kvalificerade lärare. Samma synsätt bör gälla för barnen i förskolan, där barn och föräldrar ska kunna utgå från att huvudmännen anstränger sig för att se till att det i första hand är utbildade förskollärare som ansvarar för att ge barnen möjligheter till utveckling och lärande.

6.6.5 Anställning av lärare och förskollärare

Regeringens förslag: Endast den som har en lärarexamen eller motsvarande äldre utbildning och den som har fått ett behörighetsbevis ska få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte uppfyller dessa krav ska dock få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta ska gälla bara om det saknas sökande som har en utbildning avsedd för undervisning i modersmålet respektive yrkesämnet, den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Vidare ska den som inte uppfyller kraven få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning för att bedriva undervisning på ett främmande språk i vissa tvåspråkiga skolor.

I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare eller förskollärare i skolväsendet ska utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla att den som ska användas för att bedriva undervisning får anställas för högst ett år i sänder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte specifikt berört frågan om anställning av lärare. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* framhåller att ansvaret att anställa behöriga lärare kan tydliggöras genom skarpa skrivningar om behörighet.

Internationella Engelska skolan i Sverige AB betonar att fristående skolor med t.ex. språklig profil måste ha rätt att anställa lärare som har en lärarutbildning från ett annat land än Sverige.

Skälen för regeringens förslag

Vem får anställas utan respektive med tidsbegränsning?

Bestämmelsen om anställning innebär att lärare och förskollärare som har en lärarexamen eller äldre motsvarande utbildning får anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning. Vad som gäller för att lärare och förskollärare i nästa steg ska få användas för undervisningen har beskrivits tidigare. Det är viktigt att tydliggöra att en lärare eller förskollärare får anställas utan tidsbegränsning om de har en lärar- eller förskolläraryxamen, även om deras utbildning inte korresponderar med den undervisning anställningen avser. Huvudmannen ska självfallet sträva efter att anställa lärare eller förskollärare som har en utbildning för den undervisning anställningen avser, men som beskrivits tidigare får huvudmannen, om det saknas lärare med rätt utbildning eller om det finns särskilda skäl, använda en lärare eller förskollärare för undervisning som läraren inte har utbildning för. Personer som inte har examen för att undervisa i det svenska skolväsendet ska inte kunna anställas för mer än ett år i sänder.

I några avseenden gör regeringen emellertid en annan bedömning. Det gäller dels yrkeslärare i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, dels lärare i modersmål och dels lärare som anställs i vissa tvåspråkiga skolor. Dessa avsteg från huvudprincipen utvecklas nedan.

Personer utan svensk lärarexamen eller behörighetsbevis

Det råder stor lärarbrist i yrkesämnen och många elever undervisas av lärare som inte har tillräcklig utbildning och kompetens. Samma sak gäller lärare i modersmål. Detta är inte tillfredsställande, och det skulle vara önskvärt att alla hade adekvat utbildning. Det är dock inte heller bra om det ställs upp krav som i praktiken är omöjliga att följa. Därför föreslår regeringen att det undantagsvis ska vara möjligt att anställa personer som yrkeslärare och lärare i modersmål utan tidsbegränsning, även om de inte har en lärarexamen. Regeringen vill poängtera att sådana personer måste ha erforderliga kunskaper i yrkesämnet respektive modersmålet. Huvudmannen ska ha gjort stora ansträngningar för att finna en utbildad lärare och möjligheten ska användas med restriktivitet.

När det gäller lärare i vissa tvåspråkiga skolor görs bedömningen att skolor med en språklig profil kan ha behov av att anställa lärare som själva kommer från andra länder och behärskar ett annat språk än svenska. Därför ska det vara möjligt att anställa sådana lärare utan tidsbegränsning. Läraren ska dock ha en lärarexamen och den bör så långt möjligt motsvara en svensk lärarutbildning med inriktning mot den undervisning läraren ska bedriva. Regeringen anser att det ska vara

huvudmannen som avgör om läraren kan anställas. Det bör observeras att en sådan anställning inte innebär att läraren får ett behörighetsbevis. Ett sådant utfärdas alltid av Högskoleverket, efter ansökan från läraren.

Enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet behöver Waldorfskolor inte tillämpa bestämmelserna om behörighet för anställning utan tidsbegränsning som lärare. Regeringen anser att det även i fortsättningen bör finnas möjlighet till undantag för utbildning vid en skolenhet med speciell pedagogisk inriktning. Detta kan mer i detalj regleras i förordning.

Förttydliganden om personal i förskolan och fritidshemmet

När det gäller förskolan bör det nämnas särskilt att det utöver förskollärare är naturligt att det även finns annan personal som är anställd utan tidsbegränsning för arbete i barngrupperna. Det kan t.ex. vara barnskötare, bild-, musik- och dramapedagoger eller personer med något särskilt modersmål. Det är huvudmannens ansvar att avgöra vilken personal utöver förskollärare som ska anställas i förskolan. På liknande sätt kan också annan personal än lärare med en utbildning som är inriktad mot arbete i fritidshem anställas utan tidsbegränsning i fritidshemmet. Regeringen anser att det även i fortsättningen kommer att behövas olika kompetenser i förskolan och fritidshemmet. Hur arbetet närmare fördelas avgörs bäst av förskolechefen respektive rektorn som har ledningsansvaret för verksamheten.

6.6.6 Lektorer och lärare med forskarutbildning

Regeringens förslag: En lärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon har avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller ett ämne som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen och om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring har visat pedagogisk skicklighet. En förskollärare ska benämnas lektor om han eller hon har avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen och om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring har visat pedagogisk skicklighet. Benämningen lektor ska förbehållas lärare och förskollärare som har dessa kvalifikationer.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Utredarens förslag om karriärvägar får brett stöd bland remissinstanserna, däribland kan nämnas *Lärarnas Riksförbund*, *Lunds universitet*, *Mittuniversitetet*, *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* och *Högskoleverket* samt flertalet kommuner som lämnat synpunkter på förslaget. Merparten av remissinstanserna, bl.a. *Läraryrket*, *TCO* och ett stort antal lärosäten, t.ex. *Göteborgs*, *Stockholms*

och *Umeå universitet* samt *Högskolan i Kalmar*, anser att lektorer behövs i samtliga verksamhets- och skolformer och inte bara i gymnasieskolan.

Flera remissinstanser, bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Friskolornas Riksförbund*, påpekar särskilt att en titel i sig inte kan innebära att läraren automatiskt erhåller en särskild tjänst.

Malmö kommun anser att kostnaderna för kommunerna måste analyseras ytterligare och *Uppvidinge kommun* befarar att förslaget kan bli kostnadskrävande.

Skälen för regeringens förslag

Benämningen lektor

Regeringen föreslår att lärare och forskollärare ska ges möjlighet till en karriär som leder till benämningen lektor. Kraven för att erhålla titeln lektor föreslås, i enlighet med utredarens förslag, regleras i skollagen.

Regeringen ansluter sig till de remissinstanser som anser att möjligheten att få titeln lektor inte enbart bör gälla lärare i ämnen med i huvudsak teoretisk inriktning i gymnasieskolan. Regeringen anser, liksom flera remissinstanser, exempelvis Lärarförbundet och ett antal lärosäten, att det är viktigt med forskarutbildade lärare och forskollärare på alla nivåer och menar att lektorer behövs i hela skolsystemet. Det är meriteringen, inte var i skolväsendet man tjänstgör, som ska avgöra vilken titel läraren eller forskolläraren ska kunna få.

Till skillnad från utredaren bedömer regeringen att det ska krävas såväl akademisk som pedagogisk meritering för att kunna få benämningen lektor.

Dagens bestämmelse i skollagen (1985:1100) om att varje kommun och landsting ska sträva efter att anställa lärare som har en forskarutbildning i gymnasieskolan eller i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå bör ändras så att den omfattar hela skolväsendet. Bestämmelsen bör också omfatta såväl fristående som offentliga huvudmän, analogt med flertalet övriga bestämmelser i den nya skollagen. Regeringen vill betona värdet av forskarutbildade lärare på alla nivåer i skolsystemet. I de tidigare årskurserna i grundskolan kan det handla mer om fördjupad ämnesdidaktisk kompetens som kan bidra till att exempelvis utveckla metoder och arbetsätt, medan det i senare årskurser och i gymnasieskolan kan handla mer om ämnesdjup och ämnesdidaktik.

Syftet med lektorer är, som exemplifieras i utredningen, att dessa ska kunna bidra till att eleverna i skolan uppnår bättre resultat. Dessutom bedömer regeringen att lektorer i förskolan kan bidra till att verksamheten kan utvecklas med utgångspunkt i bl.a. aktuell forskning så att barnens möjligheter till utveckling och lärande blir så optimala som möjligt.

Det är självfallet rektorn som inom ramen för sitt uppdrag avgör vilka arbetsuppgifter som ska ingå i en lärares tjänstgöring, men det är rimligt att tänka sig att lektorernas fördjupade kompetens används för särskilda syften och att de ges möjlighet att arbeta med skolutveckling i syfte att öka elevernas måluppfyllelse. Lektorer bör även användas för att utarbeta riktlinjer och svara för kvalitetssäkring när det gäller bedömningar av prov, gymnasiearbeten etc.

Krav för att få benämnas lektor

Utredaren föreslår, liksom utredaren av lärarutbildningen (SOU 2008:109), att det ska krävas en doktorsexamen för att kunna anställas som lektor. Det är eftersträvansvärt att lektorer har en doktorsexamen och regeringen välkomnar om fler sådana kan anställas i skolväsendet.

Regeringen bedömer emellertid att det är orealistiskt att tänka sig att lärare eller förskollärare avlägger doktorsexamen, som kräver minst fyra års studier, i den omfattning som är önskvärd för att det i förlängningen ska ge något avtryck i skolorna och förskolorna. Det är mer troligt att ett antal lärare och förskollärare väljer att studera vidare under ett par års tid, vilket kan leda till en licentiatexamen. Under denna tid hinner lärarna få fördjupning i ett undervisningsämne eller i ämnesdidaktik. Förskollärarna kan fördjupa sig i ett område inom förskolans uppdrag. Genom forskarutbildningen får båda kategorierna dessutom en utbildning som leder till ett ökat vetenskapligt förhållningssätt och kritiskt tänkande. Detta bedömer regeringen som tillräckligt i förhållande till vad som krävs för de skolformer där lektorerna ska tjänstgöra. Förutom en akademisk meritering bör läraren och förskolläraren enligt regeringens uppfattning också ha en pedagogisk meritering. Regeringen anser att det ska krävas några års erfarenhet av undervisning, där läraren respektive förskolläraren har visat god pedagogisk skicklighet, tillsammans med akademiska, fördjupade studier för att läraren ska kunna få titeln lektor. Detta föreslog utredaren för det han kallade särskilt kvalificerade lärare. Regeringen menar dock att den pedagogiska meriteringen är lika viktig för lektorer.

Vem som ska anses kvalificerad för att få titeln lektor får avgöras av huvudmannen. Eftersom lektor föreslås vara en titel som bygger på att en lärare eller förskollärare har uppvisat pedagogisk skicklighet och i övrigt på dokumenterade akademiska studier finns det i dagsläget inga tungt vägande skäl för att detta skulle administreras av Statens skolverk.

6.7 Elevhälsan

Regeringens förslag: Det ska finnas elevhälsa för eleverna. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot målen.

För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Hittillsvarande bestämmelser om hälsokontroll ska få en motsvarighet i den nya skollagen, men begreppet hälsokontroll ska ersättas av begreppet hälsobesök.

En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska få anordna elevhälsa för eleverna.

Regeringens bedömning: Möjligheten till tvångsvis hälsoundersökning bör inte finnas kvar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, *Statens skolverk*, *Barnombudsmannen (BO)* och *Läraryrket* tillstyrker förslaget om en samlad elevhälsa. *Skolläkarföreningen* och *Riksföreningen för skolsköterskor* är också positiva till en tydlig beskrivning av elevhälsan, men menar att skolhälsovården bör beskrivas som en egen verksamhetsdel av elevhälsan, eftersom den även regleras av patientdatalagen samt hälso- och sjukvårdslagen och står under Socialstyrelsens tillsyn.

När det gäller specificeringen av ytterligare yrkeskategorier utöver skolläkare och skolsköterska är meningarna delade. Den stöds av bl.a. *Ungdomsstyrelsen*, *Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08)* och *BRIS (Barnens rätt i samhället)*. BRIS, liksom *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, *Lärarnas Riksförbund* och *Akademikerförbundet SSR*, anser också att skrivningarna ska förtydligas när det gäller tillgång. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Friskolornas riksförbund* och *Kunskapsskolan i Sverige AB* avvisar att ytterligare kategorier specificeras. Däremot kan det, enligt SKL, föreskrivas vilka kompetenser som krävs. Det är då viktigt att staten tar ett ansvar för att tillräcklig kompetens finns tillgänglig, särskilt i glesbygd, något som också framhålls av Friskolornas riksförbund och *Åre kommun*. I likhet med *Täby* och *Malmö kommuner* samt BO förutser de även att förslaget kommer att leda till ökade kostnader för huvudmännen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

En samlad elevhälsa

Regeringen föreslår bestämmelser om en samlad elevhälsa inom förskoleklassen, de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Den personal som finns för elevhälsans insatser ska ha adekvat utbildning, som svarar mot elevernas behov av insatser. Remissinstanserna har haft delade meningar om införandet av ytterligare yrkeskategorier inom elevhälsan. Regeringen anser dock att det är viktigt att adekvat kompetens finns tillgänglig.

Skollagskommittén hänvisade till de överväganden som gjordes i propositionen *Hälsa, lärande och trygghet* (prop. 2001/02:14). I propositionen gjordes bedömningen att det i en samlad elevhälsa bör ingå skolhälsovård, elevvård och specialpedagogiska insatser. Skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling. En annan utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma generella faktorer. Arbete med

elevhälsa bör i stor utsträckning vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning.

Arbete med elevhälsa förutsätter vidare en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. Det är också angeläget att samverkan sker med övrig hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som t.ex. arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning m.m. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

Flera remissinstanser ansåg i sina svar på Skollagskommitténs betänkande att orden hälsa eller hälsofrämjande bör föras in i bestämmelsen i linje med ambitionen att motverka ohälsa. Regeringen föreslår därför att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Detta ligger väl i linje med det hälsofrämjande arbete som bedrivs i många skolor, och de insatser som tidigare initierats, bl.a. i samband med satsningar på ökad fysisk aktivitet i skolan.

Bestämmelserna i nu gällande skollag om tvångsvisa undersökningar inom skolhälsovården i vissa fall och särskilda undersökningar föranledda av elevers funktionsnedsättning bör tas bort. Dels täcks behovet av obligatoriska undersökningar in av annan hälso- och sjukvårdslagstiftning, bl.a. om smittskydd, dels finns i dag inget direkt behov av någon av dessa former av undersökningar. I stället för dagens hälsokontroll bör det modernare och bättre begreppet hälsobesök användas i den nya lagen. Ordet hälsobesök förmedlar bättre syftena bakom elevhälsan, dvs. att vara förebyggande och hälsofrämjande. I grundskolan, grundsärskolan, och specialskolan ska huvudmannen erbjuda varje elev minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. I sameskolan ska minst två hälsobesök erbjudas av huvudmannen.

I dag ska skolhälsovård anordnas för eleverna i förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan. Elevhälsan ska enligt bedömningen i den tidigare nämnda elevhälsopropositionen omfatta skolhälsovårdens och elevvårdens verksamhet samt den samordnande specialpedagogiska kompetensen. För elevhälsans verksamhet bör finnas utbildad personal som svarar mot elevernas behov av stödinsatser. Syftet med förslaget var främst att skapa förutsättningar för arbetssätt baserade på ökad samverkan mellan den särskilda elevvården, skolhälsovården och det samordnade ansvaret för specialpedagogiska insatser.

I dagens grundskoleförordning (1994:1194) anges att det för behandling av elevvårdsfrågor ska finnas en elevvårdskonferens för rektorns arbetsområde. Där ska som ledamöter ingå rektorn, företrädare för elevvården och berörd klassföreståndare eller motsvarande samt annan berörd personal. Regeringen anser nu att regleringen av elevvårdskonferens kan upphöra, eftersom det föreslås att det införs en tydlig utredningsskyldighet när en elev är i behov av särskilt stöd. Elevens rätt till särskilt stöd och processen i samband med upprättandet av åtgärdsprogram kommen-

teras i kapitel Barns och elevers utveckling mot målen. Begreppet elevvård kan därmed utmönstras ur skolförfattningarna.

Till skillnad från förslagen i elevhälsopropositionen och mot det som gäller i dag föreslog Skollagskommittén att förskolan ska omfattas av de icke medicinska delarna inom elevhälsan. Med hänsyn till bl.a. barnvårdscentralernas (BVC) ansvar för barn i förskoleåldern anser regeringen emellertid att det inte är lämpligt eller nödvändigt att ålägga huvudmannen ett ansvar för att anordna elevhälsa i förskolan.

Personal i elevhälsan

Flera remissinstanser har i den tidigare beredningen av förslag till ny skollag ansett att det i skollagen bör skrivas in vilka yrkeskategorier som ska ingå i elevhälsan. Regeringen instämmer i remissinstansernas bedömning och delar även uppfattningen att regleringen av skolsköterskan ska finnas kvar. Huvudmannen får emellertid som tidigare organisera tillgången på skolsköterskekompetens på det sätt som passar de lokala förutsättningarna. Elevhälsans fokus ska inte vara hälso- eller sjukvårdande insatser i snäv bemärkelse utan förebyggande och hälsofrämjande insatser i ett bredare perspektiv. För att det hälsofrämjande arbetet ska fungera så bra som möjligt är det värdefullt om skolsköterskan även har folkhälsovetenskaplig kompetens.

Regeringen har valt att i förslaget även specificera ytterligare två särskilda yrkeskategorier som ska ingå i elevhälsan, psykolog och kurator. Enligt regeringens uppfattning kan hänvisningen till medicinsk, psykologisk och psykosocial kompetens knappast syfta på några andra personalkategorier.

Ett skäl till att regeringen föreslår en uppräknning av berörda personalkategorier är att elevhälsan förutsätter tillgång till en kompetens som är tillräcklig för att eleverna ska få det stöd de behöver. I regleringen av kompetens ligger också ett krav på att den personal som avses ska ha adekvat utbildning. Detta gör att även om kommuner och andra huvudmän organiserar sin elevhälsa på många olika sätt, t.ex. genom anställningar direkt på skolan, i olika resurscenter eller genom att en fristående skola köper tjänster från olika huvudmän, tillhör den personal som ska möta eleverna med mycket få undantag någon av de nämnda yrkesgrupperna.

Regeringen anser att det behövs ett förtydligande av vilka olika delar som ingår i begreppet elevhälsa. Att det skrivs fram att det ska finnas tillgång till yrkeskategorierna psykolog och kurator hindrar dock inte att kommuner och andra huvudmän liksom tidigare kan inrikta och organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar.

Elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven. Personal med specialpedagogisk kompetens kan utifrån de uppgifter som finns om elevens hälsa, sociala situation etc. bedöma och planera hur elevens problem bäst ska mötas i undervisningen. Syftet med en samlad elevhälsa är bl.a. att den ska resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven. Tillgång till specialpedagogisk kompetens behöver dock inte enbart syfta på personer med specialpedagogutbild-

ning. Det kan också innefatta t.ex. speciallärare eller en skolledare med särskilt ansvar för specialpedagogiska insatser på skolan.

6.8 Studie- och yrkesvägledning

Regeringens förslag: Alla elever i grund-, grundsär-, special-, same-, gymnasie- och gymnasiesärskolan samt kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska ha tillgång till sådan kompetens att elevers och vuxnas behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.

Regeringens bedömning: I de fall huvudmannen väljer att inrätta särskilda tjänster för studie- och yrkesvägledning bör nuvarande bestämmelser om krav på utbildning för att få anställas utan tidsbegränsning gälla.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Att krav på tillgång till studie- och yrkesvägledning införs får ett brett stöd bland remissinstanserna, däribland *Stockholms universitet*, *Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08)*, *Hörby* och *Malmö kommuner* samt *Landsorganisationen i Sverige (LO)*. Några av dessa, bl.a. *Barnombudsmannen*, *Läraryrket* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, anser att det också ska ställas behörighetskrav på studie- och yrkesvägledarna. Enligt *Friskolornas riksförbund* bör det vara upp till huvudmannen att avgöra hur kravet ska tillgodoses. Även Malmö kommun anser att krav på kompetens är tillräckligt. För att alla elever ska få likvärdig tillgång till studie- och yrkesvägledning menar *Lärarnas Riksförbund* att det bör framgå att det i hemkommunens bidrag till fristående skolor ingår en del avsedd för studie- och yrkesvägledning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I läroplanerna (Lpo 94 och Lpf 94) finns både riktlinjer för alla som arbetar i skolan och särskilda riktlinjer för studie- och yrkesvägledare eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter. Detta speglar att både lärare, skolledare och särskilt utbildade studie- och yrkesvägledningsfunktionärer har ett gemensamt ansvar, men delvis olika roller, när det gäller information och vägledning till eleverna om framtida studier och arbetsliv. En förutsättning för att eleverna ska kunna utnyttja den stora frihet och de möjligheter till egna val som erbjuds är att de får en adekvat information om utbildningsutbud och valmöjligheter, såväl utifrån sina intressen och förutsättningar som i förhållande till arbetsmarknadens behov. Elevernas behov av vägledning kommer säkerligen inte att bli mindre i framtiden än i dag. Sammantaget talar detta för någon form av reglering av studie- och yrkesvägledning även i den nya skollagen.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10 UbU3, rskr. 2009/10:8). I propositionen fanns bl.a. förslag om tillgång till kompetens för studie- och yrkesvägledning

som motsvarar förslaget i denna proposition. Regeringen anser att det i alla skolformer utom förskolan ska finnas sådan kompetens.

Inom vuxenutbildningen har vägledningen en dubbel funktion, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Vägledning och information är i dessa sammanhang viktiga för att den enskilde ska kunna få den utbildning som hon eller han har behov av eller önskemål om. Det är viktigt att det ingår information om studiestödssystemets uppbyggnad och villkor i vägledningen. Många kommuner har i dag valt att placera vägledningsfunktionen för vuxna centralt, i ett lärcentrum eller i infotek etc. Inte sällan består vägledningen för vuxna av en första insats i form av validering, dvs. en första uppskattning av vilka kunskaper den vuxne redan har förvärvat t.ex. i yrkesliv eller studier.

I dag finns inget krav på att det ska finnas särskild personal för studie- och yrkesvägledning i skolorna. Däremot innehåller dagens skollag en bestämmelse som säger att den som anställs utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning i det offentliga skolväsendet ska ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet. Av samma bestämmelse framgår att den som inte uppfyller anställningskraven får anställas för högst ett år i sänder.

Regeringens bedömning är som nämnts att en reglering i första hand bör inriktas på tillgången till *kompetens*. Ordvalet ”ska ha tillgång till” innebär däremot inte att studie- och yrkesvägledningens kompetensen nödvändigtvis behöver finnas inom den egna skolenheten. Många fristående skolor köper t.ex. in vägledningstjänster. Ett krav på att studie- och yrkesvägledningens kompetens ska finnas innebär dock en tydlig markering av huvudmannens ansvar för att eleverna får tillgång till studie- och yrkesvägledning, samtidigt som organisationen även fortsättningsvis är en lokal fråga.

I de fall huvudmannen väljer att inrätta särskilda befattningar för studie- och yrkesvägledning anser regeringen emellertid att dagens krav på viss utbildning för att få anställas utan tidsbegränsning ska fortsätta att gälla.

6.9 Registerkontroll

<p>Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg ska föras in i skollagen.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser kommenterar detta förslag. Det får stöd av *Högskolan i Kalmar*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Sameskolstyrelsen* och *Riksförbundet FUB*, som dock påpekar att kontrollen bör följas upp åtminstone vartannat år. *Umeå universitet* stödjer också förslaget, men menar att bestämmelserna är en ineffektiv metod att komma åt kärnproblemet och att det borde åligga rektor och förskolechef att ha kontinuerlig uppsikt och ta ansvar för verksamheten på detta område.

Stockholms kommun anser att det bör tydliggöras att dagbarnvårdare i familjedaghem inklusive andra vuxna boende på familjedaghemets adress ska vara skyldiga att lämna registerutdrag. Detsamma gäller motsvarande personer i annan pedagogisk verksamhet. Enligt *Skellefteå kommun* är det viktigt att personliga assistenter är goda förebilder och de bör därför också vara skyldiga att lämna registerutdrag. Också BO anser att personliga assistenter ska vara skyldiga att lämna registerutdrag.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg trädde i kraft den 1 januari 2001. Enligt lagen ska den som erbjuds en anställning inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklassen eller skolverksamhet för skolpliktiga barn, som anordnas av det allmänna eller av en enskild fysisk eller juridisk person, lämna ett utdrag ur polisens belastningsregister till den som erbjuder anställningen. Den som inte lämnar registerutdrag får inte anställas. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Det ska i förekommande fall innehålla anteckning om mord, dråp, grov misshandel, människorov och grovt rån samt sexualbrott och barnpornografibrott. Det är inte någon förutsättning för anställning att anteckningar i registret saknas. Arbetsgivaren avgör själv om en arbetsökande med anteckning i registerutdraget ändå kan anställas.

I propositionen *Utvidgad registerkontroll inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg* (prop. 2007/08:28), föreslog regeringen en utvidgning av registerkontrollen. Den registerkontroll som enligt lag ska göras av personer som erbjuds anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg utvidgas till att omfatta ytterligare personkategorier. Riksdagen beslutade i februari 2008 enligt regeringens förslag. Lagändringen trädde i kraft den 1 april 2008. Den innebär att registerkontroll även ska göras av den som genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver berörd verksamhet, genom uppdrag eller genom anställning inom en annan kommunal förvaltning än den som ansvarar för de berörda verksamheterna, erbjuds eller tilldelas arbete inom en sådan verksamhet under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten. Därutöver ska lärarstudenter och vuxenstuderande som erbjuds att utföra verksamhetsförlagd utbildning inom sådan verksamhet omfattas, liksom den som genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program erbjuds att där utföra arbetspraktik eller någon annan programinsats.

Vissa remissinstanser har påtalat behovet av att bl.a. dagbarnvårdare i familjedaghem med enskild huvudman omfattas av reglerna om registerkontroll. När det gäller annan pedagogisk verksamhet kan det antas att det i det stora flertalet verksamheter inte kommer arbeta någon annan personal än den eller de som själva driver verksamheten eller som är företrädare för den juridiska person som är huvudman. Dessa omfattas inte av lagen om registerkontroll. Detta innebär dock inte att dessa personer är undantagna från lämplighetsprövning. Ett villkor för rätt till bidrag till sådan verksamhet är nämligen att huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet, se 23 kapitlet i förslaget. I detta ligger ett krav på personlig lämplighet hos den som förestår verksamheten samt att det i lämplighetsprövningen bör ingå en s.k. vandelsprövning av personerna bakom ansökan (prop. 2008/09:115).

Regeringens bedömning är att övriga vuxna som vistas i de berörda verksamheterna, t.ex. elevers personliga assistenter, färdtjänstchaufförer och busschaufförer i linjetrafik, föräldrar som vistas i verksamheter där deras barn deltar samt familjemedlemmar till dagbarnvårdare i familjedaghem, inte bör omfattas.

6.10 Kompetensutveckling

Regeringens förslag: Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* ställer sig positivt till förslaget, men kritiserar, i likhet med *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, att begreppet fortbildning föreslås ersätta begreppet kompetensutveckling i författningstexten. Enligt SKL är begreppet kompetensutveckling bredare och etablerat i praxis. SKL anser också att skrivningarna avseende huvudmannens ansvar bör förtydligas. *Lärarnas Riksförbund* kräver skarpare formuleringar som tydliggör vilka krav som ställs på lärares och övrig personals kompetensutveckling. *Stockholms universitet* och *Skellefteå kommun* betonar vikten av att all personal ges möjlighet att ta ansvar för och vara delaktiga i utformandet av utvecklingen.

Skälen för regeringens förslag: I nu gällande skollag finns en bestämmelse (2 kap. 7 §) om att varje kommun och landsting ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Kommuner och landsting ska också vinnlägga sig om en planering av personalens kompetensutveckling. Bestämmelsen tillkom efter förslag i prop. 1999/2000:135 om en förnyad lärarutbildning och ersatte tidigare reglering i grundskole- och gymnasieförordningarna som innehöll begreppet fortbildning och att huvudmännens ansvar för att denna skulle ha en viss årlig omfattning (högst fem studiedagar).

Regeringen anser att bestämmelsen i första stycket i 7 § bör omformuleras till att huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjlighet till kompetensutveckling. Den föreslagna ändringen avser att tydliggöra att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling. Det närmare innehållet i kompetensutvecklingen är emellertid enligt regeringens uppfattning främst en fråga för de professionella i förskolan och skolan att besluta om. Detta speglar bättre den ordning som råder i dag och som kommer till uttryck i den reglering av kompetensutveckling som finns inom ramen för gällande avtal på läraryrket.

Kompetensutveckling ska bygga på en kontinuerlig analys av behoven i förskolan och skolan och hos den enskilde förskolläraren eller läraren. Om det hos huvudmannen finns lärare utan föreskriven utbildning bör huvudmannen beakta de möjligheter som finns för den personen att på-

börja en utbildning som leder till en lärarexamen, t.ex. genom att delta i sådana lärarutbildningar där studier på halvtid och tjänstgöring som lärare på halvtid kombineras.

Flera remissinstanser har ställt sig tveksamma till förslaget från arbetsgruppen att byta ut begreppet kompetensutveckling mot fortbildning. Regeringen har av dessa och andra skäl låtit begreppet kompetensutveckling kvarstå.

I dagens bestämmelser (2 kap. 7 a § skollagen) anges också att varje kommun och landsting ska se till att lärare, förskollärare och fritidspedagoger som undervisar har nödvändiga insikter i de föreskrifter, som gäller för skolväsendet, särskilt i de föreskrifter som anger målen för utbildningen. Bestämmelsen tillkom efter förslag i prop. 1998/99:110, mot bakgrund av EG-direktiv om ömsesidigt erkännande av examina för olika yrkesgrupper. Såvida innehållet i den utländska utbildningen inte väsentligt avviker från innehållet i utbildningen i det mottagande landet finns ingen möjlighet att kräva att den sökande ska genomgå en kurs eller ett särskilt kunskapsprov som villkor för erkännande av ett examens- eller kompetensbevis. Därför kan det inte ställas något krav på att den sökande ska prövas vad avser kunskaper i nationella författningar. Detta har sin grund i förbudet att diskriminera någon på grund av nationalitet. Det är dock rimligt och nödvändigt att den som arbetar som lärare i svensk förskola och skola är väl förtrogen med i första hand skollag, skolformsförordningar, läroplaner och kursplaner för den svenska skolan, och att en bestämmelse om detta finns i skollagen.

Regeringen menar därför att denna bestämmelse bör överföras till den nya skollagen. Bestämmelsen avser först och främst personer som anställs vid förskole- och skolenheterna för att undervisa men som saknar föreskriven lärarutbildning. Det är rimligt att anta att det, även med skärpta bestämmelser om vem som får anställas och användas för undervisningen, under överskådlig tid framöver kommer att finnas sådana personer. Även om bestämmelsen ursprungligen i första hand avser personer med utländsk bakgrund utan svensk lärarutbildning menar regeringen att bestämmelsen är allmänt tillämplig på personer utan föreskriven svensk lärarutbildning, oavsett om de har svensk eller utländsk bakgrund.

Bestämmelsen bör även i lämplig utsträckning, och till skillnad från dagens skollag, omfatta annan personal vid förskole- och skolenheterna än den som undervisar. Det är rimligt att all personal i verksamheter som omfattas av skollagen och skolförordningarna har kännedom om de regler som styr verksamheten och att det är huvudmannens ansvar att se till att så är fallet. Sådana föreskrifter kan bl.a. röra förskolans och skolans värdegrund. Att bestämmelsen uttrycker ett krav på *nödvändiga* insikter ger utrymme för att kännedomen om de föreskrifter, som gäller för skolväsendet, kan tillåtas variera beroende på om det är undervisande personal eller annan personal.

Bestämmelserna om kompetensutveckling m.m. omfattar i den nya skollagen såväl offentliga som enskilda huvudmän, alla skolformer och fritidshemmet.

Regeringens förslag: För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. I skollagen ska finnas en bestämmelse om att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Enligt *Myndigheten för handikappolitisk samordning (HANDISAM)* och *Riksförbundet FUB* bör bestämmelsen om lokaler och utrustning kompletteras med skrivningar om fysisk tillgänglighet. *Barnombudsmannen* påpekar att också rätten till en god utemiljö bör regleras i skollagen.

Att eleverna ska ges tillgång till skolbibliotek får stöd av ett stort antal remissinstanser, bl.a. *Statens skolverk*, *Nationella Skolbiblioteksgruppen*, *Talboks- och punktskriftsbiblioteket*, *Stockholms och Örebro universitet* och *Lärarförbundet*. Dock påpekar t.ex. *Sameskolstyrelsen*, *BRIS (Barnens rätt i samhället)* och *Umeå universitet* att det är otydligt vad som ryms i begreppet skolbibliotek. *Svensk biblioteks förening* föreslår att Skolverkets definition av skolbibliotek skrivs in i bestämmelsen. I likhet med *Lärarnas Riksförbund* menar också föreningen att skolbibliotekariens kompetens bör regleras.

Friskolornas Riksförbund, *Kunskapsskolan i Sverige AB*, *Vittra AB* och *Täby kommun* menar att bestämmelsen i stället ska utformas som att alla elever ska ha tillgång till bibliotek.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att en generell bestämmelse om lokaler och utrustning införs i denna lag. Bestämmelsen innebär bl.a. att det för utbildningen ska finnas ändamålsenliga lokaler och den utrustning som behövs utifrån elevers varierande behov avseende kommunikation, information och informationsteknik så att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. Bestämmelsen blir tillämplig i alla skolformer och för fritidshemmet och för alla huvudmän. Dessutom föreslår regeringen att det i skollagen införs en bestämmelse med innebörden att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Vissa remissinstanser har uttryckt att det är otydligt vad som ryms i begreppet skolbibliotek. Med skolbibliotek brukar vanligtvis avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Regeringen anser att skolbiblioteken spelar en så viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen att det är motiverat med en egen bestämmelse i skollagen. Regeringen anser dessutom att det är självklart att även elever i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i motsats till dagens reglering omfattas av bestämmelsen. Som en följd av regeringens förslag i övrigt omfattas även fristående huvudmän av förslaget.

Enligt regeringens uppfattning har de allra flesta skolor i samtliga skolformer redan i dag tillgång till skolbibliotek på ett eller annat sätt. Till-

gången till skolbibliotek måste kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. En liten skola på landsbygden kan ha behov av andra lösningar än en stor skola i en stor stad. Därför måste möjligheterna till att anordna skolbibliotek kunna se olika ut utifrån varje skolas eller elevernas olika behov och förutsättningar. Regeringen föreslår således att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek men att organiseringen av skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel. Regeringens förslag bör beaktas vid den kommande översynen av bibliotekslagen.

7 Barns och elevers utveckling mot målen

7.1 Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

Regeringens förslag: Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: I stort sett samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget instämmer i huvudsak med regeringens förslag. Det råder dock delade meningar angående elever som lätt når kunskapskraven. Enligt *Statens skolverk* och *Stockholms universitet* kan formuleringen om dessa elever lätt misstolkas som att man särskilt ska satsa på de starka eleverna, och den bör därför tas bort eller göras om. Formuleringen får dock stöd av bl.a. *Högskolan i Kalmar*, *Friskolornas Riksförbund* och *Sameskolstyrelsen*. *Barnombudsmannen* pekar på att formuleringen är i linje med Barnkonventionens artikel 29. *Ungdomsstyrelsen* anser dock att skolans ansvar för att alla elever når målen bör betonas tydligare.

Skälen för regeringens förslag: Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans, som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att utifrån sina behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Utgångspunkten för att alla elever ska få möjlighet att nå målen för utbildningen är att särskilt stöd ges till de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. För grundskolan innebär förslaget att eleven ska ges särskilt stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås för grundskolan. Detsamma gäller för sameskolan och specialskolan. I grundsärskolan ska eleven i likhet med elever i grundskolan ges möjlighet att nå de nationella målen för utbildningen. Elevens resultat ska dock relateras till de individuellt uppställda målen. Även barn i förskolan och elever i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som behövs för deras optimala utveckling utifrån de nationella målen för verksamheten.

Det är också viktigt att påpeka att förslaget till bestämmelse innebär att alla elever, även de som utvecklas snabbt, har rätt att få stimulans och utmaningar i skolarbetet. Även elever som lätt når kunskapskraven eller har speciella talanger har rätt att få en individanpassad undervisning och uppmuntran att nå ännu längre i sin kunskapsutveckling. Vid resursfördelningen måste hänsyn tas till detta.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om riktlinjer för nya läroplaner och kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för de obligatoriska skolformerna med anledning av regeringens proposition 2008/09:87 *Tydligare mål och kunskapskrav — nya läroplaner för skolan*. Beslutet innebär en genomgripande förändring av kursplanernas struktur med bl.a. en målnivå och ett centralt kunskapsinnehåll samt kunskapskrav för godtagbara kunskaper för årskurs 3 och 6 samt kunskapskrav för tre av de godkända betygsstegen i årskurs 9. Begreppen ”mål som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” ersätts av begreppet ”kunskapskrav”. Regeringen har anpassat de förslag som avser de obligatoriska skolformerna till vad som följer av riksdagens beslut.

7.2 Särskilt stöd

Regeringens förslag: Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Under utredningen ska samråd ske med företrädare för elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska hon eller han ges sådant stöd. För elever i grund-, grundsär-, same-, specialskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att nå kunskapskraven.

Bestämmelserna om särskilt stöd ska inte gälla förskolan eller de olika skolformer som riktar sig till vuxna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds i huvudsak av samtliga remissinstanser som valt att yttra sig över förslaget, bl.a. *Statens skolverk*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, *Umeå universitet* och *Diskrimineringsombudsmannen*. *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* och *Barnombudsmannen* vänder sig dock mot skrivningen om att en elev ska ha rätt att erhålla stöd för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Enligt SPSM kan detta tolkas som att elever bara har rätt till särskilt stöd för att uppnå godkänt. *Umeå kommun* framhåller att formerna för rektorns utredningsskyldighet bör klargöras. *Friskolornas Riksförbund* föreslår att lagen utformas så att skolans utformning av stödåtgärder korrelerar med att kommunen tilldelar ett tillräckligt stort tilläggsbelopp, och att förvaltningsdomstolens handläggning av ett överklagande av beslut om tilläggsbelopp kan dra ut på tiden.

Enligt SPSM, *Lärarnas Riksförbund*, *Synskadades riksförbund (SRF)*, *Sveriges dövas riksförbund*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Folkbildningsrådet* bör bestämmelserna även gälla de skolformer som riktar sig till vuxna. SRF, *Malmö* och *Borlänge kommuner* samt *BRIS (Barnens rätt i samhället)* menar att bestämmelserna också ska gälla i förskolan. Enligt BRIS bör stödet sättas in så tidigt som möjligt.

Skälen för regeringens förslag

Utformningen av det särskilda stödet i vissa skolformer

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att utifrån sina behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Förutsättningen för att alla elever ska få möjlighet att nå målen för utbildningen är att särskilt stöd ges till de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. För grundskolan innebär förslaget att eleven ska ges särskilt stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i grundskolan. Detsamma gäller även för sameskolan och specialskolan. I grundsärskolan ska eleven i likhet med elever i grundskolan ges möjlighet att nå de nationella målen för utbildningen. Elevens resultat ska dock relateras till individuellt uppställda mål. Av föreslagna bestämmelser framgår att bl.a. lärare är skyldiga att anmäla till rektor om det kan befaras att en elev inte kommer att nå kunskapskraven. Grund för en sådan bedömning kan vara uppnådda resultat inom ramen för undervisning, resultat på nationella prov i ämnen där nationella prov ges eller uppgifter från andra lärare, övrig skolpersonal, elev eller elevs vårdnadshavare. Att sådana bedömningar skyndsamt förs vidare till rektor är avgörande för att rektor ska kunna initiera en utredning om en elevs behov av särskilt stöd.

Bestämmelserna ska inte gälla för förskolan, eftersom målen där inte avser individuella barns prestationer utan verksamhetens kvalitetsutveckling. Vilken typ av utredning som behövs för ett barn i förskolan respektive en elev i skolan skiljer sig dessutom åt. Särskilda bestämmelser om barn i behov av särskilt stöd i förskolan finns i förskolekapitlet.

Förskoleklassen och fritidshemmet har inga egna mål men följer läroplanen för de obligatoriska skolformerna och arbetar därmed mot samma mål. Eleverna kan behöva stöd i förskoleklassen eller fritidshemmet för att förebygga svårigheter för eleven att uppnå skolans mål. Därför föreslås att bestämmelserna om särskilt stöd i 3 kap. även ska gälla för förskoleklassen och fritidshemmet.

Enligt gymnasieförordningen (1992:394) ska en elev få stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapsmål som anges i kursplanerna eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd. För gymnasiesärskolan gäller enligt förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan att stödundervisning ska anordnas under en begränsad tid för elever som har behov av extra stöd i skolarbetet. Regeringen föreslår att bestämmelserna om särskilt stöd i denna lag också ska gälla för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Inom vuxenutbildningen är regleringen om stöd mer begränsad. För komvux, sfi och sÄrvux finns det viss reglering om stöd i f6rordningarna om respektive skolform och i lÄroplanen. I skollagen anges att undervisningen f6r en elev inom komvux, sfi och sÄrvux kan upph6ra om han eller hon inte g6r tillfredsstÄllande framsteg. SÄdana beslut om upph6rande av undervisningen kan 6verklagas till SkolvÄsendets 6verklagandenÄmnd. Det Är framf6r allt Ärenden inom sfi och grundläggande vuxenutbildning som 6verklagas till nÄmnden. Erfarenheten visar att nÄmnden i sin bed6mning tar hÄnsyn till om eleven har fÄtt sÄrskilt st6d innan beslutet om undervisningens upph6rande fattats. M6jligheten f6r vuxna att nÄ de utbildningsmÄl som har satts upp Är givetvis ocksÄ beroende av de insatser som g6rs inom vÄgledningsomrÄdet. En vÄl fungerande vÄgledning innebÄr att de utbildningsval som den vuxne g6r bygger pÄ en realistisk bed6mning av de f6rutsÄttningar som hon eller han har f6r studierna. Att inf6ra ett lagstadgat krav pÄ att tillhandahÄlla sÄrskilt st6d i vuxenutbildningen Är enligt regeringens bed6mning inte aktuellt f6r nÄrvarande.

MÄnga elever st6ter nÄgon gÄng under sin skoltid pÄ svÄrigheter och beh6ver under en kortare tid sÄrskilda st6dÄtgÄrder. Andra elever beh6ver st6d kontinuerligt under hela skoltiden pÄ grund av sjukdom, sociala f6rhÄllanden, funktionsnedsÄttning eller svÄrigheter att tillgodog6ra sig undervisningen av andra orsaker. I vissa fall kan en elev uppvisa svÄrigheter i skolsituationen, som inte omedelbart beh6ver innebÄra risk f6r att mÄlen inte kommer att uppnÄs, men som skolan befarar kan leda till st6rre problem pÄ sikt om inte situationen utreds.

Det finns ingen definition av begreppet *behov av sÄrskilt st6d* i lagen. Det Är heller inte m6jligt att i lagtext nÄrmare definiera vilka f6rutsÄttningar som ska finnas f6r att st6d ska ges i skolarbetet. BestÄmmelserna mÄste dÄrf6r bli allmÄnt hÄllna och knyts till ett ansvar f6r skolan att utreda elevens st6dbehov. Det Är viktigt att skolan inte vÄntar f6r lÄnge med att utreda en elevs eventuella behov av sÄrskilt st6d. Utredningen ska g6ras i samrÄd med den ber6rda eleven och med beaktande av bestÄmmelsen om sÄrskild hÄnsyn till barnets bÄsta. Om denna utredning visar att eleven Är i behov av sÄrskilt st6d f6r att kunna nÄ mÄlen ska sÄdant st6d ges.

I sammanhanget kan nÄmnas att regeringen i budgetpropositionen f6r 2010 (prop. 2009/10:1, utg.omr. 16, s. 49) har angett sin avsikt att ge en sÄrskild utredare i uppdrag att utreda f6rutsÄttningarna f6r att inf6ra en anmÄlningsplikt om missf6rhÄllanden i skolan, motsvarande den s.k. Lex Sarah inom Äldreomsorgen.

Kommuners ersÄttning till fristÄende skolor

Kommuners ersÄttning till fristÄende skolor ska bestÄmmas efter samma grunder som kommunen tillÄmpar vid f6rdelning av resurser till den egna skolan. DÄrut6ver ska kommunen lÄmna bidrag (tillÄggsbelopp) f6r elever som har ett omfattande behov av sÄrskilt st6d eller ska erbjudas modersmÄlsundervisning. En fristÄende skola Är inte skyldig att ta emot en elev om tillÄggsbelopp inte beviljas. Genom Ändringen av den nuvarande skollagen med anledning av propositionen *Offentliga bidrag*

på lika villkor (prop. 2008/09:171, bet. 2008/09:4b413, rskr. 2008/09:280) kan en fristående skola om denna inte anser att ett beviljat tilläggsbelopp är tillräckligt överklaga beslutet genom förvaltningsbesvär. Någon ändring av denna nyinförda reglering föreslås inte.

Uppföljningen av elevernas resultat i bl.a. grundskolan

För att höja kvaliteten och underlätta uppföljningen av elevernas resultat i grundskolan och motsvarande skolformer har regeringen infört mål att uppnå i årskurs 3 i svenska eller svenska som andraspråk och matematik. Som stöd för bedömningen av om eleverna uppnått målen har Statens skolverk utarbetat nationella prov i dessa ämnen. De nationella ämnesproven i åk 5 har också blivit obligatoriska. Riksdagens beslut med anledning av propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav — nya läroplaner för skolan* innebär bl.a. att utöver de obligatoriska nationella ämnesproven i årskurs 3 och 9 ska ämnesprov i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska användas i slutet av årskurs 6 (bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). Regeringens avsikt är att ämnesproven i åk 5 ska användas fram till dess att nationella ämnesprov i åk 6 i grundskolan och sameskolan samt för åk 7 i specialskolan, finns utarbetade och kan användas. Mot bakgrund av riksdagens beslut utgår regeringen från att resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 3 och sedermera årskurs 6 blir viktiga hållpunkter för bedömningen av elevernas stödbehov i de ämnen där nationella prov anordnas. En utredning om stödbehov ska därför alltid inledas i de fall där resultaten på de nationella ämnesprov som ges före årskurs 9 ger anledning till oro. I övriga ämnen är det viktigt att den undervisande läraren inom ramen för undervisningen skaffar sig sådan dokumentation om en elevs kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven för ämnet att läraren kan bedöma om dessa kommer att nås. En elev som bedöms ha långt kvar innan kunskapskraven uppnås behöver sannolikt insatser i form av särskilt stöd.

Läraren är ansvarig för att sådan information förs vidare till rektor.

Regeringens förslag om att samla bestämmelserna om särskilt stöd i ett särskilt kapitel i skollagen innebär att nuvarande bestämmelser i respektive skolformskapitel och anslutande förordningar med detaljerade organisatoriska och administrativa regler behöver ses över.

7.3 Åtgärdsprogrammet är det centrala dokumentet i processen

Regeringens förslag: Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärden ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet ska beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt eller i form av

anpassad studiegång ska rektorn inte få överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget välkomnas av ett antal remissinstanser, bl.a. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, *Myndigheten för handikappolitisk samordning (HANDISAM)* och *Barnombudsmannen*. *Sveriges skollärförbund* instämmer i förslaget och påpekar att det innebär en anpassning till den rådande verkligheten i många skolor. *Kunskapsskolan* och *Läraryrket* ser positivt på att rektorns ansvar för åtgärdsprogrammet tydliggörs. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* menar att regleringen av åtgärdsprogram i lag är viktig av rättssäkerhetsskäl. *Socialstyrelsen* ställer sig också bakom förslaget, men menar att skrivningen alltför ensidigt fokuserar på måluppfyllelse. I stället borde samverkan med andra aktörer såsom socialtjänsten tydliggöras ytterligare.

Lärarnas Riksförbund avvisar dock att rektor ska kunna delegera beslut om åtgärdsprogram, då det i praktiken kan leda till att det skapas en otydlighet i ansvaret mellan lärare och rektorer.

Skälen för regeringens förslag: Att särskilt stöd för att nå målen ska ges är centralt i skollagstiftningen. Det är elevens behov av stöd som ska vara vägledande för besluten. För rektor är därför varje beslut om en stödåtgärd något som måste föregås av noggranna pedagogiska överväganden, samtidigt som det också finns ekonomiska realiteter att beakta. Av den anledningen föreslår regeringen relativt detaljerade bestämmelser för den process som ska leda fram till beslut om särskilda stödåtgärder eller till ett beslut om att stöd inte ska sättas in. Processen kan beskrivas i fem steg: att uppmärksamma, att utreda, att dokumentera, att åtgärda samt att följa upp och utvärdera. Principerna ska vara vägledande genom hela systemet från förskoleklassen till och med avslutad gymnasieutbildning.

De nya bestämmelser som regeringen föreslår tydliggör ansvaret för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Rektor har alltid det yttersta ansvaret för att åtgärdsprogram upprättas, så snart det framkommit att eleven behöver särskilt stöd. Bestämmelserna ställer krav på att det finns rutiner för hur personalen ska rapportera till rektor när det blir aktuellt att bedöma om en elev är i behov av särskilt stöd. Utvecklingssamtal kan vara en start till ett åtgärdsprogram. I skolformsförordningarna har i dag särskilt angetts att utvecklingssamtal i vissa fall ska resultera i ett åtgärdsprogram.

För de obligatoriska skolformerna kommer som tidigare nämnts avstämningen i samband med de nationella proven att bli viktiga tillfällen när behov av stödåtgärder bedöms.

Alla elever i de obligatoriska skolformerna ska enligt regeringens förslag ha en individuell utvecklingsplan som stöd för utvecklingen mot målen. Ett åtgärdsprogram avser däremot endast en elev som är i behov

av särskilt stöd eller på annat sätt uppvisar svårigheter i sin studiesituation. Syftet med att ställa krav på upprättandet av ett åtgärdsprogram är att det ska finnas ett dokument för planering och utvärdering av elevens utbildning, så att förutsättningarna för elevens fortsatta lärande blir de bästa. För en elev i behov av särskilt stöd är åtgärdsprogrammet ett nödvändigt pedagogiskt instrument för planering och samarbete mellan lärare, annan personal t.ex. i elevhälsan, eleven och i förekommande fall vårdnadshavare samt för uppföljning och utvärdering av stödåtgärderna. Arbetet med åtgärdsprogrammet ska utgå från elevens behov, elevens styrkor och svårigheter och en analys av vilka hinder och möjligheter som finns i elevens omgivning. Elevens och hennes eller hans vårdnadshavares syn på skolsituationen och förslag till tänkbara lösningar ska också vägas in. Programmet ska omfatta elevens hela skolsituation. Om eleven vistas i fritidshem kan programmet även omfatta åtgärder under vistelsen där. Det är således viktigt att lägga fokus på elevens hela studiemiljö och inte på den enskilda elevens svårigheter.

Åtgärderna ska vara av både kortsiktig och långsiktig karaktär. De ska relatera till målen i läroplanerna och uppställda kunskapskrav och vara möjliga att följa upp och utvärdera. Det bör också framgå vem som är ansvarig för att stödinsatserna genomförs, följs upp och utvärderas. Regeringen anser att krav på åtgärdsprogram ska regleras i denna lag, eftersom rättssäkerheten ställer särskilda krav på åtgärdsprogrammet.

Arbetet med elever i behov av särskilt stöd är en viktig strategisk och ekonomisk fråga, som rör hela den pedagogiska verksamhetens utformning och som rektor ytterst är ansvarig för. Samtidigt kan ett beslut om särskilt stöd medföra inskränkningar och förändringar för eleven. För att understryka vikten av att det fattas korrekta beslut om åtgärdsprogram föreslår regeringen en föreskrift i den nya skollagen om att rektorn beslutar om innehållet i åtgärdsprogrammet.

Det kan finnas behov av att kunna delegera beslut om åtgärdsprogram. Vissa för eleverna mindre ingripande insatser bör kunna beslutas av t.ex. en lärare efter det att rektor gett denne i uppdrag att utföra denna uppgift. Detta innebär inte att rektor avhänder sig det övergripande ansvaret för att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Rektor ansvarar för att en utredning genomförs, även om någon annan utses att genomföra utredningen.

I vissa fall kan en utredning göras snabbt och enkelt, medan det i andra fall kan behövas en mer omfattande utredning. Någon tidsgräns för hur lång tid utredningen får ta kan därför inte anges. Huvudprincipen måste dock vara att det ska ske skyndsamt, så att eleven får det stöd hon eller han behöver så fort som möjligt. Givetvis är det också nödvändigt att eleven och elevens vårdnadshavare ges möjlighet att medverka i utredningen samt att deras synpunkter och förslag vägs in när beslut fattas. Åtgärdsprogrammet ska tas fram med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa som finns i kapitlet Inledande bestämmelser. Vidare är det naturligt att den lärare som närmast har ansvar för elevens undervisning och annan berörd personal medverkar i utredningen.

Under utredningen ska samråd ske med personal från elevhälsan, om det inte anses uppenbart obehövligt. Elevhälsan har i sin nya roll ett vidare ansvar för förebyggande och hälsofrämjande arbete. Beroende på

det enskilda fallet varierar dock behovet av samarbete t.ex. med den medicinska delen av elevhälsan. Det är väsentligt att det finns lokalt utformade rutiner för rektorns samråd med elevhälsopersonalen. I vissa fall kan det även vara nödvändigt att samarbeta med andra verksamheter, t.ex. socialtjänsten, verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) eller barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Givetvis måste kontakter under utredningen ske med beaktande av gällande sekretessbestämmelser. Om rektor efter utredningen konstaterar att det inte föreligger något behov av att upprätta ett åtgärdsprogram ska även detta formellt beslutas och dokumenteras. Detta är viktigt eftersom regeringen samtidigt föreslår att beslut om åtgärdsprogram och därmed också beslut om att *inte* utarbeta ett åtgärdsprogram ska kunna överklagas.

Med regeringens förslag till reglering kan bestämmelserna om elevvårdskonferens utgå ur skolformsförordningarna.

7.3.1 Särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång

Regeringens förslag: Ett beslut om att särskilt stöd i de obligatoriska skolformerna ska ges enskilt eller i en särskild undervisningsgrupp eller ett beslut om anpassad studiegång ska fattas av rektor. Rektorn ska inte få överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges skolledarförbund* och *Skolväsendets överklagandenämnd* tillstyrker att beslut i dessa frågor fattas av rektor. Tidigare ordning har medfört att processer försenats på grund av formella fel, något som enligt nämnden nu kan undvikas. *Statens skolverk* instämmer också i förslaget, men förordar att det också regleras under vilka former en elev får skiljas från den ordinarie undervisningen. *Täby kommun* anser att ett beslut om anpassad studiegång ska tidsbegränsas och omprövas efter varje termin. Annars finns risk att eleven aldrig kan återgå till normal studiegång.

Skälen för regeringens förslag

Särskild undervisningsgrupp

Det särskilda stödet utgör ett inslag i utbildningen som eleven är skyldig att delta i. Stödinsatsen ska i första hand ges i den gemenskap eller gruppering där eleven vanligtvis ingår. Stödet ska dock liksom i dag – om det finns särskilda skäl – även kunna ges i en annan miljö, där det finns bättre förutsättningar för eleven att kunna tillgodogöra sig det. I dag beslutas placering av en skolpliktig elev i särskild undervisningsgrupp av styrelsen för utbildningen. Beslutet får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Särskilt stöd får som tidigare nämnts ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Särskild undervisningsgrupp kan betyda undervisning i en annan gruppering

inom skolenheten eller undervisning i andra lokaler med annan personal, ibland i ett s.k. skoldaghem. Det är dock inte frågan om särskild undervisningsgrupp när en elev byter skolenhet. I sådana fall ska bestämmelserna om placering av elev vid skolenhet tillämpas.

Regeringen föreslår att begreppet särskild undervisningsgrupp ska finnas kvar som eget begrepp i skolformskapitlen i lagtexten. De särskilda skäl som kan åberopas för ett sådant beslut är kopplade till möjligheten att skapa bättre förutsättningar att pedagogiskt hantera elevens stödbehov. Förutom inlärningsproblematik kan det handla om olika funktionsnedsättningar, språkproblem, beteendestörningar m.m. som kan ligga till grund för bedömningen att elevens behov bättre kan tillgodoses i en annan undervisningsgrupp än den ordinarie. När det gäller placering i ett s.k. skoldaghem eller resurscenter bottnar detta ofta i en komplicerad social situation och eleven kan ha behov även av annat stöd än det rent pedagogiska.

Åtgärden att placera en elev i en särskild undervisningsgrupp ska enligt regeringens uppfattning vara ett särskilt beslut, som fattas av rektor i samband med ett beslut om åtgärdsprogram. Rektor är den som har ansvar för elevens stödinsatser och det är därför naturligt att det är rektor som har att fatta beslut i dessa fall. Beslutsbefogenheten ska inte kunna delegeras vidare av rektor.

Innan beslut om särskilt stöd genom enskild undervisning eller i särskild undervisningsgrupp fattas ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare. I sammanhanget kan erinras om bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa. Dokumentation och uppföljning ska ske på samma sätt som när det gäller andra stödåtgärder.

Statens skolverk har tidigare riktat kritik mot hur en del kommuner har använt möjligheten att inrätta särskilda undervisningsgrupper som en utväg, när det handlar om utagerande elever eller elever med svår social problematik, utan att andra stödmöjligheter inom den ordinarie gruppen har prövats i tillräcklig utsträckning. Vissa kommuner har också fått kritik för att det saknas formella beslut om placering och att elevens vårdnadshavare inte har blivit informerade om hur beslutet kan överklagas. Det är vanligt att det brister i uppföljning och utvärdering av åtgärderna och att det är oklart hur länge det förväntas att eleven ska vistas i den särskilda undervisningsgruppen. Skolverket har även i vissa fall kritiserat innehållet i den undervisning som eleverna har erbjudits liksom kompetensen hos personalen. Samtidigt anser Skolverket att det finns situationer då särskild undervisningsgrupp är den enda fungerande lösningen både för eleven och för den ordinarie gruppen.

Regeringen anser att det är viktigt att skolor i det obligatoriska skolväsendet har en möjlighet att använda särskilda undervisningsgrupper som åtgärd för elever i behov av särskilt stöd, under förutsättning att det kan ske på ett rättssäkert sätt för eleven och elevens vårdnadshavare. Placering i en särskild undervisningsgrupp ska ses som en lösning när alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie undervisningsgruppen har prövats. Placeringen ska föranledas av elevens behov och en bedömning att dessa bäst kan tillgodoses i en särskild undervisningsgrupp. Placeringen ska regelbundet omprövas. Skolan måste upplysa om möjligheten att överklaga samt noggrant dokumentera vilka beslut som fattats i samband med placeringen. Uppföljning och utvärdering av de

insatta åtgärderna ska ske med viss regelbundenhet och i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, vilket självklart gäller alla elever som ges någon form av särskilt stöd.

Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp ska även i fortsättningen kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Anpassad studiegång

I dag gäller att om det särskilda stödet för en skolpliktig elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får styrelsen, efter att ha hört elevvårdskonferensen, besluta om avvikelser från den timplan och undervisningstid samt de ämnen och de mål som annars gäller för utbildningen. Möjligheten till s.k. anpassad studiegång ska enligt regeringens förslag finnas kvar och regleras i en särskild bestämmelse i denna lag. Regeringen föreslår dessutom att beslut om anpassad studiegång liksom övriga beslut om särskilt stöd i fortsättningen tas av rektor. Det är i skolan, hos den pedagogiska personalen, som kunskapen finns om de förutsättningar och behov som ligger till grund för alla beslut om särskilt stöd. Beslutet om anpassad studiegång ska givetvis föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar grundskolan utan fullständig utbildning. Elev och vårdnadshavare måste därför få information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare och deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen. I kapitel 11 Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning föreslår regeringen att skolplikten ska förlängas ytterligare ett år för en elev som inte gått ut grundskolans högsta årskurs när skolplikten normalt skulle ha upphört. I det sammanhanget kommenteras också möjligheten att kombinera den förlängda skolplikten med anpassad studiegång.

Beslut om anpassad studiegång ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. På samma sätt som gäller för beslut om placering i särskild undervisningsgrupp ska rektor inte kunna delegera beslut om anpassad studiegång.

7.4 Information om elevens utveckling

7.4.1 Utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och skriftlig information

Regeringens förslag: Allmänna bestämmelser om utvecklingssamtal samt om individuella utvecklingsplaner och skriftlig information ska finnas i de olika skolformskapitlen i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen (BO)* menar att rätten till utvecklingssamtal och individuella utvecklingssamtal för alla elever stärker utbildningens likvärdighet, och tillstyrker därför förslaget. Även *Örebro universitet* ställer sig bakom förslaget. När det gäller utformandet av skriftlig information betonar BO vikten av att ett betygsliknande om-

döme kompletteras med förklarande information, då det annars kan förlora sin utvecklande funktion. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* är inne på samma linje och anser att Skolinspektionen bör uppmärksamma om skolor använder sig av alltför ensidiga och trubbiga instrument i dialogen med elev och hem. *Borlänge kommun* anser att rektor inte ska besluta om utformningen av den skriftliga informationen. Den bör i stället vara föremål för ett politiskt beslut.

Skälen för regeringens förslag

Utvecklingssamtal

Eleven och elevens vårdnadshavare ska fortlöpande informeras om elevens utveckling. Utvecklingssamtalet är en viktig utgångspunkt för information och samtal mellan skola och hem om elevens utveckling mot målen. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanerna och uppställda kunskapskrav. Utifrån ett väl genomfört utvecklingssamtal följer sedan de andra formerna av kontakt och dokumentation för respektive skolform, t.ex. individuella utvecklingsplaner för de obligatoriska skolformerna, individuella studieplaner för gymnasieskolan och andra former av skriftlig information, t.ex. åtgärdsprogram. Bestämmelser kommer enligt detta förslag att finnas både i respektive skolformskapitel och i skolformsförordningarna.

Statens skolverk har vid olika tillfällen framfört att de obligatoriska skolformerna borde regleras på samma sätt som gymnasieskolan där rektor föreslås vara den som ser till att utvecklingssamtal kommer till stånd. Det finns dock skäl att ha en annorlunda reglering i gymnasieskolan, där organisationen är sådan att det kan vara otydligt vilken av elevens lärare som har ansvaret för utvecklingssamtalet. I de obligatoriska skolformerna är detta för det mesta självklart, särskilt i de tidigare årskurserna.

För gymnasiesärskolan finns i dag inga bestämmelser om utvecklingssamtal. Eftersom elever i gymnasiesärskolan har samma behov som elever i gymnasieskolan att minst en gång per termin få en samlad information om sin kunskapsutveckling och studiesituation omfattar regeringens förslag även gymnasiesärskolan.

Förslaget innebär även att samtliga fristående skolor nu kommer att omfattas av kravet på utvecklingssamtal. Av i dag gällande bestämmelser framgår att en fristående skola som fått medgivande att sätta betyg ska tillämpa bestämmelserna i 7 kap. grundskoleförordningen respektive 7 kap. särskoleförordningen. Dessa skolor omfattas alltså redan i dag av bestämmelserna om utvecklingssamtal. Fristående skolor motsvarande gymnasieskolan som utfärdar betyg enligt bestämmelserna för gymnasieskolan omfattas dock inte av dagens bestämmelse om utvecklingssamtal.

Individuella utvecklingsplaner och skriftlig information

I grundskolan och motsvarande skolformer ska elever och deras vårdnadshavare ges skriftlig information om elevens skolgång genom att

individuella utvecklingsplaner upprättas i anslutning till utvecklings-
samtalet. Bestämmelserna finns i dag i grundskoleförordningen
(1994:1194), särskoleförordningen (1995:206), specialskoleförordningen
(1995:401) och sameskolförordningen (1995:205). Regeringen föreslår
nu att bestämmelserna flyttas från förordning till lag och tas in i respek-
tive skolformskapitel. Regleringen kommer att omfatta både offentliga
och enskilda huvudmän.

Den individuella utvecklingsplanen ska inte enbart vara framåt-
syftande. Den ska även innehålla omdömen om elevens kunskapsutveck-
ling i de ämnen som eleven får undervisning i. Utformningen av sådana
omdömen bestäms lokalt på den enskilda skolan. Något förbud mot att
skriftlig information om elevens skolgång ges karaktären av betyg finns
inte. Rektorn beslutar om den närmare utformningen. Planen får också
innehålla annan information om elevens skolgång om rektorn beslutar
detta.

Utvecklingssamtalet är ett trepartssamtal mellan läraren, eleven och
elevens vårdnadshavare som bör ge ömsesidig information och leda fram
till ömsesidiga åtaganden om det ansvar som parterna har för att eleven
ska nå målen. Sådana överenskommelser mellan parterna ska dokumen-
teras i utvecklingsplanen. Detta ska ses som en bekräftelse på och ett
ansvarskontrakt om vad som överenskommit.

7.4.2 Allmänna bestämmelser om betyg

Regeringens förslag: De allmänna bestämmelserna om betyg och
intyg ska finnas i skollagen i stället för på förordningsnivå.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser har yttrat sig över för-
slaget. Det stöds i huvudsak av *Umeå* och *Örebro universitet*, *Ekerö
kommun* samt *Riksförbundet Kristen Fostran*. *Diskrimineringsombuds-
mannen* anser att en skrivning om att eleverna ska bedömas utifrån
objektiva och sakliga kriterier bör föras in i lag eller motivtext.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen föreslår att de allmänna bestämmelserna om betyg ska finnas
i lag i stället för i förordning. Vid de flesta förändringar av betygs-
systemet har regeringen på grund av frågornas stora principiella be-
tydelse valt att underställa riksdagen förslagen i en proposition. Riks-
dagen har ett legitimt intresse av att få behandla dessa frågor, som är av
stor betydelse för elevernas rättssäkerhet och val av studieväg, och ibland
kan ha stor betydelse för elevens framtid. Regeringen behöver därför i de
flesta fall vända sig till riksdagen med förslag till ändringar i betygs-
systemet, även om de bestämmelser som berörs finns i en förordning. Det
framstår mot denna bakgrund som naturligt att allmänna bestämmelser
om betyg flyttas från skolformsförordningarna till denna lag.

I avsnitt 33 Övriga bestämmelser kommenteras det föreslagna
bemyndigandet som innebär att regeringen får utfärda bestämmelser om

att fristående skolor ska skicka in elevernas slutbetyg till lägeskommunen för arkivering.

En ny betygsskala

Riksdagen har fattat beslut om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66. bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Beslutet innebär följande. När betyg sätts inom det offentliga skolväsendet ska en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F användas. Betygsstegen A–E betecknar godkända resultat och F betecknar icke godkänt resultat. Om underlag för bedömning av en elevs kunskaper saknas på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte ges. Detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygs katalogen. Betyget F och streckmarkering när betyg inte kan sättas ska dock inte användas i skolformer för elever som har en utvecklingsstörning. Riksdagen har också ställt sig bekom regeringens bedömning att införandet av den nya betygsskalan förutsätter nya kursplaner och kunskapskrav. Regeringen utgår från att detta arbete kommer att vara slutfört och den nya betygsskalan kommer att kunna börja tillämpas samtidigt med att den nya skollagen kan träda i kraft. I regeringens förslag har bestämmelserna om betygssteg och betygsbeteckningar utformats i enlighet med riksdagens beslut om den nya betygsskalan. En konsekvens av den ställning som de fristående skolorna ges i regeringens i förslag blir att betygsregleringen kommer att bli direkt tillämplig på all utbildning i de skolformer där betyg sätts, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Regeringen avser dessutom att införa betyg i årskurs 6 i grundskolan och motsvarande skolformer. Utbildningsdepartementet har den 16 november 2009 beslutat att tillsätta en arbetsgrupp som ska lämna förslag till de författningsändringar som krävs för att betyg ska kunna införas från och med årskurs 6 (U2009/6672/SAM). Uppdraget ska redovisas den 29 januari 2010.

7.4.3 Undantag från betygsbestämmelserna för vissa fristående skolor

<p>Regeringens förslag: Fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning ska kunna undantas från betygsbestämmelserna.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion, Statens skolverk, Barnombudsmannen (BO)* och *Lärarnas Riksförbund* avstyrker förslaget. Enligt Skolverket och BO innebär förslaget bristande likvärdighet. Att skolor inte sätter betyg är enligt Skolinspektionen problematiskt vid övergång till gymnasieskolan respektive högskolan. *Waldorfskolefederationen* tillstyrker däremot möjligheterna till undantag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt dagens skollagstiftning är fristående grundskolor som har ansökt om och fått medgivande att sätta betyg enligt de bestämmelser som gäller för grundskola med offentlig

huvudman skyldiga att följa grundskoleförordningens 7 kap. I annat fall behöver fristående grundskolor inte sätta betyg i de ämnen där det finns nationella kursplaner och mål. För fristående gymnasieskolor gäller att de ska sätta betyg enligt bestämmelser i gymnasieförordningen.

Regeringen anser att som huvudregel ska såväl enskilda som offentliga huvudmän inom skolväsendet tillämpa samma regler om bedömning och betygssättning. Regeringen anser att det även fortsättningsvis bör finnas möjlighet för regeringen att i förordning föreskriva att fristående skolor som tillämpar en alternativ pedagogik, t.ex. Waldorfskolor, också får tillämpa ett annat bedömningssystem. Sådana föreskrifter får bara innebära undantag för fristående skolor på grund av att undervisningen har en alternativ pedagogisk inriktning. Undantaget ska endast avse betygsregleringen som helhet. Det bör inte vara möjligt att medge mer begränsade avsteg, t.ex. att vissa fristående skolor tillämpar en annan betygsskala eller sätter betyg vid andra tillfällen än enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet i allmänhet.

7.5 Åtgärder för rättvisa och likvärdiga betyg

Betygssättning är beslut som typiskt sett har rättsverkan för eleven. Betygen kan ha en avgörande betydelse för elevens framtid, eftersom de har en direkt koppling till urvals- och behörighetsbestämmelser. Betygssättningen innebär därmed myndighetsutövning. Det är av stor vikt att elever ska känna att de har fått visa sina kunskaper och blivit rättvist bedömda.

Att betygen måste vara rättvisa och likvärdiga är därför en självklarhet. Frågan om en likvärdig betygssättning har länge uppmärksammats. År 1999 fick Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd i uppdrag att genomföra en nationell kvalitetsgranskning i skolan rörande en likvärdig och rättvis betygssättning. Nämndens rapport år 2000 (Skolverkets rapport nr. 190) pekar på brister i detta avseende. Frågan uppmärksammades också i Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan 2003 (NU 03, Skolverkets rapport nr. 250) Även Riksrevisionen har i rapporten *Betyg med lika värde* (2004:11) konstaterat att det finns brister i likvärdigheten i grundskolans betygssättning.

Betyg och bedömning är starkt förknippade med varandra. Bedömning behöver ständigt göras för att utvärdera hur lärandet sker mot uppställda mål och kunskapskrav. Den kunskapssyn som kommer till uttryck i läroplaner, kursplaner och kunskapskrav utgår ifrån att det sker en bedömning som grundar sig på observationer, samtal, elevarbeten, projekt- och grupparbeten samt enskilda uppgifter. Bedömningen syftar till att identifiera elevers kunskaper för att beskriva starka och svaga sidor och ge ett bra underlag för att planera elevens fortsatta utveckling. Betygen ska visa i vilken utsträckning eleven har uppnått de nationellt uppställda kunskapskraven och även visa kvaliteten i kunskaperna. Nationella ämnesprov och andra prov är därvid en del av bedömningsunderlaget.

Omprovning av betyg

Skollagskommittén föreslog ett system med en möjlighet för elever att kunna få ett betyg omprövat inom en vecka efter det att betyget utfärdats. Omprovningen skulle enligt förslaget göras av en lärare från en annan skolenhet på samma underlag som det ursprungliga betyget satts. Förslaget skulle omfatta alla de skolformer där betyg sätts. Många remissinstanser yttrade sig över förslaget och remissbilden var splittrad. Fler-talet remissinstanser var positiva till förslaget i sig men det framhölls samtidigt att de praktiska, organisatoriska och ekonomiska konsekvenserna inte var tillräckligt utredda.

Regeringen anser att omprovning av betyg är en viktig rättssäkerhetsfråga för elever. Att införa ett system med omprovning av betyg är dock en omfattande reform som kan antas få stora organisatoriska konsekvenser för skolväsendet. Det är därför angeläget att frågan närmare analyseras. Regeringen har den 12 november 2009 beslutat att en särskild utredare ska föreslå hur en rätt för eleverna att få sina betyg omprövade kan införas (dir 2009:102). Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 november 2010. Den nya skollagen innehåller därför inga bestämmelser om detta.

I avvaktan på utredarens förslag föreslår regeringen i stället andra förändringar i skollagen för att värna om rättvisa och likvärdiga betyg. Syftet med regeringens förslag är att stärka elevernas rättssäkerhet och innebär att det införs föreskrifter i skollagen som berör rektorns roll samt lärarens skyldighet att informera. Regeringen föreslår vidare en ny bestämmelse med skyldighet att rätta till ett uppenbart felaktigt betyg.

Det kan också finnas anledning att överväga behovet av fördjupad lärarkompetens i frågor som gäller bedömning och betyg.

7.5.1 Rektorns ansvar för betygssättningen förtydligas

Regeringens förslag: Rektorns ansvar att verka för att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar ska förtydligas genom en särskild bestämmelse om detta i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* stödjer förslaget. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* instämmer och betonar särskilt vikten av rektorns ansvar när det gäller utbildning på entreprenad där betygssättningen får överlämnas till enskild. Enligt *Lärarnas Riksförbund* bör läraren vara ansvarig för betygssättningen. Rektorn bör endast avgöra om betyg ska sättas.

Skälen för regeringens förslag: Rektorn har det övergripande ansvaret för skolans pedagogiska verksamhet. Det innefattar också att bedömning och betygssättning sker i enlighet med de bestämmelser som finns. Olika undersökningar, bl.a. Statens skolverks utvärderingar, visar att många rektorer överlämnat betygssättningen helt till skolans lärare, utan att själva delta i processen. Skolverket bedömer i sin sammanfattande inspektionsrapport från 2003 att rektorer sällan tycks ta initiativ för att säkra en rättvis och likvärdig betygssättning. Krav på ett förtyd-

ligande av rektorns ansvar för att lärares myndighetsutövning utförs på ett sätt som svarar mot de nationella bestämmelserna har framförts av Riksrevisionen i den tidigare nämnda rapporten *Betyg med lika värde* (2004:11).

Regeringen föreslår därför att rektorns särskilda ansvar förtydligas i den nya skollagen. Detta ansvar innebär att se till att skolans eller verksamhetens lärare dels är väl förtrodda med det regelverk som gäller, dels i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. I rektorns ansvar ingår också att särskilt beakta utbildade, mindre erfarna och nyanställda lärares behov av stöd i denna process. Rektorns ansvar blir särskilt tydligt i samband med att utbildningar bedrivs på entreprenad eftersom myndighetsutövning i form av bl.a. beslut om betyg då får överlämnas till enskilda.

7.5.2 Information om grunderna för betygssättningen

Regeringens förslag: Det ska finnas en bestämmelse i skollagen om att eleven ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* och *Malmö kommun* stödjer förslaget. Enligt *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* innebär förslaget en förstärkning av elevens rätt till en rättvis betygssättning. SECO anser emellertid att informationen alltid ska lämnas, inte enbart på begäran. I detta instämmer även *Sveriges Elevråd SVEA*.

Skälen för regeringens förslag: Elevens rätt till information om på vilka grunder betyget i en kurs, ett ämne eller ett ämnesblock sätts behöver stärkas. I dag finns en riktlinje om rätten till information i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). Mål- och resultatstyrningen innebär att elever och lärare ska ges stort utrymme att tillsammans planera och utforma undervisningen, dvs. innehåll och arbetsätt. Arbetet förutsätter att information om mål och kunskapskrav ges till alla elever i början av ett ämne, ett ämnesblock eller en kurs samt under utbildningens gång. Statens skolverks inspektionsrapport från 2003 liksom Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan (NU 03) visar emellertid att det finns stora brister i den information elever får och i hur väl de förstår målen. Många missförstånd som gäller enskilda betyg kan undanröjas genom att informationen om kunskapskraven i början av studierna förbättras. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att en bestämmelse om en sådan informationskyldighet ska finnas i skollagen för att markera skolans och lärarens ansvar.

7.5.3 Ändring av uppenbart oriktiga betyg och rättelse av skrivfel och liknande

Regeringens förslag: Den som har satt betyget ska ändra betyget om det är uppenbart oriktigt och det kan ske snabbt och enkelt.

Ändringen ska inte få leda till att betyget sänks. I vissa fall ska rektor göra ändringen i stället för den som satt betyget.

I skollagen ska det finnas en bestämmelse som reglerar rättelse av skrivfel eller liknande, motsvarande förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser på området.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Hörby, Vilhelmina* och *Norrköpings kommuner. Kunskapsskolan i Sverige AB* menar att förslaget kommer att innebära merarbete då bestämmelsen kan komma att användas av elever för att få sina betyg omprövade. Möjligheten till omprövning av betyg efterfrågas också av ett antal remissinstanser, bl.a. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag till åtgärder syftar bl.a. till att förebygga att fel begås. Det är emellertid inte möjligt att helt utesluta att felaktigheter inträffar. Praxis i dag är att ett betyg rättas endast som en följd av skrivfel eller liknande förbiseende. En bestämmelse finns i förordningarna för de olika skolformerna om att 26 § förvaltningslagen (1986:223) om rättelse av skrivfel eller liknande ska tillämpas i skolan och att rektorn får besluta om rättelse. Regeringen föreslår att denna bestämmelse förs in i skollagen och där utgör en egen bestämmelse som omfattar all utbildning oavsett huvudman.

Bestämmelsen i 26 § förvaltningslagen om rättelse gäller inte beslut där myndigheten har funnit att en felaktig bedömning ligger till grund för beslutet. Ett sådant fel kan dock föranleda en ändring i enlighet med 27 § förvaltningslagen. Huvudregeln i den bestämmelsen är att en myndighet ska ändra ett beslut som är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon anledning, under förutsättning att ändringen kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Det råder olika meningar om huruvida 27 § förvaltningslagen kan tillämpas i de offentliga skolformerna. Oavsett vilken bedömning som görs kan konstateras att förvaltningslagen inte omfattar utbildning med enskild huvudman.

Det är en viktig rättssäkerhetsprincip att även uppenbara felaktigheter i bedömningen ska kunna rättas till. Regeringen föreslår därför att en skyldighet att ändra ett uppenbart oriktigt beslut om betyg införs i skollagen med 27 § förvaltningslagen som förebild. Som nämnts är en av förutsättningarna i förvaltningslagen att ändringen kan ske snabbt och enkelt. Bakgrunden är bl.a. att förfarandet i förekommande fall inte onödigt ska fördröja en prövning av ett överklagande. När det gäller beslut om betyg finns i dagsläget inte någon möjlighet att få till stånd en ändring på annat sätt än vad som här föreslås. Ett betyg har dock betydelse bl.a. för fortsatta studier. För att i möjligaste mån undvika problem i olika antagningsförfaranden är det viktigt att ett betyg står fast i så stor utsträckning som möjligt. Av de skäl är det rimligt att en bestämmelse om ändring av ett beslut om betyg också förutsätter att ändringen kan ske snabbt och enkelt.

Ytterligare en förutsättning för ändring av ett beslut om betyg är att det ska vara frågan om ett uppenbart felaktigt beslut. En uppenbar felaktighet kan t.ex. vara att bedömningsunderlag förbisetts eller att frånvaro vägts

in på ett sätt som strider mot grunderna för bedömning av elevers kunskaper. Bestämmelsen medger däremot inte att en elev som uppfattar sig felaktigt bedömd, får ytterligare möjlighet att visa upp sina kunskaper efter det att betyget satts. Detta kan endast ske genom att tillämpa bestämmelserna om prövning.

Den föreslagna bestämmelsen stärker alla elevers rättssäkerhet genom att den också gäller elever i fristående skolor. En liknande bestämmelse om att kunna ändra ett uppenbart felaktigt betyg finns i högskoleförordningen (1993:100). Genom att bestämmelsen införs även i skollagen blir författningsregleringen enhetlig inom utbildningsområdet.

7.5.4 Prövning

Regeringens förslag: Bestämmelser om prövning för betyg ska finnas i respektive skolformskapitel i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* anser, när det gäller prövning i grundskolan, att det bör klargöras att en elev endast har rätt till prövning i den kommun där han eller hon är bosatt. *Borlänge kommun* anser att det i en likvärdig skola inte ska finnas möjlighet att ta betalt för prövning i grundskolan.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att det liksom i dag ska finnas en möjlighet att få kunskaper bedömda och betyg satta genom en prövning i den obligatoriska skolan. I gymnasieskolan kan en elev få pröva i ämnen som ingår i elevens studieväg, där betyg inte satts eller där eleven fått betyget Icke godkänt. Inom kommunal vuxenutbildning och svenskundervisning för invandrare kan en vuxen i nuläget begära att få göra prövningar i syfte att erhålla betyg i en kurs. En vuxen kan även vända sig till en gymnasieskola för att begära en sådan prövning under vissa förutsättningar. Detta gäller även om personen redan har ett betyg på kursen.

Eleven eller den prövande ges här en reell chans att visa sina kunskaper och få en ny objektiv bedömning, som kan resultera i ett annat betyg än det ursprungliga. Närmare bestämmelser om prövning finns i respektive skolformskapitel. Som framgår i inledningen av detta avsnitt ska en särskild utredare föreslå hur en rätt för eleverna att få sina betyg omprövade kan införas. I den utredningen ska också kostnaderna och reglerna för prövning belysas.

8 Kvalitet och inflytande

Regeringen föreslår att systematiskt kvalitetsarbete och inflytande behandlas i ett gemensamt kapitel i skollagen, som gäller för samtliga skolformer och för fritidshemmet. Genom att behandla frågorna om kvalitet och inflytande i ett särskilt gemensamt kapitel vill regeringen betona vikten av dessa inslag i ett mål- och resultatstyrt system. Det finns dess-

utom flera beröringspunkter mellan områdena, som gör det motiverat att föra samman bestämmelser om kvalitetsarbete och inflytande i ett kapitel. I kapitel 26 Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering finns kommentarer till bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning, nationell uppföljning, uppgiftsskyldighet m.m.

8.1 Systematiskt kvalitetsarbete

Regeringens förslag: Varje huvudman inom skolväsendet ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen uppfylls. Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt, kommer fram att det finns brister i verksamheten ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget får ett brett stöd bland remissinstanserna och det tillstyrks av bl.a. *Malmö, Gotlands och Mjölby kommuner, BRIS (Barnens rätt i samhället)* och *Umeå universitet*. Enligt universitetet kan det bidra till ökad måluppfyllelse och ökad effektivitet i verksamheten. *Sveriges Elevråds centralorganisation (SECO)* ser positivt på att förslaget innebär ett tydliggörande av huvudmannens ansvar i fråga om kvalitetssäkring av verksamheten. *Statens skolverk* tillstyrker också förslaget, men menar att det även ska finnas en skyldighet enligt lag att analysera och värdera utbildningen. Skolverket betonar också vikten av att kvalitetsarbetet inriktas på att uppfylla de nationella målen, då erfarenheter visat att brister i skolors och kommuners kvalitetsredovisningar ofta berott på att arbetet inte haft utgångspunkt i de nationella målen. *Kunskapsskolan i Sverige AB* och *Internationella Engelska Skolan i Sverige AB* framhåller dock inriktningen på skolans egna mål och framgångsfaktorer som viktigare för ett systematiskt kvalitetsarbete. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* menar att skrivningarna är alltför generellt hållna för att det ska gå att uppnå ett kvalitetsarbete som är möjligt att jämföra. *Indicator Institute* anser att lagtexten bör göras mer stringent och anpassas efter fastställda standarder på kvalitetsområdet.

Skälen för regeringens förslag: Alla som deltar i en utbildning ska erbjudas en verksamhet som är likvärdig och av god kvalitet. Nationell likvärdighet i ett decentraliserat system förutsätter att staten fastställer nationella mål och systematiskt följer upp och granskar att målen nås och att ett systematiskt kvalitetsarbete utvecklas på lokal nivå. Systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete måste därför bedrivas i varje skola och verksamhet och av varje huvudman. Utveckling och utvärdering av skolens arbete med värdegrundsfrågorna är en självklar del i detta.

Regeringens skärpta krav på tätare och mer systematiska utvärderingar av skolans kvalitet, bl.a. genom utökning av inspektionsverksamheten och fler nationella prov, medför att den tidigare mycket detaljerade regleringen av hur det lokala kvalitetsarbetet ska bedrivas kan upphöra

och ersättas med mer generella bestämmelser. I enlighet med den grundläggande principen i den nya skollagen innehåller kapitlet krav på ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete för i stort sett alla former av utbildning och verksamhet för barn, ungdomar och vuxna, oberoende av huvudman.

I dag finns regler om kvalitetsredovisning i förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. Varje kommun och varje skola som ingår i det offentliga skolväsendet, varje kommunalt bedriven förskola och varje kommunalt bedrivit fritidshem ska årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen. Detsamma gäller för fristående skolor som motsvarar grund- och gymnasieskolan, riksinternatskolor och sådana resurscenter som enligt särskilda regler anordnar utbildning för vissa elever med funktionsnedsättning. Kommunernas kvalitetsredovisningar ska omfatta såväl kommunalt bedriven skolverksamhet som kommunalt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Förutom kvalitetsredovisning finns i dag krav på det planeringsinstrumentet på kommunal nivå som kallas skolplan. På skolnivå ska det finnas en lokal arbetsplan. Kravet på kommunal skolplan finns i skollagen (2 kap. 8 §) och bestämmelsen om lokal arbetsplan i skolformsförordningarna (t.ex. 2 kap. 23 § grundskoleförordningen). Regeringen bedömer att de nuvarande bestämmelserna om kommunal skolplan och lokal arbetsplan inte bör införas i denna lag. Regeringens bedömning och skäl för detta har dock av redaktionella skäl placerats i avsnitt 6 Huvudmän och ansvarsfördelning. Anledningen är att bestämmelsen om den kommunala skolplanen finns i det andra kapitlet. Den kommunala organisationen för skolan, i dagens skollag.

Ett borttagande av kravet på skolplan och arbetsplan innebär inte att huvudmän och verksamheter fritas från ansvaret att ha en planering för sin verksamhet. Detta följer av kravet på uppföljning och utveckling. Det bör också tydligt markeras att planering är en förutsättning för ett väl fungerande kvalitetsarbete. Regeringen föreslår därför en bestämmelse om huvudmannens ansvar för att systematiskt *planera, följa upp och utveckla* verksamheten. Arbetet med att utveckla verksamheten är en process där en analys och värdering bl.a. av skolans resultat och redan vidtagna åtgärder måste ligga till grund för beslut om åtgärder för förbättring. Det innebär att huvudmannen bör ha ett kvalitetsystem med struktur, rutiner, processer och resurser, vilket är en förutsättning för ledning och styrning av verksamheten.

Syftet med allt kvalitetsarbete är att det ska leda till förbättringar. Det är därför ytterst angeläget att kunskapen om eventuella brister i en verksamhet verkligen följs av åtgärder för förändring och förbättring. Regeringen föreslår därför en uttrycklig bestämmelse om att huvudmannen ska se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det vid uppföljning, efter klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten.

8.1.1 Krav på dokumentation – men kravet på kvalitetsredovisning avskaffas

Regeringens förslag: Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Regeringens bedömning: Det nuvarande kravet på obligatoriska kvalitetsredovisningar bör inte föras in i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Att kravet på obligatoriska kvalitetsredovisningar avskaffas får stöd av en majoritet av de instanser som yttrat sig över förslaget, bl.a. *Ungdomsstyrelsen, Umeå universitet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Malmö kommun. Friskolornas riksförbund*, som ställer sig positivt till avskaffandet, betonar emellertid vikten av möjligheten att göra nationella jämförelser utifrån bestämda kvalitetskriterier. Förbundet anser att ett nationellt jämförelsesystem för kvalitetsarbete bör hanteras av någon av skolmyndigheterna.

Statens skolverk och *Statskontoret* avstyrker förslaget då de ser en fara i att kvaliteten på skolornas kvalitetsuppföljning försämras om de obligatoriska kvalitetsredovisningarna avskaffas. Enligt Skolverket finns risk för att om dokumentationen blir alltför olika förloras det informationsvärde och den transparens som idag finns i det systematiska kvalitetsarbetet.

Statens skolinspektion anser att förslaget bör kompletteras med en övergripande bestämmelse om vad dokumentationen ska innehålla. Detta skulle fungera som stöd för huvudmän och skol- och förskoleenheter och också underlätta för Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskning. Även *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Sveriges skolledarförbund* efterfrågar ytterligare reglering av vad dokumentationen ska innehålla

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Kvalitetsredovisningens primära syfte har varit att främja huvudmännens och verksamheternas lokala kvalitets- och utvecklingsarbete. Förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning infördes redan 1997. I kvalitetsredovisningen ska dels finnas en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats, dels en redogörelse för vilka åtgärder som kommer att vidtas för ökad måluppfyllelse.

Åtgärderna ska baseras på en analys av orsakerna till eventuella brister eller möjliga förbättringsområden. Avsikten har varit att stödja ett kontinuerligt förbättringsarbete som grund för förbättrad måluppfyllelse och ökad effektivitet, vilket i sin tur skulle bidra till en nationellt likvärdig skola. Kvalitetsredovisningarna har dock, bl.a. enligt Statens skolverk, haft skiftande kvalitet och ofta innehållit beskrivningar snarare än värderingar av verksamhetens resultat.

Vissa remissinstanser befarar att skolornas kvalitetsuppföljning försämras om de obligatoriska kvalitetsredovisningarna avskaffas. Regeringen har dock som tidigare nämnts vidtagit åtgärder för att förstärka den nationella inspektionsverksamheten och för att utöka antalet nationella prov. Tillsammans med de möjligheter till sanktioner som föreslås i avsnitt 30 Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell

uppföljning och utvärdering kommer detta att betyda att ett skarpere system för nationell utvärdering av skolornas kvalitet införs. Regeringen anser därför att det nuvarande kravet på kvalitetsredovisningen därmed kan utgå.

Elever, föräldrar och allmänhet ska kunna få del av viktig information om verksamheten. De kan på så sätt bli mer delaktiga och få ökade möjligheter att göra val och påverka verksamhetens utveckling. Många kommuner lägger ut information om kommunens och skolornas, förskolornas och fritidshemmens resultat, verksamhetens utveckling och andra intressanta uppgifter på en hemsida eller gör informationen tillgänglig för en bredare allmänhet på andra sätt. Genom att huvudmännen kan ta del av varandras information så kan detta även bidra till utveckling av andra huvudmäns kvalitetssäkring. För huvudmannen utgör den samlade dokumentationen av kvalitetsarbetet ett underlag för bedömning av olika verksamheters skilda förutsättningar och resultat och kan därmed bilda underlag för prioriteringar och insatser för ökad måluppfyllelse. Det är därför väsentligt att det även fortsättningsvis finns tillgång till en systematisk och lättillgänglig dokumentation av resultat och kvalitetsarbete hos huvudmannen. Skolverket tillhandahåller genom sin hemsida databasen SIRIS, med information på skolnivå om t.ex. skolors lärartätthet, betyg, resultat på nationella prov och inspektionsrapporter, som medger en jämförelse mellan olika skolor.

Dokumentationen av det systematiska kvalitetsarbetet på förskoleenhets- och skolenhetsnivå samt på huvudmannanivå utgör dessutom ett viktigt underlag för de statliga myndigheterna i deras arbete, framför allt för den nationella inspektionsverksamheten.

Regeringen anser sammanfattningsvis att det systematiska kvalitetsarbetet inte behöver ske på ett likformigt sätt utan bör utgå från det lokala arbetet och från det systematiska kvalitetsarbetet som ska bedrivas på förskolor och skolor. Detta kvalitetsarbete ska dokumenteras. Däremot anser regeringen att kravet på att det ska finnas ett speciellt dokument med beteckningen kvalitetsredovisning snarast kan skymma syftena med kvalitetsarbetet.

8.1.2 Kvalitetsarbete på huvudmannanivå

<p>Regeringens förslag: Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.</p>
--

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser tillstyrker förslaget utan att lämna kommentarer utöver vad som anförts ovan.

Statens skolinspektion ser positivt på att huvudmannens ansvar för att vidta åtgärder om det finns brister i verksamheten förtydligas. *Gotlands kommun* framhåller att om en enskild huvudman får ersättning för utvecklingsarbete via elevbidraget ska inte kommunen vara skyldig att erbjuda ytterligare utvecklingsstöd. *Handikappförbundens samarbetsor-*

gan anser att det tydligt måste framgå i huvudmannens kvalitetsarbete hur resurser ska komma elever med funktionsnedsättning till del.

Skälen för regeringens förslag: Huvudmannen har det yttersta ansvaret för genomförandet av utbildningen vilket ger huvudmannens kvalitetsarbete en särskild roll att garantera kvalitet och likvärdighet. Det bör bygga på de uppgifter som kommer fram i verksamheternas kvalitetsarbete och på andra uppgifter som är väsentliga för uppföljningen och utvecklingen, t.ex. betygsstatistik och resultat av nationella prov. Det finns därutöver skäl att anlägga särskilda huvudmannaperspektiv på verksamheten. Som exempel kan nämnas behovet av att analysera variationer mellan skolornas resultat och måluppfyllelse liksom likvärdigheten i skolors bedömning och betygssättning. Även huvudmannens styrning, uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten bör analyseras särskilt. Samma krav på kvalitetsarbete på huvudmannanivå ställs även på huvudmän för fristående skolor.

En enskild huvudman som bedriver utbildning vid endast en förskole- eller skolenhet bör kunna arbeta med planering, uppföljning, utvärdering och utveckling på huvudmannanivå och enhetsnivå i ett sammanhang då begreppen huvudman och förskole- eller skolenhet för fristående verksamheter i dessa fall i många gånger sammanfaller. Kommunen bör inom ramen för sitt kvalitetsarbete kunna erbjuda huvudmannen för en sådan fristående verksamhet att ingå i kommunens kvalitetsarbete på huvudmannanivå, exempelvis vad avser uppföljning av utbildningen.

Överväganden när det gäller ansvaret för kvalitetsarbete i annan pedagogisk verksamhet med enskild huvudman, t.ex. familjedaghem med enskild huvudman, som kommunen godkännt, kommenteras i avsnitt 29 Annan pedagogisk verksamhet.

När det gäller kommunernas vuxenutbildning bedrivs många yrkesutbildningar liksom t.ex. svenskundervisning för invandrare på entreprenad. I och med att kommunen har kvar sitt ansvar som huvudman även i dessa fall ställs extra stora krav på ett utvecklat kvalitetsarbete, t.ex. genom ledning, styrning, uppföljning och utvärdering. Även upphandlingen av utbildningarna enligt lagen om offentlig upphandling utgör en viktig del i kvalitetssäkringen av verksamheten. Vidare ställs särskilda krav på ledningsfunktioner, t.ex. rektorsfunktionen, när utbildningarna bedrivs i entreprenadform. Självklart bör kvalitetsarbetet ha samma dignitet oavsett om utbildningen genomförs av kommunens egen utförarorganisation eller av en extern utförare. Ett utvecklat kvalitetsarbete utgör också en viktig förutsättning för likvärdighet och rättssäkerhet utifrån ett deltagarperspektiv.

För fristående skolor föreslog den dåvarande regeringen i propositionen *Fristående skolor* (prop. 2001/02:35) att kommunen ska följa upp och utvärdera verksamheten vid sådana skolor samt att de fristående skolorna ska vara skyldiga att lämna sina kvalitetsredovisningar till den kommun där de är belägna. Riksdagen ställde sig inte bakom regeringens förslag utan tillkännagav att fristående skolor alltid bör erbjudas att delta i kommunens uppföljnings- och utvärderingssystem (bet. 2002/03:UbU15, rskr. 2002/03:204).

Då villkoren för offentlig och enskild verksamhet nu föreslås bli mer likvärdiga, anser regeringen att det finns starka skäl för att en kommun i sin information även ska redovisa verksamhet som bedrivs vid en fristå-

ende skola i kommunen, om den enskilde huvudmannen så önskar. Regeringen föreslår därför, i linje med riksdagens tillkännagivande, att kommunen ska erbjuda huvudmännen för de fristående skolor som är belägna i kommunen att låta de fristående skolorna ingå i kommunens information på huvudmannanivå. Om en enskild huvudman begär det ska kommunens information även omfatta verksamheten vid den fristående skolan. I enlighet med definitionen av fristående skolor i denna lag omfattas även förskoleklasser och fritidshem, som godkänts av tillsynsmyndigheten, av bestämmelsen om kvalitetsarbete på huvudmannanivå.

8.1.3 Kvalitetsarbete på enhetsnivå

Regeringens förslag: Kvalitetsarbete, planering, uppföljning och utveckling ska även genomföras på enhetsnivå. Förskolechefen och rektorn ska ansvara för att kvalitetsarbetet genomförs enligt bestämmelserna.

Kvalitetsarbetet och planeringen ska bedrivas under medverkan av lärare, övrig personal samt elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska också ges möjlighet att delta i arbetet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Umeå universitet, Älvsbyns kommun och Lärarförbundet* tillstyrker förslaget. *Statens skolinspektion* anser dock att rektorn och förskolechefen även bör göras ansvarig för att åtgärder vidtas om det finns brister i verksamheten på enhetsnivå. Detta fråntar inte huvudmannen det övergripande ansvaret.

Ungdomsstyrelsen betonar vikten av att elever i större utsträckning än vad som är fallet i dag ges möjlighet att delta i kvalitetsarbetet.

Skälen för regeringens förslag: Barn, elever och föräldrar ska kunna ställa höga krav på kvalitet och insyn i utbildningen. Det gäller oberoende av verksamhet och oberoende av om huvudmannen är offentlig eller enskild. Regeringen föreslår därför att det i denna lag ska finnas krav på att varje enhet med förskola, fritidshem, förskoleklass och skola respektive verksamhet inom skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna ska arbeta systematiskt och kontinuerligt med planering, uppföljning och utveckling av verksamheten. Överväganden när det gäller ansvaret för kvalitetsaspekter i annan pedagogisk verksamhet med enskild huvudman, t.ex. familjedaghem med enskild huvudman, som kommunen godkänt, finns i avsnitt 29 Annan pedagogisk verksamhet.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska bedrivas under medverkan av förskollärare, lärare, övrig personal samt barn och elever. Arbetet med att utveckla verksamheternas kvalitet bör präglas av demokrati, delaktighet och inflytande. För att nå genomslag och leda till verkliga förbättringar måste kvalitetsarbetet vara brett förankrat hos personal, barn, elever och vårdnadshavare. Läraren respektive förskolläraren har ett särskilt ansvar för kvaliteten i undervisningen och att den kontinuerligt utvecklas. Att lärare och förskollärare systematiskt verkar för att utveckla undervis-

ningen i syfte att därigenom förbättra måluppfyllelsen är centralt för att höja kvaliteten i förskolan och skolan. Ett sådant systematiskt arbete bör vara den drivande kraften bakom kvalitetsarbetet. Det är därför en självklarhet att läraren enskilt och tillsammans med sina kollegor har en aktiv roll i kvalitetsarbetet.

Vid utbildning på entreprenad är det viktigt att huvudmannen försäkras om att kvalitetsarbetet bedrivs och utvecklas utifrån de avtalslösningar som överenskommit mellan huvudmannen och utföraren.

En särskild utredare har haft i uppdrag att lämna förslag till Utbildningsinspektionens framtida inriktning och utformning (dir. 2007:80). I utredarens uppdrag ingick bl.a. att ta ställning till vilken typ av underlag om förhållanden hos huvudmannen och dennes skolor och verksamheter som inspektionen behöver ha tillgång till inför ett inspektionsbesök. Utredningen redovisade sitt betänkande *Tydlig och öppen – Förslag till en stärkt skolinspektion* (SOU 2007:101) den 15 december 2007.

Utredaren föreslog bl.a. att skolorna inför en inspektion ska upprätta en självvärdering. Detta är ett dokument som kan bestå av ett antal frågor både av tillsyns- och kvalitetskaraktär. Utredaren ansåg att en genomtänkt och systematisk självvärdering som undertecknas av rektor som ansvarig tjänsteman, kan utgöra ett redskap för inspektionen på flera sätt, bl.a. som ett underlag inför besöket. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringens förslag om kvalitetsarbete på enhetsnivå stämmer väl överens med utredarens intentioner på detta område.

Av bestämmelserna i den nya skollagen bör det vidare framgå att rektor respektive förskolechef ansvarar för att det systematiska och kontinuerliga kvalitetsarbetet genomförs på förskole- och skolenhetsnivå. Chefen för verksamheten har ansvaret men kan låta någon annan utföra de konkreta arbetsuppgifterna. För fritidshem som inte anordnas vid någon skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola avgör huvudmannen vem som är ansvarig för kvalitetsarbetet.

För att verksamheten ska kunna utvecklas är det viktigt att det finns ett system där förskolan, fritidshemmet och skolan kontinuerligt rapporterar till huvudmannen vilka resultat och förslag till förbättringar det lokala kvalitetsarbetet har lett fram till.

8.1.4 Klagomålshantering

Regeringens förslag: Huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* instämmer i beskrivningen att barn, elever och föräldrar ofta inte känner till möjligheterna att framföra klagomål till huvudmannen och tillstyrker därför förslaget. Även *Malmö, Ekerö* och *Nacka kommuner* ställer sig positiva till förslaget. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* tillstyrker förslaget, men vill se ett tillägg som innebär att även rektorn ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål. *Kunskapsskolan i Sverige AB* anser däremot

att en reglering av detta slag är onödig och inte kommer minska antalet anmälningar till Skolinspektionen.

Skälen för regeringens förslag: Det är oftast genom uppföljning och utvärdering som det visar sig om det finns brister i verksamheten och att det är huvudmannens ansvar att sådana rättas till. Barn, elever och föräldrar vänder sig sällan till huvudmannen när de är missnöjda. I huvuddelen av de anmälningar som Statens skolinspektion tar emot har huvudmannen inte fått tillfälle att själv först agera. Ofta har denne inte ens kännedom om ärendet som nästan alltid rör förhållanden vid en enskild förskole- och skolenhet. Detta beror sannolikt på att barn, elever och föräldrar inte känner till möjligheterna att få frågan utredd av huvudmannen eller hur de ska gå till väga om kontakterna på förskole- och skolnivå inte räcker till. De vänder sig då direkt till Skolinspektionen utan att först kontakta huvudmannen.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål. Huvudmannen ska informera om dessa rutiner så att barn, elever och vårdnadshavare får kännedom om hur de ska gå till väga. Det bör överlämnas till varje huvudman att bestämma hur klagomålshanteringen ska organiseras och hur informationen om klagomålsrutinerna ska lämnas. Rutinerna bör dock innehålla en intern ansvarsfördelning hos huvudmannen.

8.2 Inflytande för barn, elever och vårdnadshavare

8.2.1 Barnens och elevernas inflytande

Regeringens förslag: Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande hållas informerade i frågor som rör dem och stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Informationen och formerna för inflytandet ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas av skolan. Varje elev ska ges tillfälle att behandla frågor av gemensamt intresse under skoltid. Den elev som har i uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen ska beviljas den ledighet från skolarbetet som uppdraget kräver och erbjudas kompensation för den undervisning som eleven går miste om på grund av uppdraget.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* tillstyrker förslaget och ser positivt på att det nu regleras i lag att elever ska ha inflytande både över sin egen utbildning och över frågor av gemensamt intresse för eleverna som grupp, inte minst mot bakgrund av de krav som ställs i Barnkonventionen. Detta lyfts även fram av *Barnombudsmannen* som instämmer i förslaget samtliga delar. *SVEA* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* ser positivt på att det fastslås att elevernas och deras

sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska stärkas och underlättas. SECO kritiserar däremot att det i skrivningarna skett en förskjutning från att inflytande är en rättighet för elever till att inflytande handlar om socialisation och fostran och att inflytande blir en del av elevens skyldighet till utbildning snarare än en rättighet.

Skälen för regeringens förslag: Alla skolformer och fritidshemmet ska utifrån demokratisk grund förankra, förmedla och levandegöra de grundläggande värden, som anges i skollagen och i läroplanerna (Lpfö 98, Lpo 94 och Lpf 94). Vid varje förskole- och skolenhet ska bedrivas ett systematiskt arbete med barnens och elevernas inflytande. Av avsnitt 8.2.2 följer att även vårdnadshavare ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen. Skolväsendet ska fostra demokratiska medborgare och har därmed ett viktigt socialisationsuppdrag. Detta förutsätter att barn redan från förskoleåldern har en viss grad av inflytande genom att kunna påverka sin egen situation och verksamhetens innehåll. Möjligheterna till inflytande för barn och elever kan i vissa avseenden behöva utvecklas och förbättras och hinder för deltagande och inflytande undanröjas. Barn och elever ska ges inflytande över undervisningen, förskole- och skolmiljön och verksamheten i övrigt.

Demokratiuppdraget samt barnens och elevernas möjlighet till inflytande är starkt kopplade till varandra. Förskolan och skolan ska dels ge kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter m.m., dels tillämpa ett demokratiskt arbetssätt. Demokratiuppdraget innebär bl.a. att arbeta med inflytande, delaktighet, jämställdhet och människors lika värde både i teori och praktik. Förskolan och skolan ska förmedla innehållet i de mänskliga rättigheterna. Barnkonventionen uttrycker barns mänskliga rättigheter, bl.a. rätten att komma till tals i frågor som rör dem. Skolan utgör således en plattform för elever att lära sig och utöva sina mänskliga rättigheter, som en del i värdegrundsarbetet. Det innebär att alla elever måste ges möjlighet och tillfälle att behandla frågor av gemensamt intresse under verksamhetstid. De vuxna i förskolan och skolan ska arbeta för att undanröja hinder för delaktighet och inflytande samt stödja och skapa förutsättningar för barnen och eleverna att engagera sig i sin arbetsmiljö och i frågor som rör den. Personalen ska stärka och uppmuntra det engagemang som finns.

För barn och elever är inflytande en del av deras rätt att påverka den verksamhet där de dagligen vistas och verkar. Det är viktigt för att förankra beslut och åtgärder i verksamheten. Därför är det rimligt att formulera bestämmelsen om barns och elevers inflytande starkare än när det gäller vårdnadshavarna. Formuleringen ”ska ges inflytande” markerar detta. För vuxna som deltar i utbildning inom ramen för de olika formerna av vuxenutbildning är det självklart att inflytande och delaktighet ska genomsyra verksamheten i likhet med vad som kännetecknar arbetslivet i övrigt.

I det inledande kapitlet i den nya skollagen framgår att i all utbildning som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Barns rätt till inflytande är en mänsklig rättighet enligt Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Genom att Sverige år 1990 ratificerade barnkonventionen har landet förbundit sig att följa konventionens bestämmelser. Med barn avses i konventionen varje människa under 18 år.

I konventionen anges att barn med stigande ålder och mognad ska ges ökad självständighet innefattande möjlighet till inflytande och delaktighet. Vuxna har en skyldighet, inte bara att låta barn komma till tals, utan även att beakta deras åsikter. Sambandet mellan Barnkonventionen och de olika läroplanerna där formerna för inflytande och ansvar ska kopplas till stigande ålder och mognad är tydligt. Inflytandet ska anpassas till former som är lämpliga för ålder och mognad, så att alla barn oavsett utvecklingsnivå kan vara delaktiga. Ett av målen för den nationella ungdomspolitikerna för 2009 är även att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha verklig tillgång till inflytande.

Eleverna bör ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Skolorna bör därför ha rutiner för hur frågor slussas från t.ex. klassnivå till ett forum för samråd. Eleverna ska självklart kunna ta upp och diskutera frågor som är viktiga för dem även i andra sammanhang än i det eller de forum för samråd som finns, t.ex. i samtal direkt med lärare eller skolledning.

Barn- och elevinflytandet kan delas in i fyra nivåer: individ, grupp samt enhets- och huvudmannanivå. Individnivån rör t.ex. inflytandet över det egna lärandet (varje barns eller elevs individuella inflytande). Grupp-nivån avser inflytandet över det som sker inom en klass eller en grupp och rör både det egna och det gemensamma lärandet, som t.ex. klassregler och gemensamma mål (både individuellt och kollektivt inflytande). Den tredje nivån är det inflytande som gäller hela verksamheten på enhetsnivå som skola, förskola och ibland hela kommunen (kollektivt inflytande).

På individ- och gruppnivå bör barns och elevers inflytande över undervisningen ges en vid tolkning och innefatta alla frågor som rör dem. Den konkreta utformningen av vad inflytandet omfattar måste få variera, bl.a. beroende på barnens och elevernas ålder, och bör därför lämnas till den lokala nivån att bestämma. Det finns ingen motsättning mellan barns och elevers rätt till inflytande och att rektorn och förskolechefen har ansvaret för det pedagogiska arbetet eller att lärare och förskollärare har ansvaret för undervisningen. Det ligger i deras respektive uppdrag att bedriva verksamheten så att barnen och eleverna ges inflytande. Detta är inte minst viktigt när det gäller vuxenutbildningen. Det förhållningssätt som ska känneteckna utbildningen är att vuxna är just vuxna, även i en utbildningssituation.

Barns och elevers kollektiva inflytande på enhetsnivå rör t.ex. generella arbetsmiljöfrågor, den yttre och inre miljön, såsom frågor om förskole- och skolgården, matsalen och därmed också måltider, rastverksamhet och andra frågor av gemensamt intresse. Även denna form av inflytande måste få variera beroende på barnens och elevernas ålder och mognad. I det kollektiva inflytandet ligger en viktig demokratisk skolning. Barn och elever får genom olika former av kollektiva samrådsorgan som t.ex. elevråd möjlighet att lära sig ta ansvar och leda ett arbete med inflytandefrågor. Det är därför önskvärt att det finns forum där barnen och eleverna själva får leda arbetet och att inflytandefrågor inte enbart hanteras i forum som leds av lärare, skolledare eller annan personal.

Elevernas inflytande regleras också i arbetsmiljölagen (1997:1160). Lagen gäller den som genomgår utbildning och ger eleverna medinflytande i arbetsmiljöfrågor genom elevskyddsombud. Även i Arbetsmiljö-

verkets (AFS 2001:01) och Statens skolverks föreskrifter (SKOLFS 2004:13) finns bestämmelser om elevskyddsombudens medverkan i skolans arbetsmiljöarbete.

Att elever åtar sig förtroendeuppdrag är positivt och ska stödjas. En viktig fråga för de elever som åtar sig uppdrag att företräda andra elever är att deras studieförutsättningar inte försämras och att de inte riskerar att uppnå sämre resultat än de annars skulle ha kunnat göra. I dag finns möjlighet endast för elever i gymnasieskolan att få kompensation för den undervisning de går miste om på grund av sina uppdrag. Elevföreträdare, inklusive elevskyddsombud, i alla skolformer utom förskolan, ska enligt regeringens förslag ges ledighet och kompenseras för den undervisning de går miste om på grund av ett uppdrag. En elev som engagerat sig som elevföreträdare i t.ex. ett forum för samråd eller på annat sätt bidragit till skolans gemensamma angelägenheter ska på begäran kunna få ett intyg om vad arbetet innehållit och hur det utförts.

Den föreslagna bestämmelsen om barns och elevers inflytande är en allmän bestämmelse som syftar till att ge barnen och eleverna rätt till inflytande på alla de beskrivna nivåerna, samtidigt som det individuella inflytandet även finns med i regler om utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner m.m. Frågorna om barnens och elevernas inflytande över sitt eget lärande utvecklas i läroplanerna för respektive skolform.

8.2.2 Vårdnadshavarnas inflytande

Regeringens förslag: Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, fritidshemmet och i grundskolan och motsvarande skolformer ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser har framfört synpunkter på detta förslag. *Borlänge kommun* menar att också vårdnadshavare till elever i gymnasie- och gymnasiesärskolan bör garanteras inflytande. *Södertörns högskola* ser en risk i att ett ökat föräldrainflytande kan medföra att behov hos resurssvaga elevgrupper och deras föräldrar kan missgynnas i förhållande till mer resursstarka föräldragrupper.

Skälen för regeringens förslag: Barn och elever är de egentliga brukarna och ska med ökad ålder och mognad ha inflytande över både den dagliga verksamhetens uppläggning och sitt eget lärande. När det gäller de yngre barnen är vårdnadshavarna barnens ställföreträdare. Enligt föräldrabalken har vårdnadshavarna det övergripande ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Föräldrars inflytande grundar sig främst på att de går in i barnets ställe när barnet på grund av sin ålder inte självt kan utöva sitt inflytande i full utsträckning. Detta skäl för föräldrars inflytande minskar i styrka i takt med att barnens ålder ökar och barnen själva kan bevaka sina intressen och uttrycka sig. Föräldrar har dessutom i sin roll som just vårdnadshavare och ansvariga för barnets fostran en annan utgångspunkt. Som ansvariga för barnens fostran är föräldrarnas möjlighet till inflytande och insyn i skolans verksamhet

självklar. En väl fungerande samverkan mellan eleverna, skolan och föräldrarna, både på individ- och gruppnivå har stor betydelse för verksamheten.

När det gäller vårdnadshavare har i förslaget till skollag valts formuleringen ”ska ha möjlighet till inflytande över utbildningen”. Detta är en mer allmän bestämmelse än för barnen och eleverna, som ska ”ges inflytande över undervisningen, skolmiljön och verksamheten i övrigt”. I praktiken kan vårdnadshavarna rimligen inte erbjudas samma möjligheter till deltagande i förskolans och skolans dagliga inre verksamhet som barnen och eleverna. Det är dessutom även i förhållande till vårdnadshavarna självklart att det är den pedagogiska personalen som utifrån sin profession har ansvaret för hur undervisningen planeras, genomförs och utvärderas tillsammans med barnen och eleverna.

Begreppet *vårdnadshavare* används genomgående i lagtexten för att öka tydligheten och för att det är enkelt att definiera vilka personer det är. Andra begrepp såsom ”föräldrar” eller ”hemmet” kan avse andra vuxna i barnets närhet än vårdnadshavarna. Terminologin ska inte innebära något hinder för att samarbete med föräldrar eller hemmet anges i läroplanerna på samma sätt som hittills. Bestämmelsen innebär inte heller någon inskränkning av de bestämmelser om inflytande och samarbete som finns på andra ställen i skolförfattningarna utan avser att säkerställa en miniminivå.

Regeringen föreslår inte någon allmän bestämmelse om vårdnadshavarnas inflytande i gymnasie- eller gymnasiesärskolan. Detta ligger i linje med förslaget om att vårdnadshavarnas medgivande inte behövs vid val av utbildning. Inget hindrar dock att dessa ges ett inflytande där formerna bestäms på lokal nivå.

8.2.3 Forum för samråd

Regeringens förslag: Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och vårdnadshavare för barn i förskolan och elever i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt fritidshemmet. Rektorn och förskolechefen ska ansvara för att det finns forum för samråd och att information lämnas om förslag till beslut i frågor som ska behandlas i dessa forum samt för att ge barn, elever och vårdnadshavare tillfälle att lägga fram synpunkter före beslut. Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering för varje förskole- och skolenhet som föreskrivs i bestämmelserna om systematiskt kvalitetsarbete.

Rektorn och förskolechefen ska ansvara för att barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om vad som gäller i fråga om olika former för samråd inom förskole- och skolenheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* tillstyrker förslaget och ser särskilt positivt på att även barn i förskolan ska ges möjlighet till inflytande. Förslaget stöds även av bl.a. *Umeå universitet, Sameskolstyrel-*

sen och Mjölby kommun. Enligt Norrköpings kommun medför rektorns ansvar för att skapa forum för samråd ökade möjligheter till inflytande för barn, elever och vårdnadshavare. *Läraryrket* stödjer särskilt att formerna för det systematiska arbetet inte regleras. *Friskolornas riksförbund* anser däremot att förslaget innebär en alltför stor detaljreglering av formerna för inflytande.

Lärarnas Riksförbund menar att det måste klargöras hur eleverna ska representeras och att beskrivningen av elevernas sammanslutningar är otydliga. *Sveriges Elevråd SVEA* instämmer i det senare och framhåller att lagstiftningen enbart ska reglera elevråd och elevskyddsombudens organisering. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* avvisar förslaget och kritiserar bl.a. att rätten till inflytande ges till elever som kollektiv, vilket kan innebära att enskilda elevers rätt till inflytande minskas.

Skälen för regeringens förslag

Inom varje förskole- och skolenhet måste det finnas ett aktivt och systematiskt arbete med barns, elevers och vårdnadshavares inflytande. Det kan inte lämnas helt öppet för en förskola eller skola att välja om man vill arbeta med inflytandefrågor eller inte. Därför måste det finnas en lokalt beslutad planering för hur man vill arbeta med att utveckla informationen samt möjligheten för barn, elever, vårdnadshavare, personal och andra berörda att vara delaktiga och kunna påverka. I arbetet med inflytande ska ingå ett eller flera forum, där de berörda kan delta och där olika åsikter kan brytas mot varandra. Rektor respektive förskolechef ska ansvara för att ett eller flera sådana forum för samråd inrättas.

Ett forum för samråd ska ha två huvuduppgifter. Den ena är att vara en arena, där barn, elever och vårdnadshavare kan föra fram förslag och synpunkter i olika frågor. I ett sådant forum ska man självklart inte behandla ärenden som rör enskilda barn, elever, föräldrar eller personal. Ansvaret för undervisningen ska alltid ytterst vila på den pedagogiskt utbildade personalen och synpunkter på undervisningen bör via elevråd eller liknande framföras direkt till den undervisande läraren eller vid behov till rektor.

Den andra huvuduppgiften är att ge information om kommande beslut i frågor som är av intresse för de grupper som är representerade i ett forum för samråd. På så vis ges dessa en möjlighet att påverka besluten i så god tid och i sådan ordning att det innebär en reell möjlighet till inflytande.

Den första huvuduppgiften regleras redan i dag i bestämmelser i skolformsförordningarna om elevinflytande, skolkonferens etc. Den andra huvuduppgiften innebär att skolan eller verksamheten har ansvar för att aktivt informera barnen, eleverna och vårdnadshavarna i god tid om förändringar som kommer att beröra dem och att lyssna på deras åsikter. Detta kan betraktas som ett nytt inslag och en förstärkning av dessa gruppers inflytande i förskolan och skolan. Syftet med forumet är inte att ersätta befintliga och fungerande samverkansformer. Avsikten är inte heller att forumet ska kunna ersätta elevernas egna sammanslutningar som t.ex. elevråd.

I gymnasieförordningen finns i dag bestämmelser om att det vid varje gymnasieskola ska finnas en skolkonferens. Enligt dessa bestämmelser kan skolkonferensen besluta i frågor som annars tillhör rektorns beslutsområde men där beslutanderätten inte i författning lagts på rektorn. Några liknande beslutsbefogenheter föreslås inte för forumen för samråd. Däremot innebär införandet av ett forum för samråd att rektorn ska ta upp viktiga frågor till diskussion innan beslut fattas.

Dåvarande Elevorganisationen har i tidigare sammanhang påpekat att det är osäkert vem som har tolkningsrätten över vilka frågor som är viktiga för eleverna. Tolkningen måste enligt regeringens mening vara mycket bred och kan jämföras med frågor som tas upp i en MBL-information. Skolledningen har ofta god överblick över vilka frågor som är aktuella för information och diskussion i olika forum för samråd. Det måste dock alltid vara elevernas självklara rätt att föreslå frågor som är viktiga för dem, få upp dem på dagordningen och få diskutera dem i ett forum för samråd. Olika problem kan också komma att kanaliseras till forumet via diskussioner på klass- eller gruppnivå. Elevernas initiativrätt framgår också av den allmänna bestämmelsen om inflytande, där det framgår att eleverna alltid ska ha möjlighet att ta initiativ i frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Barns inflytande i förskolan

När det gäller inflytande i förskolan är det naturligt att föräldrarna företräder sina barn i dialogen med förskolans ledning och personal. Samtidigt är det ett självklart inslag i det dagliga arbetet på förskolan att personalen låter barnen uttrycka sina åsikter och på andra sätt få ett inflytande över verksamheten. Delaktighet är en grundförutsättning för barns möjlighet att föra sin egen talan och påverka skeenden i förskolan. Det är särskilt viktigt att lyssna på barn och som vuxen försöka närma sig barns perspektiv. Barnens vardagsinflytande behöver även synliggöras och återkopplas så att de förstår att deras åsikter har betydelse.

Det är viktigt att personalen i förskolan uppmuntrar och stödjer barns delaktighet och inflytande. De vuxnas förhållningssätt är avgörande och det krävs att personalen har en medvetenhet om hur barn kan involveras. Att arbeta aktivt med barns delaktighet och inflytande innebär att vara lyhörd och visa respekt för när barn uttrycker sin vilja i vardagliga situationer. Personalen kan med stöd av kontinuerliga observationer, samtal och dokumentation av såväl enskilda barn som barngruppen ta reda på vilka intentioner, behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för. För att göra de yngsta barnen delaktiga handlar det om ett samspel, där de vuxna tolkar barns agerande och kroppsliga uttryck. Informationen är betydelsefull för planeringen av den pedagogiska verksamheten och utformningen av miljön.

Formerna för forumen

Verksamheter ser olika ut, har olika behov och har kommit olika långt i sitt arbete med inflytande. Därför bör det i stor utsträckning beslutas lokalt på förskolan eller skolan hur inflytandet i detalj ska utformas samt

i vilka sammanhang olika frågor ska tas upp. Ett forum för samråd regleras därför inte mer detaljerat i denna lag än att det ska behandla frågor som är viktiga för verksamheten och som kan ha betydelse för barn, elever, vårdnadshavare och andra berörda. Det är inte möjligt att ange inför vilka beslut denna informationsskyldighet ska fullgöras, förutom att det inte ska gälla frågor som berör individuella ärenden. Det måste avgöras från fråga till fråga med hänsyn till omständigheterna och syftet med ett forum för samråd.

Vid varje förskole- och skolenhet bör det finnas åtminstone ett forum för inflytande. Rektor eller förskolechef, eller den som dessa utser, bör vara ordförande. I övrigt bör forumet bestå dels av företrädare för lärare eller förskollärare och annan personal, dels av företrädare för barnen eller eleverna samt deras vårdnadshavare. I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och de skolformer som vänder sig till vuxna omfattas dock inte vårdnadshavarna.

Av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. framgår att barn och elever ska ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem. Barnens eller elevernas företrädare ska ges möjligheter att delta forumens arbete med beaktande av deras ålder och mognad. Exempelvis i grundskolan bör således framför allt elever i de senare skolåren delta i forumets arbete. I förskolan är det, som sagts ovan, vårdnadshavarna som i första hand ska företräda sina barn i dialogen med förskolans ledning och personal.

Regeringen föreslår ingen ytterligare reglering av hur representanter utses. Förskolan och skolan har ett demokratiuppdrag och därför bör man utgå från att varje enhet fattar demokratiska beslut om vilka som ska delta i ett forum för samråd.

Regeringens förslag med krav på systematiskt arbete och minst ett forum för samråd vid alla enheter innebär inte ökade krav jämfört med tidigare bestämmelser. Syftet är att de föreslagna bestämmelserna ska ge möjlighet till ett reellt inflytande. Däremot är det en tydligare reglering jämfört med Skollagskommitténs förslag där alla former (klasråd, skolkonferens, elevvårdskonferens) var borttagna. Det är emellertid främst de formella inslagen som regleras i lag. Därefter är det en uppgift för varje enhet att i demokratiska former överväga vilka frågor som är viktiga att samråda kring för att ge möjlighet till ett inflytande. Aktiv delaktighet för alla berörda i förskolan och skolan är en viktig del i kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Rektorn respektive förskolechefen och personalen måste stå för kontinuiteten och initiativen i arbetet med inflytandefrågor. För att det inte ska råda något tvivel om vem som har ansvaret för att det finns ett systematiskt arbete med inflytande på de tre tidigare nämnda nivåerna och med tanke på rätten till information, anser regeringen att det av lagen ska framgå att rektorn respektive förskolechefen har ansvaret. Rektorn eller förskolechefen kan inte delegera sitt övergripande ansvar. Dock kan konkreta uppgifter som att leda ett forum för samråd eller ge information delegeras till en medarbetare.

Grundläggande kunskaper om verksamhetens mål, styrdokument och var olika beslut fattas är en förutsättning för att kunna utöva inflytande. Därför anges i lagen att barnen, eleverna och vårdnadshavarna bör informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och om huvuddragen i

de bestämmelser som reglerar utbildningen. Tanken är att allt inflytande börjar med information och kunskap om verksamheten. Informationen måste omfatta en grundläggande orientering om den aktuella skolformens styrsystem och uppgifter. För att kunna vara delaktig är även utvecklingen av den kommunikativa förmågan viktig, såväl att lyssna på andra som att föra fram och motivera sina egna synpunkter. För att inte ansvaret ska stanna vid att information ges på ett ensidigt sätt måste det finnas möjlighet för barn, elever och vårdnadshavare att aktivt delta, påverka och samråda.

Varje förskole- och skolenhet ska dokumentera sitt arbete med inflytande för samtliga inflytandenivåer utifrån de bestämmelser som finns om systematiskt kvalitetsarbete och med utgångspunkt från de nationella målen i läro- och kursplaner. Det är inget som hindrar att dagens former för inflytande, t.ex. klassråd och elevråd bildar mönster för hur arbetet med inflytandet organiseras. Det är naturligt att gemensamma frågor tas upp i den grupp eller klass eller i det sammanhang där barnen och eleverna respektive frågan hör hemma.

8.3 Lokala styrelser

Regeringens förslag: En kommun eller ett landsting ska få inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för. I en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda ingå som ledamöter. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska företrädare för eleverna och företrädare för de anställda ingå som ledamöter.

Företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare ska inte få vara fler än övriga ledamöter.

Rektorn eller förskolechefen ska få uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn eller förskolechefen får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i, dock inte i frågor som rör enskilda barn eller elever.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Enligt *Barnombudsmannen* bör även äldre elever i grund- eller grundsärskola kunna ingå i en lokal styrelse. *Högskolan i Kalmar* ser förslaget som en väg till direkt delaktighet för vårdnadshavare och *Läraryrket* ser det som ett viktigt steg mot mer självstyrande skolor.

Sveriges Elevråd SVEA kritiserar att möjligheten till lokala styrelser med elevmajoritet slopas. Enligt SVEA har försöksverksamheten enbart inneburit positiva erfarenheter, vilket också framhålls av *Barnverket Föräldranätverk* som även kritiserar att elevers vårdnadshavare inte ska kunna vara i majoritet. Barnverket anser att styrelsens sammansättning

inte bör regleras, utan avgöras av skola och skolhuvudman tillsammans. Denna uppfattning delas av *Sveriges Kommuner och Landsting*.

Skälen för regeringens förslag: Försöksverksamheter med lokala styrelser i grundskolan och den obligatoriska särskolan samt i gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen inrättades 1996 respektive 1997. Avsikten var att de lokala styrelserna skulle besluta i vissa frågor som annars vilade på rektorn eller styrelsen för skolan. Eleverna eller deras vårdnadshavare skulle vara i majoritet. Försöket med lokala styrelser med elevmajoritet i gymnasiet och den kommunala vuxenutbildningen avslutades den 30 juni 2007. I dag regleras försöksverksamheten i förordningen (1996:605) om försöksverksamhet med lokala styrelser inom grundskolan och den obligatoriska särskolan. Förordningen föreskriver bl.a. att elevernas vårdnadshavare ska delta och vara i majoritet. Förordningen har nyligen förlängts till att gälla t.o.m. den 30 juni 2011.

Regeringen anser att både barn, elever och vårdnadshavare ska ha inflytande över den verksamhet eller den utbildning som de dagligen är delaktiga i. Inflytande och delaktighet, både från barn, elever och vårdnadshavare, är positivt för såväl individens som verksamhetens utveckling och behöver därför ytterligare stimuleras. Därutöver anser regeringen att det är önskvärt att kommunala skolor ges större självständighet gentemot sina kommunala huvudmän. En del i att öka den enskilda skolans självständighet är att möjliggöra lokala styrorgan. Sådana styrorgan kan exempelvis överta vissa av de uppgifter och befogenheter som annars ligger hos skolhuvudmannen.

Med anledning av ovanstående föreslår regeringen att det i den nya skollagen tas in bestämmelser om att en kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för. Regeringen föreslår vidare att i en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska som ledamöter ingå företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska som ledamöter ingå företrädare för eleverna och företrädare för de anställda. För att en lokal styrelse ska kunna fungera på ett för alla parter jämbördigt sätt föreslår regeringen att företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare inte får vara fler än övriga ledamöter. Enligt regeringens förslag får rektorn eller förskolechefen uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn eller förskolechefen får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare. En lokal styrelse får dock inte fatta beslut i frågor som rör enskilda barn eller elever.

9 Trygghet och studiero

9.1 Skolans arbetsmiljö

Regeringens förslag: Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Rektorn ska ansvara för att det upprättas ordningsregler vid varje skolenhet.

Regleringen av åtgärder för att säkerställa trygghet och studiero ska så långt som möjligt vara likartad inom olika utbildningar. Bestämmelserna ska dock inte gälla förskolan. Merparten av bestämmelserna gäller inte heller fritidshemmet. Vissa bestämmelser ska inte heller gälla förskoleklassen, och skolformerna för vuxna.

Utrymmet för disciplinära åtgärder mot en elev i grundskolan eller motsvarande skolformer ska utökas genom att skriftlig varning och en möjlighet till kortare avstängning införs.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* är positivt till att det så långt som möjligt skapas ett enhetligt system över skolformsgränserna. Vidare tillstyrker Skolverket att bestämmelserna inte ska gälla förskolan och i många fall inte förskoleklassen. *Diskrimineringsombudsmannen* och *Socialstyrelsen* saknar en diskussion om huvudmannens ansvar att bedriva ett målinriktat arbete för att motverka otrygghet och brist på studiero. *Barnombudsmannen* ställer sig positiv till förslaget, men vill understryka att eventuella disciplinära åtgärder måste främja lugn och ro utan att ha en bestraffande karaktär. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* menar att det i första hand är arbetsmiljölagen, och inte det föreslagna 5 kap., som kan garantera elevers rätt till en god arbetsmiljö. Skolan ska ses som en arbetsplats, och det är enligt SECO mycket tveksamt om liknande åtgärder skulle kunna förekomma på andra arbetsplatser.

Handikappförbundens samarbetsorgan ser positivt på hänvisningarna till arbetsmiljölagen, men anser att förslaget bör kompletteras med en bestämmelse om att skollokaler utformas på sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö präglad av trygghet och studiero.

Skälen för regeringens förslag: En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal och även elevens vårdnadshavare om de gemensamma värden som ska gälla. Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön, t.ex. ordningsregler. Även om de flesta skolor redan i dag arbetar aktivt och också har lyckats skapa en god arbetsmiljö finns det många exempel på skolor där det inte är fallet. Olika former av kränkningar, skadegörelse och bristande studiero är vanligt förekommande och medför att elever och lärare inte får rätt förutsättningar för att skolans uppdrag ska kunna fullgöras. Olika undersökningar (bl.a. Trends in International Mathematics and Science Study, TIMSS, 2003 och Statens skolverks

rapport Attityder till skolan 2003) visar också på de problem som den svenska skolan har på detta område. Skolan har i dag inte alltid de förutsättningar som behövs för att fullt ut skapa en god studiemiljö för alla elever.

Tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen (1977:1160) har den 1 juli 1990 vidgats till att omfatta alla elever som genomgår utbildning fr.o.m. grundskolan och uppåt. Tidigare omfattade inte arbetsmiljölagen elever på nivåer under grundskolans årskurs 7. Enligt ett uttalande i förarbetena (prop. 1989/90:61) var syftet med ändringen att utsträcka giltigheten till grundskolans dåvarande låg- och mellanstadium. Bl.a. hänvisades till att det vidgade arbetsmiljöbegreppet medfört att skyddsarbetet inte längre var begränsat till mekaniska och kemiska risker och liknande samt till att elevmedverkan i lämpliga former kunde vara av värde även på lägre stadier. När förskoleklassen infördes som en egen skolform i skollagen gjordes i tillsynspraxis tolkningen att förskoleklassen kunde omfattas av begreppet utbildning enligt arbetsmiljölagen. Anledningen till detta var att förlängningen nedåt med sexårsverksamheten inte innebar någon avgörande skillnad i förhållande till vad som låg till grund för 1990 års ändring av arbetsmiljölagen. Enligt 9 kap. 5 § i förslaget till ny skollag får barn tas emot i förskoleklass före det år de fyller sex år, utan begränsning nedåt i ålder. Detta kan innebära en utsträckning som går utöver vad som var avsett med 1990 års utvidgning av arbetsmiljölagen.

Regeringen har utgått från det grundläggande synsättet att rektorers och lärares skyldighet att skapa en trygg skolmiljö för alla elever ska förtydligas i skollagen. Det förebyggande arbetet är centralt. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet. Rektorns skyldighet att se till att elevers behov av stöd utreds och att stödåtgärder kommer till stånd för elever i behov av stöd är självfallet även det en del i arbetet med att skapa en trygg och stimulerande studiemiljö för alla elever. Det finns dock situationer när de åtgärder som vidtagits i förebyggande syfte inte är tillräckliga och där disciplinära åtgärder behövs för att säkerställa en god studiemiljö. Regeringen föreslår därför att huvudman, rektorer och lärare får utökade befogenheter i detta avseende. De utökade befogenheterna kan innebära beslut som är inriparande för den enskilde eleven. Det är därför viktigt att skolan alltid så snart det är möjligt och lämpligt informerar vårdnadshavare om de åtgärder som vidtagits.

Regeringen har redan gjort flera insatser på detta område. En möjlighet att från elever omhändertata föremål som används på ett störande sätt eller som kan utgöra en fara för verksamheten i skolan har införts i skollagen (prop. 2006/07:69, bet. 2006/07:UbU13, rskr. 2006/07:183). Dessutom

har det i skollagen införts en bestämmelse som gör det möjligt att flytta en elev till en annan skola, om detta är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero (SFS 2007:378). Regeringen föreslår att dessa regler oförändrade förs över till denna lag.

Bestämmelserna om trygghet och studiero ska, om inte annat anges, gälla för samtliga skolformer utom förskolan och fritidshemmet. Även förskoleklassen är i de flesta fall undantagen, då regeringen bedömer att reglerna inte kan användas för så unga elever. Det är dock självklart att även i dessa skolformer ska olämpligt beteende stävjas och vårdnadshavare informeras. Kravet på ordningsregler, utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning och omhändertagande av föremål passar av naturliga skäl inte för utbildningar som anordnas för vuxna. Bestämmelsen om rektorns utredningsskyldighet, om en elev gjort sig skyldig till upprepade förseelser, fortsatt olämpligt uppträdande eller allvarligare förseelse, är inte heller lämplig inom vuxenutbildningen. Regeringens utgångspunkt i dessa fall är att det inte är utbildningsverksamhetens sak att utreda vuxna deltagares beteende. Verksamheten är en del av samhället i vilket den ansvarstagande vuxne lever och deltar, vilket innebär att de regelverk som gäller för vårt rättssamhälle i övrigt ska gälla. Detta kan betyda att andra myndigheter kopplas in eller att lagstridiga förhållanden polisanmäls.

9.2 Allmänna befogenheter för rektor och lärare

Regeringens förslag: Rektorn ska få vidta de omedelbara åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. En lärare ska få vidta sådana åtgärder under pågående undervisning eller då eleverna i övrigt står under ledning av läraren. En sådan åtgärd ska endast få vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Rektorn eller en lärare ska från en elev få omhändertaga föremål som används på ett sätt som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i skolan. Ett omhändertaget föremål ska i normalfallet återlämnas vid skoldagens slut.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän (JO)* efterlyser klargöranden av hur bestämmelsen förhåller sig till bestämmelserna om disciplinära åtgärder. Enligt JO bör inte åtgärder som att förlägga utbildningen till annan plats få vidtas inom ramen för rektorns allmänna befogenhet, utan att komma till direkt uttryck i författningstexten. *Svea hovrätt* tillstyrker i princip den föreslagna lagregleringen, men anser att det bör påpekas att den inte ska uppfattas som en uttömmande beskrivning av möjligheterna att reagera mot ordningsproblem. *Svea hovrätt* och *Diskrimineringsombudsmannen* anser att lagtexten bör innehålla ett krav på proportionalitet vid tillämpningen. *Statens skolinspektion* ser positivt på att tydligare riktlinjer ges till lärare och rektorer för hur och när de kan ingripa. Mot bakgrund av att åtgärderna ska vidtas utifrån ett barnrätts-

perspektiv finns dock behov av att tydligare ange exempel på situationer i vilka ingripanden kan bli aktuella. *Statens skolverk* anser att man uttryckligen bör reglera vilka åtgärder skolpersonalen får vidta och att det även förtydligas hur de allmänna befogenheterna förhåller sig till bestämmelserna om disciplinära åtgärder. *Läraryrket* ser positivt på att lärare och rektorer får ett klart mandat att vidta åtgärder, bl.a. omhändertagande av föremål, för att tillförsäkra elever trygghet och studiero, men varnar för ett synsätt som innebär att det alltid är den enskilda elevens beteende som ska korrigeras och straffas. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* menar att arbetsmiljölagen ger stöd för omhändertagande av föremål och att denna bestämmelse därför är överflödigt.

Skälen för regeringens förslag: Trots de ändringar i skollag och förordningar som genomförts på senare tid anser regeringen att det behövs ytterligare förändringar i regelverket avseende disciplinära åtgärder för att elever ska kunna tillförsäkras den studiemiljö som de har rätt till. Ingen ifrågasätter att en lärare ska kunna ge en elev som stör undervisningen en tillsägelse. Samtidigt har många lärare och skolledare vittnat om att de känner osäkerhet om vilka åtgärder som får vidtas för att komma till rätta med en akut situation i skolmiljön utan att överträda någon författningsbestämmelse. Mot denna bakgrund anser regeringen att det i skollagen bör införas bestämmelser som stärker rektors och lärares allmänna befogenheter att i akuta situationer vidta omedelbara och befogade åtgärder för att värna elevernas trygghet och studiero. Utrymmet för att använda disciplinära åtgärder bör också öka. Naturligtvis kan en elevs lagstadgade rätt till utbildning inte åsidosättas med stöd av denna reglering.

Varje form av kränkande behandling i skolan är otillåten och i strid med de grundläggande värden som skolan vilar på. Detta framgår tydligt av skolans styrdokument. Det är därför självklart att rektor och lärare ska ha möjlighet att ingripa i en akut situation, om elever kränker andra, är störande eller våldsamma. Rektorn måste därvid kunna ta snabba och kortsiktiga beslut om en elevs skolgång i avvaktan på en utredning om en mer permanent lösning. Alla har rätt till en god arbetsmiljö med gynnsamma förutsättningar att studera med lugn och koncentration. I lagens 4 kap. finns bestämmelser om att barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. Det gäller givetvis även frågor om trygghet, studiero och arbetsmiljön i övrigt. De vuxna måste självklart ingripa för att reda ut situationer som kan urarta till våldsamheter eller allmän oordning. Samtidigt behöver de elever som uppträder på ett sådant sätt att andra elever blir störda eller rentav hotade, stöd från de vuxna att bryta ett destruktivt beteende. En utredning kring elevens skolsituation måste påbörjas för att ett åtgärdsprogram ska kunna upprättas och eleven få ett mer långsiktigt stödprogram. Under tiden kan dock vissa åtgärder behöva vidtas för att inte problemen ska upprepas och för att värna andra elevers rätt till studiero och trygghet. De åtgärder som vidtas får naturligtvis inte i sin tur vara kränkande för den aktuella eleven. I detta sammanhang bör också erinras om skyldigheten enligt artikel 28 i Barnkonventionen för konventionsstaterna att vidta åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och överensstämmelse med barnkonventionen.

I vissa fall kan de anställda vid skolan ha rätt att ingripa i en akut situation redan med stöd av brottsbalkens allmänna nöd- och nödvärnsbestämmelser. Enligt rättspraxis (se rättsfallet NJA 1988 s. 586 och Högsta domstolens dom den 19 november 2009 i mål nr B1354-07) har lärare även då en nödvärns- eller nödsituation inte råder en viss rätt att inom ramen för sitt tillsynsansvar företa kroppsliga ingrepp mot en elev. Som en del i det ansvaret kan exempelvis en lärare i de flesta fall ha rätt att handgripligen sära på elever som är inbegripna i ett slagsmål. Bestämmelserna i skollagen innebär inte någon inskränkning av denna rätt utan syftar till att tydliggöra att rektorer och lärare utöver nödvärnsrätten har en rätt att ingripa på annan grund. För att komma till rätta med en akut och besvärlig situation kan rektor och lärare med stöd av den nya regleringen besluta t.ex. om tillfälliga omgrupperingar av elever inom klassrummet eller att ge elever tillsägelser. Andra åtgärder som faller in under bestämmelsens tillämpningsområde är utvisning och kvarsittning men för tydlighetens skull regleras dessa åtgärder även i egna bestämmelser. Lärarnas möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder föreslås dock begränsas till de egna undervisningstillfällena eller motsvarande tider när eleverna står under lärarens direkta ledning, t.ex. på raster, på skolgården eller under en friluftsdag eller ett studiebesök. Om det fortfarande finns behov av trygghetsskapande åtgärder när lärarens ansvar upphör, t.ex. efter skoldagens slut, är det alltså rektorn som i enlighet med bestämmelserna ska besluta om dessa. Åtgärderna ska vara framåt-syftande. Regeringen instämmer i synpunkterna från bl.a. Svea hovrätt att åtgärden endast får vidtas om den står i rimlig proportion till åtgärdens syfte och övriga omständigheter samt att den inte får kränka elevens integritet och värdighet. Samma regler gäller för skolor med offentliga och enskilda huvudmän.

Det kan också särskilt framhållas att åtgärderna alltid ska vara inriktade på att förbättra elevens framtida uppträdande – inte vara en bestraffning för elevens tidigare uppträdande. Syftet med de åtgärder som vidtas ska alltid vara att förbättra skolsituationen såväl för den elev som är föremål för åtgärder som för övriga elever. Självklart får åtgärderna inte heller inskränka elevernas grundläggande fri- och rättigheter enligt regeringsformen. Åtgärder enligt den föreslagna bestämmelsen får t.ex. aldrig riktas mot en elev på grund av att eleven har använt sig av sin grundlagsskyddade rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet. Att åtgärderna ska vara försvarliga med hänsyn till deras syfte innebär bland annat att kollektiv bestraffning aldrig kan komma i fråga, vilket följer redan av de principer som gäller för den svenska rättsordningen.

Regeringen vill också framhålla att vissa andra åtgärder, som i dag anges i förordningarna, självklart kan vidtas även utan uttryckligt stöd i författningarna. Det rör sig t.ex. om kontakt med elevens vårdnadshavare och information till rektorn.

Bestämmelserna om allmänna befogenheter bör så långt som möjligt vara gemensamma för alla skolformer och ska gälla även för fritidshemmet. Med hänsyn till barnens och elevernas låga ålder anser regeringen dock inte att förskolan ska omfattas av de föreslagna bestämmelserna.

Åtgärder av en rektor eller en lärare med stöd av dessa bestämmelser kan leda till någon av de särskilda åtgärder som föreslås längre fram i detta avsnitt.

9.3 Disciplinära och andra särskilda åtgärder

Regeringens förslag: En lärare ska få visa ut en elev ur undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass. En elev ska kunna beordras att stanna kvar högst en timme efter skoldagens slut eller infinna sig högst en timme innan elevens undervisning börjar.

Rektorn ska få besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om andra vidtagna åtgärder inte varit tillräckliga eller om de annars är nödvändiga för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero. Endast om det finns synnerliga skäl får en sådan åtgärd gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock aldrig gälla en längre tid än fyra veckor. Om åtgärderna inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter ska rektorn få besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet. Beslutet om en sådan tillfällig placering ska fattas i samråd med rektorn vid den mottagande skolenheten och vårdnadshavaren ska informeras om beslutet innan omplaceringen genomförs.

Rektorn ska se till att orsaken till olämpligt uppträdande utreds och att åtgärder vidtas för att få eleven att ändra sitt beteende. En elev ska kunna tilldelas en skriftlig varning av rektorn.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksdagens ombudsmän (JO)* och *Statens skolverk* anser att det bör klargöras hur bestämmelserna om lärares allmänna befogenhet samt om utvisning och ”kvarsittning” förhåller sig till varandra. *Svea hovrätt* anser att ordet ”förseelse” är mindre lämpligt. *Barnombudsmannen (BO)* framhåller att det bör införas en bestämmelse som uttryckligen förbjuder kollektiv bestraffning.

Enligt *BO* kan det ibland vara befogat med disciplinära åtgärder när elever stör studieron, men *BO* avstyrker i likhet med *BRIS (Barnens rätt i samhället)* möjligheten till kvarsittning då det inte handlar om att skapa studiero utan enbart om en bestraffning för den enskilde eleven. *Lärarnas Riksförbund*, *Barnverket* samt *Norrköpings kommun* framhåller också att denna bestämmelse inte får användas i bestraffningssyfte, det måste handla om att ta igen sådant som eleven missat p.g.a. tidigare utvisning. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* medger att en lärare måste kunna visa ut en elev som hotar ordningen i klassrummet, men avvisar möjligheten till kvarsittning då detta inte skulle kunna förekomma på en arbetsplats. *Riksförbundet FUB* ställer sig mycket tveksamt till disciplinära åtgärder för elever i särskolan, då dessa elever inte alltid har möjlighet att förstå samband mellan orsak och verkan eller anledningen till varför de bestraffas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att dagens bestämmelser om disciplinära åtgärder förändras och förtydligas. För att alla elevers rätt till trygghet och studiero ska kunna säkerställas behövs ett tydligt regelverk som ger skolan förutsättningar att tillhandahålla en god studiemiljö. Disciplinära åtgärder som riktar sig mot enskilda elever bör också kompletteras med eller åtföljas av åtgärder med syfte att komma åt brister på system- och verksamhetsnivå. De kortsiktiga disciplinära åtgärderna bör också åtföljas av långsiktiga åtgärder med fokus på övriga behov av stöd som eleven kan ha. Självklart måste de bestämmelser som reglerar disciplinära åtgärder tillämpas med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 10 §).

I dag skiljer sig regleringen av disciplinära åtgärder avsevärt mellan de obligatoriska och de frivilliga skolformerna. För de obligatoriska skolformerna finns regler om tillsägelse, kontakt med vårdnadshavare, utvisning från klassrummet samt kvarsittning högst en timme efter skoldagens slut. Är inte dessa insatser tillräckliga ska ärendet anmälas till elevvårdskonferensen och i nästa steg till styrelsen för utbildningen.

För gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns regler om tillsägelse, utredning av lärare och rektor, utvisning från undervisningspass och skriftlig varning. För kommunal vuxenutbildning finns ett utredningskrav på styrelsenivå. För ungdomsskolans frivilliga skolformer och kommunal vuxenutbildning finns dessutom avstängning och förvisning.

Gymnasieskolan och de olika skolformerna inom vuxenutbildningen är frivilliga utbildningar för ungdomar respektive för vuxna. Detta motiverar att det behövs andra disciplinära åtgärder, framför allt om elevernas närvaro, än i de obligatoriska skolformerna där det råder skolplikt. Det finns dock starka skäl att föreslå en mer enhetlig reglering än vad som gäller i dag på detta område. Som ovan nämnts har dagens reglering skapat en osäkerhet bland skolans personal avseende vad man får och inte får göra. Regleringen är samtidigt i vissa avseenden närmast övertydlig. En för olika skolformer mer enhetlig reglering skapar en ökad tydlighet på området. En så långt som möjligt gemensam reglering oavsett skolform är också en av de grundläggande utgångspunkterna i denna lag.

Regeringen föreslår därför att bestämmelserna om disciplinära åtgärder i denna lag ska vara gemensamma för skolformerna. Med hänsyn till barnens och elevernas låga ålder anser regeringen inte att förskolan och förskoleklassen, med undantag för att bestämmelserna om omplacering, ska gälla även elever i förskoleklassen, ska omfattas av de föreslagna bestämmelserna. Bestämmelserna bör inte heller vara tillämpliga för fritidshemmet.

Bestämmelserna om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning bör finnas med även i denna lag och i praktiken utgöra de första åtgärderna efter tillsägelse och kontakt med vårdnadshavarna för att upprätthålla ordning och studiero. Enligt regeringens uppfattning bör begreppet kvarsittning vidgas så att det förutom att eleven ska stanna kvar en timme efter skoldagens slut också kan innebära att eleven finner sig i skolan högst en timme innan den schemalagda undervisningen börjar för dagen. Åtgärden kvarsittning bör då tolkas som att eleven tar igen förlorad tid, oavsett om det sker efter skoldagens slut eller innan skoldagen börjar.

Regeringen föreslår dessutom i denna lag att rektorn får besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen på annat sätt inom skolenheten eller vid en annan skolenhet om åtgärderna som vidtagits inte varit tillräckliga eller om det av andra skäl är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero. Denna åtgärd kan tillämpas först efter att en utredning vidtagits och åtgärderna som föreslagits där inte varit verkningsfulla. Det kan också handla om en akut åtgärd som kräver en omedelbar omplacering. Vårdnadshavaren ska informeras innan en sådan omplacering genomförs. I detta sammanhang bör också nämnas möjligheten för kommunen att permanent flytta en elev i grundskolan om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Regeringen föreslår att denna möjlighet i den nya skollagen även ska finnas i grundsärskolan.

De disciplinära åtgärder som föreslås i denna lag ska inte användas i bestraffningssyfte. Avsikten är att de ska leda till ett ändrat beteende hos den elev som är föremål för åtgärderna och därmed skapa en bättre skolsituation såväl för den aktuella eleven som för övriga som verkar i skolan. Om en elev fortsätter med sitt olämpliga beteende eller gör sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn därför se till att saken utreds. Om förutsättningarna för skyldigheten att utreda en elevs behov av särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. Med utgångspunkt i vad som framkommit i utredningen av elevens olämpliga beteende ska rektorn se till att det vidtas åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende. En sådan åtgärd kan vara att tilldela eleven en skriftlig varning. Det kan också handla om att ge eleven stöd i undervisningen eller annat stöd från elevhälsan om det visar sig att eleven är i behov av detta. Bestämmelserna förutsätter att de disciplinära åtgärder som vidtas dokumenteras av skolans personal. Lagens bestämmelser om möjligheten att visa ut en elev från klassrummet för återstoden av ett undervisningspass samt att ålägga eleven kvarsittning under högst en timme efter skol-dagens slut bör naturligtvis inte gälla utbildningar för vuxna. Utbildningar för vuxna bedrivs inte alltid i traditionell undervisningsform. Det är dessutom inte möjligt att i dessa sammanhang använda sig av ett begrepp som ”skoldag”. Omfattningen och utformningen av en vuxens deltagande i en utbildning är individuell och de organiserade formerna för lärandet kan därför se mycket olika ut.

9.3.1 Avstängning

Regeringens förslag: I grundskolan, specialsolan och sameskolan ska en elev kunna stängas av från utbildningen i högst en vecka om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild vuxenutbildning ska det finnas två typer av avstängning, dels tidsbegränsad avstängning på grund av vilseledande vid bedömning av elevens kunskaper, störande eller hindrande av utbildningens bedrivande, kränkande behandling m.m., dels avstängning utan tidsbegränsning om eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktiskt inriktad utbildning. I brådskande fall ska rektorn kunna fatta interimistiskt beslut om avstängning.

I skollagen ska termerna tidsbegränsad och icke tidsbegränsad avstängning användas (inte termerna förvisning och skiljande från utbildningen).

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsrätten i Stockholms län* anser att rekvisitet ”trygghet och studiero” behöver belysas närmare. *Statens skolverk* tillstyrker förslaget om möjlighet till avstängning, med förbehållet att elever i grundsärskolan inte omfattas. Enligt Skolverket kan konsekvenserna av en avstängning för elever i grundsärskolan bli mycket allvarigare och mer långtgående än för elever i grundskolan. *Statens skolinspektion* ifrågasätter också lämpligheten i att elever i grundsärskolan omfattas av regleringen, bl.a. utifrån risker för tillämpningsproblem eftersom särskild hänsyn bör kunna tas till grundsärskoleelevers personliga förutsättningar. Enligt Skolverket och Skolinspektionen måste det också tydliggöras vem som har tillsynsansvaret för eleverna då de inte vistas i skolan. Skolinspektionen pekar också på vikten av att regleringen kring avstängningen är tydlig för att undvika en alltför vidsträckt tolkning och det bör därför övervägas om det i stället ska krävas synnerliga skäl. *Barnombuds- mannen (BO)*, som i princip stödjer förslaget, är också av uppfattningen att skälen för avstängning bör förtydligas. Däremot kritiserar BO, i likhet med *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, avstängningens längd, som enligt BO står i strid med Barnkonventionens tjuugoåttonde artikel. *Läraryrket* avvisar, med hänvisning till Barnkonventionen, förslaget om avstängning. Förbundet anser att varje skola måste ha en plan för akuta situationer, som får innefatta långtgående åtgärder men aldrig inskränka elevens rätt till undervisning. *Lärarnas Riksförbund* har inga invändningar mot förslaget, men betonar att det krävs praktiskt stöd hur avstängningstiden ska utformas så att elevens rätt till undervisning tillgodoses.

Skolverket ifrågasätter om avstängning på grund av att eleven försökt vilseleda i fråga om sina kunskaper bör kunna verkställas omedelbart, då det knappast har direkt inverkan på andra elevers skolsituation.

Skälen för regeringens förslag: I dag finns ingen möjlighet att stänga av elever i de obligatoriska skolformerna från utbildningen. I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och den kommunala vuxenutbildningen är det i dag möjligt att helt eller delvis stänga av en elev från utbildningen i högst två veckor om syftet med tidigare insatser inte uppnåtts, om elevens beteende kan inverka skadligt på andra elever eller om det finns andra särskilda skäl. Som ett alternativ till avstängning kan eleven förvisas från gymnasieskolan för en viss tid, dock högst tre terminer utöver den termin när beslutet meddelades.

Inom den kommunala vuxenutbildningen kan en elev i dag skiljas från utbildningen, stängas av eller förvisas på samma grunder som inom gymnasieskolan. Om en elev inte kan anpassa sig till de arbetsformer som utbildningen bygger på eller, för utbildningar där arbetsplatsförlagd utbildning eller praktik ingår visat sig uppenbart olämplig i den praktiska tjänstgöringen, får eleven skiljas från utbildningen för en viss tid, högst ett och ett halvt år.

Utbildningen i de obligatoriska skolformerna omfattas av skolplikten och eleverna i dessa skolformer har en lagstadgad rätt till utbildning. Detta innebär att de bestämmelser om avstängning m.m. som gäller för de frivilliga skolformerna inte kan tillämpas på de obligatoriska skolformerna. Det finns dock ett behov av att i vissa akuta situationer för en kortare tid kunna stänga av en elev även i de obligatoriska skolformerna.

Regeringen anser i likhet med vissa remissinstanser, att elevernas individuella förutsättningar och behov medför att avstängning lämpar sig mindre väl för elever i grundsärskolan. Elever i grundsärskolan ska därför inte omfattas av den föreslagna regleringen.

Vidare anser regeringen att en elev i de obligatoriska skolformerna ska kunna stängas av från utbildningen i högst en vecka, om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero och tidigare åtgärder inte varit verkningsfulla, eller det finns andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende. Andra särskilda skäl kan t.ex. vara att eleven vid ett enstaka tillfälle betett sig så kvalificerat olämpligt att en avstängning är nödvändig. I sakens natur ligger att denna bestämmelse ska tillämpas med stor restriktivitet. Andra åtgärder för att komma tillrätta med elevens uppträdande ska ha visat sig otillräckliga. Avstängning är således en yttersta åtgärd i fall då andra åtgärder har prövats men inte fått avsedd effekt. Rektorn ska besluta om sådan avstängning och eleven ska erbjudas kompensation för den undervisning hon eller han går miste om av till följd av avstängningen. Kompensationen kan t.ex. bestå i att eleven erbjuds hemundervisning under den tid avstängningen gäller eller erbjuds extra undervisning efter det att skolsituationen har lösts. En elev i de obligatoriska skolformerna ska inte kunna stängas av vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår. Eftersom det här handlar om åtgärder för att komma tillrätta med akuta situationer bör beslutet gälla omedelbart om inte annat beslutas. Eleven och vårdnadshavarna ska ges tillfälle att yttra sig innan beslutet fattas. Under avstängningen återförs tillsynsansvaret enligt föräldrabalken till vårdnadshavarna. Hur tillsyn och sysselsättning ordnas får anpassas efter omständigheterna i det enskilda fallet.

Inom de frivilliga skolformerna ska, liksom i dag, finnas möjlighet att stänga av elever även under längre tid. I brådskande fall ska rektor interimistiskt kunna stänga av en elev.

I dag används begreppet förvisning inom gymnasial utbildning och kommunal vuxenutbildning för avstängning som sträcker sig längre än två veckor. Begreppet förvisning är enligt regeringens uppfattning ålderdomligt och gränsdragningen till begreppet avstängning är oklar.

I promemorian *Vuxenutbildningslag* (Ds 2005:33) föreslogs att ett nytt avstängningsbegrepp skulle ersätta det som tidigare ingick i begreppen avstängning, förvisning och skiljande från utbildningen. Enligt förslaget skulle det finnas olika typer av avstängning. Dels borde det finnas avstängning med tidsbegränsning när den studerande gjort sig skyldig till fusk, kränkande behandling eller annars uppfört sig på ett sådant sätt som kan antas inverka skadligt på andra elever m.fl., och dels avstängning utan tidsbegränsning i de situationer där skiljande från utbildningen i dag kan bli aktuellt.

Regeringen ansluter sig i detta avseende till de principiella överväganden som görs i promemorian. Regeringen föreslår därför att det för

samtliga frivilliga skolformer ska finnas två typer av avstängning. Det ska finnas möjlighet till tidsbegränsad avstängning i fall då eleven gjort sig skyldig till fusk, stört eller hindrat utbildningens bedrivande, utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling eller att elevens uppförande på annat sätt inverkar på övriga elevers trygghet och studiero. Sådan avstängning ska normalt inte avse längre tid än två veckor. Om syftet med sådan avstängning inte har uppnåtts eller om det annars bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande, får också avstängningen avse längre tid, dock högst pågående kalenderhalvår samt tre ytterligare kalenderhalvår. Det bör också finnas möjlighet till avstängning med eller utan tidsbegränsning vid utbildningar där det ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd och eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktik eller arbetsplatsförlagt lärande. En elev som stängs av utan tidsbegränsning från en utbildning med praktiska inslag bör få stöd att hitta annan lämplig möjlighet att fullfölja en gymnasieutbildning eller få annan sysselsättning. Eventuellt kan utbildning på ett annat nationellt program vara ett lämpligt alternativ. I sista hand är bestämmelsen i 29 kap. 8 § om kommunens ansvar att följa elever som tillhör gymnasieskolans målgrupp i syfte att kunna erbjuda lämpliga individuella åtgärder tillämplig. Ett beslut om avstängning utan tidsbegränsning från utbildning med praktiska inslag kan omprövas om t.ex. den avstängde elevens livssituation ändrats och grunden för avstängning inte längre är relevant.

Begreppen förvisning och skiljande från utbildning tas därmed bort från författningstexten och ersätts av ett bredare avstängningsbegrepp.

Bestämmelser om överklagande av beslut om avstängning finns i 28 kap.

9.4 Proportionalitetsprincip och dokumentation

Regeringens förslag: Beslut om disciplinära åtgärder och tillfälliga omplaceringar av elever ska bara få fattas om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

När ett beslut om en disciplinär åtgärd, tillfällig omplacering eller omhändertagande av föremål fattas ska det dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppens lämnade inget förslag i dessa delar.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* och *Diskrimineringsombudsmannen* har anfört att lagen, mot bakgrund av åtgärdernas karaktär, borde innehålla ett krav på proportionalitet vid tillämpningen. *Statens skolinspektion* anser att en bestämmelse om dokumentation bör införas. *Handikappförbundens samarbetsorgan* anser att de åtgärder som vidtas bör dokumenteras i ett åtgärdsprogram och därigenom vara möjliga att överklaga.

Skälen för regeringens förslag: Även om utgångspunkten alltid bör vara att trygghet och studiero ska säkerställas genom ett förebyggande arbete så anser regeringen att det behövs utökade möjligheter att kunna

säkerställa trygghet och studiero när problemen har uppstått. De åtgärder som föreslås kan många gånger vara ingripande för den enskilde eleven och regeringen anser att rättssäkerhetsskäl motiverar att generella bestämmelser om proportionalitet och dokumentation införs i lagen. I avsnitt 9.2 behandlas proportionalitet i anslutning till rektors och lärares allmänna befogenheter samt dokumentation vid omhändertagande av föremål.

10 Åtgärder mot kränkande behandling

10.1 Förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

<p>Regeringens bedömning: Huvudprinciperna i dagens skollag om åtgärder mot kränkande behandling bör gälla även i den nya skollagen.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Mjölby kommun* och *BRIS (Barnens rätt i samhället)* instämmer i förslaget. Enligt BRIS är bestämmelserna mycket bra ur de utsatta barnens och elevernas perspektiv.

Skälen för regeringens bedömning: Lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever trädde i kraft den 1 januari 2006 (prop. 2005/06:38, bet. 2005/06:UbU4, rskr. 2005/06:149). Lagen upphävdes den 1 januari 2009 samtidigt som den nya diskrimineringslagen (2008:567) trädde i kraft (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219). 2006 års lag förbjöd dels diskriminering, dels vad som i lagen benämndes annan kränkande behandling. De bestämmelser i 2006 års lag som handlade om diskriminering flyttades över till den nya diskrimineringslagen medan de bestämmelser som handlade om annan kränkande behandling flyttades över till ett eget kapitel, 14 a kap. i skollagen (1985:1100). 14 a kap. skollagen trädde i kraft den 1 januari 2009 (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219).

Syftet med bestämmelserna i 14 a kap. skollagen är att motverka kränkande behandling av barn och elever. Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt skollagen. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. 14 a kap. innehåller bestämmelser om aktiva åtgärder, förbud mot kränkande behandling, skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling och förbud mot repressalier.

Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Detta innebär bl.a. att det ska upprättas en årlig plan för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling av barn och elever i verksamheten. Planen ska baseras på evidens och beprövad erfarenhet. Bestämmelser om målinriktat arbete och krav på årliga planer

beträffande diskriminering finns i diskrimineringslagen. Av kap. 1 i den nya skollagen framgår att all utbildning ska baseras på forskning och beprövad erfarenhet vilket även omfattar värdegrundsarbete och annan verksamhet syftande till att förebygga diskriminering, mobbning och annan kränkande behandling.

Skyldigheten att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling enligt 14 a kap. 1985 års skollag innebär att om huvudmannen eller personalen får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, är huvudmannen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 14 a kap. ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Statens skolinspektion ska se till att 14 a kap. följs. Inom Skolinspektionen finns ett barn- och elevombud som övervakar reglerna om kränkande behandling i 14 a kap. skollagen. Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn över diskrimineringslagen.

Det föreslås nu att bestämmelserna om annan kränkande behandling i 14 a kap. skollagen i huvudsak oförändrade flyttas över till ett nytt kapitel, 6 kap., i denna lag. I ett avseende föreslås dock en ändring (anmälningsplikten), se nedan

10.2 Anmälningsplikt för personal

Regeringens förslag: En lärare, en förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten ska vara skyldig att anmäla detta till förskolechefen eller rektorn. En förskolechef eller rektor, som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, ska vara skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen ska skyndsamt utreda anmälan och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Det som sägs om anmälningsplikt ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på så sätt som avses i diskrimineringslagen. För annan pedagogisk verksamhet och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet eller förskoleenhet ska motsvarande gälla för den personal som huvudmannen utser.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Anmälningsplikten stöds av samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget, däribland *Barnombudsmannen*, *Statens skolinspektion* och *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*. Skolinspektionen samt *Umeå* och *Svenljunga kommuner* betonar dock att det

huvudsakliga ansvaret att skyndsamt utreda och vidta åtgärder måste ligga på förskolechef och rektor.

Enligt DO är anmälningsskyldigheten i sig bra, men saknar motsvarighet i diskrimineringslagen. Kännedom om problemen måste dessutom utlösa en handlingsplikt hos rektor och personal.

Skälen för regeringens förslag: För att säkerställa att bestämmelserna om skyldighet att utreda uppgifter om kränkande behandling och att vidta åtgärder blir tillräckligt effektiva behövs även bestämmelser om anmälningsskyldighet för rektorer, förskolechefer, lärare, förskollärare och övrig personal. Huvudmannen måste få kännedom om uppgifterna för att utredning ska kunna inledas och eventuella åtgärder vidtas. Lärare och annan personal ska ha anmälningsskyldighet till rektor eller förskolechef. Rektor och förskolechef ska ha anmälningsskyldighet till huvudmannen.

För att ytterligare betona vikten av effektivitet i dessa ärenden föreslår regeringen att det i lagen ska skrivas in att huvudmannen skyndsamt ska utreda en anmälan. Bestämmelserna om anmälningsskyldighet ska gälla även i de fall ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen. En bestämmelse om utrednings- och åtgärdsskyldighet i fråga om trakasserier och sexuella trakasserier finns i 2 kap. 7 § diskrimineringslagen. För annan pedagogisk verksamhet som regleras i 25 kap. samt för fritidshem som inte anordnas vid skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola får huvudmannen för verksamheten utse vilken person som ska ta emot anmälningar och föra dessa vidare till huvudmannen, eftersom det inte finns någon rektor eller förskolechef för sådan verksamhet.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1, utg.omr. 16, s. 49) har angett sin avsikt att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa en anmälningsskyldighet om missförhållanden i skolan, motsvarande den s.k. Lex Sarah inom äldreomsorgen.

11 Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

11.1 Skolplikt och rätt till utbildning

Regeringens förslag: Reglerna om skolplikt och rätt till utbildning ska samlas i ett kapitel i den nya skollagen och göras mer överskådliga.

Rätten till utbildning ska även gälla för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i landet.

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna i dagens skollag om skolplikt och rätt till utbildning bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av de remissinstanser som yttrat sig, bl.a. *Socialstyrelsen* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation*

(SECO), som understryker den tydliga kopplingen mellan skolplikten och elevens rätt till en likvärdig utbildning. BRIS (Barnens rätt i samhället) välkomnar att rätten också gäller vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i landet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Skolplikten är en av hörnstenarna i det svenska utbildningssystemet. Den motsvaras av en rätt till likvärdig utbildning för eleven. Skolplikten bör även framöver vara kopplad till att eleven är bosatt i Sverige. Sveriges medlemskap i EU och vårt även i övrigt alltmer internationaliserade samhälle innebär dock att lagstiftningen om rätt till utbildning för barn som inte är bosatta i landet behöver bli tydligare. Som närmare utvecklas i avsnitt 33 Övriga bestämmelser föreslår regeringen därför att det i denna lag ska anges att vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i landet ska ha rätt till utbildning på samma villkor som de barn och ungdomar som är bosatta i landet.

Hittills har bestämmelserna om skolplikt och motsvarande rätt till utbildning funnits på olika håll i skollagen och i skolformsförordningarna. För att göra reglerna mer överblickbara och lättare att tillämpa bör de i stället så långt som möjligt samlas i ett kapitel i denna lag. Som en konsekvens av den gemensamma regleringen av utbildning för offentlig och enskild huvudman kommer bestämmelserna om skolplikt och rätt till utbildning att i större utsträckning även gälla utbildning med enskild huvudman, t.ex. när det gäller möjligheten att på försök ta emot en elev i andra skolformer

Regeringen föreslår att nuvarande regler om när skolplikten inträder, uppskjuten skolplikt och tidigare skolstart kvarstår oförändrade.

Mottagande i grundsärskolan

Barn som bedöms inte kunna nå upp till kunskapskraven i grundskolan därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt denna lag. Ett barn får dock mottas i grundsärskolan utan vårdnadshavares medgivande om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Innehållet i de bestämmelser som gäller mottagandet i grundsärskolan och att reglerna om vårdnadshavares ”vetorätt” blir permanenta kommenteras närmare i avsnitt 15 Grundsärskolan. Där utvecklas också skälen för den förändring av grundsärskolans målgrupp som regeringen föreslår rörande elever med autism eller autismliknande tillstånd.

Funktionshinder byts ut mot funktionsnedsättning

Socialstyrelsen har definierat funktionsnedsättning som en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En sådan nedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Vidare definierar Socialstyrelsen begreppet funktionshinder som en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

I enlighet med ovanstående definitioner anser regeringen att begreppet funktionsnedsättning i den nya skollagen bör användas istället för funktionshinder där så är relevant.

Mottagande i specialskolan och sameskolan

Bestämmelserna för mottagande av barn i sameskolan föreslås vara desamma som i dag och kommenteras närmare i skolformskapet som rör sameskolan.

Utbildningen i specialskolan syftar till att ge barn och ungdomar med synskada och ytterligare funktionsnedsättning, dövhet, hörselskada, dövblindhet eller grav språkstörning en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan eller särskolan. Elever som tillhör målgruppen ska tas emot i specialskolan om de på grund av sin funktionsnedsättning eller av andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan. Specialskolan har redan i dag väl utbyggda rutiner för att utreda om eleven hör till någon av målgrupperna för specialskolan. Regeringen föreslår att dessa rutiner formaliseras genom att en bestämmelse införs i skollagen om att beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Alla elever inom specialskolan kommer dock inte alltid att behöva utredas ur alla dessa synvinklar. Därför föreslår regeringen att omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

11.2 Skolpliktens upphörande

11.2.1 Skolpliktens upphörande generellt och när målen uppnått dessförinnan

Regeringens förslag: Som huvudregel ska skolplikten upphöra vid utgången av vårterminen det nionde året, eller om eleven går i specialskolan, det tionde året, efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten.

Om en elev tidigare uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås i den skolform där eleven fullgör sin skolplikt ska skolplikten upphöra.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Enligt *Barnombudsmannen (BO)* bör skolplikten sluta vid samma ålder för alla elever för att undvika diskriminering enligt artikel 2 i Barnkonventionen. Därför avstyrks att skolplikten upphör efter

tio år i specialskolan, i vilket *Handikappförbundens samarbetsorgan* instämmer. BO tillstyrker däremot att skolplikten ska upphöra tidigare om en elev uppnått de kunskapskrav som minst ska uppnås. *Lärarnas Riksförbund* är av uppfattningen att bestämmelserna kring skolpliktens tidigare upphörande måste förtydligas. *Karlskrona kommun* är kritisk till att hemkommunen ska ansvara för prövning om upphörande i förtid. Det kommer att krävas ett tungrovt administrativt system för att hemkommunen ska kunna besluta om elever i fristående skola eller i annan kommuns skola. *Friskolornas riksförbund* menar därför att huvudmannen för den undervisande skolan bör göra dessa bedömningar och prövningar.

Lärarnas Riksförbund samt *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att förskoleklassen bör avskaffas till förmån för tioårig grundskola och att skolplikten därmed ska upphöra vid utgången av vårterminen det tionde året.

Skälen för regeringens förslag: Enligt hittills gällande bestämmelser är skolpliktens upphörande i förtid och möjligheten att få fortsatt utbildning efter skolpliktens upphörande kopplade till om eleven har eller inte har tillfredsställande slutfört högsta årskursen. En elev som fyllt 16 år har rätt att sluta grundskolan, om hon eller han har slutfört sista årskursen. Detsamma gäller även en elev som kanske bara är 15 år, men som börjat skolan som sexåring.

I de olika ämnena finns kunskapskrav som minst ska uppnås, angående att begreppen ”mål som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” ersätts av begreppet ”kunskapskrav”. De kunskapskrav som eleven ska uppnå är förenade med rättsliga verkningar för eleven, t.ex. i samband med betygssättning. De nya tydligare bestämmelserna om särskilt stöd, som regeringen föreslår, är också mer fokuserade än tidigare på processen för att eleverna ska få så goda förutsättningar som möjligt att nå kunskapskraven. Elever är olika och har olika förutsättningar och det är därför naturligt att de kan behöva varierande tid och olika insatser för att nå kunskapskraven. Rätten till utbildning bör därför inte i första hand vara knuten till elevernas ålder.

Utifrån vad som ovan sagts föreslår regeringen således att skolpliktens upphörande och rätten till fortsatt utbildning efter skolpliktens upphörande huvudsakligen bör knytas till elevernas uppnående av de kunskapskrav som finns för utbildningen. Även om detta innebär att en elev kan sluta grundskolan, innan hon eller han har fyllt 16 år eller har slutfört högsta årskursen, innebär det enligt regeringens mening inte några nämnvärda förändringar jämfört med i dag.

I detta sammanhang är det viktigt att poängtera bredden i kunskapskraven. Det handlar inte enbart om att tillägna sig faktakunskaper utan också om att utveckla värderingar och ett kritiskt tänkande, att kunna se sammanhang och att arbeta tillsammans med andra. För att skolplikten ska upphöra i förtid ställs, enligt dagens regler, långtgående krav på en elev. Det torde därför förekomma i mycket begränsad utsträckning. Regeringens förslag avser inte att öka utrymmet för skolpliktens fullgörande i förtid. Det ska också påpekas att även om begreppet årskurs avskaffas just i detta sammanhang, anser regeringen att begreppet årskurs av rättssäkerhetsskäl bör behållas på andra ställen i skollagstiftningen. I

de bestämmelser som reglerar elevers skyldighet och rätt att fullfölja utbildningen i grundskolan relateras detta till begreppet årskurs.

Begreppet årskurs behövs också för att på ett precist och adekvat sätt kunna ange en position i utbildningen, t.ex. när betyg ska sättas eller nationella prov genomföras.

Frågan om skolpliktens fullgörande i förtid ska prövas av elevens hemkommun, som enligt lag har det yttersta ansvaret för att skolplikten fullgörs. Denna myndighetsutövning lämpar sig inte för enskilda, som i praktiken ibland är en enskild fysisk person, att utöva. För elever i specialskolan ska frågan prövas av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Regeringens förslag i detta avseende omfattar inte elever i grundsärskolan eller elever med utvecklingsstörning i specialskolan som läser enligt särskolans kursplaner, eftersom de har en studiegång som är inriktad mot individuella mål.

11.2.2 Skolpliktens upphörande ett år senare

Regeringens förslag: För den elev som inte gått ut högsta årskursen när skolplikten annars skulle ha upphört, ska skolplikten upphöra ett år senare, dock senast när eleven fyller 18 år.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Malmö, Åre, Essunga* och *Skellefteå kommuner*. *Sveriges Kommuner och Landsting* bedömer att förslaget kommer att leda till kostnadsökningar, såvida inte eleverna stannar i grundskolan i stället för att gå på gymnasieskolans individuella program. *Ekerö kommun* konstaterar dock att förslaget troligen innebär att antalet elever på detta program minskar. Vidare menar *Malmö kommun* att det kommer att röra sig om ett litet antal elever som kan komma i fråga.

Förslaget avvisas däremot av *Barnombudsmannen (BO)*, som menar att det strider mot principen om icke-diskriminering. Enligt BO är rätten att slutföra utbildningen när skolplikten upphört tillräcklig, en uppfattning som *Umeå kommun* delar.

Friskolornas riksförbund och *Kunskapsskolan i Sverige AB* anser att fristående skolhuvudmän bör kunna besluta om förlängning av skolplikt.

Skälen för regeringens förslag: Grundskolan och motsvarande skolformer har ett tydligt ansvar för att eleverna ska fullfölja skolgången där och uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås, innan de går vidare till nästa fas, en gymnasial utbildning. Alla reformer av grundskolans styrsystem och måldokument, som har aviserats eller beslutats, syftar till att göra det tydligt att eleverna har rätt att få med sig de kunskaper som behövs från den obligatoriska skolan. Även reformeringen av gymnasieskolan har denna inriktning.

Av ovanstående skäl är det viktigt att det tydligt syns i skollagen att en elev som inte nått kunskapskraven i grundskolan har en rätt att slutföra utbildningen där, innan steget tas till nästa nivå i utbildningssystemet. Förutsättningarna för en elev som inte anses ha fullföljt hela sin grundskoleutbildning att klara antagningskraven och att sedan lyckas i gymna-

sieskolan kan inte bedömas som goda. Kommunen har även i dag ansvar för att dessa elever får fullfölja sin grundskoleutbildning, antingen i grundskolans regi eller inom ramen för ett individuellt program i gymnasieskolan. Det är viktigt att markera att grundskolan har ett ansvar för att eleverna får fullfölja sin utbildning. Regeringen föreslår därför att skolplikten inte upphör vid utgången av vårterminen det nionde året (tionde i specialskolan) efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten för en elev som inte gått ut högsta årskursen, utan först ett år senare. Med ”inte gått ut högsta årskursen” avses i detta sammanhang att eleven i sitt nionde skolår (eller tionde i specialskolan) inte påbörjat den högsta årskursen.

Regeringen anser inte att detta kommer att innebära några större förändringar jämfört med i dag. Skälet till att införa en förlängd skolplikt är snarare att markera vikten av att grundskolan har fullföljt sitt uppdrag, innan eleven går vidare till nästa nivå.

Regeringen föreställer sig att den elevgrupp, som kan bli aktuell för tvångsvis förlängd skolplikt, är liten. Det gäller elever, som börjat skolan vid åtta års ålder, elever som gått samma årskurs två gånger någon gång under grundskoletiden samt elever som kommit till Sverige sent under sin skolgång och därför placerats in i en årskurs som inte motsvarar deras ålder. Förutsättningen för att skolplikten ska förlängas är att eleven inte nått de kunskapskrav som minst ska uppnås, när skolplikten normalt skulle ha upphört. Skulle någon elev stämma in på någon av dessa definitioner och ändå mot förmodan ha nått kunskapskraven, tillämpas bestämmelsen om att skolplikten upphör när en elev har nått kunskapskraven. Den förlängda skolplikten kan kombineras med beslut om olika former av särskilt stöd och i vissa fall med anpassad studiegång. Eleven får också göra en prövning när som helst under det tillkommande året. För en elev som flyttar utomlands upphör skolplikten.

Frågan om förlängd skolplikt ska prövas av hemkommunen eller för elever i specialskolan av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Beslutet ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. I den slutliga bedömningen kan i enstaka fall finnas individuella omständigheter som gör att en tvångsvis förlängning av skolplikten inte är lämplig. Kommunen kan då fatta ett beslut som innebär att eleven inte behöver vara kvar i grundskolan ytterligare ett år. Rätten att få fullfölja utbildningen i grundskolan under ytterligare två år kvarstår dock om eleven ändrar sig. Som framgår ovan anser regeringen att denna typ av myndighetsutövning inte lämpar sig för enskilda att utöva. När eleven går i annan kommuns skola eller i en fristående skola är det naturligtvis extra viktigt att kommunikationen mellan elevens skola och hemkommunen fungerar på ett bra sätt inför beslutet.

Regeringen har överlämnat propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) till riksdagen, som beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). I propositionen konstateras bl.a. att det bör finnas individanpassade utbildningsalternativ för obehöriga elever. Utbildningsalternativen bör vara tydliga och ha som utgångspunkt att olika målgrupper har olika behov. I september 2009 remitterades departementspromemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (dnr U2009/5552/G). Promemorian innehåller bl.a. en beskrivning av de särskilda program som föreslås ersätta dagens individuella program. Regeringen avser efter att

remissomgången avslutats och frågan är färdigberedd återkomma med förslag i detta avseende. Syftet med fullgörandet av utbildningen i grundskolan är att eleven ska kunna avsluta grundskoleutbildningen som helhet med ett tillfredsställande resultat. Frågan som bereds i anslutning till gymnasiereformen handlar istället mer specifikt om att eleven ska bli behörig till studier på ett nationellt program i gymnasieskolan.

11.2.3 Rätt att slutföra utbildningen i två år när skolplikten upphört

Regeringens förslag: En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen även om skolplikten upphör dessförinnan.

En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år. Eleven har under denna tid rätt till minst 800 timmars undervisning utöver den garanterade undervisningstiden.

En elev i grundskolan eller specialskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget välkomnas av *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, som menar att det värnar elevers rätt till utbildning. *Malmö kommun* anser att förhållandet mellan rätt till fortsatt skolgång och förlängd skolplikt måste förtydligas. *Nacka kommun* instämmer också i förslaget, men anser att skolhuvudmannen bör kompenseras för de extra kostnader som förslaget innebär.

Friskolornas riksförbund anser att respektive skolhuvudman bör pröva rätten att slutföra utbildningen.

Skälen för regeringens förslag: Elever som fått sin skolplikt uppskjuten eller som behövt fler år än normalt för att ta sig igenom utbildningen ska, enligt regeringens uppfattning, ges möjlighet att genomgå den sista årskursen, trots att skolplikten upphört.

Enligt 1985 års skollag består grundsärskolan av tio årskurser och ungdomar som fullföljt den nionde årskursen har rätt att få fortsatt utbildning i årskurs 10. Regeringen anser att elever i grundsärskolan bör kunna erhålla utbildning i samma omfattning som tidigare, varför eleverna ges rätt att fullborda utbildningen under två år efter det att skolplikten upphört. Eleverna ska också ha rätt till 800 timmars undervisning utöver den garanterade undervisningstiden, eftersom grundsärskolan i denna lag föreslås ha endast nio årskurser.

Som ett led i att stärka alla elevers rätt att fullfölja sin utbildning ska, enligt regeringen, elever i grundskolan och specialskolan som inte nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform slutföra utbildningen under ytterligare två läsår. Med att slutföra utbildningen avses att få godkända betyg i alla ämnen i slutbetyget. Frågan om eleven uppnått kunskapskraven prövas av hemkommunen eller för elever i specialskolan av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Som framgår

ovan anser regeringen att denna typ av myndighetsutövning inte lämpar sig för enskilda att utöva.

Sedan den 1 juli 2009 kan vissa elever i specialskolan, som får sin utbildning vid Ekeskolan, få möjlighet till ytterligare skolgång till och med vårterminen det år de fyller 21 år. Denna bestämmelse föreslås gälla även i denna lag.

11.3 Deltagande i utbildning

Regeringens förslag: Skyldigheten för elever som inte är skolpliktiga att delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen ska förtydligas i den nya skollagen.

Bestämmelsen i förordningarna för de obligatoriska skolformerna om elevers närvaro ska flyttas in i nya lagen. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från utbildningen ska rektorn samma dag se till att elevens vårdnadshavare informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl ska vårdnadshavarna inte behöva informeras samma dag.

Rektorn ska besluta om ledighet.

Befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen ska bara kunna medges när det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut ska endast få avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget får stöd av de flesta remissinstanser som yttrat sig. *Statens skolverk* framhåller dock att vad som kan vara giltiga skäl för frånvaro bör exemplifieras. Vidare stödjer Skolverket att det ska krävas synnerliga skäl för befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen, något som enligt Skolverket är viktigt ur ett elevperspektiv och för ökad måluppfyllelse. Enligt *Barnombudsmannen* och *Älvsbyns kommun* stärks rätten till en likvärdig utbildning för alla barn i och med förslaget. Mot bakgrund av att undervisningen i skolan ska utformas så att alla elever kan delta oberoende av religiös eller filosofisk uppfattning efterfrågar *Kammarrätten i Stockholm* exempel på vad som avses med synnerliga skäl. Även *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* efterfrågar vägledning när det gäller under vilka förutsättningar befrielse från obligatoriska inslag ska medges. DO delar visserligen uppfattningen att möjligheten till befrielse från undervisning använts på ett sätt som gått längre än vad som avsetts, men menar ändå att särskilda skäl är tillräckligt. *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* instämmer i att särskilda skäl är tillräckligt och menar också att beslut om befrielse från undervisning ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag

Elever som inte längre har skolplikt kan under de förutsättningar som har angetts tidigare ha rätt till fortsatt utbildning i någon av de obligatoriska skolformerna. Enligt dagens skollag omfattas emellertid inte dessa eller andra elever, som inte har skolplikt, av regleringen om skyldighet att

delta i verksamheten som anordnas för att ge utbildningen. Det får dock förutsättas att även elever som inte är skolpliktiga och som utnyttjar sin rätt till utbildning deltar i verksamheten på samma sätt som skolpliktiga elever. Även om eleverna inte omfattas av skolplikten anser regeringen att det är rimligt att ställa krav på deras närvaro. Bestämmelsen om skyldighet att delta i verksamheten bör således även omfatta elever som inte har skolplikt, t.ex. om de är äldre än 16 år eller om de inte är folkbokförda i landet. I enlighet med detta resonemang bör även bestämmelserna om ledighet från utbildningen omfatta dessa elever.

Information om frånvaro

Hittills har det i skolformsförordningarna och i läroplanen funnits bestämmelser om samarbete och information mellan skola och hem. Syftet med dessa bestämmelser är att tillsammans med de ovan redovisade reglerna om skolplikt och närvaroplikt minska riskerna för att en elevs frånvaro inte ska fångas upp i ett tidigt skede. Det är ytterst viktigt att det finns kontinuerliga och täta kontakter mellan skola och hem om en elevs skolsituation. För att ytterligare betona detta anser regeringen att den bestämmelse i skolformsförordningarna för de obligatoriska skolformerna som förtydligar skyldigheten att informera elevens vårdnadshavare om en elevs frånvaro ska flyttas till skollagen. Rektor eller den som rektor utser bör ansvara för att informationsskyldigheten fullgörs redan samma dag som frånvaron upptäcks. Om det finns särskilda skäl, t.ex. att frånvaron avser den sista lektionen på eftermiddagen eller att det överenskommit att all kontakt med hemmet ska ske via en person, t.ex. bara en av vårdnadshavarna, så behöver inte kontakten ske samma dag. Den föreslagna bestämmelsen innebär inte någon inskränkning av vad som i övrigt gäller om samarbete mellan skolan och hemmet.

Ledighet och befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen

Rektor ska enligt den nya skollagen besluta om ledighet för elevers enskilda angelägenheter. I dag är beslutanderätten enligt skolformsförordningarna fördelad så att kortare ledigheter beslutas av rektor, medan styrelsen för utbildningen beslutar om ledigheter som är längre än tio dagar vilket kräver synnerliga skäl. Regeringen föreslår att rektor alltid beslutar om ledighet utifrån sin kännedom om elevernas förhållanden och sitt ansvar för verksamheten.

Enligt 3 kap. 12 § första stycket skollagen (1985:1100) ska på begäran av en skolpliktig elevs vårdnadshavare eleven befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i verksamheten, om det med hänsyn till särskilda omständigheter inte är rimligt att kräva att eleven deltar. I motiven till bestämmelsen (prop. 1985/86:10 s.89) sägs att en elev inte ska behöva delta i vissa i det stora hela mindre viktiga inslag i utbildningen, om det med hänsyn till särskilda omständigheter framstår som orimligt att kräva att eleven deltar. Det anges bl.a. att det bör finnas ett utrymme för befrielse från inslag som är meningslösa för eleven, därför att han eller hon redan mer än väl behärskar det som ska uppnås med inslaget och från inslag som kan upplevas som utmanande mot bakgrund

av elevens speciella inställning och hemmiljö. Bestämmelsen ska tillämpas med återhållsamhet.

Enligt regeringens bedömning förekommer det att befrielse medges av hänsyn till elevens speciella inställning och hemmiljö på ett sätt som går längre än vad som varit lagstiftarens avsikt, och utan att försök gjorts att anpassa undervisningen. Av gällande skolförfattningar framgår att undervisningen i skolan ska vara allsidig och saklig samt utformas så att alla elever kan delta, oberoende av elevens och elevens vårdnadshavares religiösa eller filosofiska uppfattning. I skollagen och läroplanerna understryks vikten av en dialog mellan skola och vårdnadshavare. Genom en förtroendefull och fungerande dialog med hemmen kan skolan skapa förståelse för skolans verksamhet och för olika inslag i undervisningen. Skolan bör också tillfälligtvis, om det är rimligt, kunna använda gruppindelning eller andra organisatoriska och pedagogiska åtgärder för att undvika att känsliga situationer uppstår för enskilda elever eller grupper av elever. Det kan till exempel avse simundervisning där flickor och pojkar skiljs åt. Undervisningen ska dock bedrivas i enlighet med den värdegrund som finns i läroplanerna. Därmed ska det inte finnas inslag som kan uppfattas som kränkande för någon. Enligt regeringens uppfattning kan därför behovet av en bestämmelse om möjlighet till befrielse från undervisning på dessa grunder ifrågasättas. Det kan dock inte uteslutas att det i vissa utpräglade undantagsfall kan behövas en möjlighet till medge en elev befrielse från enstaka obligatoriska inslag i undervisningen. Reglerna bör därför utformas väsentligt mer restriktivt än idag. För att betona att befrielse bara ska komma i fråga i särpräglade undantagsfall ska befrielse bara kunna medges när det finns synnerliga skäl. Kravet på synnerliga skäl innebär att skälen för befrielse måste vara mycket starka. I enstaka fall kan det vara rimligt att en elev som ligger långt före i sin kunskapsutveckling och har nått kunskapskraven befrias från vissa inslag i undervisningen. I normalfallet ska dock en elev som har nått kunskapskraven när det gäller ett specifikt inslag i undervisningen gå vidare med ett mer avancerat och mer utmanande inslag. Det får överlämnas till rättstillämpningen att närmare klargöra när bestämmelsen ska tillämpas. Befrielse bör endast kunna gälla enstaka inslag i undervisningen. En elev får inte heller medges befrielse i sådan utsträckning att eleven riskerar att inte nå kunskapsmålen eller kunskapskraven i ett ämne. Ett beslut om befrielse ska därför kunna avse endast enstaka tillfällen under ett läsår.

Det bör i sammanhanget även framhållas att den tidigare rätten till befrielse från undervisning i religionskunskap för elever som tillhör vissa trossamfund, upphävdes fr.o.m. den 1 juni 1997 efter förslag i propositionen *Fristående skolor m.m.* (prop. 1995/96:200).

11.4 Ansvar för att skolplikten fullgörs

Regeringens förslag: Reglerna om hemkommunens ansvar för att skolpliktiga elever fullgör sin skolgång ska förtydligas och förenklas. Kommunen ska få möjlighet att direkt vid vite förelägga vårdnadshavare till ett barn som inte fullgör sin skolgång att se till så att

eleven fullgör skolgången, oberoende av om eleven går i en skolenhet med offentlig huvudman eller i en fristående skola. Ett beslut om föreläggande ska gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Huvudmannen för en fristående skola ska anmäla till hemkommunen när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid skolan samt utan giltig orsak i betydande utsträckning är frånvarande från obligatoriska inslag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Barnombudsmannen*, som dock understryker att ett vitesföreläggande måste vara den absolut sista utvägen. Även *Älvsbyns kommun* instämmer i förslaget och menar dessutom att skolor årligen bör rapportera om elevernas närvaro och arbetet för att elever ska fullgöra sin skolplikt. Enligt *Lunds universitet* och *Täby kommun* bör det klargöras ytterligare hur ansvaret för elevens skolplikt fördelas mellan vårdnadshavare, huvudman och hemkommun. *Stockholms kommun* framhåller vikten av att det införs effektivare sanktioner för brott mot skolplikten och likaså att det finns effektiva former för samverkan mellan skola och socialtjänst.

Friskolornas riksförbund saknar ett resonemang som klargör vilka åtgärder en kommun kan vidta när det gäller vad en fristående skola gör för att skolpliktiga elever fullgör sin studiegång.

Skälen för regeringens förslag: Det är hemkommunen, dvs. den kommun där eleven är bosatt som har ett ansvar för att se till att eleven fullgör sin skolgång. Om eleven inte kommer till skolan är kommunens skarpaste verktyg möjligheten att använda sig av vitesföreläggande. Enligt hittills gällande bestämmelser har kommunen möjlighet att vitesförelägga vårdnadshavare till elever i det offentliga skolväsendet. Detta inträffar om eleven inte fullgör sin skolgång och om detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har fullgjort det som ankommer på dem för att så ska ske. Någon motsvarande möjlighet till föreläggande mot vårdnadshavare till en elev i en fristående skola finns emellertid inte i dag. Här måste i stället kommunen först ålägga eleven skolgång i kommunens skola. I vissa fall kan det vara huvudmannen för specialskolan som ska pröva om eleven ska åläggas skolgång där.

En av grundprinciperna i regeringens förslag till en ny skollag är en reglering som så långt som möjligt är gemensam oberoende av vem som är huvudman. Med hänsyn till detta, och eftersom det saknas sakliga skäl för att denna fråga ska regleras olika för olika huvudmän, anser regeringen att hemkommunen ska ha möjlighet att vitesförelägga vårdnadshavare till en elev i en fristående skola, utan att eleven i fråga först åläggs skolplikt i en skola med kommunal huvudman. När det gäller specialskolan och sameskolan är det respektive ansvarig skolmyndighet som har möjlighet att utfärda vitesföreläggande.

Ett vitesföreläggande är en ingripande åtgärd som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut om vitesföreläggande bör föregås av en utredning av skälen till att eleven inte fullgör sin skolplikt. I utredningen bör eleven och föräldrarna komma till tals och ge sin syn på situationen. Utredningen bör ske i samråd med personal inom elevhälsan. Det är också angeläget att elever och föräldrarna får information om

innebörden av att skolplikten inte fullföljs. Vidare är det av stor vikt att vitesföreläggandet utformas på ett sådant sätt att det blir tydligt för elevens vårdnadshavare exakt vad hon eller han ska göra och vid vilken tidpunkt detta senast ska ske. Förelägganden bör alltid utformas så att elevens vårdnadshavare har en möjlighet att fullgöra sin skyldighet genom att eleven inställer sig vid en skola med offentlig huvudman, där skolplikten kan fullgöras. Elevens vårdnadshavare bör ges alternativa möjligheter att fullgöra sina skyldigheter. Det kan antingen ske genom att senast vid en viss tidpunkt visa att barnet fullgör sin skolplikt i en fristående skola, eller att barnet senast vid samma tidpunkt inställer sig vid den kommunala skola, som anges i föreläggandet.

På samma sätt som enligt dagens skollag ska ett beslut om föreläggande gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Hemkommunen har alltid ett ansvar för en skolpliktig elevs skolgång, även om den sker i en fristående skola. Kommunen kan från en dag till en annan bli skyldig att erbjuda en plats i en kommunal skola, om en elev väljer att sluta i den fristående skola där eleven tidigare gått. Hemkommunen behöver också få information från en fristående skola om det finns en elev som utan giltiga skäl är frånvarande från obligatoriska inslag i undervisningen i en betydande omfattning. Det är sannolikt att hemkommunen så småningom får ta ansvar för en sådan elevs skolgång. Risken finns också att en sådan elev kan ”falla mellan stolarna” och råka i svårigheter, som blir svårare att åtgärda ju längre tid de pågår. Den fristående skolan ska därför anmäla till hemkommunen om en elev uppvisar ogiltig frånvaro som är av betydande omfattning.

12 Förskolan

12.1 Förskolans pedagogiska uppdrag ska stärkas

Regeringens bedömning: Förskolans pedagogiska uppdrag bör stärkas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av de allra flesta instanser som yttrat sig, bl.a. *Bromölla, Skellefteå och Sollentuna kommuner, Högskolan i Kalmar* samt *Sveriges skollärförbund*. Högskolan i Kalmar framhåller att det faktum att förskolan blir en egen skolform i utbildningssystemet, att förskolechefens ansvar regleras och att förskolläraernas pedagogiska ansvar betonas kommer att bidra till en kvalitetshöjning. *Lärarnas Riksförbund* ser också positivt på förslaget men betonar att en förstärkning av förskolans pedagogiska uppdrag måste innebära att de båda uppdragen omsorg och utbildning renodlas och avgränsas.

Skälen för regeringens bedömning: Från att ha varit en del av familjepolitiken ingår förskolan sedan slutet av 1990-talet som det första steget i ett sammanhållet utbildningssystem. Genom införandet av en läroplan för förskolan (Lpfö 98) har förskolans pedagogiska uppdrag förtydligats och verksamheten fått mer preciserade nationella mål. För-

skolan har tillsammans med andra pedagogiska verksamhetsformer blivit en självklar del av det moderna välfärdssamhället, som gör det möjligt för föräldrar att förena föräldraskap med förvärvsarbete och studier. Genom ett omfattande reformarbete har tillgängligheten ökat, avgifterna sänkts och nya grupper av barn fått del av verksamheten.

I avsnitt 5 och 6 redogörs för regeringens förslag om att förskolan ska bilda en egen skolform, regleringen av förskolechefens ledningsansvar samt förskolläraernas pedagogiska ansvar. För att stärka kvaliteten och bättre ge uttryck åt den pedagogiska utveckling som präglar förskolan i dag bör förskolans reglering i skollagen förstärkas ytterligare. Dessa förändringar behandlas i det följande.

12.2 Förskolans syfte

Regeringens förslag: Syftet med förskolan ska vara att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Högskolan i Kalmar, Stockholms kommun* och *Läraryrkesförbundet* är positiva till förslaget. Högskolan i Kalmar anser dock att begreppen lek och skapande verksamhet bör skrivas fram tydligare och att fostransbegreppet ska behållas. Även *Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal)* menar att förskolans fostrande uppdrag måste tydliggöras, speciellt vad gäller det kompensatoriska uppdraget för barn som lever i utsatta miljöer. Förslaget stöds också av *Gotlands, Vilhelmina, Norrköpings* och *Hammarö kommuner*. *Skolmatens vänner* uppmärksammar att också barnen i förskolan bör erbjudas näringsriktiga måltider.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 5 föreslår regeringen att förskolan ska bilda en egen skolform inom utbildningsväsendet och ha samma övergripande mål som andra skolformer. Därmed får de olika skolformerna inom skolväsendet ett enhetligt och tydligt regelverk. Avsikten är dock inte att förändra förskolans uppdrag, som det uttrycks i förskolans läroplan (Lpfö 98). Uppdraget innebär även fortsättningsvis att ge barn såväl en god omsorg som pedagogisk verksamhet och bidra till goda uppväxtvillkor.

Förskolan är ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens utveckling och lärande. Samarbete med föräldrarna är därför ett utmärkande drag för verksamheten. Förskolan är till för barnets egen skull och har betydelse för barnets allsidiga utveckling. Tillsammans med föräldrarnas insatser för barnets utveckling och fostran bidrar förskolan till att lägga grunden för ett livslångt lärande. Samtidigt skapas en möjlighet för föräldrar att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Omsorg, utveckling och lärande innebär att se till hela barnet och dess behov. I begreppet omsorg ingår även att barnen serveras måltider. Na-

turligtvis ska dessa måltider, så som vissa remissinstanser påpekat, liksom i grundskolan vara varierade och näringsriktiga. Vid bedömningen av vad som är näringsriktiga måltider bör de svenska näringsrekommendationerna vara en utgångspunkt. Den pedagogiska verksamheten i förskolan ska anpassas till varje barns behov och förutsättningar och vidare utvecklas utifrån förskolans uppdrag, mål, förutsättningar och traditioner. Detta innebär även att barn i förskolan ska vara delaktiga och ges möjlighet till inflytande.

Verksamheten i förskolan har i sitt uppdrag en social dimension som innebär att främja och utveckla allsidiga kontakter och social gemenskap både mellan barnen och mellan barn och vuxna. Bästa möjliga förutsättningar ska skapas för varje barn att utveckla lust och nyfikenhet och förbereda dem för fortsatt lärande.

Förskolans syfte och uppdrag bör även i fortsättningen framgå av de begrepp som används för verksamheten. Detta innebär att förskolan inte saklöst kan överta skolans terminologi. Definitionen av begreppet undervisning har i detta förslag kompletterats med ”utveckling och lärande” och har därmed anpassats till såväl förskola som skola. Regeringen anser att begreppet *barn* ska behållas i stället för *elever* i förskolans verksamhet.

Vissa remissinstanser har framhållit att begreppet fostran samt begreppen lek och skapande verksamhet bör ingå i förskolans uppdrag och syfte. Regeringen vill framhålla att det som anges i förskolans syftesbestämmelse inte på något sätt är uttömmande för vad som ingår i förskolans uppdrag. I läroplanen anges t.ex. att förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Dessutom anges att verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet.

Skollagskommittén föreslog att kommunen skulle informera barnens vårdnadshavare om förskolan och dess syfte samt verka för att barn som har rätt till förskola deltar i denna. Riksdagen har i mars 2009 antagit regeringens proposition *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115, bet. 2009/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Beslutet innebär bl.a. att kommunen ska informera barns vårdnadshavare även om andra verksamheter än förskola.

Om barnets vårdnadshavare önskar pedagogisk omsorg i form av t.ex. familjedaghem, flerfamiljslösningar eller andra pedagogiska verksamhetsformer i stället för förskola för sina barn bör kommunen sträva efter att tillgodose detta önskemål. Se mer om detta i avsnitt 29.2 Pedagogisk omsorg.

12.3 Barngruppernas sammansättning och storlek

<p>Regeringens förslag: Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att barnen erbjuds en god miljö.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Skollagsberedningens förslag innehöll dock ingen bestä-

melse om att huvudmannen även i övrigt skulle erbjuda barnen en god miljö.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen (BO)* och *Statens skolinspektion*, uppmärksammar att miljön för barnen i förskolan är dåligt reglerad då barnen varken omfattas av arbetsmiljölagen eller bestämmelserna om trygghet och studiero. Mot denna bakgrund anser Skolinspektionen att förskolebarnens rätt till en trygg miljö ska skrivas fram i kapitlet om förskolan.

BO menar också att förslaget om barngruppernas sammansättning och storlek bör regleras i enlighet med Skolverkets allmänna råd, i vilka anges att en barngrupp inte får ha fler än 15 barn. Enligt *Statens skolverk* bör det i bestämmelsen anges att barngruppernas storlek och sammansättning ska tillgodose det enskilda barnets och gruppens behov i relation till förskolans uppdrag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt dagens skollag ska barngrupperna i förskolan ha en lämplig sammansättning och storlek. Bestämmelsen är en viktig markering och bildar utgångspunkt i det dagliga pedagogiska arbetet och i det systematiska kvalitetsarbetet. Även för kommunernas övergripande planeringsarbete ska bestämmelsen kunna användas som riktmärke att utgå från för en flexibel resurstilldelning till olika verksamheter.

Statens skolverk har utfärdat allmänna råd för kvaliteten i förskolan, baserade på forskning och erfarenhet. Barngruppens storlek och personaltäthet framhålls i råden som viktiga kvalitetsfaktorer. Enligt Skolverket finns dock inga belägg för att det finns en gruppstorlek som är optimal i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan och det är alltid nödvändigt att anpassa gruppstorlekar och personaltäthet till de förutsättningar som råder i varje förskola. Regeringen anser därför att det inte finns skäl att i lagtext närmare ange gruppstorleken. Regeringen delar Skolverkets uppfattning att barngruppernas sammansättning och storlek bör tillgodose det enskilda barnets och gruppens behov i relation till förskolans uppdrag men anser att detta täcks av bestämmelsen och att det därför inte behöver räknas upp i lagen.

Kommunerna avgör, utifrån lokala förhållanden, vilken gruppstorlek och vilken personaltäthet som är den lämpligaste. Enligt Skolverkets utvärderingar har det främst varit ekonomiska överväganden som avgjort gruppstorlekarna. Faktorer som upptagningsområdets sociala struktur, personalens utbildning och andelen barn i behov av särskilt stöd har haft mindre betydelse.

Så som vissa remissinstanser har konstaterat omfattas barnen i förskolan inte av arbetsmiljölagen (1977:1160), till skillnad mot elever från och med förskoleklassen och vuxna som arbetar i dessa skolformer. Skollagskommittén ansåg att en konsekvens av att förskolan blir en egen skolform borde vara att arbetsmiljölagen ska utvidgas till att även omfatta barn i förskolan. Vilka förändringar som detta skulle föranleda har övervägts inom ramen för den utredning som tillsattes av regeringen i juni 2004 (dir. 2004:91) för översyn av vissa delar av arbetsmiljölagen. Utredningen lämnade ett delbetänkande i maj 2006 (SOU 2006:44) och ett slutbetänkande i juni 2007 (SOU 2007:43). I utredningen framkom att det finns vissa brister i tillsynen över bl.a. barnens hälsa och säkerhet i förskolan. Utredningen ansåg dock inte att det är lämpligt att åtgärda

bristerna med en utvidgning av arbetsmiljölagen till barn i förskolan, utan menade att arbetsmiljö i förskolan kan regleras i skollagen.

Med hänvisning till ovanstående föreslår regeringen att dagens bestämmelse om barngruppernas sammansättning och storlek tills vidare ska bibehållas som en viktig del av förskolans allmänna bestämmelser. I likhet med vissa remissinstanser anser regeringen att barnens rätt till en god miljö i förskolan ytterligare kan lyftas fram och föreslår därför att det tydliggörs att barnen även i övrigt ska erbjudas en god miljö. Som framgår av avsnitt 6 föreslår regeringen även att det i lag införs en bestämmelse som reglerar tillgängligheten av lokaler och utrustning så att syftet med verksamheten ska kunna uppfyllas. Sammantaget verkar båda bestämmelserna för syftet att förebygga ohälsa och i övrigt skapa en god inne- och utemiljö för barnen i förskolan.

12.4 Erbjudande av förskola

Regeringens förslag: Förskola ska erbjudas barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten. Förskola ska dock inte behöva erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Förskola ska erbjudas barn från och med ett års ålder i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Barn ska skyndsamt erbjudas förskola om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola. För dessa barn ska avgift få tas ut endast för den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Regeringens bedömning: Regleringen om kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet bör inte införas i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* konstaterar att förslaget innebär att bestämmelserna om när förskola behöver erbjudas har förtydligats.

Barnombudsmannen anser att avgiftsfri allmän förskola ska erbjudas barn fr.o.m. ett års ålder.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det är viktigt att föräldrar har valfrihet och möjlighet att välja förskola eller annan pedagogisk verksamhet bland en mångfald av utövare, som passar barnets och familjens behov. Föräldrar ska kunna välja förskola på samma sätt som de kan välja skola. Föräldrar ska också kunna ansöka om plats i förskola i en annan kommun.

Förskola ska erbjudas från och med ett års ålder i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. I likhet med vad som gäller enligt dagens skollag föreslår regeringen att förskola

ska erbjudas barn om de är bosatta i landet och inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten. Vilka barn som ska anses vara bosatta i landet framgår av 29 kap. 1–3 §§ i förslaget till en ny skollag (se vidare avsnitt 33.2).

Förskola behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Regeringen föreslår i stället att särskilda bestämmelser införs om omsorg under kvällar, nätter och helger för de föräldrar vars arbetstider är förlagda till sådana tider och som inte själva kan ordna omsorg för sina barn. Detta kommer i denna lag att regleras tillsammans med annan pedagogisk verksamhet. Se vidare avsnitt 29.

Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn ska även framdeles erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan. Dagens bestämmelser om att allmän förskola ska erbjudas alla fyra- och femåringar och avse 525 timmar per år förs över till denna lag. En proposition som bland annat innehåller förslag om att avgiftsfri allmän förskola ska utvidgas till att gälla plats i förskola från och med höstterminen det år barnet fyller tre år har antagits av riksdagen (prop. 2008/09:115, bet. 2008/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Dessa bestämmelser ska börja tillämpas från och med den 1 juli 2010.

Det bör även fortsättningsvis finnas bestämmelser om förskola utifrån barns eget behov, dock med ett förtydligande av att barnet kan ha ett behov på grund av familjens situation i övrigt, oavsett föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. Bestämmelserna ska reglera barnets behov av förskola både när det gäller plats och omfattning. Regeringen föreslår således ingen ändring i förhållande till nuvarande lagstiftning när det gäller innebörden i erbjudande av förskola till barn som har ett *eget behov* av förskola.

Även när det gäller erbjudande av förskola till barn som av *fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling* i form av förskola kvarstår dagens reglering.

Som exempel på vad som kan utgöra *barns eget behov* av förskola kan nämnas barn med ett annat modersmål än svenska eller barn i glesbygd. Ett annat exempel är barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har en funktionsnedsättning som begränsar barnets fysiska eller psykiska utveckling. Även barn vars föräldrar är långtidssjukskrivna, sjuk- eller förtidspensionerade kan räknas in i gruppen.

Barn som ska erbjudas förskola på grund av *fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling* kan vara barn med funktionsnedsättning av olika svårighetsgrad. Dessa barns rätt gäller inte enbart tillgång till en plats utan även en verksamhet av sådan kvalitet att barnet får sitt behov av särskilt stöd tillgodosett.

Det är viktigt att barns behov av trygga förhållanden ägnas speciell uppmärksamhet när kommunerna bedömer erbjudande och deltagande i den pedagogiska verksamheten. Det finns en risk för att kommunens handläggning blir otydlig, om barn som har ett eget behov och barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av stöd skulle regleras under samlingsbegreppet barnets eget behov. Det är viktigt att inte försämra situationen för barnen och deras familjer jämfört med i dag. En förändrad lagstiftning behöver beakta vissa barns särskilda och specifika behov av förskola, stöd och avgiftsfrihet. En del av dessa barn har en

funktionsnedsättning. Som en del i både familje- och handikappolitiken måste även dessa barns vårdnadshavare kunna fortsätta att förena förvärvsarbete med familjelivet. Kommunerna ska således även fortsättningsvis vara skyldiga att erbjuda förskola till barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling. Med utgångspunkt i dagens lagstiftning ska den nya skollagen reglera och förtydliga dessa barns behov av stöd i sin utveckling, bl.a. ska plats erbjudas skyndsamt.

Regeringen föreslår att dagens avgiftsbefrielse för vistelse i förskola upp till 15 timmar i veckan kvarstår oförändrad för barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling och därför erbjudits plats i förskola. För vistelse utöver 15 timmar i veckan får kommunen ta ut avgifter enligt kommunens gällande taxa.

Dagens reglering anger att kommunen ska bedriva uppsökande verksamhet så att barn i behov av särskilt stöd deltar i förskolans verksamhet. Lagstiftningen härrör från den tid då förskolan reglerades i socialtjänstlagen. Förskolan tillhör numera utbildningsväsendet och det är sannolikt mycket få kommuner som bedriver uppsökande verksamhet inom utbildningsområdet idag. Habiliteringen inom landstinget för barn med funktionsnedsättning eller socialtjänsten i en kommun kan upplysa de föräldrar som har barn i behov av särskilt stöd om möjligheten att få stöd i form av förskola. Dessutom ingår det i barnavårdscentralens uppgift att göra utvecklingsbedömningar under hela förskoleåldern och vid behov ge hjälp och stöd i föräldraskapet, t.ex. råd om plats i förskola. Även öppna förskolan kan användas på detta sätt. Regleringen om kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet kan därför tas bort.

12.5 Särskilt stöd till barn i förskola

Regeringens förslag: Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Att ansvaret för särskilt stöd i förskolan nu regleras stöds av *Statens skolinspektion*, *Diskrimineringsombudsmannen* samt *Sollentuna* och *Nacka kommuner*. *Handikappförbundens samarbetsorgan* instämmer i förslaget, men saknar en bestämmelse om åtgärdsprogram för barnen i förskolan.

Skälen för regeringens förslag: Alla barn i förskolan ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin utveckling för att utifrån sina behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt. Utgångspunkten är att alla barn som behöver det ska få särskilt

stöd. Dagens lagstiftning reglerar inte vem som ansvarar för att särskilt stöd i förskolan ges. För att uppnå likvärdighet mellan de olika skolformerna bör det därför regleras vem som har ansvaret för att barn ges det stöd de behöver i förskolan. Regeringen anser att bedömningen av vilka insatser som är lämpliga ska göras av förskolans ledning, tillsammans med personalen, och alltid i samråd med barnets vårdnadshavare. Förskolechefen får härigenom ett ansvar som motsvarar rektorns ansvar i skolan.

Många barn stöter någon gång under sin förskoletid på svårigheter och behöver under en kortare tid någon form av stöd. Andra barn behöver stöd kontinuerligt under hela förskoletiden på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionsnedsättning eller svårigheter att tillgodogöra sig verksamheten av andra orsaker. Det finns ingen definition av begreppet *behov av särskilt stöd* i lagen. Det är heller inte möjligt att i lagtext närmare definiera vilka förutsättningar som ska finnas för att stöd ska ges i förskolan. Bestämmelsen måste därför bli allmänt hållen och knytas till ett ansvar för förskolan att tillgodose barnets stödbehov. För många barn är en generellt god kvalitet det viktigaste. För andra kan det vara nödvändigt med särskilda stödinsatser som komplement. Stödet kan ges som personalförstärkning, antingen till barngruppen generellt eller till det enskilda barnet, eller i form av konsultation och handledning till personalen. Minskning av antalet barn i barngruppen eller anpassning av lokalerna kan vara andra stödformer. Insatser ska göras efter en bedömning i varje enskilt fall av vilken insats som är mest lämplig.

Regeringens förslag om särskilt stöd i förskolan innebär att barn ska ges särskilt stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att barnet ska ha möjlighet att utvecklas och lära enligt läroplanen. Bestämmelserna är anpassade för förskolan, eftersom målen där inte avser individuella barns prestationer utan istället inriktas på verksamhetens kvalitetsutveckling. Av samma anledning saknas skäl att införa en bestämmelse om åtgärdsprogram för förskolan, som vissa remissinstanser önskat.

Det är barnets behov av stöd som ska vara vägledande för besluten. För förskolechefen är därför varje beslut om stöd något som måste föregås av noggranna pedagogiska överväganden, samtidigt som det också finns ekonomiska realiteter att beakta.

12.6 Modersmål

Regeringens förslag: Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig, däribland *Socialstyrelsen*, *Ungdomsstyrelsen*, *Högskolan i Gävle* och *Sollentuna kommun*, instämmer i huvudsak med förslaget. *Läraryrket* och *Södertörns högskola* menar att skrivningen bör skärpas så att barn i förskolan har rätt till modersmålsundervisning på samma sätt som föreslås för elever i grundskolan. *Nacka* och *Åre kommun* menar att förslaget kom-

mer att bli kostnadsdrivande och förväntar sig att staten kompenserar kommunerna ekonomiskt för detta. *Friskolornas riksförbund* anser att det är oklart huruvida modersmålsstödet innebär att en fristående förskola kan ha rätt till ett tilläggsbelopp från kommunen på samma sätt som en fristående grundskola har. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* anser att förslaget även bör omfatta barn i behov av teckenspråk.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att stödet till barn i förskolan med annat modersmål än svenska behöver stärkas. Antalet flerspråkiga barn ökar och deras specifika förutsättningar bör uppmärksammas. Det är en grundläggande uppgift för förskolan att ge alla barn möjligheter att tillvarata sina resurser på bästa sätt. Att stödja barns språkutveckling och kulturella mångfald är därför en viktig uppgift för förskolan.

Språk och lärande hör oupplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Forskning visar att barn med utländsk bakgrund, som har goda kunskaper i sitt modersmål samt god kännedom om sin bakgrund och som vistas i flerspråkliga miljöer, har bättre möjligheter att lära sig svenska och även inhämta och utveckla färdigheter inom andra områden, t.ex. matematik. Stöd för barn med annat modersmål än svenska är därför mycket viktigt i förskolan, särskilt för yngre barn som är i färd med att utveckla språk och identitet. Det räcker inte med att barnen talar sitt modersmål i hemmet. Även förskolan bör bidra till att modersmålet utvecklas för att barnen aktivt ska kunna kommunicera på såväl sitt modersmål som på svenska.

Av läroplanen för förskolan framgår i dag att det ligger i förskolans uppdrag att medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Vidare anges att förskolan ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd att utveckla en dubbel kulturtillhörighet. Sverige har även folkrättsliga åtaganden när det gäller nationella minoriteter i enlighet med ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Särskilda bestämmelser rörande förskoleverksamhet på finska, meänkieli och samiska finns i dag även i minoritetsspråkslagarna (SFS 1999:1175 och 1176). De ersätts från och med den 1 januari 2010 med lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. För att förtydliga förskolans uppdrag införde regeringen 2005 ett mål för förskolan att sträva mot för barn med annat modersmål än svenska. Dessa barn ska i förskolan få möjlighet att utveckla sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Arbetet med att stödja barns språkutveckling är i första hand en pedagogisk fråga för förskolan. Barn lär i de vardagliga aktiviteterna, i lek och i skapande verksamhet. I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till barnens behov. Särskilda åtgärder som tvåspråkig personal, lärare i modersmålsstöd, kulturstödjare m.m. kan vara viktiga komplement. Även barnens föräldrar är en viktig tillgång och resurs för förskolan i detta avseende.

Det finns även informationsteknologiska hjälpmedel som kan utgöra stöd i arbetet med barns språkutveckling, t.ex. Tema Modersmål, en

webbplats som Skolverket driver. Webbplatsen är utformad som en resurs för de som arbetar inom förskola och skola. De olika språkens temaplatsen innehåller information, material och verktyg för kommunikation. Temaplatsen innehåller för närvarande 33 språk och drivs av aktiva modersmåls lärare. Den lyfter fram bra pedagogiska resurser. Här kan förskolans personal få en översikt av möjligheter att utveckla modersmål i förskolan och få kunskaper om metoder och utbud av material för hur modersmålet kan stödjas.

Att bestämmelsen om modersmålsstöd i förskolan flyttas från läroplanen till skollagen innebär inte att förskolan åläggs nya arbetsuppgifter. Förskolan har redan i dag ett ansvar genom läroplanen för dessa barns språk- och identitetsutveckling. Regleringen innebär istället en precisering och ett förtydligande av förskolans uppdrag. Regeringen anser därför att kommunernas kostnader för modersmålsstöd inte kommer att öka genom förslaget. Enligt regeringens bedömning ska det även fortsättningsvis vara en pedagogisk fråga hur barn med annat modersmål än svenska ska få stöd för sin utveckling och sitt lärande i förskolan. Huvudmannen avgör vilka resurser och kompetenser som krävs i olika arbetslag för att uppfylla regleringen i detta avseende.

En anledning till att inte använda begreppet modersmålsundervisning i förskolan, som vissa remissinstanser förordar, är att förskolan till skillnad mot grundskolan saknar ämnen och till stora delar använder en annan pedagogik.

12.7 Utvecklingssamtal i förskolan

Regeringens förslag: Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per år ska personal och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskolläraren ska ha det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalets genomförande.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Sameskolstyrelsen*, *Högskolan i Gävle* samt *Sollentuna* och *Åre kommuner*. *Göteborgs kommun* tillstyrker att förskollärare ska ha det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet medan *Läraryrket* trycker på att det alltid ska ske under ledning av förskollärare. *Statens skolverk* menar däremot att förskolechefen alltid ska ha det övergripande ansvaret och att förskollärarens ansvar ska uttryckas som ett särskilt ansvar. *Sveriges Kommuner och Landsting* bedömer att förslaget om minst två utvecklingssamtal per år kommer att leda till kostnadsökningar. Enligt *Mjölby kommun* skulle ett utvecklingssamtal per år, samt ytterligare ett vid behov, vara tillräckligt.

Skälen för regeringens förslag: Samverkan mellan hem och förskola ska stärkas och förskolan som egen skolform bör ha likartade regler för föräldrainflytande som andra skolformer. Regeringen föreslår därför att utöver fortlöpande samtal vid dagliga möten samt mer organiserade för-

äldraaktiviteter i förskolan, ska personal och barnets vårdnadshavare minst en gång varje år genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande både i och utanför förskolan (utvecklingssamtal). Förskollärare ska ha det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalets innehåll och genomförande. Vem som genomför utvecklingssamtalet avgörs på varje förskola. Det är möjligt att den i personalgruppen som har ett särskilt ansvar för barnet eller den person som känner barnet bäst, oavsett yrkeskategori, genomför utvecklingssamtalet.

Bestämmelsen om utvecklingssamtal i förskolan ska regleras specifikt i kapitlet om förskolan för att bäst kunna anpassas till förskolans uppdrag. Bestämmelsen är ny och skiljer sig från t.ex. grundskolans. Det är inte meningen att samma modell för utvecklingssamtal som finns i grundskolan ska bli norm även i förskolan. Till skillnad mot skolan har förskolan inte några mål för barnet att uppnå. Det är inte det enskilda barnets resultat som ska utvärderas. Däremot är det viktigt att följa hur varje barns lärande och utveckling sker och hur förskolan kan bidra till detta. Målen att sträva mot i förskolans läroplan anger inriktningen av förskolans arbete och därmed också den önskade kvalitetsutvecklingen. Pedagogisk dokumentation och portfolio är exempel på metoder som har utvecklats för utvärdering av verksamheten, samtidigt som de är olika sätt att följa barnens utveckling och göra barnens lärprocesser synliga för barnet, föräldrarna och personalen. Det är viktigt att se både vad som förenar och vad som skiljer förutsättningarna för utvecklingssamtalet i förskolan och skolan.

Utvecklingssamtalet ska bygga på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande. Barnets utveckling ska sättas in i ett vitt pedagogiskt och socialt sammanhang utifrån samspelet med andra barn och vuxna. Barnet ska inte jämföras med någon annan än sig själv och inte utifrån fastställda normer.

Utvecklingssamtalet ska vara väl förberett och strukturerat. Det är även viktigt att framhålla att det inte kan ersätta de dagliga kontakter och kontinuerliga samtal som personal och föräldrar har när barnet lämnas och hämtas i förskolan.

Skollagsberedningen föreslog ett utvecklingssamtal varje termin men regeringen anser mot bakgrund av bl.a. *SKL:s* remissynpunkter att utvecklingssamtal endast ska hållas en gång per läsår.

12.8 Hemkommunens ansvar

Regeringens förslag: Hemkommunen ska ansvara för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och varas vårdnadshavare önskar det.

Hemkommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i en fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl ska hemkommunen få komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Genom regeringens proposition *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115, bet. 2008/09:UbU11, rskr. 2008/09:220), som antogs av riksdagen i mars 2009, överflyttades ansvaret för erbjudande av förskola från den kommun där barnet stadigvarande vistas till barnets hemkommun, dvs. den kommun där barnet är folkbokfört. Innebörden av det ansvar som läggs på kommunerna har i förslaget till denna lag preciserats till att se till att förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det. Vid fördelning av platser i förskolan kan kommunen använda sig såväl av sin egen förskola som av annan huvudmans förskola i kommunen.

Kommunen kan, som tidigare, även fullgöra sin skyldighet att erbjuda plats i förskola genom att komma överens med någon annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan. I lagens 23 kap. Entreprenad och samverkan sägs att kommunen får sluta avtal med någon annan kommun (samverkan) eller en enskild huvudman om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan.

Hänsyn ska tas till vårdnadshavarnas önskemål om plats i förskola. Det måste kunna godtas att föräldrar tackar nej till ett erbjudande om plats i t.ex. en verksamhet som drivs med en viss konfessionell eller pedagogisk inriktning som föräldrarna inte ställer sig bakom. Kommunen bör i sådana fall erbjuda föräldrarna en plats i en annan förskola. Om föräldrarna tackar nej till en plats som kommunen erbjuder för att de önskar en specifik förskola kan detta naturligtvis resultera i längre väntetider.

12.9 Mottagande i en annan kommuns förskola

Regeringens förslag: Ett barn ska ha rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun på grund av att barnet har särskilda skäl att gå där, ska av hemkommunen ersättas för sina kostnader för barnets utbildning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Täby kommun* menar att den interkommunala ersättningen ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelningen av resurser till sin egen förskola. *Sollentuna kommun* anser att den interkommunala ersättningen inte ska kunna överstiga kommunens egen kostnad för motsvarande verksamhet. *Sameskolstyrelsen* uppmärksammar att renägande samers barn bör kunna tas emot i en annan kommuns förskola eftersom de måste kunna växla mellan två

kommuners förskolor beroende på om familjen befinner sig i sommar eller vinterbeteslandet. *Handikappsförbundens samarbetsorgan* kritiserar att hemkommunen ska kunna lämna yttrande med syfte att begränsa den ekonomiska ersättningen.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om mottagande i en annan kommun på grund av en elevs särskilda skäl finns sedan tidigare för andra skolformer, bl.a. grundskolan. Genom regeringens proposition *Barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115, bet. 2009/09:UbU11, rskr. 2008/09:220), som antogs av riksdagen i mars 2009, gäller motsvarande möjlighet nu även för barn i förskolan. Genom enhetliga regler ökar förutsättningarna för integration mellan olika verksamheter och att från förskolan få gå vidare till förskoleklassen och grundskolan vid samma förskole- eller skolenhet i samma kommun.

Ett barn kan ha särskilda skäl att få mottas i en annan kommuns förskola till exempel om barnet genom föräldrarnas gemensamma vårdnad har anknytning till två kommuner eller om barnet är i behov av särskilt stöd och önskar gå i en annan kommun som är anpassad för barnets behov. Ytterligare skäl för att ett barns vårdnadshavare vill ha förskola i en annan kommun än hemkommunen kan vara geografiska, nämligen att barnet bor nära en kommungräns och en annan kommuns förskola, eller att barnets vårdnadshavare arbetar i en annan kommun. I sådana fall underlättas barnets och familjens vardag betydligt av att få plats i en annan kommuns förskola. Bestämmelsen bör även kunna tillämpas i fall då barn som i dag ska ges möjlighet till förskola på samiska, meänkieli eller finska enligt lagarna om rätt att inom de särskilda förvaltningsområdena använda dessa språk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar (jfr SFS 1999:1175 och 1999:1176) inte är folkbokförda i kommunen där de stadigvarande vistas. Detta gäller även i vissa andra fall då barn som hör till någon av de nationella minoriteterna inte har möjlighet att gå i minoritetsspråkig förskola i sin hemkommun. Avsikten med förslaget är dock inte att öppna en möjlighet att gå växelvis i två olika kommuners förskolor för barn som bor växelvis hos sina föräldrar i två olika kommuner.

Mottagande av barn i andra kommuners förskola förekom även innan de nya bestämmelserna trädde i kraft i juli 2009. Kommunerna kom i sådana fall överens med varandra om behov, omfattning och kostnader för verksamheten. Den nya regleringen innebär att det alltid är den kommun som anordnar verksamheten som, efter önskemål från barnets vårdnadshavare, ska bedöma och besluta om det finns särskilda skäl för mottagande med hänsyn till barnets förhållanden. Då detta inverkar på kommunernas planering och ekonomiska förutsättningar är det alltid den mottagande kommunens bedömningar som avgör om barnets förhållanden motiverar en plats i kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett barn från en annan kommun ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun. Vissa remissinstanser befarar hemkommunen genom sitt yttrande kan begränsa den interkommunala ersättningen. Regeringen vill härvid förtydliga att hemkommunens yttrande inte avser frågan om ersättningens storlek, utan syftar endast till att bredda den mottagande kommunens beslutsunderlag bl.a. vad gäller barnets förhållanden och särskilda skäl. Regleringen av den interkommun-

nala ersättningen är utformad i likhet med motsvarande regler för grundskolan när det gäller elever som mottagits i en annan kommun på grund av särskilda skäl. Regeringen finner inte skäl att frångå dagens reglering i detta avseende. Motsvarande rätt till mottagande i en annan kommun om särskilda skäl finns med hänsyn till personliga förhållanden föreslås även gälla för elever i förskoleklassen (se avsnitt 13 Förskoleklassen). Då denna möjlighet har funnits för grundskolan sedan tidigare skapas därigenom ett enhetligt regelsystem som underlättar övergångarna mellan skolformerna.

12.10 Mottagande i en fristående förskola

Regeringens förslag: Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen ska inte behöva ta emot eller ge fortsatt utbildning åt ett barn om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnets särskilda stöd på grund av att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter skulle uppstå för kommunen.

Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* och *Friskolornas riksförbund* saknar en redogörelse för vilka urvalskriterier som ska tillämpas av en fristående förskola. Förbundet avvisar därvid att lägeskommunen ska få avgöra urvalskriterier, utan anser att grunderna för urval i stället bör framgå av lagtext på samma sätt som för fristående grundskolor.

Skälen för regeringens förslag: Förskolan ska stå öppen för alla barn som är berättigade till utbildning där. En förskola med enskild huvudman får enligt huvudregeln inte neka att ta emot ett barn med funktionsnedsättning eller barn med stort behov av särskilt stöd. Liksom för skolor med enskild huvudman bör dock undantag göras i fall då hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnet. Undantaget avser mycket speciella fall och motiveras av den begränsning av kommunens bidragskyldighet som föreslås gälla i det fall barnets särskilda stöd skulle vara så omfattande att betydande organisatoriska och ekonomiska svårigheter skulle uppstå för kommunen.

Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående förskola, ska urvalet ske efter grunder som är godkända av den kommun där förskoleenheten är belägen. Med detta menas att urvalsgrunderna ska granskas av lägeskommunen i samband med dess prövning av huvudmannens ansökan om godkännande.

13 Förskoleklassen

13.1 Huvudprinciperna för förskoleklassen i dagens skollag ska gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för förskoleklassen i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Lärarnas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Landsting samt Täby och Skellefteå kommuner* anser alla att förskoleklassen bör avskaffas till förmån för en tioårig grundskola. *Göteborgs och Malmö kommuner* är också tveksamma till förskoleklassens status som egen skolform och menar att frågan bör utredas. Även *Högskolan i Kalmar* pekar på att det råder en viss osäkerhet om förskoleklassens placering i skolsystemet, bl.a. mot bakgrund av de förslag som lades fram i betänkandena *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52) och *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109).

Waldorfskolefederationen välkomnar att förskoleklassen även i fortsättningen ska vara frivillig och betonar vikten av att det ska vara möjligt för sexåringar att gå i waldorfförskola.

Skälen för regeringens bedömning: Förskoleklassen infördes den 1 januari 1998 som en egen skolform inom det offentliga skolväsendet (prop. 1997/98:6). Regeringen menar att huvudprinciperna för utbildning i förskoleklass bör gälla även i den nya skollagen. Förskoleklassen ska som i dag utgöra en egen skolform och ingå i skolväsendet. Utbildningen ska fortfarande vara frivillig och betraktas som undervisning i samma mening som i övriga skolformer.

Riksdagen godkände i mars 2009 vad regeringen förslagit i propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav – nya läroplaner för skolan* (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). Godkännandet av propositionen innebär bl.a. nya riktlinjer för utformningen av läroplaner för grundskolan och motsvarande skolformer, se mer om detta i avsnitt 5. Regeringen bedömer att förskoleklassen även fortsättningsvis ska omfattas av avsnitten om skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer i läroplanerna för de obligatoriska skolornerna.

I det följande behandlas de förslag som ska tydliggöra förskoleklassens uppdrag.

13.2 Förskoleklassens syfte

Regeringens förslag: Förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Högskolan i Kalmar* anser att skrivningarna om förskoleklassens syfte överlag är mycket bra och att det fortsatt framgår att förskoleklassen ska utgå från förskolans pedagogik. *Statens skolverk* tillstyrker också förslaget, men anser att begreppet läromedel bör ersättas med begreppet pedagogiskt material, i likhet med vad som gäller för förskola och fritidshem eftersom syftena med dessa verksamheter är samstämmiga. Förslaget stöds även av *Ålvsbyns kommun*.

Skälen för regeringens förslag

Gemensam reglering

Trots en uttalad ambition om samverkan och integration mellan förskola, förskoleklass, skola och fritidshem skiljer sig den nuvarande regleringen av förskoleklassen på åtskilliga punkter från vad som gäller för grundskolan. Regeringen anser att organisatoriska bestämmelser för förskoleklassen så långt som möjligt ska samordnas med grundskolan och motsvarande skolformer. Syftet är att skapa enhetlig reglering och ytterligare underlätta integrationen mellan förskoleklass, förskola, skola och fritidshem. Det gäller t.ex. ansvaret för att tillhandahålla förskoleklass som ligger på barnets hemkommun, regler för val av och mottagande i skolenhet samt möjligheten att gå i en annan kommuns förskoleklass.

Vissa bestämmelser av pedagogisk karaktär bör vara samordnade med förskolan eftersom pedagogiken i förskoleklassen till viss del hämtats från förskolan. Detta gäller t.ex. utvecklingssamtal i förskoleklassen. Detta hindrar dock inte att det är målen i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) som gäller för arbetet i förskoleklassen.

Förskoleklassens syfte

Förskoleklassen ska stimulera varje elevs utveckling och lärande. Dessutom ska förskoleklassen ge eleverna en grund för fortsatt utbildning i skolan. Undervisningsbegreppet definieras i förslaget till denna lag så att förskolans, förskoleklassens och skolans kultur och arbetssätt kan bilda en pedagogisk helhet. Varje elev i förskoleklassen ska få möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar och verksamheten ska anpassas till varje elevs behov.

I förskoleklassen ingår lek och skapande som väsentliga delar i det aktiva lärandet. Elevens lust och nyfikenhet ska tas tillvara. Utgångspunkten är att utveckling och lärande sker ständigt, inte bara eller ens huvudsakligen i arrangerade inlärningssituationer. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Det är kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik som ger förskoleklassen dess identitet.

Verksamheten ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap både mellan eleverna och mellan elever och vuxna. Eleverna ska ges möjlighet att vara delaktiga och få inflytande i verk-

samheten. Stor vikt ska läggas vid att uppmuntra eleverna att i samspel med kamrater och vuxna utveckla sin sociala kompetens.

13.3 Erbjudande av förskoleklass

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna i dagens skollag om vilka barn som ska erbjudas förskoleklass och omfattningen av denna ska gälla även i denna lag.

Regeringens förslag Omfattningen ska dock vara minst 525 timmar per läsår.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. *Älvsbyns kommun* stödjer förslaget. *Skolmatens vänner* anser att elever i förskoleklass ska erbjudas näringsriktiga måltider.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Förskoleklassen har sedan den infördes omfattat minst 525 timmar per år. Regeringen anser att eftersom förskoleklassen redan omfattas av begreppet termin och bör regleringen om läsåret överensstämma med grundskolans.

Från och med höstterminen det år barnen fyller sex år ska kommunen erbjuda alla barn förskoleklass. Barn får dock tas emot tidigare vilket innebär möjligheter till en mycket flexibel start. Trots detta sker skolstarten nästan uteslutande vid höstterminens början i praktiskt taget alla kommuner. Det finns inga bestämmelser som hindrar en successiv start men det förutsätter att vårdnadshavaren begär det. Stor hänsyn bör tas till elevens behov av kontinuitet i kamratrelationer och hur lämplig plats i fritidshemmet kan erbjudas när det gäller frågan om när eleven ska börja förskoleklass. Samverkan och utbyte mellan förskoleklassen och grundskolan ger dock elever de bästa möjligheterna att delta i verksamhet som motsvarar elevernas förmågor och utmanar deras lärande. Detta gäller såväl för elever i förskoleklassen som för elever i grundskolan.

13.4 Avgifter

Regeringens förslag: Utbildningen i förskoleklass ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg. Avgifter i samband med ansökan om plats ska inte ska få tas ut.

Trots reglerna om avgiftsfrihet ska det få förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter ska det i enstaka fall under ett läsår få förekomma kostnader som ersätts av elevens vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen ska inte få överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. *Älvsbyns kommun* stödjer förslaget. *Skolmatens vänner* anser att elever i förskoleklass ska erbjudas näringsriktiga måltider.

Skälen för regeringens förslag: Förskoleklassen är i dag avgiftsfri 525 timmar per år. Dagens reglering ger dock möjlighet att ta ut avgift för de barn som tas emot tidigare än höstterminen det år då de fyller sex år eller för den del av verksamheten som överstiger 525 timmar per år.

Huvudmannen avgör dock om tiden ska utökas och i vilken utsträckning som barn som är yngre än sex år ska tas emot i förskoleklassen. Detta kommer enligt regeringens bedömning inte att ge några ekonomiska konsekvenser för kommuner och andra huvudmän. Drygt 84 procent av eleverna i förskoleklass hade 2007 plats i fritidshem eller familjedaghem. Om tiden i förskoleklass skulle överstiga 525 timmar per år skulle tiden i fritidshem respektive familjedaghem minska i motsvarande omfattning, där huvudmannen får ta ut en avgift. För de elever som har utökad tid i förskoleklassen och som inte har plats i fritidshem eller familjedaghem tas i dag oftast inte ut någon avgift, eftersom det är huvudmannen som beslutar om utökad tid i förskoleklassen. Detsamma gäller för elever som börjar före sex års ålder.

Enligt regeringens förslag till denna lag ska förskoleklassen vara helt avgiftsfri. Motsvarande bestämmelser som finns för grundskolan om att det får förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna m.m., ska dock införas för förskoleklassen. För en närmare redogörelse av motiven för bestämmelserna, se avsnitt 14.

13.5 Modersmål

Regeringens förslag: Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds i huvudsak av de remissinstanser som yttrat sig, bl.a. *Ungdomsstyrelsen*, *Högskolan i Kalmar* och *Diskrimineringsombudsmannen*. *Läraryrket* och *Södertörns högskola* menar att skrivningen bör skärpas så att elever i förskoleklassen har rätt till modersmålsundervisning på samma sätt som föreslås för elever i grundskolan.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att förslaget även bör omfatta elever i behov av teckenspråk.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att stödet till elever i förskoleklassen med annat modersmål än svenska behöver stärkas i likhet med vad som föreslås för förskolan (se avsnitt 12.5). Behovet av att uppmärksamma flerspråkiga barns specifika förutsättningar ökar. Att stödja barns språkutveckling och kulturella mångfald är därför en viktig uppgift för förskoleklassen

Sedan införandet av förskoleklassen 1998 finns en gemensam läroplan med grundskolan och fritidshemmet, Lpo 94. Förskoleklassen omfattas av de mål och riktlinjer i läroplanen som inte utgör uppnåendemål. Så-

lunda ska förskoleklassen t.ex. sträva mot att varje elev utvecklar ett rikt och nyanserat språk. Det ligger också i förskoleklassens uppdrag att varje elev ska få tilltro till sin språkliga förmåga.

I förskolan regleras modersmålsstöd i dag i förskolans läroplan men detta föreslås nu lyftas in i skollagen. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. I grundskolan regleras i dag modersmålsundervisning i grundskoleförordningen, men detta föreslås nu bli reglerat genom en bestämmelse i skollagen.

För eleverna i förskoleklassen saknas idag reglering om hur modersmål ska stödjas och utvecklas. Mycket talar för att även stödet till elever i förskoleklassen med annat modersmål än svenska ska regleras i skollagen, i likhet med förskolan och grundskolan. Förskoleklassen är ofta integrerad i grundskolan, samarbetar med och närmar sig allt mer grundskolan. Bestämmelser av pedagogisk karaktär i förskoleklassen bör dock i så stor utsträckning som möjligt vara samordnade med förskolan där förskoleklassen har sin pedagogiska grund (se 12.2). Stödet för utveckling av elevernas modersmål ska därför regleras på samma sätt som för förskolan. Det handlar således om en skyldighet för huvudmannen att erbjuda stöd för utveckling av elevens modersmål och inte om en skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning på det sätt som gäller för elever i t.ex. grundskolan.

I likhet med förskolan ska förskoleklassen medverka till att barn med annat modersmål får möjlighet utveckla sitt modersmål. Detta ska i första hand vara en pedagogisk fråga för förskoleklassen. På samma sätt som för barn i förskolan lär sig elever i förskoleklass i olika aktiviteter, i lek och i skapande verksamhet. I varje förskoleklass där det finns elever med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till elevernas behov. Det kan t.ex. handla om att tillhandahålla läromedel eller sagoböcker på elevernas modersmål eller att ha musikstunder och andra typer av samlingar där man fokuserar på inslag från elevernas kultur och där man i samtalen parallellt använder de svenska begreppen och begreppen på elevernas modersmål. Särskilda åtgärder som tvåspråkig personal, lärare i modersmålsstöd, kulturstödjare m.m. kan även vara viktiga komplement. Samarbete med grundskolans lärare är naturligt också inom detta område. Även elevernas föräldrar är en viktig tillgång och resurs för förskoleklassen i detta avseende. Det finns även informationsteknologiska hjälpmedel som kan utgöra stöd i barns språkutveckling, t.ex. Skolverkets webbplats Tema Modersmål, se mer om detta och övrig motivering till förslaget i avsnitt 12.5.

Förskoleklassen har redan i dag ett ansvar genom läroplanen för dessa barns språkutveckling. Regleringen innebär därmed en precisering och ett förtydligande av förskoleklassens uppdrag.

13.6 Utvecklingssamtal i förskoleklassen

Regeringens förslag: Minst en gång per läsår ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om elevens utveckling och lärande.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett fåtal instanser har yttrat sig över förslaget. Det får stöd av *Statens skolverk* samt *Åre* och *Älvsbyns kommuner*. Enligt *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* kommer dock kravet på minst två utvecklingssamtal per år att innebära kostnadsökningar för kommunerna.

Skälen för regeringens förslag: I läroplanen anges att läraren fortlöpande ska informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling samt hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation. I förslaget till denna lag införs i kapitel 3 en allmän bestämmelse om att eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande ska informeras om elevens utveckling.

Även om föräldrasamarbetet i förskoleklassen i dag är väl fungerande och det finns skäl att tro att strukturerade samtal är vanligt förekommande anser regeringen att utvecklingssamtalet ska regleras i skollagen. Samverkan mellan hem och förskoleklass ska stärkas och förskoleklassen ska ha likartade regler för föräldrainflytande som andra skolformer. Regeringen föreslår därför att utöver fortlöpande samtal vid mer eller mindre dagliga möten samt vid mer organiserade föräldraaktiviteter i skolan, ska minst en gång varje läsår, läraren, eleven och elevens vårdnadshavare genomföra ett samtal om elevens utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Det ska vara ett barnfokuserat samtal där barnet ges möjlighet att vara delaktigt och bli lyssnat på.

Förskoleklassen har inte egna mål att uppnå enligt läroplanen. Målen att sträva mot i Lpo 94 anger en önskad inriktning och kvalitetsutveckling för förskoleklassen. Det innebär inte att elevernas individuella utveckling och lärande är ointressant. Tvärtom är det viktigt att följa hur varje elevs utveckling och lärande går framåt och framför allt hur förskoleklassen kan bidra till detta. Kunskap om varje elevs förutsättningar, behov, erfarenheter och intressen är nödvändig för att anpassa och utveckla förskoleklassens verksamhet i enlighet med detta. Det förutsätter att eleven ges möjlighet att vara delaktigt och att elevens inställning så långt det är möjligt klarläggs. Pedagogisk dokumentation och portfolio är exempel på metoder som har utvecklats för utvärdering av verksamheten.

Det är viktigt att utvecklingssamtalet i förskoleklassen bygger på en nyanserad och rik bild av elevens utveckling och lärande. Elevens utveckling ska sättas in i ett vitt pedagogiskt och socialt sammanhang utifrån samspelet med andra elever och vuxna. Jämförelser gäller alltid elevens egen utveckling. Utvecklingssamtalet ska ha formen av en väl förberedd och strukturerad dialog mellan lärare, elev och vårdnadshavare, där alla parter kan bidra med information om hur eleven trivs och utvecklas på bästa sätt, i förskoleklassen och i hemmet.

Skollagsberedningen föreslog ett utvecklingssamtal varje termin men regeringen anser mot bakgrund av bl.a. *SKL:s* remissynpunkter att utvecklingssamtal endast ska hållas en gång per läsår.

13.7 Hemkommunens ansvar

Regeringens förslag: Hemkommunen ska ansvara för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som så önskar. Om det finns särskilda skäl ska hemkommunen få komma överens med en annan kommun om att ta emot ett barn i den andra kommunens förskoleklass.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Plats i förskoleklass ska enligt nuvarande bestämmelser i skollagen anvisas av den kommun där barnen stadigvarande vistas och så nära barnets eget hem som möjligt med beaktande av vad som krävs för att lokaler och andra resurser effektivt ska kunna utnyttjas.

Regeringen anser att det är hemkommunen, dvs. den kommun där barnet är folkbokfört, som ska ha ansvaret att erbjuda barn utbildning i förskoleklass. Förändringen syftar till att få likartad reglering med grundskolan och motsvarande skolformer. Dessutom är det enklare för en kommun att fullgöra sin skyldighet om ett register hos en myndighet, i detta fall folkbokföringen, utgör underlag. Bestämmelser om hemkommun för den som är bosatt men inte folkbokförd i landet finns i 29 kap. 5 § andra stycket i denna lag. Om barn väljer att gå i en förskoleklass med enskild huvudman eller i en annan kommuns förskoleklass upphör denna skyldighet. Hemkommunen får också komma överens med en annan kommun om att ta emot eleven där, om det finns särskilda skäl, t.ex. om de geografiska förhållandena ger en kortare resväg för eleven.

En av intentionerna med förskoleklassen är att gruppen ska hållas samman från och med skolstarten. Detta framstår som särskilt tydligt i de fall förskoleklassens elever ingår i åldersblandade grupper tillsammans med elever i grundskolan. Det är viktigt att risken för att vara tvungen att byta skola vid övergången från förskoleklass till grundskola på grund av olika regelsystem elimineras. Därför föreslås en bestämmelse i grundskolekapitlet om att en elev som mottagits i en förskoleklass vid en viss skolenhet i kommunen ska ha rätt att fortsätta i grundskolan vid samma enhet (10 kap. 31 §). I praktiken blir ofta val av förskoleklass också ett val av grundskola. För valet av skolenhet kan också rätten till skolskjuts ha betydelse. Förutsättningar för kostnadsfri skolskjuts till grundskola med offentlig huvudman beskrivs i avsnitt 14.8 Skolskjuts.

13.8 Mottagande i en annan kommuns förskoleklass

Regeringens förslag: Ett barn ska ha rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot ett sådant barn ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål från en elevs vårdnadshavare ska en kommun även i annat fall få ta emot ett barn från en annan kommun.

En elev som har tagits emot i en kommuns förskoleklass ett visst läsår ska få gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Bestämmelser om interkommunal ersättning för förskoleklassen som motsvarar de som gäller för grundskolan ska finnas i lagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Täby kommun* menar att den interkommunala ersättningen ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. *Sollentuna kommun* anser att den ersättning som barnets hemkommun ska betala till den mottagande kommunen inte ska kunna överstiga kommunens egen kostnad för motsvarande verksamhet. *Sameskolstyrelsen* uppmärksammar att renägande samers barn bör kunna tas emot i annan kommuns förskoleklass eftersom de måste kunna växla mellan två kommuners förskoleklasser beroende på om familjen befinner sig i sommar- eller vinterbeteslandet.

Skälen för regeringens beslut: Rätten till mottagande i en annan kommuns förskoleklass på grund av att eleven med hänsyn till personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå där, har ingen motsvarighet i nuvarande bestämmelser. För grundskolan finns en sådan rätt i dagens skollag. Regeringen anser därför att samma reglering ska gälla även förskoleklassen och utformas som en överklagbar rättighet. En bestämmelse om möjlighet för andra kommuner att ta emot en elev efter önskemål från elevens vårdnadshavare har heller inte funnits för förskoleklassen men däremot för grundskolan. Denna möjlighet bör gälla även för förskoleklassen.

Därutöver ska bestämmelser som motsvarar de som gäller för grundskolan om att ett yttrande ska inhämtas från elevens hemkommun och att eleven har rätt att gå kvar hela läsåret införas för förskoleklassen. För en närmare redogörelse av motiven för dessa bestämmelser, se avsnitt 14.7.

När en elev blivit mottagen i en annan kommuns förskoleklass på grund av att barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att gå där, ska interkommunal ersättning utgå. Regleringen ska utformas på samma sätt som motsvarande bestämmelser om interkommunal ersättning i grundskolan. Regeringen finner inte skäl att frångå dagens reglering i detta avseende.

Därmed skapas ett enhetligt regelsystem och övergången från förskoleklassen till grundskolan underlättas.

13.9 Placering vid skolenhet med offentlig huvudman

Regeringens förslag: Ett barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter där barnets vårdnadshavare önskar att barnet ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att ett annat barns berättigade krav på placering i förskoleklass vid en skolenhet nära hemmet

åsidosätts, ska dock kommunen frångå vårdnadshavarens önskemål och placera barnet vid en annan skolenhet.

Kommunen ska få frångå önskemål från vårdnadshavaren och placera barnet vid en annan skolenhet, om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Hörby* och *Älvsbyns kommuner*. *Handikappförbundens samarbetsorgan* och *Riksförbundet FUB* kritiserar skrivningen om betydande ekonomiska och organisatoriska konsekvenser, som i praktiken innebär en begränsning i valfriheten för elever med funktionsnedsättning.

Skälen för regeringens förslag: Skälig hänsyn ska alltid tas till önskemål från barnets vårdnadshavare i fråga om placering på skolenhet. Barnets vårdnadshavare bör ha samma möjlighet att genom egna önskemål styra valet av skolenhet inom kommunen i förskoleklassen som i grundskolan. Om vårdnadshavarens önskemål om placering medför att ett annat barns berättigade krav på placering i en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska kommunen, i likhet med vad som i dag gäller inom grundskolan, frångå önskemålet och placera barnet vid en annan skolenhet.

Liksom för grundskolan får kommunen även placera barnet vid en annan skolenhet än den vårdnadshavaren önskar, om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

13.10 Mottagande i en fristående förskoleklass

Regeringens förslag: Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla som ska erbjudas utbildning i förskoleklassen.

Utbildningen ska dock få begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling.

Huvudmannen ska inte behöva att ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för elevens särskilda stöd på grund av att betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser skulle uppstå för kommunen.

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* saknar en redogörelse för urvalskriterier för fristående förskoleklasser. *Täby kommun* anser att samma skyldigheter att anordna utbildning i förskoleklass bör gälla för fristående och offentliga huvudmän. *Statens skolverk* avstyrker förslaget om att huvudmannen för en fristående skola inte behöver ge fortsatt utbildning för en elev om hemkommunen beslutat att inte lämna bidrag därför att betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser skulle uppstå för kommunen.

Skälen för regeringens förslag: Förskoleklassen ska stå öppen för alla barn som är berättigade till utbildning där, och det är av största vikt att undervisningen för varje barn anpassas efter barnets förutsättningar. En enskild huvudman ska dock ha möjlighet att inrikta sin verksamhet på barn i behov av särskilt stöd för sin utveckling. Därför föreslås en bestämmelse som gör det möjligt att medge undantag från kravet på att en fristående förskoleklass ska vara öppen för alla om det är frågan om sådana barn.

En skolenhet med förskoleklass med enskild huvudman får enligt huvudregeln inte neka att ta emot ett barn med funktionsnedsättning eller barn med stort behov av särskilt stöd. Liksom för andra skolor med enskild huvudman bör dock undantag få göras i fall då hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven. Undantagen avser mycket speciella fall och motiveras av den begränsning av kommunens bidragsskyldighet som föreslås gälla i det fall elevens särskilda stöd skulle vara så omfattande att betydande organisatoriska och ekonomiska konsekvenser skulle uppstå för kommunen. För närmare redogörelse för motiven till denna bestämmelse, se avsnitt 14.9.

Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående skola med förskoleklass, ska urvalet ske efter grunder som är godkända av Statens skolinspektion. Med detta menas att urvalsgrunderna ska granskas av Skolinspektionen i samband med dess prövning av huvudmannens ansökan om godkännande.

14 Grundskolan

14.1 Huvudprinciperna för grundskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för grundskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *Älvsbyns kommun*. I övrigt har inga remissinstanser särskilt kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Grundskolan är, tillsammans med de övriga skolformerna där skolplikt kan fullgöras, navet i det svenska skolväsendet. I regeringens förslag ska, med undantag för de skolformsövergripande förändringarna, huvudprinciperna för grundskolan ligga fast. För att förtydliga de vägval som präglar grundskolan i dag behöver emellertid grundskolans regelverk ändras i vissa avseenden. Dessa förändringar behandlas i det följande.

14.2 Grundskolans syfte

Regeringens förslag: Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *Älvsbyns kommun*. I övrigt har ingen remissinstans särskilt kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Grundskolans främsta syfte är att ge eleverna de kunskaper och värden de behöver för att kunna utvecklas och göra aktiva livsval och gå vidare till fortsatt utbildning. När det gäller kunskapsbegreppet anser regeringen att begreppet färdigheter omfattas i enlighet med den definition som återfinns i regeringens proposition *Ny läroplan för grundskolan m.m.* (prop. 1992/93:220). Kunskaper bör emellertid kompletteras med begreppet värden för att betona grundskolans uppdrag att förbereda eleverna för ett fullvärdigt samhällsliv där de förmår göra aktiva livsval samt där respekt för andra människor och för de mänskliga rättigheterna råder (se även avsnitt 5.3 Definitioner av centrala begrepp i utbildningen – undervisning). Elever som börjar i grundskolan har med sig kunskaper och värden från tidigare utbildning och från andra sammanhang, t.ex. hemmet, familjedaghemmet, förskolan och förskoleklassen. I grundskolans uppdrag ligger dels att ge eleverna kunskaper och värden, dels att utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Med detta avses att eleverna ges möjlighet att nå utbildningens mål.

Utbildningen i grundskolan ska även ligga till grund för fortsatt utbildning i ett mer långsiktigt perspektiv, inte bara för den gymnasieutbildning som vanligtvis följer efter avslutad grundskoleutbildning. En bestämmelse om syftet med utbildningen i grundskolan är så central att den bör återfinnas i skollagen.

Elever är olika och har olika behov. De har alla rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Därför måste skolan möta eleverna på olika sätt. Skolgången ska således anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Denna anpassning får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta. Det är av stort värde mot bakgrund av grundskolans fostrande uppgift att elever med olika bakgrund och skilda förutsättningar kan mötas i skolan.

14.3 Utbildningens omfattning och innehåll – ämnen och timplan

Regeringens förslag: Grundskolans ämnen ska räknas upp i skollagen. Modersmål ska lyftas fram som ett särskilt ämne för de elever som ska erbjudas sådan undervisning. Grundläggande bestämmelser om skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning som nu finns i förordning, ska i fortsättningen finnas i den nya skollagen.

Den totala undervisningstiden i grundskolan ska vara minst 6 665 timmar. Därav ska 600 timmar utgöra skolans val. Skolans val ska få omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk godkännt en plan för undervisningen.

Den nationella timplanen ska gälla både för skolor med offentlig och enskild huvudman. Alla huvudmän ska arbeta i enlighet med de nationella kursplanerna.

Regeringen ska få meddela föreskrifter bl.a. om avvikelser från bestämmelserna om ämnen och från timplanen för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och för särskilda utbildningar. Regeringen ska även få meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen i andra fall.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* avstyrker att ett lokalt tillval ska kunna erbjudas som skolans val då utrymmet för lokal profilering inom de nationella kursplanerna bedöms vara tillräckligt.

Att bestämmelser om modersmålsundervisning skrivs in i lagen får stöd av bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*, *Högskolan i Kalmar* och *Skolverket*. *Högskolan i Kalmar* poängterar att om modersmålsundervisning anses så viktig att den lyfts från förordning till lag, bör strävan vara att den ska ligga inom ramen för ordinarie skoltid. *DO* anser att bestämmelserna ska ha formen av en rättighet och att beslut om modersmålsundervisning ska kunna överklagas.

När det gäller den nationella timplanen går åsikterna isär bland remissinstanserna. Enligt bl.a. *Gotlands*, *Motala* och *Täby kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting* bör timplanen avskaffas. *Ljungby kommun* anser att en fastslagen timplan rimmar illa med ett mål- och resultatstyrt utbildningssystem. *Sollentuna kommun* förordar i stället en flexibilitet med utgångspunkt i elevens kunskapsutveckling. *Malmö kommun* påpekar att timplaneförsöket slog ut mycket väl och att en timplan som enbart är vägledande skulle öka förutsättningarna för eleverna att nå målen. Bevarandet av den nationella timplanen stöds av bl.a. *Barnombudsmannen (BO)*, *Läraryrket*, *Lärarnas Riksförbund (LR)* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*. Enligt *BO* är den garanterade undervisningstiden grunden för att alla elever får en likvärdig utbildning. *Läraryrket* och *SECO* anser att huvudmannen också ska kunna redovisa att varje elev erbjudits den garanterade undervisningstiden. *LR* anser att timplanen måste gå att följa upp och att den dessutom ska vara differentierad grundat på årskursintervall.

Friskolornas Riksförbund anser att undantagen från timplanen bör regleras i lag. *Statens skolinspektion* och Skolverket pekar båda på att förslaget innebär så omfattande möjligheter till undantag att det knappast är fråga om någon huvudregel. Enligt Skolinspektionen är det viktigt att det av föreskrifterna om undantag tydligt framgår på vilka grunder dispens ska kunna ges.

Skolverket, BO, LR m.fl. är kritiska till att det ska kunna utfärdas föreskrifter om undantag från de nationella kursplanerna, då det medför bristande likvärdighet. Friskolornas riksförbund ser positivt på möjligheten till undantag, men anser att undantagen bör regleras i lag. Enligt *Täby kommun* bör samma möjligheter till undantag gälla skolor med offentlig huvudman. *Waldorfskolefederationen* stödjer också möjligheten och anser att föreskrifter bör utarbetas i samråd med waldorfrörelsen.

Skälen för regeringens förslag: Läroplanen inklusive kursplanerna och kunskapskraven uttrycker de kunskaper och värden som eleverna ska ha med sig från grundskolan. När det gäller utformningen av undervisningen, bl.a. val av stoff och metoder, ger dagens styrdokument stor frihet för varje skola att organisera undervisningen efter egna förutsättningar och pedagogiska val. Den nationella timplanen anger det minsta antal timmar undervisningstid som varje elev ska vara garanterad under grundskoletiden, dels totalt, dels för varje ämne och ämnesgrupp. En nationell timplan ska således även i fortsättningen vara normen för att alla elever ska få sin lagstadgade rätt till en likvärdig utbildning. Regeringen anser dock att det i dagens mål- och resultatstyrda system bör finnas möjligheter för skolorna att organisera utbildningen på ett flexibelt sätt utifrån lokala behov även när det gäller fördelningen av undervisningstiden. Därför föreslår regeringen att det i skollagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som möjliggör undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen för offentliga och enskilda huvudmän.

En huvudman som vill bedriva utbildning utan att vara bunden av den nationella timplanen bör kunna ansöka om undantag hos Statens skolinspektion. En förutsättning för att ett sådant undantag ska kunna medges bör vara att huvudmannen kan visa godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för detta, samt hur huvudmannen avser att säkerställa att utbildningen håller en så hög kvalitet att eleverna ges fullgoda förutsättningar att nå utbildningens mål. Skolinspektionen ska inom ramen för sin tillsyn bevaka att villkoren för undantag uppfylls. Som en konsekvens av regeringens förslag bör försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan upphöra i samband med att denna lag träder i kraft. Försöksverksamheten har fungerat väl i de deltagande kommunerna. De kommuner som i dag deltar i försöksverksamheten, liksom de fristående skolor som inte önskar tillämpa timplanen, bör därför kunna fortsätta att bedriva undervisning obundna av timplanen, utan särskild prövning.

De nationella kursplanerna i grundskolans ämnen fastställs av regeringen. Det är därför av likvärdighetsskäl mycket viktigt att alla skolor följer de nationella kursplanerna i syfte att nå de mål som uttrycks där. Undervisningstiden måste förläggas så att eleverna ges möjlighet att

nå målen för utbildningen. Detta innebär t.ex. att undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa bör läggas ut jämnt under hela läsåret. Kunskapskraven och de nationella proven bygger på att alla elever arbetat mot samma mål. Detta hindrar dock inte att skolor även fortsättningsvis ska ha en betydande pedagogisk frihet att utforma undervisningen, välja stoff och läromedel på det sätt som passar de lokala förutsättningarna och skolans pedagogiska profil. Som tidigare ska det vara möjligt att jämkä i fördelningen mellan den tid som i timplanen anges ska läggas ut i olika ämnen med upp till 20 procent av tiden.

Det kan dock finnas situationer då det kan vara rimligt att acceptera vissa avvikelser från de nationella kursplanerna. För vissa särskilda utbildningar och för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning kan det finnas behov av undantag från de generella bestämmelserna för att kunna ha möjlighet att genomföra utbildningen eller fortsätta med den pedagogiska inriktningen. Regeringen bör därför ges bemyndigande att utfärda föreskrifter som gör det möjligt med avvikelser från ämnesindelning och timplan. Regeringen har redan idag möjligheter att utfärda föreskrifter om kursplaner.

Regeringen anser att beteckningen ämne ska förbehållas de ämnen, som i dagens skollag finns uppräknade i timplanen för grundskolan och som också har en kursplan fastställd av regeringen och betygskriterier fastställda av Statens skolverk.

Modersmål är redan i dag ett självständigt ämne med en egen kursplan och betygskriterier och ämnet bör därför nämnas bland de andra ämnen som finns i grundskolan. Modersmål bör dock inte inkluderas i timplanen eftersom undervisningen oftast anordnas utanför timplanebunden tid. För att markera ämnets vikt flyttas även grundläggande regler om modersmålsundervisning från förordning till lag.

Regeringen föreslår att en grundskola, oavsett huvudman, ska kunna ansöka om att erbjuda ett lokalt tillval som skolans val utöver innehållet i de nationella kursplanerna. Det kan handla om ett speciellt område, som inte täcks av kursplanerna. En del av eller hela utrymmet för skolans val (600 timmar) ska kunna användas till sådant lokalt tillval. Innehållet i ett lokalt tillval får givetvis inte strida mot målen i skollagen och läroplanen. Skolverket ska godkänna en plan för innehållet i det lokala tillvalet.

Regeringen anser att det inte ska vara tillåtet att sätta betyg på ett lokalt tillval. Tillsammans med de nationella proven utgör kunskapskraven en viktig likvärdighets- och kvalitetsgaranti vid betygssättningen. Inget hindrar att någon form av intyg utfärdas men detta har inte någon rättsverkan som betyg i den meningen att de kan användas vid meritvärdering och urval till fortsatt utbildning. Däremot kan det för skolor med alternativ pedagogik som föreslås ha fortsatt möjlighet att ansöka om att inte behöva sätta betyg, naturligtvis ingå omdömen om prestationer i lokalt tillval i det intyg som ska utfärdas vid utbildningens slut.

14.4 Tester och prov vid antagning

Regeringens förslag: Dagens regler för fördelning av elever på skolor ska överföras till den nya skollagen. Vårdnadshavares och elevers

valfrihet samt närhetsprincipen ska vara utgångspunkter för fördelningen.

Tester och prov ska inte få utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov ska inte heller få utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska dock få meddela föreskrifter som möjliggör användande av färdighetstester och antagningsprov från och med årskurs 7. Om det finns särskilda skäl ska sådana urvalsinstrument kunna användas fr.o.m. årskurs 4. Sådana föreskrifter ska få innebära att elevers rätt till en skolplacering nära hemmet åsidosätts.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* samt *Sollentuna* och *Älvsbyns kommuner* är positivt inställda till profilklasser samt tester och prov vid antagning. *Läraryrket* motsätter sig inte användandet av prov vid antagning, men ställer sig tveksam till att det ska kunna utfärdas föreskrifter om antagningsprov. Enligt förbundet bör antagningsprov endast kunna användas efter att en ansökan om detta godkänts. Även *Statens skolinspektion* menar att det bör krävas en ansökan, som ska prövas av inspektionen. Skolinspektionen, liksom *Statens skolverk* välkomnar att användandet av tester och prov vid antagning nu ges en tydlig reglering. Skolverket har inga invändningar mot att tillåta profilklasser, så länge alla elever ges samma möjlighet att utveckla sina kunskaper. Skolverket anser också att testbaserade urval i teoretiska ämnen endast ska få förekomma som komplement till betyg och andra lärarbedömningar, eftersom enstaka prov har svag förmåga att prediktera framtida studieframgång. Skolinspektionen understryker att det i motiven framhålls att det inte kan vara fråga om tester och prov för löpande kvalificering för att få fortsätta utbildningen.

Förslaget avstyrks av *Umeå kommun* som ser problem i att profilklasser innebär att den s.k. närhetsprincipen åsidosätts, och av *Skellefteå kommun* som ser förslaget som exkluderande.

Skälen för regeringens förslag: Varken dagens skollag eller grundskoleförordning innehåller några bestämmelser om tester och prov för antagning till utbildning. Sådana bestämmelser finns dock i förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet, där det anges att hänsyn till färdighetsprov får tas vid antagning till utbildning om utbildningen kräver att den sökande har speciella färdigheter i musik eller dans.

En grundläggande utgångspunkt för den svenska skolan är och har länge varit att alla elever i grundskolan har rätt till en likvärdig utbildning, oavsett var i landet de bor eller i vilken skola de går. Barn och föräldrar ska också ha långtgående möjligheter att välja skola.

Under senare år har det blivit allt vanligare att skolor inrättar s.k. profilklasser i olika ämnen. Det finns stora möjligheter att inom ramen för dagens reglering jämka timplanen och öka utrymmet för t.ex. idrott och hälsa, musik, bild, matematik eller språk. Profilklasser är enligt regeringens mening ett naturligt och positivt inslag i den svenska skolan,

som bidrar till att skapa en mer dynamisk utbildning där alla elever får möjlighet att förverkliga sin fulla potential.

Färdighetstester kan fylla en viktig funktion i samband med antagning och urval till utbildningar som kräver särskilda färdigheter. Ett syfte med sådana tester är att bedöma möjligheten för en elev att följa en utbildning som erbjuds inom ramen för en viss profil. Det kan inte anses ligga i en elevs intresse att påbörja en utbildning med viss profil för att sedan efter ett tag upptäcka att hon eller han saknar förutsättningar för att kunna slutföra den. Ett annat syfte är att göra ett urval av elever när antalet sökande överstiger antalet platser.

I dag är tester och prov tillåtna i musik och dans i fristående skolor. Tester och prov får också användas för antagning till gymnasieskolans estetiska program i offentliga gymnasieskolor. Enligt Skolinspektionens nuvarande praxis på området får färdighetsprov också användas inom grundskolan vid utbildningar som kräver särskilda färdigheter i musik och dans, så länge närhetsprincipen inte åsidosätts.

I dag används färdighetstester trots avsaknad av lagstöd som ett naturligt inslag i många kommunala och fristående skolor som har olika former av profilklasser. Även om det vanligaste är att de används när det gäller profilklasser inom de praktiska och estetiska ämnesområdena så förekommer färdighetstester även i språk och naturorienterade ämnen. Rätten till en likvärdig utbildning för alla elever får aldrig åsidosättas. Samtidigt kan det finnas tillfällen då färdighetstester kan vara motiverade och det finns enligt regeringens uppfattning inte några bärande skäl för att begränsa användandet av färdighetstester till vissa ämnen eller ämnesgrupper som idag. En huvudman ska under vissa förutsättningar kunna välja att använda färdighetstester i alla de ämnen som ingår i den nationella timplanen.

Som tidigare nämnts får användandet av färdighetstester dock inte innebära att principen om alla elevers rätt till en likvärdig utbildning åsidosätts. Elevernas hemkommun har enligt skollagen ett övergripande ansvar för att elevernas rätt till utbildning tillgodoses även i de fall som färdighetstester används. Även de elever som inte tas in efter färdighetsprov ska ha rätt till en utbildning som uppfyller kraven i skolans styrdokument.

Grundskolan ska erbjuda en allsidig grundläggande utbildning, inte en specialisering som kan hämma elevernas möjlighet att tillgodogöra sig en bred utbildning i alla ämnen. Regeringen föreslår därför att färdighetsprov ska kunna användas efter godkännande av ansvarig myndighet fr.o.m. årskurs 7. Om det finns särskilda skäl ska det dock vara möjligt att använda tester även i lägre årskurser, dock tidigast från och med årskurs 4. Sådana skäl kan t.ex. vara att det gäller en sedan länge pågående verksamhet och att färdighetstesterna används på ett sätt som är förenligt med den praxis som i dag accepteras av Statens skolinspektion.

Möjligheter att inrätta profilklasser inom de praktiska och estetiska områdena finns givetvis utan att tester och prov behöver användas. Sådana bör därför användas endast när de behövs för urval, dvs. när det finns fler sökande än antalet platser eller när man vill försäkra sig om att eleven har förutsättningar att följa en viss utbildning. Inte heller får generella krav som t.ex. att ha godkänt på vissa kunskapsprov,

exempelvis de nationella proven, användas i sammanhanget. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör ges ett bemyndigande att utfärda föreskrifter om detta. Föreskrifterna får innebära att den så kallade närhetsprincipen åsidosätts. Att som villkor för antagning ställa upp krav på medlemskap i en förening eller dylikt kan t.ex. inte anses förenligt med de föreslagna bestämmelserna eller med skollagen i övrigt. Användande av färdighetstester bör endast tillåtas i begränsad omfattning efter ansökan till och godkännande av ansvarig myndighet.

14.5 Avgifter

Regeringens förslag: Principen i dagens skollag om en avgiftsfri utbildning i grundskolan ska gälla även i den nya skollagen. I lagen ska förtydligas att avgiftsförbudet även ska omfatta avgifter i samband med ansökan om plats.

Elever ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Trots reglerna om avgiftsfrihet ska det, liksom i dag, få förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter ska det i enstaka fall under ett läsår få förekomma kostnader som ersätts av elevens vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten* välkomnar införandet av begreppet lärverktyg och betonar att begreppet också ska innefatta alternativa lärverktyg som talsyntes, ljudningsprogram etc. *Sollentuna kommun* och *Högskolan i Kalmar* tillstyrker också införandet av detta begrepp i lagstiftningen.

Att det i lagen skrivs in krav på näringsriktiga skolmåltider stöds av ett stort antal remissinstanser, däribland *Livsmedelsverket*, *Nationellt centrum för främjande av god hälsa för barn och ungdom*, *Barnombudsmannen* samt *Högskolan i Gävle*. Flera av dessa instanser, bl.a. *Karolinska Institutets Folkhälsoakademi* och *Sveriges Konsumenter i Samverkan*, anser att skrivningarna om näringsriktighet bör utvecklas och preciseras. *Malmö kommun* och *Göteborgs kommun* ställer sig emellertid tveksamma till att skolmåltidernas näringsriktighet regleras i lag.

Högskolan i Gävle, *Sollentuna kommun* och *Södertörns högskola* ser positivt på att vad som avses med en avgiftsfri utbildning tydliggörs. *Svenska Idrottslärarföreningen*, *Svenska Skidrådet*, *Svensk Turism* m.fl. välkomnar förtydligandena som innebär att skolresor som ersätts på frivillig väg ska vara tillåtna. Enligt organisationerna har skrivningen i nuvarande skollag resulterat i att ett stort antal kommuner avskaffat möjligheten att ha inslag i verksamheten som ersätts på frivillig väg.

Syftet har varit omsorg om resurssvaga hushåll, men effekten har blivit den rakt motsatta: elever vars föräldrar inte har råd eller möjlighet att betala barns fritids- eller kulturaktiviteter har fråntagits möjligheten att ta del av dessa genom skolans försorg. *Statens skolverk* ställer sig tveksamt till att kostnader ska kunna ersättas på frivillig väg, eftersom det i praktiken ofta visat sig att frivilligheten satts ur spel. Denna uppfattning delas av *Statens skolinspektion*, som anser att det bör betonas att det ska handla om begränsade kostnader för att finansiera olika aktiviteter. *Barnombudsmannen*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* och *Rädda barnen* avvisar alla inslag som innebär kostnader för elever och deras vårdnadshavare, även om ersättningen är frivillig, då detta innebär att elever från ekonomiskt utsatta familjer riskerar att stängas ute och att likvärdigheten därigenom åsidosätts.

Skälen för regeringens förslag: Principen om en avgiftsfri utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer inom det obligatoriska skolväsendet är en av hörnstenarna inom den svenska utbildningspolitiken. Rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av en enskild individs ekonomiska förutsättningar. I dag finns för fristående skolor ett uttryckligt förbud mot att ta ut avgifter i samband med ansökan om plats vid en skola. Det finns emellertid skäl att införa ett uttryckligt förbud även för skolenheter med offentlig huvudman, inte minst mot bakgrund av den ökade förekomsten av olika typer av profilklasser där det ofta förekommer ett ansökningsförfarande. Det är angeläget att påpeka att förbudet mot att ta ut avgift i samband med ansökan till utbildning även innebär att det är förbjudet att kräva ersättning för alla kostnader som är förenade med ansökan till utbildningen, såsom t.ex. för att en sökande ska få stå i kö till plats på utbildningen. Förändringen syftar till att tydliggöra nu gällande ordning.

Ett utslag av principen om avgiftsfrihet är att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till de läromedel och den utrustning som behövs för att få förutsättningar att nå utbildningens mål samt att de ska ha erbjudas gratis skolmåltider. I dagens skollag anges att eleverna ska ha tillgång till ”böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel...”. Denna formulering har kvarstått i princip oförändrad sedan lagens tillkomst. Det finns nu skäl att omformulera bestämmelsen så den bättre passar in i en modern skollag. Den snabba utvecklingen av informationsteknologin under de senaste decennierna har inneburit stora förändringar avseende hur undervisningen bedrivs och vilken utrustning som eleverna använder. I betänkandet *Läromedel-specifikt* (SOU 2003:15) om läromedel för funktionshindrade lanserades beteckningen ”lärverktyg” för att beskriva den utrustning som eleven behöver i undervisningen. Regeringen anser att detta begrepp är bättre anpassat till den moderna undervisningssituationen och att det därför ska anges i skollagen att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till böcker och lärverktyg. Med lärverktyg avses således den utrustning och materiel, förutom böcker, som eleverna behöver för att kunna nå målen för utbildningen. Sådana lärverktyg kan även avse alternativa verktyg för lärandet, t.ex. talsyntes.

Regeringen föreslår också att det i lagen ska förtydligas att de skolmåltider som serveras ska vara näringsriktiga. I förarbetena till dagens bestämmelse (prop. 1997/98:6, s. 78) framhålls att det kan anses

som en del av läroplanens intentioner att eleverna får tillgång till varierad och näringsriktig mat och äta lunch tillsammans med andra elever och vuxna. Regeringen anser det inte möjligt att i lagen närmare föreskriva vad skolmåltiderna ska innehålla. Vid bedömningen av vad som är en näringsriktig måltid bör dock de svenska näringsrekommendationerna vara en utgångspunkt.

I dagens skollag finns en möjlighet för skolan att ha enstaka inslag i verksamheten som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Härmed avses enligt förarbetena främst kostnader för en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift till ett museum eller liknande. En enstaka färdbiljett eller ett inträde kanske inte i sig är en betungande utgift. Om kostnaden är regelbundet återkommande kan den sammanlagt dock bli påfrestande för ett hushåll med svag ekonomi. Det krävs således att skolan noga överväger när och hur ofta denna möjlighet ska utnyttjas. Regeringen föreslår att dagens bestämmelse ska kvarstå.

Skolinspektionen har i sin tillsyn uppmärksammat att det blivit allt vanligare att skolor arrangerar aktiviteter inom utbildningens ram som medför kostnader och som kan kännas betungande för elever och föräldrar, t.ex. när det gäller deltagande i en skolresa eller en friluftsdag. Enligt Skolinspektionen hävdar ibland huvudmannen i dessa sammanhang att de kostnadsbelagda verksamheterna, t.ex. deltagande i en resa eller friluftsverksamhet, är frivilliga för eleverna och att det finns kostnadsfria alternativa verksamheter i skolan för den som inte vill eller kan delta. Skolinspektionen har uttalat att ett sådant förfarande inte kan anses förenligt med värdegrunden i skollagen.

Regeringen anser att skolresor och utflykter sedan länge är en naturlig del av utbildningen och ger många gånger värdefulla kunskaper, erfarenheter och upplevelser för eleverna. Utgångspunkten måste dock vara att finansieringen av skolresor ska ske genom kommunala medel eller genom att elever helt frivilligt samlar in pengar till kostnaden om resan innebär mer än en obetydlig kostnad, som t.ex. en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel. Det bör dock förtydligas att det inte är förbjudet att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever, oavsett om en elevs vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Med hänsyn härtill och i enlighet med dagens praxis är det därför inte godtagbart att skolan erbjuder en kostnadsfri alternativ verksamhet för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala dessa aktiviteter. Är den kostnadsbelagda aktiviteten att betrakta som en del av utbildningen ska alla elever få delta. I linje med detta resonemang gäller också att om elever på en skola gemensamt genomför en aktivitet för att samla in pengar till en skolresa eller liknande, som är en del av utbildningen, får det inte förekomma någon koppling mellan hur mycket en enskild elev bidrar med och elevens möjligheter att få delta i aktiviteten. Bidraget från vårdnadshavare måste både vara och framstå som helt frivilligt. Ersättningen från elevens vårdnadshavare får i enlighet med kommunallagens bestämmelser inte heller överstiga huvudmannens självkostnad för aktiviteten.

14.6 Bestämmelser om utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och betyg i grundskolan

I regeringens förslag till denna lag föreslås att de bestämmelser som i dag finns i grundskoleförordningens 7 kap 2–9 §§ samt 16–17 §§ om utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner samt betyg ska föras från förordning till lag. Skälen är desamma som för de allmänna bestämmelserna om betyg i 3 kap. i förslaget till nya skollagen, nämligen att dessa bestämmelser omges av så starka riksdagsbindningar att det är motiverat att de finns i lag i stället för förordning.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i regeringens förslag till den nya skollagen har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. En konsekvens av förslaget är att betygsbestämmelserna till skillnad från i dag blir direkt tillämpliga för fristående grundskolor. Riksdagen har också godkänt vad regeringen föreslagit om kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för grundskolan, samt om avskaffande av möjligheten att sätta blockbetyg i grundskolan (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). Även i detta avseende har regeringen anpassat sitt förslag till vad som följer av riksdagens beslut. Dessa bestämmelser behandlas mer ingående i avsnitt 5 och 7.

14.6.1 Betygsättning innan ett ämne har avslutats

Regeringens förslag: När betyg sätts i ett ämne som ännu inte avslutats, ska bedömningen bygga på elevens kunskaper i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven för årskurs 9.

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om att mål ska bestämmas lokalt bör inte föras in i skollagen.

Utredarens förslag i SOU 2007:28: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* anser att den föreslagna formuleringen inte löser den nuvarande oklarheten kring terminsbetyg eftersom läraren enligt förslaget även fortsättningsvis behöver göra en tolkning av vad eleverna bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9. Detta innebär, enligt Skolverket, att det finns risk för att behovet av lokalt utformade kriterier kvarstår.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Riksdagen beslutade i februari 2009 om en ny betygsskala för det offentliga skolväsendet (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). I mars 2009 beslutade riksdagen bl.a. om nya kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för grundskolan, samt om avskaffande av möjligheten att sätta blockbetyg i grundskolan (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). Besluten innebär en förändring av kursplanernas struktur med bl.a. ett centralt kunskapsinnehåll i slutet av årskurs 3, 6 och 9 och kunskapskrav för godtagbara kunskaper för årskurs 3 och 6 samt

för de tre godkända betygsstegen i årskurs 9. Regeringen har anpassat bestämmelserna i denna lag till vad som följer av riksdagens beslut.

Vid betygssättning i årskurs 8 finns inga nationella mål eller betygskriterier angivna. Enligt nuvarande ordning ska läraren bedöma de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet eller ämnesblocket fram till och med den aktuella terminen. Denna bedömning bygger inte på nationella kriterier utan målen för ämnet eller ämnesblocket bestäms enligt praxis lokalt. I årskurs 8 finns inte heller nationella ämnesprov att stödja bedömningen på.

En lärare måste alltid göra en bedömning av elevens kunskaper utifrån det undervisningsinnehåll som behandlats den termin som betyget avser vid betygssättning av ett ämne som ännu inte avslutats. En bedömning ska även göras av vad eleven bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9. Införandet av en ny betygsskala med nationella kunskapskrav för de tre godkända betygsstegen i årskurs 9 ger, enligt regeringens mening, tillräckligt precisa betygskriterier för att garantera en ökad likvärdighet i betygssättningen. Regeringen avser dessutom att införa betyg med nationella kunskapskrav i årskurs 6 i grundskolan och motsvarande skolformer. Med nationellt angivna kunskapskrav för de tre godkända betygsstegen, som avgränsar de mellanliggande betygsstegen, är det rimligt att lärarna, utifrån sin professionella kompetens, kan bedöma elevernas kunskaper. Enligt regeringens mening kommer den nya betygsskalan tillsammans med införandet av ett centralt innehåll i varje ämne att ge ett tillfredsställande stöd för lärare vid såväl bedömning som betygssättning av terminsbetyg. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att bestämmelsen om att mål ska bestämmas lokalt inte längre behövs. Bestämmelsen tas därför bort.

Regeringen anser därmed, i likhet med vad som föreslogs i betänkandet *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan. Förslag till nytt mål- och uppföljningssystem* (SOU 2007:28), att betygssättningen vid terminsbetyg ska bygga på en bedömning av elevens kunskaper i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven för årskurs 9.

14.6.2 Skriftlig bedömning vid underkänt betyg

Regeringens förslag I fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen ska också få framgå de stödåtgärder som har vidtagits. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Om det inte får sättas betyg i ett avslutat ämne på grund av elevens frånvaro ska de stödåtgärder som har vidtagits få framgå av beslutet.

Förslag i Ds 2008:13: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* anser att två steg för icke godkänt bör införas, för att det ger möjlighet att särskilja mellan när betygsunderlag finns eller saknas, oavsett anledning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt dagens bestämmelse i förordning ska en skriftlig bedömning ges i samband med att en elev inte når upp till betyget godkänt och därmed inte får något betyg i det ämnet. Samma ordning föreslås gälla i de fall en elev enligt de nya betygsbestämmelserna får betyget F, dvs. icke godkänt. Även i fortsättningen ska läraren kunna ange vilka stödåtgärder som gjorts för att eleven ska nå upp till målen. Även i fall där betyg inte sätts på grund av att det saknas en bedömning av elevens kunskaper i ämnet, ska det i betygs katalogen kunna redovisas vilka stödåtgärder som vidtagits.

14.7 Mottagande och placering vid skolenhet med offentlig huvudman

Regeringens förslag: Reglerna i dagen skollag om mottagande och placering av elever i grundskola med offentlig huvudman ska i huvudsak gälla även i den nya skollagen. Det ska dock införas en bestämmelse om att kommunen ska inhämta ett yttrande från elevens hemkommun när den fattar beslut om att ta emot en elev från en annan kommun som på grund av särskilda skäl med hänsyn till personliga förhållanden har rätt att gå där.

Det ska också införas bestämmelser om att den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där, med undantag för om placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen eller om en omplacering är nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen*, *Handikappförbundens samarbetsorgan* m.fl. kritiserar att kommunens möjlighet att hävda betydande ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för att flytta en elev till en annan skolenhet kvarstår, då det strider mot principen om en likvärdig utbildning. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* menar att begreppen betydande ekonomiska och organisatoriska konsekvenser bör preciseras för att bestämmelsen ska vara i överensstämmelse med vad som anförs om barnets bästa.

Täby kommun och *Svenskt Näringsliv* menar att bestämmelserna om mottagande bör ändras så att de inte innebär ett krav på att kommunen själv anordnar grundskola. I stället borde kommunens uppgift vara att se till att plats kan erbjudas, oavsett huvudman.

Luleå Tekniska Universitet påpekar att elevens och vårdnadshavarens önskan om skolplacering ibland kan komma i konflikt med varandra och vill se ett förtydligande i detta avseende.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om mottagande bör utformas på i princip samma sätt som i dag. Att en elev i vissa fall ska ha möjlighet att fullgöra skolplikten i en annan kommun än hemkommunen är en viktig ventil och ett utslag av principen om alla elevers rätt till en

likvärdig utbildning. Elever som på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att mottas i en annan kommuns grundskola ska även fortsättningsvis ha rätt att göra detta. Det är viktigt att ett sådant beslut grundas på en omsorgsfull och allsidig utredning. Därför bör ett sådant beslut föregås av att ett yttrande inhämtas från elevens hemkommun.

Rätten till skolplacering nära hemmet är ett uttryck för principerna om att alla barn och ungdomar ska ha lika tillgång till utbildning och att utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform och i fritidshemmet. Tillgången till en likvärdig utbildning ska inte vara beroende av var någonstans eleven bor. Denna närhetsprincip ska inte bara gälla vid elevens ursprungliga skolplacering utan bör också innebära att eleven enligt huvudregeln ska få gå kvar i skolenheten i de årskurser som finns vid skolan.

Vårdnadshavares val av skola bör så långt som möjligt vara styrande för elevens skolplacering. Dennes val av skola får emellertid inte ges företräde framför alla elevers rätt till en skolplacering nära hemmet. Kommunen ska därför frångå vårdnadshavarens önskemål i det fall en annan elevs berättigade krav på placering i en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Kommunen ska i likhet med i dag även ha möjlighet att frångå vårdnadshavarens önskemål i de fall placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Dessutom har kommunen möjlighet att i vissa särskilda fall mot en elevs och vårdnadshavares vilja flytta en elev till en annan skola om detta är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

I dag är verksamheten i förskoleklass ofta nära integrerad med grundskolan. Förskoleklassen finns i regel i samma lokaler som eller i nära anslutning till en grundskola. Vårdnadshavares val av skola för sina barn sker därför i praktiken oftast i samband med att barnet ska börja i förskoleklass. Bestämmelserna om placering i förskoleklass bör därför ändras så att denna sker efter samma principer som för grundskolan. Kommunen ska därför redan vid fördelningen av elever till förskoleklass planera så att elevernas föreskrivna rätt till plats i aktuell grundskola kan tillgodoses utan att annan elevs berättigade krav på en plats nära hemmet åsidosätts.

Även om elevens vårdnadshavares val och närheten till hemmet så långt som möjligt ska vara styrande för en elevs skolplacering finns det vissa situationer då undantag från denna huvudregel måste kunna göras.

För elever i behov av särskilt stöd är den självklara utgångspunkten att stödinsatserna ska ges i den skolenhet där eleven går. Huvudmannen är skyldig att vidta långtgående åtgärder för att tillgodose elevens stödbehov inom ramen för den ordinarie skolplaceringen. I vissa fall kan det emellertid vara nödvändigt att flytta en elev till en annan skola för att erforderligt stöd ska kunna ges. Om en elev under sin skolgång får så stort stödbehov att det skulle medföra betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för en kommun att ge stödet i den skola som eleven går, får eleven flyttas till en skola där stödet lättare kan ges. Det bör betonas att svårigheterna ska vara av sådan art att de kan anses som betydande för kommunen. Att stödbehovet skulle medföra betydande

ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för en särskild skolenhet kan därför inte i sig anses tillräckligt för att en elev ska kunna flyttas.

En trygg skolmiljö och studiero är centrala förutsättningar för utbildning av hög kvalitet. I 5 kap. i förslaget till ny skollag finns bestämmelser om tillfälliga åtgärder som rektor eller lärare får vidta för att säkerställa trygghet och studiero. Utgångspunkten måste vara att en trygg skolmiljö och studiero kan skapas utan att en elev som misskött sig flyttas från skolan. I vissa fall kan dock den situationen uppstå att en elev som misskött sig och som kan få sitt eventuella stödbehov tillgodosett på skolenheten, måste flyttas för att det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Regeringen anser därför att möjligheten för kommunen att i undantagsfall flytta en elev till en annan skola om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero ska finnas kvar. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas med stor försiktighet. Avgörande för en sådan bedömning bör vara att det inte finns något annat sätt att tillförsäkra övriga elever en tillräckligt bra skolmiljö och att möjligheterna att nå det eftersträvade resultatet genom andra, för den berörde eleven mindre ingripande insatser, har prövats och bedömts som otillräckliga.

Ovanstående ska även gälla den som blivit mottagen i förskoleklass. Detta innebär bl.a. att den elev som tagits in i förskoleklassen vid en skolenhet som ligger längre från hemmet än den skola där eleven placerats ifall inget aktivt val gjorts, vid starten av grundskolan får företräde framför elever som bor nära skolan men inte gått i förskoleklass där.

14.8 Skolskjuts

Regeringens förslag: Bestämmelserna om skolskjuts ska utformas som en rättighet för eleven. Rätten till skolskjuts ska i normalfallet gälla från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka. Denna rätt ska dock inte gälla elever som väljer att gå i en fristående skola eller i en annan kommunal skola än den han eller hon placerats. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Att bestämmelserna om skolskjuts utformas som en rättighet stöds av bl.a. *Kammarrätten i Stockholm*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Diskrimineringsombudsmannen* och *Läraryrket förbundet*. Enligt Kammarrätten innebär möjligheten att överklaga beslut genom förvaltningsbesvär att elevens rättssäkerhet stärks. Detta påstående tillbakavisas av *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, som menar att möjligheten till laglighetsprövning av kommunens beslut är tillräcklig för att tillgodose elevens rättssäkerhet. Enligt SKL måste det ankomma på kommunen att avgöra hur dess skolskjutsorganisation ska utformas.

BO anser att den praxis som utkristalliserat sig beträffande växelvis boende, och som BO välkomnar, bör framgå av lagen. Kammarrätten i Stockholm konstaterar att förslaget innebär ett förtydligande i fråga om växelvis boende, medan *Statens skolverk* påpekar att frågan om samverkan mellan olika kommuner vid växelvis boende fortfarande är oklar. *Täby kommun* efterfrågar ett förtydligande i detta avseende. SKL beklagar att det inte införs ett förtydligande som innebär att rätten till skolskjuts prövas endast med utgångspunkt i den adress där en elev är folkbokförd. Ett antal kommuner, däribland *Gotlands*, *Hammarö* och *Åre kommuner*, menar att skrivningarna om växelvis boende leder till ökade kostnader för kommunerna och ställer sig därför kritiska till detta. Även reglerna om skolskjuts till annan skolenhet än den eleven placerats vid innebär, enligt SKL, ett ingrepp i kommunernas självbestämmanderätt och kommer att medföra en rättspraxis inom området som innebär en utvidgning av kommunernas skyldighet utan att kommunerna kommer att få ekonomiska ersättning för detta. *Friskolornas riksförbund* och *Kunskapskolan i Sverige AB* anser att det bör tydliggöras att elever ska ha rätt till skolskjuts utifrån kommunens riktlinjer, oavsett om eleven går i skola med offentlig eller enskild huvudman.

Skälen för regeringens förslag: Kostnadsfri skolskjuts är en viktig del av rätten till en likvärdig utbildning för elever i grundskola med offentlig huvudman. Motsvarande rätt till skolskjuts finns för elever i grundskolan. Också elever i same- och specialskolan har rätt till kostnadsfria resor mellan skola och hem.

En genomgående ambition i regeringens arbete är att stärka elevernas rättigheter. Under de förutsättningar som anges i lagen föreslås kommunen därför vara skyldig att erbjuda eleverna kostnadsfri skolskjuts. För att stärka elevperspektivet anser regeringen att skolskjuts bör vara en rättighet för eleven. Detta leder i sin tur till att beslut om skolskjuts kommer att kunna överklagas genom förvaltningsbesvär, till skillnad från i dag då ett beslut om skolskjuts endast kan överklagas genom laglighetsprövning. Bestämmelser om överklagande finns i kapitel 28 Överklagande.

Rätten till skolskjuts innebär att kommunen är skyldig att anordna kostnadsfri skolskjuts om sådan behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller annan särskild omständighet. Alla dessa förutsättningar ska prövas individuellt i varje enskilt fall. Det står kommunen fritt att organisera skolskjutsverksamheten på lämpligt sätt med beaktande av bl.a. trafikförhållandena. Det finns inte något generellt hinder t.ex. mot att elever hänvisas till särskilda uppsamlingsplatser i hemmets respektive skolans närhet. I det enskilda fallet ska kommunen särskilt beakta elevens funktionsnedsättning och om behov finns hämta eleven vid elevens hem.

Skyldigheten att anordna kostnadsfri skolskjuts ska också enligt huvudregeln vara begränsad till resor till och från den skola som kommunen placerat eleven i. I de fall då kommunens skolskjuts är organiserad på det sättet att en elev utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen kan erbjudas skolskjuts till och från en annan skola, kommunal eller fristående, än den han eller hon placerats i, ska kommunen dock vara skyldig att erbjuda detta. Bedömningen av

huruvida anordnandet av skolskjuts i dessa fall kan få ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen ska göras utifrån vilka skyldigheter kommunen haft ifall eleven valt att gå i den skola som han eller hon placerats i.

I detta sammanhang bör också framhållas att frågor om växelvis boende och folkbokföring ligger utanför skollagens tillämpningsområde och regleras i annan lagstiftning.

14.9 Mottagande i en fristående grundskola

Regeringens förslag: Som huvudregel ska varje fristående grundskola vara öppen för alla elever. En fristående grundskola ska dock ha möjlighet att begränsa sin verksamhet till vissa årskurser, till utbildning för elever i behov av särskilt stöd och till utbildning som är speciellt anpassad för vissa elever. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar.

Huvudmannen för den fristående grundskolan ska inte behöva ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om elevens hemkommun har beslutat att inte lämna bidrag för elevens särskilda stöd på grund av att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter skulle uppstå för kommunen.

Om det inte finns plats för alla sökande ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om urval för särskilda utbildningar och fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anser att avsaknaden av riktlinjer för hur urvalskriterier för fristående skolor får utformas innebär att antagningssystemet blir oförutsebart. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* ställer sig tveksam till att friskolor ska kunna begränsa sin verksamhet till utbildning för elever i behov av särskilt stöd då detta kan leda till att elever exkluderas. *Diskrimineringsombudsmannen* är däremot positiv till förslaget, eftersom det kan leda till ökad valfrihet för dessa elever.

Statens skolinspektion, *Barnombudsmannen (BO)* och *Högskolan i Gävle* tillstyrker att fristående skolor i normalfallet inte ska kunna neka att ta emot en elev i behov av särskilt stöd. Enligt BO och Skolinspektionen förstärks möjligheten för ett barn i behov av särskilt stöd att genomföra sin utbildning i en fristående skola jämfört med dagens lagstiftning. BO kritiserar dock, i likhet med bl.a. *Riksföreningen Autism* och *Riksförbundet FUB*, möjligheten för kommunen att begränsa elevens valfrihet genom att inte lämna bidrag för det särskilda stödet p.g.a. organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser. *Friskolornas Riksförbund* och *Kunskapsskolan i Sverige AB* pekar på att problem kan uppstå om kommunen bara beviljar en del av det bidrag som behövs för en elev i behov av särskilt stöd. Därvid påpekar *Umeå kommun* och

Riksförbundet Hem och Skola att det bör förtydligas att tilläggsbeloppet för en elev i behov av särskilt stöd ska beslutas och betalas ut på samma sätt för kommunala och fristående skolor.

Skälen för regeringens förslag: Huvudregeln ska liksom i dag vara att en fristående skola ska vara öppen för alla som har rätt till utbildning i grundskolan. Med att skolan ska vara öppen för alla avses här bl.a. att skolan i mån av plats ska ta emot alla sökande som har rätt till utbildning i grundskolan och att särskilda intagningskrav, t.ex. visst etniskt ursprung eller viss församlingstillhörighet, inte får finnas (prop. 1995/96:200 s. 70).

På samma sätt som i dag ska en skola dock kunna begränsa sin verksamhet till vissa årskurser. I linje med regeringens övergripande ambition att öka valfriheten och skapa lika villkor för fristående och kommunala skolor bör även fristående skolor kunna specialisera sin verksamhet för elever i behov av särskilt stöd eller för en särskild elevgrupp som kräver en särskilt anpassad utbildning eller organisation. Ett exempel på sådan utbildning är den engelskspråkiga undervisning som i dag regleras i 2 kap. 8 § grundskoleförordningen (1994:1194). Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om sådana utbildningar.

Av 9 kap. 2 § i 1985 års skollag följer att en fristående skola inte behöver ta emot en elev vars mottagande skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för skolan. Av 9 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag framgår att om en elev i en fristående skola har ett omfattande behov av särskilt stöd behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Av förarbetena framgår att den fristående skolan inte kan åberopa ekonomiska svårigheter om kommunen är beredd att betala för det särskilda stödet (prop. 1995/96:200 s. 72).

Regeringen anser att det finns skäl att i lagen förtydliga förutsättningarna för undantag från öppenhetskravet i fråga om elever med behov av särskilt stöd. Det bör klart framgå av lagtexten att den fristående skolan i normalfallet inte kan neka att ta emot en elev i behov av särskilt stöd. En fristående skola ska inom ramen för sina normala resurser kunna ge stöd åt flertalet elever. Den ska, på samma sätt som en kommunal skola, kunna anpassa sin organisation och sin undervisning så att hänsyn tas till elevens behov och förutsättningar. En fristående skola ska kunna säga nej till en elev bara i de fall då stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Den fristående skolan kan således inte neka en elev med omfattande stödbehov tillträde om hemkommunen är beredd att ersätta kostnaderna för elevens stödbehov (tilläggsbelopp). I den mån den fristående skolan anser att tilläggsbeloppet inte är tillräckligt kan huvudmannen överklaga beslutet enligt reglerna för förvaltningsbesvär.

Eftersom det även kan förekomma att elever under utbildningens gång får ett sådant stort stödbehov, bör huvudmannen även kunna neka eleven fortsatt utbildning i skolan på denna grund. Det bör även framgå av lagtexten att det krävs att elevens hemkommun har fattat ett beslut att inte lämna bidrag för det särskilda stödet innan huvudmannen ger eleven

besked om att hon eller han inte tas emot eller inte får fortsatt utbildning vid den fristående skolan.

Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola, ska urvalet ske efter grunder som är godkända av Statens skolinspektion. Med detta menas att urvalsgrunderna ska granskas av Skolinspektionen i samband med dess prövning av huvudmannens ansökan om godkännande.

14.10 Insyn

Regeringens förslag: Den kommun där den fristående skolan är belägen ska ha rätt till insyn i verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Friskolornas Riksförbund* och *Internationella Engelska skolan i Sverige AB (IES)* framhåller att friskoleföretag verkar på en skolmarknad där inte alla företagsplaner utan vidare kan ställas till fritt förfogande för konkurrenter. Då kommunerna framgent blir huvudmän för sina egendrivna skolor, inte för det samlade skolväsendet i kommunen, är det enligt IES inte motiverat att de ska ha total insyn i konkurrenters räkenskaper och affärsplaner. Enligt *Nacka kommun* finns det i vissa delar lagstiftning som inte tillåter insyn, t.ex. regler i aktiebolagslagen, som krockar med skollagen, och menar att det av texten inte framgår vilken lag som då kommer att vara tillämplig. *Friskolornas Riksförbund* anför att ofta begärs handlingar ut rörande enskilda elever, där tystnadsplikten hindrar friskolorna från att överlämna handlingarna.

Gotlands kommun och *Friskolornas Riksförbund* menar att insyn för att kommunerna ska kunna bedöma fristående skolors bidragsbehov inte längre behövs då grunderna för bidragsbestämning ändrats genom reglerna som framgår av prop. 2008/09:171 Offentliga bidrag på lika villkor.

Friskolornas Riksförbund anser att kommuner alltför ofta utvärderar sin verksamhet efter egna kommunala mål, som ibland rimmar illa med verksamheten i den fristående enheten. Om krav ska ställas på att en fristående verksamhet ska delta i kommunens uppföljning och utvärdering, bör det enligt förbundet fastslås att sådan utvärdering endast kan avse de nationella målen som gäller för verksamheten.

Skälen för regeringens förslag: För att tillförsäkra allmänhetens insyn i fristående skolor ska kommunen även framgent ska ha insyn i verksamheten vid fristående skolor som är belägna i kommunen. Genom ändring av skollagen med anledning av propositionen *Offentliga bidrag på lika villkor* (prop. 2008/09:171, bet. 2008/09:UbU13, rskr. 2008/09:280) ska bidrag till fristående skolor från och med kalenderåret 2010 ges enligt samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola. Den tidigare regleringen, baserad på kommunens åtagande och elevens behov, togs i och med detta bort. Regeringen konstaterar därför att det saknas skäl för kommunen att t.ex.

kunna ta del av en fristående skolas räkenskaper för att kunna göra en rättvis bedömning av skolans bidragsbehov. Att, såsom Friskolornas Riksförbund och Nacka kommun påtalat, begära ut handlingar och uppgifter som omfattas av sekretess eller av annat skäl inte bör lämnas ut, ska självfallet undvikas. Vid utövandet av insynsrätten har kommunerna således att ta hänsyn även till annan lagstiftning än skolförfattningarna.

Genom regeringens förslag till ny skollag blir de fristående skolorna en del av det offentliga skolväsendet, och regleringen i allt väsentligt densamma för alla huvudmän. Alla huvudmän ska ha ett systematiskt kvalitetsarbete som ska dokumenteras. De fristående skolorna står under statlig tillsyn, och omfattas av Statens skolverks nationella uppföljning och utvärdering. Det finns därför enligt regeringens mening inte längre skäl för en ordning där kommunerna kan kräva att fristående skolor ska delta i lägeskommunens uppföljning och utvärdering. Det finns dock inget som hindrar att kommuner erbjuder huvudmännen för fristående skolor att delta i kommunens uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten.

15 Grundsärskolan

15.1 Huvudprinciperna för dagens obligatoriska särskola bör gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för den obligatoriska särskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* delar regeringens uppfattning att utbildningen i särskolan bör göras mer flexibel så att den blir mer utmanande och stimulerande för eleverna. I övrigt tillstyrks förslaget även av *Vilhelmina* och *Älvsbyns kommun*, vilka också lyfter fram vikten av ökad samverkan mellan grundskola och grundsärskola.

Skälen för regeringens bedömning: För barn och ungdomar som inte kan gå i grundskolan därför att de har en utvecklingsstörning finns särskolan. Regeringen anser att det är motiverat att behålla en egen skolform för elever med utvecklingsstörning där undervisningen kan anpassas efter varje elevs behov och förutsättningar. Regeringen anser dock att det är angeläget att utbildningen i särskolan blir mera flexibel än i dag. Målet ska vara att utveckla samverkan mellan grundsärskolan och grundskolan. I en mer sammanhållen skola får eleverna möjligheter att möta varandra och utveckla förståelse för och tolerans mot olikheter.

Nedan behandlas förslag till avvikelser och tillägg jämfört med dagens skollag med undantag för vissa med grundskolan gemensamma förändringar avseende betyg, utvecklingssamtal, modersmålsundervisning, skolskjuts, avgifter samt mottagande och insyn i fristående skolor, som redogörs för i avsnitt 14 Grundskolan.

15.2 Grundsärskolans syfte

Regeringens förslag: Utbildningen i grundsärskolan ska syfta till att ge elever med utvecklingsstörning en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. Utbildningen ska också ligga till grund för fortsatt utbildning och i övrigt så långt det är möjligt motsvara syftet med utbildningen i grundskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ålvsbyns kommun* tillstyrker förslaget. *Svenska Downföreningen* och *Riksförbundet FUB* menar att kunskapsuppdraget i grundsärskolan bör stärkas. De menar vidare att grundsärskolans syfte bör ange att utbildningen har lägre studietakt än grundskolans utbildning. I övrigt anser de att samma formuleringar bör användas för grundsärskolans syfte som för grundskolan.

Skälen för regeringens förslag: Elever är olika och har olika behov. Vissa elever behöver större anpassningar än andra. Regeringen anser därför att de elever som behöver en till sina behov anpassad utbildning i sarskolan ska kunna få det. Det är emellertid viktigt att utbildningen i grundsärskolan så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. På samma sätt som för grundskolan ska utbildningen i grundsärskolan ligga till grund för fortsatt utbildning. Även i övrigt ska syftet med utbildningen i grundsärskolan motsvara syftet med grundskolan. Det gäller bl.a. i det avseendet att utbildningen ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa samt förbereda eleverna för aktiva livsval, se vidare avsnitt 14.2.

15.3 Namnändring

Regeringens förslag: Den obligatoriska sarskolan ska byta namn till grundsärskolan.

Träningskolan ska finnas kvar som en verksamhetsgren inom grundsärskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Nacka* och *Skellefteå kommun* tillstyrker att grundsärskolan blir en egen skolform vid sidan av gymnasiesärskolan. *Skellefteå kommun* anser också, i likhet med *Umeå kommun*, att benämningen sarskola bör bytas ut då det väcker negativa associationer. En alternativ benämning föreslås vara ”grundskola med behovsanpassad kursplan”. *Sollentuna kommun* avstyrker indelningen i grundsärskola och träningskola, då grundsärskolan ska vara så behovsanpassad att ytterligare indelning av elever ej behövs. *Svenska Downföreningen* anser däremot att den inriktning inom grundsärskolan som inte utgör träningskolan ska ha en självständig benämning för att undvika oklarheter i kommunikationen.

Skälen för regeringens förslag: Särskolan utgör i dagens skollag en egen skolform (1 kap. 1 § skollagen) och är ett samlingsbegrepp för den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan (6 kap. 3 § skollagen). Den obligatoriska särskolan är i sin tur uppdelad i grundsärskolan och träningskolan (6 kap. skollagen och särskoleförordningen [1995:206]. De två delarna inom den obligatoriska särskolan kan ses som olika inriktningar eller verksamhetsgrenar.

Det kan hävdas att begreppet ”obligatorisk” är missvisande dels i det avseendet att skolplikt kan fullgöras på flera andra sätt, dels att den obligatoriska särskolan innehåller en tionde frivillig årskurs. I och med regeringens proposition om den nya läroplanen (1992/93:250) ändrades dessutom den frivilliga särskolan till gymnasiesärskola. Med hänvisning till ovanstående och för att få samstämmighet i terminologin föreslår regeringen att den obligatoriska särskolan får beteckningen grundsärskola.

Som konstaterats ovan har eleverna olika behov. För att tillgodose elevernas behov måste det också finnas möjligheter till flexibla lösningar. Därför föreslår regeringen att träningskola ska finnas som en verksamhetsgren inom grundsärskolan. En placering i träningskola ska självfallet göras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare och utbildningen ska kunna utformas flexibelt utifrån elevens behov och förutsättningar.

15.4 Personkretsen

Regeringens förslag: Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska tillhöra grundsärskolans personkrets endast om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förtydligandet av särskolans personkrets stöds av samtliga remissinstanser som valt att yttra sig, bl.a. *Sveriges Psykologförbund, Älvsbyns och Sollentuna kommuner samt Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Socialstyrelsen och Diskrimineringsombudsmannen* betonar dock vikten av övergångsbestämmelser för de elever som i dag är inskrivna i särskola men som inte längre bedöms tillhöra särskolans personkrets. SPSM och *Malmö kommun* menar att det bör förtydligas vilka anpassningar i ordinarie skolverksamhet som behöver göras för att elever med autism utan utvecklingsstörning ska ha en möjlighet att uppnå målen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande 1 kap. 5 § skollagen finns särskolan för barn och ungdomar som inte kan gå i grundskolan och gymnasieskolan därför att de är utvecklingsstörda.

Enligt 1 kap. 16 § skollagen gäller det som i lagen sägs om utvecklingsstörda även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada,

föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt personer med autism eller autismliknande tillstånd.

Regeringen anser att särskolan ska vara förbehållen elever med utvecklingsstörning samt dem med den ovan nämnda begåvningsmässiga funktionsnedsättningen på grund av hjärnskada. Regeringen föreslår därför med anledning av ovanstående att personer med autism eller autismliknande tillstånd endast ska tillhöra särskolans personkrets om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (se även avsnitt 33.3).

15.5 Utredning inför mottagande i särskolan

Regeringens förslag: Beslut om mottagande i särskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget välkomnas av ett stort antal remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, *Diskrimineringsombudsmannen* samt *Gotlands*, *Linköpings* och *Skellefteå kommuner*. *Stockholms universitet* ser förslaget som angeläget mot bakgrund av den kraftiga ökning de senaste åren av andelen elever som tas emot i grundsärskolan. *Nacka kommun* stödjer förslaget, men befarar att utredningarna medför ökade kostnader för kommunerna.

Skälen för regeringens förslag: I dagens skollag (1985:1100) finns inga bestämmelser om att ett mottagande i särskolan ska föregås av en utredning för att fastställa om ett barn har en utvecklingsstörning. Det finns således inte heller bestämmelser om hur en sådan utredning ska gå till. Skolverket har dock utfärdat allmänna råd om rutiner för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (SKOLFS 2001:23). Skolverket konstaterar i dessa bl.a. att för att ta emot ett barn i särskolan måste en bedömning göras om att barnet inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål på grund av utvecklingsstörning eller vad skollagen därmed jämställer. Detta ställningstagande förutsätter en helhetsbedömning av barnet. Bedömningen bör utgå från såväl testresultat som från barnets sätt att fungera och utvecklas i sin lärmiljö och umgänget med andra barn. Helhetsbedömningen bör utgå från barnets bästa, sett på kort och lång sikt. Den bör normalt grunda sig på tidigare kunskap som finns om barnet, hemmets och förskolans/skolans iakttagelser av barnet, utvärdering av de stödåtgärder som prövats samt de nödvändiga utredningar en helhetsbedömning förutsätter.

Skolverket konstaterar vidare i de allmänna råden att varje utredning som initierats inför beslut om mottagande i särskolan genomförs på uppdrag av styrelsen för särskolan och ska ligga till grund för en samlad bedömning inför beslut om barnet ska erbjudas utbildning i särskolan eller inte. Det är viktigt att det tydligt framgår vad utredningen ska belysa

och att den i alla delar håller den kvalitet och får den omfattning som krävs för att belysa orsakerna till barnets problem. Olika typer av expertkunskaper erfordras för att genomföra de utredningar som behövs. Bedömningen av om barnet ska erbjudas plats i grundskolan kräver normalt såväl pedagogisk, psykologisk, medicinsk som social sakkunskap.

Enligt de allmänna råden är det viktigt att elevens vårdnadshavare alltid erbjuds att delta i informationsutbytet under utredningsprocessen. Den som ansvarar för utredningen bör också informera barnets vårdnadshavare och, i den mån det kan ske, barnet om vad utredningen innebär. Den ansvarige bör också när utredningen är klar beskriva för barnets vårdnadshavare vad som framkommit och vad detta kan betyda för barnet.

Regeringen anser att de rekommendationer Skolverket har gett i de allmänna råden är rimliga och föreslår att en bestämmelse i den nya skollagen om utredning inför beslut om mottagande i särskolan samt att detta ska ske i samråd med elevens vårdnadshavare skrivs in i denna lag.

15.6 Rätt för vårdnadshavare att välja skolform

Regeringens förslag: Försöksverksamheten med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång ska göras permanent och skrivas in i denna lag. Barn ska dock utan vårdnadshavarens medgivande kunna mottas i grundsärskolan om det med hänsyn till barnets bästa finns synnerliga skäl för detta.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Socialstyrelsen*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Linköpings kommun* samt *Älvsbyns kommun*. Socialstyrelsen menar dock, liksom *Skolväsendets överklagandenämnd*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och BO, att det bör förtydligas hur bestämmelsen är tänkt att tillämpas och vad som skulle kunna utgöra synnerliga skäl. Förslaget att ta emot ett barn i grundsärskolan mot vårdnadshavarens vilja avstyrks av *Göteborgs kommun*, *Skellefteå kommun*, *Riksförbundet FUB* och *Svenska Downföreningen*. Som skäl anför Svenska Downföreningen att det är principiellt betänkligt att en myndighet tar över vårdnadshavarnas ansvar i detta avseende. Mot bakgrund av att det redan i dag kan vara svårt för vårdnadshavare att avböja en särskoleplats kan förslaget innebära att vårdnadshavarnas rätt att välja skolplacering sätts ur spel mer än i undantagsfall.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 § lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång ska barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda tas emot i särskolan. Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan, ska barnet fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet i skollagen.

Regeringen anser att det är viktigt att barnets vårdnadshavare ska kunna välja skolform för sina barn. Dock ska hänsyn till barnets bästa

vara styrande vid val av skolform. Därför införs en ventil som innebär att barnet kan placeras i grundsärskolan utan medgivande från barnets vårdnadshavare med hänsyn till barnets bästa om det finns synnerliga skäl för detta. Att det ska krävas synnerliga skäl för en sådan placering innebär att ventilen bara ska användas i undantagsfall när det är uppenbart att eleven inte har förutsättningar att klara av en utbildning i grundskolan.

Den ovan föreslagna utredningen bör enligt regeringen skapa en bred och saklig grund för att fatta beslut om vilken skolform som är bäst lämpad för barnet.

För att vårdnadshavare i realiteten ska kunna utnyttja sin rätt att välja skolform krävs att skolan på ett tidigt stadium informerar om denna rättighet. Skolan bör föra en fortlöpande dialog med barnets vårdnadshavare för att garantera deras valfrihet och för att de ska kunna bedöma effekterna av sitt ställningstagande. Av informationen bör det därför framgå vilka krav som ställs på eleverna i de olika skolformerna, vilka krav elevens vårdnadshavare kan ställa på skolan samt vilka möjligheter skolan har att tillgodose elevens särskilda behov.

15.7 Utbildningens innehåll

Regeringens förslag: Teknik och svenska som andraspråk ska ingå i grundsärskolans timplan.

Huvudmannen för utbildningen ska avgöra om en elev i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Med hänsyn till elevens förutsättningar i det särskilda fallet ska rektor få besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

Om en elev i grundsärskolan har läst ett ämne enligt grundskolas kursplaner och eleven eller elevens vårdnadshavare begär att betyg ska sättas i ämnet, ska de bestämmelser som gäller för betygsättning i grundskolan tillämpas.

Regeringens bedömning: För att säkerställa att eleven får sin rätt till utbildning tillgodosedd bör det finnas en studieplan eller liknande där elevens studier dokumenteras.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Stockholms universitet* välkomnar en ökad flexibilitet mot bakgrund av att andelen elever i gränslandet grundskola och grundsärskola ökar. Även *Malmö kommun*, *Barnombudsmannen* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten* ser positivt på förslaget. *Ljungby* och *Gotlands kommuner* instämmer i att teknik bör ingå i sarskolans timplan, men påpekar att det får ekonomiska konsekvenser för kommunerna, vilket också *Sveriges Kommuner och Landsting* poängterar. Även *Riksförbundet FUB* och *Svenska Downföreningen* instämmer i förslaget, men vill också att innehållet ska motsvara grundskolans i så motto att de naturorienterade respektive

samhällsorienterande ämnena specificeras i timplanen, liksom att språkval införs. Svenska Downföreningen påpekar också, tillsammans med *Handikappförbundens samarbetsorgan*, att ett beslut om att en elev ska läsa ämnen eller ämnesområden bör kunna överklagas. Enligt *Statens skolinspektion* är det viktigt att detta beslut omfattas av en reglering om dokumentation. Skolinspektionen understryker, mot bakgrund av den ökade flexibiliteten, vikten av att elevens studier dokumenteras.

Gotlands kommun instämmer i behovet av att en individuell utvecklingsplan upprättas vid mottagandet. Planen, som kontinuerligt revideras i samband med utvecklingsamtal, kan utgöra stöd för att fastställa vilka kombinationer av ämnen och ämnesområden som en elev ska läsa.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Undervisningen i grundsärskolan omfattar i dag *ämnena* bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, slöjd, svenska, engelska, matematik, naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen. Därutöver finns elevens val.

I träningsskolan bedrivs undervisningen i *ämnesområdena* estetisk verksamhet, kommunikation, motorik, vardagsaktiviteter och verklighetsuppfattning. Därutöver finns elevens val.

Regeringen anser att en ökad flexibilitet när det gäller utbildningens innehåll är angelägen. Elever i grundsärskolan ska kunna få läsa både ämnen, ämnesområden eller ämnen i grundskolan beroende på förutsättningar och behov. Det gäller också elever i träningsskolan som bedöms ha förutsättningar att studera ett eller flera ämnen. Elever som bedöms kunna uppnå målen i ett ämne i grundskolan ska kunna ha möjlighet att bedömas och få betyg enligt de regler som gäller för grundskolan.

Eftersom elevgruppen är mycket heterogen och förutsättningarna är olika anser regeringen att träningsskolan ska finnas kvar för att tillgodose behoven hos de elever som bedöms inte kunna uppnå målen för ämnen i den reguljära grundsärskolan eller grundskolan. Regeringen vill härmed betona olikheten mellan eleverna och vikten av flexibla lösningar i utbildningen.

I dag finns varken ämnet teknik eller ämnet svenska som andraspråk på grundsärskolans timplan. Carlbeck-kommittén konstaterade i sitt slutbetänkande *För oss tillsammans Om utbildning och utvecklingsstörning* (SOU 2004:98) att teknik är ett viktigt ämne också för grundsärskolans elever. Kommittén föreslog att teknik tas upp som ett särskilt ämne på grundsärskolans timplan och får en egen kursplan. Kommittén föreslog likaså att ämnet svenska som andraspråk tas upp i grundsärskolans timplan.

Regeringen delar Carlbeck-kommitténs uppfattning på denna punkt och föreslår därför att ämnena teknik och svenska som andraspråk bör ingå i grundsärskolans timplan. När det gäller ämnet teknik anser dock regeringen att frågan bör utredas ytterligare av Skolverket eftersom ett nytt ämne skapas.

Regeringen gör bedömningen att det bör finnas en studieplan eller liknande där elevens studier dokumenteras. Detta för att säkerställa att eleven får sin rätt till utbildning tillgodosedd.

15.8 Mottagande i en annan kommuns grundsärskola

Regeringens förslag: Grundsärskolans regler om skolgång i en annan kommun än hemkommunen ska harmoniseras med vad som gäller för grundskolan.

En elev ska ha rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl för att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta ett yttrande från elevens hemkommun.

Efter önskemål av elevens vårdnadshavare ska en kommun även i andra fall få ta emot en elev från en annan kommun.

En elev som tagits emot i en kommuns grundsärskola ett visst läsår ska även ha rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsårets gång. Om det för eleven endast återstår en årskurs ska eleven också ha rätt att slutföra denna.

Bestämmelser om interkommunal ersättning för grundsärskolan som motsvarar de som gäller för grundskolan ska finnas i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. Det stöds av *Handikappförbundens samarbetsorgan* samt *Mjölby* och *Älvsbyns kommuner*. *Sollentuna kommun* instämmer delvis, men menar att det bör finnas en begränsning för de kostnader som elevens hemkommun kan bli skyldig att ersätta.

Skälen för regeringens förslag: En kommun ska enligt nuvarande skollag i sin grundskola ta emot en elev för vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att sörja, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Denna bestämmelse har ingen motsvarighet när det gäller grundsärskolan. Regeringen anser att bestämmelserna bör harmoniseras så att en kommun ska vara skyldig att ta emot en elev vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att svara för, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl för detta.

Regeringen föreslår därutöver att bestämmelser som motsvarar de som gäller för grundskolan ska införas avseende skyldigheten att inhämta yttrande från elevens hemkommun, rätten för eleven att gå kvar hela läsåret respektive slutföra sista årskursen samt bestämmelser om interkommunal ersättning.

15.9 Placering vid skolenhet med offentlig huvudman

Regeringens förslag: Motsvarande regler som gäller för grundskolan om placering av en elev på skolenhet ska införas för grundsärskolan.

En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade

placeringen skulle medföra att någon annan elevs berättigade krav på skolplacering nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet.

Kommunen ska annars få frångå vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där med undantag för ovan nämnda situationer. Detsamma ska gälla den som tagits emot i en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Handikappförbundens samarbetsorgan* och *Riksförbundet FUB* är kritisk till möjligheten att kunna hänvisa till betydande ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för att frångå vårdnadshavarens önskemål om skolplacering.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om placering av en elev på en skolenhet ska vara lika för grundsärskolan och grundskolan.

Rätten till en skolplacering nära hemmet är ett uttryck för principerna om att alla barn och ungdomar ska ha lika tillgång till utbildning och att utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform och i fritidshemmet. Tillgången till en likvärdig utbildning ska inte vara beroende av var man bor. Närhetsprincipen ska inte bara gälla vid elevens ursprungliga skolplacering utan bör också innebära att eleven i princip har rätt att gå kvar i skolenheten under hela skoltiden.

Vårdnadshavarens val av skolenhet bör så långt som möjligt vara styrande för vilken skolplacering eleven får. Vårdnadshavarens val av skola får emellertid inte ges företräde framför alla elevers rätt till en skolplacering nära hemmet. Kommunen får därför frångå önskemål från elevens vårdnadshavare om placering i det fall en annan elevs berättigade krav på placering i en grundsärskolenhet nära hemmet åsidosätts.

Kommunen bör även ha möjlighet att frångå önskemål från elevens vårdnadshavare om placering i de fall placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Dessutom har kommunen liksom i dag möjlighet att mot vårdnadshavarens vilja flytta en elev till en annan skola om detta är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

För elever i behov av särskilt stöd är den självklara utgångspunkten även i grundsärskolan att stödinsatserna ska ges i den skolenhet där eleven går. Huvudmannen är skyldig att vidta långtgående åtgärder för att tillgodose elevens stödbehov inom ramen för den ordinarie skolplaceringen. I vissa fall kan det emellertid vara nödvändigt att flytta en elev till en annan skola för att erforderligt stöd ska kunna ges. Om en elev under sin skolgång får så stort stödbehov att det skulle medföra betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för en kommun att ge stödet i den skola som eleven går, får eleven flyttas till en grundsärskola där stödet lättare kan ges. I detta sammanhang bör det betonas att svårigheterna ska vara av sådan art att de kan anses som

betydande för kommunen. Att stödbehovet skulle medföra betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för en skolenhet kan därför inte i sig anses tillräckligt för att en elev ska kunna flyttas.

En trygg skolmiljö och studiero är centrala förutsättningar för en utbildning av hög kvalitet. I förslaget till 5 kap. i denna lag finns bestämmelser om tillfälliga åtgärder som rektor eller lärare får vidta för att säkerställa trygghet och studiero. Utgångspunkten måste här vara att en trygg skolmiljö och studiero för alla elever långsiktigt kan skapas utan att en elev som misskött sig flyttas från skolan. I vissa fall kan dock sannolikt situationen uppstå att en elev som misskött sig kan få sitt eventuella stödbehov tillgodosett på skolenheten, men att hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero kräver att eleven ändå flyttas till en annan skolenhet. Regeringen anser därför att det som i dag ska finnas en möjlighet för kommunen att i undantagsfall flytta en elev till en annan grundsärskola om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas med stor försiktighet. Avgörande vid en sådan bedömning bör vara att det inte finns något annat sätt att tillförsäkra övriga elever en tillräckligt bra skolmiljö och att möjligheterna att nå det eftersträlvade resultatet genom andra, för den berörde eleven mindre ingripande insatser har prövats och bedömts som otillräckliga.

Ovanstående ska även gälla den som blivit mottagen i förskoleklass, vilket bl.a. innebär att den elev som tagits in i förskoleklassen vid en skolenhet som ligger längre från hemmet än den skola där eleven placerats ifall inget aktivt val gjorts, vid starten av grundsärskolan får företräde framför elever som bor nära skolan men inte gått i förskoleklass där.

15.10 Utbildningens omfattning och rätt att fullfölja utbildningen

Regeringens förslag: Grundsärskolan ska ha nio årskurser och samma totala undervisningstid som grundskolan, dvs. 6 665 timmar. En elev i grundsärskolan ska ha rätt att slutföra högsta årskursen även om skolplikten upphörde dessförinnan. En elev ska ha rätt att efter skolpliktens fullgörande fullfölja utbildningen under högst två år. En elev som fullföljer utbildningen efter skolpliktens upphörande ska ha rätt till minst 800 timmars undervisningstid utöver den garanterade undervisningen enligt timplanen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Handikappförbundens samarbetsorgan* ser positivt på att grundsärskolans timplan anpassas till grundskolans, något som underlättar integrering och samverkan. Även *Gotlands* och *Älvsbyns kommuner* tillstyrker förslaget. *Sollentuna kommun* föredrar dock nuvarande reglering.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande regler har elever som slutfört årskurs 9 i särskolan rätt att få fortsatt utbildning i en tionde årskurs. Timplanen för grundsärskolan omfattar i dag därför 7 400

timmar, medan träningskolan omfattar 7 020 timmar. För att underlätta samarbetet med grundskolan bör antalet årskurser och den totala undervisningstiden i grundsärskolan anpassas till vad som gäller för grundskolan.

Regeringen föreslår därför att grundsärskolan ska ha nio årskurser och samma garanterade undervisningstid som i grundskolan, dvs. 6 665 timmar. Som en konsekvens av detta bör den bestämmelse som i dag finns avseende rätten för elever i grundskolan och specialskolan att slutföra högsta årskursen även om skolplikten upphört dessförinnan, även gälla för elever i grundsärskolan samt elever med utvecklingsstörning i specialskolan.

Regeringen föreslår vidare att elever i grundsärskolan skall ha rätt att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildningen under högst två år. Eftersom målen för sarskolan i läroplanen samt målen i grundsärskolans kursplaner är mer kopplade till varje elevs individuella förutsättningar än vad som är fallet i grundskolan bör inte rätten att fullfölja utbildningen efter skolpliktens upphörande kopplas till uppnåendet av målen för utbildningen på det sätt som gäller för grund- och specialskolan.

Anpassningen till grundskolans timplan innebär att elever i grundsärskolan som går ett eller två extra år efter skolpliktens upphörande bör ha rätt till minst 800 undervisningstimmar under den förlängda skoltiden för att inte få ett försämrat läge jämfört med dagens situation, då den garanterade undervisningstiden i den obligatoriska sarskolan uppgår till 7 400 timmar.

16 Specialskolan

16.1 Huvudprinciperna för specialskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen

<p>Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för den statliga specialskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.</p>

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten* välkomnar förslaget, men poängterar att det bör framgå att dövblinda elever tillhör specialskolans målgrupp. Detta påpekas även av *Föreningen Sveriges Dövblinda*. *Barnombudsmannen* anser att skolplikten för alla elever ska vara lika lång oavsett skolform, och är följaktligen kritisk till att specialskolans elever har en tioårig skolplikt. Även *Sollentuna kommun* och *Handikappförbundens samarbetsorgan* anser att en nioårig skolplikt är tillräcklig. *Sveriges dövas ungdomsförbund* och *Sveriges dövas riksförbund* är kritiska till begreppet specialskola, eftersom det kan väcka negativa associationer.

Skälen för regeringens bedömning: Specialskolan finns för elever som är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning, elever som är döva, hörselskadade eller gravt språkstörda och som därför eller av

andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan. Målgruppen utökades från den 1 juli 2008 (prop. 2007/08:112, bet. 2007/08:UbU16, rskr. 2007/08:212). Även elever som är dövblindfödda kan tas emot i specialskolan. Staten är huvudman för specialskolan som utgör en egen skolform inom det offentliga skolväsendet. Specialskolan ska erbjuda utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan eller särskolan.

Specialskolan har tio årskurser. Elevernas skolplikt upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 17 år, dvs. ett år senare än för elever i grundskolan. I och med att en elev i specialskolan, liksom i grundskolan, har rätt att avsluta sin skolgång innan skolplikten upphör, under förutsättning att eleven uppnått utbildningens mål, kan elevens önskemål om att gå i skolan under nio år i stället för tio år anses vara tillgodosedd.

De kursplaner som regeringen har fastställt för grundskolan eller särskolan ska också tillämpas i specialskolan. I den utsträckning som grundskolans eller särskolans kursplaner inte kan användas på grund av elevernas funktionsnedsättning ska Skolverket fastställa särskilda kursplaner för specialskolan. Se avsnitt 7 avseende riksdagens beslut om nya läroplaner, kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för de obligatoriska skolformerna samt beslut om en ny betygsskala (prop. 2008/09:87 resp. 2008/09:66).

Nedan behandlas förslag till avvikelser och tillägg jämfört med dagens skollag med undantag för vissa med grundskolan gemensamma förändringar gällande bl.a. betyg, utvecklingssamtal, modersmålsundervisning och avgifter som redogörs för i avsnitt 14 Grundskolan.

16.2 Specialskolans syfte

Regeringens förslag: Utbildningen i specialskolan ska syfta till att ge barn och ungdomar med synskada och ytterligare funktionsnedsättning, döva eller hörselskadade barn och ungdomar eller barn och ungdomar med grav språkstörning en till varje individs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges dövas ungdomsförbund* anser att det bör tydliggöras ytterligare att specialskolan ska ha samma syfte och funktion som grundskolan. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* efterlyser en tydligare reglering när det gäller döva och hörselskadade elever med utvecklingsstörning.

Skälen för regeringens förslag: Specialskolans främsta syfte är, i likhet med grundskolan eller grundsärskolan, att ge eleverna de kunskaper de behöver för att göra aktiva livsval och gå vidare till fortsatt utbildning. Specialskolan ska erbjuda en till varje elevs förutsättningar

anpassad utbildning som så långt som det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan eller grundsärskolan. För döva eller hörselskadade elever ska specialskolan erbjuda en tvåspråkig undervisning i en teckenspråkig miljö.

16.3 Utredning inför mottagande i specialskolan

Regeringens förslag: Beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har lämnats avseende förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Specialskolan har redan i dag väl uppbyggda rutiner för att utreda om eleven tillhör någon av målgrupperna för specialskolan. Regeringen anser emellertid att det på samma sätt som föreslås för grundsärskolan ska anges i lag att beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Alla elever i specialskolan kommer dock inte alltid att behöva utredas ur alla dessa utgångspunkter. Den närmare omfattningen av utredningen måste därför bestämmas i varje enskilt fall utifrån varje barns behov och förutsättningar.

16.4 Huvudman för utbildningen

Regeringens förslag: Specialskolan ska enbart kunna ha statlig huvudman.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Specialpedagogiska skolmyndigheten, Unga hörselskadade, Åre kommun, Riksförbundet för döva, Hörselskadade och språkstörda barn* och *Sveriges dövas riksförbund. Friskolornas riksförbund, Svenskt Näringsliv, Täby kommun, Barnplantorna* och *Barnombudsmannen* motsätter sig att specialskolan enbart ska ha statlig huvudman. *Täby kommun* och *Barnplantorna* betonar att resursfördelningen till döva och hörselskadade elevers skolgång måste vara likvärdig oavsett huvudman.

Skälen för regeringens förslag: Ärenden om godkännande av fristående skolor som motsvarar specialskolan prövas i dag av styrelsen för specialskolan (9 kap. 1 § i 1985 års skollag). Det saknas reglering när det gäller bidrag till fristående skolor som motsvarar specialskolan och i dag finns det heller inga fristående skolor som motsvarar specialskolan.

Enligt dagens bestämmelser består specialskolan av fem skolenheter med regionala upptagningsområden (regionskolor) och tre skolenheter för elever från hela landet (riksskolor). Regionskolorna är avsedda för döva eller hörselskadade elever, som inte behöver utbildning med

särskilda insatser vid en riksskola. Regionskolor finns i Örebro (Birgittaskolan), Härnösand (Kristinaskolan), Stockholm (Manillaskolan), Vänersborg (Vänerskolan), och Lund (Östervångsskolan). Riksskolorna är avsedda för döva eller hörselskadade elever, som på grund av utvecklingsstörning inte kan få sin utbildning i en regionskola, elever med synskada och ytterligare funktionsnedsättning och elever med grav språkstörning. Riksskolor finns i Gnesta (Åsbackaskolan), Örebro (Ekeskolan) respektive Sigtuna (Hällsboskolan). Från och med höstterminen 2009 finns Hällsboskolan även i Umeå.

I en del kommuner anordnas det hörselklasser vars verksamhet är av regional art. Kommuner som gör regionala insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov kan få statsbidrag till merkostnader för undervisningen och till elevvårdskostnader, om dessa är särskilt stora. Med insatser av regional art avses samordnade utbildningsinsatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov, som i stor utsträckning kommer även de elever till del som kommer från en annan kommun än den där skolan är belägen. Det är Specialpedagogiska skolmyndigheten som beslutar om fördelning av bidraget (1991:931).

Regeringen anser att staten ska ta ett särskilt ansvar för de elever vars behov inte kan tillgodoses av den enskilda kommunen eller fristående skolan. I statens ansvar ingår att kunna erbjuda sådan spetskompetens och sådana hjälpmedel som det inte är rimligt att begära att kommunerna eller de fristående skolorna kan erbjuda. Regeringen föreslår därför att staten även fortsättningsvis ska vara huvudman för specialskolan och att specialskola inte ska få bedrivas av enskild huvudman.

16.5 Förskola, förskoleklass, fritidshem och öppen fritidsverksamhet vid specialskolor

Regeringens förslag: Staten ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola.

Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som går i går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan på motsvarande sätt som för den som är elev i specialskolan.

När det gäller förskola vid specialskola ska kommunen även i fortsättningen vara huvudman.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten* välkomnar förslaget. *Unga hörselskadade* och *Sveriges dövas riksförbund* anser att huvudmannen för specialskolan ska få ansvara för att anordna förskola.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 7 kap. 4 § i 1985 års skollag ska staten svara för att elever i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet får tillfredsställande förhållanden. Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader

för den som är elev i specialskolan (7 kap. 7 § i 1985 års skollag). Enligt 1 kap. 4 § i 1995 års specialskoleförordning får Specialpedagogiska skolmyndigheten efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklassen och fritidshemsverksamheten. Myndigheten ska ta ut avgift från kommunen för denna verksamhet.

Inom specialskolan finns det elever med olika behov av fritidshemsverksamhet och övrig fritidsverksamhet. Alla elevers behov ska tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt för att skapa en meningsfull fritid. Elevernas behov och förutsättningar ska vara styrande i planeringen av fritidsverksamheten. Eftersom elevernas behov är olika måste flexibla lösningar vara möjliga. I fråga om förskoleklass och fritidshem vid specialskolor anser regeringen att dagens system med avtal mellan Specialpedagogiska skolmyndigheten och kommunen bör ändras formellt så att det är staten som är huvudman för både förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola. Det finns inte avgörande skäl för att staten som skolhuvudman inte också skulle kunna vara huvudman för förskoleklass och fritidshem. Staten får naturligtvis, i likhet med övriga huvudmän för fritidshem, under vissa förhållanden i stället för fritidshem erbjuda öppen fritidsverksamhet för eleverna vid en skolenhet med specialskola. Med staten som huvudman även för förskoleklass och fritidshem vid specialskolor blir systemet mer renodlat och likställt med övriga skolförmer. Nuvarande lösningar för anordnande av förskoleklass och fritidshem kan givetvis finnas kvar även om staten blir huvudman. Staten bör således även i fortsättningen kunna sluta avtal med en kommun om anordnande av förskoleklass och fritidshem men staten kan också själv anordna dessa verksamheter.

Regeringen föreslår att kommunen även i fortsättningen ska vara huvudman för förskola vid specialskolan. Staten bör således även fortsättningsvis kunna sluta avtal med en kommun om att anordna förskola.

17 Sameskolan

17.1 Huvudprinciperna för sameskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen

<p>Regeringens bedömning: Huvudprinciperna när för den statliga sameskolan i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen.</p>
--

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Sameskolstyrelsen* ser positivt på motivskrivningarna om sameskolans principer. *Luleå Tekniska Universitet* framhåller att utbildning med samisk inriktning ska innebära utbildning i varje enskilt ämne på både samiska och svenska, vilket ska regleras i skollag, timplan och kursplaner. *Statens skolinspektion* förutsätter att förslaget innebär att bestämmelsen som innebär att undervisningen ska

ges på svenska och samiska behålls. I övrigt har ingen remissinstans kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Sameskolan ska ge samers barn en utbildning med samisk inriktning och bidra till att bevara och utveckla det samiska språket och kulturen. Utbildningen i sameskolan ska motsvara utbildningen till och med årskurs 6 i grundskolan. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) gäller också för sameskolan. I avsnitt 7 redogörs för riksdagens beslut om nya läroplaner och kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för de obligatoriska skolformerna med anledning av regeringens proposition 2008/09:87 *Tydligare mål och kunskapskrav — nya läroplaner för skolan*.

Utöver grundskolans kunskapskrav i läroplanen ska sameskolan också ansvara för att varje elev efter genomgången sameskola är förtrogen med det samiska kulturarvet samt kan tala, läsa och skriva på samiska. Samisk undervisning förekommer också integrerad i grundskolan genom att avtal träffas mellan kommunen och Sameskolstyrelsen.

För verksamheten finns en styrelse, Sameskolstyrelsen. Verksamheten bedrivs i dag vid fem sameskolor på orterna Karesuando, Gällivare, Kiruna, Jokkmokk och Tärnaby.

Även andra barn får fullgöra skolplikten i sameskolan om det finns särskilda skäl. Frågan prövas av Sameskolstyrelsen.

Sameskolan fyller en viktig funktion för den samiska befolkningen. Samerna är en av Sveriges nationella minoriteter och Sveriges enda urfolk. Samernas situation är därför speciell och det är viktigt att de kan få en utbildning som är utformad med hänsyn till både deras språkliga och kulturella bakgrund. Enligt Barnkonventionen har ett barn som tillhör en urbefolkning eller en språklig eller etnisk minoritet rätt att bland annat tillsammans med andra i sin grupp ha ett eget kulturliv och att använda sitt eget språk. Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter reglerar bl.a. att en nationell minoritet ska kunna bibehålla sitt språk och sitt kulturarv. Personer som tillhör en nationell minoritet har också rätt att lära sig sitt minoritetsspråk. För att markera ämnets vikt flyttas grundläggande regler om modersmålsundervisning i bl.a. ett nationellt minoritetsspråk från förordning till lag, se även avsnitt 14.3. För att utbildningen i sameskolan ska vara likvärdig med grundskolans är det viktigt att de bestämmelser som gäller för grundskolan så långt som möjligt också gäller för sameskolan. Det gäller till exempel skolplikt, undervisning, elevinflytande och utvecklingssamtal.

Regeringen anser att sameskolan även i fortsättningen ska utgöra en egen skolform och omfatta årskurserna 1–6. Regeringen anser därutöver att integrerad undervisning i grundskolans alla årskurser får erbjudas samers barn. Regeringen vill dock betona att det är angeläget att de samiska elever, som deltar i integrerad samisk undervisning i grundskolans högre årskurser, får de samiska tillval som eleven önskar och är berättigad till. Den samiska undervisning som eleven genomgått ska även beaktas i samband med betygssättning.

Nedan behandlas förslag till avvikelser och tillägg jämfört med dagens skollag med undantag för vissa med grundskolan gemensamma förändringar gällande betyg, utvecklingssamtal, modersmålsundervisning och avgifter som redogörs för i avsnitt 14 Grundskolan.

17.2 Sameskolans syfte

Regeringens förslag: Sameskolan ska syfta till att ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* framhåller att tillgången till lärare och läromedel måste förbättras för att syftet ska kunna uppfyllas. *Luleå Tekniska Universitet* menar att sameskolans ansvar för att vitalisera det samiska språket och ge stöd till samiska familjer, barn och unga bör understrykas genom skrivningar i skollagen.

Skälen för regeringens förslag: Sameskolans syfte är, i likhet med grundskolans, att ge eleverna de kunskaper och värden de behöver för att göra aktiva livsval och gå vidare till fortsatt utbildning. Eftersom samerna är en nationell minoritet och Sveriges enda urfolk är det av yttersta vikt att bevara den särart som samerna och det samiska språkets olika varieteter utgör. Åtgärder med detta syfte är även en skyldighet enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Regeringen anser att det därför är befogat att sameskolan även i fortsättningen har i uppdrag att bidra till att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen.

17.3 Huvudman för utbildningen

Regeringens bedömning: Frågan om även en enskild ska kunna vara huvudman för sameskolan bör utredas vidare.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* anser att sameskola ska kunna drivas av enskild huvudman och att ansvaret för sameskolan fortsatt bör ligga under Utbildningsdepartementet. Även *Friskolornas riksförbund* och *Svenskt Näringsliv* anser att sameskola ska kunna ha enskild huvudman. *Diskrimineringsombudsmannen* ser positivt på att frågan utreds. *Sameskolstyrelsen* anser att frågan om annat huvudmannaskap inte bör utredas förrän finansieringen av sameskolan och tillgången till lärare och läromedel stärkts.

Skälen för regeringens bedömning: I dagens skollag finns inga bestämmelser om möjligheten att anordna fristående sameskolor och därmed inga ersättningssystem. Regeringen anser att det finns skäl att överväga om även enskilda skulle kunna vara huvudmän för sameskolan. Eftersom denna fråga kräver vidare beredning, bl.a. vad gäller konstruktionen av ett ersättningssystem, lämnar regeringen inget förslag i detta avseende utan avser att låta utreda frågan vidare.

17.4 Förskola, förskoleklass, fritidshem och öppen fritidsverksamhet vid sameskolor

Regeringens förslag: Staten ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola.

Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan på motsvarande sätt som för den som är elev i sameskolan.

När det gäller förskola vid sameskola ska kommunen även i fortsättningen vara huvudman.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sameskolstyrelsen* ser det som önskvärt att alla verksamheter fick samma huvudman som sameskolorna och att ersättningen regleras på samma sätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 3 § sameskolförordningen (1995:205) får Sameskolstyrelsen efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleverksamhet och fritidshemsverksamhet samt förskoleklass för samiska barn. Sameskolstyrelsen ska ta ut en avgift från kommunen för denna verksamhet. Avgifternas storlek regleras genom överenskommelse mellan Sameskolstyrelsen och berörda kommuner.

Regeringen anser att kommunen även i fortsättningen ska vara huvudman för förskola vid sameskolan medan huvudmannskapet för förskoleklass och fritidshem vid skolenhet med sameskola ska överföras till staten. I fråga om förskoleklass och fritidshem vid sameskolor anser regeringen att dagens system med avtal mellan Sameskolstyrelsen och kommunen bör ändras formellt så att det är staten som är huvudman för både förskoleklass och fritidshem. Det finns inte avgörande skäl för att staten som skolhuvudman inte också skulle kunna vara huvudman för förskoleklass och fritidshem. Staten får naturligtvis också, i likhet med övriga huvudmän för fritidshem, under vissa förhållanden istället för fritidshem erbjuda öppen fritidsverksamhet för eleverna vid en skolenhet med sameskola. Med staten som huvudman även för förskoleklass och fritidshem vid sameskolor blir systemet mer renodlat och likställt med övriga skolformer. Nuvarande lösningar med ersättning för förskoleklass och fritidshem genom avtal kan givetvis finnas kvar även om staten blir huvudman. Staten bör således även i fortsättningen kunna sluta avtal med en kommun om anordnande av förskoleklass och fritidshem.

Regeringen föreslår att kommunen även i fortsättningen ska vara huvudman för förskola vid sameskolan. Staten bör således liksom i dag kunna sluta avtal med en kommun om att anordna förskola.

18 Fritidshemmet

18.1 Huvudprinciperna för fritidshemmet i dagens skollag bör gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Fritidshemmets ställning som en frivillig verksamhet i nya skollagen bör vara densamma som i dag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Gotlands kommun* och *Högskolan i Kalmar*, där Högskolan i Kalmar dock menar att fritidshemmet bör bilda en egen skolform.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att fritidshemmet ska kvarstå som en pedagogisk verksamhet inom skolväsendet, dock utan att bilda en egen skolform. Fritidshemmet ska innehållsmässigt och tidsmässigt komplettera utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Vidare föreslår regeringen att utbildningen i fritidshemmet ska vara frivillig och att tillgängligheten i första hand ska vara knuten till föräldrars förvärvsarbete eller studier eller elevens eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Dagens bestämmelser anger att det är hemkommunen som ska erbjuda skolbarnsomsorg. Under beredningen av denna proposition föreslogs att ansvaret för att erbjuda plats i fritidshem skulle överföras till huvudmannen för förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Regeringen instämmer till stor del i detta. Huvudregeln ska vara att huvudmannen för en förskoleklass eller skola, oavsett om den är offentlig eller enskild, erbjuder fritidshem. Hemkommunen ska dock vara skyldig att erbjuda fritidshem i de fall en fristående skola inte erbjuder sina elever detta. Se mer om detta i avsnitt 18.6.

18.2 Fritidshemmet i eget kapitel

Regeringens förslag: Fritidshemmet ska regleras i ett eget kapitel i denna lag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta instanser som yttrat sig är positiva till förslaget, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Stockholms universitet*, *Högskolan i Kalmar* samt *Sollentuna* och *Gotlands kommuner*. *Läraryrket* anser dock att en fortsatt integration och samverkan bäst skulle gynnas av att fritidshemmet regleras under respektive skolformskapitel. Även *Malmö kommun* förordar denna lösning.

Skälen för regeringens förslag: Fritidshemmet når ett stort antal barn i dag och är därmed ett viktigt komplement till skolan när det gäller att erbjuda en innehållsrik fritid samt att stimulera elevernas utveckling och lärande. Fritidshemmen har under senare år knutits allt närmare skolan. De båda verksamheterna har i många kommuner samordnats organisatoriskt genom lokalintegration och gemensam arbetsledning. Graden av samverkan mellan fritidshemmet och skolan har utvecklats, men varierar mellan och inom kommunerna.

Fritidshemmet och de olika skolformerna har emellertid olika uppdrag och omfattas därmed inte av samma reglering. En reglering av fritidshemmet i respektive skolformskapitel skulle mångdubbla antalet bestämmelser, öka lagens omfattning och göra regleringen svåröverskådlig. Regeringen anser därför att bestämmelserna om fritidshemmet ska samlas i ett eget kapitel i skollagen.

Integration och samverkan mellan fritidshem och skola är viktigt och tydliggörs genom att det framgår att utbildningen i fritidshemmet ska komplettera utbildningen i de olika skolformerna. Att bestämmelserna samlas i ett eget kapitel är främst en lagteknisk fråga och påverkar inte möjligheten till integration mellan olika verksamheter i praktiken. Möjligheten att bedriva verksamhet inom fritidshemmets ram och att integrera fritidspedagogisk verksamhet med undervisning under schemalagd tid inom skolans ram kvarstår. Det innebär att huvudmannen kan organisera arbetet så att fritidshemmets personal även arbetar i skolan, där skolan har det formella ansvaret för sådana insatser. Skolplikten omfattar inte enbart den minsta garanterade undervisningstiden utan även den tid därutöver som kommunen beslutar. Sådan tid kan t.ex. omfatta insatser i skolan under ledning av fritidshemmets personal. Självfallet måste detta rymmas inom vad som föreskrivs om skolplikten avseende högsta antal dagar per läsår och högsta antal timmar per dag som eleverna är skyldiga att delta i.

Bestämmelserna i 2, 3 och 4 kap. i förslaget till denna lag om bl.a. ledning av utbildningen, ansvaret för undervisningen, kvalitet och inflytande samt elevernas utveckling mot målen ska gälla även fritidshemmet.

18.3 Fritidshemmets syfte

Regeringens förslag: Fritidshemmet ska, som i dag, komplettera utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Stockholms universitet* och *Hammarö kommun* ser positivt på tydliggörandet att fritidshemmet ska stimulera utveckling

och lärande. Liksom *Statens skolverk* och *Läraryrket* anser universitetet att begreppet rekreation är problematiskt i syftesparagrafen, då det antyder en motsättning mellan utveckling och vila och dessutom täcks in i begreppet meningsfull fritid.

Barnverket Föräldranätverk kritiserar förslaget och menar att fritidshemmet ska ses som en del i skolans pedagogiska uppdrag och dessutom ha en egen läroplan.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att bestämmelserna om fritidshemmets syfte görs tydligare. Det är grundläggande och ska framgå av skollagen att fritidshemmet, förutom att erbjuda eleverna en meningsfull fritid, också ska stimulera elevernas utveckling och lärande och inte bara vara ett stöd i elevernas utveckling, något som skollagskommittén föreslog. En meningsfull fritid och rekreation innebär att eleverna ska ha möjlighet till vila och lek i fritidshemmet.

En förutsättning för att eleverna ska uppleva fritiden som meningsfull är att verksamheten utformas med deras behov, intressen och erfarenheter som grund. Det förutsätter att eleverna görs delaktiga och får inflytande över utformningen av verksamheten. Det är viktigt att ge utrymme för både flickors och pojkars intressen, men också att medvetet försöka bryta invanda könsrollsmönster. Stor vikt ska läggas vid att uppmuntra eleverna att i samspel med kamrater och vuxna utveckla sin sociala kompetens. Verksamheten ska därför utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap, både mellan eleverna och mellan elever och vuxna.

Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på varje elev och hennes eller hans behov. Omsorg har av tradition, och ska även i fortsättningen ha, en pedagogisk betydelse i fritidshemmet. Elevens utveckling ska ses som en helhet där pedagogik och omsorg integreras. I begreppet omsorg ingår även att eleverna serveras varierade och näringsriktiga måltider. Vid bedömningen av vad som är näringsriktiga måltider bör de svenska näringsrekommendationerna vara en utgångspunkt.

Utbildningen i fritidshemmet är, och ska alltjämt vara, en läroplansstyrd verksamhet (se vidare avsnitt 4.1). Det innebär att läroplanerna för de skolformer som fritidshemmet ska komplettera även ska gälla för fritidshemmet. Fritidshemmet kan genom att arbeta med en utforskande, laborativ och praktisk metodik även medverka till att skolans kunskapsmål uppnås. En gemensam syn på lärande i de olika skolformerna utgör inget hinder för att beakta fritidshemmets egenart. Statens skolverk reviderade sina allmänna råd med kommentarer för kvalitet i fritidshem 2007. Syftet med råden är att förtydliga verksamheten utifrån skollagen och nu gällande läroplan (Lpo 94) samt att stödja kvalitetsarbetet i fritidshem. För föräldrar kan de allmänna råden utgöra ett stöd för inflytande och samverkan. Fritidshemmet bör utifrån sitt uppdrag fortsätta att utvecklas i samverkan med skolan.

Regeringens proposition *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115) med bland annat förslag till bestämmelser om en utökad kommunal informationsskyldighet angående vilka kommunala och enskilda verksamheter som finns i kommunen och syftet med dessa, har antagits av riksdagen (bet. 2009/09:UbU11, rskr.

2008/09:220). Bestämmelserna, som gäller även verksamhet i fritidshemmet, började gälla den 1 juli 2009.

18.4 Elevgruppernas sammansättning och storlek

Regeringens förslag: Elevgrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att eleverna erbjuds en god miljö.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Skollagsberedningens förslag innehöll dock ingen bestämmelse om att huvudmannen även i övrigt skulle erbjuda barnen en god miljö.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen (BO)*, *Luleå Tekniska Universitet*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation* och *Norrköpings kommun* anser att vad som är en lämplig sammansättning och storlek bör förtydligas. BO anser att mot bakgrund av att Skolverket under flera år lyft fram gruppernas sammansättning och storlek som ett problemområde, bör det övervägas om Skolverket ska få utfärda föreskrifter om gruppstorlek. *Barnverket Föräldranätverk* anser att bindande föreskrifter om personaltäthet och gruppstorlek ska införas. *Statens skolverk* tillstyrker regeringens förslag, men menar att det bör framgå att elevgruppens storlek ska tillgodose den enskilda elevens och gruppens behov i relation till fritidshemmets uppdrag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt dagens skollag ska barngrupperna i fritidshemmet ha en lämplig sammansättning och storlek. Bestämmelsen är en viktig markering och bildar utgångspunkt i det dagliga pedagogiska arbetet samt i det systematiska kvalitetsarbetet. Även för kommunernas övergripande planeringsarbete ska bestämmelserna kunna användas som riktmärke att utgå från för en flexibel resurstilldelning till olika verksamheter.

I Statens skolverks allmänna råd för kvalitet i fritidshemmet anges att barngruppens storlek och personaltäthet är en viktiga kvalitetsfaktorer. Enligt Skolverket finns dock inga belägg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan och det är alltid nödvändigt att anpassa gruppstorlekar och personaltäthet till de förutsättningar som råder i varje fritidshem. Regeringen anser därför att det inte finns skäl att i lagtext närmare ange gruppstorleken. Regeringen delar Skolverkets uppfattning att elevgruppernas sammansättning och storlek bör tillgodose det enskilda barnets och gruppens behov i relation till fritidshemmets uppdrag men anser att detta täcks av bestämmelsen och att det därför inte behöver räknas upp i lagen.

Eleverna i fritidshemmet omfattas inte av arbetsmiljölagen (1977:1160), till skillnad mot elever i skolväsendet från och med förskoleklassen samt de vuxna som arbetar i olika skolformer. Skollagskommittén ansåg att arbetsmiljölagen skulle utvidgas till att även omfatta elever i fritidshemmet och att det därför inte fanns skäl att behålla reglerna om barngrupper i skollagen. Vilka förändringar som

detta kräver har övervägts inom ramen för den utredning (dir. 2004:91) för översyn av vissa delar av arbetsmiljölagen som tillsattes i juni 2004. Utredningen lämnade ett delbetänkande i maj 2006 (SOU 2006:44) och sitt slutbetänkande i juni 2007 (SOU 2007:43). I utredningen framkom att det finns vissa brister i tillsynen över bl.a. barnens hälsa och säkerhet i fritidshemmet. Utredningen ansåg dock inte att det är lämpligt att åtgärda bristerna med en utvidgning av arbetsmiljölagen till barn i fritidshemmet utan menade att arbetsmiljöarbetet i fritidshemmet kan regleras i skollagen. Med hänvisning till ovanstående föreslår regeringen att dagens bestämmelse om gruppernas sammansättning och storlek ska kvarstå som en del av fritidshemmets allmänna bestämmelser samt att det i bestämmelsen ska anges att eleverna även i övrigt ska erbjudas en god miljö. Som framgår av avsnitt 6 föreslår regeringen även att det i lag införs en bestämmelse som reglerar tillgängligheten av lokaler och utrustning så att syftet med verksamheten ska kunna uppfyllas. Sammantaget verkar bestämmelserna för syftet att förebygga ohälsa och i övrigt skapa en god inne- och utemiljö för eleverna i fritidshemmet.

18.5 Erbjudande av fritidshem

Regeringens förslag: Elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola samt särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras, ska till och med vårterminen det år de fyller 13 år erbjudas fritidshem i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Fritidshem ska tillhandahållas under den del av dagen då eleverna inte går i skolan samt under lov. Fritidshem ska inte behöva erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Utbildning i fritidshem ska erbjudas även till andra elever än de ovan nämnda, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av plats i fritidshem.

Från och med höstterminen det år då elever fyller 10 år ska öppen fritidsverksamhet få erbjudas i stället för fritidshem om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* och *Läraryrket* anser att alla elever ska erbjudas fritidshem, oberoende av föräldrarnas förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt. Enligt *Statens skolverk* är detta viktigt ur ett likvärdighets- och rättviseperspektiv och också viktigt att det finns en kontinuitet i verksamheten oavsett om föräldrarna blir föräldralediga eller arbetslösa. *Högskolan i Kalmar* ser positivt på att elever ska erbjudas fritidshem upp till 13 års ålder.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår, i likhet med det som gäller i dag, att elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt i särskilda

utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras, ska erbjudas fritidshem den del av dagen då de inte är i skolan och under lov. Fritidshem ska erbjudas i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Fritidshem ska erbjudas t.o.m. vårterminen det år eleverna fyller 13 år. För elever från och med höstterminen det år de fyller tio år kan i stället för fritidshem öppen fritidsverksamhet erbjudas, se 25 kap. Det är viktigt att huvudmannen tar sitt ansvar för att även den öppna fritidsverksamheten uppfyller de kvalitetskrav som det är rimligt att ställa på pedagogisk verksamhet för barn.

I nuvarande skollag regleras kommunernas skyldighet att tillhandahålla fritidshem för barn som har *ett eget behov* och för barn som av *fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling* i olika bestämmelser. Regeringen anser att både berörda elevers situation och kommuners eller andra huvudmäns handläggning riskerar att bli otydlig om samlingsbegreppet *eget behov* används för båda elevgrupperna. Regeringen föreslår därför att dagens reglering ska behållas när det gäller *elevers eget behov* av fritidshem men med ett förtydligande som innebär att eleven ska ha ett behov i relation till sin omgivning, det vill säga på grund av familjens situation i övrigt. Som exempel på vad som kan utgöra en elevs eget behov av fritidshem kan nämnas elever med ett annat modersmål än svenska eller elever i glesbygd. Ett annat exempel är elever vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har en funktionsnedsättning som begränsar elevens fysiska eller psykiska utveckling. Även elever vars föräldrar är långtidssjukskrivna, sjuk- eller förtidspensionerade, fullgör värnpliktstjänstgöring eller är intagna på behandlingshem eller kriminalvårdsanstalt kan räknas in i gruppen.

Elever som av *fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling* kan vara elever med funktionsnedsättning av olika svårighetsgrad. Dessa elevers rätt gäller inte enbart tillgång till en plats utan även en verksamhet av sådan kvalitet att eleven får sitt behov av särskilt stöd tillgodosett. Det är viktigt att inte försämra situationen för elever och deras familjer jämfört med i dag. Lagstiftningen behöver beakta elever som har behov av särskilt stöd. En del av dessa elever har funktionsnedsättningar av olika svårighetsgrad och bestämmelsen blir därför också en del av handikappolitiken.

De allmänna föreskrifterna i 3 kap. gäller även fritidshemmet (se vidare avsnitt 7.2). Detta förutsätter samarbete mellan fritidshemmet och skolan, när behovet av särskilt stöd utreds i någon av verksamheterna, så att samtliga omständigheter för eleven beaktas och gäller även om skola och fritidshem har olika huvudmän.

18.6 Huvudmannens respektive hemkommunens ansvar

<p>Regeringens förslag: Varje kommun ska erbjuda fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda fritidshem för elever i specialskolan och sameskolan. Fristående skolor ska få erbjuda fritidshem för elever i sin skola. I de fall en fristående skola inte erbjuder fritidshem ska elevens</p>
--

hemkommun erbjuda fritidshem. För elever i särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt får fullgöras ska hemkommunen ha motsvarande skyldigheter.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* tillstyrker i huvudsak förslaget, men menar att skälig hänsyn bör tas till vårdnadshavarens önskemål. Ett antal remissinstanser, bl.a. *Gotlands, Linköpings, Täby* och *Sollentuna kommuner* samt *Läraryförbundet* och *Lärarnas Riksförbund* anser att även fristående skolor ska vara skyldiga att erbjuda fritidshem, bl.a. mot bakgrund av att lika villkor ska gälla för skolor med offentlig och fristående huvudman. Enligt *Sveriges Kommuner och Landsting* är det problematiskt att ansvaret att erbjuda fritidshem ankommer på lägeskommunen, snarare än hemkommunen, och att detta kan skapa oklarhet kring huruvida hemkommunen är skyldig att betala ersättning till annan kommun för verksamhet som hemkommunen inte själv erbjuder. *Karlskrona kommun* anser att fristående fritidshem utan koppling till skolverksamhet inte ska kunna bedrivas över huvud taget.

Essunga kommun välkomnar att fritidshemmets öppettider inte regleras i lag.

Skälen för regeringens förslag: Genom att riksdagen i mars 2009 godkände vad regeringen föreslagit i propositionen *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115) överflyttades ansvaret för erbjudande av fritidsverksamhet från den kommun där barnet stadigvarande vistas till barnets hemkommun, dvs. den kommun där barnet är folkbokfört.

Eftersom fritidshemmet ska komplettera och samverka med utbildningen i skolan bör fritidshem anordnas för elever i alla skolor. Regeringen anser därför att det är naturligt att huvudmannen för den utbildning som fritidshemmet ska komplettera, förskoleklassen och skolan, erbjuder fritidshem, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild. Detta är också fallet i de allra flesta fristående skolor idag. Integrationstanken talar också för att plats i fritidshemmet bör erbjudas vid eller i nära anslutning till den skola eleven går. Även när en elev tas emot i en annan kommuns skola på grund av särskilda skäl och föräldrarna önskar det, ska mottagandet också omfatta plats i fritidshem.

Det kan dock föra för långt att kräva att varje fristående skola ska anordna fritidshem. För höga krav kan då komma att ställas på exempelvis mindre fristående skolor. En fristående skola som inte anordnar fritidshem kan också samverka med en annan skola med kommunal eller enskild huvudman, eller ett fritidshem med enskild huvudman om att erbjuda fritidshemsplats till den friståendes skolans elever. Föräldrars och elevers önskemål om var eleven ska gå i fritidshem är dock alltid viktiga att beakta.

Av ovanstående skäl föreslår regeringen att bestämmelserna ändras så att det enligt huvudregeln blir den kommun där eleven går i förskoleklass, grundskola eller grundsärskola som blir ansvarig för att erbjuda fritidshem. Staten ska erbjuda fritidshem för elever i specialskolan och sameskolan. Staten får därmed ett utvidgat ansvar genom denna skyldighet. Huvudmän för fristående skolor kan erbjuda

fritidshem till sina elever men får ingen skyldighet att göra det. En konsekvens av detta är att hemkommunen fortfarande har ett ansvar för att erbjuda fritidshem för elever som är bosatta i kommunen men som går i fristående skolor. På samma sätt som varit fallet tidigare kommer dock sannolikt det vanliga vara att den fristående skolan erbjuder fritidshem till sina elever. Det finns också alltid möjlighet för föräldrar och elever att välja ett fritidshem med enskild huvudman som inte ingår i en skolenhet, när sådana finns att tillgå.

För elever i internationella skolor där skolplikt kan fullgöras, ska hemkommunen även framöver ansvara för att erbjuda fritidshem. Kommunen får i dessa fall överlåta uppgiften på huvudmannen och avtal kan tecknas med elevens hemkommun.

Dagens lagstiftning anger att plats i fritidshem ska erbjudas utan oskäligt dröjsmål. I praktiken har dock plats erbjudits så snart behov har uppkommit. När huvudregeln enligt regeringens förslag blir att huvudmannen för den skolenhet eleven valt erbjuder fritidshem är det naturligt att plats också erbjuds så snart det framkommit att det finns behov av sådan plats. Detsamma bör vara utgångspunkten även i de fall en elev i en fristående skola behöver erbjudas fritidshem av hemkommunen. Väntetiden i dessa fall bör aldrig överstiga det som anses följa av dagens praxis, nämligen fyra månader efter ansökan.

19 Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan

I detta avsnitt behandlas allmänna bestämmelser om gymnasieskolan, dvs. sådana som är gemensamma för all utbildning i gymnasieskolan. Bestämmelser om utbildning på nationella program i gymnasieskolan behandlas i avsnitt 20 och bestämmelser om utbildning på individuella program i avsnitt 21.

I huvudsak avser redogörelsen i detta och närmast följande kapitel de bestämmelser som regeringen föreslog i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) och som riksdagen nyligen beslutat om (bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8). I korthet innebär riksdagsbeslutet införande av ett nytt utbud av nationella program, nya behörighetsregler till högskoleförberedande program samt införande av gymnasieexamen och gymnasial lärlingsutbildning. Förändringarna syftar till att öka kvaliteten i gymnasieskolan och till att göra eleverna bättre rustade för vidare studier eller yrkesarbete.

Den 25 september 2009 remitterades departementspromemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (dnr U2009/5552/G). Promemorian innehåller förslag till behörighetskrav till gymnasieskolans yrkesprogram och beskrivning av de särskilda program som föreslås ersätta dagens individuella program. Efter sedvanlig beredning avser regeringen att återkomma med förslag i dessa frågor.

19.1 Huvudprinciperna för gymnasieskolan i dagens skollag ska gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Vad riksdagen beslutat om med anledning av regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* bör överföras och anpassas till den nya skollagen. Vissa bestämmelser bör flyttas från förordning till lag varvid nödvändiga omarbetningar behöver göras.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte några förslag avseende allmänna bestämmelser om utbildning i gymnasieskolan i avvaktan på riksdagens beslut om en reformerad gymnasieskola.

Remissinstanserna: För remissinstansernas synpunkter på förslagen i betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27) se regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199).

Skälen för regeringens bedömning: De förslag som tas upp i detta avsnitt syftar främst till att anpassa de av riksdagen antagna bestämmelserna om en reformerad gymnasieskola till den struktur som ska gälla för den nya skollagen. I enlighet med föreslagna grundläggande principer i denna lag riktar sig exempelvis bestämmelserna i detta lagförslag till huvudmannen för utbildningen, i stället för som i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* till styrelsen för utbildningen.

Vidare innebär anpassningen till den föreslagna skollagsstrukturen, precis som för övriga skolformer, att vissa bestämmelser bör föras över från förordning till lag. Det gäller främst bestämmelser om modersmålsundervisning, frånvarorapportering, individuella studieplaner, betyg, provning och utvecklingssamtal. I 5 kap. finns också bestämmelser angående disciplinära åtgärder för gymnasieskolan som bör flyttas från förordning till lag. Andra bestämmelser omarbetas. Anpassningar bör göras till kapitelstrukturen som innebär att bestämmelser som gäller alla huvudmän kommer först, följt av bestämmelser som endast rör offentliga huvudmän och slutligen de som endast rör enskilda huvudmän.

Bestämmelser från kapitlet om fristående skolor, 9 kap. i 1985 års skollag som motsvarar gymnasieskolan bör också inarbetas i förslaget till ny skollag, med hänsyn tagen till de förändringar som riksdagen beslutat om med anledning av regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan*.

En utgångspunkt i förslaget till denna lag är att villkoren för offentliga och enskilda huvudmän bör vara lika i så hög grad som möjligt. I allmänhet blir därför bestämmelserna tillämpliga inte bara för offentliga skolor utan även för utbildning som anordnas av fristående huvudmän.

Bestämmelserna för utbildningen i gymnasieskolan bör finnas i tre olika kapitel i den nya skollagen: ett om de allmänna bestämmelserna för gymnasieutbildning och om utbildning anpassad för elever med vissa funktionsnedsättningar (Rh-anpassad utbildning), ett om gymnasieskolans nationella program och ett om utbildning på individuella program. Skälet till denna uppdelning är att regleringen av

gymnasieskolan omfattar ett stort antal bestämmelser och uppdelningen ger en tydligare struktur och främjar överskådligheten.

19.2 Gymnasieskolans syfte

Regeringens förslag: Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper. Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

Utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag om syfte för gymnasieskolan.

Remissinstanserna: För remissinstansernas synpunkter på förslagen om syfte för gymnasieskolan i betänkandet Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27) se regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199).

Skälen för regeringens förslag: Den bestämmelse om gymnasieskolans syfte som riksdagen beslutade om efter förslag i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* anpassas för att i högre utsträckning bygga vidare på grundskolans syfte. Det föreslagna syftet för gymnasieskolan är tudelat och beskriver dels vad gymnasieskolan ska ge eleverna och dels vad gymnasieskolan syftar till att bidra med i förhållande till det omgivande samhället. Utöver att ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt förbereda för ett aktivt deltagande i samhällslivet ska gymnasieskolan, liksom grundskolan, bidra till personlig utveckling och social gemenskap. Utbildningen i gymnasieskolan ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sina kunskaper och som en förberedelse för kommande arbetsliv ska detta ske såväl självständigt som tillsammans med andra. Utbildningen i gymnasieskolan ska vidare utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och som en bas för rekrytering till högskolesektorn.

I dagens skollag har det tidigare saknats en bestämmelse om gymnasieskolans syfte. Däremot anges syftet med vart och ett av gymnasieskolans program. I dagens läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) anges att utbildningen för ungdomar i gymnasieskolan, med den obligatoriska skolan som grund, ska fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som förberedelse för yrkesverksamhet och studier vid universitet och högskolor m.m. och som förberedelse för vuxenlivet som samhällsmedborgare och ansvariga för sina egna liv.

Regeringen föreslog i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* ett syfte för gymnasieskolan som utgick från det syfte

som Gymnasieutredningen (U 2007:01) lämnade i sitt betänkande *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27). Utredaren hade dock inte tillgång till arbetsgruppens förslag till syfte för grundskolan. Regeringen menar att det är naturligt att syftena för de båda skolformerna harmonierar och att den utveckling som påbörjas i grundskolan fortsätter i gymnasieskolan.

Utförningen av gymnasieskolans syfte avses komplettera de övergripande mål som ska gälla för all utbildning för barn och unga enligt skollagen. Dessa beskrivs i avsnitt 5.4.

Det förtjänar att understrykas att alla ungdomar i gymnasieskolan har rätt till en utbildning som syftar till en högre grad av självständighet, god förberedelse inför vuxenlivet och kompetens för studier och yrkesliv, oavsett vilken nivå de befinner sig på i sina studier. Det syfte som nu föreslås för gymnasieskolan omfattar naturligtvis såväl utbildning på nationella program som på individuella program.

19.3 Information om utbildning på nationella och individuella program

Regeringens förslag: Varje kommun ska informera om de nationella programmen och om möjligheterna att få utbildning på individuella program.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag: En liknande bestämmelse har tidigare funnits i 1985 års skollag. Lydelsen har anpassats till att det inte längre finns specialutformade program i gymnasieskolan. Varje kommun är skyldig att informera om de nationella programmen och om möjligheterna att få utbildning på individuella program. Den information som kommuner lämnar och naturligtvis även sådan information som enskilda huvudmän lämnar om sin utbildning, bör vara saklig. I en situation där elevunderlaget i dag och flera år framöver är vikande blir utbildningsanordnarnas marknadsföring i vissa kommuner allt viktigare för att uppnå tillräckligt elevantal för att fortsatt kunna bedriva sin verksamhet. I marknadsföringen av utbildningar och skolor är de allmänna bestämmelserna i marknadsföringslagen (2008:486) tillämpliga. Vidare har Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas Riksförbund utformat ett underlag om marknadsföring av gymnasieutbildningar i syfte att ge såväl offentliga som enskilda huvudmän ett stöd för att utforma marknadsföringsinsatser av god kvalitet.

Regeringens förslag: Varje elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn samma dag se till att elevens vårdnadshavare informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag avseende gymnasieskolan. Motsvarande förslag lämnades dock avseende de obligatoriska skolformerna och gymnasiesärskolan.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del avseende gymnasieskolan. Generellt har de remissinstanser som yttrat sig om bestämmelser angående närvaro och frånvaro avseende övriga skolformer uttryckt sitt stöd för förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Att utbildningen i gymnasieskolan är frivillig innebär inte att det är frivilligt att delta i undervisningen. En elev som har börjat i gymnasieskolan måste delta i undervisningen. Det är en förutsättning för att eleven ska kunna nå utbildningsmålen. Det är också en förutsättning för att lärarna ska kunna planera undervisningen och göra en rättvis och likvärdig bedömning av elevernas kunskaper.

Någon närvaroplikt som motsvarar skolplikten i den obligatoriska skolan finns emellertid inte i dag. Frånvaro från utbildning i den offentliga gymnasieskolan regleras i gymnasieförordningen (1992:394) i följande fall. Om eleven uteblir från undervisningen under mer än en månad i följd, utan att det har berott på sjukdom eller beviljad ledighet, ska han eller hon anses ha avgått från utbildningen. Om en elev vill avgå från utbildningen ska han eller hon anmäla detta till rektorn. Om en elev på grund av sjukdom eller annan orsak inte kan delta i skolarbetet, ska hindret snarast anmälas till skolan. Rektorn får bevilja en elev ledighet från skolarbetet för enskilda angelägenheter. Rektorn får vidare i mindre omfattning befria en elev från undervisning vissa undervisningspass eller från annat skolarbete.

Av detta förslag till ny skollag följer att den elev som har i uppdrag att företräda andra elever i elevdemokratiskt arbete ska beviljas den ledighet från skolarbetet som uppdraget kräver. Elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget. Elevföreträdarens rätt till kompensation för förlorad undervisning har behandlats i avsnitt 8.2.

Eleverna är således skyldiga att anmäla hinder för deltagande i undervisning. Regeringen anser att eleverna i och med att de börjat gymnasieskolan har förbundit sig att delta i all den verksamhet som ingår i gymnasieutbildningen. Det bör därför förtydligas i skollagen att eleverna ska närvara i alla andra fall än vid sådan frånvaro som är giltig enligt lagen och andra bestämmelser. Regeringens förslag till reglering innebär att bestämmelsen i gymnasieförordningen om att rektorn ska ta kontakt med en elevs vårdnadshavare vid en elevs frånvaro utan giltig

anledning ska flyttas till denna lag och förtydligas. Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från undervisningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare, om eleven har en sådan, samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl, t.ex. att frånvaron avser den sista lektionen på eftermiddagen, lektioner som genomförs på annan skola inom det individuella valet eller arbetsplatsförlagd utbildning och skolan inte hinner få uppgift om detta, behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag som frånvaron upptäcks. Skyldigheten att informera vårdnadshavare om elevers frånvaro följer, enligt regeringens mening, naturligt av skolans ansvar att informera om elevens studiesituation.

19.5 Avgifter

Regeringens förslag: Principen i dagens skollag om en avgiftsfri utbildning i gymnasieskolan ska gälla även i den nya skollagen. I lagen ska förtydligas att avgiftsförbudet även ska omfatta avgifter i samband med ansökan om plats.

Elever ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg.

Trots avgiftsfriheten ska det, liksom i dag, få förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter ska det i enstaka fall under ett läsår få förekomma kostnader som ersätts av en elev eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i detta avseende för gymnasieskolan. Motsvarande förslag lämnades dock avseende grundskolan, grundsärskolan och delvis för gymnasiesärskolan.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte yttrat sig specifikt om gymnasieskolan. Av synpunkter på motsvarande bestämmelser i andra skolformer framgår dock att viss kritik mot förslaget att vissa frivilliga bidrag för enstaka aktiviteter såsom skolresor ska få förekomma. Flera remissinstanser, bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Rädda Barnen* och *Barnombudsmannen* avstyrker förslaget på den huvudsakliga grunden att de anser att utbildningen bör vara helt avgiftsfri. Skolinspektionen påpekar också att det är svårt att försäkra sig om att bidraget verkligen uppfattas som frivilligt. Flera remissinstanser tillstyrker förslaget, främst bransch- och intresseorganisationer men även några kommuner samt *Internationella Engelska skolan i Sverige AB*.

Skälen för regeringens förslag

Avgiftsfri utbildning och ansökan

Principen om en avgiftsfri utbildning är en av hörnstenarna inom den svenska utbildningspolitiken och ska gälla även i den nya skollagen. Rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av en enskild persons ekonomiska förutsättningar. I gymnasieskolan får

dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Eleverna kan därutöver få stå för enstaka egna hjälpmedel, om huvudmannen så beslutar. Dessa bestämmelser överensstämmer med dagens reglering.

En kommun har i dag inte rätt att ta ut någon avgift för ansökan om plats i utbildning utan författningsstöd. Något sådan bestämmelse finns inte i nuvarande lagstiftning. För fristående skolor finns det ett uttryckligt förbud i 9 kap. 10 § i dagens skollag mot att ta ut avgifter i samband med ansökan om plats i en utbildning som den fristående skolan får bidrag för. Det bör klargöras att förbudet mot att ta ut avgift i samband med ansökan till utbildning gäller oavsett huvudman. Detta innebär att det även är förbjudet att kräva ersättning för alla kostnader som är förenade med ansökan till utbildningen, som t.ex. att en sökande ska få stå i kö till plats på utbildningen. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs i den nya skollagen om att avgifter i samband med ansökan om plats inte får tas ut. Ingen materiell ändring avses utan förändringen syftar till att tydliggöra nu gällande ordning.

Böcker och andra lärverktyg

I dagens skollag anges att eleverna i offentliga och fristående gymnasieskolor ska ha tillgång till ”böcker, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning ...”. Denna formulering har, såvitt gäller den offentliga gymnasieskolan, i princip varit oförändrad sedan lagens tillkomst. Regeringen anser att det nu finns skäl att omformulera bestämmelsen, så att den bättre passar in i en modern skollag. Med ”lärverktyg” avses, i enlighet med den beteckning som lanserades av Läromedelsutredningen i betänkandet *Läromedel – specifikt* (SOU 2003:15), den utrustning som eleven behöver i undervisningen. Detta begrepp är bättre anpassat till den moderna undervisningssituationen. Därför ska det anges i skollagen att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg. Detta utvecklas vidare i avsnitt 14.5 om grundskolan.

Frivilliga bidrag till skolresor m.m.

Enligt den nuvarande skollagen får det som ovan nämnts i verksamheten förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Med obetydlig kostnad avses enligt tidigare förarbeten och praxis främst kostnad för en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift till ett museum eller liknande. I planering av aktiviteter som föranleder obetydliga kostnader måste skolan ta hänsyn till att även obetydliga kostnader kan upplevas som betungande för en ansträngd ekonomi om de förekommer vid upprepade tillfällen.

Regeringen ser behov av att förtydliga principerna om finansieringen av skolresor och andra utflykter. Skolresor och utflykter är sedan länge en naturlig del av utbildningen och ger många gånger värdefulla kunskaper, erfarenheter och upplevelser för eleverna. Utgångspunkten måste alltid vara att finansieringen av skolresor ska ske genom

kommunala medel eller genom att elever helt frivilligt samlar in pengar till kostnaden om resan innebär mer än en obetydlig kostnad. Det behöver dock, enligt regeringen, förtydligas att det inte är förbjudet att låta kostnader för enstaka skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av elever eller deras vårdnadshavare på frivillig väg. Liksom för grundskolan och motsvarande skolformer samt för gymnasiesärskolan föreslår regeringen att det införs en sådan bestämmelse. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever oavsett om eleven eller dennes vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Bidraget från elever eller deras vårdnadshavare måste både vara och framstå som helt frivilligt. Det är inte godtagbart att skolan erbjuder en kostnadsfri alternativ verksamhet för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala dessa aktiviteter.

De beloppsgränser som enligt praxis gäller för inslag som föranleder obetydliga kostnader gäller inte per automatik för sådana kostnader som täcks av frivilliga bidrag.

Ersättningen från eleven eller dennes vårdnadshavare får i enlighet med kommunallagens bestämmelser inte heller överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten. Ett fördjupat resonemang om kostnader och frivilliga bidrag finns i avsnitt 14.5.

19.6 Modersmålsundervisning

Regeringens förslag: Grundläggande bestämmelser om skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning, som nu finns i förordning, ska i fortsättningen finnas i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag om att regler om modersmålsundervisning ska flyttas upp till lag när det gäller gymnasieskolan. Motsvarande förslag lämnades dock avseende grundskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag: För att markera ämnets vikt flyttas grundläggande regler om modersmålsundervisning från förordning till lag. Mer detaljerade bestämmelser om modersmålsundervisning avses meddelas i förordning.

19.7 Bestämmelser om betyg, prövning och utvecklingssamtal i gymnasieskolan

19.7.1 Betyg

I dagens skollag saknas, med något undantag, bestämmelser om betyg och betygssättning för gymnasieskolan. I regeringens förslag till ny skollag föreslås att delar av de bestämmelser som i dag finns i gymnasieförordningens 7 kap. 1 och 4 §§ om betyg, ska föras från förordning till lag. Skälen är desamma som de som gäller de allmänna bestämmelserna om betyg i 3 kap. i förslaget till ny skollag, nämligen att dessa bestämmelser omges av så starka riksdagsbindningar att det är

motiverat att de finns i lag i stället för förordning. Att bestämmelserna lyfts från förordning till lag innebär att de blir direkt tillämpliga även för fristående gymnasieskolor. De allmänna bestämmelserna om betyg behandlas vidare i avsnitt 7.4.2.

Riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen *En ny betygsskala* (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). I propositionen föreslogs en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F, som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet. Bestämmelserna om betyg i gymnasieskolan är utformade med utgångspunkt i förslagen i propositionen.

19.7.2 Etappbetyg

Regeringens bedömning: Betyg ska sättas efter varje avslutad kurs. Bestämmelsen i gymnasieförordningen om betyg efter varje etapp föreslås därför inte flyttas till den nya skollagen och avses också att tas bort i förordningen.

Arbetsgruppens bedömning: Arbetsgruppen gjorde inte någon bedömning särskilt vad avser betyg efter varje etapp av en kurs.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnade inte några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: I gymnasieförordningen (1992:394) finns en bestämmelse om etappindelning av kärnämnen (i denna lag benämnda gymnasiegemensamma ämnen). Bestämmelsen infördes för att tydliggöra möjligheten att lägga upp en kurs på olika sätt över tid och till innehåll beroende på elevernas individuella förutsättningar och behov. I gymnasieförordningen finns även en bestämmelse att elever som läser en kurs i etapper ska kunna få betyg efter varje etapp.

Regeringen bedömer att möjligheten till etappindelning av gymnasiegemensamma ämnen inte bör regleras, varken i lag eller förordning. Att regleringen av etappindelning försvinner betyder dock inte att möjligheten att dela upp en kurs i etapper tas bort. Även fortsättningsvis kommer beslut om hur undervisningen ska organiseras att fattas lokalt. Däremot bör inte betyg kunna sättas efter varje etapp. Enligt regeringens mening måste betyg sättas på likvärdiga grunder som är nationellt giltiga. Nationella mål och kunskapskrav utformas för gymnasieskolans kurser. Betyg ska sättas efter varje avslutad kurs. Bestämmelsen i gymnasieförordningen om betyg efter varje etapp föreslås därför inte flyttas till skollagen och avses också att tas bort i förordningen.

Ytterligare bestämmelser om betygssättning kommer att finnas på förordningsnivå.

19.7.3 Prövning

Av avsnitt 7.5.4 framgår att bestämmelser om prövning ska finnas i respektive skolformskapitel i denna lag. En övergripande bestämmelse

om rätt till provning i gymnasieskolan flyttas från förordning till denna lag. Mer detaljerade bestämmelser kommer dock även fortsättningsvis att återfinnas på förordningsnivå. Föreskrifterna kan komma att innebära att rätten till provning liksom i dag inskränks på olika sätt. Enligt dagens förordningsbestämmelser gäller exempelvis olika regler för de som fortfarande är elever i gymnasieskolan och för dem som inte är det. Vidare får provning endast genomföras i en kommun eller ett landsting som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller projektarbete (som i den reformerade gymnasieskolan kommer att benämnas gymnasiearbete), utbildning inom det kunskapsområde som projektarbetet avser. För fristående skolor finns i förordning (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet en bestämmelse som innebär att provning bara kan ske av nuvarande eller tidigare elev eller vid en viss skolenhet. Rektorns möjlighet att i vissa fall ge betyg utan provning avses också i fortsättningen finnas i förordning.

19.7.4 Utvecklingssamtal

Utifrån samma skäl som angivits ovan flyttas även delar av gymnasieförordningens 7 kap. 19 § om utvecklingssamtal till denna lag. Utförligare resonemang om utvecklingssamtal finns i avsnitt 7.4.1.

19.8 Utbildning anpassad för elever med vissa funktionsnedsättningar

Regeringens bedömning: Nu gällande principer för gymnasieskolans utbildning för ungdomar med ett svårt rörelsehinder (Rh-anpassad utbildning) bör gälla även enligt den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inget förslag i denna del.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Det saknas anledning att förändra de principer som gällt sedan de nuvarande bestämmelserna om Rh-anpassad utbildning infördes i nuvarande skollag. Bestämmelserna har emellertid anpassats till den terminologi som används i övrigt i förslaget till ny skollag och nödvändiga redaktionella ändringar har gjorts.

19.9 Mottagande i fristående gymnasieskolor

Regeringens förslag: Som huvudregel ska varje fristående gymnasieskola ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven.

Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte några förslag avseende fristående gymnasieskolor när det gäller öppenhet, mottagande av elever i behov av särskilt stöd och kommuners insyn i fristående skolor. Avseende grundskola, grundsärskola och gymnasiesärskola lämnades bl.a. förslag om att fristående skolor på samma sätt som kommunala skolor ska kunna begränsa sin utbildning till att avse elever som är i behov av särskilt. Enligt arbetsgruppens förslag skulle huvudmannen för fristående skolor vara skyldig att delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte yttrat sig specifikt om gymnasieskolan. Av deras synpunkter på motsvarande bestämmelser avseende andra skolformer framgår dock att *Friskolornas Riksförbund* och *Kunskapsskolan* anser att om krav ska ställas på att en fristående verksamhet ska delta i kommunens uppföljning och utvärdering, bör det fastslås att sådan utvärdering endast kan avse de nationella målen som gäller för verksamheten. *Internationella Engelska skolan i Sverige AB* (IES) och Nacka kommun ifrågasätter kommunernas rätt till insyn, dels utifrån att friskoleföretag verkar på en skolmarknad där inte alla företagsplaner utan vidare kan ställas till fritt förfogande för konkurrenter och dels utifrån att regler i aktiebolagslagen står i strid med skollagen.

Skälen för regeringens förslag

Fristående gymnasieskolor ska vara öppna för alla

Fristående gymnasieskolor ska liksom i dag ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan. Det innebär bl.a. att skolan i mån av plats ska ta emot alla sökande som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan och att särskilda intagningskrav, t.ex. visst etniskt ursprung eller viss församlingstillhörighet, inte får finnas (prop. 1995/96:200 s. 70).

Undantag får göras endast i de fall då hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven. Regeringen anser att det, liksom för övriga relevanta skolformer, finns skäl att i lagen förtydliga förutsättningarna för undantag från öppenhetskravet i fråga om mottagande av elever med behov av särskilt stöd i fristående gymnasieskolor.

Det bör klart framgå av lagtexten att den fristående gymnasieskolan i normalfallet inte kan neka att ta emot en elev i behov av särskilt stöd. En fristående gymnasieskola ska inom ramen för sina normala resurser kunna ge stöd åt flertalet elever. Den ska, på samma sätt som en kommunal gymnasieskola, kunna anpassa sin organisation och sin undervisning så att hänsyn tas till elevens behov och förutsättningar. En fristående skola ska kunna säga nej till en elev bara i de fall då stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Den fristående gymnasieskolan kan således inte neka en elev med omfattande stödbehov tillträde om hemkommunen är beredd att ersätta kostnaderna för elevens stödbehov

(tilläggsbelopp). I den mån den fristående gymnasieskolan anser att tilläggsbeloppet inte är tillräckligt kan huvudmannen överklaga beslutet enligt reglerna för förvaltningsbesvär.

Eftersom det även kan förekomma att elever under utbildningens gång får ett sådant stort stödbehov, bör huvudmannen även kunna neka eleven fortsatt utbildning i skolan på denna grund. Denna bestämmelse kan komma att aktualiseras endast under svåra omständigheter, varför den bör tillämpas mycket restriktivt.

Av lagtexten bör det, enligt regeringens förslag, framgå att det krävs att elevens hemkommun har fattat ett beslut att inte lämna bidrag för det särskilda stödet innan huvudmannen ger eleven besked om att hon eller han inte tas emot eller inte får fortsatt utbildning vid den fristående skolan. Hemkommunen ansvarar då för att anordna utbildning för eleven på annat sätt.

För grundskolan och grundsärskolan har förslag vidare lämnats här om att en fristående skola, liksom en kommunal skola, bör kunna specialisera sin verksamhet för elever i behov av särskilt stöd. Regeringen avser att återkomma om fristående gymnasieskolors och fristående gymnasiesärskolors specialisering på elever i behov av särskilt stöd eftersom regeringens avsikt är att regleringen så långt möjligt ska överensstämma mellan skolformerna.

Kommunernas rätt till insyn

Sedan bidragsbestämmelserna för fristående skolor ändrades i enlighet med förslagen i propositionen *Offentliga bidrag på lika villkor* (prop. 2008/09:171, bet. 2008/09:UbU13, rskr. 2008/09:280) saknas skäl för kommunen att kunna ta del av en fristående skolas räkenskaper för att kunna göra en rättvis bedömning av skolans bidragsbehov. Regeringen bedömer dock att för att tillförsäkra allmänheten insyn i fristående skolor bör kommunen även framgent ha rätt till insyn i verksamheten vid fristående skolor belägna i kommunen.

I och med förslagen i denna lag blir de fristående skolorna en del av det offentliga skolväsendet, vilket innebär att de omfattas av bestämmelserna om ett systematiskt kvalitetsarbete som ska dokumenteras. Det finns därför enligt regeringens mening inget skäl att kommunerna ska dubblera den nationella uppföljningen och utvärderingen, genom att fristående skolor ska vara skyldiga att också delta i lägeskommunens uppföljning och utvärdering. Det finns dock inget som hindrar att kommuner kan erbjuda huvudmännen för fristående skolor att delta i kommunens uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten. Det är regeringens uppfattning att sådan uppföljning och utvärdering endast bör omfatta de nationella målen för verksamheten. En likalydande bestämmelse om insyn föreslås gälla för fristående grundskolor och grundsärskolor, se avsnitt 14.10.

20 Utbildning på nationella program i gymnasieskolan

20.1 Inledning

I detta avsnitt behandlas frågor som avser utbildning på nationella program i gymnasieskolan. Regeringen har, som redan nämnts i avsnitt 19, i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) lämnat förslag till en ny struktur för gymnasieskolan. Riksdagen har beslutat i enlighet med förslagen (bet. 2009/10 UbU3, rskr. 2009/10:8). Statens skolverk har för närvarande regeringens uppdrag att förbereda genomförandet av reformen, bl.a. genom att föreslå nationella inriktningar och programgemensamma ämnen.

Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan behandlas i avsnitt 19 och utbildning på individuella program i avsnitt 21.

Regeringens bedömning: Vad riksdagen beslutat om med anledning av regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* bör överföras och anpassas till denna lag.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte några förslag avseende utbildning på nationella program i gymnasieskolan i avvaktan på riksdagens beslut om en reformerad gymnasieskola.

Remissinstanserna: För remissinstansernas synpunkter på förslagen i betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27) se regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199).

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat om en ny struktur för gymnasieskolans nationella program. De bestämmelser som föreslogs i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* bör inarbetas i den nya skollagens struktur. Liksom i övriga skolformskapitel anges inledningsvis gemensamma bestämmelser och därefter särskilda bestämmelser om utbildning hos offentliga respektive enskilda huvudmän. Ett exempel på en anpassning till den nya strukturen är uppdelningen av bestämmelserna om riksrekryterande utbildning inom nationella program, som bör återfinnas under två olika rubriker. I avsnittet som gäller samtliga huvudmän bör en bestämmelse finnas om möjlighet till avvikelser från reglerna för nationella program för riksrekryterande utbildning. I avsnittet som endast gäller utbildning med offentlig huvudman bör möjligheten till beslut om riksrekrytering regleras, dvs. att sökande från hela landet ska tas emot i första hand. Eftersom fristående skolor alltid är riksrekryterande bör inte någon motsvarande bestämmelse finnas för dem.

Behörighetsbestämmelserna för yrkesprogram i gymnasieskolan i detta förslag motsvarar dagens bestämmelser. Förslag till nya behörighetsbestämmelser för yrkesprogrammen har remitterats i promemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (dnr U2009/5552/G). Efter sedvanlig beredning avser regeringen att

återkomma till riksdagen med förslag till nya behörighetskrav för yrkesprogrammen.

20.2 Ämnesplaner

Regeringens förslag: För varje ämne ska det finnas en ämnesplan.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag: I propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199) bedömde regeringen att kursplanerna lämpligen bör benämnas ämnesplaner, för att visa att kurserna ingår i en större helhet. I denna lag föreslås en bestämmelse om att ämnesplaner ska finnas för varje ämne i gymnasieskolan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ämnesplaner. En delvis motsvarande bestämmelse finns i dag i gymnasieförordningen.

Med hänsyn till examensmål, ämnesplaner och övriga nationella styrdokument kommer undervisningen, liksom i dag, att organiseras på skolorna utifrån lokala förutsättningar och behov. Utgångspunkten måste alltid vara att undervisningstiden förläggs så att eleverna ges möjlighet att nå målen för utbildningen. Det finns, enligt regeringens uppfattning, skäl att påpeka att detta bl.a. innebär att undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa bör förläggas så att ämnet finns på schemat återkommande under den tid som ämnet läses.

20.3 Individuell studieplan

Regeringens förslag: Bestämmelser om individuella studieplaner som nu finns i förordning, tas in i den nya skollagen.

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.4.1 anges att individuella utvecklingsplaner ska finnas i skolformskapitlen. I gymnasieskolan finns inga individuella utvecklingsplaner, men individuella studieplaner. I dag framgår av gymnasieförordningen (1992:394) att det för varje elev ska upprättas en individuell studieplan. Den ska bl.a. innehålla uppgifter om elevens studieväg och om de val av kurser eleven gjort. Delar av bestämmelsen om individuell studieplan lyfts från förordning till lag. Motsvarande bestämmelse föreslås även för individuella program i 17 kap. Regeringen avser att reglera innehållet i de individuella studieplanerna i förordning.

21 Utbildning på individuella program i gymnasieskolan

Regeringens bedömning: Nuvarande skollags reglering när det gäller de individuella programmen ska tills vidare ha en motsvarighet i den nya skollagen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen aviserade i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) att den avsåg att återkomma i frågan om individanpassade utbildningsalternativ för elever som är obehöriga till nationella program. Som ett led i den fortsatta beredningen har Utbildningsdepartementet remitterat promemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (U2009/5552/G). I promemorian föreslås att individuella program avskaffas och i stället ersätts med de särskilda programmen preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintroduktion. Förslag kring särskilda program kommer att lämnas separat. I avvaktan på detta bör dagens bestämmelser om individuella program överföras till det lagförslag som regeringen lägger fram i denna lagrådsremiss.

22 Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

22.1 Inledning

I gymnasiesärskolan finns i dag åtta nationella program. Samtliga program är yrkesförberedande. Dessutom finns specialutformade och individuella program.

I enlighet med vad som framgått av utgångspunkterna för den nya skollagen delas särskolan upp i två skolformer – grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Detta får konsekvenser för lagtextens utformning.

Regeringens förslag i övrigt handlar till stora delar om att öka valmöjligheterna i gymnasiesärskolan och att stärka möjligheterna till samverkan mellan gymnasiesärskolan och gymnasieskolan. Flera av förslagen innebär också en anpassning av gymnasiesärskolans regler till vad som redan i dag gäller för gymnasieskolan och där regeringen inte anser att dagens skillnader är motiverade. Bestämmelser om elevers närvaro och information om frånvaro föreslås förtydligas i gymnasiesärskolan, liksom i gymnasieskolan. Bestämmelsernas lydelse och skälen för regleringen är desamma i gymnasiesärskolan som för gymnasieskolan. Ett resonemang om regleringen och skälen förs i avsnitt 19.4. På samma sätt som i gymnasieskolan förtydligas också bestämmelser om avgiftsfrihet och vissa frivilliga bidrag till kostnader i gymnasiesärskolan. En skillnad jämfört med gymnasieskolan är att det i gymnasiesärskolan varken enligt dagens skollag eller enligt förslaget till den nya skollagen finns möjlighet för huvudmannen att besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. Ett resonemang om

avgiftsbestämmelserna förs i avsnitt 14.5 om grundskolan och 19.5 om gymnasieskolan.

Regeringen beslutade i september 2009 om direktiv till en utredning om gymnasiesärskolan (dir. 2009:84). Frågor som utreds är bl.a. vilka program, ämnen och kurser som ska finnas i gymnasiesärskolan samt möjligheterna till ökad samverkan med gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Enligt direktiven ska utredarens förslag vara anpassat till den struktur som riksdagen har beslutat om med anledning av regeringens föreslag i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10 UbU3, rskr. 2009/10:8).

22.2 Huvudprinciper för gymnasiesärskolan

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för utbildningen i gymnasiesärskolan i dagens skollag ska gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslagen. *Statens skolverk*, *Göteborgs* och *Vilhelmina kommuner* tillstyrker att särskolan indelas i två skolformer, grundsärskola och gymnasiesärskola. *Luleå tekniska universitet* anser att gymnasieskolan bör vara en plattform för förståelse av olikheter och är negativt till organisatoriska lösningar utifrån elevers olikheter.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisats i avsnitt 15 ovan anser regeringen att elever med utvecklingsstörning bör kunna få sin utbildning i särskolan. Regeringen föreslår emellertid att särskolan delas upp i två skolformer; grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Regeringens förslag handlar till stora delar om att öka valmöjligheterna i gymnasiesärskolan och att stärka möjligheterna till samverkan mellan gymnasiesärskolan och gymnasieskolan.

I likhet med vad som gäller för övriga skolformer, innebär förändringarna för gymnasiesärskolan att vissa bestämmelser bör föras över från förordning till lag. Det gäller t.ex. bestämmelser om betyg. Andra bestämmelser bör omarbetas, delas upp eller slås ihop. I dagens skollag finns bestämmelserna för såväl den obligatoriska särskolan som gymnasiesärskolan i 6 kap. En följd av att särskolan föreslås delas upp i två skolformer blir att bestämmelserna i nuvarande 6 kap. skollagen behöver delas upp.

I det följande lämnas också sådana förslag för gymnasiesärskolans del som föranleds av den nya skollagens struktur. En utgångspunkt i förslaget till ny skollag är att villkoren för offentliga och enskilda huvudmän ska vara lika i så hög grad som möjligt. I allmänhet blir därför bestämmelserna tillämpliga inte bara för offentliga skolor utan även för utbildning som anordnas av fristående skolor. Bestämmelser i 9 kap. 1985 års skollag om fristående skolor som motsvarar gymnasiesärskolan har också inarbetats.

Regeringens utgångspunkt är emellertid att huvudprinciperna för gymnasiesärskolan bör gälla även i denna lag.

Bestämmelserna för utbildningen i gymnasiesärskolan bör finnas i två olika kapitel i denna lag: ett om de allmänna bestämmelserna för utbildning i gymnasiesärskolan och ett om utbildning på gymnasiesärskolans program.

22.3 Gymnasiesärskolans syfte

Regeringens förslag: En bestämmelse om gymnasiesärskolans syfte ska finnas med i den nya skollagen.

Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i gymnasieskolan.

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller motsvarande skolform.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Luleå tekniska universitet* ifrågasätter paragrafens formulering då universitetet anser att alla elever med utvecklingsstörning inte kan bedömas enligt samma mall. Universitetet menar att skolformen kan motverka att gymnasieskolan arbetar mot en gymnasieskola för alla.

Skälen för regeringens förslag: En bestämmelse om gymnasiesärskolans specifika syfte saknas i dagens skollag. Däremot finns en bestämmelse om att syftet med särskolan är att ge utvecklingsstörda barn och ungdomar en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan och gymnasieskolan. I läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) anges att gymnasiesärskolan bygger på den obligatoriska särskolan och att gymnasiesärskolans uppgift är att utifrån varje elevs förutsättningar fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som en förberedelse för ett meningsfullt vuxenliv i arbete, boende och fritid. Det är naturligt att det i likhet med övriga skolformer i skollagen formuleras ett syfte även för denna skolform. Utbildningen i gymnasiesärskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller motsvarande skolform.

22.4 Personkretsen

Regeringens förslag: Bestämmelsen om gymnasiesärskolans målgrupp ska vara definierad på motsvarande sätt som för grundskolan och särskild utbildning för vuxna.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska tillhöra gymnasiesärskolans personkrets endast om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Diskrimineringsombudsmannen* och *Älvsbyns kommun* tillstyrker tydliggörandet av målgruppen.

Skälen för regeringens förslag: Målgruppen för gymnasiesärskolan ska definieras på motsvarande sätt som för grundsärskolan och särskild utbildning för vuxna. Det innebär att det som i lagen sägs om barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionsnedsättning på grund av hjärnskada föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd kan endast tillhöra personkretsen för gymnasiesärskolan om personerna också har en utvecklingsstörning, eller om de också har ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Motiven har utvecklats i avsnitt 15.4. samt i avsnitt 33.

22.5 Ansökan

Regeringens förslag: En bestämmelse om ansökan till gymnasiesärskolan ska finansieras i skollagen. Ansökan ska alltid skickas till den sökandes hemkommun. Om ansökan avser en utbildning hos en annan huvudman, ska hemkommunen vara skyldig att omedelbart sända ansökan vidare till denna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* och *Handikappförbunden* tillstyrker. *Gotlands kommun* tillstyrker att bestämmelser kring ansökan föreslås ingå i skollagen.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om ansökan till gymnasiesärskolan saknas i dagens skollag. Regeringen anser att en sådan bestämmelse nu bör införas. Ansökan ska enligt förslaget till sådan bestämmelse alltid skickas till sökandens hemkommun. Om ansökan avser en utbildning hos en annan huvudman, ska hemkommunen vara skyldig att omedelbart sända ansökan vidare till denna.

22.6 Mottagande i gymnasiesärskolan

Regeringens förslag: En elev som har gått ut grundsärskolan ska alltid ha rätt att tas emot i gymnasiesärskolan. I annat fall ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas av elevens hemkommun. Ett beslut ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med eleven och dennes vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan ska ha rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Malmö kommun* välkomnar skärpta krav på utredning. Även *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Ungdomar med utvecklingsstörning har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan om de inte bedöms kunna gå i gymnasieskolan. Det bör vara kommunen som själv avgör vem inom kommunen som ska göra bedömningar och fatta beslut enligt bestämmelserna om rätt till utbildning. När det gäller elevers rätt till utbildning i gymnasiesärskolan föreslås därför att regleringen utformas så att det framgår att det är *hemkommunen* som ska göra bedömningen av huruvida en elev inte kan gå i gymnasieskolan på grund av utvecklingsstörning, och inte som i dag styrelsen för utbildningen. Bedömningen ska således göras av hemkommunen oavsett vilken huvudman som sedermera anordnar utbildningen för den enskilda eleven.

När en elev har fullgjort sin skolplikt i grundsärskolan har en utredning gjorts inför mottagandet i denna skolform. Regeringen anser att det i sådana fall inte är motiverat att göra en ny bedömning inför mottagande i gymnasiesärskolan. En elev som har gått ut grundsärskolan ska därför alltid ha rätt att tas emot i gymnasiesärskolan. Om en elev däremot fullgjort sin skolplikt i en annan skolform än grundsärskolan, ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning, se vidare om utredningen i avsnitt 15.5. Det är viktigt att samråd sker med eleven, och i förekommande fall dennes vårdnadshavare, när utredningen genomförs och att de informeras om vad processen innebär och vilka konsekvenser det får för eleven att gå i gymnasiesärskolan.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

22.7 Antagning

Regeringens förslag: Begreppet *antagning* ska genomgående användas i stället för *intagning*. Huvudmannen ska pröva frågor om antagning av en elev som ska tas emot i gymnasiesärskolan. Huvudmannen ska därvid, efter samråd med eleven och dennes vårdnadshavare, avgöra om eleven i gymnasiesärskolan ska gå på ett nationellt, specialutformat eller ett individuellt program.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget. *Handikappförbunden* anser att beslut om antagning bör kunna överklagas.

Skälen för regeringens förslag: I dagens skollag anges att styrelsen för särskolan ska avgöra om en elev i gymnasiesärskolan ska gå på ett nationellt, ett specialutformat eller ett individuellt program. Styrelsen avgör vidare om eleven inom det individuella programmet ska få

yrkesträning eller verksamhetssträning. I enlighet med den övergripande principen om att villkor för offentliga och enskilda huvudmän ska vara så lika som möjligt, föreslås att det i stället ska vara huvudmannen som avgör vilket program en elev ska gå.

En elev i gymnasiesärskolan bör emellertid få ökade möjligheter att påverka vilket program han eller hon ska gå. Huvudmannens bedömningar i dessa avseenden ska därför föregås av ett samråd med eleven och grundas på elevens behov och förutsättningar. Förändringen är avsedd att stärka den enskilde elevens valfrihet.

Att utmönstra begreppet *intagning* ur skollagens bestämmelser om utbildning i gymnasiesärskolan är enbart en språklig förändring. När en elev söker till en utbildning i gymnasiesärskolan prövas först om eleven kan tas emot som sökande, dvs. en bedömning görs av elevens målgruppsstillhörighet och behörighet i övrigt för att se om eleven har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan. Ett beslut i fråga om *mottagande* får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Därefter kan eventuellt ett urval göras bland mottagna sökanden och beslut fattas i fråga om *antagning*. Ett sådant beslut kan inte överklagas. Någon förändring i sak jämfört med vad som gäller i dag är inte avsedd.

22.8 Individuella studieplaner och utvecklingssamtal i gymnasiesärskolan

Regeringens förslag: Skyldigheten att upprätta individuella studieplaner för varje elev i gymnasiesärskolan ska regleras i lag. Alla elever i gymnasiesärskolan ska ha rätt till en individuell studieplan som dokumenterar elevens studieväg.

Bestämmelser om utvecklingssamtal i gymnasiesärskolan ska införas i skollagen. Minst en gång per termin ska rektor se till att eleven ges samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal). Utvecklingssamtalet ska genomföras med elevens individuella studieplan som grund.

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses förmedlas i utvecklingssamtalet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ålvsbyns kommun* och *Riksförbundet FUB* tillstyrker förslagen. *Mjölby kommun* anser att individuell utvecklingsplan och utvecklingssamtal kan ses som en form av kvalitetssäkring. Kommunen anser vidare att merkostnaden för skolhuvudmannen för genomförandet av två utvecklingssamtal per läsår bör beaktas.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att individuella studieplaner ska upprättas för elever i gymnasiesärskolan på motsvarande sätt som för elever i gymnasieskolan. Enligt regeringen bör den individuella studieplanen inte bara innehålla uppgifter om vilka kurser eleven ska gå utan även information om bl.a. utbildningens syfte och mål. Studieplanen ska utformas efter elevens behov och intressen och

följas upp, utvärderas och revideras vid behov, i samråd med eleven och i förekommande fall dennes vårdnadshavare.

I gymnasiesärskolans regelsystem saknas i dag helt bestämmelser om utvecklingssamtal. Genom förslaget om en gemensam bestämmelse om utvecklingssamtal i 3 kap. 4 § kommer krav att ställas på att även elever och elevers vårdnadshavare i gymnasiesärskolan fortlöpande ska informeras om elevens utveckling. Bestämmelsen föreslås nämligen gälla för alla skolformer och för skolenheter med såväl offentlig som enskild huvudman. Elever i gymnasiesärskolan har samma behov som elever i gymnasieskolan att minst en gång per termin få en samlad information om sin kunskapsutveckling och studiesituation. Utvecklingssamtalet är också ett viktigt redskap vid framtagandet och revideringen av den individuella studieplanen. Regeringen föreslår i enlighet med detta en lagreglering av utvecklingssamtal för elever i gymnasiesärskolan. I avsnitt 37 om ekonomiska konsekvenser framgår att regeringen bedömer att förslaget medför ökade kostnader för kommunerna. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2010 att kommunsektorn kompenseras för ekonomiska konsekvenser i samband med denna lag.

22.9 Information till hemkommunen

Regeringens förslag: När en elev börjar eller slutar vid en gymnasiesärskola med en annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har inte kommenterats av remissinstanserna.

Skälen för regeringens förslag: I syfte att underlätta för elevens hemkommun att löpande hålla sig informerad föreslår regeringen att såväl fristående skolor som kommuner som har tagit emot elever som hör hemma i andra kommuner i sin gymnasiesärskola, åläggs att anmäla när en elev börjar eller slutar till den berörda elevens hemkommun. En sådan regel finns redan i dagens skollag för fristående grundskolor, och föreslås i avsnitt 11.4 om skolplikt m.m., föras till denna lag. Ett motsvarande förslag har även förts in i 15 kap. avseende gymnasieskolan i enlighet med regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199).

22.10 Modersmålsundervisning

Regeringens förslag: Grundläggande bestämmelser om skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning, som nu finns i förordning, ska i fortsättningen finnas i den nya skollagen. Modersmål ska lyftas fram som ett särskilt ämne för de elever som ska erbjudas sådan undervisning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag: För att markera ämnets vikt flyttas grundläggande regler om modersmålsundervisning i gymnasiesärskolan, liksom i övriga skolformer, från förordning till lag. Mer detaljerade bestämmelser om modersmålsundervisning avses meddelas i förordning.

Av bestämmelserna i 19 kap. framgår att modersmål ska finnas som ämne för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

22.11 Bestämmelser om betyg i gymnasiesärskolan

Bestämmelserna om betyg finns i dag i gymnasiesärskoleförordningen (1994:741) när det gäller gymnasiesärskola som bedrivs av en offentlig huvudman. Enligt 2 kap. 9 § förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet ska dessa tillämpas även vid fristående gymnasiesärskolor. I enlighet med de övergripande principerna i den nya skollagen föreslås att bestämmelser om betyg överförs från förordning till lag. Bestämmelserna blir då direkt tillämpliga även för fristående gymnasiesärskolor. Riksdagen har nyligen beslutat om regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i regeringens förslag till ny skollag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. Närmare beskrivning av betygsregleringen finns i avsnitt 7.4.2.

23 Utbildning på program i gymnasiesärskolan

23.1 Inledning

I detta avsnitt behandlas frågor som avser utbildning på de olika program som finns i gymnasiesärskolan. Förslagen innebär en ökad flexibilitet för elever i gymnasiesärskolan. Flertalet av förslagen syftar också till att bestämmelserna för gymnasiesärskolan så långt som möjligt ska motsvara vad som gäller för dagens gymnasieskola. De beslut om ny struktur för gymnasieskolan och dess program som riksdagen fattat utifrån propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) omfattar dock inte gymnasiesärskolan. Gymnasiesärskolan utreds för närvarande av Gymnasiesärskoleutredningen (U 2009:04). Utredningens förslag ska redovisas senast den 30 juni 2010. Enligt direktiven (dir. 2009:84) ska utredaren föreslå vilka program och eventuella inriktningar som bör finnas inom gymnasiesärskolan. Förslaget ska vara anpassat till den ovan nämnda strukturen för en reformerad gymnasieskola.

23.2 Huvudprinciperna för utbildning på gymnasiesärskolans program ska gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för utbildning på gymnasiesärskolans program bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen föreslår att utbildningen i gymnasiesärskolan även fortsättningsvis ska vara uppdelad på nationella, specialutformade och individuella program. Bestämmelserna justeras också för att överensstämma med principen om likabehandling av huvudmän inom skolväsendet för barn och ungdom. Principen utvecklas i avsnitt 6.2.1. I övrigt avvaktas Gymnasiesärskoleutredningens (U 2009:04) förslag om framtida utformning av gymnasiesärskolan.

23.3 Gymnasiesärskolans nationella program

Regeringens bedömning: De nationella programmen i gymnasiesärskolan ska vara estetiska programmet, fordonsprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet, hotell- och restaurangprogrammet, industriprogrammet, medieprogrammet och naturbruksprogrammet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: De nationella programmen i gymnasiesärskolan ska vara desamma som i dag. Någon anpassning till den de nationella programmen i den reformerade gymnasieskolan med anledning av riksdagens beslut om regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) föreslås inte.

Gymnasiesärskoleutredningen (U 2009:04) har i uppgift att föreslå en framtida utformning av gymnasiesärskolan som ska vara anpassat till den struktur för en reformerad gymnasieskola, som ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2011. Utredaren ska utgå från att reglerna för gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna så långt som möjligt ska harmoniera med bestämmelserna för gymnasieskolan respektive kommunal vuxenutbildning. Vidare ska utredaren överväga om antalet program i gymnasiesärskolan ska utökas jämfört med nuvarande struktur och om det ska införas inriktningar på programmen.

23.3.1 Urval av nationella program

Regeringens förslag: För att öka valmöjligheterna för elever i gymnasiesärskolan ska en bestämmelse införas som anger att kommunerna ska sträva efter att erbjuda ett allsidigt urval av nationella program i gymnasiesärskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Piteå kommun* tillstyrker förslaget med ett tillägg. Kommunen anser att det är helt rätt att öka valmöjligheterna för eleverna i gymnasiesärskolan men att det är viktigt vilken tolkning som görs av allsidigt urval. Med ett sjunkande elevantal kommande år kan det bli svårt för små och medelstora kommuner att anordna ett stort antal program med kanske bara ett fåtal elever per program.

Skälen för regeringens förslag: Enligt dagens skollag ska hemkommunen erbjuda ett urval av program i gymnasiesärskolan. Enligt förarbetena till den nuvarande bestämmelsen innebär detta att det ska finnas mer än ett program att välja för eleverna (*En ny läroplan*, prop. 1992/93:250 s. 97). Det är angeläget att de elever i gymnasiesärskolan som ska gå ett nationellt program känner att de har möjligheter att välja det program de är intresserade av. För att stärka elevernas faktiska valmöjligheter bör kommunerna så långt det är möjligt erbjuda ett allsidigt urval av nationella program. Detta kan ske antingen genom att kommunen själv anordnar programmet eller genom att elevens hemkommun ingår samverkansavtal med en annan kommun eller med landstinget om att anordna utbildningen.

23.4 Specialutformade program

Regeringens förslag: Ett specialutformat program ska i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det ska kunna utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever. En bestämmelse ska införas för gymnasiesärskolan om att huvudmannen ska fastställa en plan för varje specialutformat program. Om programmet är avsett för en grupp elever, ska huvudmannen även fastställa program mål.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslagen. *Mjölby kommun* anser att det är viktigt att möjligheten att utforma specialutformade program för en elev/elevgrupp kvarstår eftersom elevers förutsättningar och behov kan variera i stor omfattning inom skolförmen.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelsen saknar motsvarighet i dagens reglering för gymnasiesärskolan. En motsvarande bestämmelse finns i dag för gymnasieskolan, men kommer inte att finnas avseende utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2011 (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UvU3, rskr. 2009/10:8). I avvaktan på Gymnasiesärskoleutredningens (U 2009:04) förslag föreslår regeringen

att specialutformade programmen ska finnas kvar i gymnasiesärskolan. Regeringen anser att regleringen för gymnasiesärskolans specialutformade program bör vara densamma som hittills gällt för gymnasieskolan.

23.5 Beslut om vilket program en elev ska gå

Regeringens förslag: Rektor ska, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, besluta om vilket nationellt eller specialutformat program en elev ska gå på.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag

Remissinstanserna: *Skellefteå kommun* anser att beslut om program bör fattas av huvudman. *Handikappförbunden* menar att det är svårt att förstå varför rektorn ska besluta om program då enskilda skolor inte har så många program.

Skälen för regeringens förslag: I gymnasiesärskolan finns inte samma förfarande med betygsurval som finns i gymnasieskolan. Regeringen anser att beslutet om vilket program en elev ska gå på lämpligen fattas av rektor. Ett sådant beslut bör inte fattas på förvaltningsnivå utan nära eleven. Det är rektor som bäst kan bilda sig en uppfattning om vilket program som är lämpligast för en viss individ. Innan beslutet tas ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare.

23.6 Ämnen, ämnesblock och verksamhetsområden

Regeringens förslag: De ämnen och ämnesblock som ska förekomma på gymnasiesärskolans nationella och specialutformade program samt ämnen och verksamhetsområden på de individuella programmen ska framgå av skollagen.
Det ska även finnas individuella val och lokalt tillägg.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I dagens reglering framgår gymnasiesärskolans ämnen och ämnesområden av gymnasiesärskoleförordningen. En utgångspunkt för regeringens förslag är att regleringen av all offentligt finansierad skolverksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar i princip ska vara gemensam, oavsett huvudman. Elever i gymnasiesärskola med enskild huvudman ska således garanteras en utbildning som är likvärdig med den som erbjuds av skolor med kommunala huvudmän.

Som en konsekvens av detta bör de ämnen och ämnesområden som ska ingå i utbildningen vara desamma för gymnasiesärskolor med offentlig och enskild huvudman. Därför föreslås att de ämnen och ämnesblock som ska ingå i de nationella och specialutformade programmen och

ämnen och verksamhetsområden på de individuella programmen framgå av skollagen, i stället för av gymnasiesärskoleförordningen. För gymnasieskolans del framgår de gymnasiegemensamma ämnena av poängplanen, som finns i en bilaga till skollagen och således gäller för såväl offentlig som enskild huvudman. För gymnasiesärskolan finns ingen poängplan. Omfattningen av de olika ämnena, ämnesblocken och verksamhetsområdena framgår i stället av timplanen. Dessutom ska individuella val och lokalt tillägg ingå i den nationella och specialutformade programmen, vilket också ska framgå av skollagen. Eftersom man i gymnasiesärskolan vill ha möjlighet att ge en utifrån varje individs behov anpassad utbildning anges där riktvärden för ämnenas och verksamhetsområdenas omfattning. Dessa bör finnas kvar för att kunna erbjuda en flexibel utbildning.

Som framgår av avsnitt 22.11 ska grundläggande bestämmelser om modersmål flyttas från förordning till den nya skollagen. Modersmål är redan i dag ett självständigt ämne med en egen kursplan och betygsriterier och ämnet bör därför nämnas bland de andra ämnen som finns i gymnasiesärskolan.

23.7 Möjlighet att läsa ämnen enligt gymnasieskolans ämnesplaner

Regeringens förslag: En elev på gymnasiesärskolans nationella och specialutformade program ska ha möjlighet att läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner om rektor bedömer att eleven klarar av det. Eleven ska då kunna få betyg i ämnet i enlighet med bestämmelserna för gymnasieskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* och *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget. *Svenljunga kommun* anser att förslaget ökar flexibiliteten och främjar elevernas utvecklingsmöjligheter. *Statens skolinspektion* anser att en viktig fråga i sammanhanget är hur mycket stöd en elev kan kräva och är berättigad till för att klara en kurs i gymnasieskolan. Myndigheten anser att det bör tydliggöras i vilken utsträckning en elev har rätt till stöd för att nå målen i kursen.

Skälen för regeringens förslag: I dag har elever på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan endast möjlighet att läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner i karaktärsämnena som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Denna möjlighet bör vidgas till att omfatta alla ämnen i gymnasieskolan. En förutsättning för att en elev ska få läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner är att rektor bedömer att eleven klarar av det. Det innebär också att elevens rätt att få stöd för att nå målen bör vara densamma som för elever i gymnasieskolan och inte gå därutöver. Av 18 kap. framgår att en elev som läser kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner också ska få betyg enligt gymnasieskolans bestämmelser.

Det är viktigt att uppmärksamma att om en elev klarar flera av gymnasieskolans ämnen kan det vara motiverat att ifrågasätta om eleven tillhör gymnasiesärskolans målgrupp.

23.8 Individuella program

23.8.1 Alla huvudmän ges möjlighet att anordna individuella program

Regeringens förslag: Alla huvudmän ska ges möjlighet att anordna utbildning på individuella program i gymnasiesärskolan i den mån huvudmannen i övrigt får anordna utbildning i gymnasiesärskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Landstingen har i dag möjlighet att anordna utbildning på nationella och specialutformade program i gymnasiesärskolan. Regeringen anser att samtliga huvudmän som i övrigt får anordna utbildning i gymnasiesärskolan bör ges möjlighet att även anordna individuella program. Landstingens möjlighet att anordna individuella program medför ökade möjligheter för elever i gymnasiesärskolan att läsa kurser inom naturbruksprogrammet.

23.8.2 Syftet med individuella program

Regeringens förslag: Syftesparagrafen för gymnasiesärskolans individuella program ska flyttas från förordning till denna lag.

Syftet med ett individuellt program på gymnasiesärskolan ska vara att ge eleven yrkesträning eller verksamhetsträning eller på annat sätt möta elevens speciella utbildningsbehov. Programmet ska även kunna syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Syftet med gymnasiesärskolans individuella program regleras i dag i 5 kap. 5 § förordning (1994:741) om gymnasiesärskolan. Regeringen föreslår att syftesparagrafen för individuella program som bl.a. stadgar att ett program kan syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt eller ett specialutformat program eller att ge eleven en individuell studiegång, flyttas över från förordning till lag. Det är viktigt att möjligheten finns även på gymnasiesärskolans individuella program att stimulera elever att kunna gå över på ett nationellt eller specialutformat program. Det ska framgå av syftesparagrafen för gymnasiesärskolans individuella program.

I gymnasiesärskolan ska utbildningen enligt förslaget till gymnasiesärskolans syfte vara anpassad till varje elevs förutsättningar. All utbildning i gymnasiesärskolan är därmed ägnad att ge eleven en

individuell studiegång. Ett individuellt program ska även på annat sätt kunna möta elevens speciella utbildningsbehov, genom att erbjuda eleven de ämnen och/eller ämnesområden som bäst möter hans eller hennes individuella förutsättningar.

23.8.3 Yrkes- och verksamhetsträning på det individuella programmet

Regeringens förslag: En elev på gymnasiesärskolans individuella program ska ges möjlighet att läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ålvsbyns kommun* tillstyrker förslaget. Kommunen anser att det är bra med möjligheten att kunna kombinera ämnen och ämnesområden för att hitta en lösning som passar eleven.

Skälen för regeringens förslag: I dag läser eleverna antingen ämnen inom yrkesträningen eller verksamhetsområden inom verksamhetsträningen. Regeringen anser att detta skapar en onödig gränsdragning och att det bör vara möjligt att läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden och på så sätt kombinera yrkes- och verksamhetsträning. Samtidigt är det givetvis mycket viktigt att säkerställa alla elevers rätt till en utbildning motsvarande den garanterade undervisningstiden. Huvudregeln bör därför vara att en elev läser antingen ämnen eller verksamhetsområden, men att rektor kan besluta att eleven i stället ska läsa en kombination av dessa när det i det enskilda fallet är motiverat utifrån elevens förutsättningar. För att uppnå en lösning som är individuellt anpassad är det viktigt att skolan ger elever och vårdnadshavare möjlighet till inflytande över hur elevens utbildning ska utformas. Det är också angeläget att elevens studier dokumenteras i studieplanen.

23.9 Erbjudande om utbildning på specialutformade eller individuella program

Regeringens förslag: Kommunerna ska ha skyldighet att erbjuda utbildning även till dem som inte tagits emot på ett nationellt program eller har avbrutit utbildningen där. Skyldigheten att för dessa elever erbjuda utbildning på specialutformade eller individuella program ska införas i lag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ålvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Även om det får anses följa redan av dagens bestämmelser, finns ingen uttrycklig skyldighet för kommunerna att erbjuda utbildning på specialutformade eller individuella program för de elever som inte tagits emot på ett nationellt program eller som har

avbrutit utbildningen där. För att tydliggöra denna skyldighet införs en bestämmelse i lag.

23.10 Mottagande i en annan kommuns gymnasiesärskola

Regeringens förslag: En kommun ska ha skyldighet att ta emot en elev från en annan kommun i sin gymnasiesärskola, om det med hänsyn till elevens personliga förhållanden finns särskilda skäl för detta.

Efter önskemål av vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än det ovan angivna ta emot en elev från en annan kommun. I sådana fall har kommunen rätt till ersättning för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Mjölby kommun* anser att elever i särskolan ska ha samma möjlighet som elever i grund- och gymnasieskolan. *Älvsbyns kommun* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: De aktuella bestämmelserna motsvarar vad som gäller sedan tidigare för gymnasieskolans nationella program. I förarbetena till den bestämmelse som gäller för gymnasieskolan anges att det kan finnas särskilda skäl, t.ex. om personen blivit utsatt för mobbning i hemkommunens skola (prop. 1990/91:85, s. 184). En lång resväg kan också utgöra en grund för rätten att tas emot i en annan kommuns gymnasieskola enligt den praxis som utvecklats genom beslut i Skolväsendets överklagandenämnd. Som en konsekvens av förslaget införs även regler om interkommunal ersättning som delvis motsvarar gymnasieskolans.

I 6 kap. 6 a § i dagens skollag finns en bestämmelse om rätt för en kommun att efter önskemål från elevens vårdnadshavare i sin särskola ta emot en elev från en annan kommun. Bestämmelsen infördes i samband med reformen om ökad rätt att välja grundskola i en annan kommun. Statens skolverk har påpekat att det kan uppfattas som oklart om bestämmelsen endast gäller den obligatoriska särskolan eller om även gymnasiesärskolan omfattas. Regeringen anser att bestämmelsen med viss språklig justering bör föras in i kapitlet om gymnasiesärskolan.

Fullföljande av utbildning

Bestämmelserna om rätten att fullfölja utbildningen anpassas till vad som gäller för gymnasieskolan. Vad eleverna har rätt att fullfölja i gymnasiesärskolan är fyra års studier. Detta gäller även om förhållandena som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden. Rätten att fullfölja utbildningen gäller oavsett om eleven deltar i en utbildning med offentlig huvudman i hemkommunen eller i annan kommun eller i en fristående skola. Undantag görs i det fall hemkommunen beslutar att inte lämna fortsatt bidrag till en fristående gymnasiesärskola för att kostnaderna för elevens behov av särskilt stöd leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för kommunen (se avsnitt

23.12 nedan). I sådana fall måste elevens rätt att fullfölja sin utbildning kunna göras gällande hos hemkommunen.

23.11 Skolskjuts

Regeringens förslag: Bestämmelser om rätt till skolskjuts för elever i gymnasiesärskolan ska införas. Bestämmelserna ska motsvara vad som föreslås gälla i andra skolformer med skolskjuts.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen, Barnombudsmannen* och *Handikappförbunden* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I dagens skollag finns en bestämmelse om skolskjuts för elever i särskolan. Som en konsekvens av att gymnasiesärskolan föreslås bli en egen skolform, införs särskilda bestämmelser om skolskjuts för elever i gymnasiesärskolan. Bestämmelserna föreslås motsvara vad som föreslås gälla i andra skolformer med skolskjuts, se t.ex. avsnitt 14.8. För elever i fristående gymnasiesärskolor innebär bestämmelsen att hemkommunen ska anordna skolskjuts om de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och om det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för kommunen.

23.12 Mottagande i en fristående gymnasiesärskola

Regeringens förslag: Som huvudregel ska varje fristående gymnasiesärskola vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Huvudmannen ska inte behöva ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven.

Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen ska ha rätt till insyn i verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har inte kommenterats av remissinstanserna.

Skälen för regeringens förslag: Fristående gymnasiesärskolor ska liksom i dag vara öppna för alla som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan. Undantag får göras endast i de fall då hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven på grund av ett omfattande stödbehov. Ett mer omfattande resonemang om detta finns i avsnitt 14.9.

Med att skolan ska vara öppen för alla avses här bl.a. att skolan i mån av plats ska ta emot alla sökande som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan och att särskilda intagningskrav, t.ex. visst etniskt ursprung eller viss församlingstillhörighet, inte får finnas (prop. 1995/96:200 s. 70).

För grundskolan och grundsärskolan har förslag lämnats om att en fristående skola bör kunna specialisera sin verksamhet för elever i behov av särskilt stöd. Regeringen avser att återkomma om fristående gymnasiesärskolors specialisering på elever i behov av särskilt stöd.

Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen ska ha rätt till insyn i verksamheten. I avsnittet om fristående grundskolor förs ett resonemang om kommuners insyn i fristående skolor (se avsnitt 14.10).

24 Kommunal vuxenutbildning

24.1 Huvudprinciperna för dagens kommunala vuxenutbildning ska gälla även i den nya skollagen

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för dagens kommunala vuxenutbildning (komvux) bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: I detta kapitel behandlas i huvudsak sådana frågor som innebär förändringar i sak jämfört med den särskilda reglering av kommunal vuxenutbildning (komvux) som i dag gäller enligt 1985 års skollag och avser utbildning som fortsättningsvis skall ingå i skolformen kommunal vuxenutbildning. Huvudprinciperna med utgångspunkt i de av riksdagen i maj 2001 beslutade målen och strategierna avseende den samlade vuxenutbildningen ska ligga fast.

Riksdagen har beslutat om en ny lag (2009:128) om yrkeshögskolan. Detta innebär att eftergymnasiala utbildningar som inte utgör högskoleutbildningar samlas under ett gemensamt regelverk (prop. 2008/09:68, bet. 2008/09:UbU6, rskr. 2008/09:178). Samtidigt beslutades en ändring i skollagen (1985:1100) som innebär att påbyggnadsutbildningar inte längre ska anordnas inom kommunal vuxenutbildning.

24.2 Benämningen av skolformen

Regeringens bedömning: Förkortningen komvux bör inte föras in i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Läraryrket* och *Sveriges förenade studentkårer* har inget att invända mot att förkortningen komvux utmönstras ur skollagen. *Lärarnas Riksförbund* bejakar att

vuxenutbildningen kvarstår som en egen skolform inom skollagens ram. *Täby kommun* invänder mot ordet kommunal i rubriken kommunal vuxenutbildning eftersom utbildningen också kan anordnas av fristående utförare.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen bedömer att benämningen av den aktuella skolformen även fortsättningsvis ska vara kommunal vuxenutbildning. Däremot anser regeringen att förkortningen av skolformen, dvs. komvux, inte bör finnas med i lagtexten. Som en konsekvens av detta bör samma sak gälla för förkortningarna sÄrvux och sfi som i dag används för vuxenutbildning för utvecklingsstörda respektive svenskundervisning för invandrare. Det finns dock inget hinder för att de väl inarbetade förkortningarna används i andra sammanhang än i lagstiftningen.

24.3 Övergripande mål

Regeringens förslag: Målet för den kommunala vuxenutbildningen ska vara att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. De som fått minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Folkbildningsrådet, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Lärarnas Riksförbund (LR), Synskadades riksförbund, Södertörns högskola* samt *Mjölby och Skellefteå kommuner* är i huvudsak positiva till förslaget. *Dyslexiförbundet FMLS* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten* är också positiva men betonar att det är viktigt att lagen utformas så att personer med funktionsnedsättning får det stöd och den anpassning de behöver inom vuxenutbildningen.

Folkbildningsrådet, LR samt Mjölby och Skellefteå kommuner instämmer i att de som har erhållit minst utbildning ska prioriteras medan SFS poängterar att alla lika möjlighet till individanpassad utbildning, oberoende av förkunskaper och studieområde.

Skälen för regeringens förslag: De mål som föreslås har formulerats i överensstämmelse med de mål för vuxenutbildningen som riksdagen ställt sig bakom upprepade gånger sedan slutet av 1960-talet och som helt eller delvis återfinns i flera styrdokument. Senast våren 2001 beslutade riksdagen enligt propositionen *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen* (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om mål och strategier för utveckling av vuxnas lärande. Målformuleringarna innehåller ett individmål, ett demokratimål, ett tillväxtpolitiskt och ett fördelningspolitiskt mål. Denna sammansatta målbild har alltså relevans för vuxenutbildningen. Ur ett tillväxtpolitiskt perspektiv är det även viktigt att beakta arbetsmarknadens behov även om utgångspunkten ska vara den enskildes

behov. Målen innebär att vuxenutbildningens uppdrag är brett, inte enbart kompensatoriskt.

I sammanhanget bör även erinras om att enligt artikel 13 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har var och en rätt till utbildning och att utbildningen ska syfta till att utveckla människans personlighet och insikten om dess värde samt stärka respekten för de mänskliga rättigheterna.

Målet för kommunal vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Vuxna ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

Vid prioriteringar av de resurser som avsätts för utbildningsformen kommunal vuxenutbildning bör det även i fortsättningen vara så att när resurserna till vuxenutbildning är begränsade ska den som erhållit minst utbildning prioriteras.

I 1985 års skollag anges att vuxenutbildningen ska ge vuxna tillfälle att i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning. I förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning anges att kommunen genom kommunal vuxenutbildning ger stöd för vuxnas lärande. Stödet ska utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Utgångspunkten för den kommunala vuxenutbildningen ska även fortsättningsvis vara den enskildes behov och förutsättningar. Detta innebär att dessa kriterier ska vara vägledande för hur utbildningen genomförs. Detta kan gälla utbildningens förläggning i tid och rum, val av metoder och hjälpmedel, men även innehåll. Det är också viktigt att den kommunala vuxenutbildningen erbjuds i flexibla former och på tider som passar de studerandes behov.

24.4 Samverkan mellan skolformer

Regeringens bedömning: Nuvarande regel om att bestämmelserna om kommunal vuxenutbildning inte gäller de vuxna som har behov av utbildning motsvarande den som ges i obligatoriska särskolan eller gymnasiesärskolan bör inte föras in i nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* och *Sollentuna kommun* tillstyrker att personer som studerar inom särskild utbildning för vuxna även kan delta i kommunal vuxenutbildning och menar att en överbryggnings och samverkan mellan olika skolformer är uteslutande positivt.

Skälen för regeringens bedömning: En person med utvecklingsstörning kan ha en ojämn begåvningsprofil och kan i vissa fall ha förutsättningar att delta i vissa kurser i kommunal vuxenutbildning. I 1985 års skollag anges att bestämmelserna om komvux inte gäller vuxna som behöver undervisning motsvarande den obligatoriska eller frivilliga särskolans. Bestämmelsen har ibland

uppfattats som att personer med utvecklingsstörning som deltar i vissa kurser i vuxenutbildning för utvecklingsstörda inte samtidigt ska kunna tas emot i andra kurser i komvux. Detta borde dock inte vara avsikten med bestämmelsen. Bestämmelserna för komvux och svenskundervisning för invandrare gör det redan i dag möjligt att läsa i flera skolformer. Det stöds också av bestämmelsen i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna att utbildningen ska tillgodose de vuxnas individuella önskemål om vidgade studie- och utbildningsmöjligheter.

Lagen får inte omöjliggöra att en enskilds studier i särskild utbildning för vuxna kan kombineras med studier i annan vuxenutbildning. Regeringen gör därför bedömningen att bestämmelsen i 1985 års skollag inte bör få någon motsvarighet i denna lag. Behörighetsbestämmelserna som gäller för kommunal vuxenutbildning på de olika nivåerna bör i stället avgöra om den sökande ska tas emot eller inte till utbildningen. I förslaget till den nya skollagen föreslås för kommunal vuxenutbildning på både grundläggande och gymnasial nivå att den sökande, för att vara behörig till utbildningen, ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det är således den bedömningen som avgör om en sökande med utvecklingsstörning ska tas emot eller inte.

24.5 Kommunens ansvar och syfte med utbildningen

Regeringens förslag: Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning. Den ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Utbildning på grundläggande nivå ska syfta till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den ska också syfta till att möjliggöra fortsatta studier.

Utbildningen på gymnasial nivå ska syfta till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Kommunerna har redan i dag en skyldighet att tillhandahålla kommunal vuxenutbildning. Denna skyldighet förtydligas genom att kommunens ansvar att tillhandahålla sådan utbildning betonas i en av de inledande paragraferna i det kapitel i skollagen som handlar om kommunal vuxenutbildning. Förslaget innebär inte någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag.

Vidare föreslås att utbildningen ska ha två nivåer, grundläggande och gymnasial nivå. Dessa motsvarar det som i dag benämns grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning.

Grundläggande nivå och gymnasial nivå har sin motsvarighet i delar av det offentliga skolväsendet som gäller barn och ungdomar, dvs. grundskolan respektive gymnasieskolan. Vuxna har genom deltagande i samhälls- och arbetsliv förvärvat erfarenheter och kunskaper vilket

medför att de delvis har andra behov än barn och ungdomar när det gäller utbildningens mål. Utformningen av och innehållet i utbildningarna behöver därför inte vara identiska med ungdomsskolans. Däremot är det viktigt att framhålla att utbildningarna inom kommunal vuxenutbildning och ungdomsskolan motsvarar varandra och att utbildningen för vuxna nivåmässigt är likvärdig med utbildningen i ungdomsskolan. Utbildning på grundläggande nivå ska syfta till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den ska också syfta till att möjliggöra fortsatta studier. Utbildningen på gymnasial nivå ska syfta till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

De syften som anges för de olika nivåerna svarar mot de övergripande målen för vuxenutbildningen. Sammantaget överensstämmer syftena och målen för den grundläggande och den gymnasiala nivån med de syften som gäller för motsvarande nivåer inom ungdomsskolan. Detta är betydelsefullt eftersom utbildningarna är behörighetsgivande och för att likvärdighet ska upprätthållas.

24.6 Kurser och gymnasiepoäng

Regeringens förslag: Utbildningen på grundläggande och gymnasial nivå ska även fortsättningsvis bedrivas i form av kurser. På gymnasial nivå ska det även finnas ett gymnasiearbete. På gymnasial nivå ska kursernas och gymnasiearbetets omfattning betecknas med gymnasiepoäng.

För kurser på grundläggande nivå ska det finnas kursplaner och för kurser på gymnasial nivå ska det finnas ämnesplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* och *Kriminalvården* tillstyrker skrivningen om att utbildningen fortsättningsvis ska bedrivas i form av kurser. *Mjölby kommun* menar att möjligheten att göra projektarbeten även inom kommunal vuxenutbildning kan vara ett relativt kostsamt inslag i utbildningen. *Gotlands kommun* anser att en liten kommun utan möjlighet till samverkan med angränsande kommuner får svårt att hålla nere kostnaderna, om kommunen är skyldig att anordna alla kurser utan begränsningar. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* menar att bestämmelser om verksamhetspoäng för utbildning på grundläggande nivå bör skrivas in i lag.

Skälen för regeringens förslag: Utbildningen på grundläggande och gymnasial nivå ska även fortsättningsvis bedrivas i form av kurser. På gymnasial nivå ska det även finnas ett gymnasiearbete. Vissa bestämmelser om kursplaner, ämnesplaner och gymnasiepoäng föreslås föras upp från förordningsnivå till skollagen. Regeringen föreslår att det i likhet med vad som gäller för grundskolan ska finnas kursplaner för

utbildning på grundläggande nivå och att det i likhet med vad som gäller för gymnasieskolan ska finnas ämnesplaner för utbildning på gymnasial nivå. På gymnasial nivå anges omfattningen av kurser och gymnasiearbete med gymnasiepoäng. Kursernas innehåll på grundläggande respektive gymnasial nivå bör så långt det är möjligt med hänsyn till vuxenutbildningens särart utformas utifrån de riktlinjer och den uppsättning begrepp som gäller för grundskola och gymnasieskola.

Av förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning framgår att en deltagare kan genomgå bl.a. individuella kurser och orienteringskurser. Dessa kurser ska inte heller i fortsättningen betecknas med gymnasiepoäng. Avseende de individuella kurserna bör målen för kursen anges i den individuella studieplanen. Det bör även fortsättningsvis vara möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att vissa kurser inte ska ha några kursplaner eller ämnesplaner och att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar vidare ytterligare föreskrifter om kursplaner och ämnesplaner för kurser.

24.7 Individuella studieplaner

Regeringens förslag: Det ska i den nya skollagen finnas vissa bestämmelser om individuella studieplaner för varje elev i kommunal vuxenutbildning. Studieplanen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna. Rektorn ska ansvara för att individuella studieplaner upprättas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Centrala studiestödsnämnden (CSN)*, *Gotlands kommun*, *Läraryrket* och *Sveriges förenade studentkårer* tillstyrker förslaget att behålla skrivningen om en individuell studieplan. Gotlands kommun efterfrågar möjligheten att upprätta en förenklad studieplan för dem som läser enstaka kurser eller läser på distans i annan kommun eller utomlands. CSN anser att det är mycket viktigt att alla har tillgång till studievägledning av hög kvalitet och ser förslaget som en garanti för att vägledning ska ges och får större tyngd. CSN är även positiv till att kommunerna har ansvar för att informera om studiestödssystemets uppbyggnad och villkor, då möjligheter till studiestöd påverkar förutsättningarna för studieplaneringen. Mot bakgrund av vad som anges i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning anser *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och *Sveriges dövas riksförbund* att personer med funktionsnedsättning måste få det stöd och den anpassning de behöver inom vuxenutbildningen.

Skälen för regeringens förslag

Den individuella studieplanen och vägledningen

I dag är det ofta i vägledningssammanhang som individuella studieplaner upprättas enligt bestämmelserna i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Vägledningen inom vuxenutbildningen har en tudelad funktion. Det är fråga om dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Vägledning och information är i detta sammanhang viktigt för att den enskilde ska kunna få den utbildning som hon eller han har behov av eller önskemål om. Det är också viktigt att det ingår information om studiestödssystemets uppbyggnad och villkor i vägledningen. Många kommuner har i dag valt att placera vägledningsfunktionen för vuxna centralt, i ett lärcentrum eller i infotek eller liknande och den blir därigenom fristående från en specifik utbildningsanordnare. Ofta består vägledningen för vuxna av en första insats i form av validering, dvs. en första uppskattning görs av vilka kunskaper den vuxne redan har förvärvat, t.ex. i yrkeslivet.

Bestämmelserna förs upp till lag

Bestämmelsen om att en *individuell studieplan* ska upprättas för varje deltagare finns i dag i förordning. Enligt bestämmelsen ansvarar rektor för att studieplanen upprättas. Förutom uppgifter om elevens utbildningsmål ska, enligt dagens regler, omfattningen i form av verksamhetspoäng framgå av studieplanen. I de fall en individuell kurs har fastställts för den enskilde ska målen för kursen framgå. Studieplanen ska enligt förordningen upprättas i nära anslutning till intagningen och vid behov revideras.

Regeringen föreslår att vissa grundläggande bestämmelser om den individuella studieplanen ska framgå av skollagen. Bestämmelserna innebär att det för varje elev i kommunal vuxenutbildning ska finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna. Rektorn ska ansvara för att individuella studieplaner upprättas. Den individuella studieplanen är ett viktigt underlag för det analysarbete huvudmannen genomför i syfte att fastställa vilka utbildningar som ska genomföras samt i vilken form. Den bör därför spegla den enskildes behov, önskemål och förutsättningar. Detta bör i sin tur innebära en större träffsäkerhet när det gäller frågan om vilka utbildningar som ska genomföras i kommunerna samt hur resurserna ska fördelas och användas. Det är viktigt att studieplanen följs upp, utvärderas och revideras regelbundet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör meddela ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen i förordning.

Regeringens förslag: Varje kommuninnevånare ska ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år, om han eller hon är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan samt har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sollentuna kommun* och *Kommunförbundet Stockholms län* tillstyrker kravet på att en sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* anser däremot att en sådan skrivning är både svårbedömd och exkluderande. LO anser att det behövs en tydligare avgränsning eller definition så att skrivningen inte får en icke avsedd tillämpning. *Sveriges Elevråds Centralorganisation* förordar en öppen vuxenutbildning, som alla har rätt till oavsett ålder.

Skälen för regeringens förslag: Varje kommuninnevånare ska liksom i dag ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han är bosatt i landet samt saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan. Regeringen föreslår vidare ett tillägg till nuvarande bestämmelser. Tillägget innebär att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Denna formulering finns redan i dag på förordningsnivå för gymnasial vuxenutbildning samt i skollagens (1985:1100) bestämmelser för vuxenutbildning för utvecklingsstörda. För att få en ökad tydlighet både mellan och inom de olika skolformerna föreslås att det även på grundläggande nivå ska finnas en behörighetsbestämmelse om att den som önskar delta ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Enligt dagens regelverk har vuxna inte någon rätt till särskilt stöd eller rätt att nå målen för utbildningen. Ett avgörande skäl till detta är att det inte finns någon ovillkorlig rätt till utbildning för vuxna liknande den för barn och ungdomar. Det finns däremot starka skäl som talar för att en vuxen som antagits till utbildning måste ges goda möjligheter att delta genom att verksamheten organiseras och genomförs utifrån den enskildes behov, önskemål och förutsättningar. Ett exempel är gruppen vuxna med läs- och skrivsvårigheter tillträde till vuxenutbildning. Dessa grupper kan i vissa fall sakna de kunskaper som normalt uppnås i grund- eller gymnasieskola, vilket i stället gör dem till en prioriterad grupp. Motiven för att lägga till kravet på att en person ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska även ses i ljuset av att en person kan ha fullföljt en grundskoleutbildning eller motsvarande men ändå saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan eller motsvarande utbildning och enligt dagens bestämmelser följaktligen bör vara behörig att delta i utbildning på grundläggande nivå. Kravet på att en person ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen innebär att en kommun inte längre kommer att vara skyldig att ta emot personen till en

kurs som personen i fråga nyligen har genomgått, om kommunen bedömer att den sökande inte kommer att nå målen trots att han eller hon går igenom kursen en gång till. Däremot kan det vara aktuellt att en person kan få gå om en kurs om en längre tidsperiod förflutit sedan förra kurstillfället eller om personens personliga förhållanden har ändrats så att hon eller han numer bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen.

24.9 Ansökan om utbildning på grundläggande nivå

Regeringens förslag: Ansökan om utbildning på grundläggande nivå ska ges in till den sökandes hemkommun. Om ansökan avser utbildning som anordnas av annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till en sådan ansökan ska hemkommunen foga ett yttrande av vilket framgår hemkommunens bedömning av om den sökande uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen.

Den andra huvudmannen ska få ta emot den sökande även om hemkommunen bedömt att den sökande inte uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen. Den andra huvudmannen ska inte ha rätt till ersättning för utbildningen från den sökandes hemkommun om hemkommunen, eller, efter ett överklagande av ett beslut, Skolväsendets överklagandenämnd bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Malmö* och *Sollentuna kommuner* menar att det är bra att en hemkommun inte omedelbart är skyldig att lämna interkommunal ersättning, när en sökande ansökt om att studera i annan kommun.

Skälen för regeringens förslag: Ansökan om utbildning på grundläggande nivå ska enligt förslaget ges in till den sökandes hemkommunen. Om ansökan avser utbildning i annan kommun ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den andra kommunen. I föregående avsnitt behandlas ett nytt behörighetskriterium för utbildning på grundläggande nivå, nämligen att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Den som har rätt till utbildning på grundläggande nivå kan få delta i sådan utbildning i en annan kommun än hemkommunen. Samtidigt borde hemkommunen rimligen ha bättre information om t.ex. vad den sökande har för utbildningsbakgrund. För att undvika att en mottagande kommun som inte är den sökandes hemkommun inte har tillräckligt med underlag för bedömningen av om en sökande t.ex. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, föreslås att hemkommunen till ansökan ska foga ett yttrande där kommunen ska redovisa sin bedömning av om den sökande uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen.

Den sökande får enligt förslaget tas emot av den andra kommunen även om hemkommunen bedömt att den sökande inte uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen. När en person söker utbildning på

grundläggande nivå i annan kommun finns det viss risk för att den kommun som anordnar utbildningen gör en mer fördelaktig bedömning av behörigheten än vad hemkommunen gjort. Av detta skäl bör den mottagande kommunen inte ha rätt till interkommunal ersättning för utbildningen från den sökandes hemkommun i de fall då hemkommunen i sitt yttrande har angett att den sökande inte uppfyller behörighetsvillkoren. Interkommunal ersättning ska dock lämnas om Skolväsendets överklagandenämnd vid ett överklagande finner att eleven har rätt att tas emot till utbildningen.

24.10 Rätt till utbildning på gymnasial nivå

Regeringens förslag: Varje kommuninvånare som är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå och som har en examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan, men som inte har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier, ska ha rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå i syfte att uppnå en sådan behörighet.

Varje kommun ska ansvara för att kommuninvånare som har rätt till en viss utbildning och önskar delta i den också får det.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i denna del. Det förslag som Gymnasieutredningen (U 2007:01) lämnade i sitt betänkande *Framtidsvägen* (SOU 2008:27) i detta avseende överensstämmer dock med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Statens institutionsstyrelse* och *Kommunförbundet Norrbotten* är kritiska mot förslaget att inte yrkesprogrammen alltid föreslås ge grundläggande behörighet till högre utbildning och framhåller vikten av att möjlighet ges att läsa in den grundläggande behörigheten i kommunal vuxenutbildning. En klar majoritet av de remissinstanser som uttalade sig om Gymnasieutredningens förslag i denna del ställde sig bakom det, däribland *Socialstyrelsen*, *Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Umeå universitet*, *Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)* och *Jämställdhetsombudsmannen (JämO)*. DO anser också att det är viktigt att en sådan komplettering som gjorts i efterhand inte drabbar eleven negativt vid ansökan till högskola eller universitet. *Statskontoret* påpekar vikten av att den gymnasiala vuxenutbildningen har beredskap för den grupp som vill komplettera sin yrkesexamen med kurser som ger grundläggande högskolebehörighet. *Lunds universitet* anser det särskilt viktigt att den möjlighet som föreslås för dem som har yrkesexamen att genom vuxenutbildning uppnå behörighet till högskolestudier realiserar. *Läraryrket* och *Tjänstemännens Centralorganisation* anser att rätten även ska gälla s.k. särskild behörighet.

Skälen för regeringens förslag: Gymnasieutredningen föreslog i sitt betänkande *Framtidsvägen* (SOU 2008:27) en ändrad struktur för gymnasieskolans yrkesprogram. Förslagen innebär bl.a. att utrymmet för karaktärs- och yrkesämnen ska öka för att bättre förbereda eleverna för yrkeslivet. Elever på yrkesprogram ska, enligt utredningens förslag,

garanteras möjlighet att läsa in grundläggande högskolebehörighet inom ramen för sin gymnasieutbildning genom aktiva val eller garanteras en rätt att senare inom kommunal vuxenutbildning göra detta. Som ett komplement föreslogs därför en rätt för elever med yrkesexamen, som saknar grundläggande behörighet till högskolestudier, att läsa in den behörigheten i kommunal vuxenutbildning. I propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* som beslutats av riksdagen (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) bedömde regeringen att personer med yrkesexamen från gymnasieskolan som inte har uppnått grundläggande behörighet för högskolestudier bör erbjudas att göra detta inom den gymnasiala vuxenutbildningen. Frågan var dock vid det tillfället under beredning inom Regeringskansliet och något förslag om lagreglering kunde inte lämnas. Rätten att läsa in grundläggande behörighet till högskolestudier för den som har en yrkesexamen från gymnasieskolan, men som saknar grundläggande behörighet, är en viktig del av de förändringar av gymnasieskolans yrkesprogram som kommer att införas i enlighet med förslagen i prop. 2008/09:199. Regeringen föreslår därför att det i den nya skollagen införs bestämmelser om att varje kommuninvånare som är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå och som har en examen från ett yrkesprogram, men som inte har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier, ska ha rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå i syfte att uppnå en sådan behörighet. Varje kommun ska ansvara för att kommuninvånare som har rätt till en viss utbildning och önskar delta i den också får det. Bestämmelserna ska gälla för dem som har en examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan enligt 22 kap. 27 §.

24.11 Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

Regeringens förslag: Varje kommuninvånare ska vara behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

- är bosatt i landet,
- saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
- har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
- i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig ska också den vara som är yngre än vad som ovan angivits men har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning samt uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Gotlands, Hörby, Malmö* och *Ulricehamns kommuner* är positiva till att det blir tydligare vem som är behörig att läsa och delta i undervisning på gymnasial nivå och tillstyrker förslaget. De menar att begränsningen bör bidra till ett mer likartad bedömning i kommunerna. *Folkbildningsrådet, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet* och *Svenljunga kommun* instämmer i att möjligheterna att läsa upp godkända betyg direkt efter avslutad gymnasieutbildning bör begränsas. Dock anser Folkbildningsrådet att den nuvarande lagens

skrivning är att föredra ur perspektivet livslångt lärande eftersom en individs kunskaper föråldras och kan behöva aktualiseras. Folkbildningsrådet varnar också för att en begränsning kan leda till taktiska avhopp i gymnasieskolan. *Bromölla, Borlänge, Göteborgs Härryda, Skellefteå, Södertälje* och *Vilhelmina kommuner, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Sveriges vägledarförening (SVL), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR)* och *Hörselskadades riksförbund (HRF)* är kritiska mot att möjligheterna till konkurrenskomplettering begränsas. SDR och HRF anser att det bör finnas en öppning i lagen för att göra ett undantag från behörighetsreglerna på grund av särskilda skäl. Ulricehamns och Gotlands kommuner samt SVL efterfrågar förtydliganden kring vilka förutsättningar som krävs för att få läsa och delta i undervisning i en redan godkänd kurs.

Skälen för regeringens förslag: Varje kommuninvånare ska liksom i dag vara behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han är bosatt i landet. Regeringen föreslår vidare att de behörighetsregler som i dag finns i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, med vissa förändringar, förs upp till lag. Av förordningen framgår att behörig att delta i utbildning är den som saknar eller har brister i sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge. Formuleringen i förordningen har tolkats mycket olika i kommunerna. Begreppet brister har getts en varierande innebörd, alltifrån att den sökande saknar betyg i kursen till att den sökande inte har fått högsta betyg. Det har inneburit att ungdomar i vissa kommuner direkt efter avslutade gymnasiestudier har kunnat läsa om kurser där de redan har fått godkända betyg för att skaffa sig ett nytt högre betyg som kan användas i samband med en ansökan till högskola (konkurrenskomplettering).

Regeringen anser att det är av stor vikt att nå målet allas lika tillgång till utbildning och särskilt den övergripande målsättningen som är fastställd för den kommunala vuxenutbildningen, nämligen att det är den som fått minst utbildning som ska prioriteras. Därför föreslås att villkoren för behörighet begränsas i jämförelse med dagens regler. I samband med en ansökan till gymnasial vuxenutbildning ska huvudmannen enligt förslaget således göra en bedömning om den enskilde kan anses sakna sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge. Regeringen anser att det är angeläget att det är så tydligt som möjligt vilka som ska anses vara behöriga, inte minst för att öka rättssäkerheten för den enskilde. Saknar en sökande ett godkänt betyg i en specifik kurs är den sökande behörig att ansöka för en s.k. behörighetskomplettering. Det kan t.ex. vara fråga om en sökande som har ett slutbetyg, gymnasieexamen eller motsvarande och behöver läsa och delta i en kurs som inte ingår i slutbetyget, gymnasieexamen eller motsvarande men som behövs för att möta behörighetskraven till en viss högskoleutbildning.

Om en sökande har ett godkänt betyg i en kurs ska denne normalt sett inte anses vara behörig att antas till och delta i den kursen. I vissa speciella fall bör dock saken kunna ses annorlunda. Ett exempel på ett sådant fall kan vara en ansökan till en kurs där huvudmannen bedömer att det finns så stora skillnader mellan den aktuella ämnesplanen i ämnet

och den kursplan eller ämnesplan som gällde vid det tillfälle då den sökande följde kursen, att det i praktiken blir fråga om ett nytt kursinnehåll. Det kan t.ex. röra sig om en elektriker som behöver komplettera äldre tiders utbildningskrav med dagens branschspecifika yrkeskvalifikationskrav eller kvalifikationskrav som följer av myndighetsbeslut eller föreskrifter. Andra fall, där en sökande med godkänt betyg kan anses sakna kunskap, kan vara en äldre sökande som inte har använt kunskapen från gymnasiestudierna under mycket lång tid och där kunskapen har förbleknat. Det kan vidare röra sig om en sökande som på grund av en sjukdom eller en skada har förlorat tidigare erhållen kunskap.

Vidare föreslås att den sökande för att vara behörig till utbildning på gymnasial nivå ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det senare är inte minst viktigt att ha klart för sig i samband med information om utbildningar och i samband med vägledningsinsatser av olika slag, men även under utbildningens gång. En utgångspunkt är att om det är fråga om en utbildning på gymnasial nivå som består av flera kurser, ska en bedömning göras utifrån varje enskild kurs. Det kan vara så att en sökande har förutsättningar att följa någon eller några av kurserna, men inte alla. Den sökande ska vidare uppfylla i övrigt föreskrivna villkor.

Regeringens förslag hindrar inte att en person som har låga godkända betyg och vill förbättra dem, liksom i dag, kan använda sig av möjligheten att studera på egen hand och därefter genomgå en prövning.

Förslaget att den som är yngre än 20 år och har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning samt uppfyller övriga behörighetsvillkor också är behörig överensstämmer med vad riksdagen har beslutat om efter förslag i regeringens proposition *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199, bet 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) och innebär att det i särskilda fall bör kunna göras ett avsteg från kravet att en person ska ha fyllt 20 år det kalenderhalvår utbildningen påbörjas. Detta kan gälla t.ex. i det fall en 19-åring påbörjar studier på gymnasial nivå. Det kan också vara fråga om ungdomar som redan bildat familj eller på annat sätt redan tagit ett stort och avgörande steg in i vuxenvärlden och därför har lite gemensamt med ungdomar i 16-årsåldern som påbörjar sina studier i gymnasieskolan. I sådana fall ska hela utbildningen kunna ske inom den gymnasiala vuxenutbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

24.12 Utbildning på gymnasial nivå i annan kommun än hemkommunen

Regeringens förslag: En hemkommuns beslut att inte åta sig att svara för kostnaderna för utbildning på gymnasial nivå i annan kommun ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Härryda kommun* menar att en rätt för en individ att t.ex. kunna studera i den kommun som individen förvärvsarbetar i kan bli ekonomiskt betungande och administrativt besvärligt och menar att det finns stor risk att det är kommuner som har många arbetspendlare, framför allt kranskommuner kring storstäder, som kan komma att få ett ökat antal ansökningar. *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* tillstyrker förslaget och anser att kommunal vuxenutbildning måste vara flexibel och anpassad för de studerandes intressen. Därför ska enligt SFS en hemkommuns ansvar och betalningsskyldighet kvarstå även om den studerande söker sig till annan kommun.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1985 års skollag gäller att en hemkommun alltid ska åta sig att svara för kostnaderna för en elevs utbildning om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i en annan kommuns gymnasiala vuxenutbildning. Den anordnande kommunen är inte skyldig att ta emot en sökande från en annan kommun om inte hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna. I dag är det inte möjligt att överklaga ett beslut där hemkommunen bedömt att det inte finns särskilda skäl att få utbildning i en annan kommun. Detta har inneburit att det inte varit möjligt för den enskilde att påverka sin situation.

Regeringen föreslår att hemkommunens beslut att inte svara för kostnaderna för utbildning på gymnasial nivå i en annan kommun ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Förslaget innebär att det hos Skolväsendets överklagandenämnd kan finnas två överklagade beslut i samma ärende, dels hemkommunens beslut att inte åta sig att svara för kostnaderna, dels den anordnande kommunens beslut att inte ta emot den sökande. De två överklagningsärendena torde kunna samordnas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Särskilda skäl på grund av personliga förhållanden kan t.ex. avse en situation där en sökande bor nära kommungränsen till en annan kommun och har närmare till den kommunens kommunala vuxenutbildning, eller om en sökande har sitt arbete i en annan kommun och därmed har lättare att delta i den kommunens utbildning. Däremot har avsikten med bestämmelsen inte varit att ge en sökande "rätt" att gå en specifik utbildning i en annan kommun endast av den anledningen att hemkommunen inte anordnar utbildningen.

24.13 Antagning

<p>Regeringens förslag: Begreppet <i>antagning</i> ska genomgående användas i stället för <i>intagning</i>.</p>
--

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Malmö kommun* är positiv till att begreppet intagning ändras till antagning. I övrigt har remissinstanserna lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Begreppet intagning bör utmönstras ur skollagens bestämmelser och ersättas med begreppet antagning eftersom det senare begreppet bättre beskriver vad det är fråga om. Förändringen är av språklig karaktär.

24.14 Betyg och intyg

Regeringens förslag: Vissa bestämmelser om betyg ska utan materiella förändringar flyttas från förordning till denna lag. Även bestämmelserna om intyg ska flyttas från förordning till denna lag.

Intyg ska kunna utfärdas om den person som genomgått en kurs vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg. Huvudmannen ska ansvara för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg. Intyg ska utfärdas av rektor.

Bestämmelserna om rättelse och ändring av betyg ska gälla även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning, gymnasiearbete och intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få föreskriva att det inte ska sättas betyg på vissa kurser och att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Härryda kommun* anser att det finns ett behov av ett förtydligande vad gäller motivet till varför regeringen utelämnar förslag om betygsriterier för betygen B och D. Kommunen befärdar att rättssäkerheten för de enskilda eleverna kan påverkas negativt. *Mjölby kommun* tillstyrker förslaget att eleven ska kunna välja att få sina kunskaper dokumenterade genom ett intyg i stället för ett betyg efter en avslutad kurs och menar att eleven därmed själv kan avgöra ändamål med och värde av sina studier. *Svenska Kommunalarbetareförbundet (Kommunal)* tillstyrker att intyg kan vara en del av kompetensbevis i samband med validering.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.4.2 föreslås att allmänna bestämmelser om betyg ska regleras i lag i stället för i förordning. Regeringen föreslår vidare att vissa bestämmelser om betyg och intyg, som i dag återfinns i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, ska utan materiella förändringar föras över till denna lag. Bestämmelser om betyg förs upp till lag bl.a. för att de anses vara av generellt intresse för riksdagen med hänsyn till elevernas rättssäkerhet. Av samma anledning bör även bestämmelserna om intyg föras upp till den nya skollagen.

Riksdagen har nyligen beslutat om en ny betygsskala som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet (prop. *En ny betygsskala* 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). I propositionen föreslogs en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F, som ska användas när betyg sätts inom det offentliga

skolväsendet. Regeringens förslag till bestämmelser om betyg är utformade med utgångspunkt i propositionen.

I förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning finns bestämmelser som innebär att de studerande som så önskar kan välja att få sina kunskaper dokumenterade genom intyg, även om det är möjligt att få betyg på kursen. Det är inte alltid givet att en vuxen behöver ett betyg som dokumentation. Betyg används företrädesvis vid antagning till högre utbildning. För en vuxen kan det vara mer relevant att kunna visa vilka kunskaper hon eller han har. Därför är det möjligt att begära ett intyg med en beskrivande information om vilka kunskaper den enskilde har. Läraren ska emellertid inte kunna avstå från att sätta betyg på de genomförda kurser där betyg ska sättas, även om den enskilde bara vill ha ett intyg. Den enskilde behöver dock inte ta emot betyget. Intyg ska således enligt förslaget kunna utfärdas om den person som genomgått en kurs vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg. Huvudmannen bör ansvara för att informera de studerande om möjligheten att få ett intyg i stället för eller som komplement till betyg.

Bestämmelserna om rättelse och ändring av betyg ska även gälla när kunskaper har dokumenterats i ett intyg. Intyg ska utfärdas av rektor. Av förordningen om kommunal vuxenutbildning framgår att individuella kurser och orienteringskurser endast ska dokumenteras genom intyg och inte genom betyg. Det bör därför även fortsättningsvis vara möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att det inte ska sättas betyg på vissa kurser och att det efter vissa kurser alltid ska utfärdas intyg. Vid betygssättningen inom vuxenutbildning ska det också vara möjligt att, på grund av särskilda skäl, som hänför sig till en funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna uppfylla kraven för ett visst betygs-kriterium eller nå ett visst kunskapskrav, kunna bortse från enstaka betygs-kriterier eller kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana kriterier eller krav.

24.15 Prövning

Regeringens förslag: Begreppet prövning ska definieras i skollagen en. Med prövning i en kurs ska avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner eller ämnesplaner som till betygs-kriterier respektive kunskapskrav.

Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning.

Regeringen ska trots bestämmelserna i skollagen om avgiftsfrihet få meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Mjölby kommun* och *Kriminalvården* anser att det är bra att begreppet har definierats och *Statens skolinspektion* välkomnar förtydligandet att den som vill genomgå prövning ska vara bosatt i

landet, särskilt med anledning av att Skolinspektionen har sett olika alternativa avtalsrättsliga lösningar för prövning, som har inneburit att prövning avseende utländska elever har genomförts utomlands. Skolinspektionen ifrågasätter dock placeringen av definitionen. *Statens skolverk* tillstyrker också definitionen av prövning men anser att den bör gälla för alla de skolformer där prövning kan göras.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) anser att det inte ska vara möjligt att ta ut avgift för prövning. *Gotlands kommun* konstaterar att antalet prövningar kommer att öka då behörighetsbestämmelserna för gymnasial vuxenutbildning skärps. Detta leder också enligt kommunen till kraftigt ökade kostnader för kommunerna om det inte ges möjlighet att ta ut skäligen avgifter för prövning. Kommunen anser även att det bör framgå av lagtexten att sökande som inte är skriven i den kommun där prövning genomförs ska lämna in en ansökan i hemkommunen och att hemkommunen i detta fall svarar för kostnaderna. *Högskoleverket* anser att det finns ett behov av att jämställa rätten till prövning i vuxenutbildningen och gymnasieskolan och anser därför att paragrafen i skollagen bör skärpas för vuxenutbildningen så att villkoren för prövning i gymnasieskolan och vuxenutbildningen jämföras.

Skälen för regeringens förslag: Prövning i kommunal vuxenutbildning regleras i dag i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska enligt regeringens förslag ha möjlighet att genomgå prövning. Prövning i en kurs ska vidare definieras i denna lag som en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner eller ämnesplaner som till betygsgränser respektive kunskapskrav. Syftet är att den enskilde, utan att vara antagen till en kurs, ska kunna få ett betyg på en kurs. Detta innebär en samlad bedömning av i vilken omfattning den enskilde uppnått kunskapsmålen för kursen. Även fortsättningsvis ska vuxna ha möjlighet att få ett betyg eller ett nytt betyg genom prövning. Ett betyg som en person har fått genom prövning enligt förslaget kan t.ex. användas i samband med en ansökan till högskolan. På vilket sätt ett betyg från en prövning kan göras gällande i samband med en ansökan till högskola beror på tillträdes- och urvalsreglerna till högskolan. Ett betyg på en kurs kan även t.ex. användas som ett kompetensbevis inom ett visst yrkesområde.

Är den vuxne antagen till en kurs bör en bedömning gentemot mål och betygsgränser kunna göras utan att det betecknas som en prövning, eventuellt som ett led i en validering. En kontinuerlig bedömning av graden av måluppfyllelse i förhållande till mål i kursplaner eller ämnesplaner och betygsgränser respektive kunskapskrav är en del av den pedagogiska processen.

Utbildningen inom skolväsendet ska som regel vara avgiftsfri. När det gäller anordnandet av prövning har kommunerna hittills kunnat ta ut en avgift av dem som vill genomgå prövning. Som tidigare nämnts i avsnitt 7 om Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling har regeringen beslutat att tillsätta en särskild utredare som ska belysa kostnaderna och reglerna för prövning i samband med en utredning avseende omprövning av betyg. I avvaktan på utredarens förslag föreslås regeringen utan hinder av bestämmelserna i skollagen om avgiftsfrihet få

meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

Någon definition av prövning finns inte i dagens reglering. Skolinspektionen och Skolverket har ifrågasatt placeringen av definitionen prövning. Trots att prövning har fått en allt större roll inom övriga skolformer är prövning sedan lång tid ett av flera centrala begrepp inom vuxenutbildningen. Utifrån prövningens särskilda betydelse för det livslånga lärandet ser regeringen ett särskilt behov av att definiera begreppet i förhållande till andra närliggande begrepp inom vuxenutbildningen. Regeringens förslag innebär en ambition att särskilja vuxenutbildningens två insatser validering och prövning från varandra i syfte att säkerställa likvärdighet och rättssäkerhet för den enskilde.

I följande avsnitt om validering redogörs det närmare för varför begreppet prövning bör definieras.

24.16 Validering

Regeringens förslag: Begreppet validering ska definieras i lagen. Med validering ska avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

En elev i kommunal vuxenutbildning ska kunna få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar. Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Bestämmelserna om rättelse och ändring av betyg ska även gälla en slutförd validering.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Arbetsförmedlingen* ser positivt på att begreppet tydliggörs och att den som behöver en validering ska kunna få sin kompetens och sina kunskaper skriftligt dokumenterade. Vidare anser *Arbetsförmedlingen*, i likhet med *Svenljunga kommun*, att det är bra att valideringsbegreppet definieras. *Svenljunga kommun* anser att det är positivt att en arbetsgång fastställs och uppdrag ges till rektor. Enligt kommunen stärks elevernas rättsäkerhet genom att regleringen i stora drag följer det som gäller vid betygssättning. *Kriminalvården* är särskilt positiv till att orienteringskursens roll har uppmärksamats i förslaget. Trots att validering skiljer sig från vad som i övrigt ger rätt till studiestöd anser *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* att fördelarna överväger att låta validering ske i form av orienteringskurser, som ger rätt till studiemedel. Det är enligt CSN rimligt att en studerande får ekonomiska möjligheter att delta i mer omfattande valideringsinsatser, som innebär att den studerande slipper att genomgå en utbildning hon eller han redan har. *Folkbildningsrådet* menar att det är angeläget att möjlighet till

validering erbjuds alla som önskar och har behov av detta och att skrivningen motsvarar den om prövning.

Svenskt Näringsliv förutsätter att kompetensbegreppet innefattar all relevant reell kompetens och att varje valideringsinsats ska beskrivas utifrån syfte och målet med insatsen.

Skälen för regeringens förslag: Validering och prövning är centrala begrepp inom vuxenutbildningen men återfinns inte i dagens reglering. Regeringen anser att det är väsentligt att definiera begreppen i lag, huvudsakligen för att en gemensam tolkning av begreppen ökar möjligheterna till samförstånd mellan olika intressenter.

Valideringsdelegationen, som verkade mellan 2004 och 2007, hade bl.a. i uppdrag att lämna författningsförslag dels om genomförande av validering, dels om hur resultatet av en validering ska dokumenteras. Delegationen redovisade att validering tillhandahålls i över 90 procent av kommunerna inom ramen för kommunal vuxenutbildning och att det är en etablerad verksamhet inom utbildningen. De förslag som delegationen lämnade syftar bl.a. till att säkerställa en fortsatt verksamhet med validering. Delegationen betonade vidare att det finns starka skäl för att i författningstexten definiera begreppen validering och prövning. Vidare angavs att validering inom ramen för en orienteringskurs fortfarande är den lämpligaste insatsen, delvis på grund av statistiska aspekter och delvis för att deltagarna ska omfattas av huvudmannens försäkring. Orienteringskurserna ger möjlighet att synliggöra kompetenser och kunskaper som inhämtats i icke-formellt och informellt lärande och som kan utgöra kriterier för t.ex. yrkeskrav i arbetslivet. Delegationen lämnade sin slutrapport i januari 2008.

Varken validering eller prövning är några nya företeelser inom vuxenutbildningen, men trots att båda blivit en alltmer naturlig och viktig del av verksamheten råder viss osäkerhet om vad de olika begreppen står för och hur validering respektive prövning kan användas.

Prövning är kontrollerande och syftar till betygssättning medan validering är utforskande till sin funktion. Validering syftar till att kartlägga och undersöka vilka kunskaper och färdigheter den enskilde faktiskt har, utan krav på att ett antal på förhand givna kunskapsmål ska uppnås. Regeringen föreslår därför att *validering definieras som en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats*. Detta kan ske i samband med vägledning, t.ex. som en inledande kartläggning, eller inom ramen för en kurs eller en orienteringskurs.

En validering kan göras inom ramen för att en individ är antagen till en kurs inom kommunal vuxenutbildning och kan resultera i att en prövning genomförs, dvs. att en lärare stämmer av och gör en bedömning utifrån den enskildes kunskaper gentemot uppställda mål i kursplaner eller ämnesplaner. Då ska betyg sättas. När validering sker inom ramen för en kurs kan det i många fall innebära att utbildningstiden förkortas betydligt samt att en anpassning av såväl utbildningens innehåll som formen för undervisningen respektive utbildningen görs. Men en validering kan också resultera i att man i beskrivande form anger vad den enskilde kan. Då ska ett intyg utfärdas.

Vid en validering, t.ex. inom ramen för en orienteringskurs, bör en persons faktiska kunskaper dokumenteras. Det kan handla om kunskap och kompetens som förvärvats i olika former av utbildning, arbetsliv, föreningsliv, privatliv etc., såväl inom landet som utomlands. Valideringen är av vikt både för den enskilde och för samhället, för flexibilitet, rörlighet och ett gott utnyttjande av resurser t.ex. genom att utgångsnivån för studier kan identifieras och att utbildningsinsatser kan anpassas eller förkortas. En utvecklad valideringsverksamhet kräver således ett flexibelt och individanpassat utbildningssystem. Vuxenutbildningen bör kunna erbjuda det som den enskilde vid en validering visar sig behöva för att uppnå en viss formell kompetens eller ett visst utbildningsmål.

Regeringen föreslår att en elev i kommunal vuxenutbildning, dvs. t.ex. den som är antagen till en orienteringskurs, kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Förslaget innebär inte en generell rätt till validering. Den enskildes rätt respektive huvudmannens skyldighet regleras var för sig för utbildning på grundläggande och gymnasial nivå. I dessa avseenden föreslår regeringen inga ändringar jämfört med i dag.

För att stärka individens rättssäkerhet föreslås att lagregleringen rörande validering i stora drag utformas i likhet med vad som gäller vid betygssättning. Därför föreslås en bestämmelse om att rektor ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar samt att de regler som gäller för rättelse och ändring av betyg även ska gälla en slutförd validering. Det ska inte heller vara möjligt för huvudmannen att avstå från att skriftligt dokumentera resultatet av en validering och därmed frågå sitt ansvar mot den studerande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

24.17 Ansökningsavgifter

Regeringens bedömning: Någon möjlighet att som idag ta ut ansökningsavgift avseende utbildning på gymnasial nivå bör inte föras in i nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att borttagandet av rätten att ta ut ansökningsavgift för kommunal vuxenutbildning kanske inte innebär så stora ekonomiska konsekvenser, när det gäller minskade intäkter. Däremot kan det enligt förbundet påverka huvudmannens planeringsmöjligheter eftersom det finns risk för fler avhopp och tomma platser och att detta kan medföra ökade administrativa kostnader.

Sveriges förenade studentkårer anser att borttagandet av möjligheten att ta ut avgifter är mycket positivt.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 1985 års skollag kan huvudmannen när det gäller gymnasial vuxenutbildning ta ut en ansökningsavgift av den sökande. Avgiften ska vara skälig samt

återbetalas om den sökande inte kommer in på den kurs som avgiften avser eller om den sökande slutför och får betyg från den kurs som avgiften avser.

Regeringen gör bedömningen att bestämmelsen bör tas bort. Den tillämpas i ytterst liten omfattning, sannolikt för att hanteringskostnaderna blir orimligt höga. Ett annat skäl till att ta bort bestämmelsen är att få en samstämmighet med regleringen för övriga utbildningsformer.

24.18 Interkommunal ersättning på gymnasial nivå

Regeringens bedömning: Nuvarande bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen bör inte få någon motsvarighet i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Hörby kommun* är positiv till förslaget. *Härryda kommun* menar att lagfästa rutiner kring interkommunal ersättning inte främjar samverkansavtal och samarbete inom kommunförbund. Det är enligt kommunen bättre med frivilliga gemensamma avtal kring ersättning, som kan minimera det administrativa arbetet.

Skälen för regeringens bedömning: I 1985 års skollag finns en bestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen.

Bemyndigandet har tidigare tillämpats på vissa påbyggnadsutbildningar av nationellt intresse som varit riksrekryterande. Erfarenheterna av tillämpningen visade en hel del negativa konsekvenser. När en kommun låtit anordna kostnadskrävande utbildningar och skickade faktura till elevens hemkommun kunde det hända att hela hemkommunens budgetunderlag omkullkastades. Dessa negativa konsekvenser ledde till att bestämmelserna om riksrekrytering och interkommunal ersättning i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning togs bort 2005. I stället infördes ett riktat statbidrag för dessa utbildningar.

Bemyndigandet tillämpas således inte längre vad gäller påbyggnadsutbildningar och har inte heller tillämpats vad gäller gymnasial vuxenutbildning. Interkommunala skyldigheter bör i första hand regleras direkt i lagen. Regeringen gör därför bedömningen att bemyndigandet inte bör få någon motsvarighet i den nya skollagen.

25 Särskild utbildning för vuxna

25.1 Huvudprinciperna för dagens vuxenutbildning för utvecklingsstörda bör gälla även i denna lag.

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för dagens vuxenutbildning för utvecklingsstörda bör gälla även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: I detta kapitel behandlas i huvudsak frågor som innebär förändringar i sak jämfört med dagens reglering av vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och avser utbildning som skall ingå i skolformen särskild utbildning för vuxna. Huvudprinciperna med utgångspunkt i de av riksdagen i maj 2001 beslutade målen och strategierna avseende den samlade vuxenutbildningen ska ligga fast. Regeringen beslutade i september 2009 om direktiv till en utredning om gymnasiesärskolan. I direktiven anges att utredaren ska beakta vilka konsekvenser utredarens förslag får för särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (dir. 2009:84). Utredningen ska omfatta bl.a. frågor om vilka program, ämnen och kurser som ska finnas i gymnasiesärskolan samt möjligheterna till ökad samverkan med gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Utredarens förslag ska vidare anpassas till den struktur för gymnasieskolan som regeringen föreslagit riksdagen i propositionen *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan* (prop. 2008/09:199).

25.2 Namnändring

Regeringens förslag: Benämningen vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) ska ersättas med särskild utbildning för vuxna.

Regeringens bedömning: Förkortningen särvox bör inte föras in i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Läraryrket*, *Sveriges förenade studentkårer* och *Sollentuna kommun* tillstyrker namnändringen. Sollentuna kommun anser att namnändringen bättre beskriver målgruppen för skolformen. *Statens skolverk* påpekar att det som i grundskolekapitlet benämns särskild utbildning inte riktar sig till personer med utvecklingsstörning och att det därför kan misstolkas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Benämningen vuxenutbildning för utvecklingsstörda är vilseledande eftersom

skolformen även vänder sig till personer som inte är utvecklingsstörda, t.ex. personer med förvärvade hjärnskador. Benämningen bör därför ändras till särskild utbildning för vuxna. Även om förkortningen särvux bör utmönstras ur lagtexten kan förkortningen, som är väl inarbetad, fortsatt användas i andra sammanhang.

25.3 Målgruppen

Regeringens förslag: Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska tillhöra personkretsen för särskild utbildning för vuxna endast om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Diskrimineringsombudsmannen* är positiv till att personkretsen preciseras. *Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna* anser att alla de som har varit elever i gymnasiesärskolan ska erbjudas plats.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1 kap. 16 § i 1985 års skollag gäller det som i lagen sägs om utvecklingsstörda även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt personer med autism eller autismliknande tillstånd.

Regeringen anser att särskild utbildning för vuxna, liksom utbildning i grundsärskolan och gymnasiesärskolan, endast ska vara förbehållen personer med utvecklingsstörning samt dem med betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Regeringen föreslår således att personer med autism eller autismliknande tillstånd endast kan tillhöra personkretsen för särskild utbildning för vuxna om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

25.4 Övergripande mål

Regeringens förslag: Målet för särskild utbildning för vuxna ska vara att vuxna med utvecklingsstörning ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Vuxna med utvecklingsstörning ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. De som fått minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna målen har formulerats i överensstämmelse med de mål för vuxenutbildningen som riksdagen ställt sig bakom upprepade gånger sedan slutet av 1960-talet och som återfinns i flera styrdokument. Senast våren 2001 beslutade riksdagen i enlighet med regeringens förslag i propositionen *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen* (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om mål och strategier för utveckling av vuxnas lärande. Vid prioriteringar av de resurser som avsätts för skolformen särskild utbildning för vuxna bör principen även i framtiden vara den att vid begränsade resurser ska den som erhållit minst utbildning prioriteras.

I 1985 års skollag anges att vuxenutbildningen ska ge vuxna tillfälle att i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning. Utgångspunkten för särskild utbildning för vuxna ska även fortsättningsvis vara den enskildes behov och förutsättningar. Detta innebär att dessa kriterier ska vara utgångspunkt vid t.ex. utbildningens förläggning i tid och rum, val av metoder samt innehåll.

I övrigt kvarstår de mål som gäller i dag avseende vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Mål för särskild utbildning för vuxna är att vuxna med utvecklingsstörning ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. Vuxna med utvecklingsstörning ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

25.5 Samverkan mellan skolformer

En persons studier i särskild utbildning för vuxna ska i vissa fall kunna kombineras med studier i andra skolformer för vuxna inom skolväsendet. I avsnitt 24.4 redogörs för regeringens bedömning att i den nya skollagen inte införa den bestämmelse i dagens skollag som säger att bestämmelserna om kommunal vuxenutbildning (komvux) inte gäller för dem som har behov av utbildning motsvarande grundsärskolan eller gymnasiesärskolan. Bl.a. motiveras bedömningen med att behörighetsreglerna för komvux innebär att det ska göras en bedömning av om den sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller inte, innan den sökande tas emot till utbildningen. En person med utvecklingsstörning kan ha en ojämn begåvningsprofil och därmed ha förutsättningar att tillgodogöra sig viss utbildning i komvux.

25.6 Bestämmelser om betyg, intyg, individuella studieplaner och validering

Betyg och intyg

I avsnittet 7.4.2 föreslås att allmänna bestämmelser om betyg ska regleras i lag i stället för i förordning.

Regeringen föreslår vidare att vissa bestämmelser om betyg och intyg, som idag återfinns i förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda utan materiella förändringar ska föras över till denna lag. Bestämmelserna om betyg och intyg förs upp till lag bl. a. för att de anses vara av generell intresse för riksdagen med hänsyn till elevernas rättsäkerhet

Riksdagen har nyligen beslutat om en ny betygsskala *En ny betygsskala* (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet. Regeringens förslag till bestämmelser om betyg är utformade med utgångspunkt i förslagen i propositionen. I propositionen föreslogs en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F. När ett betyg sätts inom det särskild utbildning för vuxna gäller dock endast betygen A, B, C, D och E.

På motsvarande sätt som för kommunal vuxenutbildning ska det inom särskild utbildning för vuxna införas bestämmelser i denna lag om att eleverna ska kunna få sina kunskaper dokumenterade i ett intyg, om den person som slutfört en kurs, vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg. För motiven till dessa bestämmelser, se avsnittet Kommunal vuxenutbildning 24.14.

Individuell studieplan och validering

På motsvarande sätt som för kommunal vuxenutbildning ska det inom särskild utbildning för vuxna införas bestämmelser i denna lag om individuella studieplaner och validering. För motiven till dessa bestämmelser, se avsnittet 24.7 respektive 24.16.

25.7 Kommunens ansvar

<p>Regeringens förslag: Kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna. Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.</p>
--

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Kommunerna har redan i dag en skyldighet att tillhandahålla vuxenutbildning för utvecklingsstörda (sär vux). Denna skyldighet förtydligas genom att det i en av de inledande

paragraferna i kapitlet om särskild utbildning för vuxna ska anges att kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna.

Vidare föreslås att utbildningen kan ligga på två nivåer, grundläggande nivå och gymnasial nivå. Dessa motsvarar det som i dag benämns grundläggande särsvux och gymnasial särsvux.

Förslagen innebär inte någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag.

25.8 Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

Regeringens förslag: Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning ska vara behörig att delta i särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år, om han eller hon

- är bosatt i landet,
- saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
- har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
- i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig ska också vara den som är yngre än vad som anges ovan men har slutfört utbildning i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Vissa behörighetsregler för gymnasial vuxenutbildning för utvecklingsstörda finns i dag i lag. Regeringen föreslår att dessa kvarstår samtidigt som några behörighetsregler som i dag finns i förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda med vissa förändringar förs upp till lag. Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning ska alltså vara behörig att delta i särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han är bosatt i landet, saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge, har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och i övrigt uppfyller föreskrivna villkor. Behörig ska också den vara som är yngre än 20 år men har slutfört utbildning i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

När det gäller behörighetsvillkoret att den sökande ska sakna sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge, gäller motsvarande skäl för formuleringen som de som har angetts för kommunal vuxenutbildning, jfr avsnitt 24.1.

Ett av behörighetsvillkoren för gymnasial nivå som föreslås är att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I den nu gällande förordningen om vuxenutbildning för utvecklingsstörda anges att den sökande ska ha förutsättningar att *följa* utbildningen *med hänsyn till tidigare studier och annan verksamhet*. Den ändrade formuleringen föreslås för att få en samstämmighet mellan nivåerna och mellan skolformerna kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

Ett annat skäl till den ändrade formuleringen är att tydliggöra att en sökande som nyligen förvärvat kunskaper i den aktuella kursen i t.ex. gymnasiesärskolan inte ska kunna gå en kurs om och om igen med hänvisning till att han eller hon saknar kunskaperna. Verksamheten inom särskild utbildning för vuxna ska syfta till att ge människor möjlighet att tillgodogöra sig ny kunskap. Det är däremot inte utbildningens uppgift att ta ansvar för daglig omsorg och stimulans. I detta sammanhang bör nämnas att det är viktigt att vuxna med utvecklingsstörning ges stöd t.ex. inom daglig verksamhet eller studiecirklar för att vidmakthålla de kunskaper de en gång förvärvat genom utbildning.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

25.9 Antagning

Begreppet intagning ska utmönstras ur skollagens bestämmelser och ersättas med begreppet antagning, vilket bättre beskriver vad det är fråga om. Motsvarande språkliga förändring ska även göras för Gymnasiesärskolan, avsnitt 22.7 och Kommunal vuxenutbildning, avsnitt 24.13.

26 Utbildning i svenska för invandrare

26.1 Huvudprinciperna för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) bör gälla även i denna lag

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) bör gälla även i nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt regeringens bedömning bör dagens huvudprinciper för dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) gälla även i den nya skollagen.

I detta kapitel behandlas i huvudsak sådana frågor som innebär förändringar i sak jämfört med den särskilda reglering av svenskundervisning för invandrare (sfi) som i dag gäller enligt 1985 års skollag. Huvudprinciperna med utgångspunkt i de av riksdagen i maj 2001 beslutade målen och strategierna avseende den samlade vuxenutbildningen ska ligga fast.

Regeringen har i propositionen *Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd* (prop. 2009/10:60) lämnat förslag som rör regleringen av svenskundervisning för invandrare (sfi). Förslagen berör vissa nyanlända invandrades möjligheter till svenskundervisning för invandrare (sfi) och

bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 december 2010. Dessa förslag beaktas i regeringens förslag till den nya skollagen.

Regeringen har även lämnat förslag i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68). De i propositionen föreslagna bestämmelserna föreslås träda i kraft den 28 juni 2010. Dessa beaktas också i förslaget till denna lag, se avsnitten 27.4, 27.7 och 28.5.

26.2 Namnändring

Regeringens förslag: Skolformen svenskundervisning för invandrare (sfi) ska byta namn till utbildning i svenska för invandrare.

Regeringens bedömning: Förkortningen sfi bör inte föras in i nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion, Ungdomsstyrelsen, Vilhelmina kommun, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund (LR), Sveriges förenade studentkårer (SFS) och Samarbetsorganet för etniska organisationer i Sverige (SIOS)* är samtliga positiva till att svenskundervisning för invandrare byter namn. LR tror dock att det finns risk för begreppsförvirring om begreppet sfi ska utmönstras ur lagtexten men ändå antas leva vidare i dagligt tal. Ungdomsstyrelsen anser att ett namnbyte inte räcker för att höja kvaliteten på utbildningen.. SIOS ser inga skäl för att behålla begreppet invandrare eftersom det anses vara omotiverat särskiljande och exkluderande. I stället bör enligt SIOS skolformen benämnas grundutbildning i svenska som andraspråk. SFS tillstyrker förslaget men ser i stället att ordet ”invandrare” byts ut mot ordet ”invandrade”. SFS menar att den föreslagna formuleringen befäster föreställningen om att invandring är en egenskap knutet till personen och inte en enskild enstaka handling, dvs. att invandra.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Benämningen svenskundervisning för invandrare ska ersättas med utbildning i svenska för invandrare. Det finns flera skäl till detta. Utbildningen innefattar mer än svenskundervisning. Den syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket, men även läs- och skrivinläring för dem som behöver det. Läs- och skrivinläringen kan ske på elevens modersmål. Namnet bör också ändras för att skapa en enhetlig namnstruktur inom vuxenutbildningen, samt för att förtydliga att utbildningen är en språkutbildning för invandrare.

Som en konsekvens av namnändringen bör även förkortningen sfi utmönstras ur lagen. Även om benämningen sfi inte kommer att användas i lagtexten finns det dock inget formellt hinder för en fortsatt användning av förkortningen i andra sammanhang.

26.3 Övergripande mål

Regeringens förslag: Målet för utbildning i svenska för invandrare ska vara att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ungdomsstyrelsen* anser att det är viktigt att personer som kommer till Sverige snabbt erbjuds utbildning i svenska för att underlätta deras etablering i samhället. Myndigheten vill poängtera vikten av den fortsatta möjligheten att kombinera utbildning i svenska språket med arbetsplatsförlagd praktik. *Svenska Kommunalarbetareförbundet (Kommunal)* anser att det finns ett behov av yrkesinriktad utbildning i svenska i syfte att stärka deltagarnas möjligheter till anställning. *Svenskt Näringsliv* anser att det är bra att utbildning i svenska ska kunna kombineras med förvärvsarbete men beklagar att systemet är uppbyggt så att möjligheten att läsa svenska är störst när invandraren är nyanländ och ännu inte har tillräckliga kunskaper om arbetsmarknadens krav. Det bör enligt *Svenskt Näringsliv* också vara möjligt att delta i utbildning i svenska för invandrare under olika delar av arbetslivet, kopplat till specifika behov och krav från arbetsmarknaden. *Synskadades Riksförbund (SRF)* har påpekat att det saknas skrivningar om stöd till personer med funktionsnedsättning.

Skälen för regeringens förslag: De övergripande målen som föreslås för utbildning i svenska för invandrare överensstämmer i stor utsträckning med de mål för vuxenutbildningen som riksdagen antog första gången i slutet av 1960-talet och som helt eller delvis återfinns i flera styrdokument. Senast våren 2001 beslutade riksdagen med anledning av propositionen *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen* (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229) om mål och strategier för vuxnas lärande.

Målet för utbildning i svenska för invandrare är att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. Dessa övergripande mål innefattar ett individmål, ett demokratimål och ett tillväxtpolitiskt mål. Den sammansatta målbilden är av stor betydelse för utbildning i svenska för invandrare, inte minst ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Ur ett tillväxtpolitiskt perspektiv är det även viktigt att beakta arbetsmarknadens behov även om utgångspunkten enligt de övergripande målen ska vara den enskildes behov. Detta gäller t.ex. utbildningens förläggning i tid och rum, val av metoder och hjälpmedel samt innehåll. I förordningen (1994:893) om svenskundervisning för invandrare anses dessutom att nödvändiga anpassningar av kursplaner bör göras för döva eller hörselskadade elever.

Mot denna bakgrund finner regeringen att de synpunkter som framkommit i remissbehandlingen inte föranleder några ändringar. I övrigt kvarstår de syften som gäller i dag avseende svenskundervisning för invandrare (sfi). I förslaget till övergripande mål anges att utbildningen syftar till att stärka vuxna invandrades ställning i arbets- och samhällsliv. Statskontorets senaste utvärdering av svenskundervisning för invandrare (sfi) (2009:2) visar att yrkesinriktad utbildning är vanligt, men att det i mindre eller mellanstora kommuner, där elevunderlaget är litet, är svårt att genomföra sådan utbildning. Regeringen ser positivt på yrkesinriktad undervisning i svenska för invandrare eftersom det kan påskynda språkinläringen. Därför är det bra om kommuner med litet elevunderlag kan samverka med närliggande kommuner för att genomföra yrkesinriktad undervisning i svenska för invandrare och därmed bättre kunna ta till vara deltagarnas tidigare yrkeserfarenhet.

26.4 Bestämmelser om betyg, intyg individuella studieplaner, prövning och validering

Betyg och intyg

I avsnittet 7.4.2 föreslås att allmänna bestämmelser om betyg ska regleras i lag i stället för i förordning.

Regeringen föreslår vidare att vissa bestämmelser om betyg och intyg, som idag återfinns i förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare utan materiella förändringar ska föras över till denna lag. Bestämmelserna om betyg och intyg förs upp till lag bl. a. för att de anses vara av generellt intresse för riksdagen med hänsyn till elevernas rätts säkerhet.

Riksdagen har nyligen beslutat om en ny betygsskala *En ny betygsskala* (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) som ska som ska användas när betyg sätts inom det offentliga skolväsendet. Regeringens förslag till bestämmelser om betyg är utformade med utgångspunkt i förslagen i propositionen. I propositionen föreslogs en betygsskala med betygsstegen A, B, C, D, E och F.

På motsvarande sätt som för kommunal vuxenutbildning ska det inom utbildning i svenska för invandrare införas bestämmelser i denna lag om att eleverna ska kunna få sina kunskaper dokumenterade i ett intyg, om den person som slutfört en kurs, vill ha sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg. För motiven till dessa bestämmelser, se avsnittet Kommunal vuxenutbildning 24.14.

Individuell studieplan, prövning och validering

På motsvarande sätt som för kommunal vuxenutbildning ska det inom utbildning i svenska för invandrare införas bestämmelser i denna lag om individuella studieplaner och validering. För motiven till dessa bestämmelser, se avsnittet om Kommunal vuxenutbildning 24.7, 24.15 respektive 24.16.

Regeringens förslag: Utbildning i svenska för invandrare ska finnas att tillgå så snart som möjligt efter det att en rätt till sådan utbildning har inträtt och ska kunna påbörjas inom tre månader om det inte finns särskilda skäl.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja sin utbildning inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Gotlands kommun* menar att för en liten kommun, utan möjligheter att samverka med andra kommuner, innebär tremånadersregeln orimligt höga kostnader jämfört med de kommuner som kan sluta samverkansavtal.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1985 års skollag är kommunerna skyldiga att se till att svenskundervisning för invandrare (sfi) finns att tillgå för den enskilde inom tre månader från det att han eller hon fick rätt till sådan utbildning. Rätten till utbildning uppstår i princip från den dag personen folkbokförs i kommunen, om övriga villkor är uppfyllda.

Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader från det att rätten till utbildning inträder. Vad som kan utgöra särskilda skäl har behandlats i propositionen *Svenskundervisning för invandrare* (prop. 1993/94:126 s. 21). Särskilda skäl kan t.ex. föreligga om det till en kommun inom en nära framtid väntas anlända invandrare som lämpligen kan ingå i samma undervisningsgrupp eller om invandraren efter det att uppehållstillstånd har beviljats och folkbokföring skett, bor kvar i förläggning i avvaktan på att flytta till en annan kommun. Varje kommun ska dessutom fortsatt aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av regeringens förslag i propositionen *Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd* 2009/10:60, kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

En bearbetning av Statistiska centralbyråns (SCB) grunddata som Utbildningsdepartementet genomfört visar att medianväntetiden från folkbokföringsdatum till utbildningsstart är nästan fyra månader för alla som har påbörjat utbildning i svenskundervisning för invandare sedan läsåret 2002/03. Endast fyrtiofem procent av nybörjarna har påbörjat utbildningen inom tre månader. Det finns inga uppgifter om orsaken till väntetiden. Det kan vara individen själv som väljer att inte påbörja utbildningen eller att kommunen inte tillhandahåller utbildningen inom tre månader.

Enligt 1985 års skollag och enligt regeringens förslag har kommunerna ett ansvar för att söka upp och motivera invandrare att delta i utbildning i svenska för invandrare. Det är viktigt att kommunerna uppfyller dels sin skyldighet att tillhandahålla utbildning i svenska för invandrare så snart

som möjligt, dels sin skyldighet att söka upp och motivera invandrare att delta i utbildningen. Ur ett integrationsperspektiv är det angeläget att inte skjuta upp en av de viktigaste integrationsåtgärderna. Eventuella problem med för små undervisningsgrupper bör som huvudregel kunna lösas genom t.ex. samarbete med andra kommuner. Endast i undantagsfall ska det vara möjligt för kommunen att vänta med att tillhandahålla utbildning i svenska för invandrare för enstaka individer. Som anges i avsnitt 28.5 har regeringen i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola*. (prop. 2009/10:68) föreslagit ändringar i 13 kap. i 1985 års skollag som ska göra det möjligt för den som har rätt att delta i en kommuns svenskundervisning för invandrare (sfi) att i stället delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar sfi. Propositionen har överlämnats till riksdagen.

26.6 Disciplinära åtgärder

Regeringens förslag: Samma regler om disciplinära åtgärder som gäller för övrig vuxenutbildning inom skolväsendet ska i den nya skollagen gälla även för utbildning i svenska för invandrare.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Malmö kommun* menar att det är bra att samma disciplinära åtgärder ska gälla inom utbildning i svenska för invandrare som i övrig vuxenutbildning. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning och förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda finns bestämmelser om avstängning m.m. från utbildningarna. Motsvarande regler saknas i skolformen svenskundervisning för invandrare (sfi). Regeringen bedömer att det saknas sakliga skäl till att undanta elever i sfi från bestämmelserna om disciplinära åtgärder. I dag kan en studerande delta parallellt i t.ex. grundläggande vuxenutbildning och sfi. Huvudmannen kan i sådana fall stänga av eleven från den ena skolformen men inte från den andra. För att få en överensstämmelse mellan skolformerna och för att öka tydligheten i systemet både för eleven och för huvudmannen föreslår regeringen att samma regler ska gälla för alla de tre vuxenutbildningsformer som ingår i skolväsendet.

I avsnitt 9 om Trygghet och studiero finns en närmare redogörelse om de materiella reglerna i förslagen om disciplinära åtgärder.

27 Entreprenad och samverkan

27.1 Inledning

Förslagen i detta kapitel syftar till att göra gällande bestämmelser om bl.a. entreprenadverksamhet i olika utbildningsformer mer överskådliga

och enhetliga. Bestämmelser från olika författningar har därför sammanförts i ett särskilt kapitel i lagen. Därutöver lämnas endast smärre förslag på materiella förändringar avseende entreprenadverksamhet.

Regeringens förslag: Dagens bestämmelser om entreprenad ska förtydligas och sammanföras till ett kapitel i nya skollagen. Dessutom införs en rätt för en enskild huvudman för gymnasieskola att lägga ut viss utbildning på entreprenad.

Med entreprenad ska avses att kommuner, landsting och en enskild huvudman för gymnasieskola med bibehållet huvudmannaskap sluter avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet ska i huvudsak även gälla vid entreprenad.

Det bemyndigande som i dag finns i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan (entreprenadlagen) ska överföras till den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag såvitt avser kommuner och landsting som huvudmän för entreprenad.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Läraryrket* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, som dock betonar att även myndigheten i egenskap av huvudman för specialskolan ska omfattas av bestämmelserna om entreprenad. *Statens skolverk* instämmer i detta samt anser att även enskilda huvudmän ska ges samma möjlighet till entreprenadverksamhet.

Utredarens förslag i SOU 2008:122 avseende entreprenad för enskilda huvudmän: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten remissinstanser som kommenterat förslaget är positiva, däribland *Konkurrensverket*, *Statskontoret*, *Statens skolinspektion*, ett antal kommuner inkl. storstadskommunerna, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Skolledarförbundet* samt *Lärarnas Riksförbund*.

Statskontoret, *Barnombudsmannen* och *Svenska Montessoriförbundet* anser att en kvalitetsbedömning av entreprenören bör ske inför anlitaandet, inte i efterhand via tillsyn såsom utredaren menar.

Skälen för regeringens förslag

Entreprenadverksamhet regleras på flera ställen i skollagen och i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan (entreprenadlagen). Bestämmelserna reglerar delvis olika förhållanden. De skillnader som finns mellan utbildningsformerna i olika avseenden påverkar även förutsättningarna för entreprenadverksamheten i skolan och på andra områden. Det är en brist att det saknas en enhetlig definition av begreppet entreprenad i nuvarande skolförfattningar. En definition kan underlätta särskiljandet av entreprenad inom skolförfattningarnas område från annan kommunal respektive enskild verksamhet samt ge begreppet entreprenad stadga i skollagstiftningen, så att de tolkningssvårigheter som tidigare förelegat kan undvikas i framtiden.

Regeringen föreslår att dagens bestämmelser om entreprenad förtydligas och sammanförs till ett kapitel i den nya skollagen.

Med entreprenad avses i detta sammanhang att en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för gymnasieskola med bibehållet huvudmannaskap uppdrar åt en enskild fysisk eller juridisk person att för kommunens eller landstingets räkning utföra viss kommunal verksamhet. Kommunen, landstinget eller den enskilda huvudmannen ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll men låter någon annan sköta själva utförandet. Bibehållet huvudmannaskap innebär att även om en entreprenör ges i uppdrag av en kommunal huvudman att utföra uppgifter inom t.ex. utbildning, så är det fortfarande fråga om en kommunal verksamhet i förhållande till barn, elever och vårdnadshavare. Huvudmannen beslutar om verksamhetens mål, inriktning, omfattning och kvalitet samt ansvarar för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Den myndighetsutövning som får överlämnas vid entreprenad är främst lärares betygssättning. Huvudmannen svarar för övrig myndighetsutövning.

Enligt dagens regler kan inte en fristående skola på samma sätt som en kommun eller landsting anlita någon annan för att, för den fristående skolans räkning, svara för undervisning av visst slag och omfattning. Utredningen om villkoren för fristående skolor föreslog i sitt slutbetänkande *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122) att fristående gymnasieskolor ska ha rätt att lägga ut viss undervisning på entreprenad. Regeringen ställer sig bakom utredningens förslag i dessa delar. Någon ändring av rättsläget är däremot inte avsedd för kommunala eller fristående grundskolor.

En utgångspunkt för den nya skollagen är att regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet i princip ska vara gemensam, oavsett huvudman. En nationellt likvärdig gymnasieskola förutsätter att samma krav ställs på verksamheten oavsett huvudman. Därför bör regleringen för fristående och offentliga gymnasieskolor så långt möjligt vara gemensam.

Av samma skäl som en kommunal skola kan ha behov av att anlita externa utbildare inom vissa ämnen för att kunna tillhandahålla viss undervisning kan motsvarande behov finnas hos en fristående skola. Det kan vara fråga om undervisning som inte har tillräcklig omfattning eller där det saknas tillräckligt elevunderlag för att skolan själv ska ha möjlighet att anställa en lärare. Det kan också vara ett sätt att få tillgång till kompetens som inte finns i den egna verksamheten, inte minst i olika yrkesämnen där teknikutvecklingen i arbetslivet är snabb. Regeringen föreslår därför att även fristående skolor på samma sätt som kommuner och landsting ska ges rätt att genom avtal med annan lägga ut viss undervisning i gymnasieskolan på entreprenad.

Att enskilda huvudmän bör göra en kvalitetsbedömning av en entreprenör innan denne anlitas, i stället för i samband med tillsyn av verksamheten, har bl.a. Statskontoret anfört. Lagen om entreprenadförhållanden i skolan tar inte ställning till vem som får anlitas för att utföra undervisningen på entreprenad. Entreprenören svarar för huvudmannens räkning för den undervisning som uppdraget omfattar. Det ankommer på huvudmannen att försäkra sig om att undervisningen håller erforderlig kvalitet och är i enlighet med de nationella

styrdokumentet för skolformen. Verksamheten är därutöver föremål för den tillsyn som bedrivs av Statens skolinspektion.

När det gäller kommunala huvudmän och landsting gäller enligt kommunallagen (1991:900) att kommunen eller landstinget ansvarar även för kontroll och uppföljning av att entreprenören verkligen fullföljer sina åtaganden enligt avtalsvillkoren. Den ansvariga nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de nationella mål samt de övriga mål och riktlinjer som gäller för verksamheten. Nämnden ska också se till att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt och att avtalet utformas så att medborgarna tillförsäkras insyn i hur entreprenören utför uppgiften.

Entreprenad ska inte sammanblandas med bidragsfinansierad enskild verksamhet. En sådan verksamhet föreligger när t.ex. en kommun ger bidrag till en enskild som bedriver egen verksamhet utan något uppdrag direkt från kommunen, exempelvis en fristående förskola. Kommunen är då inte huvudman och har inget direkt ansvar för verksamheten gentemot brukarna. En kommun eller ett landsting får enligt nuvarande bestämmelser inte sluta entreprenadavtal med en annan kommun, ett annat landsting eller statligt organ i annat fall än om utförande av kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet eller den kommunala vuxenutbildningen.

De bestämmelser som finns för en utbildning i skollagen och andra författningar på skolområdet, exempelvis läroplaner och kursplaner, gäller även vid entreprenad, liksom reglerna om vem som ska sätta betyg. Detta följer av att kommunen eller landstinget är huvudman för verksamheten.

Bestämmelser om tystnadsplikt för personal i enskild verksamhet som bedrivs med stöd av skollagen, t.ex. entreprenadverksamhet, införs i 29 kap. Övriga bestämmelser i denna lag. Därmed behövs inga särskilda bestämmelser om tystnadsplikt i kapitlet om utbildning på entreprenad m.m. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om entreprenad och samverkan.

Entreprenader i förskola, fritidshem och förskoleklass

Gällande bestämmelser ger stor frihet för kommunen att lägga ut utbildning inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklass på entreprenad till en enskild genom att ”sluta avtal med någon annan”. Verksamheten kan även läggas ut på en annan kommun.

De enda begränsningar som finns avser överlämnandet av myndighetsutövning. Någon förändring i sak är inte avsedd. Gränsen mellan exempelvis förskola eller fritidshem på entreprenad, som bygger på ett avtal mellan kommunen och entreprenören, och enskild förskola eller fritidshem som bygger på ett beslut av kommunen om bidrag enligt 2 a kap. 17 § i dagens skollag, är oklar. Genom att bestämmelserna om entreprenad samlas under rubriken Entreprenad i den föreslagna lagens kapitel om entreprenad och samverkan blir gränserna tydligare på detta område. En definition av begreppet entreprenad i lagen är också ämnad att tydliggöra skillnaden. Definitionen av entreprenad innebär att avtal mellan två offentliga huvudmän inte kan utgöra entreprenad i lagens

mening. Sådan samverkan regleras emellertid i samma kapitel i lagen under rubriken Samverkan.

27.2 Uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen

Regeringens förslag: I nya skollagen ska föras in en bestämmelse som innebär att kommuner, inom grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola får överlämna uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen på entreprenad.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* stödjer förslaget och betonar att även skolbiblioteken ska kunna bli föremål för entreprenad.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900) får en kommun efter beslut av fullmäktige lämna över vården av en kommunal angelägenhet, för vilken särskild ordning inte föreskrivits, till en enskild. Bestämmelsen innebär att en kommun inte endast med stöd av kommunallagen kan lämna över sådana uppgifter på entreprenad, för vilka det föreskrivits att en nämnd ska ansvara för uppgiften. I nya skollagen finns sådana särskilda bestämmelser om att en nämnd ska fullgöra kommunens uppgifter enligt lagen.

Med stöd av bestämmelserna i entreprenadlagen kan bl.a. viss undervisning i gymnasieskolan lämnas ut på entreprenad. Den möjlighet som finns för regeringen att medge dispens avser likaså avtal om att bedriva undervisning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Såväl skolskjuts som skolmåltider är verksamheter som ligger inom det kommunala nämndansvaret. Regeringen bedömer att det bör införas ett uttryckligt lagstöd att avtala om entreprenad avseende verksamhet enligt skollagen som inte utgör undervisning, t.ex. skolskjuts, skolmåltider och elevhälsa.

I nya skollagen kommer även elevhälsan att regleras och ligga inom det kommunala nämndansvaret. Det finns i dag möjligheter för en kommun att lägga uppgifter inom skolhälsovården på landstinget, se 1 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 1 kap. 5 § sarskoleförordningen (1995:206), 1 kap. 14 § gymnasieförordningen (1992:394) och 1 kap. 12 § gymnasiesarskoleförordningen (1994:741). Regeringens förslag om det nya verksamhetsområdet elevhälsa redovisas närmare i avsnitt 6.7. Regeringen anser att det även ska finnas möjlighet för kommuner att avtala om att lägga ut elevhälsan på entreprenad.

27.3 Entreprenader i gymnasieskolan

Regeringens förslag: Möjligheten att inom gymnasieskolan överlämna uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil på entreprenad till en enskild ska finnas även enligt den nya skollagen. Detta ska nu även gälla för fristående gymnasieskolor.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag såvitt avser kommuner och landsting som huvudmän.

Remissinstanserna: *Lärarnas Riksförbund* avvisar alla former av undervisning på entreprenad. *Läraryrket* ser positivt på att möjligheten att lägga ut undervisning på entreprenad blir starkt begränsad. *Friskolornas riksförbund* menar däremot att fristående gymnasieskolor bör få möjlighet att lägga ut undervisning i ytterligare ämnen på entreprenad.

Utredarens förslag i SOU 2008:122 avseende entreprenad för enskilda huvudmän: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser föreslår en utvidgning av möjligheterna att lägga ut viss undervisning på entreprenad i förhållande till förslaget. *Statens skolverk* hänvisar till sitt tidigare svar på regeringsuppdraget att föreslå hur distansundervisning kan möjliggöras (U2008/4734/G), där verket föreslår att kommuner genom att lägga ut distansundervisning på entreprenad kan tillhandahålla undervisning i t.ex. språk och karaktärsämnen. *Svenskt Näringsliv*, *Företagarna*, *Teknikföretagen* och *Friskolornas Riksförbund* föreslår att fler ämnen än yrkesinriktade eller estetiska ämnen ska kunna komma i fråga och/eller att fler skolformer än gymnasieskolan ska kunna omfattas av möjligheten till entreprenad. Även *Södertälje kommun* och *Landstinget i Kronobergs län* har lämnat förslag med denna innebörd.

Skälen för regeringens förslag: I nu gällande skollag regleras endast två former av huvudmannaskap för gymnasial utbildning av ungdomar. Det är dels den kommunala gymnasieskolan som kommunen är skyldig att anordna, dels fristående gymnasieskolor. Parallellt med kommunernas gymnasieutbildning får landstingen under vissa förutsättningar anordna motsvarande utbildning. Enligt entreprenadlagen får kommuner och landsting sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att denne ska bedriva viss undervisning *inom gymnasieskolan*. Avtalet får endast avse undervisning i *karaktärsämnen* som har en *yrkesinriktad* eller *estetisk profil*. I 2 § entreprenadlagen finns en möjlighet för kommuner och landsting att om det finns särskilda skäl få dispens från lagens bestämmelser. Motiven bakom tillkomsten av möjligheten att lägga ut viss undervisning i gymnasieskolan på entreprenad (jfr prop. 1992/93:230, bet. 1992/93:UbU17, rskr. 1992/93:406) var att det inom yrkesutbildningsområdet fanns företag som kunde erbjuda mer kvalificerade och moderna resurser i form av teknisk utrustning och kompetens än skolan har möjlighet att göra. Entreprenad kunde också vara ett mer ekonomiskt fördelaktigt alternativ till att bedriva utbildningen i egen regi och leda till en ökad samverkan mellan skola och arbetsliv och en vitalisering av yrkesutbildningen i gymnasieskolan.

Bestämmelserna om entreprenad i gymnasieskolan föreslås nu även gälla för gymnasieskola med en enskild huvudman i enlighet med vad som föreslogs i betänkandet *Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet* (SOU 2008:122). Regeringen är inte beredd att nu utvidga möjligheterna för enskilda huvudmän att lägga ut viss undervisning på entreprenad till att omfatta fler ämnen respektive skolformer än vad dagens reglering omfattar. Regeringen avser att under

mandatperioden återkomma till riksdagen med ett förslag till införande av möjlighet till distansundervisning.

Regeringen finner det inte lämpligt att, så som några remissinstanser föreslår, införa undervisning i kärnämneskurser på entreprenad som ett sätt att få kompetenta lärare i sådana ämnen för t.ex. skolor med specialisering mot en viss yrkesinriktning. Alla skolor måste säkerställa att de kan tillhandahålla en god utbildning för sina elever, vilket inte är minst viktigt i de obligatoriska ämnen som enligt riksdagens beslut alla elever i gymnasieskolan ska undervisas i. En skola som inte har tillgång till denna kompetens måste enligt regeringens mening arbeta aktivt för att rekrytera lärare som har utbildning för att bedriva undervisning i dessa ämnen för att hålla den höga kvalitet som eleverna har rätt att kräva. En skola som inte kan erbjuda sina elever sådan kompetens kommer att ha svårt att locka elever till sina utbildningar. Som framgår nedan anser regeringen dock att ett förtydligande av möjligheten att lägga ut modersmålsundervisning på entreprenad ska införas.

27.4 Entreprenader inom vuxenutbildning tillhörande det offentliga skolväsendet

Regeringens förslag: Möjligheten att inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare uppdra åt andra att anordna utbildning ska behållas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I nu gällande skollag får en kommun eller ett landsting uppdra åt andra att anordna kommunal vuxenutbildning (komvux), vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och svenskundervisning för invandrare (sfi). Om en kommun eller ett landsting uppdrar åt någon annan att anordna sådan verksamhet, får kommunen eller landstinget till denna överlämna endast den myndighetsutövning som hör till lärares uppgifter. Denna ordning ska fortfarande gälla med vissa ändringar med anledning av regeringens proposition *Svenskundervisning för invandrare m.m.* (prop. 2009/10:68). Regeringen har däri föreslagit ändringar i bestämmelserna i 1985 års skollag om entreprenad i vuxenutbildningen. Förslagen innebär bl.a. att delar av rektorns myndighetsutövning kan läggas ut på entreprenad, se avsnitt 27.7.1.

27.5 Entreprenadmöjligheter för enskilda huvudmän avseende modersmålsundervisning

Regeringens bedömning: Möjligheten för en fristående skola att överlämna modersmålsundervisning till någon annan bör förtydligas

genom förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet. Det ska då framgå att ett överlämnande kan ske antingen till en kommun eller till en annan fristående skola som har rätt att sätta betyg.

Utredarens förslag i SOU 2008:122: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Det mindre antal instanser som kommenterat förslaget om modersmålsundervisning är positiva, bl.a. *Statens skolinspektion, Stockholm, Örebro och Sundsvalls kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Läraryrket*.

Skälen för regeringens bedömning: I förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet föreskrivs att fristående skolor får lägga ut undervisningen i modersmål på annan anordnare, inklusive myndighetsutövningen att sätta betyg (1 a kap. 5 § respektive 2 kap. 7 §). Inte sällan, skriver utredaren, erbjuder kommunen sådan undervisning även för elever i fristående skolor eftersom det ofta rör sig om ett fåtal elever och det kan vara svårt att skapa tillräckligt stora grupper för att undervisning ska komma till stånd. Något krav på lagstöd för detta finns inte.

Samverkan kring modersmålsundervisning förekommer emellertid också mellan fristående skolor. För att eleverna då ska kunna få betyg krävs det att även myndighetsutövningen kan överlämnas till den som ska svara för undervisningen. Regeringen delar utredarens bedömning att samverkan av detta slag bör vara möjlig även i fortsättningen.

Med stöd av bemyndigandet i kapitlet om överklagande får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att enskilda får besluta om betyg kan fristående grundskolor medges rätt att besluta om betyg. Denna reglering måste anses ge möjlighet att överlämna modersmålsundervisning till en annan fristående skola. Regeringen anser därför att det i förordning tydligt bör anges att överlämnande av modersmålsundervisning kan ske dels till en kommun, dels till en fristående skola som har rätt att besluta om betyg.

27.6 Dispens

Regeringens förslag: Den möjlighet för regeringen att medge dispens som finns i entreprenadlagen ska behållas och överföras till nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Lärarnas Riksförbund* avvisar all undervisning på entreprenad. I övrigt har ingen remissinstans särskilt kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I dag kan kommuner och landsting enligt 2 § entreprenadlagen, om det finns särskilda skäl, få dispens av regeringen från vissa av lagens bestämmelser. Denna dispensmöjlighet överförs till skollagen. Detta innebär att regeringen även i framtiden kan medge undantag från vissa bestämmelser om entreprenad.

Dispensmöjligheten avser dels vilken undervisning som kan få läggas ut på entreprenad, dels vem som kan vara entreprenör. Den föreslagna möjligheten för regeringen att medge undantag avser undervisning för barn och ungdomar inom skolväsendet med offentlig huvudman, vilket även omfattar bl.a. förskolan. I dag avser dispensmöjligheten undervisning inom det offentliga skolväsendet, där förskolan inte ingår. Dagens möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om möjlighet för enskilda och andra utomstående att svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet förs också över till nya skollagen.

27.7 Bestämmelser för utbildning på entreprenad

27.7.1 Myndighetsutövning

Regeringens förslag: Om en kommun eller ett landsting överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad till en enskild, ska kommunen eller landstinget till den enskilde få överlämna endast den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift. Detta ska även gälla för en enskild huvudman när denne överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad.

Kommunen eller landstinget ska vad gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna få överlämna även den myndighetsutövning som hör till rektorns uppgifter. Kommunen ska vidare få överlämna sådan myndighetsutövning vad gäller utbildning i svenska för invandrare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om begränsningar när det gäller överlämnande av rektorsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* framhåller vikten av att det i lagstiftningen tydligt framgår att huvudmannen har ansvar för hela utbildningen, även den del som ligger ute på entreprenad. *Lärarnas Riksförbunds studerandeförening* anser att lärares myndighetsutövning inte får läggas ut på entreprenad om detta kan innebära att obehöriga sätter betyg.

Regeringens förslag i prop. 2009/10:68 Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola.: Överensstämmer med regeringens förslag i denna lagrådsremiss. Beredningsunderlag för ovan nämnda proposition utgörs av departementspromemorian *En utökad betygsrätt för enskilda utbildningsanordnare, kommunal överlåtelse av myndighetsuppgifter, sfi i folkhögskola, m.m.* (U2008/6038/SV).

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har yttrat sig över förslaget är positiva. *Riksdagens ombudsmän (JO)* pekar på att överlåtande av myndighetsuppgifter till ett privaträttsligt subjekt fordrar att det säkerställs att uppgifterna fullgörs på ett rättssäkert sätt. *Statens skolinspektion* har inte något att erinra mot förslaget, men menar att det är viktigt utifrån ett rätts säkerhetsperspektiv att kommunen har ett system

för att säkerställa kvaliteten. *Sveriges Skolledarförbund* framför att förändringarna inte får innebära att lägre krav kommer att ställas på kvalifikationer eller ansvar för likvärdighet och rättsäkerhet hos de externa anordnarna än på kommunen. *Sveriges Kommuner och Landsting* välkomnar förslaget. Eftersom kommunen behåller huvudmannskapet vad gäller kvalitetssäkring och utfärdande av slutbetyg borde enligt förbundet överförande av rektorsfunktionen kunna ske oavsett om entreprenören getts betygsrätt eller inte. *Konkurrensverket* ställer sig positivt till förslaget då det bidrar till konkurrens på lika villkor mellan aktörerna på nu berörda utbildningsmarknader. *Lärarnas Riksförbund* avvisar förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 11 kap. 6 § regeringsformen framgår att uppgifter som innefattar myndighetsutövning endast kan överlämnas till enskilda juridiska eller fysiska personer om det finns stöd för det i lag. I dag anges i entreprenadlagen att huvudmannen får överlämna den myndighetsutövning som hör till uppgiften. I syfte att förtydliga vilken uppgift som avses har den föreslagna bestämmelsen vad gäller de flesta utbildningar utformats så att det framgår att den myndighetsutövning som kan överlämnas är endast den som hör till *lärares undervisningsuppgift*. Detta ska nu även gälla en enskild huvudman som lägger ut utbildning på entreprenad i gymnasieskolan.

Vid utbildning på entreprenad får läraren utföra den myndighetsutövning som hör till hans eller hennes åligganden, såsom t.ex. betygssättning. Lärarnas myndighetsutövning, främst betygssättning, hör intimt samman med deras undervisningsuppgifter. Det är därför naturligt att denna myndighetsutövning får överlämnas. Lagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg gäller även hos entreprenören. De lärare som är verksamma hos och anställda av en entreprenör har därigenom samma ansvarsområde som lärare anställda hos kommunen. De kan och ska således sätta betyg. De befogenheter avseende myndighetsutövning som tillkommer huvudmannen och rektorn genom bestämmelser i lagen ska däremot inte kunna överlämnas till entreprenören. Rektorns ansvar för att utfärda betygsdokument kvarstår således oförändrat vad gäller de flesta utbildningar.

Vad gäller kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare har regeringen valt att gå ett steg längre. Inom dessa utbildningsformer får enligt förslaget även rektorns uppgifter som innefattar myndighetsutövning överlämnas vid entreprenad. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör dock bemyndigas att meddela föreskrifter om begränsningar när det gäller överlämnande av rektorsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. Detta är i enlighet med de förslag som regeringen har lämnat i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola*. (prop. 2009/10:68) vad avser 1985 års skollag.

27.7.2 Krav på lärares utbildning och kompetens

<p>Regeringens bedömning: Dagens undantag från bestämmelserna i entreprenadlagen om vilka lärare som får användas för undervisningen bör inte föras in i skollagen.</p>
--

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Läraryrket* instämmer i att samma krav på lärares behörighet ska gälla för undervisning som lämnas på entreprenad. *Statens skolverk* instämmer i intentionen att samma behörighetsregler ska gälla för undervisning som läggs ut på entreprenad, men konstaterar att kravet är svårt att uppfylla inom viss yrkes- och lärlingsutbildning.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 6.6 har redogjorts för regeringens förslag till nya regler om vem som får anställas och användas för undervisningen. Dessa regler ska gälla även för utbildning på entreprenad. Reglerna är inte direkt tillämpliga på entreprenören, utan riktar sig till huvudmannen. Detta måste således regleras i avtal mellan huvudmannen och entreprenören.

När en huvudman uppdrar åt någon annan att anordna utbildning bör samma kompetenskrav gälla för den som undervisar som om utbildningen hade anordnats i den egna skolan. Regeringen anser att alla elever ska ha rätt till utbildade och väl kvalificerade lärare, oavsett om huvudmannen själv anordnar eller köper in utbildningen.

27.8 Ansvar för medicinska insatser

Regeringens förslag: En kommun ska som huvudman få överlåta ansvaret för medicinska insatser till ett landsting, om de är överens om detta. På samma sätt ska ett landsting få överlåta ansvaret till en kommun. Staten eller en enskild ska som huvudman få överlåta ansvaret för medicinska insatser till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *BRIS (Barnens rätt i samhället)* ställer sig bakom förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om skolhälsovård i dagens skolformsförordningar förs samman i två paragrafer i den nya skollagen. I kapitlet Huvudmän och ansvarsfördelning redogörs för ett förslag om elevhälsa. Dessutom ges en huvudman för enskilt bedriven verksamhet möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Av samma kapitel följer att en kommunal, statlig eller enskild huvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till någon annan. Detta innebär givetvis inte att skolhuvudmannen kan avhända sig det yttersta ansvaret för att de medicinska insatserna kommer till stånd. Däremot kan skolhuvudmannen med stöd av den bestämmelsen överlämna ansvaret att såsom vårdgivare utse en verksamhetschef enligt kraven i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare innebär det som sägs i kapitlet att inom vissa

skolformer med offentlig huvudman får elevhälsan överlämnas på entreprenad.

Eftersom bestämmelsen avser all utbildningsverksamhet enligt skollagen bedömer regeringen att den lämpligaste placeringen är i det kapitel som reglerar utbildning på entreprenad. Det bör dock särskilt påpekas att en överlåtelse av ansvaret för medicinska insatser inte är att betrakta som entreprenad, eftersom det är just ansvaret för verksamheten som överläts till någon annan.

27.9 Avtal mellan stat och kommun

Regeringens förslag: Den nuvarande möjligheten för staten att som huvudman för sameskolan sluta avtal med en kommun om att fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan ska finnas även i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sameskolstyrelsen* stödjer förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig.

Skälen för regeringens förslag: I dag kan staten i egenskap av huvudman för de statliga skolformerna specialskolan och sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklassen och fritidshemmet. Samma sak gäller beträffande sameskolan även för kommunens uppgifter inom förskolan. Regeringen har inte funnit skäl att föreslå någon ändring avseende sameskolans möjlighet att avtala om att fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

Av författningskommentarerna till skollagens kap. om huvudmän och ansvarsfördelning framgår att staten föreslås vara huvudman för förskoleklass och fritidshem i anslutning till skolenheter inom specialskolan och sameskolan. Likaså framgår det att kommunerna genom avtalslösningar kan anordna förskoleklass och fritidshem för elever vid dessa skolenheter.

28 Särskilda utbildningsformer

28.1 Inledning

I likhet med 1985 års skollag ska den nya skollagen innehålla ett kapitel där bestämmelser samlas för verksamheter som i något avseende ersätter eller kompletterar sådana delar av grundskolan, gymnasieskolan, vuxenutbildningen och motsvarande skolformer som ingår i skolväsendet för barn och ungdomar. Några nya verksamheter tillkommer eller flyttas hit, nämligen internationella skolor, utbildning för intagna i kriminalvård, utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola och vissa verksamheter för barn på sjukhus.

En av de nuvarande särskilda utbildningsformerna, riksinternatskolor, förs till skolväsendet för barn och ungdomar. I regeringens förslag definieras inte skolformerna utifrån vem som är huvudman. Riksinternatskolorna blir därmed grundskolor respektive gymnasieskolor och inte som hittills utbildningar som motsvarar dessa. Riksinternatskolor behandlas närmare i avsnitt 33 Övriga bestämmelser.

I kapitlet finns sålunda bestämmelser om internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning för intagna i kriminalvård, utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola, utbildning vid sjukhus eller liknande institutioner och bestämmelser om annat sätt för att fullgöra skolplikten. Här finns även vissa gemensamma bestämmelser med olika bemyndiganden, som rör de särskilda utbildningsformerna. Ytterligare bestämmelser om tystnadsplikt, tillsyn och uppgiftsskyldighet finns i skollagens kap. om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering.

28.2 Internationella skolor

Regeringens förslag: Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå med en enskild huvudman ska få fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Huvudmannen ska vid mottagande av en elev pröva elevens skäl att få sin utbildning vid skolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* avstyrker att ansökningstiden för rätt till bidrag för en internationell skola ska regleras i lag, utan rätten bör regleras i föreskrifter. *Täby kommun* anser att internationell skola även bör kunna drivas av offentlig huvudman, enligt principen om lika villkor.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna i skollagen (1985:1100) om villkoren för godkännande av internationella skolor och bestämmande av bidrag till sådana skolor fick sin nuvarande lydelse genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2007 (prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16, bet. 2006/07:UbU1, rskr. 2006/08:54). Regeringens förslag till ny skollag innebär i huvudsak att gällande regler i dessa hänseenden förs in i denna lag utan ändringar i sak. Enligt den föreslagna skollagen betecknas de internationella skolorna dock inte som fristående skolor eftersom de inte bedriver utbildning inom skolväsendet.

Elever vid internationella skolor på grundskolenivå

Det finns anledning att förtydliga vilka omständigheter som kan utgöra skäl för en elev som har skolplikt i Sverige att få fullgöra skolplikten i en

internationell skola. Förutom elever som för en kortare tid har sitt hem i landet ska endast elever som har *andra särskilda skäl* få fullgöra sin skolplikt i en sådan skola. Med elever som har *andra särskilda skäl* att få sin utbildning i en internationell skola avses exempelvis elever som visserligen är stadigvarande bosatta i Sverige, men vilkas familj planerar att inom en inte alltför avlägsen framtid lämna landet för gott eller för åtskilliga år. Sådana elever kan vara barn till forskare, barn med svenska föräldrar som är anställda i olika internationella företag eller barn till svenska diplomater. Även familjeskäl kan utgöra sådana särskilda skäl. Det kan då röra sig om att en eller båda föräldrarna eller någon annan familjemedlem kommer från ett annat land och att eleven i sin hemmiljö regelbundet använder det språk som är undervisningsspråk i den internationella skolan. Det kan också vara fråga om elever som tidigare gått i skola utomlands och som vill fullfölja sin utbildning i Sverige. Däremot anser regeringen att det inte bör godtas att en internationell skola tar emot elever som nyligen flyttat till Sverige under en övergångsperiod innan eleverna börjar i en skola inom det svenska skolväsendet. Enligt regeringens mening har sådana elever inte särskilda skäl att få fullgöra skolplikten i en internationell skola.

Elever vid internationella skolor på gymnasienivå

Hemkommunen ska lämna bidrag för en elev som är folkbokförd i landet eller som har rätt till utbildning i gymnasieskola med stöd av bestämmelserna om vilka som ska anses som bosatta i landet om eleven antingen för en kortare tid har sitt hem i landet eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola.

De andra särskilda skäl som ligger till grund för skyldigheten att utge bidrag kan tolkas vidare än de skäl som krävs för att en skolpliktig elev ska få tas emot till utbildning vid en internationell skola. Ett sådant särskilt skäl kan t.ex. vara att eleven tidigare fått sin utbildning vid en internationell skola på grundskolenivå genom att skolan fått regeringens medgivande att ta emot även sådana elever som inte befunnits ha andra särskilda skäl att få fullgöra skolplikten där.

28.3 Utbildning vid särskilda ungdomshem

Regeringens förslag: Skolpliktiga barn som vistas på ett särskilt ungdomshem ska i förekommande fall även ges möjlighet till utbildning som, med nödvändiga avvikelser, motsvarar grundsärskolan eller specialsolan.

Ungdomar som inte längre är skolpliktiga och vistas på särskilt ungdomshem ska utan behovsprövning ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen* instämmer i den bedömning som görs av behovet av utbildning för ungdomar på särskilda ungdomshem, men saknar ett resonemang kring de ungdomar som är placerade på övriga hem för vård eller boende (HVB). *Statens skolinspektion* anser att lagförslaget bör göras tydligare när det gäller tillsyn och huvudmannaskap över de särskilda ungdomshemmen. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* förutsätter att bestämmelsen även medger att nödvändiga avvikelser i en elevs gymnasieutbildning kan göras om så behövs, på samma sätt som ibland är nödvändigt när det gäller utbildningen för skolpliktiga elever. Vidare ifrågasätter SiS varför utbildningen på särskilda ungdomshem inte omfattas av första kapitlets skrivningar om syfte och utformning av utbildning inom skolväsendet. *Barnombudsmannen* instämmer delvis i förslaget, men avvisar att utbildningen med nödvändiga avvikelser motsvarar den i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan. Avvikelseerna anses strida mot barnkonventionens artikel om icke-diskriminering.

Skälen för regeringens förslag: De barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem får vård med det tydliga syftet att de ska få förutsättningar att leva ett liv utan missbruk och kriminalitet. I denna vård är utbildning ett viktigt inslag.

Att skolpliktiga barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem, och inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ges möjlighet att fullgöra sin skolplikt genom att delta i utbildning vid ett särskilt ungdomshem är en viktig rättighetsfråga. I de allra flesta fall handlar det om en utbildning motsvarande den som ges i grundskolan, men skolpliktiga barn och ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem bör i förekommande fall även ha tillgång till utbildning motsvarande den som ges i grundsärskolan eller specialskolan.

Även om utbildningen som ges till skolpliktiga barn och ungdomar på särskilda ungdomshem så långt som möjligt bör motsvara utbildningen inom skolväsendet måste den anpassas till ungdomshemmens övergripande uppdrag. Syftet med vården på särskilda ungdomshem och miljön på dessa institutioner gör att vissa avvikelser från den reguljära utbildningen måste accepteras. Avvikelsen får dock inte vara större än vad som är att betrakta som nödvändigt. Det är även rimligt att graden av avvikelser kan variera beroende på vilken skolform utbildningen ska motsvara.

Även för elever som inte längre är skolpliktiga och vistas på särskilda ungdomshem är rätten till utbildning en viktig fråga. Dessa ungdomars rätt till utbildning bör därför förtydligas genom att den koppling som i dag finns till ett behov hos eleven tas bort. Statens institutionsstyrelse ansåg i sitt remissvar över Skollagskommitténs förslag att det är mycket angeläget att kunna bedriva skolverksamhet som motsvarar utbildningen i det reguljära skolväsendet. Detta görs redan i dag och utgör en del av verksamheten vid ungdomshemmen.

28.4 Utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt

Regeringens förslag: I skollagen ska en bestämmelse om utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt införas. För sådan utbildning ska Kriminalvården ansvara.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kriminalvården* välkomnar att en bestämmelse avseende utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt införas i skollagen, men anser att det även bör redogöras för Kriminalvårdens huvudmannaskap i lagens andra kapitel.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1985 års skollag är de personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt inte behöriga att tas emot till komvux eller sårvox. När styrsystemet för det offentliga skolväsendet förändrades i början av 1990-talet ansågs det lämpligast att lägga ansvaret för utbildning av intagna hos den myndighet som ansvarar för kriminalvården, i dag Kriminalvården. Utbildningen regleras sedan 2007 i förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt. I denna ges Kriminalvården möjlighet att, förutom komvux och sårvox, anordna utbildning som motsvarar sfi, trots att intagna har rätt till sfi i sin hemkommun. Intagna byter ofta anstalt. Dessutom ställs det inom vissa anstalter höga krav på säkerhet vid användning av modern teknik. Detta sammantaget gör det svårt för de intagnas respektive hemkommuner att ge dem en bra utbildning. Det ansågs därför önskvärt att Kriminalvården även fick anordna utbildning som motsvarar sfi när den ovan nämnda förordningen infördes. Den utbildning som anordnas enligt förordningen är likvärdig med motsvarande vuxenutbildning inom det offentliga skolväsendet. Detta understryks av att det i förordningen anges att betyg som har satts inom kriminalvårdens utbildning får tas med i ett slutbetyg från motsvarande utbildning inom det offentliga skolväsendet. Likvärdigheten ska enligt regeringens mening bestå.

Av kapitlet Kommunal vuxenutbildning och Särskild utbildning för vuxna i den nya skollagen framgår att de intagna inte omfattas av bestämmelserna som gäller för behörighet till kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Regeringen föreslår att det i lagen görs en hänvisning till vad som gäller i fråga om utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

28.5 Utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola

Regeringen har i propositionen Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola (prop. 2009/10:68) föreslagit ändringar i 13 kap. i 1985 års skollag som ska göra det möjligt för den som har rätt att delta i en kommuns svenskundervisning för invandrare (sfi) att i stället delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar sfi. Bestämmelser som så långt som möjligt motsvarar de bestämmelser om sfi i folkhögskola som föreslås i propositionen ska införas i den nya skollagen.

Regeringens förslag: Om ett barn vårdas på sjukhus eller i någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen sörja för att barnet får tillfälle att delta i verksamhet som motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete ska särskild undervisning anordnas på ett sjukhus eller en motsvarande institution. Sådan undervisning ska så långt som möjligt motsvara den utbildning som eleven inte kan delta i.

Särskild undervisning ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Särskild undervisning ska anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet. Dagens ersättningssystem ska behållas.

För sådana elever som inte vårdas på sjukhus eller motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i. Särskild undervisning ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervisning i hemmet ska endast få ske om eleven eller elevens vårdnadshavare samtycker.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* tillstyrker att ansvaret för att anordna särskild undervisning på sjukhus överförs från skolhuvudmannen till den kommun där sjukhuset är beläget. SPSM anser dock att begreppet en längre tid ger upphov till oklarheter och innebär att kommunen i vilket sjukhuset är beläget kan vältra över finansiering på stat och elevens hemkommun. Bland annat mot denna bakgrund anser myndigheten att formerna för finansieringen av undervisning på sjukhus bör ses över. *Sveriges sjukhuslärares förening* är också tveksamma till begreppet en längre tid och hävdar att eleverna inte ska behöva vara sjuka en längre tid för att få utbildning på sjukhus. I motsats till SPSM anser föreningen att nuvarande ersättningssystem bör kvarstå och dessutom utvidgas till att även omfatta förskola samt gymnasie- och gymnasiesärskola. Föreningen framhåller dessutom att en enskild läkare inte ska kunna sjukskriva en elev och att en vårdnadshavare inte ska kunna neka en elev sjukhusundervisning.

Skälen för regeringens förslag

Vissa verksamheter för barn på sjukhus

Regeringen bedömer att ansvaret för att anordna verksamheter på sjukhus eller motsvarande institution bör flyttas från skolhuvudmannen till den

kommun där sjukhuset eller motsvarande institution är belägen. Dagens ersättningssystem bör kvarstå.

Särskild undervisning

Dagens reglering är till viss del otydlig och svåröverskådlig när det gäller särskild undervisning på sjukhus eller liknande institutioner. För gymnasieskolans del saknas bestämmelser om vem som ansvarar för den särskilda undervisningen. Med regeringens förslag blir regleringen enhetlig för de olika skolformer, som undervisningen motsvarar, med tydliga anvisningar om både ansvar och målgrupp. Förslaget gäller liksom tidigare endast elever som är sjuka *en längre tid*. För andra elever ligger ansvaret alltså på elevens skolhuvudman. I sådana fall står det fritt för skolhuvudmannen att ordna undervisningen så att den bäst tillgodoser elevens behov under sjukdomstiden.

Förslaget innebär att särskild undervisning utgör en särskild utbildningsform vid sidan av skolväsendet för barn och ungdomar. Syftet med särskild undervisning på sjukhus eller motsvarande institution är att kompensera för den undervisning som eleven inte kan delta i. Det är även i fortsättningen av yttersta vikt att eleverna ges möjlighet att inhämta de kunskaper som de går miste om på grund av en längre sjukhusvistelse. Det är dessutom viktigt att kommunerna i sitt uppdrag att kompetensutveckla sina lärare även tar hänsyn till denna lärargrupp och den kompetens som behövs för undervisning på sjukhus. Det handlar om ämneskunskaper men kan även handla om fördjupade psykologiska kunskaper för att kunna undervisa elever på sjukhus på ett professionellt sätt. Särskild undervisning får endast nekans en elev om dennes medicinska tillstånd är sådant att detta är uppenbarligen olämpligt. En elev får således inte förvägras att delta i undervisningen på grund av att han eller hon inte deltagit i eller betett sig på ett önskvärdt sätt i den medicinska behandlingen.

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

Regleringen avser särskild undervisning för elever som inte anordnas på sjukhus eller någon annan liknande institution. Regeringens förslag är att bestämmelsen om särskild undervisning på sjukhus eller liknande institution respektive särskild undervisning i elevens hem eller på annan lämplig plats delas upp i två delar. Anledningen är att ansvaret för undervisningen fördelas på olika huvudmän beroende på var den särskilda undervisningen kommer till stånd.

Ansvar för att anordna särskild undervisning och ersättningssystem

Regeringens förslag om att ansvaret för att anordna särskild undervisning på sjukhus överförs från skolhuvudmannen till den kommun där sjukhuset är beläget innebär en effektivisering av verksamheten. Även i detta sammanhang är barnperspektivet viktigt och elevernas behov ska tillgodoses så ändamålsenligt och effektivt som möjligt. Enligt regeringens bedömning kommer det att bli enklare att överblicka

verksamheten och att garantera att eleverna får den undervisning de har rätt till när de vistas på sjukhus, om sjukhuset endast behöver samverka med en part, det vill säga kommunen där sjukhuset är beläget.

Enligt dagens ersättningssystem lämnas statsbidrag till kostnaderna för sjukhusundervisning från anslaget 1:6 Särskilda insatser på utbildningsområdet. Bidrag till kommuner för särskild undervisning på sjukhus m.m. Dessa medel disponeras och fördelas efter ansökan av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ersättning betalas till den kommun där sjukhuset ligger. Ersättningens storlek grundas på antalet tjänster och varierar därför mellan olika kommuner. Regeringen anser att dagens ersättningssystem fungerar väl och harmonierar med förslaget i övrigt. Detta förslag innebär således en tydlig reglering där både anordnansvaret och rätten till ersättning finns hos kommunen där sjukhuset är beläget.

28.7 Annat sätt för att fullgöra skolplikten

Regeringens förslag: Villkoren för att få fullgöra skolplikten på annat sätt ska skärpas genom att det måste föreligga synnerliga skäl för att medgivande ska kunna lämnas. Ett beslut att återkalla ett medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt ska gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk*, *Barnombudsmannen (BO)* och *Diskrimineringsombudsmannen* tillstyrker förslaget. Enligt BO stärks härigenom alla barns rätt till en likvärdig utbildning. *Riksorganisationen för hemundervisning i Sverige (ROHUS)*, *Kristna Friskolerådet* samt ett stort antal enskilda från Sverige, Sydafrika, Australien och Förenta staterna avstyrker förslaget. Som skäl anför ROHUS bl.a. att den föreslagna bestämmelsen bryter mot Sveriges internationella överenskommelser samt att internationell forskning visat att resultaten av hemundervisning är goda, såväl akademiskt som socialt sett.

Skolverket anser att vad som kan anses vara synnerliga skäl i samband med längre resor bör tydliggöras och exemplifieras.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om möjligheten att fullgöra skolplikten på annat sätt kvarstår i princip oförändrade sedan den gällande skollagens tillkomst. Bestämmelsen förknippas ofta med s.k. ”hemundervisning” och i förarbeten till bestämmelserna (prop. 1985/86:10 s. 50 f., s. 125 f.) anges bl.a. att hemundervisning i enstaka fall, och då främst i de lägre årskurserna, kan tänkas vara en godtagbar ersättning för skolgång om någon speciell yttre omständighet föreligger. Som exempel på en sådan omständighet nämns att barnet bor i glesbygd eller behöver särskild vård. Av praxis på området framgår också att bestämmelsen ofta aktualiseras när föräldrar av olika skäl, t.ex. filosofiska eller religiösa, vill ge sina barn undervisning i hemmet.

Av gällande skolförfattningar framgår tydligt att undervisningen i skolan ska vara allsidig och saklig och därigenom utformas så att alla elever kan delta, oberoende av vilken religiös eller filosofisk uppfattning

som eleven och hennes eller hans vårdnadshavare har. Mot denna bakgrund är det regeringens uppfattning att det i dag inte finns något behov av en bestämmelse i skollagen som ger utrymme för hemundervisning på grund av religiös eller filosofisk uppfattning hos familjen. Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt artikel 2 första meningen i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen får ingen förvägras rätten till undervisning. Enligt artikel 2 andra meningen ska staten vid utövandet av den verksamhet den kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa eller filosofiska övertygelse. Artikel 2 i första tilläggsprotokollet garanterar en rätt att inrätta och driva privata skolor. Denna rätt är dock inte ovillkorlig, utan staten kan ställa krav på undervisningens standard och innehåll och på lärarnas kompetens. Vidare framgår av praxis att staten inte behöver respektera en övertygelse hos föräldrarna som står i strid med barnets rätt till undervisning. (Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 3:e uppl. s. 486 ff. och där anförda rättsfall, samt Europeiska kommissionen för mänskliga rättigheters beslut nr 17678/91 B.N. och S.N. mot Sverige). Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att den nu föreslagna ändringen inte kan anses stå i strid med Sveriges internationella förpliktelser.

Det behövs emellertid även framöver ett visst utrymme för att under begränsad tid få medgivande till skolpliktens fullgörande på annat sätt. Som nämns i förarbetena till dagens bestämmelse kan det t.ex. handla om fall då en elev flyttat hit från något grannland men väljer att gå kvar i grannlandets skola under återstoden av en termin eller att en elev deltar i en filminspelning eller dylikt. Bestämmelsen bör också kunna aktualiseras när elever gör längre resor. I bestämmelsens lydelse ligger att den ska tillämpas med stor restriktivitet. Alla barns rätt till en likvärdig utbildning är en av grundstenarna i det svenska utbildningssystemet och den aktuella verksamheten måste för den begränsade tid som ett medgivande kan avse (upp till ett år i sänder) framstå som ett fullgott alternativ till den reguljära undervisningen. Bedömningen om synnerliga skäl föreligger ska utgå från elevens intressen.

28.8 Gemensamma bestämmelser om bemyndigande

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska, när det gäller utbildning och annan verksamhet som omfattas av nya skollagens kapitel om särskilda utbildningsformer, få meddela föreskrifter

1. om enskilda ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag
2. antagning till, organisation av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, samt

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1985 års skollag finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter gällande vissa utbildningar utanför det offentliga skolväsendet, som i den nya skollagen motsvaras av utbildningar som regleras i detta kapitel. Det gäller exempelvis utbildning i särskilda ungdomshem och utbildning vid sjukhus eller liknande. Regeringen finner det lämpligt att nu samla dessa bemyndiganden i en gemensam paragraf.

I lagen har tidigare angetts vid vilket sista datum en ansökan ska vara inlämnad för att en enskild huvudman ska kunna godkännas eller förklaras bidragsberättigad för ett visst år. För att möjliggöra en större flexibilitet på området föreslås i stället att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om ansökningstid. Motsvarande bemyndigande föreslås när det gäller en ansökan om godkännande som huvudman för en fristående skola. Förslag i frågan har lämnats av Utredningen om villkoren för fristående skolor i betänkandet Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122).

Tidigare har betygsbestämmelser i utbildningsväsendet varit förordningsreglerade. Eftersom betygsbestämmelserna nu i stor utsträckning lyfts till lagen föreslår regeringen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också ska få meddela föreskrifter om betyg i de utbildningar som är aktuella. Även framdeles kommer det att finnas utrymme för flexibilitet när det gäller dessa utbildningar, vilket är motiverat bl.a. för att det inte i dag kan förutses hur dessa utbildningsformer kommer att utvecklas.

29 Annan pedagogisk verksamhet

29.1 Huvudprinciperna för vissa pedagogiska verksamheter i dagens skollag ska ligga fast

Regeringens förslag: Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska regleras som annan pedagogisk verksamhet och inte bilda egna skolformer.

Regeringens bedömning: Huvudprinciperna för dessa verksamheter i dagens lagstiftning bör gälla även i nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* anser att begreppet annan pedagogisk verksamhet är olyckligt och kan sammanblandas med pedagogisk omsorg. Ett lämpligt samlingsnamn på verksamheterna i

detta kapitel skulle kunna vara alternativ verksamhet till förskola och fritidshem m.m. Vidare anser Skolverket att det tydligare bör framgå att enskilda kan driva den verksamhet som regleras i detta kapitel.

Motala kommun är tveksam till att annan pedagogisk verksamhet harmonierar med lärandeuppdraget. Enligt *Lärarnas Riksförbund* uppstår problem när omsorgsbehov kläs i samma termer som de som ska beskriva utbildning och undervisning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Familjedaghem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet utgör i dag delar av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Dessa verksamheter regleras i 2 a kap i 1985 års skollag. Även omsorg under s.k. obekvämt arbetstid regleras inom bestämmelserna för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. I sammanhanget ska nämnas att riksdagen har beslutat om lagändringar med anledning av regeringens proposition *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115, bet. 2009/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Ändringarna avser bl.a. bestämmelser om kommunal bidragsskyldighet (barnomsorgsavgift) till enskild verksamhet utöver förskola och fritidshem, mottagande i en kommuns verksamhet av barn från en annan kommun, interkommunal ersättning samt om utökad kommunal informationsskyldighet om kommunal och enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg i kommunen. Ändringarna har beaktats i regeringens förslag.

Regeringen föreslår att sådana bestämmelser som reglerar verksamheter som i något avseende ersätter eller kompletterar förskolan och fritidshemmet samlas i ett särskilt kapitel under benämningen *Annan pedagogisk verksamhet*. Benämningen på familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter är *pedagogisk omsorg*. Övriga verksamheter som ingår i kapitlet är öppen förskola, öppen fritidsverksamhet samt omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Ytterligare bestämmelser för verksamheterna t.ex. om tystnadsplikt och uppgiftsskyldighet finns i kapitel 26 Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering och kapitel 29 Övriga bestämmelser.

Av kapitel 23 Entreprenad och samverkan framgår att kommunen får sluta avtal med någon annan kommun (samverkan) om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom annan pedagogisk verksamhet.

29.2 Pedagogisk omsorg

Regeringens förslag: Benämningen på familjedaghem och flerfamiljslösningar och andra verksamheter i olika varianter ska vara pedagogisk omsorg. Verksamheten ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap samt förbereder barnen

för fortsatt lärande. Läroplanen för förskolan ska vara vägledande för verksamheten.

Kommunen ska i stället för förskola eller fritidshem sträva efter att erbjuda ett barn pedagogisk omsorg, om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ha att ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sollentuna kommun* ställer sig positiv till förslaget. *Svenljunga kommun* stödjer verksamhetens utformning, men anser att kommunen ska kunna ställa tydliga kvalitetskrav på verksamheten. Även *Umeå kommun* efterfrågar förtydliganden när det gäller vilka kvalitetskrav som kan ställas. *Tanums kommun* ställer sig tveksam till behovet av pedagogisk omsorg, då möjligheten till fristående lösningar redan finns i stor utsträckning. En alltför stor mångfald av barnomsorgsformer kan leda till svårigheter för kommunerna att fullgöra sitt tillsynsansvar och äventyra barns rätt till likvärdig barnomsorg. *Högskolan i Kalmar* framhåller det egendomliga i att en verksamhet kan benämnas pedagogisk trots att det inte ställs några krav på pedagogisk utbildning hos verksamhetens personal.

Skälen för regeringens förslag

Mångfald och valfrihet är viktiga kvalitetsfrågor och andra former av pedagogiska verksamheter utöver förskola och fritidshem bör därför stimuleras. Med familjedaghem avses en pedagogisk verksamhet, där dagbarnvårdare i kommunal eller enskild regi tar emot inskrivna barn från andra familjer. Verksamheten är i allmänhet förlagd till dagbarnvårdarens hem. Föräldrar har dock olika behov och önskemål. Det finns därför skäl att förtydliga att alternativen till förskola och fritidshem inte endast kan vara familjedaghem utan även flerfamiljslösningar och andra verksamheter i olika varianter där det bedrivs pedagogisk verksamhet. Benämningen på de former som inte är förskola, fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet eller omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska ges en enhetlig benämning i enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 2008/09:115.

Familjedaghem utgör i dag ett viktigt komplement till förskolan och fritidshemmet av flera skäl. Av valfrihetsskäl är det viktigt att familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter finns för barn, vars föräldrar önskar dessa verksamhetsformer. Vissa barn kan också behöva vara i mindre grupper än vad förskolan och fritidshemmet kan erbjuda. Vidare kan det geografiska avståndet vara för långt mellan hemmet och den närmaste förskolan eller så kan föräldrarnas arbetstider passa bättre med t.ex. familjedaghemets möjlighet till tidsmässig flexibilitet.

Familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande. I begreppet omsorg ingår även att barnen serveras varierade och näringsriktiga måltider. Vid bedömningen av vad

som är näringsriktiga måltider bör bl.a. de svenska näringsrekommendationerna vara en utgångspunkt. Läroplanen för förskolan ska vara vägledande men inte bindande för pedagogisk omsorg på samma sätt som i dag gäller för kommunala familjedaghem. Det innebär att verksamheterna kan tillämpa delar av läroplanen utifrån de förutsättningar som dessa verksamheter ger. Läroplanens avsnitt om normer och värden är lika relevanta för pedagogisk omsorg som för förskolan och blir därmed vägledande i samband med kvalitetsbedömningen vid prövningen av enskild verksamhet. Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för familjedaghem (1999:3).

I likhet med vad som gäller enligt dagens lagstiftning ska verksamheten utgå från varje barns behov. Dagens reglering ska också behållas för att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. För att betona kopplingen till de övriga verksamheter som regleras i skollagen föreslår regeringen även att det i lagen anges att verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt lärande.

Erbjudande om pedagogisk omsorg

I dagens skollag ingår familjedaghem som en del i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Kommunerna ska utan oskäligt dröjsmål erbjuda antingen förskola eller familjedaghem respektive fritidshem eller familjedaghem, varvid kommunen ska ta skäligen hänsyn till önskemål från barnets vårdnadshavare om omsorgsform.

Riksdagens beslut med anledning av prop. 2008/09:115 avser ändringar i skollagen som gäller benämningen på verksamheter som ingår i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg och som trädde i kraft den 1 juli 2009. Ändringarna innebär att sådan verksamhet som inte är förskola eller fritidshem och inte heller öppen förskola eller öppen fritidshemsverksamhet ska benämnas pedagogisk omsorg. Begreppet familjedaghem ersätts med pedagogisk omsorg i skollagen och annan lagstiftning. Pedagogisk omsorg utgör på det sättet ett samlingsbegrepp där familjedaghem är en av flera tänkbara varianter. Jämfört med dagens bestämmelser kommer en förändring av skollagen på denna punkt att innebära en förstärkning av föräldrarnas möjligheter att välja pedagogisk omsorg som verksamhetsform. Familjedaghem och flerfamiljslösningar samt andra verksamheter i olika varianter betonas därmed som viktiga komplement till förskolan och fritidshemmet.

Olika former av pedagogisk omsorg i enskild regi väntas främja en större variation av utövare som uppfyller kvalitetskraven. Detta ökar föräldrarnas frihet att välja verksamhetsform för sina barn. Dessa reformer avses tillförsäkra föräldrar tillgång till olika drifts- och verksamhetsformer och underlätta att besluten fattas så nära medborgarna som möjligt. Familjerna ska kunna välja verksamhet för sina barn utifrån sina behov och önskemål. Kommunen ska enligt regeringens förslag sträva efter att tillgodose önskemål från barnets vårdnadshavare om pedagogisk omsorg i stället för förskola eller fritidshem.

Regeringens förslag: En kommun ska kunna anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen, Barnverket Föräldrarnätverk och BRIS (Barnens rätt i samhället)* anser att kommunerna ska vara skyldiga att anordna öppen förskola. Enligt BRIS är verksamheten mycket viktig som social träffpunkt och är i vissa fall enda möjligheten för barn att träffa andra barn. *Gotlands kommun* menar att den öppna förskolan är viktig som resurs och mötesplats, men att den inte kan ta hela ansvaret för utveckling av enskilda verksamheter och annan pedagogisk verksamhet.

Skälen för regeringens förslag: Öppen förskola ingår i dagens skollag som en del av förskoleverksamheten och har till uppgift att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad. Den öppna förskolan definieras som en kompletterande verksamhet till förskola och familjedaghem men skiljer sig från dessa i flera avseenden. Regeringen föreslår att bestämmelsen om öppen förskola ska ange verksamhetens syfte och målgrupp samt även framhålla den öppna förskolans kompletterande funktion till förskola och pedagogisk omsorg i form av familjedaghem samt flerfamiljslösningar och andra verksamheter.

Kommunerna är inte skyldiga att anordna öppen förskola. Barn och föräldrar har ingen formell plats att ta i anspråk och barnen är inte inskrivna i den öppna förskolan. Verksamheten vänder sig till barn och föräldrar som är hemma på dagarna, t.ex. under föräldraledigheten. För dessa är verksamheten en viktig social träffpunkt, där barnen ges tillfälle att tillsammans med en förälder eller annan vuxen delta i en verksamhet i gruppens form, som syftar till att ge pedagogisk stimulans.

I många kommuner använder familjedaghemmen den öppna förskolan som resurs och mötesplats. Dagbarnvårdare deltar tillsammans med barnen i den öppna förskolans verksamhet. Där kan de under ledning av förskollärare få stöd för den pedagogiska utvecklingen av sin egen verksamhet. Även andra former av pedagogisk omsorg bör kunna använda öppna förskolan som resurs för erfarenhetsutbyte, social gemenskap och som stöd i utvecklingen av sin verksamhet.

Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för den öppna förskolan (Allmänna råd med kommentarer för öppen förskola 2000:1). Råden har anknytning till förskolans läroplan, som inte gäller för den öppna förskolan men kan vara vägledande i verksamheten.

Öppen förskola drivs i dag även av andra huvudmän än kommunen eller är samorganiserad med till exempel barn- eller mödrahälsovården och socialtjänsten i s.k. familjecentraler. Det är även fortsättningsvis viktigt att verksamheten utvecklas utifrån lokala behov.

29.4 Öppen fritidsverksamhet

Regeringens förslag: Öppen fritidsverksamhet ska kunna erbjudas elever i grundskolan och motsvarande skolformer samt i andra utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras, i stället för fritidshem från och med höstterminen det år eleven fyller 10 år till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Öppen fritidsverksamhet ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i skolan. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* och *Ålvsbyns kommun* stödjer förslaget. *Högskolan i Kalmar* instämmer, men påpekar att det i så fall bör ställas krav på pedagogiskt utbildad personal.

Skälen för regeringens förslag

Verksamhetens uppdrag

Öppen fritidsverksamhet ska kunna erbjudas i stället för fritidshem till elever i åldern 10–13 år. Den öppna fritidsverksamheten ska komplettera skolan, både tids- och innehållsmässigt samt bidra till att eleverna ges möjlighet till utveckling och lärande. Verksamheten ska, som framgår av nuvarande lagstiftning, utgå från varje barns behov. För elever i behov av sådant särskilt stöd som endast kan ges i fritidshem ska en kommun dock alltid erbjuda plats i fritidshem.

Tillgången till öppen fritidsverksamhet varierar kraftigt mellan kommunerna. Hösten 2007 fanns det 605 verksamheter och de anordnades i endast var fjärde kommun. Skolverkets föräldraenkät som genomförts 1999, 2002 och 2005 visar att efterfrågan på öppen fritidsverksamhet är betydligt större än tillgången.

Statens skolverk har på regeringens uppdrag utformat allmänna råd för öppen fritidsverksamhet (Allmänna råd med kommentarer för öppen fritidsverksamhet, 2000:2). Råden har anknytning till läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Läroplanen gäller inte för öppen fritidsverksamhet men kan vara vägledande för verksamheten. Den pedagogiska verksamheten ska enligt råden utgå från den syn på barns utveckling och lärande som kommer till uttryck i läroplanen.

Den öppna fritidsverksamheten är en enklare form av verksamhet som inte erbjuder samma grad av omsorg och tillsyn och elevgrupperna kan vara mer flexibla i jämförelse med fritidshemmen. I gengäld ska verksamheten anpassas mer till äldre elevers behov. Vilken form, fritidshem eller öppen fritidsverksamhet, som är mest lämplig i ett enskilt fall beror på elevens behov och förutsättningar samt önskemål från barnets vårdnadshavare. Huvudmannen har ett ansvar för att den öppna fritidsverksamheten uppfyller de kvalitetskrav, som det är rimligt att ställa på pedagogisk verksamhet för barn. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att barnen erbjuds en säker och utvecklande miljö, även om

det sker i friare former än i fritidshemmet. Elever som besöker den öppna fritidsverksamheten behöver även ha tillgång till ett varierat och näringsriktigt mellanmål. Vid bedömningen av vad som är en näringsriktig måltid bör bl.a. de svenska näringsrekommendationerna vara en utgångspunkt.

Elever i behov av särskilt stöd

Eftersom den öppna fritidsverksamheten har andra förutsättningar och en annan inriktning än fritidshemmet har personalen inte samma möjlighet att ge elever särskilt stöd. Även i den öppna fritidsverksamheten bör dock personalen uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd och medverka till att eleverna får det stöd de behöver. Utifrån önskemål från elevens vårdnadshavare kan också elever i behov av särskilt stöd delta i öppen fritidsverksamhet, om dess behov kan tillgodoses i sådan verksamhet.

29.5 Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

Regeringens förslag: Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen, Sollentuna kommun* och *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att kommunen ska vara skyldig att erbjuda denna omsorg. *Riksförbundet Hem och Skola* menar att avsaknaden av en kommunal skyldighet att tillhandahålla denna omsorg kan skapa otrygga förhållanden för många barn i de mest utsatta familjerna. *Socialstyrelsen* samt *Malmö, Skellefteå, Karlskrona* och *Nacka kommuner* anser att den föreslagna regleringen är alltför otydlig och motsägelsefull i det att en kommun inte är skyldig att anordna omsorgen, samtidigt som det i motivtext anges att det inte bör vara möjligt att avskaffa tillgången till omsorg under obekväma tider. *Svenljunga kommun* är mycket kritisk och anser att förslaget är avsett att undgå finansieringsprincipen. *Sveriges Kommuner och Landsting* är också mycket kritiskt till att ett frivilligt åtagande regleras i lag och anser att kommunerna inte ska åläggas en skyldighet att anordna verksamheten, något som *Gotlands* och *Åre kommuner* instämmer i.

Skälen för regeringens förslag: Det är en viktig utgångspunkt att omsorg för barn och elever ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete, studier eller barnets eget behov. Detta är också en förutsättning för kvaliteten i förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet att dessa anpassas till barns, elevers

och föräldrars behov, även om föräldrars arbetstider varierar i omfattning och tidsmässig förläggning.

Enligt 2 a kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag ska förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. I förarbetena till denna bestämmelse (prop. 1993/94:11 s. 33) framhålls att det givetvis är önskvärt att verksamheten om möjligt även erbjuds till barn, vars föräldrar har s.k. obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Det skulle dock enligt propositionen leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamheten ska kunna erbjudas på andra tider än vad som kan anses som normal arbetstid på dagtid under vardagar.

Statens skolverk har tidigare tolkat bestämmelserna i dagens skollag i samband med tillsynsbeslut. Myndigheten har då kommit fram till att kommunerna är skyldiga att erbjuda omsorg för barn också under föräldrars s.k. obekväma arbetstid. Skolverket har anfört att kommunerna är skyldiga att göra en individuell prövning av varje ansökan om omsorg för barn på obekväm arbetstid. I senare tillsynsbeslut har Skolverket dock intagit en mer restriktiv hållning till möjligheten att få omsorg under s.k. obekväm arbetstid.

Omsorg för barn under s.k. obekväm arbetstid har även varit föremål för domstolsprövning. I en dom från Regeringsrätten (RÅ 2007 ref. 2) konstateras att även om kommunen är skyldig att tillhandahålla förskola i den omfattning som behövs för att även småbarnsföräldrar ska kunna förvärvsarbeta på heltid och att det innebär att kommunen bör förlägga verksamheten till sådana tider som passar de flesta förvärvsarbetande föräldrar, så finns ingen skyldighet att tidsmässigt anpassa verksamheten till enskilda föräldrars önskemål.

Utgångspunkten för regeringens förslag är att det i ett modernt samhälle ska gå att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Många yrkesgrupper, t.ex. inom kulturområdet, har arbetstider helt eller delvis förlagda till kvällar, nätter eller helger. Här bör dock vägas in i bedömningen om arbetsgivaren har möjligheter att förlägga arbetet till vardagar under dagtid för de föräldrar som behöver det. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med omsorgen för sina barn, även om de arbetar andra tider än dagtid måndag till fredag. Om män och kvinnor ska ges samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, utvecklingsmöjligheter i arbetet och delat ansvar för hem och barn, krävs det att samhället ger stöd till dem som arbetar inom yrken som medför tjänstgöring på udda tider. Inte minst för ensamstående föräldrar är omsorg för barn under s.k. obekväm arbetstid viktig. Även för näringslivet på en ort kan det vara viktigt att omsorg anordnas även under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds för att kunna behålla och rekrytera rätt kompetens.

Gällande lagstiftning har tolkats olika av de inblandade parterna och olikheterna mellan kommunerna har uppmärksammats. Många kommuner erbjuder dock omsorg under föräldrars obekväma arbetstider på ett kvalitativt mycket bra sätt genom nattöppna förskolor, familjedaghem eller barnvårdare i det egna hemmet.

Det finns behov av att förtydliga regelverket kring omsorg under kvällar, nätter och helger. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs med den innebörden att kommunerna under tid då förskola eller

fritidshem inte erbjuds ska sträva efter att tillhandahålla omsorg för barn vars föräldrar har förvärvsarbete på s.k. obekväm arbetstid. Utgångspunkten bör vara att omsorg ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller familjens situation i övrigt, om föräldrarna inte själva kan ordna omsorgen. Som exempel på vad som kan utgöra familjens situation i övrigt kan nämnas ensamstående föräldrar samt barn med förälder som fullgör värnplikts-tjänstgöring, är intagen på behandlingshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande. Sådan omsorg bör erbjudas från och med ett års ålder till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år.

Att sträva efter innebär enligt regeringens förslag att en kommun inte utan vidare kan avstå från att tillhandahålla sådan omsorg. Ambitionen måste vara att tillhandahålla omsorg även under s.k. obekväm arbetstid åt familjer som har behov av det. Om kommunen vid en viss tidpunkt inte har någon efterfrågan måste kommunen ändå planera för att tillhandahålla omsorg, när situationen förändras.

Detta innebär att det inte bör vara möjligt för en kommun att generellt avskaffa tillgången till kommunalt finansierad omsorg för barn till föräldrar som förvärvsarbetar under s.k. obekväma tider. Å andra sidan innebär det ingen rättighet att i enskilda fall få omsorg under obekväm arbetstid. Föräldrars ansvar för att hitta lösningar på barnets behov av omsorg kvarstår.

Kommunen bör, för varje ansökan om plats, göra en individuell bedömning utifrån de lokala förutsättningarna och besluta om plats därefter. I bedömningen bör även ingå föräldrarnas reella möjligheter att ordna omsorg för sina barn själva. Ansvarig nämnd och förvaltning för förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem bör svara för behovsprövningen.

Omsorg för barn under s.k. obekväma arbetstider ska inte betraktas som en skolform, till skillnad mot förskolan, och inte heller åläggas de krav som ställs på en sådan verksamhet. Det är viktigt att bygga vidare på de kunskaper och goda erfarenheter som redan finns av denna verksamhet. Omsorgen ska som i dag kunna erbjudas i olika former som nattöppna förskolor, familjedaghem eller barnvårdare i det egna hemmet. Naturligtvis kan även omsorg under s.k. obekväm arbetstid anordnas i flerfamiljslösningar och andra verksamheter. Det ska vara upp till kommunen att besluta i vilka former verksamheten ska bedrivas samt tidpunkten för när kvällsomsorgen tar vid efter dagtid. Syftet med förslaget är att i lagstiftningen förtydliga gällande rättsläge. Förslaget innebär därför inte några utökade ekonomiska krav på kommunerna.

29.6 Gemensamma bestämmelser för annan pedagogisk verksamhet

29.6.1 Övergripande utgångspunkter

Regeringens förslag: Verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska

värderingar och de mänskliga rättigheterna, som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom verksamheten ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har lämnat kommentarer utöver de som lämnats över motsvarande bestämmelser för skolformerna i första kapitlet.

Skälen för regeringens förslag: De övergripande målen i förslaget till ny skollag gäller för samtliga skolformer samt fritidshemmet men däremot inte för annan pedagogisk verksamhet. Det är dock viktigt att det i den nya skollagen även för pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet anges övergripande mål, som bygger på de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som samhället vilar på. Detta ska även gälla för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Den värdegrund och de normer och värden som anges i läroplanerna för förskolan och det obligatoriska skolväsendet ska genomsyra annan pedagogisk verksamhet.

Barnkonventionen och de rättigheter som uttrycks där ska genomsyra all lagstiftning som rör barn. För att tydliggöra detta anges att verksamheten ska utformas med respekt för barnets rättigheter. Bestämmelserna i kapitlet med inledande bestämmelser i den nya skollagen gäller därför även för annan pedagogisk verksamhet. All utbildning och annan verksamhet enligt den nya skollagen som rör barn ska därför barnets bästa vara utgångspunkt. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Det är grundläggande att verksamheterna utgår från en helhetssyn på barns behov och utveckling samt främjar allsidiga kontakter och social gemenskap både mellan barnen och mellan barn och vuxna. Pedagogiken ska utgå från att utveckling och lärande ständigt sker. Detta har sin motsvarighet i bestämmelser för andra pedagogiska verksamheter och ska gälla även pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

29.6.2 Kvalitet i verksamheten

Regeringens förslag: Verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i

grupper med lämplig sammansättning och storlek. För sådan verksamhet ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera verksamhet i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i en verksamhet ska kommunen vidta nödvändiga åtgärder. Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas av kommunen på lämpligt sätt.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Ljungby kommun* menar att kravet på att kommunen ska följa upp och utvärdera verksamhet som bedrivs av enskild huvudman kommer leda till ökad administration. *Älvsbyns kommun* ifrågasätter om kommunen kan se till att verksamheterna håller en likvärdig och god kvalitet om det inte kan ställas krav på personalens pedagogiska utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att bestämmelser om av verksamhetens kvalitet och därmed vilka krav som kan ställas på verksamheten, liksom i dag måste framgå av lagen. För att skapa en verksamhet av god kvalitet måste hänsyn tas till strukturella faktorer som barngruppens storlek och personaltäthet. Detta samspelar i sin tur med personalens kompetens, lokalernas storlek och utformning samt barngruppens sammansättning socialt, etniskt, köns- och åldersmässigt.

Dagens lagstiftning rörande barngrupper och lokaler ska därför bibehållas. Barnens självkänsla och identitet utvecklas i samspelet med andra barn och vuxna. Barngruppens sammansättning och storlek har en stor betydelse för barnens trivsel och utveckling och ger pedagogiska förutsättningar för verksamhetens utformning. Det är också viktigt ur kvalitets- och säkerhetssynpunkt att dagbarnvårdare och annan personal kan ha överblick över barnen. Det finns däremot inga belägg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan. Gruppernas storlek och sammansättning i öppen förskola och öppen fritidsverksamhet kan dessutom variera från dag till dag. Verksamheten bör därför vara flexibel och bestämmelserna ska tillämpas utifrån verksamheternas varierande uppdrag.

Lokalerna ska vara anpassade för sitt ändamål. Dagbarnvårdare, annan personal, andra vuxna och barn i verksamheterna ska vistas i en säker, god och hälsosam miljö. Lokalernas storlek och utformning, miljö och material ska vara beskaffade så att uppgiften att ge en god pedagogisk verksamhet understöds och kan genomföras.

Personalens kompetens och engagemang är den viktigaste faktorn för verksamhetens kvalitet. Kompetensen hör ihop med erfarenhet, utbildning, möjligheter till kompetensutveckling och tillgång till pedagogisk handledning. För att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet ska kunna tillgodoses bör dagbarnvårdare och personal i annan pedagogisk omsorg samt personal i öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, precis som i dag ha en utbildning med inriktning mot barn eller erfarenhet av att arbeta med barn i de åldrar det gäller.

Systematiskt kvalitetsarbete

Alla barn ska erbjudas en verksamhet som är likvärdig och av god kvalitet. Detta uppdrag kräver utvecklade arbetsformer i varje kommun för att planera, säkra och utveckla kvaliteten på lokal nivå. Kvalitetsarbetet ska utgöra ett stöd för det lokala förbättringsarbetet, för dialog mellan föräldrar och personal om verksamhetens måluppfyllelse, för behovet av utveckling samt för att stödja dialogen mellan verksamheten och den centrala nivån i kommunen.

Regeringens förslag utgår från kommunernas ansvar för styrning, ledning och planering. Kommunerna måste följa upp och utvärdera verksamheten för att kunna se om den bedrivs i enlighet med de nationella och kommunala målen. Det är därför av stor vikt att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete i pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under den tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Detta motsvaras till viss del av det som gäller inom skolväsendet för barn och ungdomar.

Om det vid uppföljning, utvärdering, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i en verksamhet ska kommunen vidta nödvändiga åtgärder. En kommun måste därför ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas av kommunen på lämpligt och lättillgängligt sätt.

29.6.3 Avgifter och bidrag

Regeringens förslag: För plats i pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt sådan omsorg som erbjuds under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds ska avgifter få tas ut på det sätt som anges i de kapitel som behandlar förskola respektive fritidshem.

Kommunen ska lämna bidrag till enskild huvudman för pedagogisk omsorg förutsatt att verksamheten uppfyller vissa krav. Dessa krav ska vara att den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet, att verksamheten inte medför påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, att verksamheten är öppen för alla barn och att avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som

hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet.

Om en enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev ska bidrag lämnas av hemkommunen, om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller kvalitetskraven och avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen ska även kunna lämna bidrag till övrig annan pedagogisk verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman. Kraven ska vara att kommunen tillförsäkras insyn i verksamheten, att verksamheten uppfyller kvalitetskraven och att avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenljunga kommun* tillstyrker att likartade kvalitetskrav ställs på alla verksamhetsutövare. *Riksförbundet Kristen Fostran* ser positivt på att kommunen blir skyldig att lämna bidrag till enskild huvudman vars verksamhet uppfyller vissa krav, något som ökar familjernas valmöjlighet att ordna sin barnomsorg efter eget gottfinnande. *Gotlands* och *Täby kommuner* anser att kommunen inte ska bli skyldig att för ett och samma barn lämna bidrag till mer än två huvudmän. *Sollentuna kommun* är kritisk till att hemkommunen kan bli skyldig att lämna bidrag för samma barn till flera huvudmän utan att det finns någon begränsning av att den totala placeringstiden inte får överstiga en heltidsplats.

Skälen för regeringens förslag

I likhet med dagens bestämmelser samt de avgiftsbestämmelser för plats i förskola eller fritidshem föreslår regeringen att en kommun får ta ut skäliga avgifter för plats i pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Avgifterna får tas ut enligt grunder som kommunen bestämmer.

Bidrag

I syfte att stimulera ökad mångfald, en större variation av anordnare som uppfyller kvalitetskraven, bredda utbudet samt öka föräldrarnas valmöjlighet föreslog regeringen ytterligare ändringar i skollagen genom propositionen *Barnomsorgsavgift och allmän förskola även för treåringar* (prop.2008/09:115, bet. 2009/09:UbU11, rskr. 2008/09:220). Propositionen antogs av riksdagen i mars 2009. Ändringarna, som trädde i kraft den 1 juli 2009 och som nu överförs till den nya skollagen innebär i huvudsak en fortsättning på de reformer som inleddes med införandet av etableringsfrihet för enskilda förskolor och fritidshem. Förslaget innebär en ytterligare utvidgning av kommunernas bidragsskyldighet till att gälla även familjedaghem samt flerfamiljshem och andra verksamheter (barnomsorgsavgift). Kommunen ska lämna bidrag under vissa förutsättningar till pedagogisk omsorg, som anordnas av enskild.

Bidrag ska lämnas om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet, verksamheten inte medför påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, verksamheten är öppen för alla barn och att avgifterna inte är oskäligt höga. Något krav på att söka kommunens godkännande ska inte finnas, men godkännande ska vara en förutsättning för att enskilda verksamheter ska ha rätt till offentliga bidrag för de barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om ett barn har omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter uppstår för kommunen.

För fritidshem som anordnas av enskild huvudman kommer huvudmännen att vara garanterade bidrag från kommunen enligt kapitlet om fritidshemmet. Samtidigt får huvudmannen rätt att erbjuda elever från tio års ålder öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem. Av den anledningen behövs även en bestämmelse som garanterar enskilda huvudmän bidrag för öppen fritidsverksamhet.

Kommunen ska, under vissa förutsättningar, kunna lämna bidrag till andra verksamheter som anordnas av enskild. Det gäller öppen förskola, öppen fritidsverksamhet, som anordnas av enskild som samtidigt inte är huvudman för en fristående skola, samt omsorg under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Bidrag kan lämnas om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten och de kvalitetskrav som anges uppfylls. Bidragsbeloppet bör inte oskäligt avvika från kommunens kostnad för motsvarande verksamhet.

30 Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

30.1 Inledning

I ett system där ansvaret för verksamheten är decentraliserat till kommuner och enskilda huvudmän och som bygger på principen om mål- och resultatstyrning krävs en tydlig och effektiv uppföljning, utvärdering, granskning och tillsyn. En likvärdig skola kräver att rättssäkerheten och kvaliteten i verksamheten kan säkerställas. För barnens och elevernas skull är det av yttersta vikt att tidigt uppmärksamma och påpeka brister i en skola. De krav som ställs i skollagen och andra föreskrifter måste hävdas aktivt och staten måste fordra att åtgärder vidtas, när kraven inte är uppfyllda.

30.1.1 Dagens reglering av tillsynsansvaret

Statens skolinspektions tillsynsansvar regleras huvudsakligen i förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion.

Enligt denna ska myndigheten granska kvaliteten i skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt ha tillsyn över:

- det offentliga skolväsendet samt den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen,
- kommunernas skyldighet att hålla sig informerade om icke skolpliktiga ungdomar (kommunernas informationsansvar),
- hur kommunen fullgör sitt tillsynsansvar i fråga om enskilda förskolor och enskilda fritidshem samt enskilda förskoleklasser som Skolinspektionen inte har tillsyn över,
- kommunernas skyldighet att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning,
- utbildning vid fristående skolor (enligt 9 kap. 1985 års skollag),
- utbildning vid riksinternatskolor,
- utbildningen vid särskilda ungdomshem enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
- sjukhusundervisning eller motsvarande för skolpliktiga elever,
- kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt än som annars anges i skollagen,
- vissa andra utbildningar och verksamheter i den omfattning som följer av särskilda bestämmelser eller särskilda beslut.

Tillsynen över verksamhet med enskild huvudman regleras i dag även i lag. Av 9 kap. 11 och 13 §§ skollagen (1985:1100) framgår att fristående skolor för barn och ungdom ska stå under tillsyn av Skolinspektionen. Vidare framgår av 2 a kap. 15 § samt 2 b kap. 8 § skollagen att kommunerna har tillsyn över enskild förskola, enskilt fritidshem eller enskilt bedrivna pedagogisk omsorg samt enskild förskoleklass om denna inte står under tillsyn av Skolinspektionen.

Skolinspektionen har således tillsyn över och svarar för kvalitetsgranskning inom skolväsendet m.m. Inspektionen prövar ärenden om godkännande av utbildningar som motsvarar förskoleklassen som bedrivs av fristående skolor och fristående skolor som motsvarar grundskolan eller särskolan och internationella skolor på grundskolenivå, samt återkallande av sådant godkännande. Skolinspektionen prövar även ärenden om rätt till bidrag till fristående skolor motsvarande gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan och internationella skolor på gymnasienivå, samt återkallande av sådan rätt.

30.2 Tillsynsbegreppet ska definieras i skollagen

Regeringens förslag: Med tillsyn ska i skollagen avses en självständig granskning som syftar till att den granskade verksamheten uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. Med tillsyn ska även avses beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag, men hade en annorlunda språklig utformning.

Remissinstanserna: *Statskontoret* anser att skillnaden mellan tillsyn, uppföljning och utvärdering bör tydliggöras. *Statens skolinspektion* ser positivt på förslaget. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* anser att det bör uppmärksammas att olika FN-konventioner ingår i begreppet ”annan föreskrift”. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* anser det oklart hur långt Skolinspektionen kan agera inom ramen för sin tillsyn vid granskning av planer mot kränkande behandling. DO menar därför att frågan bör klargöras och ser positivt på att Skolinspektionen bereds en sådan möjlighet. *Malmö kommun* anser att tillsynsansvaret bör renodlas så att det även täcker behovet av kvalitetsgranskning. *Friskolornas riksförbund* och *Kunskapsskolan i Sverige AB* anser att förhållandet mellan tillsyn och insyn bör tydliggöras.

Skälen för regeringens förslag: Enligt Tillsynsutredningen (SOU 2002:14) är tillsyn ett samhällsstyrande instrument i situationer där staten har garanterat medborgarna att en viss verksamhet ska nå upp till en viss standard. Kärnan i tillsynsrelationen är rätten för ett tillsynsorgan att granska ett tillsynsobjekt, dvs. den verksamhet som är föremål för de av staten fastställda normerna, och att rikta krav mot den som är ansvarig för tillsynsobjektet, dvs. huvudmannen. Rent allmänt kan tillsyn sägas vara att avgöra vad som är rätt eller fel i förhållande till de krav som ställs på verksamheten. Tillsynsmyndighetens huvuduppgift är med andra ord att genom granskning verka för att den aktuella verksamheten följer det regelverk som styr verksamheten.

Vad som avses med tillsyn påverkar tillsynsmyndigheternas arbete och de granskade huvudmännens skyldigheter. Tillsynsmyndigheten har vissa befogenheter inom ramen för sin tillsyn, men inte inom annan verksamhet som myndigheten bedriver. Det finns därför ett behov av att kunna avgöra vad myndighetens tillsynsuppgift omfattar. Regeringen anser att begreppet tillsyn i skollagen bör definieras som en självständig granskning för att kontrollera om utbildning eller annan verksamhet enligt lagen uppfyller krav som följer av lagar och andra föreskrifter samt beslut om åtgärder som syftar till att vid behov åstadkomma rättelse av huvudmannen.

30.2.1 Ansvar för tillsyn ska regleras i skollagen

Regeringens förslag: Statens skolinspektion ska utöva tillsyn över skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag. Skolinspektionen ska också utöva tillsyn över utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Skolinspektionen ska dessutom utöva tillsyn över hur kommunen fullgör sitt ansvar för att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning samt kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt. Myndigheten ska vidare ha tillsyn över hur hemkommunen informerar sig om icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning. Skolinspektionens tillsyn över de ovan nämnda områdena gäller inte i den mån tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet.

Varje kommun ska inom sitt område utöva tillsyn över fristående förskolor, fristående fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt samt pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat berättigad till bidrag. Kommunens tillsyn omfattar dock inte tillsyn över att bestämmelserna om åtgärder mot kränkande behandling följs. Statens skolinspektion ska utöva tillsyn över hur kommunen fullgör detta tillsynsansvar.

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen ska utöva tillsyn över viss verksamhet vid elevhemsboende för elever med funktionsnedsättning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* tillstyrker att ansvaret för tillsyn regleras i lag. Regleringen ses som angelägen mot bakgrund av de sanktioner som föreslås i anslutning till tillsyn. *Statskontoret* ser positivt på att tillsynen regleras i skollagen. Däremot saknas, enligt Statskontoret, en djupare analys av den statliga tillsynen och hur den avgränsas från den tillsyn som utövas av huvudmän och andra myndigheter. *Socialstyrelsen* instämmer i vikten av att myndigheter med ansvar för tillsyn över samma tillsynsobjekt samverkar om tillsynen. *Läraryrket* välkomnar att ansvaret för tillsyn regleras i skollagen. *Täby kommun* anser att Skolinspektionen ska utöva tillsyn över samtliga verksamheter inom skolväsendet då lika villkor ska råda oavsett huvudman.

Skälen för regeringens förslag

I dag finns inte någon lagreglering av Skolinspektionens tillsyn över verksamheter med offentlig huvudman. I skollagen regleras enbart tillsynen över fristående skolor samt offentlig förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, medan den statliga tillsynen i övrigt regleras i förordning, främst förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion. Av skollagen framgår även att varje kommun utövar tillsyn över enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som kommunen har godkänt. Behovet av att i lag reglera tillsynsmyndighetens mandat att utöva tillsyn har påtalats inte bara av Skollagskommittén (SOU 2002:121) utan även av Riksrevisionsverket (RRV 2001:24), Riksdagens revisorer (2001/02:13), Tillsynsutredningen (SOU 2002:14) och dåvarande Svenska Kommunförbundet (*Kommunal självstyrelse – Statlig tillsyn av kommunerna*, delrapport 1994).

Avsaknaden av lagreglering skiljer skolområdet från andra samhällsområden. Det är enligt regeringens mening angeläget att ansvaret för tillsynen över skolväsendet och annan verksamhet som regleras i skollagen tydligt framgår av lagen. Enligt regeringens uppfattning motiveras en lagreglering av tillsynen främst av att de sanktioner som tillsynen är förenad med kan vara mycket ingripande för såväl enskilda som offentliga huvudmän. En utgångspunkt för förslaget till ny skollag är också att regleringen av verksamhet i offentlig och enskild regi bör vara så likvärdig som möjligt. Ett första steg är att tillsynen i båda fallen regleras i lag. Det är dock inte möjligt att skapa en i alla avseenden helt likformig reglering för offentlig och enskild verksamhet, bl.a. på grund

av att offentliga huvudmän har ett mer långtgående ansvar att erbjuda alla barn och ungdomar utbildning än enskilda huvudmän.

Regeringen föreslår att det statliga mandatet att utöva tillsyn och granska verksamhetens kvalitet ska regleras i skollagen. Tillsynen ska avse efterlevnaden av skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen samt bestämmelser om utbildningen som kan finnas i annan författning.

Regeringen föreslår vidare att denna lag ska ange de områden som staten ska utöva tillsyn över. Bestämmelserna ska utformas så att det tydligt framgår att staten ska ha tillsyn över skolväsendet, i den mån kommunen inte har tillsyn över verksamheten, samt verksamhet enligt reglerna om särskilda utbildningsformer (24 kap. i den nya skollagen) och annan pedagogisk verksamhet med offentlig huvudman (25 kap. i den nya skollagen).

Regeringen föreslår att kommunen ska ha tillsyn över sådan verksamhet vars huvudman kommunen godkänner, dvs. fristående förskolor och fristående fritidshem samt pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen förklarat berättigad till bidrag. För förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg är detta i dag reglerat i 2 a kap. 15 § skollagen, för förskoleklassen i 2 b kap. 8 § samma lag. Statens skolinspektion ska ha tillsyn över hur kommunen fullgör sitt tillsynsansvar i fråga om fristående förskolor och fristående fritidshem och sådana förskoleklasser samt annan pedagogisk verksamhet som staten inte har tillsyn över. Här kan erinras om att barn enligt 1 kap. 9 § ska ges möjlighet att komma till tals i alla frågor som rör barnet.

Regeringen föreslår vidare att det i lag regleras att tillsynsmyndigheten ska ha tillsyn över hur kommunen fullgör sitt ansvar för att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning i enlighet med vad som framgår av lagen. Myndigheten ska också ha tillsyn över kommunens handläggning av frågor som rör fullgörande av skolplikten på annat sätt än som annars anges i skollagen. Regeringen föreslår även att Skolinspektionen ska ha tillsyn över hur hemkommunen informerar sig om icke skolpliktiga ungdomars sysselsättning.

Omfattning och avgränsning för tillsyn enligt denna lag

Enligt förslaget till ny skollag kommer tillsynen att omfatta verksamhet med såväl offentlig som enskild huvudman. Regeringen bedömer att detta sätt att reglera det statliga tillsynsansvaret möjliggör tillsyn över efterlevnaden av såväl skollagen som föreskrifter vilka meddelats med stöd av denna. Detta gäller också, i de fall där det är relevant, andra bestämmelser av betydelse för verksamheten. Den huvudsakliga utgångspunkten för tillsynen bör vara skollagen och tillhörande författningar. Det är emellertid viktigt att tillsynsmyndigheten, när det är påkallat, kan rikta kritik även från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv.

I sitt remissyttrande över Skollagskommitténs betänkande påpekade JO att med de bestämmelser om tillsyn som kommittén föreslog, skulle vissa förvaltningsrättsliga frågor kunna komma att falla utanför det som omfattas av tillsynen, t.ex. skyldigheten att svara på brev eller

handläggningen av en framställan om att få ta del av allmän handling. JO ansåg det rimligt att en ordinarie tillsynsmyndighet inte bara prövar frågor som hänför sig till författningarna på själva sakområdet utan att myndigheten även från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv kan granska verksamheten. JO underströk också att det är angeläget att det klargörs vad tillsynsuppdrag innebär.

Regeringen instämmer i JO:s uppfattning. Den statliga skolmyndighetens tillsyn begränsas dock om tillsynen faller inom någon annan myndighets särskilda område. Detta kan inträffa om andra myndigheter har tillsynsansvar, t.ex. Datainspektionen när det gäller hantering av personuppgifter och Arbetsmiljöverket när det gäller arbetstids- och arbetsmiljölagstiftningen.

Det är av stor vikt att myndigheter med ansvar för tillsyn över samma tillsynsobjekt samverkar om tillsynen. Detta gäller t.ex. elevhälsan. Den del av elevhälsans personal som utgör hälso- och sjukvårdspersonal står under Socialstyrelsens tillsyn i yrkesutövningen. Tillsynsansvaret för denna del av verksamheten åligger Socialstyrelsen. Skolhälsovården är i dag en gren inom hälso- och sjukvården. För verksamheten gäller de författningar av allmän karaktär som är giltiga för all annan hälso- och sjukvård, t.ex. hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:8) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvård. Socialstyrelsen har befogenhet att meddela föreskrifter och allmänna råd om skolhälsovården. Regeringen föreslår inga förändringar i denna ansvarsfördelning vid övergången till en samlad elevhälsa.

Enligt förvaltningslagen (1986:223) ska varje myndighet lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten. Samverkan mellan myndigheter bör ske för att deras verksamhet ska bli mer effektiv, men också för att det ska bli enklare för enskilda att ha kontakt med myndigheterna.

30.3 Befogenheter vid tillsyn

Regeringens förslag: En tillsynsmyndighet ska för sin tillsyn ha rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn. Tillsynsmyndigheten ska i den omfattning det är nödvändigt för tillsynen, ha rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Den vars verksamhet granskas ska på begäran av tillsynsmyndigheten lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar och annat material som behövs för tillsynen. Regeringen ska få meddela föreskrifter om att även annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser den granskade verksamheten och är av betydelse för tillsynen ska vara skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna upplysningar, handlingar och annat material.

Tillsynsmyndigheten ska få förelägga de uppgiftsskyldiga att fullgöra denna skyldighet. Föreläggandet får förenas med vite.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och annat material som ska lämnas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* stödjer förslaget att Skolinspektionen ges ett tydligt lagstöd för sin uppgiftsinsamling. Det är dock viktigt att materialet även kan omfatta sådant som inte är redan upprättade dokument.

Statens skolverk tillstyrker förslaget, men understryker att uppgiftsskyldigheten endast ska omfatta personer som har nödvändig och aktuell information om just den specifika verksamheten som granskas. Enligt *Läraryrket* är det i förslaget oklart vem som kan bli föremål för vitesföreläggande om att lämna upplysningar. Läraryrket uppmärksammar också att skyldigheten att lämna uppgifter i vissa fall kan komma i konflikt med lojalitetsplikten mot arbetsgivaren.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens mening ska tillsynsmyndighetens rätt till tillträde till lokaler och andra utrymmen som används för verksamheten samt skyldigheten för huvudmännen att lämna upplysningar och tillhandahålla de handlingar och annat material som behövs för tillsynen ges stöd i lag. Med annat material avses här såväl befintliga dokument som sammanställningar som huvudmannen kan behöva upprätta utifrån tillsynsmyndighetens begäran.

I 1985 års skollag finns sådana bestämmelser endast för kommunernas tillsyn över enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (2 a kap. 15 §) samt för länsstyrelsernas tillsyn över elevhemsboendet vid viss utbildning för elever med funktionsnedsättning (15 kap. 7 § andra stycket). I den nya skollagen ska samma regel om tillträdesrätt gälla för alla tillsynsorgan.

Det finns inte några hinder för tillsynsmyndigheten att genomföra ett tillsynsbesök oanmält, vare sig med nuvarande regler eller med de förändringar, som föreslås här. När en elev, en elevs vårdnadshavare eller någon annan gör en anmälan måste behovet av ett tillsynsbesök bedömas i varje enskilt fall.

Regeringen föreslår också att regeringen ska bemyndigas att i förordning föreskriva att även andra personer än huvudmannen ska vara skyldiga att lämna upplysningar eller tillhandahålla handlingar eller annat material. Det kan röra sig om utomstående personer som till följd av entreprenadavtal, uppdragsavtal eller på något annat sätt har särskild kännedom om huvudmannens verksamhet eller innehar handlingar och annat material som rör verksamheten och därför kan lämna upplysningar och handlingar som har betydelse för tillsynen. Den närmare avgränsningen av denna uppgiftsskyldighet får bestämmas i samband med att sådana föreskrifter utfärdas, för det fall att regeringen väljer att utnyttja bemyndigandet. I detta sammanhang bör även frågor som t.ex. hur uppgiftsskyldigheten förhåller sig gentemot en lojalitetsplikt mot arbetsgivaren närmare analyseras.

30.4 Ingripanden vid tillsyn

Det övergripande syftet med tillsynen är att höja kvaliteten i de verksamheter som granskas. Kvalitetsutvecklingen gynnas av en aktiv dialog mellan tillsynsmyndigheten och huvudmännen. Detta utesluter dock inte behovet av sanktioner i vissa fall.

Statens skolinspektion, och tidigare även dåvarande tillsynsmyndigheten Statens skolverk, har genom uppföljningar av tillsynsbeslut konstaterat att huvudmännen som regel vidtar sådana åtgärder som myndigheterna bedömde tillräckliga. Det fanns dock, enligt de båda myndigheterna, tendenser till att huvudmän inte alltid rättar till konstaterade brister så snabbt och målmedvetet som kunde krävas. Vidare har konstaterats förekomst av kommunala direktiv som strider mot lagstiftningen och tillsynsmyndigheternas uppfattning. Mot denna bakgrund finner regeringen att när tillsynsmyndigheten konstaterar en brist, måste den ha tillgång till olika former av sanktioner för att åstadkomma rättelse.

Med dagens författningsreglering kan Statens skolinspektion rikta kritik mot huvudmännen. För fristående skolor finns dessutom särskilda regler som bl.a. innebär möjlighet att vid allvarliga missförhållanden återkalla ett godkännande eller förklaring om rätt till bidrag. Regeringen anser att möjligheten att rikta kritik är en otillräcklig sanktionsmöjlighet och att det finns behov av att förena tillsynen med utökade och mer ändamålsenliga sanktionsmedel. I dag finns inga sanktioner för tillsynsmyndigheten att tillgripa om det förekommer missförhållanden i en kommunal skola. Regeringen kan visserligen med stöd av 15 kap. 15 § i 1985 års skollag meddela de föreskrifter för kommunen, eller på kommunens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att avhjälpa bristen. Denna möjlighet har dock aldrig använts. Samtidigt finns ibland tendenser till att kommuner inte alltid rättar till konstaterade brister tillräckligt snabbt och målmedvetet. För att säkra likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen måste staten kunna ingripa mot kommuner och landsting som allvarligt brister i sitt ansvarstagande.

Som ovan nämnts har Skolinspektionen när det gäller fristående skolor möjlighet att återkalla godkännandet respektive bidragsrätten. Enligt tillsynsmyndigheten har det dock förekommit att en huvudman efter att allvarliga brister uppmärksammats först åtgärdat bristerna, men att man efter att tillsynsmyndigheten släppt frågan återgått till den tidigare kritiserade ordningen. Detta har kunnat upprepas flera gånger utan att verket haft möjlighet att ingripa på annat sätt än att på nytt kritisera skolan.

Staten måste ha effektiva verktyg för att kontrollera och säkerställa att lagar och förordningar följs. I ett decentraliserat mål- och resultatstyrt skolväsende måste nationella mål och riktlinjer måste hävdas aktivt och staten måste kunna kräva att åtgärder vidtas när dessa inte är uppfyllda. Det finns starka skäl för en enhetlig reglering av sanktionssystemet för såväl utbildning med såväl offentlig som enskild huvudman.

Statliga sanktioner mot huvudmän – även offentliga – förekommer inom flera samhällssektorer (jfr 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen [1977:1160], 6 kap. 13 § lagen [1998:531] om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område samt 13 kap. 6 § socialtjänstlagen [2001:453]).

Regeringens ambition är att skapa så lika villkor som möjligt för olika huvudmän. Dagens sanktionsmöjligheter skiljer sig väsentligt åt för det offentliga skolväsendet och för verksamhet i enskild regi. En fullständig likformighet är dock inte möjlig att åstadkomma. Att kommunen har det yttersta ansvaret för att erbjuda plats i förskolan liksom tillgång till gymnasieutbildning och att se till att alla barn har möjlighet att fullgöra sin skolplikt särskiljer kommunerna från enskilda huvudmän. Detta förhållande får återverkningar på sanktionssystemet.

Sanktionstrappan

Regeringen har övervägt möjligheterna att införa flera olika sanktionssteg och har stannat vid att föreslå en ”trappa” med fem steg. Det första steget innebär en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser, och därefter blir sanktionerna allt kraftigare. De fyra första stegen är lika för offentliga och enskilda huvudmän. För det femte steget skiljer sig sanktionerna åt för olika huvudmän beroende på skillnader i regelverken. Det femte steget innebär statliga tvångsingripanden mot kommunala huvudmän, respektive återkallelse av godkännandet som huvudman för en fristående förskola eller skola. Proportionalitetsprincipen ska naturligtvis tillämpas, så att inte mer ingripande åtgärder tillgrips än vad som är nödvändigt med hänsyn till frågans art och bristens omfattning.

Med begreppet överträdelse avses en avvikelse från de krav som följer av gällande författningar. En sådan avvikelse kan vara såväl aktiv som passiv, dvs. innebära såväl överskridande som underlåtenhet i relation till författningarnas krav.

Regeringen har bedömt att flera steg med allt skarpare åtgärder är nödvändiga, då syftet med det föreslagna sanktionssystemet är att så snabbt som möjligt avhjälpa konstaterade brister.

Utgångspunkten ska vara att tillsynsmyndigheten ska tillgripa en mer ingripande form av åtgärd vid konstaterade brister endast om andra medel för rättelse har prövats eller bedömts som verkningslösa.

30.4.1 Förebyggande åtgärder

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Arbetsgruppen föreslog att tillsynsmyndigheten vid konstaterade brister i första hand skulle försöka åstadkomma rättelse genom påpekanden.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* betonar värdet av att det ges någon vägledning om i vilken situation tillsynsmyndigheten ska åstadkomma rättelse genom ett påpekande.

Skälen för regeringens förslag: Eftersom tillsynens främsta uppgift är att verka i förebyggande syfte, bör tillsynsmyndigheten normalt kunna ge råd och vägledning med stöd av de regler som styr verksamheten för att

ge huvudmannen möjlighet att frivilligt avhjälpa brister. I många fall är orsaken bristande kunskap om regelverket och i sådana fall kan ett beslut om ingripande undvikas. Regeringen anser dock att arbetsgruppens uttryckssätt är mindre väl valt och kan missförstås. I stället bör termerna råd och vägledning användas för att betona att det i dessa fall inte handlar om ett formellt ingripande utan ett mer formlöst agerande inom ramen för tillsynens förebyggande syfte. Tillsynsmyndigheten måste kunna lämna upplysningar om vilka regler som gäller i ett visst fall och bistå med råd om hur och var man kan finna vägledning för sina överväganden i ett konkret fall. Det är dock inte lämpligt att tillsynsmyndigheten uppträder som konsult och uttalar sin åsikt om hur huvudmannen ska handlägga ett konkret ärende.

30.4.2 Avstående från ingripande

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska få avstå från att ingripa om en överträdelse är ringa, den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse eller om det annars med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* efterlyser mer vägledning i vilka situationer tillsynsmyndigheten kan underlåta att ingripa. Enligt *Statens skolinspektion* är gränsdragningen otydlig mellan att underlåta att ingripa och tilldela anmärkning.

Skälen för regeringens förslag: När en brist konstateras måste tillsynsmyndigheten ha tillgång till olika former av åtgärder för att granskningen ska få genomslag. Ett system med olika möjligheter till ingripanden måste dock innehålla en reglering av de situationer då tillsynsmyndigheten inte behöver vidta någon åtgärd.

Det främsta syftet med ett sanktionssystem vid tillsyn är att åstadkomma rättelse av brister som konstateras vid tillsyn, inte att bestraffa dem som bär ansvaret för bristerna. Det bör därför under vissa omständigheter vara möjligt för tillsynsmyndigheten att avstå från att ingripa. Myndigheten ska inte behöva ingripa om en överträdelse är ringa. Tillsynsmyndigheten bör vid sin bedömning av om en överträdelse är ringa, beakta samtliga relevanta omständigheter i det enskilda fallet, t.ex. om överträdelsen i det konkreta fallet inte lett till några negativa konsekvenser för någon enskild. Detsamma bör gälla om den verksamhetsansvarige snabbt vidtar rättelse. Om den verksamhetsansvarige själv påtalat eller sökt komma tillrätta med regelöverträdelser eller brister i verksamheten, bör det också finnas en möjlighet för myndigheten att avstå från att ingripa.

30.4.3 Anmärkning

Regeringens förslag: En tillsynsmyndighet ska få tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissintanser som yttrat sig över ingripandena vid tillsyn är positiva till de sanktioner som föreslås, däribland *Lärarnas Riksförbund*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* och *Sollentuna kommun*. Enligt *Statens skolinspektion* är gränsdragningen otydlig mellan att underlåta att ingripa och tilldela anmärkning.

Skälen för regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten bör ha lagreglerade möjligheter till ingripanden vid mindre allvarliga överträdelser. En lämplig beteckning på en sådant ingripande är anmärkning. Vid mindre allvarliga överträdelser av regelverket får tillsynsmyndigheten tilldela huvudmannen en anmärkning. Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Om huvudmannen underlåter att vidta rättelse, får tillsynsmyndigheten förelägga huvudmannen vid vite att åtgärda de brister som föranlett anmärkningen.

30.4.4 Föreläggande

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska få förelägga en huvudman att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om en enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till

Ett beslut om föreläggande ska gälla omedelbart om inte annat beslutas.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissintanser som yttrat sig över ingripandena vid tillsyn är positiva till de sanktioner som föreslås, däribland *Lärarnas Riksförbund*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* och *Sollentuna kommun*. *Länsrätten i Stockholms län* anser att det är svårt att utläsa vad ett föreläggande ska kunna omfatta. Enligt länsrätten är det oklart om tillsyn och ingripande ska kunna rikta sig endast mot verksamhetsnivån eller också omfatta individnivån och påpekar att huvudmannen kan ha svårt att efterkomma ett föreläggande som avser brister som rektorn enligt lagen är ansvarig för. *Statens skolinspektion* instämmer i princip i arbetsgruppens förslag, men betonar att det i många fall kan vara komplicerat att fastställa hur detaljerat ett föreläggande kan vara.

Skälen för regeringens förslag: Det är ett viktigt rättssäkerhetskrav att huvudmannen ges möjlighet att rätta till brister i verksamheten och att tillsynsmyndigheten på ett tydligt sätt anger vilka åtgärder som förväntas av huvudmannen när brister i verksamheten konstaterats. För offentliga huvudmän finns idag ingen möjlighet att förelägga huvudmannen att rätta till bristerna. För att åstadkomma en enhetlig och tydlig reglering föreslår regeringen att begreppet föreläggande används för samtliga verksamheter

oavsett huvudman och att det av föreläggandet ska framgå vilka åtgärder huvudmannen förväntas vidta. Föreläggandet bör riktas mot huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen. Statens skolinspektion har framfört att tillsynsbeslut bör kunna riktas även mot rektorn i frågor som rektorn ansvarar för enligt särskilda föreskrifter. Liknande synpunkter har framförts av bl.a. Friskolornas Riksförbund. Enligt regeringens mening innebär den föreslagna regleringen inte något hinder för tillsynsmyndigheten att i ett tillsynsbeslut också vända sig till rektorn i dennes egenskap av företrädare för huvudmannen, om det framstår som lämpligt. Det yttersta ansvaret för att utbildningen bedrivs i enlighet med gällande bestämmelser vilar emellertid alltid på huvudmannen, som genom resurstilldelning och övergripande planering bestämmer ramarna för verksamheten.

Frågan om förhållandet mellan tillsyn och överklagande berörs av flera remissinstanser. Vissa remissinstanser, bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting, har framfört att beslut som kan överklagas inte samtidigt kan vara föremål för inspektion. Regeringen anser emellertid att tillsynsmyndighetens befogenheter inte bör begränsas på detta sätt. Tillsynsmyndigheten måste givetvis använda sina befogenheter att meddela vitesförelägganden med urskiljning och återhållsamhet i tillsynsärenden som föranleds av förhållanden som kan bli föremål för överprövning av allmän förvaltningsdomstol eller Skolväsendets överklagandenämnd. I sammanhanget bör också betonas att det inte får förekomma att en tillsynsmyndighet meddelar ett föreläggande som anger hur adressaten ska besluta i ett enskilt fall.

30.4.5 Vite

Regeringens förslag: Ett föreläggande som meddelas av en tillsynsmyndighet ska få förenas med vite.

Ett föreläggande om att lämna upplysningar, handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen ska få förenas med vite. Detta ska kunna tillämpas såväl gentemot verksamhetens huvudman som mot en annan person som innehar sådan information.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som yttrat sig över ingripandena vid tillsyn är positiva till de sanktioner som föreslås, däribland *Lärarnas Riksförbund*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation* och *Sollentuna kommun*. *Göteborgs kommun* betonar att en förutsättning för vite är att tillsynsmyndigheten preciserar hur och tidsram inom vilken huvudman ska åtgärda det som förelagts med vite. *Hedemora* och *Gotlands kommuner* ställer sig tveksam till vitesföreläggande som sanktionsåtgärd. *Statens skolverk* och *Statens skolinspektion* ifrågasätter lämpligheten i att Skolinspektionen ska kunna förelägga en statlig skola vid vite.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening (bet. 2005/06:UbU14, rskr. 2005/06:241) att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som ger den statliga tillsynsmyndigheten ett i skollagen reglerat tillsynsansvar för såväl

offentliga som fristående skolhuvudmän, rätt att förelägga dessa skolhuvudmän att fullgöra sina ålägganden samt rätt att kunna förena föreläggandet med vite.

Som ovan angetts finns det enligt regeringens mening behov av att förena tillsynen med utökade och mer ändamålsenliga sanktionsmedel. För att åstadkomma en mer effektiv tillsyn finns det behov av sanktioner som ligger någonstans mellan kritik och återkallelse av tillstånd, alternativt statliga tvångsåtgärder. Regeringen föreslår nu att tillsynsmyndigheten ska få rätt att i vissa situationer förelägga en huvudman att fullgöra sina ålägganden. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite, som utgör själva tvångsmedlet. Införande av vitesföreläggande innebär att mer likvärdiga sanktionsmöjligheter införs för kommunala och enskilda huvudmän.

Regeringen föreslår att ett föreläggande om att lämna upplysningar, handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen ska få förenas med vite. Det ska kunna gälla såväl gentemot verksamhetens huvudman som mot en annan person som innehar sådan information.

En befogenhet att meddela förelägganden som kan förenas med vite förutsätter lagstöd. Föreläggandet ska riktas mot huvudmannen som ytterst ansvarig för utbildningen eller verksamheten. Närmare bestämmelser finns i lagen (1985:206) om viten. Här kan särskilt framhållas att vite ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om huvudmannens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå denne att följa det föreläggande som förenats med vite (se 3 § lagen om viten).

Möjligheten att vitesförelägga syftar i första hand till att vara förebyggande. Redan förekomsten av en sådan möjlighet torde i de flesta fall vara ett tillräckligt påtryckningsmedel för att förmå den vars verksamhet är föremål för tillsynen att rätta till de missförhållanden som tillsynsmyndigheten påtalat.

Av rättssäkerhetsskäl ska tillsynsmyndighetens beslut om ett sådant föreläggande kunna överklagas till förvaltningsdomstol.

Som ovan nämnts ska utgångspunkten vara att tillsynsmyndigheten i första hand ska försöka åstadkomma rättelse genom påpekande eller anmärkning, dvs. ingripanden som inte förenas med någon sanktion. Ett föreläggande ska endast tillgripas om andra medel för att få huvudmannen att åtgärda bristerna har prövats eller bedöms som verkningslösa. Det är därför viktigt att ärendet inte fördröjs genom att föreläggandet överklagas. Ett föreläggande ska därför kunna gälla omedelbart även om det överklagas.

Enligt regeringens mening talar övervägande skäl för att förelägganden ska kunna förenas med vite både avseende enskilda och kommunala huvudmän. Det är en viktig signal att såväl kommunala och statliga som enskilda huvudmän kan drabbas av sanktioner om verksamheten allvarligt missköts.

30.4.6 Vissa bestämmelser om uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Den vars verksamhet är föremål för kvalitetsgranskning enligt bestämmelserna i denna lag ska på begäran

av Statens skolinspektion lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för granskningen. Huvudmannen för utbildning eller annan verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas och vilka andra personer än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för kvalitetsgranskningen, uppföljningen eller utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska vidare få meddela föreskrifter om skyldighet för enskilda huvudmän att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Om den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag inte fullgör sina skyldigheter, ska den uppgiftsskyldige vid vite kunna föreläggas att fullgöra sina skyldigheter.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 15 kap. 11 § i 1985 års skollag får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för skolhuvudmannen att lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering. Förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för skolhuvudmän inom det offentliga skolväsendet m.m. ger Statens skolverk författningsstöd för att samla in underlag för den nationella uppföljningen och utvärderingen av skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Riksdagens beslut med anledning av propositionen *Kvalitet i förskolan* (prop. 2004/05:11, bet. 2004/05:UbU3, rskr. 2004/05:126) innebar bl.a. att det i 15 kap. 11 § infördes ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna sådana sakuppgifter om förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt sådan verksamhetsredovisning, som behövs för uppföljning och utvärdering av verksamheten, motsvarande den skyldighet som redan fanns för skolan. I samma proposition aviserades att förslag till motsvarande bestämmelser för enskilt driven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skulle komma att lämnas. Regeringen föreslår därför att det i denna lag införs en bestämmelse om skyldighet för huvudmannen att lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering av förskolor och fritidshem med enskild huvudman.

Regeringen föreslår också regler om uppgiftsskyldighet för annan pedagogisk verksamhet i kommunal regi, dvs. pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet samt omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Barn och föräldrar ska kunna ställa samma

krav på kvalitet och insyn i verksamheten, oberoende av huvudman. Regeringen anser därför att lagstiftningen ska ställa samma krav på att lämna sakuppgifter och verksamhetsredovisning i annan pedagogisk verksamhet i enskild regi som i offentlig regi. Uppgiftsskyldigheten ska därför gälla även enskilt bedriven verksamhet men då i förhållande till kommunen. Enligt förslaget ska kommunen ha insyn i verksamhet som bedrivs av en enskild för att bidrag ska utgå. Kommunen ska i sin tur ha uppgiftslämnarskyldighet om annan pedagogisk verksamhet i enskild regi till Skolverket och till Statens skolinspektion.

Slutligen föreslår regeringen att det i lagtexten uttryckligen ska anges att uppgiftsskyldigheten omfattar all annan verksamhet enligt skollagen, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild.

Uppgiftsskyldigheten gäller såväl offentliga som enskilda huvudmän inom skolväsendet. Regeringen föreslår att motsvarande skyldighet ska gälla för huvudmannen att även lämna sådana sakuppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som Statens skolinspektion behöver för tillsyn (se avsnitt 30.3) och kvalitetsgranskning.

Regeringen föreslår också att regeringen ska bemyndigas att i förordning föreskriva att även andra personer än huvudmannen ska vara skyldiga att lämna upplysningar eller tillhandahålla handlingar eller annat material. Det kan röra sig om utomstående personer som till följd av entreprenadavtal, uppdragsavtal eller på något annat sätt har särskild kännedom om huvudmannens verksamhet eller innehar handlingar och annat material som rör verksamheten och därför kan lämna upplysningar och handlingar som har betydelse för kvalitetsgranskningen eller uppföljningen.

I dagens skollag finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmannen för en fristående skola att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten. En fristående skola kan således av regeringen åläggas att lämna en ekonomisk redovisning över sin verksamhet till t.ex. Skolverket och till den kommun där skolan är belägen (se prop. 2001/02:35 s. 62). Regeringen får vidare enligt dagens skollag meddela föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelserna om uppgiftsskyldighet. Regeringen anser att de bestämmelserna ska föras över till den nya skollagen.

Den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och inte fullgör sina skyldigheter ska vid vite kunna föreläggas att fullgöra sina uppgifter.

30.4.7 Tillfälligt verksamhetsförbud

Regeringens förslag: Om det är sannolikt att tillsynsmyndigheten kommer fatta ett beslut om återkallelse av enskild huvudmans godkännande eller rätt till bidrag eller ett beslut om statliga åtgärder för rättelse för en kommun eller ett landsting, och detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, ska tillsynsmyndigheten få förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt

eller delvis, driva verksamheten vidare. Ett sådant beslut ska gälla omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsrätten i Stockholms län* anser att ett beslut om tillfälligt verksamhetsförbud ska gälla omedelbart, utan möjlighet till senareläggande av ikraftträdandet, då det endast ska kunna tillämpas i mycket allvarliga fall. *Malmö kommun* anser att det är oklart hur elever ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd om förslaget tillämpas. *Gotlands kommun* ifrågasätter hur förslaget ska tillämpas i praktiken med tanke på kommunens ansvar för alla elevers skolgång. *Lärarförbundet* instämmer i att även exceptionella brister i utbildningen ska kunna leda till tillfälligt verksamhetsförbud.

Sveriges Kommuner och Landsting anser att förslaget är delvis problematiskt mot bakgrund av det kommunala självstyret och kommunens skyldighet att tillhandahålla utbildning till skolpliktiga elever. Därför bör frågan utredas vidare. *Ljungby kommun* påpekar att förslaget innebär ett alltför kraftigt ingrepp i det kommunala självstyret.

Skälen för regeringens förslag: I mycket allvarliga fall ska tillsynsmyndigheten kunna med omedelbar verkan helt eller delvis förbjuda en viss verksamhet. Denna möjlighet ska finnas oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild. En sådan åtgärd bör dock endast kunna tillgripas i undantagsfall när ingripanden i vanlig ordning inte kan avvaktas på grund av exceptionella omständigheter. En första förutsättning bör vara att det är sannolikt att myndighetens utredning kommer att leda till ett beslut om återkallelse av en enskild huvudmans godkännande eller rätt till bidrag eller om statliga åtgärder mot en kommunal huvudman. För det andra ska det föreligga en allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet. Det kan handla om fall där inomhusklimatet är direkt hälsovådligt eller där byggnaden till följd av bristande underhåll är farlig att vistas i. Även den psykosociala miljön kan vara sådan att den bedöms som hälsofarlig. I situationer där den fysiska eller psykiska arbetsmiljön utgör grund för att förbjuda verksamheten bör tillsynsmyndigheten samråda med Arbetsmiljöverket, som utövar tillsyn enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och har särskilda befogenheter enligt den lagstiftningen.

Ett förbud mot att driva verksamheten vidare kan vara motiverat också på grund av andra exceptionella omständigheter än risk för hälsa eller säkerhet. Det kan t.ex. handla om att utbildningen uppenbart strider mot skolväsendets värdegrund. En utbildning eller annan pedagogisk verksamhet som till sitt innehåll eller sin utformning är oförenlig med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna bör kunna stängas med omedelbar verkan i avvaktan på ett beslut om återkallelse. I extrema fall kan det också ha uppstått en skolmiljö i så hög grad präglad av kränkningar av elever eller personal, att det framstår som nödvändigt att tills vidare förbjuda verksamheten på det sätt som den för tillfället bedrivs. Även en sådan situationen kan innebära risk för elevernas hälsa på sätt som angetts tidigare.

En annan särskild anledning att tillfälligt förbjuda verksamheten kan vara att huvudmannen vid upprepade tillfällen och under lång tid på ett

medvetet sätt försvårat tillsynen. Ett verksamhetsförbud under en kortare tid kan i en sådan situation förmå huvudmannen att medverka i handläggningen så att ett beslut i återkallelsefrågan kan fattas så fort som möjligt.

Om huvudmannen under beslutets giltighetstid ombesörjer att feLEN åtgärdas bör beslutet naturligtvis i normalfallet upphävas. Av rättssäkerhetsskäl bör ett beslut om verksamhetsförbud bara kunna gälla under en begränsad tid, högst sex månader. Det får förutsättas att huvudmannen har åtgärdat problemen under denna tid. I annat fall har verksamheten sannolikt lagts ned. I båda fallen kan det bakomliggande tillsynsärendet avskrivas. Om huvudmannen avser att fortsätta med verksamheten utan att ha vidtagit rättelse får tillsynsmyndigheten i fråga om en enskild huvudman meddela beslut om återkallelse, ett beslut som i sin tur kan gälla omedelbart. Båda besluten kan överklagas.

30.4.8 Särskilda sanktioner mot kommuner och landsting som huvudmän

Regeringens förslag: Statens skolinspektion ska få besluta om åtgärder för rättelse på kommunens eller landstingets bekostnad för kommuner och landsting som inte har följt ett föreläggande och grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* påpekar att det i och för sig inte finns något konstitutionellt hinder mot bestämmelsen, men att ett beslut med stöd av denna bestämmelse ändå innebär ett betydande ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Enligt Skolinspektionens bedömning är övriga sanktionsmöjligheter tillräckliga. *Sveriges Kommuner och Landsting* anser att frågan bör utredas vidare, i relation det kommunala självstyret och kommunens skyldighet att tillhandahålla utbildning till skolpliktiga elever.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 15 kap. 15 § i 1985 års skollag får regeringen, om en kommun grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter, meddela de föreskrifter för kommunen som behövs för att avhjälpa bristen. Regeringen kan också besluta om åtgärder som ska vidtas på kommunens bekostnad. Bestämmelsen tillkom 1992, när sektorsbidraget till skolan avskaffades och ersattes med det generella statsbidraget till kommunerna. Liknande regler hade funnits även tidigare. Bestämmelsen har hittills aldrig tillämpats. Regeringen föreslår nu förändringar av bestämmelsen som primärt syftar till att skapa mer likartade sanktionsmöjligheter mot kommunala respektive fristående huvudmän.

I förarbetena till nuvarande bestämmelse argumenteras för att staten, med det yttersta ansvaret för skolväsendet, har behov av konkreta korrektionsåtgärder om huvudmannen inte vidtar rättelse. Enligt regeringens mening är de skäl som då angavs fortfarande i allt väsentligt giltiga. Regeringen bedömer att det kan finnas behov av att i extrema situationer kunna ingripa genom att på kommunens bekostnad vidta

åtgärder för rättelse av påtalade missförhållanden på såväl enhets- som huvudmannanivå. Regeringen föreslår emellertid att denna befogenhet bör tillkomma Statens skolinspektion. Det kan anses mindre väl förenligt med regeringens ställning och uppgifter att den ingriper som en tillsynsmyndighet i enskilda fall. En befogenhet för en statlig tillsynsmyndighet att besluta om rättelse på en felandes bekostnad förekommer på andra områden och kan också tillämpas mot kommuner, t.ex. på arbetsmiljöområdet (jfr t.ex. 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen [1977:1160] eller 26 kap. 18 § miljöbalken). Bestämmelsen bör utformas så att den ger utrymme för Skolinspektionen att anpassa åtgärderna efter omständigheterna vid den aktuella skolenheten eller hos den aktuella huvudmannen, eftersom de situationer där den kan bli aktuell att tillämpas, kan antas vara av mycket skiftande karaktär. Även om ett beslut enligt bestämmelsen alltid har huvudmannen som adressat hindrar detta inte att de konkreta åtgärderna riktas mot en del av en kommuns skolväsende eller t.o.m. en enskild skolenhet. Skolinspektionen bör vid behov kunna ta hjälp av andra statliga skolmyndigheter för att genomföra de åtgärder som Skolinspektionen beslutar. Vilka åtgärder som kan komma i fråga kommenteras närmare i författningskommentaren.

Enligt nuvarande lagstiftning gäller inte bestämmelsen om regeringens sanktionsmöjligheter när en kommun grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Regeringens förslag innebär att även dessa verksamheter kommer att omfattas av Skolinspektionens befogenheter, som en konsekvens av att lagstiftningen görs mer generell och likvärdig för olika verksamhetsformer. De argument som redovisats ovan för skolans del har lika stor relevans för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

30.4.9 Sanktioner mot enskilda huvudmän

Regeringens förslag: Om en enskild som godkänts som huvudman för viss verksamhet eller förklarats ha rätt till bidrag inte följer ett föreläggande att fullgöra sina skyldigheter och missförhållandet är allvarligt, ska tillsynsmyndigheten få återkalla godkännandet eller rätten till bidrag.

Godkännandet eller bidragsrätten ska få återkallas även om rättelse har skett vid prövningstillfället, om det kan befaras att det på nytt kommer att uppstå sådana missförhållanden som utgör grund för återkallelse.

Tillsynsmyndigheten ska få besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte vunnit laga kraft.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* tillstyrker förslaget och förutsätter att myndigheten ska ha möjlighet att ange det datum då återkallelsen ska träda i kraft. *Länsrätten i Stockholms län* påpekar att det är oklart hur situationer där rättelse sker under pågående process ska hanteras, t.ex. om länsrätten vid prövning av återkallelse av tillstånd

endast ska beakta sådan rättelse som skett före tillsynsmyndighetens beslut.

Skälen för regeringens förslag: Av 9 kap. 12 och 14 §§ 1985 års skollag framgår att Statens skolinspektion får återkalla ett godkännande eller en förklaring om rätt till bidrag för en fristående skola, om kraven för godkännande eller rätt till bidrag inte längre är uppfyllda och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen. Av 2 a kap. 16 § 1985 års skollag framgår vidare att kommunen får återkalla ett godkännande för en enskild huvudman som bedriver förskoleverksamhet eller skolbarnomsorg om missförhållandet är allvarligt och huvudmannen inte följt kommunens föreläggande om att avhjälpa bristerna.

Det är rimligt att en så kraftfull sanktion som att återkalla ett godkännande föregås av att de åtgärder som förväntas vidtas kommuniceras med huvudmannen på ett tydligt sätt. Jämfört med vad som gällt hittills i fråga om sanktioner för fristående skolor innebär förslaget om återkallelse av godkännandet en renodling av sanktionsmöjligheterna. I dag förekommer två beslut – dels beslut om återkallelse av godkännande, dels beslut om återkallelse av rätten till bidrag. Enligt föreslaget till ny skollag innebär ett godkännande av en enskild huvudman en rätt till bidrag utan att något särskilt beslut om bidragsrätten behöver fattas. Det kommer dock att även i den nya skollagen finnas bestämmelser om vissa verksamheter där endast beslut om rätt till bidrag förekommer.

Av gällande bestämmelser följer att Skolinspektionens beslut om återkallelse av godkännandet eller rätten till bidrag för en fristående skola inte får verkställas innan det har vunnit laga kraft. Om huvudmannen överklagar beslutet får den fristående skolan fortsätta sin verksamhet under den tid som prövningen i högre instans pågår. Det har förekommit att en skola kunnat fortsätta verksamheten i mer än ett läsår efter det att beslut om återkallelse fattats (Statens skolverks rapport *Skarpare rutiner vid tillståndsprovning och inspektion av fristående skolor*, dnr 01-2003:1995)

Enligt regeringens mening är det otillfredsställande att en verksamhet, som av en tillsynsmyndighet bedömts som så bristfällig att den inte bör få fortsätta bedrivas, ändå ska kunna göra det enbart till följd av att återkallelsebeslutet överklagas. Det är å andra sidan inte nödvändigt eller ens lämpligt att återkallelsebeslut regelmässigt ska gälla omedelbart. Som *Skolinspektionen* har påpekat i sitt remissyttrande kan det finnas situationer då en fristående skola, vars huvudmans godkännande återkallats, bör få fortsätta sin verksamhet under viss tid. Så kan vara fallet t.ex. nära ett terminsslut då det kan finnas skäl att låta verksamheten få fortsätta terminen ut så att eleverna kan få giltiga betyg eller så att hemkommunerna inte i största hast ska tvingas ordna skolgång för eleverna. Enligt regeringens mening bör återkallelsebeslut som huvudregel inte gälla omedelbart, men tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att i det enskilda fallet besluta att ett återkallelsebeslut ska gälla utan hinder av det inte vunnit laga kraft. Avsikten är att tillsynsmyndigheterna ska utnyttja möjligheten med återhållsamhet och främst i allvarliga fall, där bristerna i verksamheten är sådana att det inte kan anses lämpligt att verksamheten får fortsätta i avvaktan på ett slutligt avgörande. Det kan exempelvis röra sig om att förhållandena i

utbildningen eller verksamheten framstår som undermåliga eller att barnen eller eleverna far illa. Om beslutet gäller utan hinder av att det vunnit laga kraft, gäller det även om beslutet överklagas. Den instans som prövar överklagandet kan emellertid besluta om inhibition, vilket innebär att det överklagade beslutet inte ska gälla i avvaktan på den slutliga prövningen av överklagandet.

Om huvudmannen innan återkallandet åtgärdar de brister som föranlett föreläggandet faller normalt sett grunden för återkallelse. Detta gäller oavsett om rättelsen vidtas före tillsynsmyndighetens återkallelsebeslut eller, om detta överklagas, under pågående process i domstol. För att förhindra att huvudmän sätter i system att på ett sent stadium i handläggningen åtgärda missförhållanden i verksamheten ska det emellertid finnas en möjlighet att besluta om återkallelse även om huvudmannen har vidtagit rättelse före prövningen av återkallelsefrågan. Sådana återkallelsebeslut ska dock vara möjliga endast om det kan befaras att sådana allvarliga missförhållanden som utgör grund för återkallelse kommer att uppstå på nytt. Det ska i det enskilda fallet ha framkommit konkreta omständigheter som ger stöd för ett sådant antagande. I praktiken torde en sådan bedömning förutsätta att verksamheten vid upprepade tillfällen har varit föremål för ingripanden av tillsynsmyndigheten.

30.5 Statlig kvalitetsgranskning

Regeringens förslag: Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i skolväsendet och annan verksamhet som enligt denna lag står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun.

Granskningen ska avse kvaliteten i den granskade utbildningen eller verksamheten i förhållande till mål och andra riktlinjer.

Skolinspektionen ska ha rätt att på plats granska sådan verksamhet som ska granskas och, i den omfattning det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen, ha rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Utöver vad som arbetsgruppen föreslog föreslår regeringen att Skolinspektionen ges rätt till tillträde till den granskade verksamhetens lokaler m.m. på samma sätt som i myndighetens tillsyn.

Remissinstanserna: *Statens skolinspektion* avstyrker att inriktningen på den statliga kvalitetsgranskningen regleras i författning. Inriktningen bör vara upp till den granskande myndigheten att själv avgöra. Vidare efterfrågar Skolinspektionen en bestämmelse om tillträde till verksamhet för kvalitetsgranskning, motsvarande den som finns för tillsyn. *Malmö* och *Sollentuna kommuner* anser att avgränsningen mellan Skolverkets ansvar för uppföljning och utvärdering samt Skolinspektionens ansvar för kvalitetsgranskning är oklar.

Skälen för regeringens förslag: Enligt förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion ska myndigheten bl.a. granska kvaliteten i skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

I skrivelsen *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet* (skr. 1996/97:112) bedömde regeringen att tillsynen borde kompletteras med kvalitetsbedömningar gjorda av statliga utbildningsinspektörer. I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) presenterades ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. En nationell inspektionsnämnd skulle inrättas och knytas till den dåvarande tillsynsmyndigheten Skolverket. Nationella utbildningsinspektörer skulle lämna offentliga rapporter över sin granskning av enskilda skolor och kommuner. Den nationella kvalitetsgranskningen av skolan startade hösten 1998.

I utvecklingsplanen *Utbildning för kunskap och jämlikhet* (skr. 2001/02:188) bedömde regeringen att granskningen av kvalitet och kvalitetsarbete i skolor och kommuner borde stärkas och bli en av Skolverkets centrala myndighetsuppgifter. I budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) uttalades ambitionen att inspektionen på sikt skulle fördubblas. I budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1) angavs målet att inspektionen genom att fördubblas skulle omfatta varje kommun och alla skolor vart sjätte år. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg samt vuxenutbildning skulle granskas främst på huvudmannanivå. Skolverkets utbildningsinspektion skulle omfatta tillsyn och kvalitetsgranskning

I enlighet med regeringens bedömning i propositionen *Nya skolmyndigheter* (prop. 2007/08:50) har Statens skolinspektion inrättats som en ny myndighet för kvalitetsgranskning och tillsyn, från den 1 oktober 2008. Samtidigt har riksdagen beslutat i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionerna för 2007 och 2008 och förstärkt Skolinspektionens anslag för tillsyn och kvalitetsgranskning med 150 miljoner kronor. Fokus i Skolinspektionens utökade tillsyn och kvalitetsgranskning ska ligga på kunskapsresultaten. Utbildningsinspektionsutredningen (U 2007:09), med uppgift att lämna förslag till den statliga utbildningsinspektionens framtida inriktning och omfattning, menade i sitt betänkande *Tydlig och öppen - Förslag till en stärkt skolinspektion* (SOU 2007:101) att det främst är kvalitetsgranskningen som behöver utvecklas och bli skarpare.

Genom regelbundna kvalitetsgranskningar kan Skolinspektionen identifiera brister i verksamheten och visa på förbättringsområden för det lokala kvalitetsarbetet. Regelbunden granskning och uppföljning av huvudmannens åtgärder för att rätta till påpekade brister syftar till att höja förskolornas och skolornas kvalitet och öka andelen elever som når målen för verksamheten.

Skolinspektionen ska granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av myndighetens eller en kommuns tillsyn enligt skollagen. Inriktningen på kvalitetsgranskningen ska vara utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Genom bestämmelsen om kvalitetsgranskningens inriktning ges kvalitetsgranskningen en egen identitet vid sidan om tillsynen som definieras i denna lag. Bestämmelsen om inriktningen tydliggör att kvalitetsgranskningen ska fokusera på de granskade verksamheternas måluppfyllelse. Granskningen ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen i varje ämne.

Det går inte att dra en knivskarp gräns mellan tillsyn och kvalitetsgranskning. I Skolinspektionens verksamhet integreras till stor del tillsyn och kvalitetsgranskning för ett effektivt fullgörande av uppgifterna. När beslut ska fattas är det dock viktigt att skilja tillsyn från kvalitetsgranskning. Situationer kan naturligen uppstå där Statens skolinspektion inom ramen för sin kvalitetsgranskning bedömer att kvalitetsbristerna är så omfattande att verksamheten på avgörande punkter inte kan sägas leva upp till författningens krav. Då kan myndigheten genomföra tillsyn och fatta ett tillsynsbeslut avseende bristerna. På så sätt kan kvalitetsgranskning leda till ett tillsynsbeslut som innebär sanktioner. De sanktioner som följer av denna lag kan endast komma i fråga inom ramen för myndighetens tillsyn.

Regeringen föreslår, i linje med de remissynpunkter som Skolinspektionen lämnat, att myndigheten ges rätt till tillträde till byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i den verksamhet som ska granskas. Denna rätt motsvarar den som finns avseende myndighetens tillsyn.

30.6 Ansvar för nationell uppföljning och utvärdering

Regeringens förslag: Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera skolväsendet samt övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektionens tillsyn. Skolverket ska även följa upp och utvärdera pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet som anordnas av en enskild.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* tillstyrker förslaget. *Malmö* och *Sollentuna kommuner* anser att avgränsningen mellan Skolverkets ansvar för uppföljning och utvärdering samt Skolinspektionens ansvar för kvalitetsgranskning är oklar.

Skälen för regeringens förslag: Uppföljning och utvärdering på nationell nivå av skolväsendet ger såväl regering och riksdag som allmänhet överblick över utvecklingen inom verksamhetsområdet. Statens skolverk bidrar genom uppföljningen och utvärderingen med underlag för Statens skolinspektionens verksamhet. I dag regleras ansvaret för uppföljning och utvärdering i förordningen (2008:612) med instruktion för Statens skolverk och omfattar skolväsendet, förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Regeringen föreslår att Skolverkets ansvar för nationell uppföljning och utvärdering av skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt av särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet ska regleras i skollagen. Ett skäl för detta är uppföljningens och utvärderingens centrala betydelse för arbetet med att värna en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Det är också rimligt mot bakgrund av att huvudmännens ansvar för att planera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten ska regleras i denna lag.

31 Skolväsendets överklagandenämnd

31.1 Inledning

Regeringens förslag: Grundläggande bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd ska finnas i skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* instämmer i att det i skollagen införs sådana bestämmelser som medför att Skolväsendets överklagandenämnd kan jämföras med domstol i Europakonventionens mening. Även *Läraryrket* ser positivt på att vissa bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd skrivs in i lag.

Skälen för regeringens förslag: När Skolöverstyrelsen och länskolnämnderna lades ner 1991 inrättades Skolväsendets överklagandenämnd för att tillgodose behovet av en instans som kunde överpröva vissa beslut av skolhuvudmännen som bedömdes vara särskilt viktiga för enskilda elever. Vilka beslut som får överklagas hos nämnden anges uttryckligen i den nuvarande skollagen (1985:1100), och i ett fall i grundskoleförordningen (1994:1194). Genom sin sammansättning av ledamöter har nämnden en särskild sakkunskap på skolområdet. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit går inte att överklaga.

Under åren har antalet ärenden som kommit in till nämnden varierat mellan knappt 500 och knappt 1 500 ärenden per år. De i särklass största ärendegrupperna gäller frågor om mottagande av elever i gymnasieskolan och om mottagande av elever i kommunal vuxenutbildning. Tillsammans har de två ärendetyperna varje år svarat för cirka 90 procent av samtliga ärenden. I dag finns endast de mest grundläggande bestämmelserna om Skolväsendets överklagandenämnd i skollagen medan den närmare regleringen av nämndens verksamhet finns i förordningen (2007:948) med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd.

Sedan den 1 januari 1995 gäller Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) som svensk lag. Enligt artikel 6 i Europakonventionen ska var och en vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som har upprättats enligt lag. Ursprungligen förutsattes att uttrycket civila rättigheter och skyldigheter syftade på sådant som traditionellt brukar räknas till civilrätten. Genom den praxisbildning som sker i Europadomstolen har innebörden av begreppet utvecklats och tillämpningen av artikel 6 kommit att utvidgas till områden som saknar privaträttsliga inslag.

Även om artikel 6 enligt hittillsvarande praxis inte har ansetts tillämplig beträffande rättigheter och skyldigheter på skolområdet, är det svårt att förutse det framtida tillämpningsområdet. Europadomstolen har även förklarat att termen ”domstol” (”tribunal”) i detta sammanhang inte ska tolkas så, att därmed avses enbart en domstol av traditionellt slag, som ingår i ett lands domstolsorganisation.

Mot denna bakgrund anser regeringen att grundläggande föreskrifter om nämnden ska införas i denna lag och att förfarandet vid nämnden så långt det är möjligt bör motsvara det som gäller vid domstolar.

31.2 Nämndens sammansättning

Regeringens förslag: Skolväsendets överklagandenämnd ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap om barns och elevers förhållanden och behov samt skolverksamheten i övrigt. Ledamöterna och deras ersättare ska utses av regeringen för en period om minst tre år.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Skolväsendets överklagandenämnd* och *Svenljunga kommun* tillstyrker förslaget. I övrigt har inga remissinstanser yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Dagens skollag innehåller en paragraf med bestämmelser om Skolväsendets överklagandenämnd. I paragrafen anges bl.a. att nämndens ordförande ska vara jurist och ha erfarenhet som domare. Närmare bestämmelser om nämnden finns i dess instruktion. Där föreskrivs bl.a. att nämnden ska bestå av sex ledamöter, av vilka en ska vara vice ordförande och att vice ordföranden ska uppfylla samma krav som enligt dagens skollag gäller för ordföranden.

Artikel 6 i Europakonventionen innebär bl.a. att den som gör gällande en civil rättighet eller skyldighet har rätt till en prövning av en oavhängig och opartisk domstol som har upprättats enligt lag. Att vissa grundläggande regler om nämndens organisation, som t.ex. bestämmelserna om dess sammansättning i dag finns i förordning och inte i lag innebär en viss osäkerhet i fråga om hur detta överensstämmer med konventionens krav.

Av hänsyn till konventionen bör i skollagen även regleras den kortaste period som ett förordnande kan avse. En mandatperiod på tre år har godtagits i Europadomstolens praxis. Denna tidsperiod överensstämmer dessutom med den tid som vanligtvis tillämpats hittills för nämndens ledamöter. Tre år är därför enligt regeringens uppfattning en lämplig tidsperiod.

Att nämndens ordförande och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare innebär en viss skärpning jämfört med i dag. Med hänsyn till den förändrade roll som Skolväsendets överklagandenämnd kommer att få till följd av regeringens förslag till utökade möjligheter att överklaga beslut i form av s.k. förvaltningsbesvär (se vidare avsnitt 32), finns det skäl att i skollagen understryka vikten av att nämnden genom sin sammansättning tillförsäkras kunskap på alla berörda områden. Förutom jurister ska, liksom i dag, i nämnden ingå ledamöter med särskild sakkunskap både när det gäller elevers förhållanden och behov och skolverksamheten i övrigt.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om nya skolmyndigheter (prop. 2007/08:50), ansvarar Statens skolinspektion för kansligöromål, föredragning av ärenden, ekonomiadministration och därmed sammanhängande sysslor åt Skolväsendets överklagandenämnd. Dessa uppgifter har tidigare åvilat Statens skolverk. Regeringen anser inte att det kan betraktas som ett hot mot ledamöternas självständighet att Statens skolinspektion sörjer för att dessa uppgifter utförs åt nämnden. Motsvarande ordning har gällt för Statens skolverk sedan såväl verket som överklagandenämnden bildades år 1991, och finns också för t.ex. Högskoleverket och Överklagandenämnden för högskolan.

31.3 Bestämmelser om muntlig förhandling

Regeringens förslag: Skolväsendets överklagandenämnd ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och det inte finns särskilda skäl som talar mot att hålla muntlig förhandling.

Muntliga förhandlingar ska vara offentliga men ska få hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Till en muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet. En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, ska få ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle om nämnden finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden ska få bevilja förskott på ersättningen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Skolväsendets överklagandenämnd* och *Sollentuna kommun* tillstyrker förslaget. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Vid Skolväsendets överklagandenämnd förekommer flera ärendetyper som har mycket stor betydelse för den enskilde eleven, och där det samtidigt finns behov av särskild sakkunskap på skolområdet som normalt inte finns i förvaltningsdomstolarna. Som exempel kan nämnas beslut om mottagande för fullgörande av skolplikten i grundsärskolan i stället för grundskolan, eller beslut om åtgärdsprogram. Enligt regeringens uppfattning talar starka skäl för att sådana beslut ska kunna överklagas till en instans som har särskild sakkunskap på skolans område samt uppfyller rättssäkerhetskrav som i allt väsentligt motsvarar de som ställs på domstolar. Ett sådant krav är att det ska finnas en principiell rätt till muntlig förhandling. Det bör därför tydliggöras i skollagen att en enskild part har rätt att begära muntlig förhandling vid en prövning inför

nämnden. Förhandlingen ska vara muntlig om den som överklagar har begärt det, om förhandlingen behövs samt att det inte finns särskilda skäl som talar emot att en förhandling hålls. Dessa villkor har utformats på motsvarande sätt som i 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291), som reglerar handläggningen av överklaganden vid förvaltningsdomstolarna.

Regeringen föreslår även att det i skollagen regleras att en särskild kallelse ska utgå till parterna till en muntlig förhandling, och att det av denna kallelse ska framgå att överklagandenämnden kan fatta beslut även om någon part uteblir från den muntliga förhandlingen.

Förvaltningslagen innehåller inte några bestämmelser om offentlighet och sekretess vid förhandlingar. Den nya skollagen bör därför kompletteras med sådana regler avseende muntliga förhandlingar hos Skolväsendets överklagandenämnd. Regler om offentlighet och sekretess vid muntlig förhandling finns i förvaltningsprocesslagen, den lag som reglerar förvaltningsdomstolarnas handläggning av överklagade beslut. Regeringen anser dock att det för närvarande inte i skollagen finns något behov av lika utförliga bestämmelser om offentlighet, ordning och sekretess vid muntlig förhandling som i förvaltningsprocesslagen. Behovet av eventuell ytterligare reglering får bedömas då större erfarenhet finns av den nya ordningen.

För att möjligheten att utnyttja rätten till muntlig förhandling inte ska bli alltför begränsad ska det, i likhet med vad som gäller för en parts inställelse till en förhandling vid allmän förvaltningsdomstol, finnas vissa möjligheter att ersätta den enskilde för dennes kostnader för inställelsen till Skolväsendets överklagandenämnd. Därför föreslår regeringen att det i skollagen införs en bestämmelse om ersättning för parts inställelse, enligt samma principer som i förvaltningsprocesslagen. Nämnden ska också kunna bevilja förskott på kostnadsersättningen för resa och uppehälle.

32 Överklagande

32.1 Bestämmelsernas struktur och innehåll

Regeringens förslag: Bestämmelserna om överklagande ska samlas i ett särskilt kapitel i nya skollagen. I kapitlet ska anges alla beslut som enligt skollagen kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär hos allmän förvaltningsdomstol eller hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Utökade möjligheter till överklagande ska införas genom att vissa beslutstyper som i dag bara kan bli föremål för s.k. laglighetsprövning i stället ska få överklagas genom s.k. förvaltningsbesvär.

Möjlighet att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, vid överklagande av beslut som gäller med omedelbar verkan ska gälla även fortsättningsvis och även för de utökade möjligheterna att överklaga.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser, däribland, *Diskrimineringsombudsmannen, Kunskapsskolan i Sverige AB, Mjölby, Gotlands och Åre kommuner, Lärarförbundet* samt *Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam)* ställer sig positiva till att möjligheterna till överklagande utökas. *Kammarrätten i Stockholm* menar att de utökade möjligheterna till överklagande genom förvaltningsbesvär stärker den enskildes rättssäkerhet och utgör en garanti för att principen om rätten till likvärdig utbildning uppfylls. De flesta instanser som yttrat sig instämmer i huvudsak i detta. Däremot kritiserar *Sveriges Kommuner och Lands ting (SKL)* samt *Åre och Hedemora kommuner* att fler beslut kan bli föremål för överklagande genom förvaltningsbesvär. Enligt SKL och Hedemora kommun stärks inte den enskildes rättssäkerhet genom möjligheterna till förvaltningsbesvär. SKL menar att laglighetsprövning är tillräcklig och att utökade möjligheter till förvaltningsbesvär strider mot principen att ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ska ligga fast.

Skälen för regeringens förslag

Samlade bestämmelser

Rätten att överklaga ett beslut stärker den enskildes rättssäkerhet. Dessutom utgör denna rätt i många fall en garanti för skollagens grundläggande princip om rätten till likvärdig utbildning. Att samla bestämmelserna om överklagande i ett kapitel ger en bättre överblick över vilka beslut som kan överklagas och i vilken ordning detta ska ske. Den första delen om överklagande behandlar de beslut som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. En andra del behandlar de beslut som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Slutligen föreslås att det i skollagens kapitel om överklagande förs in en särskild paragraf om överklagandeförbud.

Utökade möjligheter till förvaltningsbesvär

Inom förvaltningsrätten skiljer man på överklagande, s.k. förvaltningsbesvär, och laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900). Generella bestämmelser om *förvaltningsbesvär* finns i förvaltningslagen (1986:223). Enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått henne eller honom emot och beslutet kan överklagas. Vissa inskränkningar av rätten att överklaga, liksom andra avvikelser från förvaltningslagens regler, kan dock finnas både i annan lag och i förordning. Prövningen av beslutet avser inte enbart dess laglighet. Den överprövande instansen har samma befogenheter som den myndighet som fattade beslut som första instans. Den kan alltså pröva den överklagade frågan i sak och ändra eller upphäva det överklagade beslutet. Överinstansen kan dock som regel inte gå utöver den klagandes yrkanden. Förvaltningslagen innehåller inte någon uppräknning av vilka

specifika beslut som kan överklagas. Detta anges i stället ofta i den lagstiftning som reglerar respektive sakområde. I dagens skollag finns bestämmelser om överklagande genom förvaltningsbesvär i anslutning till de materiella bestämmelserna i lagens olika kapitel. Sådana beslut på skolans område kan fattas av en myndighet, en huvudman eller en rektor. På skolområdet gäller i dag att vissa beslut kan överklagas hos förvaltningsrätten som första instans. I kammarrätten och Regeringsrätten krävs oftast prövningstillstånd för att ett överklagande ska prövas. Andra beslut kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Rätten till överklagande kan även vara avskuren genom ett uttryckligt överklagandeförbud.

När det gäller vissa typer av beslut fattade av en kommun saknas överklagandebestämmelser. Beslutet kan då endast bli föremål för *laglighetsprövning* enligt kommunallagen. Enligt bestämmelserna om laglighetsprövning har varje medlem av en kommun eller ett landsting rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad av förvaltningsrätten. Prövningen kan resultera i att beslutet upphävs om beslutet inte har tillkommit i laga ordning, om beslutet hänför sig till något som enligt lag inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget, om det organ som har fattat beslutet har överskridit sina befogenheter, eller om beslutet strider mot lag eller annan författning. Rätten till laglighetsprövning tillkommer som nämnts enbart kommun- och landstingsmedlemmar. Om exempelvis en elev eller elevens vårdnadshavare inte är medlem i kommunen eller landstinget har eleven eller elevens vårdnadshavare ingen möjlighet att överklaga lagligheten av kommunens eller landstingets beslut.

Enligt regeringens förslag ska det införas utökade möjligheter att få överklagade beslut prövade genom förvaltningsbesvär. Enskilda juridiska och fysiska personers rättigheter enligt skollagen får räknas som civila rättigheter enligt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). En genomgående strävan har därför varit att i förslaget till ny skollag endast använda begreppet rättighet när det föreligger möjlighet att överklaga ett beslut genom *förvaltningsbesvär*. Begreppet rättighet kan dock förekomma i lagen även utan att det finns någon överklagandemöjlighet. Det gäller då vissa rättigheter av principiell eller medborgerlig art, exempelvis den rätt till utbildning som följer av regeringsformen. Det torde dock inte finnas något behov av att kunna överklaga beslut i sådana fall. Många typer av beslut kommer även i framtiden att endast kunna bli föremål för laglighetsprövning enligt kommunallagen. Sådana beslut är t.ex. beslut om plats i förskola och fritidshem. Även beslut som står i strid mot regelverket, som t.ex. kommuners beslut att ta ut avgift för skolmåltider i grundskolan och motsvarande skolformer, kan bli föremål för laglighetsprövning.

Principen för fördelningen av de nya ärendena mellan förvaltningsdomstolen respektive överklagandenämnden föreslås vara densamma som när överklagandenämnden infördes 1991 (se vidare avsnitt 31.1). I förslaget (prop. 1990/91:115 *Om vissa skolfrågor m.m.*) anfördes att i de fall ett beslut kan anses angå någons civila rättigheter, i den mening som detta begrepp har enligt Europakonventionen, eller ligger nära ett sådant beslut, bör överklaganden prövas av domstol.

Detsamma gällde beslut av utpräglad judiciell karaktär. När det gäller flera av de nya överklagandemöjligheterna ska överklagande emellertid ske hos Skolväsendets överklagandenämnd. Genom detta tillgodoses det krav på särskild kompetens på skolområdet hos den prövande instansen, som de aktuella ärendena kräver.

Inhibition

Vissa beslut som ska kunna överklagas enligt de nya bestämmelserna gäller med omedelbar verkan, dvs. utan att beslutet har vunnit laga kraft. Detta rör främst vissa beslut om sanktionsåtgärder eller disciplinära åtgärder, exempelvis beslut om återkallelse av godkännande av en enskild huvudman, beslut om verksamhetsförbud och beslut om avstängning eller omplacering av elev. I sådana fall finns redan idag en möjlighet för den klagande att begära s.k. inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Det innebär att den instans som prövar överklagandet har möjlighet att besluta att det överklagade beslutet inte ska gälla, i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet. Möjlighet att begära inhibition finns vid överklagande till både allmän förvaltningsdomstol och Skolväsendets överklagandenämnd och ska gälla även för de utökade överklagandemöjligheterna som förs in i denna lag. De generella reglerna om möjligheterna till inhibition finns i 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och 29 § förvaltningslagen (1986:223). Förvaltningsprocesslagen reglerar förvaltningsdomstolarnas handläggning av överklagade beslut. För administrativa besvärmyndigheter, däribland Skolväsendets överklagandenämnd, gäller bestämmelserna i förvaltningslagen, om inte avvikande bestämmelser har meddelats.

32.2 Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

32.2.1 Beslut av Statens skolinspektion eller Statens skolverk

Regeringens förslag: Följande beslut ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut om

- godkännande eller återkallelse av godkännande av en enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola,
- godkännande av eller rätt till bidrag till internationell skola och återkallelse av sådana beslut,
- statliga åtgärder för rättelse,
- tillfälligt förbud för en huvudman att driva verksamheten vidare, och
- vitesföreläggande för huvudman att fullgöra sina åligganden eller lämna upplysningar och handlingar i anslutning till en tillsyn, en statlig kvalitetsgranskning eller en nationell uppföljning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över detta förslag.

Skälen för regeringens förslag

Godkännande av en enskild som huvudman för utbildning

I 2 kap. 5 § förslaget till ny skollag anges att enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem. Beslut om godkännande av en enskild som huvudman för utbildning ska liksom enligt nu gällande skollag av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut om godkännande av en enskild som huvudman för fristående skola fattas i dag av Statens skolinspektion. Vid ett godkännande av en fristående grund- eller grundsärskola med förskoleklass och fritidshem ska även förskoleklassen och fritidshemsverksamheten prövas i de fall där verksamheten ska bedrivas av den enskilde huvudmannen. Enligt regeringens förslag ska Skolinspektionen också pröva ansökningar om godkännande för alla förskoleklasser i enskild regi, dvs. oavsett om de är knutna till en grund- eller grundsärskola eller ej.

Kommunen beslutar om godkännande av enskild som huvudman för fristående förskola, fristående fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen har lämnat bidrag till. Möjligheten att överklaga kommunens beslut behandlas närmare i avsnitt 32.2.2.

Enligt nuvarande bestämmelser ska en fristående gymnasieskola eller gymnasiesärskola, som uppfyller i lagen föreskrivna krav, förklaras berättigad till bidrag från elevernas hemkommuner. De föreslagna bestämmelserna innebär att en enskild som blir godkänd också får rätt till bidrag från elevens hemkommun enligt närmare bestämmelser i respektive skolformskapitel. Någon ytterligare prövning av rätten till bidrag efter ett godkännande ska således inte göras. De nya bestämmelser som införs om överklagande av beslut om godkännande av en enskild som huvudman för gymnasie- eller gymnasiesärskola motsvaras således av dagens bestämmelser om överklagande av beslut om rätt till bidrag.

Återkallelse av godkännande, statliga åtgärder för rättelse, tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande

Regeringen har föreslagit flera nya och utökade sanktionsmöjligheter för tillsynsmyndigheten mot såväl offentliga som enskilda huvudmän (jfr avsnitt 30.4). Statens skolinspektion är ansvarig statlig tillsynsmyndigheten medan en kommun utövar tillsyn över sådan pedagogisk verksamhet som den själv har godkänt, dvs. fristående förskola, fristående fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet som kommunen har lämnat bidrag till.

Sanktionsmöjligheterna föreslås utformas som en ”sanktionstrappa”, bestående av de fem stegen anmärkning, föreläggande, föreläggande med

vite, tillfälligt förbud att driva verksamhet, statliga åtgärder för rättelse samt återkallelse av godkännande för en enskild huvudman. Syftet med ett skarpt sanktionssystem är att så snabbt som möjligt avhjälpa brister som konstaterats av tillsynsmyndigheten, inte att möjliggöra utdragna processer. Samtidigt är det av rättssäkerhetsskäl angeläget att sanktionsbesluten kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandemöjligheterna måste vara lika tydliga som sanktionsmöjligheterna, i syfte att skapa ett såväl hållbart som rättssäkert system för att avhjälpa brister och försummelser. Regeringen föreslår därför att de beslut som rör återkallelse av godkännande av enskild huvudman, statliga åtgärder för rättelse, tillfälligt verksamhetsförbud samt vitesföreläggande ska kunna överklagas. Dessa typer av beslut är skarpa sanktionsåtgärder som kan få påtagliga, direkta och kännbara konsekvenser för alla som berörs av dem och därför också måste kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, oavsett om åtgärden har beslutats av Statens skolinspektion eller en kommun.

Återkallelse av ett godkännande av en enskild huvudman kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt nu gällande skollag. Regeringen föreslår att bestämmelserna om överklagande överförs till denna lag. De nuvarande bestämmelserna om överklagande av beslut om återkallelse av rätten till bidrag behövs emellertid inte eftersom det inte kommer att fattas något särskilt beslut om förklaring av rätt till bidrag.

Ett beslut om återkallelse av godkännande ska som regel inte gälla omedelbart, dvs. utan att det har vunnit laga kraft. Regeringen föreslår dock att det ska finnas en särskild bestämmelse som möjliggör för tillsynsmyndigheten att i synnerligen allvarliga fall gå vidare med att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart. Den föreslagna bestämmelsen har tillkommit för att förhindra att huvudmannen kan fördröja stängning av en undermålig verksamhet genom att utnyttja rätten till överklagande till högre instans. Bestämmelsen är endast avsedd att tillämpas då bristerna i verksamheten är sådana att det inte kan anses lämpligt att den får fortsätta i avvaktan på ett slutligt avgörande, exempelvis om förhållandena i utbildningen framstår som direkt undermåliga eller att elever far illa. Om beslutet om återkallelse gäller omedelbart, finns det en möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Det innebär i detta fall att förvaltningsdomstolen har möjlighet att besluta att beslutet om återkallelsen av godkännandet inte ska gälla, i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet.

Statliga åtgärder för rättelse avser Skolinspektionens beslut enligt 26 kap. 17 § att statliga åtgärder ska vidtas mot en kommun eller ett landsting för rättelse på kommunens eller landstingets bekostnad. Denna reglering har delvis utformats efter förebild av 15 kap. 15 § i 1985 års skollag, med den skillnaden att befogenheten att besluta om åtgärder på kommunens eller landstingets bekostnad här ges till Skolinspektionen, se vidare avsnitt 30.4.8

Det *tillfälliga förbudet att driva verksamheten* vidare kan för en enskild huvudman utfärdas av såväl Statens skolinspektion som kommunen. För verksamhet som bedrivs av kommun eller landsting är det dock av naturliga skäl endast den statliga tillsynsmyndigheten, dvs. Skolinspektionen, som kan utfärda förbudet. Även ett sådant beslut har

naturligtvis genomgripande konsekvenser för alla berörda och ska därför vara möjligt att överklaga till allmän förvaltningsdomstol. Ett förbud att driva verksamheten vidare ska tillgripas endast i synnerligen allvarliga fall. I sakens natur ligger att beslutet, för att vara meningsfullt normalt gäller med omedelbar verkan. Även här finns en möjlighet för den klagande att begära inhibition i samband med att beslutet överklagas.

Vitesföreläggande kan enligt regeringens förslag förekomma i flera fall. Möjlighet till vitesföreläggande ska finnas i anslutning till föreläggande från Skolinspektionen till en huvudman att fullgöra vissa angivna åligganden, inom ramen för myndighetens tillsyn. Vidare ska det kunna förekomma i anslutning till föreläggande från Skolinspektionen eller den kommunala tillsynsmyndigheten till en huvudman – eller annan person – att i anslutning till en tillsyn lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen.

Skyldighet att lämna uppgifter och tillhandahålla handlingar m.m., inklusive möjlighet till vitesföreläggande, föreslås även gälla i anslutning till andra statliga kontrollåtgärder än tillsyn (jfr. avsnitten 30.3 och 30.4). Det gäller dels i anslutning till den *statliga kvalitetsgranskning* som bedrivs av Skolinspektionen, dels i anslutning till den *nationella uppföljning och utvärdering* som bedrivs av Statens skolverk. I dessa fall föreslås regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas.

I samtliga ovan beskrivna fall föreslås alltså finnas möjlighet till vitesföreläggande. Dessa ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Internationella skolor

Regeringen har föreslagit att internationella skolor ska regleras som en särskild utbildningsform, dvs. en verksamhet som i något avseende ersätter eller kompletterar grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer inom skolväsendet för barn och ungdomar (jfr avsnitt 28.2). Detta innebär att bestämmelserna om godkännande och rätt till bidrag för internationella skolor, till skillnad från motsvarande bestämmelser vad gäller fristående skolor, inte föreslås ändras i denna lag.

Det är Statens skolinspektion som beslutar om godkännande och förklaring av rätt till bidrag för internationella skolor på grundskolenivå. Vad gäller internationella skolor på gymnasial nivå beslutar Skolinspektionen endast att skolan förklaras berättigad till bidrag. Beslut om godkännande av respektive rätt till bidrag för en internationell skola ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas, på motsvarande sätt som beslut om godkännande av fristående skolor.

Även beslut om återkallelse av godkännandebeslut respektive återkallelse av bidragsbeslut till internationella skolor fattas av Skolinspektionen. Dessa beslut om återkallelse ska, i likhet med vad som gäller i dag, och på motsvarande sätt som vad gäller beslut om återkallelse av godkännande av fristående skolor, kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I övrigt föreslås samma sanktionsreglering

och möjligheter att överklaga olika typer av sanktionsbeslut för internationella skolor, som för andra skolor och verksamheter vilka regleras av skollagen.

32.2.2 Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman

Regeringens förslag: Följande beslut ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut om

- godkännande eller återkallelse av godkännande av en enskild som huvudman för förskola eller fritidshem som inte anordnas vid skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola,
- bidrag till en enskild huvudman inom skolväsendet,
- avstängning av en elev i de frivilliga skolformerna,
- föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter för att få en skolpliktig elev att fullgöra sin skolgång,
- rätt till skolskjuts för elever i grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan,
- ekonomiskt stöd till inackordering för elever i gymnasieskolan,
- medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen och återkallelse av sådant medgivande,
- rätt till bidrag eller om återkallelse av sådan rätt för en enskild huvudman för pedagogisk omsorg som erbjuds istället för förskola eller fritidshem eller för fritidshem som i stället väljer att bedriva öppen fritidsverksamhet,
- tillfälligt förbud för en enskild huvudman att driva verksamheten vidare, och
- vitesföreläggande.

Vid överklagande av beslut av en enskild huvudman, är det den enskilde huvudmannen som ska vara den enskildes motpart.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: För remissinstansernas synpunkter avseende beslut om skolskjuts, se avsnittet 14.8. I övrigt tillstyrker *Kammarrätten i Stockholm* att beslut om ekonomiskt stöd till inackordering ska kunna överklagas. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* uppmärksammar att CSN för närvarande beslutar om inackorderingsstöd för elever vid gymnasieskolor med fristående huvudman, ett beslut vars laglighet och innehåll kan prövas av Överklagandenämnde för studiestöd. I och med regeringens förslag blir rätten till överprövning av motsvarande kommunala beslut mer omfattande, vilket CSN vänder sig emot och menar att överklaganderätten när det gäller inackorderingsstöd ska vara lika oavsett huvudman. *Barnombudsmannen* tillstyrker att beslut om avstängning av elev ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Friskolornas riksförbund* ställer sig dock tveksamt till att beslut av fristående skola om avstängning ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol, då förbundet menar att det behövs

ytterligare belysning av hur fristående huvudmäns beslut kan anpassas till en förvaltningsrättslig reglering.

Skälen för regeringens förslag

Kommunens godkännande av en enskild som huvudman för utbildning

Beslut av en kommun avseende godkännande av en enskild som huvudman för förskola och fritidshem enligt 2 kap. 5 § i förslaget till denna lag kan, liksom i dag, överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och ska av rätts säkerhetsskäl kunna överklagas i samma ordning även enligt denna lag.

Enligt regeringens förslag ska en enskild huvudman, som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år, ha rätt till kommunalt bidrag för den öppna fritidsverksamheten (jfr avsnitt 29.6.3). Detta förutsätter att kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, att verksamheten uppfyller kvalitetskraven och att avgifterna inte är oskäligt höga. Även här ska kommunens beslut, som i detta fall endast avser rätt till bidrag och inte bidragets storlek, vara möjligt att överklaga.

En kommuns godkännande av en enskild som huvudman för förskola, fritidshem eller öppen fritidsverksamhet som alternativ till fritidshem innebär, enligt förslaget, att kommunalt bidrag också måste lämnas till den enskilde huvudmannens verksamhet. Bidraget ska bestämmas för varje barn och elev efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten (se närmare avsnitt 6.2.5). Genom nyligen införda ändringar i skollagen (prop. 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*, bet. 2008/09;UbU13, rskr. 2008/09:280) kan även kommunala beslut om bidragets storlek överklagas av huvudmannen för en fristående skola eller en enskilt bedriven förskola, fritidshem och förskoleklass och bli föremål för en fullständig prövning av förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär (alltså ej laglighetsprövning, se avsnitt 32.1). De nya bestämmelserna i skollagen trädde ikraft den 1 juli 2009 och ska tillämpas första gången på bidrag för kalenderåret 2010. Förslagen har inkluderats i detta lagförslag.

Kommunens beslut om återkallelse av godkännande, tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande

Enligt regeringens förslag ska det införas utökade sanktionsmöjligheter för tillsynsmyndigheten mot såväl offentliga som enskilda huvudmän.

En kommun är redan i dag tillsynsmyndighet över sådan pedagogisk verksamhet som den själv har godkänt, dvs. fristående förskola och fristående fritidshem samt en enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år. När det gäller fristående förskoleklasser föreslås, som tidigare nämnts, att såväl godkännande som tillsyn ska åvila Statens skolinspektion.

I likhet med vad som föreslås för sanktionsbeslut fattade av den statliga tillsynsmyndigheten föreslås att de beslut av den kommunala

tillsynsmyndigheten som ska kunna överklagas är de som rör *återkallelse* av godkännande av en enskild huvudman, *tillfälligt verksamhetsförbud* samt *vitesföreläggande*. Innebörden av och formerna för överklagande i dessa tre avseenden har redovisats utförligt i avsnitt 32.2.1. Dessa beslut innebär skarpa sanktionsåtgärder som kan få påtagliga, direkta och kännbara konsekvenser för alla som berörs av dem. Därför måste de också kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, oavsett om sanktionsåtgärden har beslutats av Skolinspektionen eller kommunen.

Även en kommuns beslut om återkallelse av rätt till bidrag till enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem och som i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till barn i åldern 10–13 år, föreslås på motsvarande sätt vara möjligt att överklaga till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om avstängning

I dag finns bestämmelser om avstängning eller förvisning, liksom om överklagande av dessa beslut, i gymnasieförordningen (1992:394), i förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan och i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Den senare är i dessa avseenden även tillämplig vad gäller särsvux enligt förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Sådana beslut ska enligt gällande bestämmelser fattas av styrelsen för utbildningen.

Enligt regeringens förslag ska det ålderdomliga begreppet förvisning utmönstras. Samtidigt föreslås att bestämmelserna om avstängning ska gälla samtliga frivilliga skolformer, dvs. även utbildning i svenska för invandrare, att besluten ska kunna överklagas och att bestämmelserna flyttas från förordning till denna lag (jfr avsnitt 9.4). När det gäller utbildning i svenska för invandrare är således dessa bestämmelser helt nya. För att rättssäkerheten inte ska försämrats föreslås att besluten, i likhet med motsvarande beslut enligt nu gällande förordningar, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om beslutet om avstängning gäller omedelbart, dvs. utan att det har vunnit laga kraft, innebär detta att beslutet gäller även om det överklagas. Här finns dock en möjlighet för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten av avstängningen, i samband med att beslutet överklagas.

Regeringen har även föreslagit att det ska finnas möjlighet till avstängning utan tidsbegränsning från utbildningar i samtliga frivilliga skolformer, där det ingår praktik eller där delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och där eleven har visat sig vara uppenbart olämplig för den praktiska tjänstgöringen (jfr avsnitt 9.4). Denna bestämmelse avser situationer som bara torde inträffa i undantagsfall, exempelvis att en person som missbrukar narkotika inte bör få praktisera på en vårdinrättning, där det finns tillgång till receptbelagda preparat. Sådana avstängningsbeslut ska vara möjliga att överklaga hos allmän förvaltningsdomstol. Även i detta fall föreslås att rätten att överklaga i fortsättningen ska gälla oavsett om huvudmannen för utbildningen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman.

Det införs också en bestämmelse om att den enskilde huvudmannen är den enskildes motpart i domstolen när ett beslut överklagas dit. Anledningen till detta är att 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) om vem som ska vara klagandens motpart i ärenden hos förvaltningsdomstol inte gäller där beslutande instans är enskild.

Kommunens eller landstingets beslut om skolskjuts

Hemkommunen är enligt regeringens förslag skyldig att anordna kostnadsfri skolskjuts för en elev i grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan, om det behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet. Även landstinget har i vissa fall motsvarande skyldighet när det gäller elever i gymnasiesärskolan. Rätten till skolskjuts behandlas i avsnitten 14.8 och 23.12.

En kommuns eller ett landstings beslut om skolskjuts för elever i grundskolan, obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan kan enligt dagens skollag endast bli föremål för laglighetsprövning hos allmän förvaltningsdomstol. Laglighetsprövningar av beslut om skolskjuts är relativt vanliga. En elev som går i en grundskola i en annan kommun än hemkommunen har emellertid normalt inte rätt till laglighetsprövning av den andra kommunens beslut om skolskjuts, eftersom eleven måste vara medlem av den andra kommunen för att ha rätt till laglighetsprövning.

Den nya skollagens bestämmelser om skolskjuts har utformats som en rättighet för eleven. Besluten ska därmed kunna överklagas och föreslås kunna prövas hos allmän förvaltningsdomstol och inte av Skolväsendets överklagandenämnd, eftersom beslut om skolskjuts enligt nu gällande regelverk kan bli föremål för laglighetsprövning i tre instanser. Då överklagandenämndens beslut inte kan överklagas skulle det innebära en försämring i rättssäkerhetshänseende i förhållande till vad som nu gäller, om dessa ärenden endast skulle kunna prövas i en instans. Något krav på särskild sakkunskap avseende skolverksamhet föreligger inte heller vad gäller denna typ av ärenden. Eftersom frågor om skolskjuts ofta är av stor principiell betydelse för en kommun är det viktigt med en möjlighet till prejudicerande avgöranden från Regeringsrätten på området.

Även beslut enligt den nya skollagen om skolskjuts för elever som går i en annan kommuns grund-, grundsär- eller gymnasiesärskola – eller i förekommande fall i en gymnasiesärskola i ett annat landsting än hemlandstinget – ska få överklagas genom förvaltningsbesvär. Elever som går i dessa skolformer i en annan kommun eller annat landsting än hemkommunen respektive hemlandstinget, har som ovan nämnts normalt inte någon rätt till laglighetsprövning avseende beslut om skolskjuts, eftersom de inte är medlemmar i den kommun eller det landsting där de går i skolan. Att just i detta specifika fall tillåta överklagande för prövning i sak av hemkommunens beslut, medan motsvarande beslut av en annan kommun inte skulle kunna överklagas, skulle emellertid te sig märkligt.

Kommunens beslut om stöd till inackordering

Till elever i gymnasieskola med offentlig huvudman som behöver inackordering till följd av skolgången ska hemkommunen i vissa fall lämna ekonomiskt stöd. Skyldigheten gäller till och med det första kalenderhalvåret det år då eleverna fyller tjugo år. Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Bidragsnivån är knuten till prisbasbeloppet. Hemkommunens beslut om inackorderingsstöd kan i dag endast bli föremål för laglighetsprövning.

Elever i gymnasieskola med en enskild huvudman kan ansöka om statligt inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Det statliga inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som beror på avståndet mellan hemmet och skolan. En elev som är missnöjd med Centrala studiestödsnämndens (CSN) beslut om statligt inackorderingstillägg kan enligt studiestödslagen överklaga beslutet hos Överklagandenämnden för studiestöd. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande får dock inte överklagas.

Rätten till överprövning av CSN:s beslut är således i viss mening mer vidsträckt än det som gäller för motsvarande kommunala beslut. Genom att införa en rätt att överklaga en kommuns beslut om stöd till inackordering jämfälls i detta avseende förutsättningarna för elever i gymnasieskolor med olika huvudmän att överklaga beslut om inackorderingsstöd eller inackorderingstillägg. Att beslut om inackorderingsstöd ska kunna överklagas för prövning i sak överensstämmer också med förslagen som gäller möjligheterna att överklaga beslut om skolskjuts, samt beslut om resor och åtgärder för elever i specialskolan och sameskolan som inte bor hemma.

Eftersom beslut av Skolväsendets överklagandenämnd inte kan överklagas, skulle det innebära en försämring av rättssäkerheten jämfört med vad som gäller i dag att föra dessa ärenden dit. Beslut om inackorderingsstöd föreslås därför få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av en kommun om skolpliktens fullgörande

Övriga beslut av en kommun som kan överklagas enligt dagens skollag ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas i samma ordning enligt den nya skollagen. Det är för det första fråga om beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på henne eller honom ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång.

För det andra ska en kommuns beslut avseende medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen, och återkallelse av sådant medgivande, kunna överklagas enligt samma ordning som i dagens skollag.

32.2.3 Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen

Regeringens förslag: Nuvarande skollags bestämmelser om överklagande av beslut om medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt och om återkallelse av sådant medgivande ska föras över till nya skollagen.

Detsamma gäller de beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter när det gäller att få en skolpliktig elev att fullgöra sin skolgång.

Till nya skollagen ska också föras bestämmelser om att beslut om elevs resor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Rätten att överklaga beslut om resor, inklusive skolskjuts, ska vara lika oavsett skolform eller vilken huvudman som ansvarar för utbildningen. Elever i specialskolan respektive sameskolan har redan i dag rätt till resor som behövs för utbildningen utan kostnad. Dessa beslut, som fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen, ska fortsättningsvis få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Att de aktuella besluten går att överklaga överensstämmer med det som föreslås gälla avseende skolskjuts för elever i grund-, grundsär- och gymnasiesärskolan. Laglighetsprövning är inte möjlig när det gäller specialskolan och sameskolan eftersom dessa skolformer är statliga. Genom att i denna lag införa möjligheter att överklaga beslut om resor för elever i specialskolan och sameskolan blir överklagandebestämmelserna enhetliga för resor i alla obligatoriska skolformer och i gymnasiesärskolan.

Vidare föreslås att möjligheterna att överklaga beslut om medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i skollagen och om återkallelse av sådant medgivande ska överföras till denna lag. Dessa beslut fattas enligt gällande regler av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Detsamma gäller bestämmelserna om möjligheter att överklaga beslut om föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter att göra vad på honom eller henne ankommer för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång, utfärdade av Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen.

32.2.4 Beslut av rektor

Regeringens förslag: Beslut av rektor om avstängning av en elev i de obligatoriska skolformerna ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* tillstyrker att beslut om avstängning i de obligatoriska skolformerna ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Friskolornas riksförbund* är tveksamt till att beslut om avstängning fattat av rektor i fristående skola ska kunna prövas av allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag

Rektorns beslutsbefogenheter

I de olika skolformsförordningarna finns i dag bestämmelser som uttryckligen anger att det är rektor som ska fatta beslut i vissa ärenden. Regleringen av rektorns ansvar och befogenheter omfattar uppgifter av flera olika slag, t.ex. faktiskt handlande, administrativa verkställighetsbeslut och myndighetsutövning. Utöver de uppgifter som regleras i skolförfattningarna, har rektor ansvar för frågor som rör administration, personal och ekonomisk förvaltning. På dessa områden är rektor underställd den ansvariga kommunala nämnden. Enligt vissa bestämmelser i skolförfattningarna har rektor således en självständig beslutanderätt. Bestämmelserna innebär samtidigt en begränsning av den kommunala nämndens befogenheter enligt kommunallagen. Om rektorns beslut grundas direkt på skolförfattningarna gäller inte kommunallagens regler om delegering, och därmed saknas i allmänhet möjlighet att överklaga. Beslut som rektor fattar efter delegering från nämnden kan däremot bli föremål för laglighetsprövning, om det inte särskilt har föreskrivits att överklagande kan ske på annat sätt.

De grundläggande bestämmelserna om rektorer i denna lag finns i nya skollagens 2 kap. Utgångspunkt för förslaget har varit att de grundläggande principer för ansvarsfördelningen, som lagts fast i förarbetena till dagens skollag, alltså ska gälla (se vidare avsnitten 5 och 6).

För beslut som rör enskilda elever kräver rättssäkerheten att behörigheten att fatta beslut läggs på en rimlig nivå, och att det är fullständigt klart vem som ska fatta besluten och därmed ansvara för dem. Enligt förslaget till denna lag ska därför rektorns beslutanderätt alltid framgå av lagen. Genom detta förslag kommer således vissa beslut som anges i denna lag att kunna överklagas i särskild ordning.

Avstängning i de obligatoriska skolformerna

Enligt regeringens förslag kan rektor fatta beslut om avstängning av elev i samtliga skolformer (jfr avsnitt 9.4). Dessa beslut ska av rättssäkerhetsskäl kunna överklagas. Här avses sådan avstängning under en kortare tid, sammanlagt högst två veckor och inte heller fler än två gånger under en termin, som kan behövas för att lösa akuta situationer i avvaktan på en tillfredsställande lösning av skolsituationen.

I dag finns bestämmelser om avstängning med omedelbar verkan, liksom om överklagande av dessa beslut, i gymnasieförordningen

(1992:394), förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan och förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Den senare är i dessa avseenden även tillämplig för särvox enligt förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Sådana beslut ska enligt gällande bestämmelser fattas av rektor i avvaktan på att styrelsen ska avgöra ärendet om avstängning. De nuvarande bestämmelserna föreslås således flyttas från förordning till lag och ska även i fortsättningen överklagas till allmän förvaltningsdomstol. När det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och utbildningen i svenska för invandrare är bestämmelserna om rektorns beslut om avstängning, liksom möjligheten att överklaga ett sådant beslut, helt nya.

Eftersom rektorns beslut om avstängning är att betrakta som en akut åtgärd i undantagsfall, gäller det som regel omedelbart, dvs. beslutet gäller även om det överklagas. Möjlighet finns då för den klagande att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten av den avstängningen, i samband med att beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Överklagandebestämmelserna ska gälla oavsett om huvudmannen för utbildningen är en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman. Även i detta sammanhang införs en bestämmelse om att den enskilde huvudmannen är motpart under handläggningen i domstol när beslutet fattats av en rektor i en fristående skola, se vidare avsnitt 32.2.2.

32.3 Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

32.3.1 Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman

Regeringens förslag: Följande beslut fattade av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman ska få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut om

- mottagande av elever i grundsärskolan,
- uppskjutande av skolplikten, skolpliktens förlängning eller skolpliktens upphörande,
- mottagande i egen förskoleklass, grundskola eller grundsärskola av ett barn från en annan kommun (ska få överklagas endast av barnet eller barnets vårdnadshavare),
- åtgärder för elever som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet,
- placering av en elev vid en annan skolenhet inom sin grundskola, grundsärskola eller gymnasiesärskola än vid den skolenhet som elevens vårdnadshavare önskar,
- mottagande i gymnasieskolan till utbildningar som är avsedda för en grupp elever,
- tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan,
- mottagande till, upphörande av eller att på nytt bereda utbildning för en elev i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och svenska för invandrare,

- åtagande att svara för kostnaderna för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå som tillhandahålls av annan kommun (ska få överklagas endast av den sökande eller den studerande), och
- rätt till utbildning eller annan verksamhet för en person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan.

Regeringens bedömning: Beslut i ärenden om fullföljande av en utbildning i grundskolan under två års tid efter skolpliktens upphörande bör inte längre kunna överklagas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Skolväsendets överklagandenämnd* ifrågasätter om beslut i ärenden om fullföljande av utbildningen under två års tid efter skolpliktens upphörande även i fortsättningen bör kunna överklagas, eftersom prövningen om eleven bedöms ha förmåga att slutföra utbildningen tas bort. *Barnombudsmannen* tillstyrker att beslut om förlängd skolplikt ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. *Friskolornas riksförbund* anser att alla beslut tagna i fristående skolor som kan överklagas, bör prövas av Skolväsendets överklagandenämnd.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Beslut av en kommun om skolpliktens påbörjande och upphörande

En kommuns beslut om att, på begäran av ett barns vårdnadshavare, skjuta upp skolplikten till senast höstterminen det kalenderår som barnet fyller åtta år ska, liksom enligt nu gällande skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringen har föreslagit att skolplikten ska upphöra ett år senare för en elev som inte har slutfört den högsta årskursen när skolplikten i grundskolan eller grundsärskolan annars skulle ha upphört. Detta innebär att skolplikten inte upphör vid 16 år i grundskolan för dessa elever. Frågan om förlängd skolplikt ska prövas av hemkommunen. I den slutliga bedömningen kan i enstaka fall finnas individuella omständigheter, som gör att en tvångsvis förlängning av skolplikten inte är lämplig. Kommunen kan då fatta ett beslut som innebär att eleven inte behöver vara kvar i grundskolan ytterligare ett år. Rätten att få fullfölja utbildningen i grundskolan under ytterligare två år kvarstår dock, om eleven ändrar sig. De föreslagna bestämmelserna om senare upphörande av skolplikten och möjligheten att överklaga dessa beslut till Skolväsendets överklagandenämnd, är nya i förhållande till nu gällande skollag.

Beslut om att en elevs skolplikt i grundskolan och grundsärskolan kan upphöra tidigare än vad som annars regleras i skollagen, ska liksom tidigare kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringen har föreslagit att en elev i grundskolan, för vilken skolplikten har upphört, alltid har rätt att slutföra utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till gällande kunskapskrav. Enligt nuvarande bestämmelse krävs också, för att få den möjligheten, att eleven bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen. Om det kravet tas bort finns inte längre något behov av att kunna överklaga ett beslut enligt bestämmelsen.

Beslut av en kommun om placering av en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan eller gymnasiesärskolan vid en annan skolenhet

I den nu gällande skollagen finns en möjlighet att av hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero placera en elev vid en annan skolenhet inom den offentliga grundskolan än den elevens vårdnadshavare. Motsvarande möjligheter att omplacera en elev i grundsärskolan ska införas i denna lag (jfr avsnitt 15.9).

Ett beslut om en sådan placering innebär ett omfattande ingripande i den enskilda elevens skolgång och livssituation och måste föregås av en noggrann prövning. För att garantera elevens rättssäkerhet är det viktigt att ett sådant beslut kan överklagas. Den bestämmelse om överklagande av omplaceringsbeslut av en elev i grundskolan som finns i den nuvarande skollagens 4 kap. 12 § överförs därför till denna lag och föreslås omfatta även grundsärskolan. Den aktuella typen av beslut ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd eftersom de är av sådan karaktär att prövningen kräver en specifik kompetens på skolområdet. Dessa ärenden bör också prövas utan onödigt dröjsmål.

Kommunens beslut om s.k. omplacering av en elev till en annan skolenhet gäller omedelbart, såvida inte överklagandenämnden beslutar annat. Här finns alltså en möjlighet att begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, i samband med att beslutet överklagas. Överklagandenämnden har därmed möjlighet att, om beslutet överklagas, i avvaktan på sitt slutliga ställningstagande stoppa verkställigheten av omplaceringen.

Kommunen kan utforma sitt omplaceringsbeslut så att det får verkan först vid en senare tidpunkt. På detta sätt kan kommunen alltså själv skjuta på verkställigheten. I detta sammanhang måste också erinras om bestämmelsen i 28 § förvaltningslagen (1986:223). Där anges att ett överklagande av en myndighets beslut förfaller, om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. Det finns alltså en möjlighet, och även en skyldighet, för kommunen att häva sitt eget placeringsbeslut även efter ett överklagande till Skolväsendets överklagandenämnd, något som kan bli aktuellt om förutsättningarna för beslutet har ändrats.

Även bestämmelsen i nuvarande skollag om att en kommun får besluta att på grund av betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter placera en elev vid en annan skolenhet inom sin offentliga grundskola eller grundsärskola än den elevens vårdnadshavare önskar, överförs till den nya skollagen (jfr avsnitten 14.7 och 15.9). Bestämmelsen föreslås också gälla för förskoleklassen och gymnasiesärskolan. Denna typ av placeringsbeslut är av så ingripande karaktär för den enskilde att det ska

införas en möjlighet att överklaga besluten till Skolväsendets överklagandenämnd. Vad som är att betrakta som betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter kan variera mycket beroende på vilken huvudman och vilka kostnader det handlar om. Det kan därmed antas uppstå vissa svårigheter för överklagandenämnden att hitta tydliga kriterier som utgångspunkt för sin prövning. Möjligheten att överklaga denna typ av placeringsbeslut har sin främsta betydelse för att ge eftertryck åt lagens krav på en individuell bedömning i det enskilda fallet. Om kommunens beslut överklagas måste den kunna visa att den gjort en individuell prövning av önskemålet om placering och redovisa vilka åtgärder eller utgifter som den önskade placeringen skulle kräva. I övrigt bör det i huvudsak lämnas över till rättstillämpningen att precisera kriterier för bedömningen. Som stöd för denna bedömning kan det övervägas om Statens skolverk ska ges i uppdrag att utarbeta allmänna råd.

Beslut av en kommun om mottagande i förskoleklass, grundskola eller grundsärskola av en elev från en annan kommun

Beslut om mottagande av ett barn i offentlig förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen på grund av särskilda skäl ska få överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd, dock endast av barnet eller barnets vårdnadshavare. Förslagen motsvarar vad som redan i dag gäller för grundskolans del, utom när det gäller regeln om vilka som får överklaga beslutet. Beslut om mottagande i en annan kommuns grundskola får enligt nu gällande skollag överklagas av eleven eller företrädare för denne. Genom de nya bestämmelserna får elevens vårdnadshavare en självständig talerätt. De innebär också ett förtydligande av att hemkommunen inte har någon rätt att överklaga beslut som den anordnande kommunen fattat i fråga om mottagande.

Ett barn som har fått plats i en förskoleklass vid en viss skola får som huvudregel börja grundskolan i samma skola. Valet av skola för förskoleklass kan alltså i viss mån likställas med valet av skola inom grundskolan. Det är högst ovanligt att barnets vårdnadshavare väljer en skola för förskoleklassen och en annan för grundskolan, såvida inte familjen flyttar. Mot denna bakgrund ska det införas en möjlighet att överklaga beslut om mottagande i förskoleklassen av ett barn från en annan kommun. Det är av rättssäkerhetsskäl viktigt att samma avgränsning av talerätten ska gälla för beslut om mottagande i förskoleklass som för beslut om mottagande i grundskola.

Motsvarande möjlighet att överklaga en kommuns beslut om mottagande av en elev i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än elevens hemkommun, föreslås också införas i denna lag. Bestämmelserna om mottagande i annan kommuns grundsärskola är nya. Av rättssäkerhetsskäl är det viktigt att möjligheterna att överklaga dessa beslut är desamma som de som gäller för grundskolan.

Beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om mottagande i gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare

Beslut som rör mottagande i gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning utgör den klart största delen av de beslut som överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Enligt Statens skolverks årsredovisning för år 2007 svarade ärenden som avsåg gymnasieskolan för 65 procent och ärenden som avsåg kommunal vuxenutbildning för 25 procent av inkomna ärenden under detta år.

När en elev söker till en utbildning i gymnasieskolan görs en prövning i två steg. Först prövas om eleven kan tas emot som sökande, dvs. om eleven uppfyller behörighetskraven för utbildningen och om eleven har rätt till utbildning i kommunen eller landstinget eller hos den enskilde huvudmannen. Ett beslut av huvudmannen om *mottagande* ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild. Sådana beslut fattas enligt nuvarande bestämmelser av styrelsen för utbildningen i den anordnande kommunen eller landstinget.

I nästa steg gör huvudmannen ett eventuellt urval bland mottagna sökanden, dvs. en prövning sker av elevens meritvärde etc. och beslut fattas i fråga om *antagning* (som enligt nuvarande bestämmelser benämns intagning). Ett sådant beslut kan inte överklagas (se avsnitt 32.5). Enligt dagens skollag fattas beslut om såväl mottagande som intagning av styrelsen för utbildningen i den anordnande kommunen eller landstinget. Vad gäller fristående skolor saknar dessa den typ av primärt upptagningsområde som offentliga skolor har, varför det inte heller finns något system med första- respektive andrahandsmottagning vid sådana skolor.

Möjligheten att överklaga beslut om mottagande avser sådana gymnasieutbildningar som är avsedda för en grupp elever. För sådana program som anordnas för en enskild elev, inte för en grupp elever, kommer normalt inte något ansökningsförfarande i fråga. Dessa beslut ska inte heller kunna överklagas.

Även nuvarande bestämmelser om överklagande av kommunens eller landstingets beslut om mottagande till, beslut om upphörande av eller beslut om att på nytt bereda utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och svenska för invandrare ska överföras till den nya skollagen. Även i detta sammanhang bör framhållas att beslut om mottagande inte är detsamma som beslut om antagning, som inte ska kunna överklagas. Detta utvecklas närmare i avsnitt 32.5.

Beslut av en kommun om interkommunal ersättning vid ansökan till kommunal vuxenutbildning

Enligt nu gällande bestämmelser ska en ansökan om att delta i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i annan kommun än den sökandes hemkommun inlämnas till hemkommunen, som i sin tur ska sända ansökan vidare till den huvudman som anordnar den sökta utbildningen. Till ansökan ska fogas ett yttrande i vilket hemkommunen anger om den åtar sig att svara för kostnaderna (s.k. interkommunal ersättning) eller

inte. Den anordnande kommunen har inte skyldighet att ta emot en sökande från en annan kommun, om inte hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för utbildningen. Den anordnande kommunens beslut om mottagande kan överklagas av eleven.

Enligt dagens bestämmelser är hemkommunen skyldig att åta sig att svara för kostnaderna om den som sökt utbildningen med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman. Hemkommunens beslut kan dock inte överklagas genom s.k. förvaltningsbesvär, eftersom det inte är en del av mottagandebeslutet. Dessa förhållanden har inneburit att det inte har varit möjligt för den enskilde att påverka sin situation, vilket medfört en rättsosäkerhet för eleven. Regeringen föreslår därför, till skillnad från vad som gäller i dag, att även hemkommunens beslut vad gäller åtagande att svara för kostnaderna för den utbildning som tillhandahålls av annan kommun, ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Det ska således inte endast vara den mottagande kommunens beslut om mottagande till kommunal vuxenutbildning som ska kunna överklagas.

Som exempel på ”särskilda skäl” kan nämnas fall där en sökande bor nära gränsen till en annan kommun och har närmare till den kommunens utbildning, eller om en sökande har sitt arbete i en annan kommun och därmed lättare kan delta i den kommunens vuxenutbildning. Däremot är inte avsikten med överklagandemöjligheten att ge en sökande ”rätt” att gå en specifik utbildning i en annan kommun, om det enda skälet är att hemkommunen inte anordnar den utbildningen.

Överklagandemöjligheten föreslås gälla endast utbildning på gymnasial nivå inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen. Besluten ska få överklagas endast av den sökande eller den studerande. Den sökandes hemkommun har således inte någon talerätt.

Övriga beslut av en kommun som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd

Övriga beslut av en kommun som enligt nu gällande skollag kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd föreslås också överföras till denna lag. En kommuns beslut om att ta emot en elev i grundsärskolan ska, liksom i dagens skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Liksom i dag ska kommunens beslut om att svara för att en elev i grundskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet får tillfredsställande förhållanden utan att extra kostnader uppstår, kunna överklagas.

Enligt regeringens förslag ska beslutet om att en elev inte ska tas emot i gymnasiesärskolan därför att eleven bedöms kunna gå i gymnasieskolan, fattas av den sökandes hemkommun. Enligt dagens skollag är det styrelsen för utbildningen som fattar dessa beslut. Möjligheten att överklaga sådana beslut till Skolväsendets överklagandenämnd ska också föras över till den nya skollagen.

Övriga beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd

Av rättssäkerhetsskäl föreslås också att det i den nya skollagen ska införas en möjlighet att överklaga beslut av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman om rätt till utbildning eller annan verksamhet för en person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer.

32.3.2 Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen

Regeringens förslag: Beslut om mottagande i specialskolan, om skolpliktens upphörande och om åtgärder för elever i specialskolan som inte bor hemma, ska liksom i dag få överklagas. En bestämmelse ska införas om rätten att överklaga beslut om skolpliktens förlängning för elever i specialskolan.

Beslut om mottagande i sameskolan ska, liksom i dag, få överklagas. En bestämmelse ska införas om att Sameskolstyrelsens beslut om åtgärder för elever som inte bor hemma ska kunna överklagas.

Beslut om rätt till utbildning för person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer ska också få överklagas.

Regeringens bedömning: Beslut i ärenden om fullföljande av utbildningen i specialskolan under två års tid efter skolpliktens upphörande bör inte längre kunna överklagas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Skolväsendets överklagandenämnd* ifrågasätter om beslut i ärenden om fullföljande av utbildningen under två års tid efter skolpliktens upphörande även i fortsättningen bör kunna överklagas, eftersom prövningen om eleven bedöms ha förmåga att slutföra utbildningen tas bort. Enligt nämnden bör en reglering gällande överklagande av Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut att placera en elev vid en viss skolenhet övervägas. *Barnombudsmannen* tillstyrker att beslut om förlängd skolplikt ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Skälen för regeringens förslag och bedömning. Beslut om att en elev ska gå i specialskolan, om åtgärder för en elev i specialskolan som inte bor hemma och om skolpliktens upphörande m.m. för en elev som går i specialskolan fattas av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Dessa beslut ska, liksom tidigare, kunna överklagas hos Skolväsendets

överklagandenämnd. Beslut om att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildning i specialskolan föreslås emellertid inte längre kunna överklagas hos överklagandenämnden. Enligt regeringens förslag har en elev i specialskolan, för vilken skolplikten upphört, alltid rätt att slutföra utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till gällande kunskapskrav. Nuvarande bestämmelse är dock utformad på så sätt att det utöver detta också krävs att eleven bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen. När nu det kravet tas bort, finns inte längre något behov av att kunna överklaga ett beslut enligt bestämmelsen.

Det kommer inte heller i fortsättningen finnas möjlighet att överklaga Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut om rätten för synskadade elever med ytterligare funktionsnedsättning att genomgå ytterligare utbildning i specialskolan fram till och med vårterminen det år eleverna fyller 21 år.

Sameskolstyrelsens beslut om ett barn ska gå i sameskolan ska, på samma sätt som enligt nu gällande skollag, kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Det införs en möjlighet att överklaga Sameskolstyrelsens beslut om rätt för elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet att utan extra kostnader få tillfredsställande förhållanden till Skolväsendets överklagandenämnd. Att besluten ska överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i stället för hos allmän förvaltningsdomstol beror på att prövningen tros gynnas av sådan särskild sakkunskap på skolområdet som nämnden besitter. Motsvarande överklagandebestämmelser finns redan i dagens skollag när det gäller grundskolan och specialskolan.

Som tidigare framgått (se även avsnitt 32.3.1) föreslås av rättssäkerhetsskäl att det i den nya skollagen införs en möjlighet att överklaga beslut om rätt till utbildning för en person som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer. Beslut om sådan rätt till utbildning i specialskolan och sameskolan kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

32.3.3 Beslut av rektor

Regeringens förslag: Ett beslut om åtgärdsprogram som fattas av rektor, eller av den som rektor med stöd av lagen har överlåtit sin beslutanderätt till, ska kunna överklagas. Vid prövning av ett överklagande ska Skolväsendets överklagandenämnd antingen fastställa eller upphäva beslutet.

Ett beslut av rektor i de obligatoriska skolformerna om särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt eller om anpassad studiegång ska också få överklagas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Att beslut om åtgärdsprogram ska kunna överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd stöds av ett stort antal remissinstanser, däribland *Socialstyrelsen*, *Barnombudsmannen (BO)*, *Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam)*, *Läraryrskommittén*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)* och *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*. *Riksförbundet FUB*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges Elevråds Centralorganisation* m.fl. framhåller att elevens rättssäkerhet i och med detta stärks. DO konstaterar att det troligen kommer att medföra myndigheten får ta emot ett minskat antal anmälningar som rör dessa frågor. BO anser att Skolväsendets överklagandenämnd förutom att upphäva beslutet, även ska kunna pröva det i sak och besluta om ett nytt åtgärdsprogram. *Skolväsendets överklagandenämnd* ställer sig emellertid tveksam till förslaget, bl.a. utifrån att det finns en risk att rektor, efter att nämnden upphävt och återförvisat ett åtgärdsprogram, endast gör smärre förändringar som följs av nya överklaganden. *Statens skolinspektion* avstyrker också att beslut om åtgärdsprogram ska kunna överklagas. Skolverket menar att nämnden visserligen kan göra vägledande uttalanden om innehållet i ett åtgärdsprogram, men eftersom nämnden saknar ytterligare påtryckningsmedel för att tillgodose elevens rätt, är tillsyn ett kraftfullare verktyg för att tillgodose detta. Dessutom tror Skolverket att regleringen kommer att medföra tillämpningsproblem. *Motala* och *Bromölla kommuner* kritiserar också överklagansmöjligheten, som enligt *Kunskapsskolan i Sverige AB* kommer att ge ekonomiska konsekvenser för huvudmännen.

Skolväsendets överklagandenämnd tillstyrker förslaget om att beslut om anpassad studiegång ska kunna överklagas till nämnden.

Skälen för regeringens förslag

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram ska utarbetas för elever i behov av särskilt stöd enligt bestämmelserna i 3 kap. 9 § i förslaget till denna lag. Bestämmelserna gäller oberoende av huvudman för alla skolformer, med undantag för förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Av åtgärdsprogrammet ska framgå hur elevens behov ser ut, vilka åtgärder som ska vidtas samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas (se närmare avsnitt 7). Beslut om åtgärdsprogram fattas av rektor eller av den som rektor har delegerat uppgiften till. Om rektor, eller den som fått uppgiften att besluta om åtgärdsprogram, efter utredning konstaterar att det inte föreligger något behov av att upprätta ett åtgärdsprogram ska även detta formellt beslutas och dokumenteras.

Ett beslut om särskilt stöd kan medföra avsevärda förändringar i en elevs situation. Dessa beslut är alltså som regel så viktiga för eleven att de i princip ska kunna överklagas.

Frågan om elevens rätt till särskilt stöd i form av åtgärdsprogram är dock inte helt enkel. Särskilt stöd innebär inte bara en rättighet utan också en skyldighet för eleven att delta i de stödåtgärder som sätts in. Det är vidare knappast möjligt att i lagtext närmare definiera vilka

förutsättningar som ska föreligga för rätt till stöd och i vilka former stöd ska ges. Elever har olika behov och behovet varierar över tid beroende på olika faktorer både i skolan (t.ex. bemötande, ämnen och situationer i skolmiljön) och i hemmet.

Den föreslagna lösningen innebär att ett beslut om åtgärdsprogram som fattats av rektor, eller den som rektor har delegerat beslutet till, ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Nämnden är den lämpligaste instansen för denna typ av överklagande, eftersom den besitter särskilda kunskaper på skolområdet. Nämnden ska vid sin prövning antingen fastställa eller upphäva beslutet. Nämnden ska således inte kunna sätta ett annat beslut i det ursprungliga beslutets ställe. En viktig del i nämndens överprövning avser utredningens kvalitet, dvs. om rektor utrett eleven på det sätt som krävs samt även i övrigt har följt den handläggningsprocess som föreskrivs i denna lag. Om det finns brister i utredningen eller i förfarandet ska överklagandenämnden upphäva åtgärdsprogrammet och återförvisa ärendet till rektor. Nämnden kan inte genom sin överprövning ge förslag på vad åtgärdsprogrammet ska innehålla, men däremot ge uttryck för en uppfattning om huruvida eleven borde ges stöd i en annan omfattning eller i annan form. Om utredningen visar att eleven ska ges särskilt stöd i större omfattning eller i annan form, bör åtgärdsprogrammet upphävas och ärendet återförvisas till rektor som har att besluta om ett nytt åtgärdsprogram, dvs. en ny prövning i sak. Även beslutet att inte upprätta ett åtgärdsprogram kan, som nämnts, överklagas. Om rektorn t.ex., trots signaler om att det finns ett stödbehov, fattar ett beslut om att ett åtgärdsprogram inte ska upprättas, kan det finnas skäl att en oberoende instans granskar om detta beslut verkar rimligt.

Beslut om åtgärdsprogram för en elev i en fristående skola ska kunna överklagas på samma sätt som beslut för en elev i en offentlig skola. Förvaltningslagens bestämmelser om handläggning av ärenden ska tillämpas även i en fristående skola vid handläggning av ett ärende om särskilt stöd. Att låta beslut om åtgärdsprogram bli överklagbara även för fristående skolor, kan innebära ökad administrativ arbetsbörda för dessa. Å andra sidan handlar det om elevernas rättssäkerhet och en kontroll av att handläggningsprocessen följs, vilket otvetydigt är lika viktigt i fristående som i offentliga skolor.

Särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång

Regeringen har också föreslagit att övriga beslut om särskilt stöd ska fattas av rektor, däribland sådana som motsvarar beslut om särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, beslut som enligt nu gällande skolförordningar ska fattas av styrelsen för utbildningen (jfr avsnitt 7.3.1). Dessa beslut kan vara ingripande för den enskilde eleven och ska därför, enligt regeringens förslag, inte kunna delegeras av rektor till någon annan befattningshavare. De ska också vara möjliga att överklaga hos Skolväsendets överklagandenämnd.

32.4 Övriga bestämmelser om överklagande

Regeringens förslag: Möjligheten att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga ett beslut av Högskoleverket om utfärdande av behörighetsbevis ska överföras till den nya skollagen. Detsamma gäller bestämmelserna om överklagande av vissa beslut avseende Rh-anpassad utbildning hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Kravet på prövningstillstånd vid överklagande från förvaltningsrätt till kammarrätt ska också överföras till nya lagen.

När en kommun överklagar Statens skolinspektions beslut om godkännande av en enskild som huvudman ska, förutom den enskilde, även Skolinspektionen vara kommunens motpart.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Svenljunga kommun* anser att överklagande av Högskoleverkets beslut att utfärda behörighetsbevis i stället bör prövas av Skolväsendets överklagandenämnd. *Statens skolinspektion* välkomnar att det införs en särreglering som kompletterar förvaltningsprocesslagens bestämmelser och där Skolinspektionen uttryckligen är part när en huvudman överklagar beslut om godkännande av fristående skolor.

Skälen för regeringens förslag: Även vissa andra bestämmelser om överklagande föreslås överföras till den nya skollagen. Detta gäller möjligheten att hos allmän förvaltningsdomstol överklaga ett beslut av Högskoleverket om utfärdande av behörighetsbevis. Vidare överförs bestämmelserna om överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd av beslut avseende vissa frågor om mottagande och intagning m.m. till Rh-anpassad utbildning.

Kravet på prövningstillstånd vid överklagande av förvaltningsrättens avgörande till kammarrätten föreslås också bli överförda till den nya skollagen.

Vem som får överklaga ett myndighetsbeslut hos allmän förvaltningsdomstol och vem som är motpart till den som överklagar följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer och av bestämmelser i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Av 7 a § förvaltningsprocesslagen framgår att om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut hos förvaltningsrätten ska den myndighet som först beslutade i saken vara den enskildes motpart sedan handlingarna överlämnats till domstolen. Av denna bestämmelse följer att om Statens skolinspektions beslut att inte godkänna en enskild som huvudman för t.ex. en fristående skola överklagas av den enskilde blir Skolinspektionen den enskildes motpart i domstolen. Om Skolinspektionen däremot godkänner den enskilde och kommunen överklagar beslutet blir den enskilde, och inte Skolinspektionen, kommunens motpart (jfr rättsfallet RÅ 2008 ref. 4). För att Skolinspektionen ska kunna ta tillvara de allmänna intressen som myndigheten har till uppgift att bevaka bör den ges ställning som part i domstolsprocessen även i de fall en kommun överklagar ett beslut att godkänna en enskild som huvudman. En bestämmelse om att förutom den enskilde också Skolinspektionen ska vara kommunens motpart bör därför införas i skollagen.

Som redogjorts för i avsnitt 32.2.2. ska också införas en bestämmelse om att den enskilde huvudmannen är den enskildes motpart i domstolen när ett beslut överklagas dit, eftersom 7 § förvaltningsprocesslagen om vem som ska vara klagandens motpart i ärenden hos förvaltningsdomstol inte gäller där beslutande instans är en enskild.

32.5 Överklagandeförbud

Regeringens förslag: Andra beslut enligt den nya skollagen än sådana som anges i nya lagens kapitel om överklagande ska få överklagas endast om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning ska dock inte få överklagas.

Förbudet mot att överklaga beslut av Skolväsendets överklagandenämnd ska överföras till den nya lagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser, bl.a. *Sveriges Elevråd SVEA* och *Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO)*, anser att beslut om betyg ska kunna överklagas. *Barnverket* anser att beslut fattade av skolhuvudman gällande övergripande struktur-, miljö- och budgetfrågor ska kunna överklagas. I övrigt har inga remissinstanser kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I den nya skollagen har tanken varit att endast använda begreppen rättighet och skyldighet, då det också finns en rätt för den enskilde att överklaga beslut genom förvaltningsbesvär. Det har dock inte varit möjligt att vara helt konsekvent i detta avseende. Andra beslut än de som räknas upp i denna lags kapitel om överklagande ska emellertid inte kunna bli föremål för annan prövning än laglighetsprövning enligt kommunallagen.

I sammanhanget bör särskilt påpekas att ett beslut om antagning till utbildning i de frivilliga skolformerna inte får överklagas. Som tidigare beskrivits är ett beslut om *mottagande* och ett beslut om *antagning* till en utbildning på gymnasial nivå inte samma sak.

I likhet med vad som gäller enligt dagens skollag, föreslås att beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit, inte får överklagas.

33 Övriga bestämmelser

33.1 Inledning

Regeringens förslag: I ett särskilt kapitel i den nya skollagen ska vissa bestämmelser samlas som avser flera skolformer och verksamheter. Det gäller

- bestämmelser om bosättning,

- vissa ytterligare definitioner,
- kommunens skyldighet att löpande hålla sig informerad om icke skolpliktiga ungdomar,
- bestämmelser om handläggning med tillämpning av förvaltningslagen (1986:223),
- talerätt för den som fyllt 16 år,
- anmälan till socialnämnden och samverkan med andra myndigheter,
- tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen,
- riksinternatskolor,
- utbildning som leder fram till International Baccalaureate,
- överlämnande av betygshandlingar från fristående skolor till lägeskommunen,
- kommunens skyldighet att lämna information om den förskola och annan pedagogisk verksamhet som finns i kommunen och om möjligheten för enskilda att bedriva sådan verksamhet, och
- vissa övriga bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I skollagens avslutande kapitel samlas bestämmelser som inte har en naturlig plats i skolformskapitlen eller i andra av skollagens kapitel. Kapitlet inleds med bestämmelser om vem som ska anses som bosatt i landet och därmed sammanhängande bestämmelser när det gäller rätten till utbildning och annan pedagogisk verksamhet för personer som inte är folkbokförda i landet. I kapitlet finns därutöver vissa skolformsövergripande definitioner, bl.a. om att det som i lagen sägs om barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning även ska gälla dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Vidare finns bestämmelser om kommuners s.k. uppföljningsansvar för ungdomar under 20 år som inte har fullföljt en gymnasieutbildning.

I kapitlet finns även föreskrifter om handläggning med tillämpning av förvaltningslagen (1986:223), om elevs talerätt, om tystnadsplikt samt en hänvisning till socialtjänstlagens bestämmelse om anmälan till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd. På samma sätt som i den nuvarande skollagen är syftet med hänvisningen till socialtjänstlagen (2001:451) att öka kunskapen om anmälningskyldighet inom verksamheter som rör barn och ungdom enligt skollagen. Kapitlet innehåller också bestämmelser om riksinternatskolor samt utbildning som leder fram till International Baccalaureate. Vidare föreslås en ny bestämmelse som reglerar en fristående skolas skyldighet att överlämna betygshandlingar till den kommun där skolan är belägen. Det införs även en bestämmelse om kommunens skyldighet att informera om de förskolor och den verksamhet som avses i kapitlet om Annan pedagogisk verksamhet som finns att tillgå inom kommunen. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet

som avses i nämnda kapitel med bidrag från hemkommunen (rörande motiven till denna bestämmelse, se prop. 2008/09:115, Barnomsorgspong och allmän förskola även för treåringar). Slutligen föreslås att det till kapitlet med Övriga bestämmelser överförs vissa bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda föreskrifter, i några fall med erforderliga justeringar vilka i princip innebär att de aktuella bemyndigandena i denna lag även omfattar enskilda huvudmän.

33.2 Bosättning m.m.

Regeringens förslag: I skollagen ska det anges att med bosatt i landet avses den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Även sådana personer som avses i 1 § första eller tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., ska anses som bosatta i landet enligt lagen samt även personer som vistas i landet med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716). För dessa grupper ska rätten avgränsas till att avse utbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan i de fall där ungdomarna har påbörjat denna utbildning före 18 års ålder. För den förstnämnda gruppen ovan ska också gälla att om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats, ska de anses som bosatta i landet fram till dess att de lämnar landet, under förutsättning att de inte håller sig undan så att ett sådant beslut inte kan verkställas.

Vidare ska personer som har rätt till utbildning och annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer anses som bosatta i landet.

Slutligen ska familjemedlemmar till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, och som inte har rätt till utbildning och annan verksamhet till följd av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, anses som bosatta i landet enligt den nya skollagen. Rätten till utbildning ska för dessa personer avgränsas till att avse utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt den nya skollagen för personer som inte omfattas av ovan redovisade bestämmelser om bosättning.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Migrationsverket* och *BRIS* konstaterar att asylsökande barn m.fl. alljämt har rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på samma villkor som barn och ungdomar som är bosatta i Sverige. *Socialstyrelsen*, *Ungdomsstyrelsen*, *Diskrimineringsombudsmannen* och *Sollentuna*

kommun framhåller, bl.a. mot bakgrund av vad som stadgas i Barnkonventionen, att även barn som inte vistas legalt i landet ska ha rätt till utbildning. *Statens skolinspektion* välkomnar därför att frågan nu är föremål för en av regeringen tillsatt utredning.

Skälen för regeringens förslag

Som framgår av kapitel 11 bör skolplikten även fortsättningsvis vara begränsad till elever som är bosatta i landet. Av förarbetena till 1985 års skollag (prop. 1985/86:10, s. 81) framgår att en person som rätteligen ska vara folkbokförd i Sverige anses vara bosatt i landet. I regeringens förslag lagfästs principen att med bosatt i landet avses den som rätteligen ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Skolplikten motsvaras också av en *rätt till utbildning*. Enligt förslagen i ny skollag finns också personer som vid tillämpningen av skollagen ska anses som bosatta i Sverige trots att de inte är folkbokförda i landet. Barn och ungdomar som omfattas av dessa bestämmelser har inte skolplikt men i huvudsak samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Regeringen har valt att lagtekniskt utforma bestämmelserna så, att i den första bestämmelsen (29 kap. 1 § i förslaget till ny skollag) anges vilka grupper som ska anses som bosatta i landet och därmed ha rätt till utbildning och annan verksamhet enligt skollagen på i princip samma sätt som dem som är folkbokförda i landet. Det gäller fyra kategorier: asylsökande m.fl., personer som har tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras, personer som omfattas av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, samt familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning m.m. I samtliga ovan nämnda fall föreslår regeringen att rätten till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen ska gälla oavsett huvudman.

Alla personer som omfattas av dessa bestämmelser har dock inte rätt till utbildning i alla skolformer. I den följande bestämmelsen anges vissa begränsningar i rätten till utbildning.

Asylsökande m.fl.

Barn och ungdomar som ensamma eller tillsammans med sina föräldrar har lämnat sitt hemland har samma grundläggande behov av omvårdnad och skydd, av kontinuitet i relation till sina föräldrar och respekt för sin integritet som andra barn. Men det faktum att de har lämnat eller flytt från sitt hemland, och ännu inte vet om de får möjlighet att rota sig här, innebär att dessa barn i många avseenden befinner sig i en svårare situation än andra. Asylsökande barn och ungdomar har redan idag i princip samma rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som barn som är bosatta i Sverige. Idag regleras denna rätt i förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Ett led i arbetet för att stärka dessa barns situation är att lagfästa rätten till utbildning. Enligt

regeringens uppfattning finns det dock inte skäl att låta dessa barn och ungdomar även omfattas av skolplikten, jfr prop. 2000/01:115, s. 18–19.

I förordningen om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. finns föreskrifter om utbildning inom det offentliga skolväsendet för asylsökande barn och ungdomar, samt för några andra grupper som är jämställda med dessa. Dessa gruppers rättigheter m.m. regleras dels i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., dels i utlänningslagen (2005:716). Den nämnda förordningen trädde i kraft år 2002 och har ändrats några gånger sedan dess. Således omfattar förordningen numera även barn och ungdomar som inte är folkbokförda här i landet och vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras – beslut som regleras i 5 kap. 15 § i utlänningslagen

Eftersom bestämmelserna handlar om rätten till utbildning inom skolväsendet har regeringen den principiella uppfattningen att relevanta bestämmelser bör finnas i skollagen i stället för i förordning. Därför föreslår regeringen att rätten till utbildning för de grupper som omfattas av den nuvarande förordningen om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl., ska regleras på sådant sätt att de vad gäller rätten till utbildning ska anses vara bosatta i landet. Därmed kommer, med vissa särskilt angivna undantag, bestämmelserna om rätt till utbildning inom skolväsendet för barn och ungdomar att gälla för asylsökande barn och ungdomar m.fl. på i princip samma sätt som för dem som är folkbokförda i landet.

Regeringen anser också att det är rimligt att de asylsökande barn m.fl. som omfattas av de föreslagna bestämmelserna ska anses som bosatta i Sverige – och därmed ha rätt till utbildning – till dess att de lämnar landet, även om ett beslut om avvisning eller utvisning meddelats. I Enligt gällande rätt finns ingen rätt till utbildning för barn som håller sig undan verkställandet av ett beslut om avvisning eller utvisning. Enligt 6 kap. 2 § grundskoleförordningen och 11 kap. 7 § gymnasieförordningen är det dock i dag möjligt för kommunerna att på frivillig väg ta emot dessa barn i sin grund- och gymnasieskola

Utredningen om rätt till utbildning m.m. för barn som håller sig undan verkställighet av beslut om avvisning eller utvisning redovisade i februari 2007 sina förslag i betänkandet *Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas* (SOU 2007:34). I betänkandet föreslogs att barn i familjer som håller sig undan verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning får rätt till utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Dessa barn föreslogs också ha rätt att delta i offentligt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Så som utredningens direktiv var formulerade undantogs flera grupper från dess förslag. Framför allt omfattades inte barn som kommer till Sverige utan att ha ansökt om nödvändigt tillstånd för vistelsen och som inte fått något beslut om avvisning eller utvisning. Regeringen har i augusti 2009 tillsatt en särskild utredare för att genomföra en kompletterande utredning (dir. 2009:71). Utredaren ska lämna förslag på hur rätten till skolgång samt tillgång till förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg kan utsträckas till att gälla för fler grupper av barn som

vistas i landet utan tillstånd. Uppdraget ska redovisas senast den 29 januari 2010 och kan således komma att påverka den slutliga utformningen av skollagens bestämmelser om bosättning m.m. för asylsökande barn och ungdomar m.fl. I avvaktan på utredarens förslag lämnar regeringen i nuläget inget förslag avseende rätt till utbildning för dessa grupper.

Möjligheten till utbildning i gymnasie- och gymnasiesärskolan gäller enligt förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl., endast för den som har påbörjat utbildningen före 18 års ålder. I den proposition som låg till grund för förordningen (prop. 2000/01:115 om asylsökande barns skolgång m.m.), bedömde nämligen den dåvarande regeringen att rätten till gymnasieutbildning borde gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder, med hänvisning till att barnkonventionen omfattar barn upp till 18 år. I propositionen framhölls dock att en kommun självfallet även fick erbjuda gymnasieutbildning till asylsökande ungdomar som fyllt 18 år. Regeringen instämmer i denna bedömning och anser inte att det i nuläget är rimligt att utöka denna åldersgräns till 20 år i likhet med det som gäller för ungdomar som är folkbokförda i landet. Regeringen bedömer att ett sådant utökat åliggande skulle medföra ökade kostnader för kommunerna, och att frågan därför behöver utredas vidare. Regeringen föreslår därför i nuläget ingen förändring i förhållande till förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. i detta avseende.

Vid införandet av de ifrågavarande bestämmelserna i skollagen bör det emellertid förtydligas att rätten till utbildning även gäller barn som är asylsökande men som bor i s.k. eget boende med en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd (1 § tredje stycket lagen om mottagande av asylsökande m.fl.). Denna grupp barn har särskilt uppmärksammats av utredningen om mottagandevillkor för asylsökande (SOU 2003:89). Enligt utredningen tyder allt på att dessa barn i praktiken har tillgång till utbildning i samma omfattning som andra asylsökande barn. Som utredningen konstaterat kan det för att undvika oklarheter i regleringen beträffande denna grupp av barn behövas ett förtydligande. Regeringen anser att det är rimligt att asylsökande barn som bor i s.k. eget boende med en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd även i fortsättningen bör ha samma möjligheter till utbildning som andra asylsökande barn. Regleringen i 29 kap 1 § ska därför uttryckligen omfatta dessa barn.

Regeringens förslag innebär att rätten till utbildning för de grupper av asylsökande m.m. barn och ungdomar som här avses omfattar även fristående skolor, fristående förskoleklasser, fristående förskolor samt fritidshem och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman.

Konsekvenser av medlemskapet i EU och EU-rätten

Efter tillkomsten av skollagen (1985:1100) har Sverige blivit medlem i Europeiska unionen (EU). EU-rätten har därmed blivit en del av Sveriges nationella rättsordning. Enligt artikel 12 i EUF-fördraget är all diskriminering på grund av nationalitet förbjuden inom fördragets

tillämpningsområde. Av särskild betydelse för utbildningsområdet är rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen. Av detta följer att även de som inte är bofasta i Sverige men som omfattas av EU-rätten ska ha rätt till utbildning.

Vad gäller barn och ungdomar ska, enligt artikel 12 i rådets förordning, barnen till en medborgare i en medlemsstat som är eller har varit anställd i en annan medlemsstat få tillträde till denna stats allmänna skolor, lärlingsutbildning och yrkesskolekurser på samma villkor som medborgarna i denna stat, om barnen bor där. Medlemsstaterna ska vidare bemöda sig att göra det möjligt för dessa barn att delta i utbildningen under bästa möjliga förhållanden. Ett medlemsland kan således inte, enligt den praxis som utvecklats inom EU-rätten, upprätthålla krav på folkbokföring för att medge barn till arbetstagare som är unionsmedborgare eller medborgare i ett EES-land, rätt till utbildning i allmänna skolor.

EU-rätten och de därmed sammanhängande avtalen preciserar inte vilka skolformer eller motsvarande som rätten till utbildning avser. I artikel 7.2 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 anges att en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat, inom en annan medlemsstats territorium ska åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som värdlandets egna medborgare. Regeringen har ingen klar uppfattning om huruvida begreppet sociala förmåner i denna artikel kan anses omfatta rätt till förskola och fritidshem. Skollagskommittén ansåg dock att det, med hänsyn till syftet med rådets förordning och till att dåvarande EG-domstolen har gjort en vid tolkning av begreppet sociala förmåner, är rimligt att utgå ifrån att förskola och fritidshem omfattas av artikeln i fråga.

I artikel 7.3 i samma förordning anges vidare att en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat, inom en annan medlemsstats territorium även, med stöd av samma rättighet och på samma villkor som landets medborgare, ska ha tillgång till utbildning i yrkesskolor och omskolningscentra.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i skollagen förs in en bestämmelse om att den som har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen till följd av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, ska anses som bosatt i landet även om han eller hon inte är folkbokförd här. För denna personkrets ska inte anges någon begränsning vad gäller rätten till utbildning i olika skolformer. Det kan här nämnas att ett beslut av exempelvis en kommun om huruvida en person som tillhör aktuell personkrets har rätt till utbildning kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Barn till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES

Den ovan föreslagna regleringen i skollagen om rätt till utbildning i enlighet med EU-rätten m.m. omfattar även barn och ungdomar som är familjemedlemmar till medlemmar i främmande makts beskickningar från de länder som omfattas av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer. Även

familjemedlemmar till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES/Schweiz, bör ha en i skollagen lagfäst rätt till utbildning. Denna rätt föreslås dock avgränsas till att gälla barn och ungdomar i grundskola, obligatorisk särskola, specialskola, sameskola och motsvarande utbildningar, i enlighet med 2 § i förordningen (2007:81) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige.

Skollagskommittén föreslog att barn till beskickningsmedlemmar från länder även utanför EU/EES-avtalens tillämpningsområde också skulle ha rätt till utbildning i förskola, förskoleklass, fritidshem och gymnasieskola. Regeringen föreslår dock i nuläget inga förändringar i förhållande till de regler om rätt till utbildning som finns i förordningen (2007:81) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige, men anser att förutsättningarna bör ses över att utöka rätten till utbildning utöver de skolformer som omfattas av skolplikten, för barn till beskickningsmedlemmar från länder utanför EU/EES/Schweiz.

I även detta fall ska dock bestämmelserna flyttas från förordning till lag eftersom de avser rätten till utbildning.

Bemyndigande att utfärda föreskrifter om deltagande i utbildning

Regeringens förslag avser regleringen av rätten till utbildning m.m. för olika grupper. Dessutom behöver det även i fortsättningen finnas ett bemyndigande i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att utfärda föreskrifter om deltagande i verksamhet som omfattas av skollagens bestämmelser, för personer som inte omfattas av ovan redovisade bestämmelser om bosättning m.m. Detta bemyndigande motsvarar i princip det bemyndigande som finns i den nu gällande skollagens 15 kap. 5 §, men föreslås bli utvidgat till att omfatta alla verksamheter enligt skollagen oavsett huvudman.

33.3 Vissa definitioner

Regeringens förslag: Med en persons hemkommun ska i den nya skollagen avses den kommun som personen är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här, ska med hemkommun avses den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Med hemlandsting ska det landsting avses som hemkommunen hör till. Med utlandssvensk elev ska i lagen avses en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Det som i skollagens kapitel om grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna sägs om barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska även gälla dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld

eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska tillhöra personkretsen endast om de också har en utvecklingsstörning eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Norrköpings kommun* tillstyrker den del av förslaget som rör personkretsen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna. *Malmö kommun* efterfrågar förtydliganden om vilka anpassningar i ordinarie skolverksamhet som behöver göras för att elever med autism utan utvecklingsstörning ska ha en möjlighet att uppnå målen.

Skälen för regeringens förslag

I 1985 års skollags första kapitel finns i avsnittet *Gemensamma bestämmelser för det offentliga skolväsendet* vissa, för flera skolformer, gemensamma definitioner, vilka föreslås föras till denna lags avslutande kapitel Övriga bestämmelser.

Hemkommun, hemlandsting och utlandssvensk elev

Vad gäller skollagens definition av begreppet *hemkommun* instämmer regeringen i den bedömning som gjordes i den proposition som föregick 1985 års skollag (prop. 1985/86:10, s. 31), i vilken angavs att den generella rätten till utbildning också måste gälla personer som inte har en stadigvarande vistelseort, även om dessa fall måste betraktas som exceptionella och att det kan vara svårt att få till stånd en meningsfull skolgång i sådana fall. I sådana speciella fall bör det därför även i denna lag anges att med *hemkommun* avses den kommun i vilken personen för tillfället uppehåller sig.

Vidare definieras i detta sammanhang begreppen *hemlandsting* och *utlandssvensk elev*.

Personkretsen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna

Som utvecklats i avsnitten om Grundsärskolan, Gymnasiesärskolan och Särskild utbildning för vuxna föreslår regeringen att skolformerna grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna endast ska vara förbehållna elever med utvecklingsstörning samt dem som ska jämföras med utvecklingsstörda till följd av betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Det innebär att personer med autism eller autismliknande tillstånd endast kan tillhöra personkretsen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna, om personerna också har en utvecklingsstörning, eller om de också har en betydande och bestående begåvningsmässig

funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Eftersom den föreslagna bestämmelsen om personkretsen avser tre skolformer i denna lag, föreslås att den gemensamma definitionen tas med i detta avslutande kapitel.

33.4 Kommunens informationsansvar för ungdomar under 20 år

Regeringens förslag: Skyldigheten för en hemkommun att löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder, ska gälla även i nya skollagen. Kommunens skyldighet ska inte omfatta de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola eller på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskola eller motsvarande.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1 kap. 18 § 1985 års skollag finns en bestämmelse som reglerar kommunens skyldighet att löpande hålla sig informerad om de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år, och som inte genomför eller har fullföljt utbildning i gymnasie- eller gymnasiesärskolan – det s.k. kommunala informationsansvaret.

Bestämmelsen infördes år 2004 efter förslag i prop. 2004/05:2 *Makt att bestämma – rätt till välfärd* (s. 84–88) och innebar, enkelt uttryckt, att en reglering av kommunernas s.k. informationsansvar åter infördes i skollagen. Detta hade tidigare indirekt framgått av bestämmelserna om individuella program, men inte reglerats i en egen bestämmelse.

Gymnasieutredningen redovisade den 31 mars 2008 sina förslag till en reformerad gymnasieskola i betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* (SOU 2008:27). Betänkandet har remissbehandlats. Utredaren menade bl.a. (s. 567–578) att nuvarande konstruktion med individuella program innebär att problemen för de ungdomar som t.ex. inte vill gå i gymnasieskolan eller avbryter sina gymnasiestudier blir definierade som en fråga för utbildningsansvariga även om de inte kan lösas med utbildningsinsatser. Gymnasieutredningen föreslog att den nuvarande gymnasieskolans individuella och specialutformade program skulle avskaffas, och ersättas av insatser som på bättre sätt kan tillgodose de olika behov som de berörda ungdomarna har. Insatserna skulle, enligt utredaren, bestå av utbildningsformerna preparandår inom grundskolans ram samt individuella alternativ och programintroduktion inom gymnasieskolans ram. Samtidigt konstaterade Gymnasieutredningen att det trots olika insatser alltid kommer att finnas elever som av olika skäl vill byta utbildning, elever som helt avbryter sin utbildning eller ungdomar som över huvud taget inte söker till gymnasieskolan. Dessa ungdomar borde, enligt utredningen, erbjudas andra lämpliga åtgärder,

t.ex. inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret och den s.k. jobbgarantin (förordning 2007:813 om jobbgaranti för ungdomar som fyllt 16 men inte 25 år). Gymnasieutredningen föreslog ingen förändring i utformningen av den nuvarande skollagens bestämmelse om kommunalt informationsansvar med undantag för en teknisk förändring som innebär att hänvisningen till specialutformade program föreslogs utgå.

Utbildningsdepartementet har remitterat departementspromemorian *Särskilda program och behörighet till yrkesprogram* (U2009/5552/G). I promemorian föreslås att de särskilda programmen preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintrouktion ska ersätta dagens individuella program. I promemorian föreslås att elever som är behöriga till ett nationellt program endast vid synnerliga skäl ska kunna komma i fråga för studier på yrkesintroduktion eller individuellt alternativ. Detta innebär att det inte längre blir möjligt att utan synnerliga skäl hänvisa behöriga elever med studiesvårigheter eller elever som önskar byta program till individuella program vilken i sin tur gör att kraven på att gymnasieskolan inom ramen för de nationella programmen ska erbjuda lämpliga stödåtgärder understryks. En elev i gymnasieskolan som trots skolans insatser för att förhindra ett studieavbrott ändå avbryter sina studier, ska omfattas av kommunens informationsansvar.

I syfte att underlätta för elevens hemkommun att löpande hålla sig informerad föreslår regeringen i kapitlet om Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan att både fristående gymnasieskolor och kommuner som anordnar gymnasieutbildning för elever som hör hemma i andra kommuner, åläggs att anmäla när en elev slutar vid en gymnasieskola med annan huvudman än hemkommunen till den berörda elevens hemkommun. En sådan regel finns redan i dagens skollag för fristående grundskolor, och föreslås i avsnitt 11.4 om skolplikt m.m., föras till denna lag. Ett motsvarande förslag vad gäller gymnasieskolan framfördes även av Gymnasieutredningen (SOU 2008:27, s. 577).

Regeringens förslag om anmälan till hemkommunen när en elev slutar vid en gymnasieskola, liksom förordningen om jobbgaranti och Gymnasieutredningens förslag i dessa avseenden syftar till att förbättra förutsättningarna för den grupp ungdomar som avbryter sin gymnasieutbildning. Med tanke på att den nu gällande bestämmelsen om kommunalt informationsansvar i skollagen relativt nyligen har införts och att remissinstanserna inte hade några invändningar mot Gymnasieutredningens förslag i detta avseende, ser regeringen inga skäl att föreslå någon ändring i sak i nuvarande bestämmelse.

Regeringen vill dock i likhet med Gymnasieutredningen framhålla att informationsansvaret inte ensidigt bör definieras som en fråga för utbildningsansvariga, och att de erforderliga åtgärderna inte alltid behöver vara utbildningsinsatser. Samverkan med andra verksamheter, som socialtjänsten och de statliga arbetsmarknadsmyndigheterna är därför av vikt. Genom att bestämmelsen utgör en del av skollagen kan den också, liksom i dag, bli föremål för Statens skolinspektions tillsyn.

33.5 Bestämmelser om handläggning

Regeringens förslag: I nya skollagen ska det anges vilka föreskrifter i förvaltningslagen (1986:223) som är tillämpliga i ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman. I ärenden som kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär ska vissa ytterligare föreskrifter i förvaltningslagen tillämpas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* tillstyrker förslaget och menar att det stärker rättssäkerheten för eleverna. Det bör dock övervägas om bestämmelserna ska kompletteras med en skyldighet för fristående skolor att bevara handlingar i dessa ärenden då arkivlagstiftningen inte är tillämplig i dessa fall. Inga andra instanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Förvaltningslagen (1986:223) innehåller bestämmelser om förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden och domstolarnas handläggning av förvaltningsärenden. Den gäller dock inte handläggning av ärenden hos kommuner och landsting där besluten kan överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Däremot gäller förvaltningslagen i ärenden där beslut kan överklagas på annat sätt. Förvaltningslagen gäller inte heller enskilda som godkänts som huvudmän inom skolväsendet. Ett godkännande som enskild huvudman inom skolväsendet innebär att uppgifter som innefattar myndighetsutövning mot enskilda överlämnas till huvudmannen. Som exempel kan nämnas beslut om befrielse från obligatoriska inslag, disciplinära åtgärder och åtgärdsprogram. För att stärka elevernas rättssäkerhet anser regeringen därför att centrala handlägningsbestämmelser i förvaltningslagen om bl.a. enskilda parter rätt att meddela sig muntligen och få ta del av uppgifter, anteckning av uppgifter motivering av beslut, underrättelse om beslut och rättelse av skrivfel eller liknande ska gälla alla ärenden enligt skollagen som avser myndighetsutövning mot någon enskild, oavsett huvudman. Bestämmelserna ska således, tillämpas även i fristående förskolor, skolor och fritidshem i ärenden om t.ex. särskilt stöd, befrielse från obligatoriska inslag eller mottagande av elev.

I enlighet med principen om en så långt som möjligt gemensam reglering för alla skolformer, oavsett om huvudmannen är en kommun, ett landsting, staten eller en enskild bör förfarandet vid överklagande av beslut enligt skollagen följa samma regler. Det bör därför uttryckligen anges i skollagen att förvaltningslagens bestämmelser om formkrav, rättidsprövning m.m. ska tillämpas också i ärenden hos en enskild huvudman där rektorns eller huvudmannens beslut kan överklagas.

33.6 Talerätt

Regeringens förslag: Den som har fyllt 16 år ska ha rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt den nya skollagen. Denna rätt ska

också gälla ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare, liksom överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning, även om den sökande eller den klagande inte har uppnått 16 års ålder.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Barnombudsmannen* och *Älvsbyns kommun*. Även *Lunds universitet* ställer sig positivt till förslaget, men menar att talerätten ska gälla från 15 års ålder då denna gräns är vedertagen inom socialrätten. *Skellefteå kommun* avstyrker förslaget, då det enligt kommunen kan få långtgående konsekvenser och är ett olämpligt avsteg från myndighetsåldern. *Mjölby kommun* påpekar att talerätten kan få stora konsekvenser för den enskilda familjens ekonomi. *Centrala Studiestödsnämnden* anser att förslaget är långtgående och bör utredas vidare.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att elever och andra ges rätt att föra talan i ärenden och överklaga beslut enligt skollagen redan från och med det att de har fyllt 16 år. När det gäller ansökan till eller överklagande av beslut om utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska denna rätt också ges till elever och andra, oavsett om de har uppnått 16 års ålder eller inte. Den föreslagna bestämmelsen bör enligt regeringen omfatta även en omyndig person som inte är elev och som t.ex. överklagar ett beslut om att inte bli mottagen i gymnasieskolan.

Myndiga personer har alltid rätt att föra sin egen talan i mål och ärenden enligt skollagen. Vad gäller utbildning upp till gymnasienivå är eleverna dock i allmänhet i den åldern att det får anses naturligt att de företräds av vårdnadshavare. Gränsen för skolpliktens upphörande går vid 16 år, även om regeringen i kapitlet om Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning föreslår att skolplikten för de elever som inte slutfört högsta årskursen i grundskolan respektive specialskolan och inte uppnått målen, istället ska upphöra först ett år senare.

Den som påbörjar gymnasieutbildning har uppnått en ålder, ofta 16 år, som ligger nära myndighetsgränsen och har i regel blivit myndig när utbildningen avslutas. När det gäller andra skolformer än gymnasieskolan och gymnasiesärskolan kommer bestämmelsen troligen att bli aktuell främst i de fall då ungdomar som kommer till Sverige hellre vill delta i utbildning i svenska för invandrare än att gå i gymnasieskolan. De ska då kunna föra sin egen talan, något som även framhölls i departementsskrivelsen *Vuxenutbildningslag* (Ds 2055:33, s. 163).

Det förefaller därför enligt regeringen naturligt att en person får ansöka till nämnda utbildningar respektive överklaga beslut rörande dessa, även om hon eller han inte har uppnått myndighetsåldern. Inget hindrar naturligtvis att t.ex. en elev som av olika skäl inte vill eller har möjlighet att föra sin egen talan, företräds av vårdnadshavare. Regeringens förslag innebär också att, även om den som har fyllt 16 år har självständig talerätt, en vårdnadshavare kan träda in i processen vid sidan av och i

egenskap av företrädare för den omyndige eleven t.ex. genom att bestrida bifall till elevens överklagande eller genom att själv överklaga beslutet.

Barn och föräldrar måste i ärenden och mål enligt skollagen dock i de flesta fall anses ha gemensamma intressen i saken. Barnet intar ställning av part i förvaltningsrättslig mening i ett sådant mål eller ärende och vårdnadshavare företräder barnet med stöd av föräldrabalkens (1949:381) bestämmelser. Detta gäller enligt huvudregeln så länge barnet är omyndigt, dvs. i allmänhet till dess det har fyllt 18 år. Barnet har alltså vanligtvis inte rätt att ensamt föra talan, att självt yttra sig i ett ärende eller att få del av handlingar i ärendet. I stället är det vårdnadshavare som företräder barnet i dessa avseenden.

Genom den föreslagna bestämmelsen sänks den ålder till vilken vårdnadshavare företräder barnet i de nu angivna hänseendena, från 18 till 16 år. Efter den åldern är barnet således att anse som självständig part, ibland dock alltjämt vid sidan av vårdnadshavare (jfr. prop. 1979/80:1 om socialtjänsten, del A, s. 408). När det är frågan om ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare liksom överklagande av beslut om en sådan utbildning, kan barnet dessutom anses som självständig part vid en lägre ålder än 16 år.

Genom regeringens förslag om talerätt för den som har fyllt 16 år, kan förfarandet inför Skolväsendets överklagandenämnd ibland bli mer komplicerat än i dag genom att det kan få karaktären av en flerpartsprocess. Regeringen menar ändå att den ökade rättssäkerhet som följer av den utökade talerätten väl motiverar förslaget.

33.7 Samverkan och anmälan till socialnämnden

Regeringens förslag: Huvudmannen för verksamhet som avses i nya skollagen och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter ska de begränsningar gälla som följer av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Stockholms kommun* stödjer förslaget, men vill se ett system där förskola eller skola och de sociala myndigheterna arbetar sida vid sida. Även *Barnombudsmannen* tillstyrker förslaget och anser att bestämmelsen bör ges en mer framträdande plats i lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1 kap 2 a § 1985 års skollag finns en bestämmelse som reglerar skyldigheten för skolan samt förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg att på socialnämndens initiativ samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Bestämmelsen tillkom efter förslag i propositionen om *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* (prop. 2002/03:53). Bestämmelser som reglerar

Samverkan mellan olika samhällsorgan vad gäller barn i utsatta situationer infördes, förutom i skollagen, samtidigt i socialtjänstlagen (2001:453), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998:531). I polislagen (1984:387) fanns redan en bestämmelse som reglerar polisens skyldighet att samverka med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten. Socialtjänsten har huvudansvaret för att samverkan kommer till stånd.

Regeringen delar den bedömning som gjordes i prop. 2002/03:53 att förskolan, skolan och fritidshemmet är naturliga delar av barnets vardag och att det inte minst är här som barn som får illa eller riskerar att fara illa bör bli upptäckta för att i ett tidigt skede få den hjälp och det stöd de kan behöva. Bestämmelsen om samverkan med socialnämnden m.m. bör därför finnas med även i denna lag. Regeringens förslag innebär att skyldigheten att samverka avser såväl huvudmannen, vare sig denne är offentlig eller enskild, som all anställd personal.

Bestämmelsen innehåller liksom tidigare även en hänvisning till skyldigheten att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

33.8 Tystnadsplikt

Regeringens förslag: Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, fritidshem eller förskoleklass eller inom annan pedagogisk verksamhet med enskild huvudman och enskilt bedriven utbildning i kriminalvårdsanstalt ska inte få obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Detsamma ska gälla den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt. Han eller hon ska inte heller få obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

För det allmännas verksamhet ska bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gälla.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: För det offentliga skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet med offentlig huvudman gäller offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om tystnadsplikt. För annan verksamhet än den offentliga krävs särskilda bestämmelser om tystnadsplikt.

Föreskrifter om tystnadsplikt finns i den nu gällande skollagen för enskilt bedriven förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass och fristående skolor, samt för utbildningsverksamhet i form av entreprenad i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan (entreprenadlagen). Regeringen föreslår att dessa föreskrifter

sammanförs i en gemensam paragraf, vilken omfattar all enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen.

Genom bestämmelsens utformning klargörs att personer som är verksamma vid fristående förskola, fristående fritidshem eller fristående förskoleklass eller inom annan pedagogisk verksamhet med enskild huvudman omfattas av motsvarande tystnadsplikt som gäller i dag. När det gäller annan verksamhet med enskild huvudman, t.ex. grundskola, gymnasieskola eller motsvarande skolformer, motsvarar tystnadsplikten i princip den som regleras i kap. 9 § 16 a om fristående skolor i 1985 års skollag. I sammanhanget kan erinras om att det, enligt regeringens förslag till ny skollag är lägeskommunen som framgent kommer att vara huvudman för sådan särskild undervisning som ges till elever i grund-, grundsär-, special-, same-, gymnasie- och gymnasiesärskolan som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution. Därmed kommer huvudmannen för sådan undervisning automatiskt att omfattas av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om tystnadsplikt.

Tystnadsplikt i verksamheter med enskild huvudman regleras enligt nuvarande lagstiftning som nämnts även i entreprenadlagen (1993:802). Eftersom den föreslagna nya bestämmelsen även omfattar tystnadsplikt i entreprenadverksamhet behövs ingen särskild föreskrift om tystnadsplikt i det föreslagna kapitlet om utbildning på entreprenad m.m.

33.9 Riksinternatskolor

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter för riksinternatskolor som får avvika från övriga bestämmelser i den nya skollagen.

Regeringens bedömning: Riksinternatskolor bör inte regleras som en särskild utbildningsform i den nya skollagen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning och förslag.

Remissinstanserna: *Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket* och *Grennaskolan* avstyrker att riksinternatskolor inte längre ska utgöra en särskild utbildningsform. Enligt skolorna saknas en analys av förslagets konsekvenser och det framhålls också att utbildningen har en sådan särart och omfattar en så stor del av elevernas tillvaro att den bör, liksom i nuvarande skollag, utgöra en egen skolform.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Även om det i dag bara finns tre riksinternatskolor i landet – *Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket* (SSHL), *Lundsbergs skola* och *Grennaskolan* – är dessa skolor en sedan länge etablerad form för utbildning motsvarande grund- och gymnasieskola. Läsåret 2007/08 fanns det totalt 791 elever på grund- och gymnasienivå vid dessa skolor (varav något fler, 53 procent, män).

En av de grundläggande ambitionerna bakom förslaget till en ny och modern skollag är att regleringen i högre utsträckning ska vara gemensam för olika utbildningsformer och olika huvudmän. Olika utbildningsformers specifika inriktning och särart motiverar emellertid vissa avvikelser från denna målsättning.

Riksinternatskolor utgör enligt 1985 års skollag en särskild utbildningsform utanför det offentliga skolväsendet och vid sidan av de fristående skolorna. Regler om riksinternatskolor finns, förutom i skollagen, i en särskild förordning (1991:1080). Genom olika hänvisningar i dessa författningar kan utläsas att riksinternatskolorna redan i dag omfattas av större delen av de grundläggande regler som gäller för grund- och gymnasieskolan. Med hänsyn till den ovan nämnda ambitionen föreslår regeringen därför att riksinternatskolorna inte längre ska utgöra en särskild utbildningsform utan i stället utgöra grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, vilket även framgår av avsnittet om Vissa särskilda utbildningsformer. Förslaget innebär regleringsmässigt, men inte i sak, en avsevärd förändring för riksinternatskolorna i förhållande till i dag. De materiella förändringar som blir följden överensstämmer med vad som föreslås gälla för de fristående skolorna, dvs. att alla bestämmelser i lag, förordning (inklusive läroplaner) och andra föreskrifter i framtiden också kommer att gälla för riksinternatskolorna. Eftersom de blir en del av grund- eller gymnasieskolan kommer utgångspunkten alltså att bli att de allmänna reglerna för respektive skolform gäller även för riksinternatskolorna, om inte annat anges.

I dag finns enligt den nämnda förordningen om riksinternatskolor möjlighet för regeringen att efter ansökan från en riksinternatskola besluta om avvikelser från gällande föreskrifter. Dessa bestämmelser är tämligen diffus formulerade, och regeringen har ingen klar bild av i vilken utsträckning de har tillämpats. I syfte att tydliggöra regleringen av riksinternatskolorna, föreslår regeringen att det i denna lag tas in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att vid behov meddela föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor, som får avvika från bestämmelserna i skollagen. Det kan t.ex. vara fråga om föreskrifter om mottagande och urval samt bidrag och villkor för statsbidrag för riksinternatskolor. Föreskrifterna kan också innebära undantag från de övriga regler som gäller för grund- och gymnasieskolor. Dessa möjligheter till särskilda undantagsföreskrifter är motiverade utifrån riksinternatskolornas speciella ställning i utbildningssystemet.

33.10 International Baccalaureate (IB)

Regeringens förslag: En elevs hemkommun ska vara skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten ska dock bara gälla utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och bara om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten. Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning betalas med ett belopp som Statens skolverk beslutar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt riksdagens beslut (prop. 1992/93:158, bet. 1992/93:UbU12, rskr. 1992/93:329) om skolans internationalisering får en kommun vid sidan av sin gymnasieskola, liksom en fristående skola, anordna International Baccalaureate (IB). Utbildningen kan enligt såväl den nuvarande skollagens 10 kap. som enligt regeringens förslag till denna lag även erbjudas av en riksinternatskola. International Baccalaureate, som alltså kan anordnas av såväl en offentlig som en enskild huvudman, är en internationell utbildning som kan ges under förutsättning att skolan är auktoriserad av IBO – International Baccalaureate Organisation. Såväl offentliga som enskilda huvudmän har under vissa förutsättningar, bl.a. att utbildningen är godkänd av IBO, rätt till statsbidrag för den särskilda avgiften till IBO. Utbildningen leder fram till en examen som är godkänd för inträde till universitet i alla länder som har valt att jämställa IB-examen med nationella examina. Utbildningen följer en internationell läroplan som utformats av IBO, vilket innebär att utbildningen ser i stort sett likadan ut i alla de länder där den erbjuds.

En hemkommun har skyldighet att ersätta kostnader för en elev som går en utbildning som leder fram till International Baccalaureate, enligt bestämmelser i 5 kap. 1985 års skollag. För internationella skolor, vilka enligt regeringens förslag ska regleras som en särskild utbildningsform, finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning. Detta utvecklas i avsnitt 28 Särskilda utbildningsformer.

33.11 Överlämnande av betygshandlingar

Regeringens förslag: Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska vara skyldig att överlämna slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan är belägen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Enligt arbetsgruppens förslag skulle betygshandlingar överlämnas till elevens hemkommun.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av *Statens skolverk*, som framhåller att förslaget ökar rättssäkerheten för elever i fristående skolor. Det stöds även av *Friskolornas riksförbund*, *Verket för högskoleservice (VHS)* samt *Gotlands* och *Svenljunga kommuner*. *Gotteborgs kommun* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* framhåller dock att förslaget innebär ökade kostnader för kommunerna som bör ersättas enligt finansieringsprincipen. SKL och *Kunskapsskolan i Sverige AB* menar i likhet med regeringen att det är enklare och mindre resurskrävande om betygshandlingarna överlämnas till lägeskommunen i stället för hemkommunen.

Skälen för regeringens förslag

Fristående skolor omfattas, till skillnad från skolor med offentliga huvudmän, varken av offentlighetsprincipen eller av skyldigheten att arkivera handlingar enligt arkivlagen (1990:782). Handlingar i fristående skolor är således inte allmänna eller offentliga. De fristående skolornas huvudmän omfattas inte heller av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Som angetts ovan i detta kapitel föreslås att det i denna lag ska införas en gemensam paragraf, som reglerar tystnadsplikten i all enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen.

Elever i fristående skolor har ett självklart intresse av att exempelvis betygshandlingar bevaras under viss tid. En elev som förlorar t.ex. ett betygsdokument kan inte, med stöd av nu gällande lagstiftning, räkna med att det går att få en kopia av detta genom att vända sig till den skola där det utfärdades, om skolan inte har en offentlig huvudman. Regeringen anser att elever i fristående skolor bör ha samma möjligheter som elever i offentliga skolor att i efterhand kunna begära ut uppgifter om genomförd skolgång, om t.ex. originalbetyget går förlorat. Bevarandet av framför allt slutbetyg från någon av de obligatoriska skolformerna och motsvarande handlingar från utbildning på gymnasienivå är således av stor betydelse med hänsyn till elevernas rättssäkerhet.

Skolverket och Riksarkivet har också påtalat behovet av arkivregler för vissa handlingar i fristående skolor, bl.a. betygshandlingar, åtgärdsprogram samt beslut i elevvårdsärenden (skrivelse till Utbildningsdepartementet 2000-10-04). Regeringen har strävat efter att utveckla en så långt möjligt gemensam reglering för offentliga och fristående skolor. Samma slags dokument kommer att finnas i skolorna oavsett vem som är huvudman för skolan. Regeringen anser att det behövs en reglering av enskilda skolors bevarande av handlingar. Det finns i princip två huvudmodeller för att åstadkomma detta.

En modell innebär att vissa handlingar hos fristående skolor jämställs med handlingar hos kommunala myndigheter. Därigenom skulle handlingarna bli allmänna och de kommunala arkivmyndigheterna skulle få tillsyn över dem. Regleringen skulle kunna ske genom att vissa angivna handlingar i fristående skolor omfattas av tryckfrihetsförordningens, sekretesslagens och arkivlagens bestämmelser. Tekniskt skulle detta kunna genomföras genom en ändring i offentlighets- och sekretesslagen (bilagan till 1 kap. 8 § sekretesslagen). Fördelen med en sådan modell är bl.a. att den löser den rättssäkerhetsproblematik som beskrivits ovan, samtidigt som den tillförsäkrar allmänheten insyn i verksamheten. Lösningen är lagstiftningstekniskt enkel då det endast handlar om att utöka tillämpligheten av ett redan färdigt system för handlingsoffentlighet, sekretess och arkiveringsskyldighet. Skolverket och Riksarkivet har förordat en sådan lösning i ovan nämnda skrivelse. Liknade system finns för högskolor som drivs i privaträttslig form.

Regeringen menar att handlingsoffentlighet i princip bör gälla när offentlig förvaltning anförtros fristående skolor, i vart fall i ärenden som har karaktär av myndighetsutövning. Den föreslagna modellen skulle dock innebära stora förändringar för fristående skolor med ett helt nytt

system och ökad administration. Den dåvarande regeringen anförde också i propositionen *Demokrati för det nya seklet* (prop. 2001/02:80) att det inte är en framkomlig väg att lagstifta om handlingsoffentlighet även för privatägda företag. Det var enligt den dåvarande regeringen möjligt att ett privat företag faktiskt skulle avstå från att upprätta vissa handlingar, om dessa skulle komma att bli offentliga. Regeringen delar denna uppfattning.

Den andra principiella lösningen skulle vara att huvudmannen för en fristående skola ska bli skyldig att lämna in vissa handlingar till kommunen där den fristående skolan är belägen.

Elevers rättssäkerhet vad gäller tillgång till betygshandlingar från fristående skolor behöver stärkas. Som ovan nämnts är det regeringens uppfattning att det inte är lämpligt att lagstifta om handlingsoffentlighet även för privatägda företag. Att hänvisa till de betygsuppgifter med personnummer som årligen samlas in av Statistiska Centralbyrån (SCB) som underlag för bl.a. betygsstatistik på såväl grundskole- och gymnasienivå samt för de ansöknings- och antagningsförfaranden som ombesörjs av Verket för högskoleservice (VHS), är på grund av datainsamlingsprocedurer och sekretessbestämmelser inte heller någon framkomlig väg för att lösa frågan om arkivering av betygshandlingar för elever i fristående skolor.

Regeringen föreslår i stället en ny bestämmelse i skollagen som ålägger huvudmannen för fristående skolor att överlämna slutbetyg eller motsvarande betygsdokument för gymnasieskolan till den kommun där skolan är belägen. Den föreslagna bestämmelsen bör endast avse fristående skolor i vilka betyg sätts. Genom regeringens förslag kommer de till lägeskommunen överlämnade betygshandlingarna att omfattas av offentlighetsprincipen enligt tryckfrihetsförordningen, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och arkivlagen (1990:782), samtidigt som den administrativa hanteringen inte blir alltför omfattande, vare sig hos de överlämnande fristående skolorna eller de mottagande kommunerna.

Särskilt om personuppgiftslagen

Ett grundläggande krav enligt personuppgiftslagen (1998:204) är att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in. Detta krav gäller naturligtvis också den information som lämnas över från skolorna i enlighet med regeringens förslag.

Användning av dokumentation som rör enskilda elever har ökat i skolan. Genom ändringar i 8 § personuppgiftsförordningen (1998:1191) har regeringen öppnat upp för viss hantering av känsliga uppgifter i statliga och kommunala myndigheters verksamhet. För de skolor som har offentlig huvudman innebär detta att det numera finns författningsstöd för att behandla känsliga uppgifter i ärenden om upprättande av åtgärdsprogram, handläggning av ärenden om stödåtgärder eller ärenden om skolskjuts. Men när det gäller verksamhet som inte kan ses som ärendehandläggning t.ex. lärarens minnesanteckningar, uppgifter i mobbningsituationer, register för skolskjuts, skolkurators anteckningar, register för specialkost, administrativa elevregister m.m., finns inget

författningsstöd för att behandla känsliga personuppgifter. Det som står till buds är samtycke från eleven eller att uppgifterna behandlas manuellt.

33.12 Övriga bemyndiganden

Regeringens förslag: Regeringen, eller i förekommande fall den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om

- organisation av skolväsendet, huvudmännens befattning i övrigt med utbildning som avses i denna lag samt om ledamöter i samverkansorgan m.m.,
- samverkan mellan olika skolformer eller mellan en skolform och en annan utbildningsform,
- försöksverksamhet inom skolväsendet,
- medgivande till enskilda att sätta betyg, anordna prövning och utfärda betyg,
- skyldighet för huvudmannen för enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten,
- vite för den som inte följer bestämmelsen om skyldighet att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten,
- bestämmandet av kommunens bidrag till fristående förskolor och fristående skolor och skyldighet för kommunen att lämna uppgifter som behövs för beslut om bidrag och uppgifter om hur bidraget har beräknats, samt
- undantag från bestämmelser om utformning, omfattning och förläggning av utbildning eller annan verksamhet, som behövs för att tillförsäkra barn och elever utbildning eller annan verksamhet som de har rätt till enligt lagen vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheten att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet denna lag. Sådana föreskrifter ska vara tidsbegränsade.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1985 års skollag finns i 15 kap. §§ 1–4, 8 och 11 andra och tredje styckena vissa övriga bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Dessa bemyndiganden föreslås överföras till denna lag, i förekommande fall med erforderliga justeringar. Dessa justeringar innebär i princip att de aktuella bemyndigandena i den nya skollagen även omfattar enskilda huvudmän för i denna lag reglerade verksamheter. Motivet till detta är att de genomgripande förändringar som har skett inom skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna sedan tillkomsten av 1985 års skollag, innebär att även enskilda huvudmän i framtiden kan bedriva ett flertal skolformer. Bemyndigandena avser alltså såväl offentliga som enskilda huvudmän, och utbildning för både barn, ungdomar och vuxna.

De bemyndiganden som här avses gäller möjlighet att meddela

- ytterligare föreskrifter om organisation, huvudmännens befattning i övrigt med utbildning samt om ledamöter i samverkansorgan m.m.,

- föreskrifter om samverkan mellan olika skolformer eller mellan en skolform och en annan utbildningsform,
- föreskrifter om anordnande av försöksverksamhet,
- medgivande till enskilda att sätta betyg, anordna prövning och utfärda betyg,
- föreskrifter om skyldighet för huvudmannen för en i lagen reglerad verksamhet med enskild huvudman att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten,
- föreskrifter om vitesföreläggande för den som inte följer bestämmelsen om skyldighet att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten samt
- föreskrifter om bestämmandet av det bidrag kommunerna är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor samt om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter som behövs för beslut om bidrag och uppgifter om hur bidraget har beräknats (se prop. 2008/09:171, Offentliga bidrag på lika villkor).

Vidare införs ett bemyndigande för regeringen att, i vissa extraordinära situationer när det inte är möjligt att tillförsäkra barnen och eleverna den utbildning eller verksamhet de ska erbjudas enligt skollagen, meddela nödvändiga föreskrifter som kan innehålla undantag från lagens regler om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Avsikten är att sådana undantagsföreskrifter ska kunna meddelas i sådana mycket allvarliga situationer när undervisning eller annan verksamhet måste ställas in för viss tid, till exempel för att förhindra smittspridning eller för att en betydande del av personalen insjuknat vid en epidemi. Syftet med sådana föreskrifter ska vara att göra det möjligt för barnen eller eleverna att få del av den utbildning eller den verksamhet som skollagen tillförsäkrar dem. Det låter sig svårligen göras att förutse exakt vilka bestämmelser som det kan bli aktuellt att göra undantag från. Föreskrifternas giltighetstid bör vara begränsad. Behövs mer varaktiga regeländringar, bör regeringen vända sig till riksdagen med förslag till lagändringar.

34 Hävande av riksdagsbindningar

Regeringens förslag: Riksdagens tidigare ställningstaganden i frågor som vid ikraftträdandet av denna lag avses regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller en myndighet under regeringen, ska inte längre gälla.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen lämnade inte något förslag i frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat frågan.

Skälen för regeringens förslag: I samband med omfattande ändringar i 1985 års skollag som trädde i kraft den 1 juli 1991 (prop. 1990/91:115, bet. 1990/91:UbU17, rskr. 1990/91:357) beslutade riksdagen att häva tidigare s.k. riksdagsbindningar som fanns bakom olika bestämmelser i

skolformsförordningarna och andra förordningar som rörde skolans verksamhet.

Sedan dess har en rad olika frågor som regleras i förordning på nytt blivit föremål för ställningstaganden från riksdagens sida. Beroende på hur dessa har utformats anses de mer eller mindre bindande för utformningen av förordningsregleringen. Sammansatta bildar de ett svåröverskådligt system av riksdagsbindningar.

Regeringens förslag till ny skollag innebär att vissa frågor som i dag regleras i förordning i stället regleras i skollagen, t.ex. betyg. Utgångspunkten för regeringens förslag är att de frågor som bedöms som så principiellt viktiga att de bör bli föremål för riksdagens ställningstagande ska regleras i lag och inte i förordning. Även med denna utgångspunkt behöver dock en ny skollag kompletteras med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det bör då inte finnas något utrymme för oklarhet huruvida äldre riksdagsbindningar i frågor som regleras i författning på lägre nivå än lag behöver beaktas. Därför bör de riksdagsbindningar som hänger samman med den nuvarande lagstiftningen hävas.

35 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den föreslagna skollagen ska tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt lagen från och med den 1 juli 2011. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska tas in i en särskild lag om införande av skollagen. Lagarna ska träda i kraft den 1 juli 2010. I fråga om vuxenutbildning ska dock den föreslagna skollagen tillämpas på utbildning från och med den 1 juli 2012.

Ett godkännande av en fristående skola enligt gällande regler ska fortsätta att gälla som ett godkännande av huvudmannen enligt den nya skollagen, om skolan har förklarats berättigad till bidrag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla. Motsvarande ska gälla för godkännanden och beslut om bidragsrätt för andra verksamheter med enskild huvudman.

Elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, som har påbörjat sin utbildning enligt nu gällande bestämmelser, ska under en övergångstid få slutföra sin utbildning enligt de förutsättningar som gällde när utbildningen påbörjades. Motsvarande ska gälla för elever i vuxenutbildningen.

För de fristående skolor med kommunalt ägande som har godkänts eller förklarats ha rätt till bidrag enligt 1985 års skollag ska 2 kap. 7 § skollagen inte tillämpas före den 1 januari 2012.

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar utbildning för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 eller 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen bestämmelserna i 2 kap. 3 § första och andra styckena samt 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för bestämmelserna i 2 kap. 12, 17 och 18 §§ i den nya skollagen.

Första stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. Vissa övergångsbestämmelser till ändringar i den gällande skollagen ska fortsätta att gälla.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslogs dock att den föreslagna skollagen skulle tillämpas även på vuxenutbildning från och med den 1 juli 2011.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Statens skolverk* anser att sådana elever som går i årskurs 9 i grundskolan bör ha möjlighet att genomgå prövning enligt äldre bestämmelser. Skolverket påtalar att det inte är ovanligt att elever i gymnasieskolan har kurser kvar efter tre år och anser att det bör finnas möjlighet för både offentliga och fristående skolor att anordna kurser enligt det gamla systemet under ytterligare ett år efter den 1 juli 2013.

Utredarens förslag i SOU 2008:52: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal av remissinstanserna har berört frågan om övergångsregler. *Lunds universitet* framför att det behövs en flexibel övergång till de nya reglerna.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag till ny skollag är ett mycket omfattande lagstiftningsarbete, som kommer att påverka ett stort antal huvudmäns verksamhet. Huvudmännen och berörda myndigheter måste få tillräcklig tid att implementera den nya lagstiftningen. Den föreslagna skollagen bör därför tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt lagen från och med den 1 juli 2011. Det behövs relativt omfattande övergångsbestämmelser för att undvika tillämpningsproblem och för att samordna den föreslagna skollagen med andra reformer som genomförs genom ändringar i 1985 års skollag. Det är lämpligt att samla övergångsbestämmelserna i en särskild lag om införande av den nya skollagen. För att ansökningar om godkännande m.m., som avser utbildning eller annan verksamhet som ska starta den 1 juli 2011 eller senare, ska kunna prövas enligt de nya reglerna bör lagarna träda i kraft den 1 juli 2010.

En nyhet i regeringens förslag till ny skollag är att rätten till bidrag för enskilda huvudmän inom skolväsendet ska följa direkt av beslutet om godkännande utan att ett särskilt beslut fattas om rätt till bidrag. En förutsättning för att ett godkännande enligt den gällande skollagen ska fortsätta att gälla som ett godkännande enligt den föreslagna skollagen bör vara att skolan har förklarats berättigad till bidrag. Om en fristående skola är godkänd enligt gällande regler, utan att ha förklarats berättigad till bidrag, kommer godkännandet att upphöra att gälla när den nya skollagen ska börja tillämpas. Någon sådan fristående skola finns dock inte i dag. Motsvarande bör gälla i fråga om förskoleklass samt förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg med enskild huvudman.

I fråga om gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör utgångspunkten vara att elever i dessa skolformer får slutföra sin utbildning under de

förutsättningar som gällde när utbildningen påbörjades. Detsamma bör gälla för elever i kommunal vuxenutbildning och övriga skolformer för vuxna. I grundskolan och motsvarande skolformer bör elever som redan har fått betyg i årskurs 8 under läsåret innan den nya skollagen börjar tillämpas, under nästa läsår ha möjlighet att slutföra utbildningen och få betyg enligt äldre bestämmelser.

I övrigt hänvisas till författningskommentaren.

I betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52) finns få förslag till övergångsregler. Flertalet av dessa hängde samman med det legitimationssystem som utredaren föreslog och berörs därför inte här.

Utredaren föreslog att personer som anställts utan tidsbegränsning trots att de inte har en lärarutbildning ska anses behörig för den undervisning som han eller hon har anställts för t.o.m. utgången av vårterminen 2018. Under denna tid skulle personerna erbjudas vidareutbildning som skulle tillhandhållas av staten. Regeringen anser i stället att lärare som inte har en lärarexamen, men som anställts tills vidare, även framgent ska få fortsätta sin anställning och de ska få användas för undervisningen enligt skollagens nuvarande regler t.o.m. juni 2015. Under denna tid är det möjligt för huvudmannen att se till att läraren eller förskolläraren påbörjar och går den utbildning som krävs för att senare ha en utbildning som står i överensstämmelse med de nya reglerna.

Dessutom föreslår regeringen att lärare som används för undervisning som de inte har utbildning för ska få fortsätta med detta t.o.m. juni månads utgång 2015 i enlighet med nu gällande skollag, dvs. de ska ha en utbildning som i huvudsak är inriktad mot den undervisning de ska bedriva. Därefter måste huvudmannen se till att lärare primärt används för undervisning som de har en utbildning för. Endast med stöd av undantagsregler kan dessa lärare efter 2015 användas för annan undervisning.

36 Ändringar i annan lagstiftning

36.1 Offentlighets- och sekretesslagen

36.1.1 Sekretess inom elevhälsa och annan elevstödjande verksamhet

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan i elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Sekretess ska gälla för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i särskild elevstödjande verksamhet i övrigt, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men om uppgiften röjs.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget. *Statens skolinspektion* anser att den föreslagna regleringen lämnar utrymme för tolkningar och att det finns en risk för en förskjutning av reglernas tillämpning.

Skälen för regeringens förslag: Inom Regeringskansliet pågår beredning av ett direktiv till en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om sekretess inom skolväsendet. I avvaktan på utredarens förslag bör gränserna för sekretessen i de verksamheter som regleras i den föreslagna skollagen vara oförändrade. Detta innebär att sekretessen inom skolväsendet för barn och ungdomar i huvudsak bör vara begränsad till uppgifter i det som i dag betecknas som elevvårdande verksamhet, samt till uppgifter i ärenden om tillrättaförande av en elev eller avskiljande av en elev från vidare studier. Offentlighets- och sekretesslagens terminologi och systematik bör emellertid anpassas till den föreslagna skollagen.

Uppgifter om enskildas personliga förhållanden hos den offentliga skolhälsovården (skolläkare och skolsköterska) omfattas i dag av hälso- och sjukvårdssekretessen enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I 23 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen görs i dag åtskillnad mellan å ena sidan uppgifter hos psykolog eller kurator (den särskilda elevvården) och å andra sidan uppgifter i den elevvårdande verksamheten i övrigt. Till den övriga elevvården räknas i dag de elevvårdande insatser som vidtas av all annan skolpersonal än psykologer och kuratorer, t.ex. specialpedagoger, klassföreståndare, ämneslärare och studie- och yrkesvägledare.

Lagregleringen om sekretess i utbildningsverksamhet bör vara utformad i överensstämmelse med den terminologi och systematik som används i skollagstiftningen. Enligt den föreslagna skollagen ska det finnas elevhälsa inom förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. För elevhälsans medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Till följd av förslaget om elevhälsa bör dagens reglering om sekretess hos psykolog eller kurator ersättas med bestämmelser om sekretess i elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats. Härigenom uppnås en överensstämmelse med den föreslagna skollagens bestämmelser om elevhälsa. För den del av elevhälsan som avser psykologiska eller psykosociala insatser innebär detta inte någon ändring i sak. Även i den del av elevhälsan som avser specialpedagogiska insatser kan det förekomma särskilt känsliga uppgifter om t.ex. en enskild elevs fysiska eller psykiska hälsa eller sociala förhållanden. Sådana uppgifter kan till sin art vara lika känsliga som uppgifter som förekommer hos psykolog eller kurator. Dessa omständigheter talar för att sträng sekretess med omvänt skaderekvisit bör gälla även i den del av elevhälsan som avser specialpedagogiska insatser. För en sådan lösning talar även det praktiska behovet av samordning med skollagstiftningen. Enligt den föreslagna skollagen ska elevhälsan omfatta personal med medicinsk, psykologisk, psykosocial och specialpedagogisk kompetens. Samtliga dessa personalkategorier

omfattas i dag av sekretess med omvänt skaderekvisit med undantag för personal med specialpedagogisk kompetens.

36.1.2 En sekretessbrytande bestämmelse

Regeringens förslag: Den del av elevhälsan som avser medicinska insatser ska trots sekretess kunna lämna uppgifter om en elev till elevhälsan eller till särskild elevstödande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det är nödvändig att uppgiften lämnas för att eleven ska få nödvändigt stöd.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget. Flera instanser som tillstyrker förslaget, bl.a. *Statens skolinspektion*, *Socialstyrelsen*, *Malmö kommun* och *Riksföreningen för skolsköterskor*, framhåller att tillämpningen bör vara restriktiv. Socialstyrelsen anser att det inte framgår av bestämmelsen att den är avsedd för rena undantagsfall. Skolinspektionen anser att bestämmelsen bör formuleras om för att ge uttryck för den restriktivitet som framgår av motiven. Även *Vallen-tuna kommun* tillstyrker förslaget, men efterlyser tydligare vägledning för tillämpningen. *Riksdagens ombudsmän (JO)* ställer sig tveksam till förslaget. Enligt JO har det inte i detta ärende framkommit att sekretessen i praktiken innebär sådana problem att en inskränkning är motiverad. JO förordar att frågan överlämnas till den utredare som avses få i uppdrag att utreda frågor om sekretess inom skolväsendet. *Sveriges läkarförbund* är tveksam till om de skäl som anges är tillräckliga för sekretessgenombrott. *Svenska skolläkarföreningen* avstyrker förslaget och framhåller att det torde vara relativt få fall där samtycke inte kan nås. Föreningen anser att förtroendet för skolhälsovården riskerar att skadas och att annan hälso- och sjukvård kan tveka att delge skolhälsovården viktig information. *Kammarrätten i Stockholm* föreslår att ordet "elevhälsa" ersätts med "verksamhet inom elevhälsa".

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller sekretess mellan skolhälsovårdens personal (skolläkare och skolsköterska) och övrig skolpersonal. För skolhälsovården gäller samma sekretess som för annan hälso- och sjukvård. Enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Med hänsyn till patientens integritet är sekretessen sträng och i huvudsak undantagslös. Det finns emellertid vissa möjligheter att lämna sekretessbelagda uppgifter under särskilda omständigheter. Ett exempel är uppgiftslämnande till en annan myndighet inom hälso- och sjukvården eller till socialtjänsten om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne inte har fyllt arton år (25 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen). Det bör i sammanhanget påpekas att det inte är fritt fram för personalen att inom en myndighet eller, i förekommande fall, inom en självständig verksamhetsgren inom en myndighet, lämna uppgifter som omfattas av sekretess till varandra. Justitieombudsmannen (JO) har i

detta avseende bl.a. uttalat att det torde stå klart att en befattningshavare inte har någon obegränsad frihet att lämna uppgifter som omfattas av sekretess till sina arbetskamrater. Å andra sidan är det tydligt att sekretess inte heller kan utgöra hinder mot att en handläggare rådfrågar andra befattningshavare om ett ärende, åtminstone inte om det framstår som objektivt försvarbart. Vidare måste uppgifter fritt kunna lämnas till dem som på ett eller annat sätt deltar i beredandet och avgörandet av ett ärende (JO 1983/84 s. 262).

Utredningen om offentlighet och sekretess i skolan (U 2002:10) lämnade i sitt betänkande *Sekretess i elevernas intresse* (SOU 2003:103) förslag till en sekretessbrytande bestämmelse som skulle göra det möjligt att trots sekretess lämna uppgift från elevhälsoverksamhet som avser medicinsk insats eller omvårdnad till annan elevhälsoverksamhet inom samma myndighet. Utredningen utformade sitt förslag efter förebild av den bestämmelse om sekretessgenombrott mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten, som numera finns i 25 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), och ansåg att den föreslagna bestämmelsen borde få motsvarande mycket begränsade tillämpningsområde. Enligt utredningens bedömning förekommer rättsliga hinder mot samarbete på grund av sekretess mellan skolhälsovårdens personal och den övriga personal som arbetar med elevvårdsverksamhet. Den ansåg därför att det finns behov av undantag från sekretessen. Enligt vad utredningen erfor kan det uppstå situationer där uppgifter hos en skolläkare eller skolsköterska är av sådan betydelse för att adekvata åtgärder ska kunna vidtas inom elevhälsan, att den övriga personalen inte kan utföra sina arbetsuppgifter på ett ändamålsenligt sätt utan tillgång till uppgifterna. Som exempel kan nämnas att en elev har drabbats av en skada eller sjukdom som påverkar inlärningsförmågan. För att eleven ska få nödvändigt stöd kan det vara avgörande att specialpedagogen vet vad det är för sjukdom eller skada och hur den påverkar inlärningsförmågan. Utan den kunskapen kanske inte adekvata åtgärder kan komma till stånd. Om den berörda eleven eller dennes vårdnadshavare i ett sådant fall inte samtycker till att uppgifterna lämnas ut, saknas det i dag i praktiken möjlighet att annars få till stånd stödinsatser för att ge eleven möjlighet att nå kunskapskraven.

De skäl som utredningen anförde för en sådan sekretessbrytande bestämmelse gör sig fortfarande gällande. En sådan bestämmelse gör det möjligt att lämna uppgifter till de personer som behöver dem för att eleven ska kunna få hjälp, oavsett om det är personal inom elevhälsan (skolpsykolog, skolkurator eller specialpedagog) eller övrig skolpersonal som arbetar med särskild elevstödande verksamhet (t.ex. rektor eller lärare). Även om sådana situationer som de utredningen pekade på många gånger kan lösas genom att samtycke inhämtas från eleven eller elevens vårdnadshavare kan det dock inträffa undantagsfall där det inte är möjligt. I en sådan situation kan en sådan bestämmelse om sekretessgenombrott som den utredningen föreslog göra det möjligt att tillgodose elevens behov.

Det är mycket viktigt att elever som lämnar känsliga uppgifter vid samtal med personal inom elevhälsan kan göra det med förtroende för att uppgifterna inte sprids vidare till obehöriga. Det bör därför understrykas att den föreslagna bestämmelsen om sekretessgenombrott är avsedd för

rena undantagsfall. De situationer som avses är när en elev har behov av stödinsatser för att ha möjlighet att nå den kunskapsnivå som alla elever ska ges möjlighet att nå, men dessa inte kan utformas på ett adekvat sätt utan tillgång till uppgifter från skolläkare eller skolsköterska. I första hand ska skolpersonalen sträva efter att få samtycke till att sådana uppgifter lämnas. Först när detta inte är möjligt aktualiseras tillämpning av den föreslagna bestämmelsen om sekretessgenombrott.

Regeringen vill framhålla att förslaget ytterst syftar till att garantera elever deras rätt till utbildning och den möjlighet att nå utbildningens mål som de ska ges enligt skollagstiftningen. I de sällsynta undantagsfall som bestämmelsen är avsedd för måste elevens rätt till utbildning och behov av särskilt stöd kunna ges företräde framför skyddet för elevens integritet som patient. Det kan här erinras om att bedömningar rörande underåriga elever ska göras utifrån ett barnperspektiv och med barnets bästa i främsta rummet. Det ska också betonas att den som inte behöver tillgång till uppgifterna för att eleven ska få nödvändigt stöd, inte heller ska få del av dem. Det handlar i första hand om att uppgifterna bör kunna lämnas till personalen vid samma myndighet som skolläkaren eller skolsköterskan tillhör. Den sekretessbrytande bestämmelsen bör därför vara tillämplig endast på utlämnande av uppgifter inom en och samma myndighet. Det ska också understrykas att det inte är fritt fram för den personal utanför elevhälsans medicinska gren som först tagit emot uppgifterna att sprida dem vidare inom myndigheten. Uppgifter får bara lämnas till den personal som måste känna till dem för att eleven ska kunna ges nödvändigt stöd. I förhållande till övrig skolpersonal gäller vanliga regler.

Slutligen bör det uppmärksammas att om det blir aktuellt att lämna uppgifter till annan skolpersonal än psykolog, kurator eller personal med specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan, dvs. till personal i den särskilda elevstödande verksamheten utanför elevhälsan, kommer en svagare sekretessregel (med rakt skaderekvisit) att gälla för uppgifterna i den verksamheten. Även med ett rakt skaderekvisit gäller dock sekretess för uppgifter som till sin art typiskt sett är känsliga. De uppgifter som det kan tänkas röra sig om, t.ex. om en sjukdom eller skada hos eleven, torde regelmässigt vara av sådan art att de omfattas av sekretess även i sådan verksamhet där en svagare sekretess med rakt skaderekvisit tillämpas.

36.2 Bibliotekslagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen om skolbibliotek i bibliotekslagen (1996:1596) ska ersättas med en hänvisning till bestämmelsen om skolbibliotek i den nya skollagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig om förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I dag finns bestämmelser om skolbibliotek i bibliotekslagen (1996:1596). I grundskoleförordningen (1994:1194) finns en hänvisning till denna bestämmelse. Regeringen föreslår att det i en ny skollag införs en bestämmelse om att elever i

grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 §)). Till skillnad från den gällande bestämmelsen i bibliotekslagen ska bestämmelsen i den nya skollagen gälla såväl offentliga som enskilda huvudmän inom skolväsendet. Bestämmelsen om skolbibliotek i bibliotekslagen bör ersättas med en hänvisning till bestämmelsen om skolbibliotek i den nya skollagen.

36.3 Arbetsmiljölagen

Regeringens förslag: Tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen (1977:1160) ska förtydligas så att det framgår att barn i förskolan och elever i fritidshemmet inte anses genomgå utbildning i arbetsmiljölagens mening.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmiljölagen (1977:1160) gäller enligt 1 kap. 2 § för verksamhet där arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning. Vid tillämpningen av flertalet bestämmelser i lagen likställs enligt 1 kap. 3 § emellertid även den som genomgår utbildning med arbetstagare. Med detta avses bl.a. förskoleklass, grundskola och gymnasieskola. Frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen till att omfatta även barn i förskola eller fritidshem har övervägts av en särskild utredare, som kommit till slutsatsen att så inte bör ske (se SOU 2006:44 s. 77 ff. och prop. 2008/09:138 s. 22 f.).

Till nyheterna i den föreslagna skollagen hör att förskolan och fritidshemmet ingår i skolväsendet. Förslaget innebär även att verksamheten i förskolan och fritidshemmet betecknas som utbildning i skollagens mening. I klagörande syfte bör arbetsmiljölagen ändras så att det uttryckligen framgår att barn i förskola och elever i fritidshem inte anses genomgå utbildning i arbetsmiljölagens mening.

37 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till ny skollag är i första hand en anpassning av lagen till det decentraliserade och mål- och resultatorienterade styrsystem, som började införas under 1990-talets första hälft. En ny skollag ska inte ses som en ”reformkatalog” utan är i första hand en ny, förbättrad och moderniserad rättslig struktur för nuvarande och framtida reglering.

Förskolan som en egen skolform i skolväsendet för barn och ungdomar och en i huvudsak gemensam reglering för offentliga och enskilda huvudmän är stora nyheter i skollagen. Dessa övergripande förändringar är principiellt viktiga men de ställer inte i sig kostnadsmässiga krav på huvudmännen.

Förslagen bedöms inte heller medföra några särskilda kostnadskonsekvenser för fristående förskolor och skolor, dvs. de som

har enskild huvudman. De bidragsregler som gäller för sådana skolor ska redan i dag ge likvärdiga bidragsvillkor för offentliga skolor och fristående förskolor och skolor, vilket innebär att bidragen från kommunerna ska beräknas på samma grunder.

Det finns dock ett antal områden där regeringens förslag bör bedömas ur ett ekonomiskt perspektiv. Vad gäller de förslag som regeringen bedömer kommer att leda till ökade kostnader för kommunsektorn har regeringen i budgetpropositionen för 2010 föreslagit att den ska kompenseras.

37.1 Tydligare bestämmelser om vem som får anställas och användas för undervisningen

Tydligare regler om vem som får anställas och användas för undervisningen införs. Huvudmännen ska för undervisningen använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. För lärare gäller dessa krav i huvudsak redan i dag. Många lärare används emellertid i praktiken för undervisning i ämnen eller årskurser som de inte har utbildning för. Regeringen utgår från att detta, i den mån det behövs, kan åtgärdas med organisatoriska förändringar, genom att lärare i samband med tjänstefördelning kan placeras så att de undervisar i de ämnen och årskurser som de har en utbildning för. En konsekvens som kan uppstå, vilken kan ses som en olägenhet, är att lärare måste undervisa i fler elevgrupper. Detta är inte kostnadsdrivande, utan för i stället med sig en kvalitetshöjning där eleverna får sin undervisning av lärare som är utbildade för uppgiften.

Med dagens reglering kan undantag från behörighetsreglerna medges. Varje person måste bedömas i förhållande till fyra kriterier där samtliga ska vara uppfyllda. Det ska saknas behöriga sökande, finnas särskilda skäl och dessutom ska den sökande ha motsvarande kompetens för den undervisning som anställningen avser och det ska finnas skäl att anta att den sökande är lämpad att sköta undervisningen. Regeringen bedömer att det torde kräva betydligt mer administration att göra dessa bedömningar än att konstatera om en lärare har en utbildning avsedd för den undervisning läraren ska bedriva utifrån sin examen. Om det så skulle krävas några få ytterligare anställningsbeslut på grund av att huvudmännen inte längre får anställa personer, som inte har en lärarexamen, utan tidsbegränsning innebär det således totalt sett snarare ett enklare förfarande där administrationen blir mindre än tidigare.

De personer som har en tillsvidareanställning som lärare i dag men som inte har en utbildning för undervisningen berörs inte av förslaget. Dessa lärare kommer även framgent att få behålla sin anställning hos huvudmannen.

Huvudmannen bör vidare se till att det finns förskollärare som ansvarar för undervisningen i förskolan. Av Skolverkets statistik kan man se att det i dag finns cirka tre årsarbetare per barngrupp i förskolan. Nästan hälften av de anställda i förskolan är förskollärare, varför förslaget inte medför några större svårigheter för huvudmannen att uppfylla den nya regleringen. Inom fritidshemmen råder en liknande situation.

Av ovan angivna skäl anser regeringen att förslaget om tydligare regler om vem som får ansvara för att bedriva undervisningen i förskola och fritidshem inte är kostnadsdrivande.

37.2 Kompletterande kurser

Lärare och förskollärare kommer enligt regeringens förslag att kunna få undervisa i ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser och ämnen genom kompletterande kurser. Förslaget torde motverka inläsningseffekter för såväl lärarna och förskollärarna som skolhuvudmännen, genom att lärare och förskollärare som breddat sin kompetens kan användas mer flexibelt i organisationen.

37.3 Lektorer

En lärare eller förskollärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon uppfyller kraven för detta. Huvudmannen utnämner lektorer, efter en bedömning av lärarens eller förskollärarens akademiska meriter och pedagogiska skicklighet. Det ingår alltid i huvudmannens uppgifter att bedöma lärares kvalifikationer i samband med t.ex. löne- och utvecklingssamtal. Detta förslag innebär således ingen extra kostnad för huvudmannen.

37.4 Personal i elevhälsan

Regeringen har valt att i sitt förslag specificera de särskilda yrkeskategorier förutom skolläkare och skolsköterska, som ska ingå i elevhälsan, dvs. psykolog och kurator. Regeringen kan konstatera att tillgången till skolkuratorer och skolpsykologer kontinuerligt har ökat under de senaste tio åren. Detta gäller för såväl offentliga som för andra huvudmän.

Detta förtydligande av regleringen görs för att säkerställa att elevhälsan har tillgång till tillräcklig kompetens för att eleverna ska få det stöd som de behöver. Förtydligandet av vilka olika delar som ingår i elevhälsan inskränker inte kommunernas och andra huvudmäns möjlighet att organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar. Även om regleringen innebär ett utökat krav på vilka personalkategorier som ska ingå i elevhälsan är inte syftet med förslaget att kommunerna eller de fristående huvudmännen ska behöva nyanställa personal. Förslaget innebär inte att det måste finnas psykologer och kuratorer anställda på varje skola utan huvudmännen ska ha frihet att tillgodose kravet på tillgång på olika sätt beroende på lokala behov och förutsättningar. Enligt regeringens uppfattning leder dock förslaget sannolikt till vissa ökade kostnader för skolhuvudmännen. I 41 kommuner saknas i dag helt tillgång till skolpsykolog och i 15 kommuner saknas helt tillgång till skolkurator. Kostnaden för att anställa en skolpsykolog eller skolkurator i de kommuner där sådana saknas bedöms medföra kostnader om 31

miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 bedöms förslaget medföra en halvårseffekt om 15,5 miljoner kronor.

37.5 Skolbibliotek

Regeringen föreslår att det i skollagen införs en bestämmelse med innebörden att, förutom eleverna i grundskolan och gymnasieskolan, ska eleverna i grundsärskolan, gymnasiesärskolan, specialskolan och sameskolan, ha tillgång till skolbibliotek. Förslaget gäller även de fristående skolorna.

Att även elever i grundsär- och gymnasiesärskolan, specialskolan och sameskolan har tillgång till skolbibliotek måste betraktas som självklart ur ett likvärdighetsperspektiv. Enligt vad regeringen erfar har de allra flesta elever i de aktuella skolorna redan i dag tillgång till skolbibliotek. I de flesta fall kommer förslaget således endast att ha en marginell betydelse för skolhuvudmännens kostnader. Regeringen bedömer att de kostnader som kan förväntas uppstå är svåra att beräkna eftersom förslaget är utformat så att organisationen av skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel och anpassas efter lokala behov och förutsättningar. En bedömning är dock att de ökade kostnaderna för skolhuvudmännen uppgår till 25 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 bedöms förslaget medföra en halvårseffekt om 12 miljoner kronor. Fristående skolor har enligt gällande bestämmelser rätt till bidrag från elevens hemkommun om de uppfyller villkoren i skollagens 9 kap. 6, 6 a §§ respektive 9 kap. 8, 8 b §§. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna skolorna. Kostnaden för skolbibliotek får således anses utgöra en del i den sammanlagda resursfördelningen. Hur sedan en skola konkret organiserar tillgången till skolbibliotek är en fråga för lokala bedömningar.

37.6 Systematiskt kvalitetsarbete

Regeringen föreslår att kravet på upprättande av skolplan och kraven på upprättande av kvalitetsredovisning tas bort. I stället föreslås att det i skollagen ska införas allmänna bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete. Detta innebär en minskad statlig detaljstyrning av huvudmännens kvalitetsarbete. Avsikten är dock inte att sänka kravnivån. Den kostnadsökning som kan uppstå till följd av de nya bestämmelserna om systematiskt kvalitetsarbete uppvägs sannolikt av den kostnadsminskning som följer av de borttagna kraven på skolplan och kvalitetsredovisning.

37.7 Avgiftsfri förskoleklass

Förskoleklassen är i dag i princip avgiftsfri. Regeringen ger dock möjlighet att ta ut avgift för de barn som tas emot tidigare än

höstterminen det år de fyller sex år eller för den del som verksamheten omfattar mer än 525 timmar per år. Denna möjlighet försvinner och förskoleklassen ska enligt denna lag vara helt avgiftsfri.

Regeringen bedömer att förslaget inte kommer att medföra några större ekonomiska konsekvenser. I de allra flesta fall har kommunerna redan i dag valt att inte ta ut någon avgift. Effekterna av minskade avgiftsintäkter för kommunerna bedöms därför bli marginella. Vad gäller kommunernas kostnader för verksamheterna inom förskoleklass och fritidshem avgör kommunerna själva om eventuell utökad tid och start vid sex års ålder i förskoleklass och därmed har kommunerna ansvar för kostnaderna. Regeringen bedömer dock att eftersom de allra flesta elever som går i förskoleklass också har plats i fritidshem bör kostnader för en eventuellt utökad verksamhet i förskoleklassen motsvaras av minskade kostnader för verksamhet i fritidshem.

37.8 Modersmål i förskoleklassen

Regeringen anser att stödet till elever i förskoleklassen med annat modersmål än svenska behöver stärkas. Det är viktigt att stödja elevernas utveckling av både det svenska språket och elevens modersmål. Förskoleklassen omfattas av samma läroplan som grundskolan och fritidshemmet. I dagens reglering finns det uttalade mål som är kopplade till elevernas språkliga utveckling, bland annat ska verksamheten i förskoleklassen bidra till att varje elev utvecklar ett rikt och nyanserat språk och till att eleverna stärker sin tilltro till sin språkliga förmåga. För eleverna i förskoleklassen saknas i dag uttryckliga regler om hur modersmål ska stödjas och utvecklas. Det naturliga är att i skollagen skapa en ny reglering för modersmålsstödet också i förskoleklass. Bestämmelser av pedagogisk karaktär i förskoleklassen bör dock i så stor utsträckning som möjligt vara samordnade med förskolan där förskoleklassen har sin pedagogiska grund. Stödet för utveckling av elevernas modersmål bör utformas i enlighet med samma principer som används i förskolan. Enligt regeringens bedömning ska det även fortsättningsvis i första hand vara en pedagogisk fråga hur barn med annat modersmål än svenska ska få stöd för sin utveckling och sitt lärande i förskoleklassen. Det är den lokala nivån som får bedöma vilka metoder och kompetenser som krävs i olika arbetslag för att svara upp mot den föreslagna regleringen. Enligt regeringens bedömning bör således stödet till dessa elever kunna ske inom ramen för den ordinarie verksamheten och därmed inte leda till några eller endast marginella ekonomiska konsekvenser.

37.9 Ämnet teknik i grundsärskolan

Ämnet teknik föreslås införas som ett nytt ämne i grundsärskolans timplan. Innan detta kan genomföras i praktiken behöver dock Skolverket ta fram ett ämnesinnehåll och lärare behöver vidareutbildas. Regeringen bedömer att förslaget kommer att medföra kostnader för kommunsektorn för utrustning samt för utbildning av lärare. Regeringen

bedömer vidare att dessa kostnader är av tillfällig art och att de sammanlagt uppgår till omkring 6 miljoner kronor.

37.10 Utredning inför mottagande i särskolan

Regeringen föreslår att beslut om placering i grundsärskolan alltid ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, medicinsk, psykologisk och social bedömning. Redan i dag finns krav på att det inför mottagande av barn i särskolan måste göras en helhetsbedömning av barnet, se Skolverkets Allmänna råd för utredning och beslut om mottagande i den obligatoriska särskolan (SKOLFS 2001:23). Jämfört med dagens reglering innebär förslaget i sig inte några nya uppgifter för skolhuvudmännen och bör därför inte ge upphov till några merkostnader för skolhuvudmännen.

37.11 Skolpliktens upphörande ett år senare

Grundskolan och motsvarande skolformer har ett tydligt ansvar för att eleverna ska fullfölja skolgången där och uppnå de mål som finns i läroplan och kursplaner. Eleverna har rätt att få bästa möjligheter att nå målen i den obligatoriska skolan. En elev som inte nått målen i grundskolan har därför rätt att slutföra utbildningen där, innan steget tas till nästa nivå i utbildningssystemet. En viktig utgångspunkt för elevernas fortsatta utbildning är att utbildningen i grundskolan ska vara slutförd när eleverna går in i gymnasieskolan. För att öka möjligheterna till detta föreslår regeringen att huvudregeln om skolpliktens upphörande, dvs. att denna upphör vid utgången av vårterminen det nionde året efter att eleven börjat fullgöra skolplikten, inte ska gälla för de elever som vid denna tidpunkt inte har gått ut den högsta årskursen. För dessa elever ska skolplikten i stället upphöra ett år senare. Den grupp som omfattas av förslaget kommer således att vara de elever som gått om en eller flera årskurser under utbildningens gång. Regeringen anser inte att detta förslag kommer att innebära några större organisatoriska förändringar jämfört med i dag. De flesta av dessa elever och deras vårdnadshavare kommer sannolikt att utnyttja rättigheten att få slutföra grundskolan efter skolpliktens upphörande. Kommunerna kommer i praktiken fortfarande att kunna hitta olika lösningar för hur utbildningen för dessa elever bäst ska organiseras efter deras behov och förutsättningar.

Förslaget kommer att medföra kommunala merkostnader för den grupp av elever som inte har slutfört sista årskursen vid utgången av vårterminen det nionde året efter att de börjat fullgöra skolplikten, och som inte utnyttjar sin rättighet att slutföra utbildningen i grundskolan och inte heller går vidare till gymnasieskolan. Varje år är det mellan 100 och 200 elever i hela landet som lämnar grundskolan innan de slutfört årskurs 9, bl.a. till följd av att deras skolplikt upphört. Kostnaderna för förslaget måste ställas i relation till den besparing det innebär för kommunen att elever - genom att de givits utökade möjligheter att nå målen i grundskolan - direkt kan söka sig till gymnasieskolans nationella program. Med anledning av ovanstående är det svårt att mer precist

beräkna hur kommunernas kostnader kommer att påverkas. Regeringen gör bedömningen att den sammanlagda kostnadsökningen kommer att uppgå till omkring 10 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 medför då förslaget en halvårseffekt om 5 miljoner kronor.

37.12 Utvecklingssamtal

Regeringen föreslår att det i skollagen ska finnas bestämmelser om utvecklingssamtal i samtliga skolformer till och med gymnasienivå. Redan i dag finns i läroplanen för förskolan (Lpfö 98) samt läroplanen för de obligatoriska skolformerna (Lpo 94) krav på att utvecklingssamtal ska genomföras.

Förskola och förskoleklass

För förskolan och förskoleklassen innebär regeringens förslag att bestämmelserna preciseras och flyttas från läroplan till lag. Enligt regeringens förslag ska utvecklingssamtal hållas minst en gång per år. Regeringens förslag bör ses som en precisering av gällande regler och bedöms inte ge upphov till några merkostnader för skolhuvudmännen.

Gymnasiesärskola

För gymnasiesärskolan finns i dag inte någon reglering av utvecklingssamtal. Regeringen utgår dock från att denna typ av informationsutbyte mellan skola och hem sker redan i dag även i denna skolform eftersom det måste anses vara en förutsättning för att eleverna ska kunna nå målen med sin utbildning. De uppgifter om elevens utveckling som ska ligga till grund för utvecklingssamtalet i olika skolformer måste redan i dag samlas in och bearbetas av huvudmannen för att utbildningen ska kunna bedrivas i enlighet med gällande författningar. Regeringens förslag om att utvecklingssamtal ska genomföras minst en gång per termin bör därför närmast ses som en precisering av gällande regler avseende när och hur vissa delar av informationsutbytet mellan skola och hem ska ske. Även om informationen är tillgänglig bedöms förslaget medföra vissa direkta kostnader för kommunerna för att genomföra utvecklingssamtalen. Regeringen bedömer att förslaget medför ökade kostnader för kommunerna på 1,8 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 medför då förslaget en halvårseffekt på 0,9 miljoner kronor.

37.13 Individuella studieplaner

Regeringen föreslår att det i lagen ska finnas krav på individuella studieplaner i gymnasiesärskolan, i särskild utbildning för vuxna samt i utbildning i svenska för invandrare (sfi). Beträffande de två förstnämnda skolformerna finns redan i dag i läroplanen (Lpf 94) ett uttryckligt krav på att individuell studieplan ska upprättas för eleven. Förslaget innebär

inga nämnvärda materiella förändringar jämfört med vad som enligt läroplanen gäller i dag och kan inte anses ha några kostnadskonsekvenser. När det gäller utbildning i svenska för invandrare finns det i gällande regelverk inte något krav på att dokumentera individens studieplanering i en individuell studieplan. Många kommuner använder redan individuella studieplaner i sin planering. Det som ska framgå av planen är uppgifter som kommunen ändå behöver dels för att kunna fatta beslut om att ta emot eleven, t.ex. omfattningen av svenskkunskaperna, dels för att kunna placera den studerande på rätt studieväg och kurs. En effektiv planering av utbildningen förutsätter att de enskildas mål med och förutsättningar för studierna beaktas och att elevernas planer revideras med hänsyn till uppnådda studieresultat. Att upprätta en individuell studieplan innebär följaktligen att dessa uppgifter sammanförs i ett dokument som benämns individuell studieplan. Merkostnaderna för att göra denna åtgärd obligatorisk för kommunerna är sannolikt små. Regeringen bedömer att förslaget medför ökade kostnader för kommunsektorn med 2,2 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 blir då halvårseffekten 1,1 miljon kronor.

37.14 Rätt att i vissa fall gå utbildning i annan kommun än i hemkommunen.

I dag finns på grundskolans och gymnasieskolans område regler som innebär att en kommun är skyldig att i sin verksamhet ta emot en elev som är bosatt i en annan kommun, om eleven på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att gå i den kommunens skola. I sådana fall har kommunen rätt till ersättning för sina kostnader för elevens skolgång från elevens hemkommun (interkommunal ersättning).

Regeringen föreslår att även en kommun som är huvudman för förskola, förskoleklass, grundsärskola och gymnasiesärskola, under de närmare förutsättningar som anges för varje skolform, ska vara skyldig att ta emot ett barn eller en elev från en annan kommun ifall han eller hon på grund av sina personliga förhållanden har särskilda skäl att bli mottagen i kommunen. Den mottagande kommunen ska ha rätt till ersättning för sina kostnader för barnets eller elevens utbildning från hemkommunen. Regeringen bedömer att förslagen inte kommer att leda till några nämnvärda kostnadskonsekvenser.

37.15 Ingen ansökningsavgift vid ansökan till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Regeringen föreslår att möjligheten att ta ut ansökningsavgift vid ansökan till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå tas bort. Möjligheten infördes för att komma till rätta med de problem som uppstår genom att vissa vuxna, som tagits in till en kurs, aldrig infinner sig till kursstarten eller hoppar av nästan omedelbart (prop. 1991/92:157 s. 35). Regeringens bedömning är att möjligheten att ta ut avgifter används endast i mycket begränsad omfattning och att kommunerna har

hittat andra lösningar för att komma till rätta med problemet. De ekonomiska effekterna av förslaget anses vara av försumbar omfattning.

37.16 Möjligheter att överklaga beslut

Regeringens förslag till bestämmelser avseende överklagandemöjligheter i denna lag innebär att det införs utökade möjligheter till överklagande i form av s.k. förvaltningsbesvär. Dessa förslag syftar till att stärka den enskildes rättssäkerhet och att öka likvärdigheten. De ärenden som kan överklagas genom förvaltningsbesvär föreslås liksom i dag i huvudsak fördelas mellan allmän förvaltningsdomstol och Skolväsendets överklagandenämnd.

Allmänna förvaltningsdomstolar

När det gäller ökade möjligheter att överklaga ärenden enligt skollagen hos *allmän förvaltningsdomstol* är dessa i de flesta fall en konsekvens av skärpta eller ändrade bestämmelser i skollagen i övrigt.

I vissa fall leder förslagen om ändrade regler för överklagande till att vissa beslut som i dag överklagas genom laglighetsprövning i stället kommer att överklagas genom förvaltningsbesvär. I andra fall leder förslagen till att nya ärendegrupper tillförs förvaltningsdomstolarnas verksamhet.

Hemkommunens beslut om inackorderingsstöd kan i dag endast bli föremål för laglighetsprövning. Regeringen föreslår att beslut om inackorderingsstöd i stället ska få överklagas genom förvaltningsbesvär hos allmän förvaltningsdomstol. Regeringen bedömer att förslaget inte kommer att leda till någon förändring av det totala antalet ärenden.

Regeringen föreslår även en rätt till skolskjuts och möjligheter att överklaga kommunens eller landstingets beslut om skolskjuts hos allmän förvaltningsdomstol. I dag är laglighetsprövningar avseende skolskjuts relativt vanliga, vilket innebär att ärendemängden hos förvaltningsdomstolarna inte självklart kommer att öka även om den typ av beslut som kan överklagas förändras till följd av regeringens förslag. En viss ökning av antalet överklaganden hos allmän förvaltningsdomstol av beslut om skolskjuts kan dock bli följd av regeringens förslag.

Regeringen föreslår skärpta sanktionsmöjligheter inom flera områden. Beslut om tillfälligt verksamhetsförbud och vitesföreläggande kan fattas av såväl Statens skolinspektion som av kommunen. Vidare gäller det huvudmannens beslut om avstängning av en elev, liksom rektorns beslut om brådsakande avstängning. Regeringens förslag i dessa avseenden är att betrakta som möjligheter som kan användas i akuta situationer, då andra åtgärder har visat sig verkningslösa. Regeringens bedömning är därför att antalet överklaganden av sådana beslut kommer att bli relativt begränsade.

Regeringen förslår att det införs en möjlighet att överklaga rätten till kostnadsfria resor i specialskola och sameskola. I vilken utsträckning sådana beslut kommer att överklagas är svårt att bedöma men sannolikt

rör det sig om ett relativt begränsat antal fall per år. Förslaget kan dock förväntas leda till en viss ökad ärendemängd hos domstolarna.

Regeringen bedömer att effekten på domstolarnas arbete och kostnader av de förslag som nämns ovan var för sig inte är omfattande. Sammantaget innebär dock förslagen att antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna kan förväntas öka i viss utsträckning. Sveriges Domstolar ska kompenseras för de ökade kostnader som detta medför. Regeringen gör bedömningen att den sammantagna effekten av förslagen uppgår till 500 000 kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 beräknas en halvårseffekt om 250 000 kronor.

Skolväsendets överklagandenämnd

När det gäller de föreslagna ökade möjligheterna att överklaga ärenden enligt skollagen hos *Skolväsendets överklagandenämnd* utgörs i nuläget den helt övervägande delen av nämndens ärenden av frågor om huvudmannens mottagande av elever i gymnasieskolan och i den hittillsvarande skolformen kommunal vuxenutbildning. I dessa avseenden föreslår regeringen dock inte några förändringar i möjligheterna att överklaga beslut. Regeringens principiella inställning är att alla beslut om särskilt stöd även i dag ska kunna motiveras utifrån en sammanvägd bedömning av elevens behov och de olika möjligheter att tillgodose elevens behov, som huvudmannen förfogar över. I sak har därmed inte kravet på huvudmännen att ge stöd till elever i behov av särskilt stöd ändrats. De strängare kraven på processen bör snarare leda till att besluten i fortsättningen fattas med kvalitativt bättre underlag. Regeringen bedömer därför att kostnaderna inte bör öka för huvudmännen i fråga om åtgärdsprogram.

Däremot bedömer regeringen att förslaget om möjligheter att överklaga beslut om åtgärdsprogram kan medföra en viss ökad ärendemängd hos Skolväsendets överklagandenämnd och därmed också en viss kostnadsökning. Förslaget innebär att en ny ärendegrupp tillförs nämndens verksamhet. Regeringen bedömer att kostnaderna för den ökade ärendemängden hos Skolväsendets överklagandenämnd uppgår till omkring 1,1 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. För 2011 beräknas en halvårseffekt om 550 000 kronor.

Skolhuvudmännen

Ett visst merarbete kan förväntas uppstå hos skolhuvudmännen i samband med att beslut om skolskjuts överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Regeringen bedömer dock att detta merarbete till stora delar bör kunna kompenseras av en minskad arbetsbelastning till följd av att antalet anmälningar till Statens skolinspektion minskar på de områden där möjlighet till förvaltningsbesvär införs. Enligt regeringens bedömning är det i nuläget inte möjligt att fullt ut bedöma vilka eventuella konsekvenser som förslagen om utökade överklagandemöjligheter kan få för huvudmännen. En utvärdering av

förslagens konsekvenser i dessa delar bör därför göras tre år efter att de nya reglerna börjat att tillämpas.

38 Författningskommentar

38.1 Förslag till skollag

1 kap. Inledande bestämmelser

Inledande bestämmelser

Skolväsendet

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt 2 kap. 2–6 §§.

Skolväsendet omfattar skolformerna

- förskola,
- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,
- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola,
- kommunal vuxenutbildning,
- särskild utbildning för vuxna, och
- utbildning i svenska för invandrare.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer.

Enligt *första stycket* kan utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och enskilda. Aktiebolag och handelsbolag, ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser och registrerade trossamfund, dvs. juridiska personer, definieras som enskilda i lagens mening. Även enskilda individer, dvs. fysiska personer, omfattas av begreppet enskild.

I 2 kap. 2–6 §§ finns närmare bestämmelser om huvudmän inom skolväsendet. Begreppet skolväsende blir det samlade begreppet för de skolformer som regleras i den föreslagna skollagen. Av tredje stycket framgår att även fritidshemmet ingår i skolväsendet trots att fritidshemmet, enligt vad som framgår av andra stycket, inte utgör en egen skolform.

I *andra stycket* anges de skolformer som ingår i skolväsendet. Enligt 1985 års skollag avses med skolform endast de utbildningar som anordnas inom det offentliga skolväsendet. Här avses emellertid de angivna utbildningarna, oavsett om dessa anordnas av det allmänna (en offentlig huvudman) eller en enskild huvudman. Varje skolform regleras i särskilda kapitel. Därutöver finns det gemensamma bestämmelser för flera skolformer i främst 1–5 kap.

Som nämnts anges i *tredje stycket* att fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan också ingår i skolväsendet. Detsamma gäller sådana

fritidshem som kompletterar andra utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras, till exempel internationella skolor. Bestämmelser om fritidshemmet, bl.a. om skyldighet att anordna fritidshem, finns i 14 kap.

Vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet

2 § I denna lag finns även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. För sådan verksamhet gäller gemensamma bestämmelser i denna lag endast om det anges särskilt.

Av paragrafen framgår att det i skollagen även finns bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet utanför skolväsendet. I 24 kap. regleras internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning vid sjukhus och liknande institutioner m.m. samt andra sätt att fullgöra skolplikten. I 25 kap. regleras pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Utöver bestämmelserna i dessa kapitel gäller vissa andra föreskrifter i lagen. I sådana fall framgår detta direkt av bestämmelserna eller av en hänvisning i 24 eller 25 kap.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *elev*: den som deltar i utbildning enligt denna lag, med undantag för barn i förskolan,
- *fristående fritidshem*: sådant fritidshem som bedrivs av en enskild och som avses i 2 kap. 7 § andra stycket,
- *fristående förskola*: förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola,
- *fristående skola*: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,
- *förskoleenhet*: av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en förskolebyggnad eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,
- *skolenhet*: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en skolbyggnad eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,
- *undervisning*: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- *utbildning*: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Denna paragraf innehåller definitioner av vissa grundläggande begrepp i lagen.

Med *elev* menas en person som deltar i någon form av utbildning som regleras i skollagen. Elevbegreppet omfattar deltagare inom samtliga skolformer samt fritidshemmet. Barn i förskolan är dock undantagna från

elevbegreppet. Liksom i 1985 års skollag omfattas även vuxna personer av elevbegreppet.

Mot bakgrund av att fristående skolor föreslås ingå som en integrerad del i skolväsendet behövs en definition av begreppet *fristående skola*. Det som kännetecknar en fristående skola är att den drivs av en enskild huvudman. En fristående skola utgörs av en eller flera skolenheter med utbildning i form av förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. På motsvarande sätt finns det en definition av termen *fristående förskola*, som alltså är förskolor som drivs av enskild huvudman. I de fall det i lagen talas om *fristående fritidshem* så avses sådana fritidshem som drivs av enskild men som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. I dessa fall är det kommunen som godkänner den enskilda huvudmannen, se 2 kap. 7 § andra stycket.

Uttrycken *skolenhet* och *förskoleenhet* förekommer inte i 1985 års skollag. Begreppen avser skolan eller förskolan i fysisk bemärkelse, dvs. de byggnader, lokaler och utrymmen utomhus där huvudmannen bedriver sin verksamhet. För att flera byggnader ska anses som en skolenhet krävs att de ligger någorlunda nära varandra och på ett naturligt sätt hör ihop. Byggnaderna i en skolenhet ingår också i samma administrativa enhet. Även verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad men som är nära knuten till enheten omfattas av begreppet skolenhet. Här avses t.ex. skolgårdar samt idrottsplatser i nära anslutning till skolans byggnader. Detsamma gäller i fråga om begreppet förskoleenhet. I begreppet skolenhet ingår också verksamhet vid fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

Termen *undervisning* är av central betydelse i denna lag. Det finns inte någon definition av ordet undervisning i 1985 års skollag. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) talas inte om undervisning utan om pedagogisk verksamhet. Definitionen i den nya skollagen är anpassad till såväl förskola och fritidshem som övriga skolformer. Det är därför viktigt att klargöra att undervisningsbegreppet ska ges en vid tolkning när det gäller förskola och fritidshem. Undervisning är ett snävare begrepp än utbildning och avser de målstyrda processer som syftar till att barnen och eleverna både ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I definitionen av undervisningsbegreppet ligger också att lärandeprocessen sker under ledning av lärare eller förskollärare. Med detta menas inte att dessa måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare eller förskollärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras. Exempelvis är slumpmässigt läsande eller TV-tittande som inte ingår som en del i en pedagogisk planering inte undervisning i lagens mening.

Utbildning är det mest grundläggande begreppet i såväl 1985 års skollag som i denna skollag. Termen beskriver all den verksamhet som omfattas av de övergripande målen i skolförfattningarna. I 1985 års lag finns dock inte någon uttrycklig definition. Med utbildning avses i den nya skollagen utöver undervisningen i princip all verksamhet, både i den inre och yttre miljön, som vanligtvis äger rum under skoldagen. Härigenom kommer t.ex. den verksamhet som sker under skolmältider

och på skolgården under raster att omfattas av definitionen. Även ”externa” verksamheter som lägerskolor, studiebesök etc. innefattas i begreppet utbildning.

Syftet med utbildningen inom skolväsendet

4 § Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

I paragrafen anges syftet med utbildningen, som är av betydelse både för den enskilda individens utveckling och för samhällsutvecklingen. Formuleringarna är allmänt hållna och utgör i första hand en grundval för tolkningen av andra mer konkret utformade bestämmelser. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Med värden avses förskolans och skolans värdegrund som ska utgå från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Det närmare innehållet i dessa rättigheter uttrycks i flera internationella konventioner som Sverige anslutit sig till. Bestämmelser om utbildningens syfte finns bl.a. i artikel 29 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) samt i artikel 13 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Att utbildningen ska förmedla och förankra grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna innebär att det måste finnas kunskap hos såväl förskollärare, lärare, annan personal som barn och elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.

Beträffande vuxenutbildningen ska bestämmelsen tillämpas med hänsyn till denna utbildnings särart och breda uppdrag. I respektive skolformskapitel, och för fritidshemmet i 14 kap., finns ytterligare mål angivna i de paragrafer som handlar om respektive utbildnings syfte.

I övrigt hänvisas till avsnitt 5.4 när det gäller de övergripande målen.

Utformningen av utbildningen

5 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Paragrafen innehåller vissa grundläggande bestämmelser om hur utbildningen ska utformas för att de övergripande målen i 4 § ska nås. Paragrafen gäller också för vuxenutbildningen men där framgår målen för utbildningarna av respektive skolformskapitel.

I *första stycket* slås fast att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Denna del av bestämmelsen är ny. Bestämmelsens sista led har delvis sin motsvarighet i 1 kap. 2 § tredje stycket respektive 1 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:18 s. 30). Vidare ges i överensstämmelse med vad som i dag framgår av läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) exempel på de mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar som utbildningen ska förmedla, gestalta och förankra hos barnen och eleverna. Enligt Lpo 94 sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande i överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism. Dessa värden är centrala moment i lärandet och uttrycks därför direkt i lagen.

Även bestämmelsen i *andra stycket* har delvis sin motsvarighet i 1 kap. 2 § tredje stycket respektive 1 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag (se bl.a. prop. 1990/91:18 s. 30, 1992/93:220 s. 86 f. och 1994/95:164 s. 10 f.). Med uttrycket ”var och en som verkar inom utbildningen” avses anställda och andra som har uppdrag i verksamheten. I 6 kap. finns bestämmelser om huvudmannens skyldigheter att förebygga kränkande behandling.

I varje skolformskapitel och i kapitlet om fritidshemmet finns ytterligare bestämmelser om utbildningens utformning om respektive utbildnings syfte. I övrigt hänvisas till avsnitt 5.4 när det gäller denna paragraf.

6 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

Bestämmelsen gäller enbart i utbildning inom skolväsendet med offentlig huvudman.

I läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet och för de frivilliga skolformerna anges att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Någon motsvarande bestämmelse har inte funnits för förskolan. Gällande bestämmelser i läroplanerna har förts in i förevarande paragraf med bl.a. den ändringen att begreppet ”undervisning” ersätts av begreppet ”utbildning”. I den nya skollagen är ”undervisning” ett snävare begrepp än ”utbildning”. Med ”utbildning” avses i den nya skollagen den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Här används därför ”utbildning”. Bestämmelsen innebär att huvudmannen har ett ansvar att se till att eleven inte blir ensidigt påverkad i olika trosfrågor. Den utgör dock inte något hinder mot att huvudmannen inom ramen för skolans val eller elevens val i grundskolan eller motsvarande skolformer eller inom ramen för det individuella valet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjuder undervisning i religionskunskap, historia eller samhällskunskap som innebär fördjupning i kristendom, islam eller judendom etc. Denna

undervisning måste dock ske på ett sådant sätt att även utbildningen i detta avseende är icke-konfessionell.

Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 5.5.

7 § Undervisningen vid fristående skolor, förskolor och fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, förskolor och fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Paragrafen avser endast undervisning och utbildning vid fristående skolor, fritidshem och förskolor med enskilda huvudmän.

I *första stycket* markeras att undervisningen ska vara icke-konfessionell. "Undervisning" definieras i 3 §. Bestämmelsen utgör inte något hinder för huvudmannen att inom ramen för elevens val eller skolans val i grundskolan och motsvarande skolformer eller inom ramen för det individuella valet i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan erbjuda undervisning i religionskunskap, historia eller samhällskunskap som innebär fördjupning i kristendom, islam eller judendom etc. Sådan undervisning måste dock utformas på ett sådant sätt att den är icke-konfessionell.

Av *andra stycket*, som har sitt ursprung i 9 kap. 2 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1995/96:200 s. 32), framgår att konfessionella inslag får förekomma i den del av utbildningen som inte utgör undervisning. Som exempel kan nämnas morgonsamlingar och bönestunder. Naturligtvis får sådana inslag i utbildningen inte strida mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildningen. Deltagandet i de konfessionella momenten ska vara frivilligt. Kravet på frivillighet innebär dock inget hinder för att barnen eller eleverna närvarar vid ett konfessionellt inslag utan att aktivt delta.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 5.5.

Lika tillgång till utbildning

8 § Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar, för barn och ungdomar, i huvudsak 1 kap. 2 § första stycket första meningen i 1985 års skollag. Den bestämmelsen gäller dock endast det offentliga skolväsendet. Motiven till bestämmelsen i 1985 års skollag finns i prop. 1990/91:18 s. 27. Här avses emellertid samtliga skolformer inom skolväsendet samt fritidshemmet, dvs. den omfattar även enskilt anordnad verksamhet samt förskolan och vuxenutbildningen.

Bestämmelsen ger en allmän rätt till utbildning inom varje skolform och i fritidshemmet. Rätten till utbildning i en viss kommun eller vid en

viss skolenhet regleras däremot i respektive skolformskapitel och, när det gäller fritidshemmet, i 14 kap. Rätten till utbildning enligt bestämmelsen gäller bara om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen.

Plats i förskola för de yngsta barnen och plats i fritidshem är beroende av barnens behov och vårdnadshavarnas förhållanden. Rätten till skolskjuts gäller bara vissa skolformer och bara vid verksamhet som har offentlig huvudman. Vidare kan förekomsten av avgifter, även om dessa ska vara skäliga, i vissa fall ha betydelse i fråga om möjligheten för ett barn att delta i utbildning. För vissa utbildningar i gymnasieskolan gör dessutom en begränsning av antalet platser att urvalsregler träder i kraft. Bestämmelsen om lika tillgång till utbildning måste därför tillämpas med beaktande av dessa och vissa andra liknande förhållanden. Lika tillgång till utbildning förutsätter en utformning som möjliggör delaktighet utifrån elevers varierande behov. För vuxenutbildningen gäller särskilda regler som påverkar rätten till utbildning.

I *andra stycket* finns en hänvisning till diskrimineringslagen (2008:567), som trätt i kraft den 1 januari 2009. Diskrimineringslagen har ersatt lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i den del som behandlar diskriminering. De bestämmelser i den upphävda lagen som har till ändamål att motverka annan kränkande behandling, som i 1985 års skollag finns i 14 a kap., utgör i denna lag 6 kap.

Paragrafen om lika tillgång till utbildning behandlas i avsnitt 5.6.

Likvärdig utbildning

9 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 2 § första stycket andra meningen och 1 kap. 9 § första stycket tredje meningen i 1985 års skollag. De bestämmelserna omfattar dock inte förskolan och fritidshemmet. Motiven till bestämmelserna i 1985 års skollag finns i prop. 1990/91:18 s. 27 f. Här avses samtliga skolformer inom skolväsendet samt fritidshemmet. Även verksamheter med enskild huvudman omfattas av bestämmelsen.

Begreppet ”likvärdig” innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen. Hänsyn ska tas till barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning.

Bestämmelsen om likvärdig utbildning behandlas i avsnitt 5.6.

Särskild hänsyn till barnets bästa

10 § I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Paragrafen har sin utgångspunkt i artiklarna 3 och 12 i Barnkonventionen. Barnkonventionen innehåller såväl medborgerliga och politiska rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och omfattar alla barn upp till 18 år. Bestämmelsen avser all verksamhet enligt den nya skollagen där barnen eller eleverna är under 18 år, dvs. även sådana särskilda utbildningsformer som avses i 24 kap. och sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. Principerna är väl förankrade i lagstiftning som rör barn men har tidigare inte kommit till tydligt uttryck i skollagen.

I *första stycket* kommer Barnkonventionens artikel 3 om barnets bästa till uttryck. Artikeln anger att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i första rummet. För att avgöra vad som är barnets bästa krävs att en bedömning görs av vilka konsekvenser ett beslut eller en åtgärd får för det enskilda barnet eller för en grupp barn. Barnets bästa behöver inte alltid vara utslagsgivande, men ska väga tungt. I de fall andra intressen tillåts väga tyngre krävs dock att den som beslutar eller vidtar någon annan åtgärd kan visa att en sammanvägning av relevanta intressen har gjorts i det enskilda fallet.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar i huvudsak artikel 12 om barnets rätt att komma till tals i alla frågor som rör honom eller henne. Denna rätt gäller oavsett barnets ålder eller mognad. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. För att barnet ska kunna utöva sin rätt att komma till tals måste han eller hon få information om vad frågan gäller på ett sätt som är begripligt för barnet. Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra utarbetandet av individuella utvecklingsplaner, tillsynsbesök och deltagande i utbildning med konfessionella inslag. I skollagen finns ytterligare bestämmelser om barnens och elevernas inflytande över utbildningen, däribland de allmänna bestämmelserna om kvalitet och inflytande i 4 kap.

Bestämmelserna om särskild hänsyn till barnets bästa ska relateras till sådana bestämmelser i skollagen som innebär såväl beslut eller åtgärder som rör det enskilda barnet eller eleven som beslut eller åtgärder riktade mot grupper av barn eller elever. Det handlar bl.a. om bestämmelser som reglerar stöd till elever såsom genomförande av utredningar och framtagande av åtgärdsprogram och bestämmelser som rör skolmiljön såsom framtagande av ordningsregler och disciplinära åtgärder.

Paragrafen behandlas närmare i avsnitt 5.7.

Läroplan

11 § För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för en viss skolform eller för fritidshemmet meddela föreskrifter om utbildningens värdegrund och uppdrag samt om mål och riktlinjer för utbildningen på annat sätt än en läroplan.

Av *första stycket* framgår att det ska finnas en läroplan för varje skolform och för fritidshemmet. Bestämmelsen ersätter motsvarande skyldighet i nu gällande skolformsförordningar och är ny för de fristående skolorna, förskolorna och fritidshemmen. Läroplanerna ska tillämpas vid all utbildning inom skolväsendet, oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig eller en enskild huvudman. Vidare anges vad som minst ska finnas i en läroplan. Bestämmelsen utesluter inte att gemensamma läroplaner beslutas för vissa skolformer och fritidshemmet.

Som framgår av *andra stycket* och *tredje stycket* är avsikten att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, på samma sätt som hittills, ska meddela föreskrifter om läroplanerna.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.8.

Lagens innehåll

12 § Lagen är uppdelad i 29 kapitel som innehåller

- inledande bestämmelser (1 kap.) och bestämmelser om
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15, 16 och 17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (22 kap.),
- entreprenad och samverkan (23 kap.),
- vissa särskilda utbildningsformer (24 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (27 kap.),
- överklagande (28 kap.), samt

- övriga bestämmelser (29 kap.).

I syfte att göra skollagen lättillgänglig och användarvänlig har det i paragrafen tagits in en beskrivning av hur lagen är disponerad. Mer detaljerade innehållsförteckningar finns i den inledande paragrafen i varje kapitel, med början i 2 kap.

Den nya skollagen har en annorlunda disposition än vad 1985 års skollag har. Den största skillnaden är att bestämmelserna om fristående skolor är integrerade med bestämmelserna om utbildning med offentlig huvudman. En annan skillnad är att ett betydande antal bestämmelser som tidigare upprepats för varje skolform har samlats i de bestämmelser som gäller flera skolformer och fritidshemmet (1–5 kap.). På samma sätt har flera gemensamma bestämmelser om skolplikt och motsvarande rätt till utbildning samlats i ett kapitel (7 kap.). Dessutom har bestämmelserna om överklagande samlats i ett eget kapitel (28 kap.).

Den nya skollagens uppbyggnad behandlas i avsnitt 5.1.

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som är och får vara huvudmän inom skolväsendet,
 - huvudmannens ansvar för utbildningen,
 - ledningen av utbildningen,
 - lärare,
 - elevhälsa,
 - studie- och yrkesvägledning,
 - registerkontroll inom skolväsendet,
 - personalens kompetensutveckling, och
 - lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Huvudmän inom skolväsendet

Kommuner

2 § Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare och fritidshem.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, lämna uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap. till de övriga nämnderna.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

I *första stycket* anges att kommunerna är huvudmän för där uppräknade skolformer samt fritidshemmet.

Av *andra stycket* följer att det i kommunerna måste finnas nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt den föreslagna skollagen.

Liksom tidigare gäller att kommunen har ett heltäckande ansvar för de uppgifter som enligt skollagen faller på kommunen. Ingen del av denna verksamhet får med andra ord falla utanför kommunstyrelsens eller annan nämnds uppgifter (se prop. 1990/91:117). I de fall flera nämnder har olika ansvarsområden enligt lagen så är varje nämnd skyldig att till övriga nämnder tillhandahålla de uppgifter som krävs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap.

Av *tredje stycket* framgår att för sådana nämnder som avses i andra stycket gäller bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om nämnder. I skollagen finns bestämmelser som innebär vissa avvikelser från kommunallagen, bl.a. i 9 och 10 §§ om rektorer och förskolechefer och i 4 kap. 15–17 §§ om lokala styrelser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.1

Landsting

3 § Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900).

Av *första stycket* framgår att landstingen kan vara huvudmän för där uppräknade skolformer i den utsträckning som anges i denna lag. Den närmare regleringen kring detta framgår av respektive skolformskapitel avseende gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Någon förändring för landstingens möjlighet att anordna utbildning i förhållande till dagens reglering är inte avsedd.

Av *andra stycket* följer att det i landstingen, liksom hos kommunerna, måste finnas nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt den föreslagna skollagen. Liksom tidigare gäller att landstingen har ett heltäckande ansvar för de uppgifter som enligt skollagen faller på landstingen när de är huvudmän. Ingen del av denna verksamhet får med andra ord falla utanför landstingsstyrelsens eller annan nämnds uppgifter (se prop. 1990/91:117).

Av *tredje stycket* framgår att för sådana nämnder som avses i andra stycket gäller bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om nämnder. I skollagen finns bestämmelser som innebär vissa avvikelser från kommunallagen, bl.a. i 9 och 10 §§ om rektorer och förskolechefer och i 4 kap. 15–17 §§ om lokala styrelser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.1.

Staten

4 § Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Paragrafen motsvarar delvis statens huvudmannaskap enligt 1 kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag. I dag gäller också att kommunen har ansvaret för att anordna fritidshem för de elever som deltar i utbildning i specialskolan respektive sameskolan. Det är dock lämpligast att staten har huvudmannaskapet för de förskoleklasser och fritidshem som finns i anslutning till skolenheterna. Något hinder mot att kommunen genom avtalslösningar ändå anordnar fritidshemmet för elever vid dessa skolenheter finns inte.

På samma sätt som i dag ska det finnas statliga myndigheter som fullgör statens uppgifter som huvudman. När det gäller specialskolan har Specialpedagogiska skolmyndigheten denna uppgift. Ansvaret för sameskolan vilar på Sameskolstyrelsen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.1.

Enskilda

5 § Enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Om godkännandet avser förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet.

Av *första stycket* framgår att enskilda, dvs. bolag, föreningar, stiftelser, registrerade trossamfund eller enskilda individer, får godkännas som huvudmän för de i bestämmelsen angivna skolformerna och för fritidshem. Även en juridisk person som helt eller delvis ägs av staten, en kommun eller ett landsting anses som en enskild juridisk person (jfr rättsfallet RÅ 2008 ref. 29). I 6 § finns emellertid bestämmelser som begränsar möjligheten för ett bolag eller en förening, där en kommun eller ett landsting äger aktier eller andelar eller på annat sätt har ett rättsligt inflytande, att vara huvudman inom skolväsendet.

Enligt *andra stycket* ska godkännande lämnas om den som ansöker om godkännande har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Med föreskrifter avses samtliga bestämmelser i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen eller fritidshemmet. I detta krav får i enlighet med praxis på området anses ligga att t.ex. budget och elevprognoser ger vid handen att verksamheten i praktiken har förutsättningar att följa föreskrifterna. Dessutom krävs att etablerandet av utbildningen inte får några påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Detta krav får bedömas på samma sätt som vid motsvarande prövning enligt 2 a kap. 17 § eller 9 kap. 6, 6 a, 8 eller 8 b § i 1985 års skollag. För förskoleklassen finns inte motsvarande krav uttryckligen angivet i 1985 års skollag. När det gäller godkännande som huvudman för grundskola eller grundsärskola eller för förskoleklass som anordnas vid skolenheter med grundskola eller grundsärskola, krävs därutöver att

elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten vid den fristående skolan ska kunna bedrivas långsiktigt. Det innebär att elevunderlaget fortfarande, trots att kravet i 1985 års skollag på minst 20 elever om inte särskilda skäl finns inte längre ska gälla, har stor betydelse för bedömningen av förutsättningarna att bedriva skolverksamheten men att det exakta antalet elever inte ensamt har avgörande betydelse. Det ligger dock i sakens natur att ju färre antalet elever är, desto svårare blir det för den fristående skolan att leva upp till de krav på kvalitet som skollagen ställer. Förslaget är inte avsett att innebära någon förändring av möjligheten att få godkännande för skolverksamhet för endast ett fåtal elever vid t.ex. ett hem för vård och boende eller en liknande institution.

Enligt *tredje stycket* ska ett godkännande begränsas till att avse viss utbildning vid en viss skolenhet. En enskild huvudman kan alltså inte utöka verksamheten med utbildning vid ytterligare en skolenhet utan nytt godkännande. Ett godkännande kan avse flera olika utbildningar vid samma skolenhet, t.ex. fritidshem, förskoleklass och grundskola, eller olika program i gymnasieskolan. Det kan också avse ett fritidshem som inte är integrerat med någon skolform.

I 26 kap finns bestämmelser om när ett godkännande kan återkallas.

Godkännande av enskilda huvudmän behandlas i avsnitt 6.2.

6 § För att ett bolag eller en förening, där en kommun eller ett landsting äger aktier eller andelar eller på annat sätt har ett rättsligt inflytande över verksamheten, ska godkännas som huvudman enligt 5 § gäller utöver vad som föreskrivs där att

1. bestämmanderätten inte tillkommer enbart en eller flera kommuner eller landsting eller juridiska personer där en kommun eller ett landsting genom ägande eller på annat sätt har ett rättsligt bestämmande inflytande,

2. samverkan mellan en kommun eller ett landsting och en enskild är nödvändig för att verksamheten ska komma till stånd, och

3. det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll eller utformning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den innehåller de särskilda krav som ska gälla för ett bolag eller en förening där en kommun äger aktier eller andelar i eller på annat sätt har ett rättsligt inflytande över huvudmannen för en fristående skola.

Av bestämmelsen framgår förutsättningarna för att ett bolag eller en förening med en sådan ägarbild som anges inledningsvis i paragrafen ska kunna godkännas. Paragrafen ska alltså tillämpas i samband med att Skolinspektionen eller en kommun prövar en ansökan om godkännande enligt 5 §. Av *första punkten* framgår att bolag eller föreningar vars enda ägare är en eller flera kommuner eller landsting inte kan vara huvudmän inom skolväsendet. Det gäller oavsett om en kommun är direkt ägare till huvudmannen för den fristående skolan, om ägandet sker genom ett bolag där en kommun har ett ägarintresse eller om det är flera kommuner som gemensamt äger skolan. Frånsett att bestämmelsen utesluter bolag och föreningar som uteslutande ägs, direkt eller indirekt, av en eller flera kommuner eller landsting regleras inte hur ägandet ska vara fördelat. Fördelningen av ägandet kan dock ha betydelse för bedömningen av i vilken utsträckning samverkan är nödvändig för att en viss utbildning ska kunna komma till stånd, se andra punkten nedan.

I den *andra punkten* anges som en ytterligare förutsättning att den fristående skolan ska vara resultatet av en samverkan mellan å ena sidan en eller flera kommuner eller landsting och å den andra sidan helt privata intressenter. Denna samverkan ska vara en nödvändig förutsättning för att den aktuella utbildningen ska komma till stånd. Även om de samverkande parternas andel i ägandet av den fristående skolan saknar självständig betydelse inverkar det på bedömningen av om samverkan är en nödvändig förutsättning för att en viss verksamhet ska komma till stånd. Ju större den ena samverkanspartens ägande eller inflytande är desto svårare blir det att visa att samverkan är nödvändig. En skolverksamhet som kommunen äger i stort sett själv eller tillsammans med andra kommuner kan således inte anses leva upp till kravet på att samverkan är nödvändig för att skolverksamheten ska komma till stånd. På motsvarande sätt kan ett mycket litet kommunalt ägande också ses.

För godkännande krävs dessutom enligt *tredje punkten* att det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll eller utformning. För att en kommun- eller landstingsägd juridisk person ska kunna godkännas ställs det därför krav på att skolan tillför en högre och annan utbildningskvalitet än vad som redan förekommer eller att verksamhetens utformning är så speciell att den särskilda organisationsformen är nödvändig. Det är inte tillräckligt att verksamheten motsvarar de krav som ställs på fristående skolor i allmänhet utan den ska tillföra skolväsendet utbildningsalternativ som inte redan finns i utbildningsutbudet och som annars inte hade funnits.

Om en kommun förvärvar aktier eller andelar eller på annat sätt skaffar sig ett rättsligt bestämmande inflytande i ett bolag eller en förening som sedan tidigare har godkänts som huvudman krävs ett förnyat godkännande för att verksamheten ska kunna fortsätta. I annat fall finns det grund för att återkalla godkännandet med stöd av 26 kap. 13 §.

7 § Statens skolinspektion handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för

- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola, eller
- fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman enligt 5 § handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas.

Av *första stycket* framgår att det är Statens skolinspektion som prövar ansökningar om godkännande som huvudman enligt 5 § för de angivna skolformerna och fritidshemmet i angivna fall.

När det gäller förskoleklassen och fritidshemmet föreslås förändringar jämfört med i dag. För förskoleklassen gäller i dag att Skolinspektionen godkänner den förskoleklass som anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola. I annat fall är det kommunen som ska göra prövningen och fatta beslut. Nu föreslås att alla ansökningar från enskilda om att anordna förskoleklass ska prövas av Skolinspektionen, även i de fall som förskoleklassen t.ex. är integrerad med en förskola.

Skolinspektionen ska även pröva ansökningar om godkännande av en enskild som huvudman för fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. I annat fall är det den kommun där fritidshemmet ska bedrivas som ska pröva ansökan.

Av *andra stycket* följer att i de fall Skolinspektionen inte ska pröva en ansökan om godkännande enligt 5 § så ska prövningen göras av den kommun där utbildningen ska bedrivas. Detta gäller dels fristående förskola, dels fritidshem med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

Av 28 kap. 1 § framgår att beslut om godkännande får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.2.

Huvudmannens ansvar för utbildningen

8 § Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Paragrafen motsvarar i sak 1 kap. 12 § första stycket i 1985 års skollag såvitt avser offentliga huvudmän. Här omfattas även enskilda huvudmän.

Huvudmannens ansvar för utbildningen behandlas i avsnitt 6.1.

Ledningen av utbildningen

Rektor och förskolechef

9 § Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

En ställföreträdare får utses för en rektor eller en förskolechef.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rektor och förskolechef samt deras uppgifter. När det gäller rektorer inom de delar av skolväsendet som har en kommun eller ett landsting som huvudman motsvarar bestämmelsen delvis 2 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag. Tillämpningsområdet har dock utvidgats på så sätt att de nya bestämmelserna är tillämpliga även på utbildning under statligt eller enskilt huvudmannaskap. Förskolechefer har inte tidigare varit en i författning reglerad befattning. Liksom för rektorerna gäller bestämmelserna om förskolechefer både för offentligt och enskilt huvudmannaskap.

I *första stycket* slås fast att det pedagogiska arbetet vid en skola ska ledas och samordnas av en rektor. På motsvarande sätt ska det pedagogiska arbetet vid en förskola ledas och samordnas av en förskolechef. Ingenting hindrar emellertid att rektors- och förskolechefsfunktionen upprätthålls av samma person vid enheter som omfattar både förskola och annan skolform. Det är dock viktigt av

rättssäkerhetsskäl att det för barn, elever, föräldrar och andra berörda framstår som helt klart och tydligt i vilken egenskap beslutsfattandet sker när en person upprätthåller dubbla funktioner. Likaså är det av samma skäl viktigt att det tydligt framgår vem som vid förskole- eller skolenheten har ansvaret för sådant beslutsfattande som avses i 9 § tredje stycket. Därför föreskrivs det i *andra stycket* dels att rektorn och förskolechefen ska benämnas med sina författningsreglerade titlar i den dagliga verksamheten, dels att det bara är rektorer respektive förskolechefer som får upprätthålla dessa benämningar. Andra anställda får med andra ord inte i tjänsten kallas för rektor eller förskolechef. Bestämmelsen om att den som är rektor också ska benämnas rektor motsvaras i dag av särskilda bestämmelser i skolformsförordningarna, se t.ex. 1 kap 2 § andra stycket grundskoleförordningen (1994:1194) och 1 kap. 9 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. För de fristående skolorna finns inte någon motsvarande reglering.

Bestämmelserna innebär ingen reglering av hur ledningen närmare ska organiseras, utan detta avgör huvudmännen utifrån lokala förhållanden. Rektorns och förskolechefens ansvarsområde kan omfatta en eller flera förskole- eller skolenheter. Även vilka skolformer som omfattas av ansvaret kan variera.

Rektorns och förskolechefens lednings- och samordningsansvar enligt paragrafen avser generella frågor, till exempel om den övergripande organisationen av det pedagogiska arbetet, arbetet med barn och elever i behov av särskilt stöd, skolans kontakter med arbetslivet, formerna för samarbete med hemmen samt kompetensutveckling av personalen. Det är inte möjligt att i lagen göra någon fullständig uppräknning av vilka uppgifter som omfattas av det pedagogiska lednings- och samordningsansvaret. En utgångspunkt är dock att rektor och förskolechef ska ha ansvaret för sådana mer övergripande frågor där ett särskilt ansvar i egenskap av skolledare framstår som normalt och naturligt.

I *tredje stycket* införs en möjlighet att utse en eller flera ställföreträdare för rektor eller förskolechefen för att göra det möjligt för någon att fullgöra rektorns eller förskolechefens uppgifter när denne är frånvarande. Endast en person åt gången kan vara ställföreträdare för rektor eller förskolechef.

En särskild bestämmelse om att rektor ska se till att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar finns i 3 kap. 14 §.

Bestämmelsen om rektors ansvar i fråga om att utveckla utbildningen motsvarar 2 kap. 2 § i 1985 års skollag men gäller alla skolformer och skolhuvudmän. Som angetts tidigare är alla bestämmelser som rör förskolechefen nya.

Frågor om ledningen av utbildningen behandlas i avsnitt 6.4.

10 § Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation och fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Förskolechefen och rektor får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första

stycket. Beslutanderätt enligt särskilda föreskrifter får dock överlåtas till någon annan endast om annat inte anges särskilt i dessa föreskrifter.

I *första stycket* finns bestämmelser om rektorns och förskolechefens beslutanderätt. För utbildning vid förskole- eller skolenheter med en kommun eller ett landsting som huvudman innebär bestämmelsen en avvikelse från bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om nämndorganisationen och delegation av nämndernas beslutanderätt. Någon motsvarande generell reglering finns inte i 1985 års skollag.

I det ansvar som rektor och förskolechef har enligt 9 § att fungera som ledare och samordnare av det pedagogiska arbetet ingår att dessa personer också fattar de beslut som ett sådant ansvar kräver. Bestämmelsen om att rektor och förskolechef beslutar om enhetens inre organisation ska läsas mot denna bakgrund. Besluten kan röra exempelvis personalens ansvarsområden, schemaläggning eller barnens och elevernas fördelning på klasser eller grupper.

Av första stycket framgår vidare att rektor och förskolechefen, förutom att de beslutar om enhetens inre organisation, även fattar de beslut som framgår av särskilda föreskrifter. Sådana särskilda föreskrifter finns till exempel i skolan när det gäller beslut om åtgärdsprogram och ledighet.

Andra stycket innehåller bestämmelser om rektorns och förskolechefens möjlighet att delegera beslutanderätten. Delegationen ska ske till en anställd eller en av huvudmannen anlita uppdagstagare som har tillräcklig kompetens och erfarenhet. Delegationen ska avse vissa avgränsade ledningsuppgifter eller beslutanderätt i vissa frågor. I sådana frågor där rektor eller förskolechef ska fatta beslut enligt särskilda föreskrifter i lagen eller någon annan författning får delegation ske såvida det inte uttryckligen angivits att beslutanderätten inte får delegeras.

Rektor och förskolechefen kan även ansvara för andra frågor än vad som följer av ledningsansvaret enligt skollagen. En rektor och förskolechef vid en förskole- eller skolenhet med utbildning som bedrivs av en kommun eller ett landsting som huvudman kan nämligen med stöd av bestämmelserna i kommunallagen om delegation ha att besluta på kommunens eller landstingets vägnar i till exempel anställnings-, personal- eller lokalärenden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.4.

Behörighetskrav för rektor eller förskolechef

11 § Som rektor eller förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

För rektorerna motsvarar bestämmelsen i sak regleringen i 2 kap. 2 § andra stycket i 1985 års skollag såvitt gäller verksamhet med kommunal huvudman, men gäller här alla huvudmän. Författningsregleringen av befattningen som förskolechef är ny.

Behörighetskraven för rektor och förskolechef behandlas i avsnitt 6.5.

Befattningsutbildning för rektorer

12 § Varje huvudman ska se till att rektorerna går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin anställning och vara genomförd inom fyra år efter tillträdesdagen.

Skyldigheten för en huvudman enligt första stycket gäller inte i fråga om rektorer som

- tidigare gått befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning,
- genom annan utbildning eller yrkeserfarenhet har förvärvat kunskaper som av en högskola som anordnar befattningsutbildning har jämförats med sådan utbildning, eller
- den 15 mars 2010 är verksam som rektor.

Regeringen får meddela föreskrifter om utbildning enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar i huvudsak de föreslagna bestämmelserna i 2 kap. 2 a och 9 kap. 16 d §§ i 1985 års skollag (jfr prop. 2009/10:27) som träder i kraft 15 mars 2010. Bestämmelsen omfattar såväl offentliga som enskilda huvudmän.

Lärare och förskollärare

Vilka som får användas för undervisning i skolväsendet

13 § Huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

I paragrafens *första stycke* anges vilka lärare eller förskollärare som huvudmännen har skyldighet att använda för undervisning. Möjlighet att göra undantag regleras i 16 och 17 §§.

Av bestämmelsen framgår att huvudmännen för undervisning ska använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva. Vad som avses med undervisning definieras i 1 kap. 3 §. Vilken utbildning som krävs för att få bedriva en viss undervisning regleras i 15 och 16 §§ samt i föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Kravet på att läraren ska ha utbildning för den undervisning som han eller hon ska bedriva ska iakttas under lärarens hela tjänstgöringstid. Huvudmännen måste alltså, liksom i dag, vid tjänstefördelningen se till att de lärare som används för undervisningen i ett ämne etc. har en utbildning som är avsedd för denna undervisning (jfr prop. 1990/91:18 s. 38).

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet. Vilken examen och examensinriktning mot vissa skolformer, verksamheter, årskurser

eller ämnen som krävs för att en lärare eller förskollärare ska få bedriva viss undervisning avser regeringen att meddela bestämmelser om i förordning. En lärare eller förskollärare med en viss examen bör emellertid kunna bredda sin kompetens och därigenom få användas för undervisning i t.ex. ytterligare årskurser eller ämnen genom kompletterande kurser. Regeringen avser därför att i förordning även ange vilken ytterligare utbildning sådana kurser ska motsvara. Bemyndigandet omfattar också föreskrifter om prövning av om en kompletterande kurs, som en lärare eller förskollärare har fullgjort, motsvarar sådan ytterligare utbildning som krävs för att ge läraren eller förskolläraren den kompetens för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.1.

14 § Utöver lärare eller förskollärare som avses i 13 § kan det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas.

Paragrafen innehåller en upplysning om att det i undervisningen i fritidshemmet och förskolan kan finnas annan personal än lärare och förskollärare. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.6.1.

15 § Den som har en utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ger den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 §.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om lärare med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning.

Av *första stycket* framgår att behörighetsbevis utfärdas, liksom i dag, av Högskoleverket. En lärare med ett sådant bevis får användas för att bedriva den undervisning i skolväsendet som framgår av beviset. Det ska alltså i beviset anges vilken behörighet den utländska utbildningen ger. När läraren eller förskolläraren har fått ett behörighetsbevis kommer han eller hon att omfattas av bestämmelsen i 13 § första stycket om vilka lärare eller förskollärare som huvudmännen har skyldighet att använda för undervisning. Detta gäller oavsett om behörighetsbeviset har utfärdats enligt bestämmelserna i 1985 års skollag eller enligt denna paragraf.

Bestämmelserna i *andra och tredje styckena* motsvarar i huvudsak 2 kap. 4 a och 4 b §§ i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.2.

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 15 §.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 c § i 1985 års skollag.

17 § Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får trots 13 § första stycket för denna undervisning använda en lärare som inte har utbildning som avses i 13 § eller behörighetsbevis enligt 15 §. Detta gäller bara om han eller hon

1. har en utländsk lärarutbildning som motsvarar svensk lärarexamen, och
2. har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

Paragrafen innehåller en reglering som kompletterar 13 § i fråga om vilka lärare som får användas för undervisning hos huvudmän som anordnar del av undervisningen på ett främmande språk.

Regeringen avser huvudmän som anordnar delar av sin undervisning på ett främmande språk i andra ämnen än det främmande språket. Huvudmän som avses kan t.ex. vara kommuner som anordnar undervisning enligt förordningen (2003:459) om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan.

Av 13 § framgår att huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. Vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet avser regeringen att meddela bestämmelser om i förordning. Den som har utländsk lärarutbildning som ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan svensk utbildning ska enligt 15 § få ett behörighetsbevis. Ett sådant bevis ger samma behörighet som den svenska motsvarande utbildningen.

Denna paragraf utgör ett undantag från 13 och 15 §§ i fråga om de som har utländsk lärarutbildning. En huvudman som avses i bestämmelsen får använda en sådan lärare även om han eller hon inte har fått behörighetsbevis. Det krävs dock att den utländska lärarutbildningen motsvarar sådan svensk lärarutbildning som krävs för att undervisa i skolväsendet och att läraren har kompetens att undervisa på det främmande språket. Hos t.ex. huvudmän som anordnar delar av undervisningen på engelska bör i normalfallet personer från engelskspråkiga länder användas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.3.

18 § Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har den utbildning som krävs enligt 13 § eller ett behörighetsbevis enligt 15 § eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får huvudmännen använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och
2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.

En person som avses i första stycket får användas för att bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att huvudmännen ska få göra undantag från skyldigheten i 13 § första stycket att använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva.

Av *första stycket första meningen* framgår i vilka fall som huvudmännen får göra undantag från skyldigheten att använda lärare med utbildning för undervisningen. Det första avser det fall att det inte finns någon lärare eller förskollärare bland huvudmannens personal som har en svensk utbildning som är avsedd för undervisningen i fråga eller har ett behörighetsbevis som avser en motsvarande utländsk utbildning. Syftet med det undantaget är att undervisningen inte ska hindras enbart därför att det saknas personal med den utbildning som krävs. Det ställs inte något krav på att huvudmannen måste ha gjort ansträngningar för att rekrytera lärare eller förskollärare som har den utbildning som krävs för att få bedriva undervisningen utan att ha lyckats.

Det andra undantaget avser det fall att en lärare som har en utbildning som krävs för att bedriva undervisningen finns att tillgå, men att denna lärare är direkt olämplig att använda med hänsyn till eleverna. Det kan t.ex. röra sig om missbruksproblem. Utan detta undantag skulle huvudmannen, om någon annan lärare eller förskollärare som har den utbildning som krävs inte finns att tillgå, inte ha möjlighet att byta ut den olämpliga läraren eller förskolläraren mot en vikarie som saknar sådan utbildning. Av kravet på särskilda skäl framgår att undantaget, liksom i dag, ska tillämpas restriktivt.

I *andra stycket andra meningen* anges vilken kompetens den person som saknar lärar- och förskolläraryt utbildning måste ha för att få användas. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Enligt *första punkten* ska han eller hon vara lämplig att bedriva undervisningen i fråga. Huvudmannen ska alltså i det enskilda fallet bedöma personens förmåga att fullgöra de uppgifter som direkt hör ihop med undervisningen och som normalt fullgörs av lärare och förskollärare inom skolväsendet. Bedömningen måste göras utifrån såväl de krav som ställs på undervisningen i olika styrdokument för verksamheten som med hänsyn till de elever eller barn som personen ska bedriva undervisning för.

Av *andra punkten* framgår att personen dessutom i så stor utsträckning som möjligt ska ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för att få bedriva den aktuella undervisningen. Om huvudmannen väljer mellan två personer som båda bedöms vara lämpliga att bedriva undervisningen, ska den person väljas som har en utbildning som i störst utsträckning motsvarar den utbildning som krävs för att få bedriva undervisningen. Ett exempel kan vara att den ena personen med godkänt resultat läst den utbildning som krävs men inte har tagit ut examen för läraryrket medan den andra personen bara läst en del av utbildningen. I detta fall ska huvudmannen använda den förstnämnda personen.

I *tredje stycket* anges att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen. Begränsningen till ett år gäller dock inte om

undervisningen avser modersmål eller yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Med yrkesämne avses ämne (karaktärsämne) som har en yrkesinriktad profil.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.4.

19 § Om en person som avses i 18 § ska användas för att bedriva undervisning under längre tid än sex månader, ska huvudmannen först fatta beslut om detta.

Det pedagogiska lednings- och samordningsansvaret åvilar enligt 9 § en rektor eller i förskolan en förskolechef. Av 10 § framgår att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation. Motsvarande gäller för förskolechefen vid en förskoleenhet. Om en person som inte har den utbildning som är avsedd för viss undervisning ska användas för sådan undervisning under längre tid än sex månader, krävs dock enligt denna paragraf att huvudmannen först fattar beslut om detta. Rektorn eller förskolechefen kan alltså inte besluta att en person som saknar den utbildning som krävs ska bedriva undervisning under längre tid än sex månader, om inte huvudmannen först har beviljat detta genom ett beslut.

Syftet med bestämmelsen är att huvudmannen ska få kunskap om läget vid skol- eller förskoleenheten. Huvudmannen ges härigenom möjlighet att göra en helhetsbedömning av vilka åtgärder som eventuellt behöver vidtas, t.ex. i fråga om rekrytering.

Bestämmelsen utgör inget hinder mot att huvudmännen med stöd av särskilda föreskrifter delegerar uppgiften att fatta beslut enligt denna paragraf. Sådana särskilda föreskrifter finns t.ex. i kommunallagen (1991:900).

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.4.

Anställning av lärare och förskollärare

20 § Endast den som uppfyller följande kriterier får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning:

1. har lärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning, eller
2. har fått ett behörighetsbevis enligt 15 §.

Detta gäller inte den som ska användas för att bedriva undervisning enligt 17 §.

Den som inte uppfyller kraven i första stycket får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller ett yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet,
2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och
3. det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Paragrafen behandlar vilka personer som får anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning. Bestämmelserna i paragrafen reglerar bara förutsättningarna för att anställa någon. Vem huvudmannen ska använda för undervisning regleras i 13–17 §§.

Av *första stycket* följer att endast den som vid anställningstillfället har lärarexamen får anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning. Bestämmelsen avviker alltså från bestämmelser i lagen (1982:80) om anställningsskydd som innebär att anställningsavtal som huvudregel ska gälla tills vidare (jfr 2 och 4 §§ anställningsskyddslagen). Den som ska användas för att undervisa på främmande språk enligt 17 § är dock undantagen.

I *andra stycket* finns ett undantag från bestämmelsen i första stycket. Enligt bestämmelsen i detta stycke får en person som inte har lärarexamen eller förskolläraryxamen eller ett behörighetsbevis från Högskoleverket anställas tills vidare som lärare under förutsättning att han eller hon ska undervisa i modersmål eller i yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Med yrkesämne avses ämne (karaktärsämne) som har en yrkesinriktad profil. Undantaget gäller dock bara om de villkor som uppställs i punkterna 1–3 är uppfyllda.

Enligt *första punkten* är ett villkor att det saknas sökande som vid anställningstillfället saknar den utbildning som krävs för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet. Som ett ytterligare villkor uppställs det i *andra punkten* att den sökande ska ha tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet. Den sökande måste alltså ha så stor kunskap i modersmålet eller yrkesämnet att han eller hon har förmåga att bedriva undervisningen. Detta hör samman med villkoret i *tredje punkten* som anger att det ska finnas skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen. För att en sökande ska anses vara lämplig måste han eller hon ha förmåga att fullgöra de uppgifter som direkt hör ihop med undervisningen. Denna bedömning måste ske utifrån såväl de krav som ställs på undervisningen i olika styrdokument för verksamheten som med hänsyn till de elever eller barn som den sökande ska bedriva undervisning för.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.5.

21 § I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare eller förskollärare i skolväsendet gäller utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd att den som ska användas för att bedriva undervisning enligt 18 § får anställas för högst ett år i sänder.

I paragrafen finns en bestämmelse om tidsbegränsad anställning av en person som ska bedriva undervisning som han eller hon inte har utbildning för. En sådan anställning får avse en tid om högst ett år i sänder. Om det finns förutsättningar för det, kan personen därefter anställas för ytterligare en period om högst ett år. Bestämmelsen, som avviker från anställningsskyddslagens regler, innebär bl.a. att 5 § andra stycket i den lagen om att vissa former av tidsbegränsad anställning kan övergå till en tillsvidareanställning inte gäller för en anställning enligt denna paragraf (jfr AD 92/2002).

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.5.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från 20 § första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

I paragrafen bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.5.

23 § Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 3 § tredje stycket i 1985 års skollag. Till skillnad från bestämmelsen i 1985 års skollag omfattar denna bestämmelse även enskilda huvudmän och undervisning i alla skolformer och i fritidshemmet.

Lektor

24 § En lärare ska i skolväsendet benämnas för lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

En förskollärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon har avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen och om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring har visat pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska förbehållas lärare som avses i första stycket.

Paragrafen behandlar användningen av titeln lektor inom skolväsendet. Syftet med bestämmelsen är att lärare ska ges möjlighet till karriär inom skolväsendet.

Av *första stycket* framgår att en lärare som uppfyller de kompetenskrav som anges i punkterna 1 och 2 ska benämnas för lektor. I *första punkten* anges att läraren ska ha avlagt minst licentiatexamen. Läraren kan alltså även ha avlagt doktorexamen. Examen ska ha avlagts inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik.

Utöver kravet på vetenskaplig kompetens ska läraren enligt *andra punkten* även ha pedagogiska meriter. Det krävs därför att han eller hon under minst fyra års tjänstgöring som lärare har visat pedagogisk skicklighet. Med pedagogisk skicklighet avses att läraren inte bara har tillräcklig kompetens för att undervisa utan att han eller hon har visat särskild pedagogisk skicklighet.

Det är huvudmannen som avgör om läraren uppfyller kraven för att benämnas lektor. Läraren behöver dock inte ha förvärvat sin kompetens hos samma huvudman. En lärare kan t.ex. ha tjänstgjort två år hos en huvudman och sedan ytterligare två år hos en annan. Om läraren genom yttranden över sin tjänstgöring hos de olika huvudmännen kan visa att han eller hon uppfyller kravet på pedagogiska meriter och läraren dessutom avlagt en examen som avses i första punkten, ska läraren benämnas lektor.

I *andra stycket* anges kompetenskraven för att en förskollärare ska få benämnas lektor.

Av *tredje stycket* framgår att benämningen lektor ska förbehållas lärare som uppfyller kompetenskraven i första stycket. Andra anställda får med andra ord inte i tjänsten kallas för lektor.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.6.6.

Elevhälsa

Elevhälsans omfattning

25 § För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Av *första stycket* följer att huvudmannen måste se till att det finns elevhälsa för varje elev i angivna skolformer. Den del av elevhälsan som motsvarar dagens skolhälsovård ska även fortsättningsvis anses utgöra en självständig verksamhetsgren i förhållande till den övriga elevhälsan och den särskilda elevstödande verksamheten i övrigt (se författningskommentaren till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Vidare anges att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande och omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Detta innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Här anges också att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Andra bestämmelser om elevernas utveckling mot målen finns i 3 kap.

I *andra stycket* anges att det för de i första stycket preciserade insatserna ska finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska. Den delen motsvarar 14 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. Huvudmannen avgör själv omfattningen av och inriktningen på personalens sammansättning och kompetens utifrån lokala behov och förutsättningar. Huvudmannen kan själv anställa denna personal eller ordna det på annat sätt. Bestämmelsen kräver till skillnad från 1985 års skollag dessutom att det, förutom skolläkare och skolsköterska, finns tillgång till adekvat utbildad personal i form av psykolog, kurator samt personal som kan tillgodose elevernas behov av specialpedagogiska insatser. Detta förtydligande av regleringen görs för att säkerställa att elevhälsan har tillgång till tillräcklig kompetens för att eleverna ska få det stöd som de behöver. Förtydligandet av vilka olika delar som ingår i elevhälsan inskränker inte kommunernas och andra huvudmäns möjlighet att organisera sin elevhälsa efter lokala behov och förutsättningar. Även om regleringen således innebär ett utökat krav på vilka personalkategorier som ska ingå i elevhälsan är inte syftet med förslaget att kommunerna eller de fristående huvudmännen ska behöva nyanställa personal.

Av 23 kap. 9 § följer att en kommunal, statlig eller enskild skolhuvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till annan aktör. Detta innebär givetvis inte att skolhuvudmannen kan frånhända sig det yttersta ansvaret för att de medicinska insatserna kommer till stånd. Däremot kan skolhuvudmannen med stöd av den bestämmelsen överlämna ansvaret att såsom vårdgivare utse en verksamhetschef enligt kraven i 29 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Vidare innebär 23 kap. 9 § att inom vissa skolformer med offentlig huvudman får elevhälsan överlämnas på entreprenad.

Elevhälsan behandlas i avsnitt 6.7.

26 § En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 25 §.

Hälsovård är inte obligatorisk i de skolformer som riktar sig till vuxna. Paragrafen lyfter fram att det finns en möjlighet för huvudmännen att även här anordna elevhälsa.

Hälsobesök

27 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Paragrafen motsvarar delvis gällande bestämmelser om hälsokontroller i 14 kap. 2–5 §§ i 1985 års skollag. Här införs begreppet ”hälsobesök” för att bättre spegla vad som sker vid dagens ”hälsokontroller”. Vid ”hälsokontrollerna” förekommer specifika hälsoundersökningar och i anslutning därtill ett hälsosamtal. Termen ”hälsobesök” markerar en förskjutning från ett kontrollerande till ett mer hälsofrämjande arbetssätt som stämmer väl överens med den allmänna inriktningen av elevhälsan enligt 25 §.

De medicinska insatserna enligt *första stycket* avser hälsobesök för eleverna i förskoleklassen samt i grundskolan och motsvarande skolformer där skolplikten kan fullgöras. Av bestämmelsen framgår att hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Med skoltiden avses här den sammanlagda tiden i förskoleklass och påföljande utbildning i grundskolan eller motsvarande skolform. Om en elev inte deltar i förskoleklassen ska tre hälsobesök erbjudas under tiden i grundskolan eller motsvarande skolform, med undantag för sameskolan där minst två hälsobesök ska erbjudas. För det fall eleven deltar i utbildning med två eller flera huvudmän får avgöras från fall till fall hur hälsobesöken ska förläggas så att eleven sammanlagt erbjuds tre hälsobesök under skoltiden.

Bestämmelserna i 14 kap. 2 § andra stycket och 3 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag om särskilda undersökningar för elever i vissa skolformer har inte överförts till den nya skollagen. Detta innebär att det inte finns någon bestämmelse i den nya skollagen som möjliggör tvångsvis hälsoundersökning. Om det finns behov av en tvångsvis undersökning får sådan ske med stöd av allmänna bestämmelser som medger sådan undersökning. Som exempel kan nämnas läkarundersökning enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och smittskyddslagslagen (2004:168).

Av 23 kap. 9 § följer att en kommunal, statlig eller enskild skolhuvudman har möjlighet att överlåta ansvaret för de insatser som anges i paragrafen till annan.

Elevhälsan behandlas i avsnitt 6.7.

Enklare sjukvårdsinsatser

28 § Elever som avses i 27 § får vid behov anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser.

Bestämmelsen motsvarar i sak 14 kap. 5 § i 1985 års skollag och ger en möjlighet för eleverna i de obligatoriska skolformerna att, utöver hälsobesöken och hälsokontrollerna, anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser såsom omplåstring, preliminära bedömningar vid smärre olyckor under utbildningsmoment osv.

Studie- och yrkesvägledning

Tillgång

29 § Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

Av paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, framgår att samtliga elever i skolväsendet ska ha tillgång till studie- och yrkesvägledning. Förskolan och förskoleklassen är av naturliga skäl undantagna. Även den som står i begrepp att välja skollagsreglerad utbildning utan att för den skull vara formellt antagen som elev ska också ges en möjlighet att få vägledning och information.

Kompetens för studie- och yrkesvägledning finns främst hos personer som är anställda för denna verksamhet. Även rektor och lärare har dock ett visst ansvar att förmedla sådan kunskap. Frågor om studie- och yrkesvägledning behandlas främst i läroplanerna.

Huvudmannen bestämmer själv om kompetensen ska ordnas genom att personal anställs eller på något annat sätt. Om personal anställs gäller emellertid bestämmelserna i 30§ som innebär ett krav på adekvat utbildning för att utan tidsbegränsning få anställas för studie- och yrkesvägledning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.8.

Behörighet

30 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 6 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:18 s. 39–40 och 49) med viss språklig ändring. Bestämmelserna är emellertid nu också direkt tillämpliga även på enskilda huvudmän och innebär ett krav på adekvat utbildning för att utan tidsbegränsning få anställas för studie- och yrkesvägledning i skolväsendet. Vad som är adekvat utbildning måste prövas från fall till fall.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.8.

Registerkontroll av personal inom skolväsendet

Skyldighet att lämna registerutdrag

31 § Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i ett sådant utdrag. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Första stycket motsvarar första och andra styckena i 1 respektive 2 § lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (se prop. 1999/2000:123. s. 32). *Andra och tredje styckena* motsvarar 2 a § samma lag (se prop. 2007/08:28 s. 15 f.).

Undantag från skyldigheten att lämna registerutdrag

32 § Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 31 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag.

Paragrafen motsvarar 3 § lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och innebär att den som har eller har haft anställning, uppdrag, praktik eller liknande i skolväsendet och inom ett år erbjuds en förnyad möjlighet att arbeta i samma verksamhet inte på nytt behöver visa upp ett registerutdrag (se prop. 1999/2000:123. s. 32–33 och prop. 2007/08:28 s. 16).

Återlämnande av registerutdrag

33 § På begäran av den som har lämnat ett registerutdrag ska det återlämnas i original.

Bestämmelsen motsvarar 4 § lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och innebär att den som har lämnat in ett registerutdrag alltid har rätt att få tillbaka originalhandling.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.9.

Kompetensutveckling

34 § Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Paragrafens *första stycke* motsvarar delvis 2 kap. 7 § första meningen i 1985 års skollag såvitt avser kommunernas och landstingens ansvar för kompetensutveckling för den personal som har hand om utbildningen. Bestämmelsen, som här gäller samtliga huvudmän inom skolväsendet, avser att tydliggöra att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling.

Enligt *andra stycket*, som delvis motsvarar 2 kap 7 a § i 1985 års skollag, har huvudmannen ett ansvar för att all personal vid förskole- och skolenheterna får kännedom om de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I nyss nämnda bestämmelse gäller detta bara för den undervisande personalen. I den föreslagna skollagen har detta alltså utvidgats till att avse all personal. För den icke undervisande personalen handlar den nödvändiga insikten om framför allt de föreskrifter som rör skolans värdegrund etc., t.ex. 6 kap. om åtgärder mot kränkande behandling.

Huvudmannens ansvar för kompetensutveckling m.m. behandlas i avsnitt 6.10.

Lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

Genom bestämmelsen införs ett generellt krav på att det ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att förebygga ohälsa och i övrigt skapa en god arbetsmiljö. Bestämmelsen ersätter liknande bestämmelser i 2 a kap. 3 § i 1985 års skollag, 1 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 1 kap. 4 § särskoleförordningen (1995:206). Bestämmelsen omfattar emellertid här samtliga skolformer som regleras i lagen oavsett huvudman.

I respektive skolformskapitel finns bestämmelser om att eleverna utan kostnad skall ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning m.m.

Huvudmannens ansvar för lokaler och utrustning behandlas i avsnitt 6.11.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Bestämmelsen innebär en skyldighet för alla skolhuvudmän för de uppräknade skolformerna att anordna sin verksamhet så att eleverna har tillgång till skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Hur detta anordnas måste kunna variera från skolenhet till skolenhet.

Huvudmannens ansvar för att ge eleverna tillgång till skolbibliotek behandlas i avsnitt 6.11.

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling,
- information om barnets och elevens utveckling,
- särskilt stöd med anpassad studiegång och särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning,
- betyg och betygssättning, och
- prövning för betyg.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillämpningsområde

2 § Om inte något annat anges särskilt gäller bestämmelserna i detta kapitel samtliga skolformer och fritidshemmet.

Bestämmelsen i 4 § om information gäller inte i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Bestämmelserna om särskilt stöd i 5–11 §§ gäller inte i förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

I *första stycket* anges vilka utbildningar som bestämmelserna i kapitlet gäller för om inte något annat anges särskilt.

Av *andra stycket* framgår att bestämmelsen om information om barns och elevers utveckling inte gäller skolformerna för vuxna samt att förskolan och skolformerna för vuxna är undantagna från bestämmelserna i kapitlet om särskilt stöd.

Inledande bestämmelser

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Det finns ingen motsvarande paragraf i 1985 års skollag. Den *första meningen* anger den övergripande målsättning som ska utmärka utbildningen inom alla skolformer och fritidshemmet. Bestämmelsen ligger till grund för vad som närmare föreskrivs i läroplanerna om undervisningens individualisering. Med utbildningens mål avses såväl nationella mål som de mål som förskolan, fritidshemmet och skolan själva ställer upp. Regleringen innebär självfallet inte att huvudmannen kan nöja sig med att en elev når den lägsta godtagbara kunskapsnivån. Syftet är att markera att ambitionen måste vara högre än så. *Andra meningen* markerar särskilt att tillgängliga resurser inte bara kan riktas mot de svagaste eleverna, utan att även de elever som har lättare att nå utbildningens mål har rätt till ledning och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt.

Information om barnets och elevens utveckling

4 § Eleven och elevens vårdnadshavare och vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling. Närmare bestämmelser om sådan information finns i 8–13, 15 och 18 kap.

En allmän bestämmelse om den löpande informationen om elevens eller barnets utveckling har tagits in i denna paragraf. Bestämmelsen motsvarar närmast den inledande meningen i 7 kap. 2 § grundskoleförordningen (1994:1194), 7 kap. 1 § särskoleförordningen (1995:206), 8 kap. 1 § specialskeförordningen (1995:401) och 5 kap. 3 § sameskoleförordningen (1995:205). Den är ny för gymnasieskolan (jämför 7 kap. 19 § gymnasieförordningen [1992:394]). I paragrafen erinras också om det finns ytterligare bestämmelser om utvecklingsamtal och andra former för information i de aktuella skolformskapitlen.

Särskilt stöd

Allmänt om särskilt stöd

5 § Om en utredning enligt 8 § visar att en elev behöver särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd.

För grundskolan motsvarar bestämmelsen i huvudsak 4 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse finns i kapitlen för förskoleklassen och sameskolan. För övriga skolformer är bestämmelsen ny. Bestämmelser om stödundervisning finns dock på förordningsnivå för specialskola, särskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

En elevs svårigheter ska i första hand lösas inom ramen för den ledning och stimulans för lärande och personlig utveckling som alla elever ska ges enligt 3 §. En elev kan emellertid behöva ytterligare stöd eller annat stöd än det som ska ges enligt 3 §. Sådant stöd benämns särskilt stöd.

6 § Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Bestämmelsen motsvarar för grundskolan 5 kap. 4 § andra stycket och 5 § första stycket andra meningen grundskoleförordningen (1994:1194), som även gäller för sameskolan. Sådana bestämmelser finns också för särskolan (5 kap. 3 § särskolförordningen [1995:206] och specialskolan (6 kap. 3 § sista stycket och 5 § specialskoleförordningen [1995:401]). Bestämmelser om att elever kan få specialundervisning anordnad inom klassen finns vidare i 8 kap. 1 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394). För gymnasiesärskolan är bestämmelsen ny.

Det särskilda stödet kan ersätta annan undervisning eller vara ett komplement till den. Av paragrafen framgår att stödinsatsen i första hand ska ges i den gemenskap eller gruppering där eleven normalt ingår.

Utformningen av det särskilda stödet i vissa skolformer

7 § För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Bestämmelsen motsvarar för grundskolan i huvudsak 5 kap. 4 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194) som även gäller för sameskolan. Motsvarande bestämmelse finns för specialskolan. För särskolan är bestämmelsen ny.

Paragrafen markerar sambandet mellan skolans ansvar för att varje elev i de obligatoriska skolformerna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och skyldigheten att ge särskilt stöd. Uttrycket ”på det sätt och i den omfattning som behövs” tydliggör att det inte bara gäller stöd i en viss omfattning utan att det också måste övervägas på vilket sätt stödet bäst kan ges.

Utredning

8 § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd

skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Paragrafen reglerar i vilka situationer behovet av särskilt stöd ska utredas. Bestämmelsen motsvaras delvis av gällande bestämmelser om åtgärdsprogram i skolformsförordningarna, t.ex. 5 kap. 1 § grundskoleförordningen (1994:1194). Redan i dag förutsätts att åtgärdsprogram föregås av en utredning.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs inledningsvis en anmälningsskyldighet så snart det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Alla som arbetar i skolan har ett ansvar för att uppmärksamma de elever som behöver särskilda stödåtgärder och att föra detta vidare till rektorn. Anmälningsskyldigheten kan i det enskilda fallet gälla en lärare, personal inom elevhälsan eller annan skolpersonal. Vem som är anmälningsskyldig beror på i vilket sammanhang stödbehovet blir känt. Om en elevs stödbehov uppmärksammas av en lärare inom ramen för den undervisning som läraren ansvarar för, är läraren skyldig att anmäla detta till rektorn. Ett exempel på en omständighet som utlöser utredningsskyldigheten är att det av elevens resultat på ett nationellt prov framgår att hon eller han riskerar att inte nå kunskapskraven för den aktuella årskursen. Störst betydelse som en indikator på brister i elevens kunskapsutveckling har naturligtvis proven i årskurserna före den sista. Behovet kan också komma fram vid utvecklingssamtal mellan lärare, elev och vårdnadshavare eller genom uppgifter från andra utanför skolan, t.ex. socialtjänsten. Även eleven eller elevens vårdnadshavare har rätt att väcka frågan om elevens behov av särskilt stöd ska utredas. Utredningen ska genomföras skyndsamt, vilket är nytt i förhållande till de regler som gäller idag. Genom paragrafen införs även en skyldighet att ge särskilt stöd till elever med andra svårigheter än svårigheter i skolarbetet. Med uttrycket ”andra svårigheter i sin skolsituation” avses sådana situationer där en elev behöver särskilt stöd även om det just då inte finns anledning befara att hon eller han inte ska nå de kunskapskrav som minst ska nås. I utredningen ska elevens synpunkter inhämtas. Utredningen ska genomföras med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 10 §.

I paragrafens *andra stycke* anges att samråd ska ske med elevhälsan, utom i de fall där det är uppenbart obehövligt. Samråd med elevhälsan kan vara uppenbart obehövligt exempelvis om behovet avser rent pedagogiska insatser. Rektorn ansvarar, liksom tidigare, för att en utredning genomförs.

Åtgärdsprogram

9 § Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 10 § eller i form av anpassad

studiegång enligt 11 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Om en utredning enligt 8 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Enligt *första stycket* ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Bestämmelsen motsvaras delvis av gällande bestämmelser om åtgärdsprogram i skolformsförordningarna, se t.ex. 5 kap. 1 § grundskoleförordningen (1994:1194). Programmet ska användas av eleven och skolan för att planera och utveckla hela den pedagogiska verksamheten för eleven. Arbetet med åtgärdsprogrammet ska utgå från elevens behov, elevens styrkor och svagheter samt vilka hinder och möjligheter som finns i elevens omgivning. Vid behov bör samråd ske med t.ex. personal från elevhälsan. Eleven själv och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i utarbetandet av åtgärdsprogrammet. Det är viktigt att elevens synpunkter inhämtas och beaktas när åtgärdsprogrammet tas fram. Här kan erinras om bestämmelsen om hänsyn till barnets bästa (1 kap. 10 §). Arbetet ska omfatta elevens hela skolsituation. Genom uppföljning och utvärdering kan programmet användas för att bedöma elevens framsteg och framtida behov av stöd. Vissa former av särskilt stöd anges i 10 och 11 §§.

Av *andra stycket* framgår att ett åtgärdsprogram beslutas av rektor. Rektorn kan delegera uppgiften att besluta om åtgärdsprogram till någon annan, t.ex. en lärare i arbetslaget. I de fall som anges i bestämmelsen får rektorn inte delegera uppgiften. Åtgärdsprogrammet utgör ett beslut som ska dateras och undertecknas av beslutsfattaren i enlighet med reglerna i förvaltningslagen (1986:223). Det bör upprättas i en särskild handling och ska förvaras på ett betryggande sätt.

Av *tredje stycket* framgår att om en utredning enligt 8 § anses visa att eleven inte behöver något särskilt stöd måste ett formellt beslut fattas om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas, vilket också är ett nytt förslag i denna lag. Detta är en förutsättning för att frågan om särskilt stöd ska kunna överprövas efter överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning

10 § Om det finns särskilda skäl får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till.

Av paragrafen framgår att i de angivna skolformerna får det särskilda stödet ges utanför den gemenskap eller gruppering där eleven normalt ingår endast om det finns särskilda skäl. Bestämmelsen motsvaras av bestämmelser om särskilt stöd i skolformsförordningarna, se t.ex. 5 kap. 5 § andra stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Innan beslut om särskild undervisningsgrupp fattas ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare, med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 10 §). Det kan innebära undervisning i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt inom skolenheten. Stödet

kan också ges i andra lokaler med annan personal, t.ex. vid ett skoldaghem eller resurscenter. Det är dock inte fråga om byte av skolenhet i sådana fall. Beslut enligt denna paragraf om undervisning i särskild undervisningsgrupp eller enskilt kan inte ersätta beslut om placering vid en skolenhet enligt bestämmelser i respektive skolformskapitel.

Anpassad studiegång

11 § Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 9 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Första stycket motsvaras delvis av 5 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194), 5 kap. 8 § särskoleförordningen (1995:206), 6 kap. 7 § specialskoleförordningen (1995:401) och 3 kap. 13 § sameskolförordningen (1995:205). Här ges emellertid en möjlighet att anpassa utbildningen utöver vad som följer av dessa bestämmelser genom att den möjliggör avvikelser från de mål som gäller för utbildningen. Bestämmelsen avser situationer när andra stödåtgärder inte har gett resultat, t.ex. för skoltrötta elever eller elever som av andra skäl inte är tillgängliga för utbildning. Eleven och elevens vårdnadshavare måste få information om vad ett beslut om anpassad studiegång kan innebära för elevens möjligheter att studera vidare. Deras synpunkter ska inhämtas och beaktas i bedömningen. För skolpliktiga elever i de högre årskurserna får utbildningen delvis förläggas till en arbetsplats utanför skolan. Avsikten är att sådan arbetsplatsförlagd utbildning ska regleras på förordningsnivå liksom i dag.

I *andra stycket* markeras rektors ansvar för att utbildningen för en elev med anpassad studiegång så långt som möjligt blir likvärdig med utbildningen i allmänhet i den aktuella skolformen.

Allmänna bestämmelser om betyg

Skolformer där betyg ges

12 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av denna lag eller annan författning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Paragrafens *första stycke* anger i vilka skolformer betyg ska sättas. Bestämmelser om betygstillfällen, betygsbeteckningar m.m. för de olika skolformerna finns i respektive skolformskapitel.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som innebär att fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning undantas från den skyldighet att sätta betyg som annars följer av första stycket.

Rektorns ansvar

13 § Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar.

Rektorns ansvar enligt 2 kap. 10 § innebär bl.a. att hon eller han ska se till att betygssättningen sker i enlighet med denna lag och andra författningar. I denna paragraf finns en särskild påminnelse om detta ansvar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för en likvärdig och rättvis betygssättning.

Information om grunderna för betygssättningen

14 § Eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Bestämmelsen avser de grunder som gäller för samtliga elever, dvs. enligt bestämmelserna i skollagen, den aktuella läroplanen, kursplanerna eller ämnesplanerna och kunskapskraven. Bestämmelser om grunderna för betygssättningen finns i skollagen i respektive skolformskapitel.

Beslut om betyg

15 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som ansvarar för undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

Paragrafen ersätter bestämmelser i 7 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 7 kap. 4 § andra stycket särskoleförordningen (1995:206), 8 kap. 5 § specialskoleförordningen (1995:401), 7 kap. 3 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394), 7 kap. 3 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 4 kap. 5 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning samt 4 kap. 3 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

Information om skälen för betyget

16 § Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Av paragrafen följer att en elev och en elevs vårdnadshavare har rätt att i efterhand få upplysningar om skälen för ett beslutat betyg. Bestämmelsen gäller samtliga beslut om betyg, dvs. även terminsbetyg i grundskolan och motsvarande skolformer.

Utfärdande av betyg

17 § Betyg ska utfärdas skriftligt.

Avsikten är att de föreskrifter som behövs om utformningen av betygsdokument m.m. ska meddelas i författning på lägre nivå än lag. Närmare bestämmelser om betygssättning finns i respektive skolformskapitel.

Rättelse av skrivfel och liknande förbiseende

18 § Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt. Vid rättelse ska ett nytt skriftligt betyg utfärdas och den oriktiga betygshandlingen om möjligt förstöras.

Paragrafen ersätter hänvisningen till 26 § förvaltningslagen (1986:223) i 7 kap. 19 § grundskoleförordningen (1994:1194), 8 kap. 19 § specialskoleförordningen, 7 kap. 18 § gymnasieförordningen (1992:394), 7 kap. 10 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 4 kap. 21 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, 4 kap. 6 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda samt 18 § förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Ändring av uppenbart oriktiga betyg

19 § Finner den eller de som har meddelat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.

Ändring enligt första stycket ska göras av rektorn

1. om den som har meddelat det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl,
2. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och någon eller några av dem inte längre är anställda av huvudmannen eller är förhindrade på grund av något annat liknande skäl, eller
3. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas.

Paragrafen, som är ny, har utformats med 27 § förvaltningslagen (1986:223) som förebild.

I *första stycket* anges att den första förutsättningen för att den eller de som har beslutat om betyg ska ha en skyldighet att ändra sitt beslut är att beslutet är uppenbart oriktigt. Exempel på felaktigheter som kan medföra en sådan ändringsskyldighet är att bedömningsunderlag har förbisetts eller att frånvaro har vägts in på ett sätt som strider mot föreskrifter om bedömning av elevens kunskaper. Det ska dock vara fråga om uppenbara felaktigheter. Någon mer ingående granskning av grunderna för beslutet ska inte behöva göras om det inte finns särskild anledning till det. I beslut om betyg ingår även ett beslut om att inte sätta betyg då bedömningsunderlag saknas på grund av elevens frånvaro (streck).

Ändringsskyldigheten kan uppkomma genom att en beslutsfattare själv upptäcker ett förbiseende eller en felbedömning. Nya omständigheter som en elev åberopar kan också göra att beslutet i efterhand framstår som uppenbart oriktigt. Sådana omständigheter måste dock hänföra sig till tiden före det ursprungliga beslutet. Denna paragraf ger inte möjlighet att ändra ett betygsbeslut på grund av att eleven efter att betyget har satts utför prestationer som visar att hon eller han har de kunskaper som krävs för ett högre betyg.

Som en andra förutsättning för skyldigheten att ändra beslutet gäller att ändringen kan göras snabbt och enkelt. Det innebär att det normalt inte finns någon ändringsskyldighet om det krävs ytterligare utredning i ärendet.

Om de angivna förutsättningarna är uppfyllda, ska ett nytt betygsbeslut fattas som ändrar det tidigare beslutet. Som regleringen är utformad kommer bara klart oriktiga beslut att omfattas av ändringsskyldigheten.

Av *andra stycket* framgår att det under vissa närmare angivna omständigheter är rektorn som ska göra bedömningen och fatta ett nytt beslut. De förutsättningar för ändringsskyldigheten som anges i första stycket gäller även en prövning som görs av rektorn.

Prövning för betyg

20 § För den som vill genomgå prövning för betyg finns särskilda bestämmelser i denna lag.

Regeringen får trots bestämmelser i denna lag om avgiftsfrihet meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

I *första stycket* erinras om att det finns särskilda bestämmelser om prövning för betyg i skolformskapitlet. Bestämmelserna i skolformskapitlet motsvarar i huvudsak gällande bestämmelser i skolformsförordningarna.

Andra stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om skyldighet för enskild som vill genomgå prövning att betala en avgift som tillfaller huvudmannen.

4 kap. Kvalitet och inflytande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå och förskole- och skolenhetsnivå,
- åtgärder vid brister i verksamheten,
- rutiner för klagomål,
- inflytande och annat samråd med barnen, eleverna och vissa vårdnadshavare,
- elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse, och
- planering och uppföljning av inflytandefrågor.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Systematiskt kvalitetsarbete

Nationell nivå

2 § I 26 kap. finns bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning av skolväsendet och andra utbildningar.

Paragrafen innehåller en hänvisning till bestämmelserna i 26 kap., vilka också kan sägas innehålla bestämmelser om kvalitetsarbete. Där regleras t.ex. kvalitetsgranskning och uppföljning av skolväsendet. Vidare finns där bestämmelser om uppgiftsskyldighet.

Huvudmannanivå

3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Varje huvudman inom skolväsendet ska ha ett ansvar att planera, följa upp och utveckla utbildningen. Detta ska ske kontinuerligt och på ett systematiskt sätt och måste naturligtvis anpassas efter den aktuella nivån på utbildningen. Huvudmannen har alltså det övergripande ansvaret för att ett kvalitetsarbete kommer till stånd. I 4 § anges att motsvarande kvalitetsarbete också ska göras på förskole- och skolenhetsnivå. En huvudman som bedriver utbildning vid endast en förskole- eller skolenhet kan givetvis arbeta med planering, uppföljning och utveckling på huvudmannanivå enligt denna paragraf och på förskole- och skolenhetsnivå enligt 4 § i ett sammanhang.

Paragrafen motsvarar för kommunerna till viss del 2 kap. 8 § andra stycket i 1985 års skollag om uppföljning och utvärdering av skolplanen. Några särskilda bestämmelser om skolplan finns inte i denna lag. Här har dock införts ett uttryckligt krav på att huvudmannen ska planera sin verksamhet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.1.2.

Enhetsnivå

4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som avses i 3 § ska även genomföras på förskole- och skolenhetsnivå.

Planeringen och kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Förskolechefen och rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

I paragrafens *första stycke* anges att motsvarande kvalitetsarbete, dvs. att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen, som huvudmannen ansvarar för enligt 3 § också ska genomföras på förskole- och skolenhetsnivå.

Hur planeringen och kvalitetsarbetet på förskole- och skolenhetsnivå ska genomföras anges i *andra stycket*. Där framgår att detta ska ske under medverkan av förskollärare lärare, övrig personal samt elever.

Barn i förskolan, deras vårdnadshavare samt elevernas vårdnadshavare ska också ges en möjlighet att delta i arbetet. Formerna för deltagandet får bestämmas lokalt.

Ansvar för det kvalitetsarbete som avses i första och andra styckena åligger, enligt *tredje stycket*, rektorn och förskolechefen. Rektors- respektive förskolechefsfunktionen kan naturligtvis upprätthållas av samma person vid förskole- och skolenheter som omfattar både förskola och annan skolform, se vidare författningskommentaren till 2 kap. 9 §. För fritidshem som inte bedrivs vid skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola avgör huvudmannen vem som ansvarar för kvalitetsarbetet på enheten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.1.3.

Inriktning på det systematiska kvalitetsarbetet

5 § Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

För att säkerställa att kvalitetsarbetet speglar arbetet i förhållande till de olika typer av nationella mål som finns i skollagen och andra författningar, bl.a. i läroplaner och kursplaner, anges att inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att dessa mål uppfylls. I skollagen framgår målen, dels i form av de övergripande mål m.m. för utbildningen som framgår av 1 kap., dels i form av separata mål för varje utbildning i respektive skolformskapitel.

Dokumentation

6 § Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

För att i efterhand kunna följa upp kvalitetsarbetet dels på den egna lokala nivån, dels på nationell nivå i form av tillsyn och annan kvalitetsgranskning måste kvalitetsarbetet dokumenteras. Paragrafen innehåller därför en bestämmelse om att arbetet med att systematiskt planera, följa upp och utveckla utbildningen på huvudmannanivå (3 §) och på förskole- och skolenhetsnivå (4 §) ska dokumenteras. De närmare rutinerna för dokumentationsarbetet får utarbetas hos huvudmannen och på de enskilda förskole- och skolenheterna. Någon motsvarande redovisning som avses i förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ställs det inte längre krav på. Även om det inte krävs att huvudmannen redovisar några egna bedömningar av kvalitetsarbetet och måluppfyllelsen, så är det naturligtvis ytterst angeläget att materialet kan ligga till grund för andras bedömningar i detta avseende.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.1.1.

Åtgärder

7 § Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Bestämmelsen avser att förtydliga huvudmannens skyldighet att vidta erforderliga åtgärder om det vid uppföljning och utvärdering, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten.

Skyldigheten att vidta åtgärder i de beskrivna situationerna följer redan av huvudmannens ansvar för utbildningen enligt 2 kap. 8 § men det finns ett behov av att här förtydliga vad ansvaret innebär. Huvudmannens skyldighet att vidta åtgärder är även en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.1.

Rutiner för klagomål

8 § Huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Paragrafen ska ses mot bakgrund av bestämmelserna i 2 kap. 8 § om huvudmannens ansvar för utbildningen.

I denna paragraf regleras att huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Det överlämnas till varje huvudman att bestämma hur klagomålshandlingen ska organiseras och hur informationen om klagomålsrutinerna ska lämnas. Rutinerna bör dock innehålla en intern ansvarsfördelning hos huvudmannen. Huvudregeln bör här vara att klagomål först lämnas till ansvarig rektor, förskolechef eller motsvarande ledningsfunktion vid fritidshemmet för att därefter slussas vidare till huvudmannen. Vidare är det givetvis nödvändigt att informationen om klagomålsrutinerna lämnas på sådant sätt att de blir kända för barnen och eleverna och deras vårdnadshavare.

Paragrafen behandlas även i avsnitt 8.1.4.

Inflytande och samråd

Allmänt om barnens och elevernas inflytande

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

I 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om elevskyddsombud.

Paragrafen ersätter bland annat bestämmelserna om inflytande i 4 kap. 2 §, 5 kap. 2 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 2 § och 8 kap. 2 § i 1985 års skollag men gäller samtliga huvudmän och inkluderar även den utbildning som riktar sig till vuxna. Paragrafen ska ses mot bakgrund av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa, 1 kap. 10 § där det framgår att barn och elever ska ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem.

Bestämmelserna i *första stycket* ger barn och elever en allmän rätt till inflytande över undervisningen, förskole- och skolmiljön och verksamheten i övrigt. Här avses både det inflytande som barnen och eleverna ska ha som grupp och kollektiv och det inflytande som tillkommer varje individ. Vidare föreskrivs bl.a. att barnen och eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Kravet innebär att det inte är tillräckligt att ge möjligheter för barnen och eleverna till detta, utan att ett mer aktivt arbete krävs från förskolans eller skolans sida.

Informationen och formerna för inflytandet måste givetvis anpassas efter barnens och elevernas ålder och mognad. En bestämmelse om detta har tagits in i paragrafens *andra stycke*. Som framgår av bestämmelserna finns det inte, med undantag för de forum för inflytande som anges i 13 §, några närmare riktlinjer om utformningen av inflytandet vid varje skolenhet. Skälet till detta är att utformningen måste bestämmas med hänsyn till de lokala förhållandena vid varje förskole- och skolenhet efter diskussion mellan förskolechef, rektor, förskollärare, lärare, elever och vårdnadshavare. I den dagliga verksamheten är det dock särskilt viktigt att eleverna får möjlighet att ta initiativ till vilka frågor som enligt deras mening bör behandlas i olika sammanhang. I andra stycket andra meningen har därför införts en bestämmelse som innebär att eleverna alltid ska ha möjlighet att ta initiativ i frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Detta innebär att eleverna alltid ska ha möjlighet att lyfta upp frågor till de forum för inflytande i vilka de deltar (se 13 §) och andra former för inflytande som har bestämts lokalt.

Av 14 § första stycket framgår att den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med planeringen av verksamheten. Den bestämmelsen omfattar bl.a. hur elevernas initiativrätt ska utformas. Därutöver finns en allmän bestämmelse som säger att elevernas arbete med inflytandefrågor även i övrigt ska stödjas och underlättas. Det kan t.ex. avse tillhandahållande av lokaler och utrustning för elevsammanlutningarnas arbete och visst ekonomiskt stöd.

Regleringen kring elevskyddsombud i 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) är en viktig del av elevernas inflytande över skolmiljön. Därför har i *tredje stycket* tagits in en hänvisning till dessa bestämmelser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.2.

Elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse

10 § Varje elevföreträdare samt övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

Enligt denna paragraf ska varje elev ges tillfälle att under den tid de vistas i skolan behandla frågor av gemensamt intresse. Skolan måste alltså avsätta tid och resurser för elevernas arbete med inflytande på olika nivåer. I planeringen av undervisningen måste särskild hänsyn tas som gör det möjligt för eleverna att tidsmässigt delta i olika samverkansorgan och för elevföreträdarna att samla in synpunkter och att samordna, förankra och återföra förslag och beslut. Bestämmelsen omfattar inte barn i förskolan.

Ledighet och kompensation för elevföreträdare

11 § Av 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att en elev som har utsetts till elevskyddsombud ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget. Detsamma ska gälla en elev som har utsetts till elevrådsrepresentant eller som har annat uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen.

Elevskyddsombud, elevrådsrepresentant och andra elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget.

Hänvisningen till 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) i *första stycket* motsvarar, för utbildning med offentliga huvudmän, i huvudsak bestämmelserna i 6 kap. 8 § fjärde stycket grundskoleförordningen (1994:1194), 6 kap. 5 § fjärde stycket sarskoleförordningen (1995:206), 7 kap. 9 § tredje stycket specialskoleförordningen (1995:401), 5 kap. 2 § sameskoleförordningen (1995:205), 6 kap. 20 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394) och 6 kap. 3 § tredje stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. I denna paragraf har även lagts till att även den elev som har i uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen ska beviljas den ledighet som uppdraget kräver.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar delvis 8 kap. 1 § andra stycket gymnasieförordningen och 8 kap. 1 § andra stycket förordningen om gymnasiesärskolan. En elev som utsetts till elevskyddsombud och andra elevföreträdare får här en rätt till kompensation för vad han eller hon har gått miste om till följd av sitt uppdrag. En sådan kompensation ska alltid erbjudas.

Av paragrafen framgår att bestämmelserna inte omfattar barn i förskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.2.1.

Allmänt om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmet

12 § Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Paragrafen innehåller en allmänt utformad bestämmelse om att vårdnadshavarna ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.2.2.

Forum för samråd

13 § Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och de vårdnadshavare som avses i 12 §. Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum som avses i första stycket ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att komma med synpunkter innan beslut fattas.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samrådsskyldigheten i andra stycket fullgörs.

Bestämmelsen i första stycket innebär att det i arbetet med inflytandefrågor alltid ska ingå ett eller flera forum för samråd där frågor som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna behandlas. Några närmare riktlinjer om vilka frågor som ska behandlas eller om det ska finnas ett eller flera forum lämnas inte. Dessa frågor måste avgöras efter de lokala förhållanden som råder efter diskussion mellan förskolechef, rektor, förskollärare, lärare, barn, elever och vårdnadshavare. Detsamma gäller hur råden ska vara sammansatta och vilka arbetsformer som ska tillämpas. Det centrala är att rådet eller råden ges en sådan utformning att kravet på att ge barn, elever respektive vårdnadshavare möjligheter till inflytande kan uppfyllas.

I *andra stycket* regleras den informations- och samrådsskyldighet som alltid ska utföras inför ett beslut. Givetvis är det viktigt att informationen lämnas i sådan ordning och i ett sådant stadium av beslutsprocessen att det finns en reell möjlighet att beakta synpunkterna innan beslut fattas.

Av *tredje stycket* följer att förskolechefen eller rektorn ansvarar för att det finns forum för samråd och för att informations- och samrådsskyldigheten fullgörs. Det finns inte något hinder mot att någon annan än dessa befattningshavare utför arbetsuppgiften, men det är alltid de som har det ansvar som anges i paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.2.3.

Planering och information

14 § Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering av verksamheten som föreskrivs i 4 §.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska också informeras om huvuddragen i de bestämmelser som gäller för utbildningen. Förskolechefen och rektorn ansvarar för att sådan information lämnas.

Enligt *första stycket* ska den närmare utformningen av inflytandet anges i den planering av verksamheten som enligt 4 § ska ske på förskole- och skolenhetsnivå.

Bestämmelsen i *andra stycket* om information avser främst översiktlig information om skollagen, läroplanen samt, i förekommande fall, kursplaner och betygskriterier. Den information som ska lämnas till

barnen och eleverna måste naturligtvis anpassas efter deras ålder och mognad. Förskolechef och rektor ansvarar för att sådan information lämnas. För fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet beslutar huvudmannen vem som har detta ansvar.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.2.1.

Lokala styrelser

15 § En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18–22 §§ kommunallagen (1991:900) om inte annat föreskrivs i denna lag.

Av paragrafen framgår att kommuner och landsting inom de delar av skolväsendet som de är huvudmän för får inrätta lokala styrelser enligt de bestämmelser som gäller för självförvaltningsorgan enligt kommunallagen (1991:900). Detta innebär att kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige får besluta att en nämnd som fullgör kommunens eller landstingets uppgifter som huvudman inom skolväsendet får uppdra åt en lokal styrelse att helt eller delvis sköta driften av en skolenhet inom nämndens ansvarsområde. I detta ligger att en lokal styrelse får inrättas för en hel förskole- eller skolenhet, eller en del av en sådan enhet. Fullmäktige får även besluta att nämnden får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda eller som i övrigt avses i 6 kap. 34 § kommunallagen får dock inte delegeras till en lokal styrelse (jfr 7 kap. 18 § kommunallagen). Nämnden ska i en arbetsordning fastställa den lokala styrelsens uppgifter, sammansättning, arbetsformer och mandattid (jfr 7 kap. 19 § kommunallagen). Vidare framgår av denna paragraf att kommunallagens bestämmelser om självförvaltningsorgan inte gäller för lokala styrelser inom skolväsendet, om det finns avvikande bestämmelser i skollagen. Sådana bestämmelser finns i följande paragraf.

16 § I en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda ingå som ledamöter. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska företrädare för eleverna och företrädare för de anställda ingå som ledamöter. Företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare får inte vara fler än övriga ledamöter.

Paragrafen innehåller särskilda regler om en lokal styrelses sammansättning, som gäller i stället för reglerna om ett självförvaltningsorgans sammansättning i 7 kap. 20 § första stycket kommunallagen (1991:900).

17 § Rektorn eller förskolechefen får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn enligt 2 kap. 10 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektorn eller förskolechefen får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

I de fall en föreskrift i skollagen eller någon annan författning än kommunallagen anger att rektorn eller förskolechefen ansvarar för en viss uppgift eller beslutar om en viss fråga, kan nämnden inte delegera ansvaret eller beslutanderätten till en lokal styrelse. Nämnden har ju i sådana fall ingen egen beslutanderätt att delegera. Rektorn eller förskolechefen ges dock i denna paragraf en möjlighet att i viss utsträckning delegera sin beslutanderätt. Här framgår att, om en lokal styrelse har inrättats för en förskole- eller skolenhet, kan rektorn eller förskolechefen delegera sin befogenhet till styrelsen i samma utsträckning som delegation till en anställd eller en uppdragstagare är möjlig enligt 2 kap. 10 §. En ytterligare begränsning av delegationsmöjligheten finns dock i denna paragraf, som innebär att rektorn eller förskolechefen inte får delegera beslutanderätten i frågor som rör enskilda barn eller elever, även om delegation till en anställd eller uppdragstagare skulle vara möjlig i en sådan fråga.

5 kap. Trygghet och studiero

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- kapitlets tillämpningsområde,
 - arbetsmiljö,
 - ordningsregler,
 - rektorns och lärarens allmänna befogenheter,
 - vissa särskilda åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero,
 - avstängning från utbildningen,
 - omhändertagande av föremål, och
 - dokumentation.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillämpningsområde

2 § Om inte annat anges i andra stycket eller särskilt i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel fritidshemmet och alla skolformer utom förskolan.

Bestämmelserna i 5, 8–17 och 23–24 §§ gäller inte för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Bestämmelserna i 8–22 §§ gäller inte för fritidshemmet.

Av paragrafens *första stycke* framgår vilka utbildningar inom skolväsendet som bestämmelserna i detta kapitel gäller för, om inte något annat anges särskilt. Det finns inte någon bestämmelse i detta kapitel som gäller förskolan.

Av *andra stycket* framgår att vissa bestämmelser i kapitlet inte gäller för utbildningar som riktar sig till vuxna eller för fritidshemmet.

Arbetsmiljö

3 § Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Paragrafen anvisar att utbildningen måste utformas så att den dagliga verksamheten på skolenheterna tillförsäkrar eleverna trygghet och studiero. Grundläggande är de övergripande mål som gäller för utbildningen, samt målparagraferna i de särskilda skolformskapitlen.

4 § I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö.

I vissa frågor som rör arbetsmiljön finns även särskilda bestämmelser i denna lag.

I paragrafen erinras om att det i arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om krav på en god arbetsmiljö samt om att det även på andra ställen i skollagen finns särskilda bestämmelser i vissa frågor som rör arbetsmiljön. Merparten av reglerna i detta kapitel kan sägas ha betydelse för arbetsmiljön. Även bestämmelserna i 6 kap. om åtgärder mot kränkande behandling kan sägas röra arbetsmiljön. I sammanhanget kan också nämnas att det i diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser om skyldighet att förebygga och förhindra diskriminering.

Ordningsregler

5 § Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Paragrafen motsvarar med vissa förenklingar 6 kap. 8 b § grundskoleförordningen (1994:1194) och 6 kap. 20 b § gymnasieförordningen (1992:394).

Som ett led i att upprätthålla trygghet och studiero ska det enligt *första stycket* vid varje skolenhet finnas ordningsregler. Förekomsten av sådana ordningsregler påverkar naturligtvis inte de befogenheter som rektorn och lärarna har, t.ex. att vidta disciplinära åtgärder som utvisning, kvarsittning. Arbetet med att utforma ordningsreglerna ska ske under medverkan av eleverna. I detta arbete ska bestämmelserna i 4 kap om elevernas inflytande beaktas.

Av *andra stycket* framgår att det är rektorn som fattar beslutet att fastställa ordningsreglerna.

Allmänna befogenheter för rektor och lärare

6 § Rektorn får vidta de omedelbara åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. En lärare får vidta sådana åtgärder under pågående undervisning eller då eleverna i övrigt står under ledning av läraren.

En åtgärd enligt första stycket får endast vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, reglerar rektorns och lärarens befogenheter att omedelbart ingripa för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande.

Av paragrafens *första stycke* följer att rektorns befogenhet att vidta omedelbara åtgärder i de två situationer som nämns gäller oavsett tidpunkt och plats så länge det sker inom ramen för rektorns yrkesutövning. En lärare har befogenhet att vidta sådana åtgärder endast under pågående undervisning eller när eleverna i övrigt står under ledning av läraren, dvs. friluftsdagar, lek under raster och liknande situationer. Med omedelbara åtgärder avses ingripanden under en kort och begränsad tid och som syftar till att komma till rätta med en akut situation.

Det är inte möjligt att ange alla åtgärder som kan vidtas med stöd av denna paragraf men det kan t.ex. handla om tillrättavisningar eller omflyttningar i klassrummet för att sära på elever. Även utvisning ur klassrummet eller kvarsittning, som regleras i särskilda bestämmelser i detta kapitel, är i och för sig också åtgärder som kan vidtas inom ramen för den allmänna befogenheten. De har dock för tydlighetens skull reglerats i egna paragrafer. Bestämmelsen är också avsedd att reglera situationer som när en rektor eller en lärare behöver sära på två elever som bråkar eller förhindra elevers pågående skadegörelse. Det har i rättspraxis utvecklats principer om skolpersonalens rätt att enligt allmänna principer ingripa fysiskt inom ramen för sin tillsynsplikt (se NJA 1988 s. 586 och Högsta domstolens (HD) dom den 19 november 2009 i mål nr B 1354-07). Av dessa domar följer att utrymmet för att tillgripa kroppsliga ingrepp är klart begränsat. Var gränsen för det tillåtna ska dras måste bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Genom denna paragraf kommer dessa principer till uttryck i lag.

Möjligheten att i skolverksamheten ingripa fysiskt genom våld eller tvång regleras även genom bestämmelserna om nödvärn och nöd i 24 kap. brottsbalken. HD uttalade i 2009 års fall att dessa bestämmelser måste tolkas med beaktande av den tillsynsplikt som en lärare, och annan skolpersonal, har i förhållande till eleverna. Tillsynsplikten innebär enligt HD att en lärare i inte obetydlig utsträckning intar en slags garantställning i förhållande till eleverna med inte endast rätt utan också skyldighet att ingripa för att hindra att elever skadar andra person eller egendom eller själva blir utsatta för skada.

I *andra stycket* finns ett krav på proportionalitet vid tillämpningen. Av bestämmelsen framgår att åtgärden ska vara rimlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter, med vilket bl.a. avses elevens ålder och beteende. Det kan särskilt betonas att de åtgärder som vidtas inte får inskränka en elevs rätt till utbildning. När det gäller underåriga elever måste också utgångspunkten vara att åtgärden vidtas med hänsyn till barnets bästa i enlighet med bestämmelsen i 1 kap. Åtgärden får inte heller utgöra kroppslig bestraffning.

Denna paragraf omfattas inte av dokumentationsskyldigheten enligt 25 §. Det kan ändå vara bra att läraren för anteckningar om vilka åtgärder som utförs med stöd av denna paragraf, eftersom det kan ha betydelse för bedömningen av beslut om andra åtgärder i detta kapitel.

Disciplinära och andra särskilda åtgärder

7 § Enligt de förutsättningar som följer av 8-24 §§ får beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål.

Beslut om åtgärder enligt första stycket får endast tas om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Eftersom åtgärderna som får vidtas i enlighet med detta avsnitt, vilka räknas upp i *första stycket*, i många fall är ingripande för den enskilde eleven, finns i *andra stycket* ett krav på proportionalitet vid tillämpningen. Av bestämmelsen framgår att åtgärden ska vara rimlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter, med vilket bl.a. avses elevens ålder och beteende. Rektorn och läraren måste alltså vara särskilt restriktivt att besluta om åtgärder enligt följande paragrafer när det gäller elever i förskoleklass och de första åren i grundskolan. Kravet på proportionalitet finns också när åtgärder vidtas enligt 6 §.

Utvisning ur undervisningslokalen

8 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får en lärare visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren.

I paragrafen, som delvis motsvarar bl.a. 6 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 6 kap. 21 § gymnasieförordningen (1992:394), regleras möjligheten att i de angivna skolformerna visa ut elever från undervisningslokalen resterande tid av ett undervisningspass. Utvisning får ske om eleven gör sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträder olämpligt och fortsätter med detta trots uppmaning att ändra beteendet. Här kan det röra sig om att eleven uppträder stökigt och stör undervisningen eller vägrar att överlämna ett föremål som läraren enligt 21 § har rätt att omhänderta. Om eleven inte ändrar sitt beteende får eleven visas ut från undervisningslokalen. Det bör här erinras om att ansvaret för tillsynen av eleven under utvisningen fortfarande åligger skolan, vilket medför att läraren måste se till att någon i skolpersonalen utövar viss uppsikt över eleven under den tid eleven är utvisad.

Kvarsittning

9 § Under samma förutsättningar som i 8 § får en lärare eller rektor i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan besluta att en elev ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan elevens schemalagda undervisning börjar.

Bestämmelser om kvarsittning finns i dag bl.a. i 6 kap. 9 § andra stycket grundskoleförordningen (1994:1194). För gymnasieskolans del finns i dag inte någon motsvarighet. Under samma förutsättningar som gäller för utvisning ur undervisningslokalen kan en lärare eller en rektor i angivna skolformer besluta att en elev ska stanna kvar i skolan efter det att

undervisningen har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan den schemalagda undervisningen börjar. Kvarsittning får alltså användas om en elev har gjort sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträtt olämpligt och inte ändrat sitt uppträdande efter tillsägelse från läraren. Kvarsittningen får dock bara ske om eleven står under uppsikt och får bara genomföras under högst en timme.

Det är inte uttryckligen reglerat att beslut om kvarsittning får fattas först efter en utvisning men i praktiken blir förmodligen kvarsittning en åtgärd som tillgrips efter det att en utvisning visat sig verkningslös.

Utredning

10 § Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Paragrafen motsvarar delvis 6 kap. 10 § grundskoleförordningen (1994:1194). I de fall en elev gör sig skyldig till att vid upprepade tillfällen stört ordningen eller fortsätter med ett sådant olämpligt uppträdande som berättigar till utvisning (8 §) eller kvarsittning (9 §) är rektorn, enligt *första stycket*, skyldig att se till att händelseförloppet utreds. I förekommande fall ska samråd ske med elevens vårdnadshavare. Uppgifter som framkommer vid utredningen ska naturligtvis dokumenteras skriftligt.

Av *andra stycket* framgår att om det som kommer fram vid en utredning tyder på att eleven är i behov av sådant särskilt stöd som avses i 3 kap. 8 § så måste även en utredning enligt den paragrafen inledas.

11 § Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 10 § första stycket ska rektorn se till att det genomförs åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende.

I paragrafen regleras rektorns skyldighet att se till att det genomförs relevanta åtgärder i syfte att ändra en ”störande” elevs beteende. Åtgärderna ska utformas utifrån vad som framkommit vid den utredning som ska göras enligt 10 § första stycket.

Skriftlig varning

12 § Efter en utredning enligt 10 § första stycket får rektorn besluta att tilldela eleven en skriftlig varning. En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut om en skriftlig varning.

Av *första stycket* framgår att en utredning enligt 10 § första stycket får resultera i att rektorn beslutar att tilldela eleven en skriftlig varning. I

sådana fall ska varningen innehålla information om vilka åtgärder som kan bli aktuella om inte eleven ändrar sitt beteende. I praktiken rör det sig om att skriftligen dokumentera det som har framkommit och bestämts i samtal med en elev om vilka konsekvenser som elevens uppträdande kan få, om han eller hon inte ändrar sitt beteende. Avsikten är också att peka på det oacceptabla i elevens uppförande.

Av *andra stycket* framgår att vårdnadshavaren ska informeras om rektorns beslut. Vårdnadshavarna får därmed samma information som eleven.

Tillfällig omplacering

13 § I förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasiesärskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 10 § inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändiga för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, reglerar under vilka förutsättningar rektorn tillfälligt kan förlägga en elevs undervisning till en annan undervisningsgrupp eller på en annan plats inom samma skolenhet. Denna åtgärd kan tas till först efter att en utredning enligt 10 § vidtagits och åtgärderna som föreslagits där inte varit verkningsfulla eller som en akut åtgärd efter en allvarligare händelse som kräver en omedelbar omplacering.

Av 2 kap. 10 § följer att en rektor fattar beslut om skolenhetens organisation och har det ansvar som i övrigt följer av denna lag och andra författningar. Det innebär att rektorn bl.a. delar in skolenheterna i klasser och grupper (jfr. 4 kap. 4 § grundskoleförordningen [1994:1194]). Med detta ansvar följer en rätt att göra omplaceringar av elever till andra klasser och grupper även under pågående termin. I denna paragraf regleras dock rätten för en rektor att fatta ett beslut om att tillfälligt placera om en elev i avvaktan på en beständig lösning i syfte att upprätthålla trygghet och studiero.

Av *andra stycket* följer att endast om det föreligger synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn har gjort med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Kravet på synnerliga skäl innebär att detta bara kan bli aktuellt i rena undantagsfall. Under alla omständigheter får åtgärden inte gälla längre än fyra veckor.

Tillfällig placering vid annan skolenhet

14 § Under samma förutsättningar som i 13 § får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet om åtgärderna enligt 13 § inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter inte är möjlig.

Beslutet om en sådan tillfällig placering fattas i samråd med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan omplaceringen genomförs.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, reglerar under vilka förutsättningar rektorn tillfälligt kan förlägga en elevs undervisning vid en annan skolenhet. Rektorn kan besluta om denna åtgärd under samma förutsättningar som i 13 §, om åtgärderna som föreslagits där inte bedöms vara verkningsfulla eller inte möjliga, tex. för att skolan är så liten att det inte finns någon annan klass eller undervisningsgrupp att omplacera till. Ett sådant beslut måste fattas i samråd med rektorn vid den mottagande skolenheten. Vidare måste vårdnadshavarna informeras om beslutet innan eleven förflyttas till den andra skolenheten.

I de obligatoriska skolformerna finns bestämmelser som möjliggör en permanent omplacering på grund av att det är nödvändigt med hänsyn till andra elevers trygghet och studiero, jfr t.ex. 10 kap. 30 §.

Avstängning i vissa obligatoriska skolformer

15 § I grundskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn stänga av en elev helt eller delvis om

1. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero,
2. syftet med åtgärder enligt 8–12 §§ inte uppnås eller det finns andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och
3. eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

I paragrafens *första stycke* ges en möjlighet för rektorn att i grundskolan, specialskolan och sameskolan stänga av elever från den ordinarie utbildningen. Avstängningen får dock bara ske under en begränsad tid (15 §). Avstängning kan gälla helt eller delvis men får bara vidtas om vissa förutsättningar är uppfyllda. För det första gäller att åtgärden måste vara nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Det är alltså övriga elevers behov i detta avseende som kan motivera en avstängning. Ordet nödvändig indikerar också att avstängning är en yttersta åtgärd som bara får användas när andra åtgärder än avstängning är otillräckliga för att säkerställa trygghet och studiero. För det andra ska utvisning ur klassrummet (8 §), kvarsittning (9 §) eller skriftlig varning (12 §) inte ha haft någon effekt på elevens uppförande. Det finns dock inget krav på att eleven tillfälligt ska ha placerats vid en annan skolenhet (13 §) utan att det haft effekt, för att rektorn ska kunna besluta om avstängning. Den åtgärden ska snarare ses som ett alternativ till avstängning, även om det givetvis inte finns något som hindrar att rektorn fattar beslut om avstängning först efter att eleven tillfälligt omplacerats. Om det finns särskilda skäl för avstängning med hänsyn till elevens beteende, finns dock inte något krav att åtgärder enligt 8, 9 eller 12 §§ måste ha vidtagits. Sådana särskilda skäl kan finnas om eleven har begått ett allvarligt brott som riktat sig mot en annan elev eller en lärare.

För det tredje måste den avstängda eleven kompenseras för den undervisning som han eller hon går miste om till följd av avstängningen. Detta kan göras genom t.ex. utbildning i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning enligt 3 kap. 10 § eller hemundervisning enligt 24 kap. 23 §.

I *andra stycket* anges att rektorn inte kan delegera beslutsfattandet enligt denna paragraf till någon annan.

Av *tredje stycket* framgår att beslut om avstängning gäller omedelbart, såvida inte rektorn beslutar att avstängningen ska börja att gälla vid en senare tidpunkt.

Av *fjärde stycket* framgår att ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas. Ett beslut om avstängning kan överklagas enligt 28 kap.

Avstängningstid

16 § Ett beslut enligt 14 § får endast innebära avstängning under den tid som krävs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

Enligt *första stycket* får en avstängning med stöd av 15 § inte pågå längre än som behövs för att skyndsamt utreda vad som utöver avstängningen kan behöva göras.

I *andra stycket* anges att en avstängning i normalfallet inte får vara längre än en vecka och att antalet avstängningar får vara maximalt två per kalenderhalvår.

Inhämtande av yttrande och information till berörda.

17 § Innan rektorn beslutar om avstängning enligt 15 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett sådant beslut som avses i första stycket. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet.

Rektorn måste före beslutet ge eleven möjlighet att yttra sig beträffande de omständigheter som ligger till grund för avstängningen. Om eleven har vårdnadshavare ska också denne ges tillfälle att yttra sig. Vidare ska rektorn informera huvudmannen, och i vissa fall socialnämnden, om beslutet.

Avstängning i de frivilliga skolformerna

18 § I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får huvudmannen besluta att helt eller delvis stänga av en elev, om

1. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,
2. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,

3. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling, eller

4. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt första stycket 2–4 är uppfyllda och beslutet är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt tredje stycket.

I de frivilliga skolformerna finns, enligt *första stycket*, en möjlighet till avstängning under andra förutsättningar och under längre tid än i de obligatoriska skolformerna. Det rör sig om fyra situationer då en avstängning med stöd av denna paragraf kan komma i fråga. Det är huvudmannen som beslutar om avstängning i dessa fall.

Den första situationen gäller traditionellt ”fusk”, t.ex. att eleven med hjälp av otillåtna hjälpmedel, mobil uppkoppling mot Internet under ett prov, användning av miniräknare i vissa fall, eller på annat sätt försöker vilsledda bedömningen av kunskaper och måluppfyllelse där syftet naturligtvis är att prestera ett bättre resultat i olika avseenden än vad elevens kunskaper motsvarar.

Den andra situationen tar sikte på att en elev stör eller på annat sätt hindrar att utbildningen kan genomföras på avsett sätt. Om huvudmannen bedömer att störningsmomenten etc. är så allvarliga och att de inte genom andra åtgärder går att komma tillrätta med finns alltså en möjlighet att stänga av eleven.

En tredje situation där det kan bli aktuellt med avstängning är om en elev utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person, lärare, städpersonal, personal inom studie- och yrkesorienteringen osv., för kränkande behandling.

Den fjärde situationen hänger samman med de två föregående punkterna. Om en elev på ett annat sätt än vad som där anges uppför sig på ett sådant sätt att övriga elevers trygghet och studiero påverkas på ett negativt sätt så kan detta utgöra grund för avstängning.

Det ligger i sakens natur att i de fall som avses i punkterna 2–4 ska uppförandet ha varit påtagligt störande för övriga elever. Dessutom krävs att tillsägelser och varningar inte har resulterat i ett förbättrat beteende.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen kan besluta att beslutet ska gälla omedelbart, dvs. även om beslutet överklagas eller om tiden för överklagande inte gått ut.

Enligt *tredje stycket* får rektorn i likhet med vad som gäller i de obligatoriska skolformerna fatta ett beslut om omedelbar avstängning om förutsättningarna i punkterna 2–4 är uppfyllda enligt paragrafen och om det är nödvändigt att fatta ett snabbt beslut. Det är således endast i undantagsfall som rektorn får fatta dessa beslut och bestämmelsen ska tillämpas restriktivt. Av 19 § framgår att ett sådant beslut endast gäller till dess huvudmannen prövat saken och aldrig längre än två veckor.

Enligt *fjärde stycket* kan rektorn inte delegera beslutsfattandet i denna fråga.

Avstängningstid

19 § Beslut enligt 18 § får inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår, om inte annat följer av andra stycket.

Avstängningen får omfatta en längre tid än två veckor om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det av någon annan anledning bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 18 § får dock inte avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår och tre ytterligare kalenderhalvår.

Rektorns beslut om omedelbar avstängning enligt 18 § tredje stycket gäller till dess huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får beslut om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka.

Huvudmannens beslut om avstängning enligt 18 § får i normalfallet inte avse en längre tidsperiod än två veckor. Denna utgångspunkt framgår av *första stycket*.

I *andra stycket* finns dock ett undantag från huvudregeln om maximalt två veckors avstängning. Där sägs att avstängningstiden får vara längre om syftet med avstängningen inte uppnås på två veckor eller kortare perioder. Det finns emellertid en borte tidsgräns för avstängningar som sker med stöd av 17 §. Avstängningen får maximalt gälla till innevarande kalenderhalvårs utgång plus ytterligare tre kalenderhalvår, dvs. utöver pågående kalenderhalvår kan det läggas till ett och ett halvt år.

Av *tredje stycket* följer att en omedelbar avstängning beslutad av rektorn aldrig får gälla längre än två veckor och endast till dess huvudmannen prövat saken.

Förutsättningar för avstängning från viss utbildning med praktiska inslag

20 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare om

1. det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och

2. eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt första stycket är uppfyllda och det är nödvändigt på grund av brådskande omständigheter, får rektorn besluta om omedelbar avstängning.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt tredje stycket.

Paragrafen motsvaras när det gäller skolformer för vuxna av bl.a. 6 kap. 4 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. För gymnasieskolan och gymnasiesärskolan finns i dag inte någon motsvarighet. När det gäller utbildning med praktiska inslag i de frivilliga skolformerna anges här en särskild regel om avstängning. Avstängningar som sker enligt denna paragraf tar alltså inte sikte på hela skolformen utan bara vissa utbildningar inom den. Förutsättningarna för avstängning är att det i utbildningen ingår praktik eller att delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd och att eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring. Med hänsyn till att olämpligheten ska

vara uppenbar blir bestämmelsen tillämplig bara på rena undantagsfall. Det kan t.ex. handla om att en narkotikamissbrukare inte bör få praktisera på ett sjukhus inom ramen för en vårdutbildning eller att någon som är dömd för uppsåtliga våldsbrott inte bör få genomföra ett praktiskt moment i en miljö som påminner om den där brottet begicks.

Huvudmannen kan, enligt *andra stycket*, även i dessa fall besluta att avstängningen ska gälla omedelbart.

Enligt *tredje stycket* får rektorn i likhet med vad som gäller i de obligatoriska skolformerna fatta ett beslut om omedelbar avstängning om förutsättningarna är uppfyllda och om det är nödvändigt att fatta ett snabbt beslut. Det är således endast i undantagsfall som rektorn får fatta dessa beslut och bestämmelsen ska tillämpas restriktivt. Av 21 § framgår att ett sådant beslut endast gäller till dess huvudmannen prövat saken och aldrig längre än två veckor.

Enligt *fyjärde stycket* kan rektorn inte delegera beslutsfattandet i denna frågan.

Avstängningstid från utbildning med praktiska inslag

21 § Ett beslut om avstängning enligt 20 § ska avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

Rektorns beslut om omedelbar avstängning enligt 20 § tredje stycket gäller till dess att huvudmannen har prövat saken och får inte avse längre tid än en vecka. Om huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra personers säkerhet, får ett beslut om omedelbar avstängning förlängas med ytterligare en vecka.

Avstängningsbeslut avseende utbildningar med praktiska inslag kan, enligt regleringen i *första stycket*, avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning. Huvudmannen får göra bedömningen i det enskilda fallet. Om huvudmannen beslutat att en avstängning ska gälla utan tidsbegränsning kan beslutet självklart omprövas till en tidsbegränsad avstängning eller upphävas helt, om det finns skäl. Sådana skäl kan t.ex. vara att den avstängde elevens livssituation har ändrats och att det som utgjorde grund för avstängningen därför inte längre är relevant.

Av *andra stycket* följer att en omedelbar avstängning beslutat av rektorn aldrig får gälla längre än två veckor och endast till dess huvudmannen prövat saken.

Inhämtande av yttrande

22 § Innan rektorn eller huvudmannen beslutar om avstängning enligt 18 eller 20 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Om eleven är under 18 år ska huvudmannen även samråda med socialnämnden innan beslut fattas.

Innan rektorn eller huvudmannen fattar ett beslut om avstängning enligt 18 eller 20 §§ måste denne före beslutet ge eleven möjlighet att yttra sig beträffande de omständigheter som ligger till grund för avstängningen. Om eleven har vårdnadshavare ska denne också ges tillfälle att yttra sig.

För elever under 18 år måste huvudmannen också samråda med socialnämnden i elevens hemkommun.

Omhändertagande av föremål

Förutsättningar för ett omhändertagande

23 § Rektorn eller en lärare får från en elev omhändertaga föremål som används på ett sätt som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.

Rektorn får inte uppdras åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket.

I paragrafens *första stycke* anges under vilka förutsättningar och i vilka sammanhang lärare och rektorer kan använda sig av befogenheten att omhändertaga föremål som tillhör elever och alltså på detta sätt rubba besittningen till föremål som på olika sätt kan anses tillhöra en elev. Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 20 § i 1985 års skollag. När det gäller tillämpningen kan hänvisas till motiven till den bestämmelsen, se prop. 2006/07:69 s. 15–17.

Av *andra stycket* framgår att rektorn inte har någon möjlighet att delegera beslutanderätten avseende omhändertagande av föremål. Det är med andra ord bara lärare och rektorer som har en rättslig befogenhet att omhändertaga föremål.

Paragrafen gäller inte i de skolformer som riktar sig till vuxna, se 5 kap. 2 § andra stycket.

Återlämnande av ett omhändertaget föremål

24 § Ett föremål som har omhändertagits enligt 23 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 23 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 23 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

I paragrafen anges när ett omhändertaget föremål ska återlämnas och hur man ska förfara om föremålet kan antas bli förverkat enligt bestämmelser i strafflagstiftningen. Paragrafen har samma utformning som 1 kap. 21 § i 1985 års skollag. Motiven till den paragrafen finns i prop. 2006/07:69 s. 17 f. och ledning för hur bestämmelsen ska tillämpas kan hämtas där.

Paragrafen gäller inte i de skolformer som riktar sig till vuxna, se 2 § andra stycket.

Dokumentation

25 § Om en åtgärd vidtagits enligt 8–24 §§, ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden. Om åtgärden rör omhändertagande av föremål gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.

Paragrafen reglerar en skyldighet att dokumentera vilka åtgärder som vidtagits enligt 8–24 §§.

Vad gäller ett omhändertagande av föremål måste detta dokumenteras endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut. Vad gäller dokumentation av omhändertagande av föremål motsvaras den av 1 kap. 22 § i 1985 års skollag (jfr. prop. 2006/07:69 s. 18 och 19). Den skyldigheten gäller inte i de skolformer som riktar sig till vuxna, se 5 kap. 2 § andra stycket.

Vad gäller dokumentation av övriga åtgärder saknar paragrafen motsvarighet i 1985 års skollag.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

I paragrafens *första stycke* anges att ändamålet med bestämmelserna i detta kapitel är att motverka kränkande behandling av barn och elever. Av *andra stycket* framgår att tillämpningsområdet är utbildning och annan verksamhet som regleras i den föreslagna skollagen.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 1 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 574 med där gjord hänvisning.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Paragrafen, som motsvarar regleringen i 14 a kap. 2 § i 1985 års skollag, innehåller en upplysning om att bestämmelser om förbud och andra åtgärder mot diskriminering finns i den angivna lagen.

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

- *elev*: utöver vad som anges i 1 kap. 3 § den som söker utbildning enligt denna lag,
- *barn*: den som deltar i eller ansöker om plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap.,
- *personal*: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag, och
- *kränkande behandling*: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

I paragrafen, som i huvudsak motsvarar regleringen i 14 a kap. 3 § i 1985 års skollag, finns särskilda definitioner för detta kapitel. Beträffande *elev* är skillnaden i förhållande till den definition som finns i 1 kap. 3 § att elevbegreppet även omfattar den som söker till utbildning. När det gäller uttrycket *barn* finns inte någon uttrycklig definition på annat ställe i den föreslagna skollagen eftersom ordet används för att beskriva unga personer i olika sammanhang. I detta kapitel har en definition tagits in för att klart markera bl.a. vilka som utöver eleverna ingår i den skadeståndsberättigade kretsen. I begreppet *personal* ingår personer med ledningsfunktion i verksamheterna, dvs. även rektorer eller motsvarande, varför dessa inte behöver anges särskilt i övriga paragrafer där deras skyldigheter inte avviker från annan personals. Med *kränkande behandling* avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering kränker ett barns eller en elevs värdighet. Uppträdandet ska således inte ha samband med någon diskrimineringsgrund. Här avses mobbning och liknande beteenden som avser att någon exempelvis är överviktig, har en viss hårfärg eller är en ”plugghäst” etc. Kränkande behandling kan även föreligga utan att den som kränker anger någon specifik egenskap hos det barn eller den elev som utsätts för kränkningar. Att man utan verbala nedsättande omdömen om exempelvis någons hårfärg eller klädsel ger uttryck för sitt missnöje genom att t.ex. knuffa eller rycka någon i håret eller sätta krokben för personen i fråga kan också utgöra kränkande behandling i lagens mening. Även psykiska kränkningar genom t.ex. utfrysning omfattas av uttrycket kränkande behandling (se prop. 2005/06:38 s. 136 f samt prop. 2007/08:95 s. 575).

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 4 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 575 samt prop. 2005/06: 38 s. 138 f.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 5 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 575 f samt prop. 2005/06: 38 s. 137 f.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 6 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 samt prop. 2005/06: 38 s. 139. Med varje särskild verksamhet avses även sådan verksamhet som regleras i 25 kap.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 7 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 samt prop. 2005/06: 38 s. 139.

Plan mot kränkande behandling

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 8 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 576 f samt prop. 2005/06: 38 s. 139 f.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 9 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 samt prop. 2005/06: 38 s. 145.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Det som sägs i första stycket första och andra meningen ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

För verksamhet som avses i 25 kap. och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet eller förskoleenhet gäller det som sägs i första och andra stycket för den personal som huvudmannen utser.

Paragrafens *första stycke* motsvarar delvis regleringen i 14 a kap. 10 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 samt prop. 2005/06: 38 s. 140 f. Nu har det även tillkommit bestämmelser om anmälningsskyldighet för lärare och övrig personal samt för rektor och förskolechef. Tillkommit har även ett krav på att huvudmannen skyndsamt ska utreda anmälan och ev. vidta åtgärder.

Enligt *andra stycket* gäller skyldigheterna i fråga om anmälan också i förhållande till trakasserier och sexuella trakasserier. Vad som avses med begreppen trakasserier och sexuella trakasserier anges i 1 kap. 4 § diskrimineringslagen (2008:567). En bestämmelse om utrednings- och åtgärdsskyldighet beträffande trakasserier och sexuella trakasserier finns i 2 kap. 7 § diskrimineringslagen.

I *tredje stycket* anges att den anmälningsskyldighet som regleras i första och andra styckena även gäller för annan pedagogisk verksamhet som regleras i 25 kap. och för sådana fritidshem med kommunal eller enskild huvudman som inte är integrerade en skolenhet eller förskoleenhet. Eftersom det inte finns någon rektor eller förskolechef för en sådan verksamhet får huvudmannen för verksamheten utse vilken person som ska ta emot anmälningar och föra dessa vidare till huvudmannen.

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med kapitlet.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 11 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 577 f samt prop. 2005/06: 38 s. 146.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7, 8, 9, 10 och 11 §§ ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier utgår dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 12 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 578 samt prop. 2005/06: 38 s. 146 f.

Rättegången

13 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skäligen anledning att få tvisten prövad.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 14 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 578 f samt prop. 2005/06: 38 s. 149 f.

Bevisbörda

14 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 15 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 579 (jfr prop. 2005/06: 38 s. 150).

Rätt att föra talan

15 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Skolinspektionen för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 16 år krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Skolinspektionen för talan enligt detta kapitel när det gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Skolinspektionen inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 16 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 579 f. med den ändringen att vårdnadshavares medgivande enligt första stycket endast krävs för barn under 16 år. Detta är en konsekvens av att det i 29 kap. 11 § införs en självständig rätt för barn över 16 år att föra talan.

16 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Skolinspektionen.

Paragrafen motsvarar regleringen i 14 a kap. 17 § i 1985 års skollag, se prop. 2007/08:95 s. 580.

7 kap. Skolplikt och rätt till utbildning

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som omfattas av skolplikt,
 - den rätt till utbildning som motsvarar skolplikten,
 - hur skolplikten fullgörs,

- när skolplikten börjar,
- tidigare skolstart,
- när skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången,
- skyldigheten att delta i utbildningen, och
- ansvaret för att skolplikten fullgörs.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Vilka som omfattas av skolplikt

2 § Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Skolplikt gäller inte heller barn som avses i 29 kap. 1 § andra stycket. Dessa barn har dock samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 3 kap. 1 § i 1985 års skollag (jfr prop. 1985/86:10 s. 82). Med bosatt i Sverige avses enligt huvudregeln i 29 kap. 1 § första stycket den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Paragrafens *tredje stycke* innehåller en hänvisning till bestämmelserna i 29 kap. 1 § andra stycket. Av den bestämmelsen framgår vilka barn och ungdomar som vid tillämpningen av skollagen ska anses bosatta i Sverige trots att de inte är folkbokförda i landet. De barn och ungdomar som anges där har inte skolplikt men samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. En elev som utnyttjar sin rätt till utbildning utan att ha skolplikt ska, enligt 17 §, delta i verksamheten på samma sätt som en skolpliktig elev.

Rätten till utbildning

3 § 1 2 kap. 21 § regeringsformen föreskrivs att alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt att kostnadsfritt erhålla grundläggande utbildning i allmän skola. Av bestämmelserna i 2 § tredje stycket samt i 11 och 15 §§ följer även en viss rätt till utbildning utöver skolplikten.

Paragrafens första mening motsvarar i princip 3 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag. Här erinras om den bestämmelse i 2 kap. 21 § regeringsformen som innebär att alla barn som är skolpliktiga har rätt att kostnadsfritt få grundläggande utbildning i en offentlig skola. Denna rätt till utbildning är följaktligen en grundläggande fri- och rättighet som är skyddad av grundlag. Rätten till utbildning är även skyddad i FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Med hänsyn till förändringen av begreppen i den nya skollagen har i denna paragraf begreppet ”utbildning inom det offentliga skolväsendet” bytts ut mot begreppet ”utbildning inom den del av skolväsendet som har offentlig huvudman”. De utbildningar som avses är grundskola,

grundsärskola, specialskola och sameskola som anordnas av en offentlig huvudman.

Staten garanterar inte någon rätt till utbildning i en fristående skola eller i någon annan skola med enskild huvudman. Däremot följer av bestämmelserna i detta kapitel att skolplikten kan fullgöras i de nämnda skolformerna oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig eller en enskild huvudman. Av 2 kap. 5 § framgår inom vilka skolformer enskilda kan bedriva utbildning.

Hur skolplikten fullgörs

Grundskolan

4 § Skolplikt ska fullgöras i grundskolan om inte förhållandena är sådana som avses i 5 eller 6 § eller skolplikten fullgörs i sameskolan enligt 7 § eller på annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap.

Av paragrafen följer att skolplikten ska fullgöras i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan eller enligt bestämmelserna i 24 kap. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 kap. 2 och 3 §§ samt 8 kap. 3 § i 1985 års skollag.

Grundsärskolan

5 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun.

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan, ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt denna lag. Ett barn får dock tas emot i grundsärskolan utan vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 3 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Första meningen har anpassats till att kunskapsmål i grundskolan numera har ersatts med kunskapskrav. Någon förändring i sak är dock inte avsedd. Av 29 kap. 7 § framgår att vad som gäller barn och ungdomar med utvecklingsstörning även ska gälla barn och ungdomar som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Vidare anges vilken instans som ska avgöra om förutsättningar föreligger för utbildning i grundsärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 4 § i 1985 års skollag och gäller såväl när ett barn ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat sin utbildning. Av 11 § följer att regleringen även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder.

Av *andra stycket*, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, följer att ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning

som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vid genomförandet av utredningen ska samråd ske med vårdnadshavare.

Vårdnadshavares inflytande över valet av skolform regleras i *tredje stycket*. Som huvudregel har vårdnadshavare möjlighet att välja att ett barn som har rätt till grundsärskola i stället ska tas emot i grundskolan. En konsekvens av vårdnadshavares bestämmanderätt är att ett barn som på grund av en utvecklingsstörning inte förväntas nå upp till grundskolans kunskapskrav ändå kan komma att tas emot i grundskolan. Även i dessa fall har eleven rätt till stöd enligt 3 kap. 5 §. I de fall det krävs har rektorn möjlighet att besluta om s.k. anpassad studiegång enligt 3 kap. 11 §. Regleringen motsvarar i princip det som i dag gäller genom lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång. Vårdnadshavares rätt att bestämma kan dock inte gälla undantagslöst. Därför införs det i lagen ett undantag från vårdnadshavares bestämmanderätt för det fall att synnerliga skäl föreligger med hänsyn till barnets bästa. Bedömningen ska utgå ifrån bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 10 §. För att avgöra vad som i varje enskilt fall är barnets bästa krävs det att en bedömning görs av vilka konsekvenser ett mottagande i grundsärskolan får för det enskilda barnet. Av sistnämnda bestämmelse framgår att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas samt att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till dess ålder och mognad. Genom att det måste föreligga synnerliga skäl för att frånga vårdnadshavares vilja framgår att bestämmelsen bara kan tillämpas undantagsvis.

Bestämmelserna innebär också att det inte längre finns någon reglering av vem som får väcka frågan om prövning av frågan om i vilken skolform ett barn ska tas emot, vilket fanns i 3 kap. 4 § i 1985 års skollag. Den saken får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, vilket innebär att vårdnadshavare fortfarande har möjlighet att ta initiativ till en prövning av i vilken skolform barnet ska gå.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.

Specialskolan

6 § Barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan ska tas emot i specialskolan om de

1. är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning,
2. är döva eller hörselskadade, eller
3. har en grav språkstörning.

Frågan om mottagande i specialskolan prövas av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ett beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Utredningen ska genomföras i samråd med barnets vårdnadshavare.

I paragrafens *första stycke* anges målgruppen för specialskolan. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 3 § i 1985 års skollag.

Av *andra stycket* framgår att Specialpedagogiska skolmyndigheten som prövar om det finns förutsättningar för att en elev ska fullgöra sin

skolplikt i specialskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 4 § andra stycket i 1985 års skollag och gäller såväl när ett barn första gången ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat en utbildning. Av 11 § följer att regleringen även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder. Myndighetens beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Omfattningen av utredningen och dess olika delmoment får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Kravet på att en utredning genomförs innan beslut kan fattas om mottagande i specialskolan motsvaras inte av någon bestämmelse i 1985 års skollag.

Bestämmelserna innebär att det inte längre finns någon reglering av vem som får väcka frågan om prövning av i vilken skolform ett barn ska tas emot, vilket tidigare fanns i 3 kap. 4 § i 1985 års skollag. Detta får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, vilket innebär att ett barns vårdnadshavare fortfarande har möjlighet att ta initiativ till en prövning av i vilken skolform barnet ska gå. Beslut om mottagande i specialskolan får enligt 28 kap. överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Bestämmelserna är tillämpliga även när någon som inte är skolpliktig ges utbildning i specialskolan. Detta följer av att dessa barn enligt 2 § tredje stycket har samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Sameskolan

7 § Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av Sameskolstyrelsen.

Av *första stycket* framgår vilka som kan fullgöra sin skolplikt i sameskolan. Bestämmelserna motsvarar, med viss språklig justering, 8 kap. 3 § i 1985 års skollag. I bestämmelserna anges att även andra barn än barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan om det finns särskilda skäl. Som exempel på ett särskilt skäl kan nämnas att ett barn från en ort med sameskola, men utan kommunal grundskola tvingas att åka till en annan ort med kommunal grundskola om han eller hon inte får gå i sameskolan (se vidare förarbetena till motsvarande bestämmelse i 1985 års skollag, prop. 1985/86:10 s. 118). Eftersom sameskolan endast omfattar årskurs 1–6 kan självfallet inte resterande del av skolplikten fullgöras där.

I *andra stycket* anges att Sameskolstyrelsen ska avgöra om förutsättningar föreligger för utbildning i sameskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 8 kap. 6 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen gäller såväl när ett barn ska börja fullgöra sin skolplikt som när ett byte av skolform övervägs för en elev som redan har påbörjat en utbildning. Av 11 § följer att bestämmelsen, på samma sätt som för de övriga skolformerna, även gäller för barn som påbörjar en utbildning för skolpliktiga ett år innan skolplikten inträder.

Bestämmelsen i andra stycket innebär att det inte längre finns någon reglering av vem som får väcka frågan om prövning av i vilken skolform ett barn ska tas emot, vilket tidigare fanns i 5 kap. 1 § sameskolförordningen (1995:205). Den saken får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, vilket innebär att vårdnadshavare fortfarande har möjlighet att ta initiativ till en prövning av i vilken skolform barnet ska gå.

Beslut enligt andra stycket får enligt 28 kap. överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Mottagande på försök

8 § Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

Paragrafen möjliggör försöksperioder i andra skolformer. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 6 § i 1985 års skollag men gäller nu även för en fristående grundskola eller grundsärskola.

Integrerade elever

9 § En elev i grundskolan kan få sin utbildning inom grundsärskolan (integrerad elev), om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. En elev i grundsärskolan kan under samma förutsättningar få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan.

För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

Första stycket saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Däremot finns motsvarande bestämmelser för utbildning med offentlig huvudman i 4 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194) och 6 kap. 1 § sarskoleförordningen (1995:206). Någon ändring i sak är inte avsedd förutom att bestämmelsen nu även gäller fristående grundskola eller grundsärskola.

Av *andra stycket* följer att en integrerad elev alltså är elev i den ursprungliga skolformen och ska följa de regler som gäller för den skolformen, t.ex. när det gäller utbildningens omfattning och innehåll. Eftersom undervisningen bedrivs enligt andra bestämmelser är det nödvändigt med en möjlighet till undantag från de bestämmelser som gäller för elevens ursprungliga skolform. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning har därför fått möjlighet att besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning. Frågan om undantag och dess omfattning beslutas för varje enskilt fall.

När skolplikten börjar

10 § Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.

Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år.

Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak 3 kap. 7 § i 1985 års skollag. De ändringar som har gjorts är endast av förtydligande och redaktionell karaktär.

I *tredje stycket* har preciserats att det är hemkommunen som har att fatta beslut om att fullgörandet av skolplikten ska skjutas upp. Vad som avses med hemkommun anges i 29 kap. 5 §.

Kommunens beslut i frågan om uppskjuten skolplikt kan enligt 28 kap. 11 § överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Tidigare skolstart

11 § Om ett barns vårdnadshavare begär det hos hemkommunen, ska barnet redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § i 1985 års skollag med det förtydligandet att vårdnadshavaren ska begära .

När skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången

Skolpliktens upphörande

12 § Om inte annat följer av 13 eller 14 § upphör skolplikten vid utgången av vårterminen det nionde året, eller om eleven går i specialskolan, det tionde året efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 3 kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag. I stället för att koppla skolpliktens upphörande till elevens ålder används här antalet skolår för att ange när skolplikten enligt huvudregeln ska upphöra.

Senare upphörande

13 § För den elev som inte gått ut högsta årskursen när skolplikten annars skulle ha upphört enligt 12 §, upphör skolplikten i stället ett år senare, dock senast när eleven fyller 18 år.

Frågan om skolpliktens förlängning enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Regleringen i *första stycket* innebär att skolplikten inte längre med automatik upphör vid utgången av vårterminen det år eleven fyller 16 respektive 17 år,

beroende på om eleven fullgör sin skolplikt i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan. En enskild kan alltså tvingas att gå ett år längre i skolan än enligt regleringen i 1985 års skollag. I de flesta fall får det antas att eleven, vårdnadshavare och skolan är överens om att eleven behöver ytterligare ett år i grundskolan för att klara antagningskraven till gymnasieskolan. Det rör sig om en mycket begränsad grupp elever som i praktiken kommer att bli föremål för tvångsvis förlängd skolplikt. Skolplikten upphör således vid utgången av vårterminen det kalenderår eleven fyller 17 respektive 18 år, dock senast när eleven fyllt 18 år. Av 14 § framgår att skolplikten även kan upphöra under det tillkommande skolpliktsåret.

Enligt *andra stycket* är det elevens hemkommun som prövar om skolplikten ska upphöra senare för elever som fullgör sin skolplikt i grundskolan eller grundsärskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 29 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett beslut i fråga om skolpliktens förlängning kan enligt 28 kap. överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.2.2.

Tidigare upphörande

14 § Om eleven före den tidpunkt som framgår av 12 eller 13 § uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås för den skolföring där eleven fullgör sin skolplikt, upphör skolplikten.

Frågan om skolpliktens upphörande enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Av *första stycket* framgår att skolpliktens upphörande i förtid kopplas till frågan om eleven har uppnått de kunskapskrav som har fastställts för utbildningen. Bestämmelsen, som i sak motsvarar 3 kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag, gäller även i de fall någon har en förlängd skolplikt enligt 13 §.

Enligt *andra stycket* är det elevens hemkommun som prövar om skolplikten ska upphöra i förtid för elever som fullgör sin skolplikt i grundskolan eller grundsärskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 29 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Ett beslut i fråga om skolpliktens upphörande kan enligt 28 kap. överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.2.1.

Rätt att slutföra skolgången

15 § En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör dessförinnan.

En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år. Eleven har under denna tid rätt till minst 800 timmars undervisning utöver den i 11 kap. 7 § första stycket garanterade undervisningstiden.

En elev i grundskolan eller specialskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år, om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

En elev som tagits emot i specialskolan enligt 6 § första stycket 1 och som på grund av sina funktionsnedsättningar inte kan få tillfredsställande förhållanden i gymnasiesärskolan eller gymnasieskolan, får efter det att skolplikten har upphört och i mån av plats genomgå ytterligare utbildning i specialskolan till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 21 år, om eleven inte bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen enligt tredje stycket.

I paragrafens *första stycke*, som saknar motsvarighet i 1985 års *skollag*, anges att en elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan alltid ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten har upphört dessförinnan. Med detta avses att en elev i dessa skolformer alltid ska ha en rätt att gå årskurs 9 (eller årskurs 10 i specialskolan). Det innebär dock ingen rätt att få fullfölja sista årskursen med godkända betyg. Denna rätt blir aktuell bl.a. för elever som har fått sin skolplikt uppskjuten eller som har behövt fler år än normalt för att ta sig igenom utbildningen. Det finns inte någon begränsning av hur många läsår som ska kvarstå för att eleven ska ha rätt att slutföra den högsta årskursen.

Enligt *andra stycket* har elever i grundsärskolan rätt att slutföra utbildningen under två år trots att deras skolplikt har upphört enligt 12–14 §§. Med att slutföra utbildningen avses att eleven fått godkända betyg i alla ämnen i slutbetyget. Av bestämmelsen framgår också att eleven vid en fortsatt skolgång har rätt till 800 timmars undervisning utöver den garanterade undervisningstiden. Med hänsyn till att den obligatoriska särskolan enligt 6 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag består av tio årskurser innebär regleringen i denna lag att en elev i grundsärskolan kan erhålla utbildning i samma omfattning som tidigare.

I *tredje stycket* regleras fortsatt skolgång för elever i grundskolan och specialskolan. Här ges en elev i grundskolan eller i specialskolan rätt att slutföra utbildningen under ytterligare två läsår efter att skolplikten har upphört. Bestämmelsen, som i de flesta fall träffar andra elever än de som avses i första stycket, innebär en rätt att gå om högsta årskursen i ytterligare två läsår, dvs. till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 18 år eller, om eleven går i specialskolan, 19 år. Som villkor uppställs emellertid att eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform. Bestämmelsen motsvarar delvis 4 kap. 10 § för grundskolan och 7 kap. 6 § första stycket för specialskolan i 1985 års skollag. Enligt dessa bestämmelser ska det även prövas om eleven bedöms ha förmåga fullfölja utbildningen. För att stärka elevens rätt att fullfölja utbildningen har det kravet tagits bort och kommunen och Specialpedagogiska skolmyndigheten ska således endast pröva om eleven nått upp till uppställda kunskapskrav. Därigenom finns inget behov för eleven att kunna överklaga beslutet och den möjligheten finns därför inte längre kvar.

Enligt *fjärde stycket* får elever som tagits emot i specialskolan på grund av synskada och ytterligare funktionsnedsättning möjlighet till ytterligare skolgång efter skolpliktens upphörande, om de inte bedöms kunna slutföra utbildningen inom de två åren som anges i andra och tredje stycket. Bestämmelsen motsvarar 7 kap. 6 § andra stycket i 1985 års

skollag som trädde i kraft den 1 juli 2009 (prop. 2008/09:112, bet. 2008/09:UbU16, rskr. 2008/09:219).

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.2.3.

16 § Frågan om rätt att slutföra skolgången enligt 15 § prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Enligt paragrafen är det elevens hemkommun som prövar om eleven har rätt slutföra utbildningen efter skolplikten när det gäller grundskolan. Vad som avses med hemkommun anges i 29 kap. 5 §. För elever i specialskolan prövas frågan av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Deltagande i utbildning

Närvaro

17 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock för elever i grundsärskolan och specialskolan meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

När det gäller skolpliktiga elever motsvarar paragrafens *första stycke* 3 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag såvitt avser utbildning som anordnas av offentliga huvudmän. Här är dock bestämmelsen tillämplig även på fristående skolor. Dessutom har tillämpningsområdet utvidgats till icke skolpliktiga elever som deltar i utbildningen. För dessa elever är deltagandet i och för sig frivilligt, men om eleven deltar har han eller hon inte rätt att godtyckligt välja bort vissa delar. Av 1 kap. framgår att deltagande i konfessionella inslag i utbildning som bedrivs av enskild huvudman alltid är frivilligt.

I *andra stycket* anges den yttersta gränsen för den obligatoriska verksamheten. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 kap. 11 § tredje stycket i 1985 års skollag, 4 kap. 2 § grundskoleförordningen (1994:1194), 4 kap. 2 § sarskoleförordningen (1995:206) och 5 kap. 2 § specialskoleförordningen (1995:401) såvitt avser utbildning som anordnas av offentliga huvudmän. Här träffar bestämmelserna även fristående skolor. Av bestämmelsen framgår indirekt att det är tillåtet med icke obligatorisk verksamhet utöver vad som anges här.

Sedan tidigare har det varit möjligt att efter samråd med en elevs vårdnadshavare och efter att ha hört elevvårdskonferensen besluta om andra lärotider för en elev i den obligatoriska sarskolan och i

specialskolan om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens fysiska och psykiska förutsättningar (4 kap. 4 § särskoleförordningen och 5 kap. 4 § specialskoleförordningen). Av andra styckets tredje mening framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer, för elever i dessa skolformer, alljämt ska få meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Bestämmelsen i *tredje stycket* motsvaras i princip av olika förordningsbestämmelser, se 6 kap. 8 a § grundskoleförordningen (1994:1194), 6 kap. 5 a § särskoleförordningen (1995:206), 7 kap 9 a § specialskoleförordningen (1995:401) och 5 kap. 2 § sameskolförordningen (1995:205). I denna lag gäller bestämmelserna även för utbildningar i fristående skolor. Bestämmelsen gäller frånvaro från verksamhet som anordnas i grundskolan och motsvarande skolformer. För att syftet med bestämmelsen ska uppnås är det viktigt att informationen till vårdnadshavare lämnas så snart som möjligt. Rektor, eller den rektor utser, ska se till att underrättelse sker. Det är givetvis inget som hindrar att rektor uppdrar åt elevens klassföreståndare eller mentor att ta kontakt med vårdnadshavaren. Motsvarande reglering finns också för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, se respektive skolformskapitel.

Elevens vårdnadshavare ska informeras inte bara när eleven uteblir från obligatoriska inslag utan även vid frånvaro från annan verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Informationen ska ske samma dag som frånvaron inträffar om det inte finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara t.ex. att frånvaron avser sista lektionen på eftermiddagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.3.

Ledighet

18 § En elev i de skolformer som anges i 17 § får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

Rektorn beslutar om ledighet. Beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar får inte fattas av någon annan än rektor.

Bestämmelserna i *första stycket* motsvarar 3 kap. 11 § andra stycket första meningen i 1985 års skollag och 6 kap. 8 § tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194) när det gäller skolpliktiga elever. Någon förändring i fråga om vad som avses med ”kortare ledighet” är inte avsedd i och med att ledighetsbestämmelserna samlas i denna lag.

Ett beslut om ledighet ska grundas på en samlad bedömning av elevens situation. Bland de omständigheter som normalt bör beaktas kan särskilt nämnas frånvarons längd, elevens studiesituation, möjligheterna att på olika sätt kompensera den förlorade undervisningen, hur angelägen ledigheten är för eleven samt om eleven fullgör sin skolplikt eller deltar i utbildningen utan att vara skolpliktig. Situationer då bestämmelsen skulle kunna bli aktuell är t.ex. vid vissa resor, familjehögtider eller religiösa högtider.

Som redan har framgått innebär 17 § att även icke skolpliktiga elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är skyldiga

att delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Därför omfattas även dessa elever av denna bestämmelse om ledighet.

Andra stycket innebär att det alltid är rektor, eller den rektor bestämmer, som fattar beslutet om kortare ledigheter. I enlighet med bestämmelsen i 2 kap. 10 § andra stycket kan rektor överlåta sin beslutanderätt åt en anställd eller uppdragstagare vid skolenheten om denne har tillräcklig kompetens och erfarenhet. Beträffande längre ledigheter bör det inte finnas någon möjlighet för rektor att överlåta beslutanderätten. Mot bakgrund av att beslut om längre ledigheter måste grundas på en samlad bedömning av elevens situation är det lämpligast att beslutanderätten ligger hos rektor. Han eller hon får anses ha bäst kännedom om elevens förhållanden i detta avseende.

Befrielse

19 § En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Paragrafen motsvaras delvis av 3 kap. 12 § i 1985 års skollag (se prop. 1985/86:10, del A s. 89 f.). Som framgår av *första stycket* har dock villkoren för befrielse skärpts. För befrielse krävs att det finns synnerliga skäl. I detta ligger att befrielse bara kan bli aktuellt i rena undantagsfall, där omständigheterna är mycket särpräglade, och bör endast gälla enstaka inslag i undervisningen. En annan förändring är att ett beslut om befrielse bara får avse enstaka tillfällen under ett läsår.

I *andra stycket* klargörs att det är rektorn som ska fatta beslut i frågor om befrielse, och att rektorn inte kan delegera sin beslutanderätt till någon annan. Rektorns beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 28 kap.).

Paragrafen kommenteras i avsnitt 11.3.

Ansvar för att skolplikten fullgörs

Vårdnadshavares ansvar

20 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 15 § i 1985 års skollag (se prop. 1985/86:10, del A, s. 90 f.).

Hemkommunens ansvar

21 § Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Paragrafen motsvarar i sak 3 kap. 13 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Huvudmännens ansvar

22 § Kommunen ska se till att eleverna i dess grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande från obligatoriska inslag i betydande utsträckning, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till elevens hemkommun.

Bestämmelserna i *första stycket* motsvarar 3 kap. 13 § första stycket första meningen och delvis 3 kap. 13 § andra stycket i 1985 års skollag såvitt avser de skolpliktiga eleverna. I andra meningen har de två statliga skolformerna förts samman i en gemensam bestämmelse. Till skillnad mot tidigare omfattar bestämmelsen i första stycket även de icke skolpliktiga eleverna.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 3 kap. 14 § första meningen och 9 kap. 15 § första stycket i 1985 års skollag. När det gäller frånvaro har dock angetts att det är frånvaro från obligatoriska inslag som ska anmälas. Det ska således i den delen vara frågan om sådan verksamhet som avses i 17 § andra stycket. Bestämmelsen i 17 § tredje stycket sträcker sig längre. Enligt den bestämmelsen ska vårdnadshavare underrättas om eleven uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, dvs. även den verksamhet som anordnas utöver de obligatoriska inslagen.

Paragrafen behandlas i avsnittet 11.4.

Vite

23 § Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. För en elev i specialskolan eller i sameskolan är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 16 § i 1985 års skollag för elever som fullgör sin skolplikt vid en utbildning med en offentlig huvudman.

Enligt bestämmelserna i *första stycket* har hemkommunen möjlighet att förelägga en vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter, oavsett om utbildningen där eleven fullgör sin skolplikt bedrivs av en offentlig eller enskild huvudman. När det gäller elever i specialskolan och sameskolan är det respektive huvudman för dessa skolformer som fattar beslut om ett föreläggande.

Föreläggandet bör vara utformat så att det alltid finns en möjlighet att fullgöra det genom att eleven inställer sig vid en skola med offentlig

huvudman där skolplikten kan fullgöras. Ett föreläggande som gäller en vårdnadshavare till en elev som fullgör skolplikten vid en fristående skola bör därför ge vårdnadshavare alternativa möjligheter att fullgöra sina skyldigheter. Detta kan ske antingen genom att vid en viss tidpunkt visa att barnet fullgör sin skolgång vid en fristående skola eller genom att barnet vid samma tidpunkt inställer sig vid en särskilt angiven skolenhet med utbildning som anordnas av en offentlig huvudman. Ett föreläggande enligt denna paragraf får endast rikta sig mot den som är vårdnadshavare enligt 6 kap. föräldrabalken.

Som framgår av paragrafens *andra stycket* får ett föreläggande förenas med vite. Det är av stor vikt att ett vitesföreläggande tydligt anger vad vårdnadshavare har att vidta för åtgärder. Vitesföreläggandet måste vara utformat så att vårdnadshavare får helt klart för sig vad som fordras av honom eller henne för att undgå skyldighet att betala det fastställda vitesbeloppet. Om föreläggandet innebär en skyldighet att vidta en viss åtgärd ska det, enligt 2 § lagen (1985:206) om viten, av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden ska vidtas. Ett allmänt hållet föreläggande med innebörd att adressaten ska efterleva vissa bestämmelser är inte tillräckligt för att vite ska kunna dömas ut (jfr RÅ 1994 ref. 29).

Det är viktigt att ett vitesföreläggande inte utfärdas förrän alla tänkbara ansträngningar har gjorts för att finna en lösning på frivillig väg. Ett föreläggande får givetvis inte utfärdas om eleven vägrar att gå i skolan trots att vårdnadshavaren har gjort vad som ankommer på honom eller henne i detta sammanhang (se prop. 1985/86:10, del A, s. 91 f.).

Om vårdnadshavare inte följer ett vitesföreläggande får kommunen ansöka hos länsrätten om utdömning av vite i enlighet med 6 § lagen om viten.

Enligt *tredje stycket* gäller ett beslut om föreläggande omedelbart om inte annat beslutas.

Av 28 kap. 4, 6 och 7 §§ framgår att beslut om vitesföreläggande enligt denna paragraf får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.4.

8 kap. Förskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskolan (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskola med offentlig huvudman (12–17 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående förskola (18–23 §§).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Paragrafen ersätter delvis 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* anger syftet med verksamheten i förskolan. I sak motsvarande bestämmelser finns i 1998 års läroplan för förskolan (se avsnitt 2.2 i bilagan till förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan). Avsikten är att närmare angivna mål även i fortsättningen anges i läroplanen.

Andra stycket innehåller föreskrifter om utformningen av verksamheten i förskolan. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som förskolan ständigt ska sträva mot.

Erbjudande av förskola

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4–7 §§. Förskola behöver dock inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Paragrafens *första mening* motsvarar delvis 2 a kap. 1 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Bestämmelsen avgränsar den grupp barn som ska erbjudas förskola till barn som är bosatta i Sverige. Vilka barn som ska anses bosatta i landet framgår av 29 kap. 1 §.

Av *andra meningen*, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, framgår att förskola inte behöver erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Med uttrycket ”i samband med större helger” avses såväl allmänna helgdagar utöver söndagar som nyårsafton, midsommarafton och julafton. Kommunen är naturligtvis inte förhindrad att erbjuda förskola under angivna tider trots att den inte är skyldig att göra det. Bestämmelser om erbjudande av omsorg under tid då kommunen inte erbjuder förskola finns i 25 kap. 5 §.

4 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 6 § i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45 f.). Jämfört med 1985 års lag görs ett förtydligande att ett eget behov hos barnet ska vara hänförligt till familjens situation. Det kan t.ex. röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska eller om barn i glesbygd. Ett annat exempel är barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har en funktionsnedsättning som begränsar barnets fysiska eller psykiska utveckling.

5 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 6 a och 6 b §§ i 1985 års skollag och reglerar i vilken omfattning barn till arbetslösa eller föräldralediga föräldrar ska erbjudas förskola (se prop. 1999/2000:129 s. 44).

6 § Oavsett vad som anges i 4 och 5 §§ ska barn från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året (allmän förskola).

Paragrafen, som motsvarar 2 a kap. 8 a § i 1985 års skollag i den lydelse som träder i kraft den 1 juli 2010, reglerar skyldigheten att erbjuda allmän förskola för barn från och med höstterminen det år de fyller tre år (se prop. 1999/2000:129 s. 44 och prop. 2008/09:115 s. 41).

7 § Även andra barn än som anges i 4–6 §§ ska erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Bestämmelsen har tidigare haft sin motsvarighet i 16 § socialtjänstlagen (1980:620), 6 § lagen (1976:381) om barnomsorg och 5 § lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet (se prop. 1993/94:11 s. 48, prop. 1979/80:1 del A s. 532, prop. 1975/76:92 s. 26 samt prop. 1973:136 s. 65–69 och 95). Av förarbetsuttalanden vid tidigare ändringar framgår att dessa har varit av redaktionell natur och att någon ändring i sak inte varit avsedd. Någon saklig ändring är inte heller nu avsedd. Förarbetena till 1973 års lagstiftning har därför i princip fortfarande sin giltighet i fråga om vilka barn som ska omfattas av denna bestämmelse. Innebörden är liksom hittills att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska erbjudas förskola, oavsett om de har fyllt ett år eller inte. Med ”andra skäl” kan då avses t.ex. sådana sociala skäl som inte är hänförliga till familjens situation.

Barngruppernas storlek

8 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att barnen erbjuds en god miljö.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 3 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45) med det tillägget att huvudmannens ansvar för förskolans miljö i övrigt tydliggjorts.

Särskilt stöd

9 § Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödinsatserna.

I 3 kap. 5–11 §§ finns bestämmelser om skyldighet att ge särskilt stöd och att utreda behov av sådant stöd, som gäller för andra skolformer för barn och ungdom än förskolan. I denna paragraf finns bestämmelser om motsvarande skyldighet när det gäller barn i förskolan.

Första stycket motsvarar 2 a kap. 3 § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 45).

Andra stycket saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskolan. För andra skolformer för barn och ungdom har dock motsvarande bestämmelser sedan tidigare funnits på förordningsnivå, t.ex. för grundskolan i 5 kap. grundskoleförordningen (1994:1194). Av bestämmelsen framgår att förskolechefen, i likhet med rektorn i andra skolformer, har ett särskilt ansvar för barn som har behov av särskilt stöd också får det. Bedömningen av hur stödet ska utformas ska göras tillsammans med personalen och barnets vårdnadshavare.

Förslaget behandlas i avsnitt 12.4.

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Paragrafen är ny för förskolan och motsvarar det som i dag anges i läroplanen för förskolan (Lpfö 98), avsnitt 1 Förskolans värdegrund och uppdrag.

Föräldrasamarbete och utvecklingssamtal

11 § Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per år ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen reglerar förskolepersonalens skyldighet att genom utvecklingssamtal och samtal i annan form lämna information till barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. En motsvarande reglering har hittills funnits endast i 1998 års läroplan för förskolan (se avsnitt 2.4 i bilagan till förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan).

Enligt den nya paragrafen har personalen en skyldighet att föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Sådana samtal kan föras exempelvis i samband med att barnet hämtas eller lämnas i förskolan. Därutöver ska personal och vårdnadshavare

minst en gång per år genomföra ett utvecklingssamtal där barnets utveckling och lärande såväl i som utanför förskolan ska tas upp. Det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet ligger alltid på en förskollärare. Det är dock möjligt att den eller de i personalen som bäst känner barnet genomför utvecklingssamtalet i praktiken, oavsett vilken yrkeskategori de tillhör.

Förskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det.

Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Första stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. I denna lag har dock innebörden av det ansvar som läggs på kommunerna preciserats till att se till att förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det. Vidare ligger detta ansvar alltid på den kommun som är barnets hemkommun enligt 29 kap. 5 §.

Andra stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 7 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 32 och s. 46). För att hemkommunen ska anses ha fullgjort sin skyldighet genom att erbjuda plats i en fristående förskola ska verksamheten där motsvara den som ska erbjudas i förskola med offentlig huvudman. Barnets vårdnadshavare behöver således inte acceptera ett erbjudande om plats i en fristående förskola med sådana konfessionella inslag i verksamheten som inte får finnas i förskola med offentlig huvudman.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att förskola i en annan kommun än hemkommunen för vissa barn leder till betydligt kortare resväg. Om det blir aktuellt med en sådan överenskommelse innebär detta att hemkommunen ingår avtal med en annan kommun om att denna ska ta emot de berörda barnen i sin förskola. Det är i sådana fall inte fråga om ett entreprenadförhållande. Bestämmelser om entreprenad finns i 23 kap.

Mottagande i en annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 12 a § första och andra styckena i 1985 års skollag, som trädde i kraft den 1 juli 2009 (jfr prop. 2008/09:115).

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att ta emot ett barn från en annan kommun i sin förskola om det finns särskilda skäl med hänsyn till barnets förhållanden. När det gäller barn i förskoleåldern kan bedömningen av om sådana särskilda skäl föreligger bli något annorlunda än för elever i grundskolan. Situationen för ett barn i förskoleåldern är i högre grad beroende av vårdnadshavarnas situation. Eftersom det inte finns någon motsvarighet till skolskjuts kan sådana omständigheter som var vårdnadshavare arbetar och deras färdväg till arbetet påverka bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för barnet att få gå i en annan kommuns förskola. Bestämmelsen innebär dock inte att barn som bor växelvis hos föräldrar i olika kommuner ska erbjudas att växelvis gå i de olika kommunernas förskolor. Ett annat skäl till att få bli mottagen i en annan kommun än hemkommunen kan också vara att ett barn som tillhör någon av de nationella minoriteterna bara kan få tillgång till minoritetsspråkig förskola i annan kommun än i hemkommunen.

Av *andra stycket* framgår att en kommun inte är förhindrad att i andra fall än som avses i första stycket ta emot ett barn från en annan kommun i sin förskola.

Erbjudande av plats

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i sak 2 a kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 46). Till skillnad från 1985 års lag anges dock uttryckligen att fyra månader är den tid som kan anses rimlig för att anordna plats i förskola. Nu framgår detta endast av förarbetsuttalanden (prop. 1993/94:11 s. 46). Statens skolinspektion utövar tillsyn över hur kommunerna fullgör bl.a. sin skyldighet enligt denna paragraf. Skolinspektionen får enligt 26 kap. 12 § förelägga en kommun som inte följer t.ex. denna föreskrift att fullgöra sina skyldigheter. Av 26 kap. 29 § följer att ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Bestämmelsen i *andra stycket* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den förtydligar att förtur ska ges till barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Placering vid en förskoleenhet

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Paragrafen motsvarar i sak 2 a kap. 8 § i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 47). I denna paragraf anges inte uttryckligen att kommunen vid erbjudande av plats får beakta vad som

krävs för att effektivt utnyttja lokaler och andra resurser. Någon saklig ändring är dock inte avsedd. Kommunen får således även i fortsättningen vid erbjudande av plats vid en förskoleenhet beakta vad som krävs för ett effektivt resursutnyttjande.

Avgifter

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. De avgifter som tas ut ska vara skäligena.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 7 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 2 a kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag med språkliga och redaktionella ändringar.

Andra och tredje styckena motsvarar i huvudsak 2 a kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag.

Interkommunal ersättning

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska av hemkommunen ersättas för sina kostnader för barnets utbildning, om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Har ett barn ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 12 a § tredje stycket i 1985 års skollag, som trädde i kraft den 1 juli 2009 (jfr prop. 2008/09:115).

Enligt *första stycket* ska den mottagande kommunens kostnader ersättas i de fall ett barn har tagits emot med stöd av 13 § första stycket. Eftersom förhållandena kan variera avsevärt från fall till fall är det inte möjligt att i lagtexten precisera hur ersättningen ska regleras. Givetvis bör kommunerna komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning föreskrivs inte i skollagen, utan en tvist som inte kan lösas på annat sätt får ytterst avgöras av domstol.

I *andra stycket* regleras rätten för den mottagande kommunen till ersättning i de fall som 13 § andra stycket. Bestämmelsen har samma innebörd som motsvarande bestämmelse för grundskolan (se författningskommentaren till bestämmelsen i 10 kap.).

Fristående förskola

Mottagande

18 § Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola, om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt ett barn, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnet enligt 21 § andra stycket andra meningen.

Av *första stycket* framgår att fristående förskolor ska vara öppna för alla barn som enligt 4–7 §§ ska erbjudas förskola, om inte den kommun där den fristående förskolan är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär. Sådana undantag kan avse exempelvis att en fristående förskola får begränsa sin verksamhet till barn vilkas föräldrar är medlemmar i ett föräldrakooperativ eller till barn till anställda hos ett visst företag. Det kan också vara fråga om en fristående förskola som särskilt riktar sig till barn som är i behov av särskilt stöd. Ett motsvarande öppenhetskrav har hittills utgjort ett villkor för kommunens skyldighet att lämna bidrag till enskilda förskolor enligt 2 a kap. 17 § första stycket 2 i 1985 års skollag (se bet. 2005/06:UbU13 s. 50).

Av *andra stycket* framgår att öppenhetskravet inte gäller barn med ett omfattande stödbehov, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för det särskilda stödet på grund av att betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter skulle uppstå för kommunen. Motsvarande reglering för förskoleklassen och grundskolan finns i 9 och 10 kap.

Urval

19 § Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen reglerar hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående förskola. Avsikten är att urvalsgrunderna ska granskas av lägeskommunen i samband med dess prövning av huvudmannens ansökan om godkännande enligt 2 kap. 6 § andra stycket.

Avgifter

20 § Avgifter som huvudmannen för en fristående förskola tar ut får inte vara oskäligt höga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som ska erbjudas förskola enligt 7 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Paragrafen reglerar avgiftssättningen i fristående förskolor.

Kravet i *första stycket* att avgifterna i en fristående förskola inte får vara oskäligt höga i jämförelse med avgifterna i lägeskommunens förskola är inte nytt, men är i 1985 års skollag utformat som ett villkor för kommunens bidragsskyldighet (se 2 a kap. 17 § andra stycket i 1985 års skollag). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Av *andra* och *tredje styckena* framgår att samma regler om avgiftsfrihet som gäller för förskola med offentlig huvudman också gäller för fristående förskolor.

Ersättning från hemkommunen

21 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.

Paragrafens *första stycke* motsvarar till viss del 2 a kap. 17 a § första och andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 2008/09:115 och prop. 2008/09:171).

Andra stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 17 a § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag.

22 § Bidragsskyldigheten enligt 21 § gäller bara i den omfattning som barnet ska erbjudas förskola enligt 4–7 §§.

Enligt bestämmelsen, som delvis motsvarar 2 a kap. 17 a § i 1985 års skollag i den lydelse som trädde i kraft den 1 juli 2009 (jfr prop. 2008/09:115), är hemkommunen inte skyldig att lämna bidrag till en fristående förskola för ett barn i andra fall eller i större utsträckning än som omfattas av hemkommunens ansvar enligt 4–7 §§.

23 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 21 § när bidraget avser ett barn som ska erbjudas förskola enligt 29 kap. 1 och 2 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 §.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 17 a § i 1985 års skollag (se prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 83).

9 kap. Förskoleklassen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskoleklassen (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskoleklass med offentlig huvudman (12–16 §§), och
- särskilda bestämmelser om förskoleklass vid en fristående skola och annan förskoleklass med enskild huvudman (17–22 §§).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen motsvarar delvis 2 b kap. 1 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges syftet med utbildningen i förskoleklassen. Avsikten är att ytterligare övergripande mål ska anges i läroplanen (se 1 kap. 11 §).

Andra stycket innehåller föreskrifter om utformningen av utbildningen i förskoleklassen. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som förskoleklassen ständigt ska sträva mot.

Läsår och terminer

3 § Utbildningen i förskoleklassen ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Huvudmannen beslutar när läsår och terminer ska börja och sluta.

Erbjudande och information om utbildningen

4 § Förskoleklassen är avsedd för barn som ännu inte har börjat någon utbildning för fullgörande av skolplikten.

Hemkommunen ska informera vårdnadshavarna om förskoleklassen och syftet med denna samt verka för att barnen deltar i den.

Första stycket motsvarar delvis 2 b kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller förskoleklass med offentlig huvudman. Bestämmelsen anger en övre åldersgräns för att få utbildning i förskoleklassen genom anknypningen till fullgörande av skolplikten. Detta innebär att barn som har nått skolpliktig ålder, men har medgetts att påbörja utbildning för fullgörande av skolplikten ett år senare, har rätt till utbildning i förskoleklassen. Samtidigt utesluts barn som har påbörjat

en utbildning för fullgörande av skolplikten ett år före skolpliktens inträde. Denna bestämmelse jämförd med 7 kap. 10 och 11 §§ samt 8 kap. 4 § innebär att det är barnets vårdnadshavare som väljer om barnet ska gå i förskola eller förskoleklass, eller i grundskola eller en motsvarande skolform, under höstterminen det år barnet fyller sex år och vårterminen följande år.

Andra stycket motsvarar i sak 2 b kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag när det gäller verksamhet med offentlig huvudman. Här är det dock barnets hemkommun som ska ansvara för informationen, som ska avse även verksamhet med enskild huvudman. Vilken kommun som är barnets hemkommun följer av 29 kap. 2 §.

5 § Barn som är bosatta i Sverige ska erbjudas förskoleklass från och med höstterminen det år de fyller sex år. Barn får tas emot tidigare.

Paragrafen motsvarar delvis 2 b kap. 2 § första och andra stycket i 1985 års skollag när det gäller förskoleklass med offentlig huvudman.

Vilka barn som ska anses bosatta i landet framgår av 29 kap. 1 §. Vidare anges uttryckligen att en huvudman får ta emot barn tidigare än höstterminen det år barnet fyller sex år. Det finns således möjlighet för huvudmännen att vara flexibla i mottagandet av yngre barn.

Tester och prov

6 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Enligt bestämmelsen får tester och prov varken användas som behörighetskrav vid antagning av elever, eller som urvalsgrund om det finns fler sökande än platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Med ”antagning” avses också mottagande och placering vid en skolenhet. Bestämmelsen gäller även fördelning av elever på undervisningsgrupper. Paragrafen ger inte regeringen möjlighet att medge undantag från förbudet mot tester och prov som antagnings- eller urvalsgrund (jfr 1 kap. 3 § förordningen [1996:1206] om fristående skolor).

Omfattning

7 § Förskoleklassen ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 b kap. 2 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag såvitt gäller förskoleklass med offentlig huvudman. Här anges dock att utbildningen ska omfatta minst 525 timmar per *läsår* till skillnad mot om *året* i 1985 års lag. Ändringen innebär i praktiken inte någon avgörande skillnad eftersom huvudmannen enligt 3 § själv beslutar när ett läsår slutar och börjar.

Avgifter

8 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen motsvarar huvudregeln för förskoleklass med offentlig huvudman i 2 b kap. 5 § och för motsvarande verksamhet med enskild huvudman i 2 b kap. 10 d §§ i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att utbildning i förskoleklassen ska vara avgiftsfri på samma sätt som i grundskolan och motsvarande skolformer. Detta gäller även om utbildningen omfattar mer än 525 timmar per läsår eller om ett barn tas emot före höstterminen det år det fyller sex år. Denna ordning motsvarar vad som i praktiken gäller i de flesta fall när en kommun erbjuder utbildning i förskoleklass utöver vad den är skyldig att erbjuda.

I *andra stycket* införs termen lärverktyg som en mer tidsenlig och adekvat beskrivning av de läromedel och den utrustning som används för att eleverna ska nå utbildningens mål.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är ny när det gäller verksamhet med offentlig huvudman. Den förtydligar att avgiftsförbudet även omfattar avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet.

Förslaget behandlas i avsnitt 13.3.

9 § Trots 8 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär undantag från huvudregeln i 8 § att utbildningen ska vara avgiftsfri.

Bestämmelsen i *första stycket* är ny för förskoleklassen, men har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § tredje meningen i 1985 års skollag. Till skillnad mot 1985 års lag omfattas här utbildning som bedrivs av en enskild huvudman direkt av bestämmelsen.

Av *andra stycket* framgår att det finns ett utrymme för att i viss mån låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av elevens vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever, oavsett om vårdnadshavare väljer att bidra eller inte.

Förslaget behandlas i avsnitt 13.3.

Modersmål

10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Paragrafen är ny för förskoleklassen och motsvarar vad som enligt 8 kap. 10 § gäller för förskolan.

Utvecklingssamtal

11 § Minst en gång varje läsår ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om elevens utveckling och lärande.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Av bestämmelsen framgår att utvecklingssamtal ska hållas i förskoleklassen och hur ofta det minst ska ske. En allmän bestämmelse om fortlöpande information till eleven och elevens vårdnadshavare finns i 3 kap. 4 §.

Förskoleklass med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som önskar sådan utbildning. Av 2 kap. 4 § framgår att staten är huvudman för förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att kommunen anordnar förskoleklass i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin förskoleklass ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen reglerar skyldigheten att se till att förskoleklass kommer till stånd. I 1985 års skollag regleras denna skyldighet i 2 b kap. 2 § första stycket första meningen. Förevarande paragraf har samma utformning som motsvarande bestämmelser för grundskolan i 10 kap.

Av *första* och *andra styckena* följer att hemkommunen alltid måste vara beredd att tillhandahålla utbildning i förskoleklass i egen regi till alla barn som har rätt till sådan utbildning och vars vårdnadshavare önskar det. Väljer ett barns vårdnadshavare att låta barnet få utbildning som anordnas av en annan huvudman är hemkommunen inte skyldig att anordna utbildning för barnet. Om barnet av någon anledning inte avser att fortsätta sin utbildning hos en annan huvudman är hemkommunen återigen skyldig att ta emot barnet i sin förskoleklass.

Bestämmelserna innebär vidare att hemkommunen inte kan neka att i sin förskoleklass ta emot någon som har rätt att gå i förskoleklass och som önskar utnyttja sin rätt. Hemkommunen kan således inte hänvisa någon till förskoleklass med annan huvudman i eller utanför kommunen. Den enda situation, när ett barns hemkommun inte är skyldig att ta emot barnet i sådan förskoleklass som kommunen själv bedriver, framgår av paragrafens tredje stycke.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att utbildning i en annan kommun än hemkommunen för vissa elever leder till betydligt kortare resväg (jfr prop. 1990/91:115). Om det blir aktuellt med en sådan överenskommel-

se innebär den att hemkommunen ingår avtal med en annan kommun om att denna ska ta emot de berörda barnen som elever i sin förskoleklass. Det är i sådana fall inte fråga om ett entreprenadförhållande. Bestämmelser om entreprenad finns i 23 kap.

Mottagande i en annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av ett barns vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskoleklassen. En motsvarande bestämmelse finns däremot i 1985 års skollag för grundskola med offentlig huvudman (jfr 4 kap. 8 § första stycket i 1985 års skollag).

Bestämmelsen i *första stycket* ger en rätt för barnet att gå i förskoleklass med en annan kommun som huvudman om de förutsättningar som anges är uppfyllda. Prövningen ska göras av den kommun där barnet önskar gå i förskoleklass i stället för i sin hemkommun. Den andra kommunen ska inhämta yttrande från barnets hemkommun. Det är barnets förhållanden som ska prövas.

Bestämmelsen kan bli tillämplig för barn som av olika skäl rent faktiskt vistas längre eller kortare tid i en annan kommun än hemkommunen, t.ex. ett barn som är familjehemsplacerat i en kommun men folkbokfört i en annan kommun. Den kan också bli tillämplig i situationer där familjens bosättning gör det betydligt enklare att ta sig från bostaden till en skolenhet med förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen. Även föräldrarnas möjligheter att skjutsa barnet måste beaktas särskilt eftersom deltagande i förskoleklass inte ger laglig rätt till skolskjuts. Vid bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för mottagande i en annan kommuns förskoleklass finns det skäl att särskilt beakta barnens lägre ålder och mognad. Frågan om ersättning från hemkommunen ska däremot inte beaktas vid bedömningen enligt förevarande paragraf.

I bedömningen måste också beaktas vid vilken skolenhet den andra kommunen avser att placera barnet med tillämpning av bestämmelserna i 14 §. Om mottagandet i en annan kommun än hemkommunen innebär t.ex. betydligt kortare resväg bara med placering vid en viss skolenhet, måste det stå klart att barnet också placeras vid den skolenheten för att särskilda skäl ska föreligga. Även barnets fortsatta skolgång i grundskolan måste vägas in. Skälet för detta är den nya huvudregeln i 10 kap. som innebär att den som har blivit placerad vid en viss skolenhet också har rätt att fortsätta sin grundskoleutbildning där.

Bestämmelsen i *andra stycket* klargör att en kommun utan hinder av den kommunalrättsliga lokaliseringsprincipen får ta emot barn från andra kommuner i sin förskoleklass också i andra fall än då barnet har särskilda skäl att få gå i förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen.

Någon skyldighet för kommunen att ta emot ett barn som inte har sådana särskilda skäl finns dock inte.

Förslaget behandlas i avsnitt 13.7.

14 § En elev som har tagits emot i en kommuns förskoleklass ett visst läsår ska få gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen är ny för förskoleklassen, men har samma innebörd som motsvarande bestämmelse för grundskolan (se 10 kap.).

Placering vid skolenhet

15 § Ett barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter som barnets vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera barnet vid en annan skolenhet.

Kommunen får annars frågå barnets vårdnadshavares önskemål, endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen reglerar vid vilken skolenhet inom kommunen som ett barn ska placeras. I 1985 års skollag regleras denna fråga i 2 b kap. 3 § första stycket.

Av *första stycket* framgår att kommunen vid placering av ett barn i första hand ska utgå från barnets vårdnadshavares önskemål. Ett önskemål om placering vid en viss skolenhet får emellertid inte gå ut över någon annans berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet. Detta blir aktuellt när ett annat barns vårdnadshavare inte har framfört något önskemål om placering vid en viss skolenhet. Tillämpningen av motsvarande reglering för grundskolan i 4 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag kan i viss mån tjäna som vägledning (jfr prop. 1992/93:230 s. 73). Det måste dock beaktas att elever i förskoleklassen saknar rätt till skolskjuts.

Bestämmelsen i *andra stycket* möjliggör för kommunen att frågå vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Utgångspunkten är att det stöd som ett barn behöver ska ges enligt 3 kap. 5–9 §§ på den skolenhet där barnet har placerats enligt första stycket. Om en elev under utbildningen får behov av så omfattande stödinsatser att dessa inte kan ges vid den skolenheten utan att betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen får eleven flyttas till en annan skolenhet i kommunen där behovet av stöd kan tillgodoses.

Om det blir aktuellt att flytta en elev till en annan skolenhet på grund av elevens behov av särskilt stöd ska ett beslut om placering vid annan skolenhet fattas enligt denna paragraf. Ett beslut om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § kan inte innebära byte av skolenhet.

Förslaget behandlas i avsnitt 13.8.

Interkommunal ersättning

16 § En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Regleringen har utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelser om interkommunal ersättning i grundskolan (se 10 kap.).

Enligt paragrafen ska den mottagande kommunens kostnader ersättas i de fall en elev har tagits emot med stöd av 13 § första stycket. Eftersom förhållandena kan variera avsevärt från fall till fall är det inte möjligt att i lagtexten precisera hur ersättningen ska beräknas. Givetvis bör kommunerna komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning föreskrivs inte i skollagen, utan en tvist som inte kan lösas på annat sätt får ytterst avgöras av domstol.

Förslaget behandlas i avsnitt 13.7.

Fristående förskoleklass

Mottagande

17 § Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla som ska erbjudas utbildning i förskoleklassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 § andra stycket.

Paragrafen motsvaras delvis av 2 b kap. 7 § i 1985 års skollag.

Enligt bestämmelserna gäller som huvudregel att varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i förskoleklassen. Bestämmelser som i huvudsak motsvarar dessa gäller för grundskolan (se författningskommentaren till 10 kap.).

Urval

18 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen handlar om hur urvalet ska gå till när det inte finns plats för alla sökande. En i sak motsvarande reglering finns för grundskolan (se författningskommentaren till 10 kap.).

Bidrag från hemkommunen

19 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. måltider,
4. elevhälsa,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass.

Paragrafen motsvarar i sak delvis 2 b kap. 10 b § i 1985 års skollag. Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions eller lägeskommunens beslut om godkännande enligt 2 kap. 5 §. Kostnader för elevhälsa ingår här som en särskild post i grundbeloppet, eftersom huvudmannens skyldighet att anordna elevhälsa i denna lag även omfattar förskoleklassen. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till propositionen *Offentliga bidrag på lika villkor* (prop. 2008/09:171).

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 19 § när bidraget avser en elev som har rätt till utbildning i förskoleklass enligt 29 kap. 1 och 2 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 §.

Paragrafen motsvarar 2 b kap. 10 b § tredje stycket i 1985 års skollag (se prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 83).

Insyn

21 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Paragrafen motsvaras av 9 kap. 11 § andra stycket första meningen i 1985 års skollag.

Fritidshem

22 § I 14 kap. finns bestämmelser om en huvudmans ansvar för fritidshem för elever i förskoleklassen.

10 kap. Grundskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i grundskolan (2–13 §§),
- bestämmelser om betyg (14–23 §§),
- särskilda bestämmelser om grundskola med offentlig huvudman (24–34 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundskola (35–40 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Paragrafen motsvarar delvis 4 kap. 1 § i 1985 års skollag.

I paragrafens *första stycke* anges syftet med utbildningen i grundskolan. Övergripande mål för utbildningen finns angivna i 1 kap. 4 §. Avsikten är att ytterligare övergripande mål ska anges i läroplanen och att preciserade kunskapskrav ska finnas för varje ämne.

I *andra stycket* finns bestämmelser om utformningen av utbildningen i grundskolan. I den delen utgör paragrafen ett mål som skolan ständigt ska sträva mot. Allmänna bestämmelser om utformningen av utbildningen finns i 1 kap. 5 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.2.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Grundskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § första och andra styckena i 1985 års skollag såvitt avser grundskola med offentlig huvudman. I denna paragraf omfattas emellertid även fristående grundskolor.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,

- naturorienterade ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterade ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val och skolans val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

I paragrafen anges vilka ämnen som den obligatoriska verksamheten i grundskolan ska omfatta.

I *första stycket* anges de ämnen som undervisningen ska omfatta. Uppräkningen av ämnen motsvaras av vad som i dag anges i den timplan som finns i bilaga 3 till 1985 års skollag. Samtliga elever ska få undervisning i dessa ämnen, oavsett om utbildningen bedrivs av en offentlig huvudman eller vid en fristående skola.

Det som sägs i *andra* och *tredje styckena* om språkval, modersmålsundervisning, elevens val och skolans val träffar också all grundskoleutbildning. Avsikten är att regeringen, liksom hittills, ska meddela närmare bestämmelser om språkval, modersmålsundervisning, elevens val och skolans val. Ett bemyndigande som möjliggör detta finns i 10 kap. 6 § 1.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1.

Paragrafen motsvarar delvis vad som anges i bilaga 3 till 1985 års skollag. Den totala undervisningstiden för varje elev under grundskolans nio årskurser ska vara minst 6 665 timmar. I timplanen finns bestämmelser om undervisningstid för varje ämne eller annan verksamhet. Timplanen gäller för såväl skolor med kommunal huvudman som skolor med enskild huvudman. Timplanen fogas som bilaga 1 till denna lag och är densamma som i bilaga 3 till 1985 års skollag (se vidare förarbetena till timplanen i 1985 års skollag, prop. 1992/93:220 s. 63 f., 1997/98:6 s. 70 och 1999/2000:68 s. 16).

Av 7 kap. 16 § andra stycket följer att den obligatoriska verksamheten i grundskolan får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Obligatorisk verksamhet får, enligt samma paragraf, inte förläggas till lördagar, söndagar eller helgdagar.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och för särskilda utbildningar,
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång) och 7 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det finns särskilda skäl, och
4. undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att på vissa särskilt angivna områden meddela föreskrifter.

Bemyndigandet i *första punkten* kan bli aktuellt för bl.a. undervisning i modersmål. *Andra punkten* motsvarar delvis 4 kap. 3 a § 2 i 1985 års skollag såvitt avser avvikelser från timplanen för grundskola med offentlig huvudman. Regeringen har använt sig av det nämnda bemyndigandet när det gäller förberedande dansutbildning, se förordningen (1999:250) om förberedande dansutbildning. Här omfattar bemyndigandet också föreskrifter som gäller motsvarande särskilda utbildningar i fristående grundskolor. Därutöver ger bemyndigandet stöd för att meddela föreskrifter som innebär avvikelser från timplanen och bestämmelserna om ämnen m.m. för fristående grundskolor med särskild pedagogisk inriktning.

För fristående grundskolor finns dessutom en särskild möjlighet att begränsa sin verksamhet till utbildning som är särskilt anpassad för vissa elever enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, se 10 kap 35 §. Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola, är utgångspunkten att urvalet ska ske efter grunder som har godkänts av Statens skolinspektion, se 10 kap. 36 § första stycket. För sådana särskilda utbildningar som avses i punkten 2 finns dock ett särskilt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad som ska gälla beträffande urval, se 10 kap. 36 § andra stycket.

Tredje punkten motsvarar i princip 4 kap. 3 a § 3 i 1985 års skollag såvitt avser avvikelser från timplanen för grundskola med offentlig huvudman. När den bestämmelsen infördes angavs som exempel på särskilda skäl en skola som, utöver de valmöjligheter som redan finns, ville göra någon mindre förändring i den förordade timfördelningen. Det kunde avse möjlighet för skolan att anordna anpassad studiegång för elever som åberopade sjukdom eller andra särskilda omständigheter eller att jämka timplanen för enstaka elever (prop. 1992/93:230 s. 66 f.). När det gäller anpassad studiegång följer av 3 kap. 12 § att rektor får besluta om avvikelser från bestämmelserna i 10 kap. 4 § och från timplanen. Vidare finns möjlighet att avvika från dessa när det gäller integrerade elever enligt 7 kap. 9 § andra stycket. Det kan dock finnas andra situationer där det är nödvändigt med avvikelser. Som exempel kan nämnas att det enligt 2 kap. 8 § grundskoleförordningen (1994:1194) är möjligt att avvika från timplanen när det gäller engelskspråkig undervisning. Bemyndigandet gäller här föreskrifter för såväl grundskolor med offentlig huvudman som fristående grundskolor.

Fjärde punkten saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Här bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

att meddela föreskrifter som möjliggör undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen för offentliga och enskilda huvudmän. Förslaget behandlas i avsnitt 14.3.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar, med språkliga och redaktionella justeringar, 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194) såvitt gäller grundskola med offentlig huvudman respektive 1 a kap. 5 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor när det gäller fristående grundskolor.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmännens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet som i dag framgår av 2 kap. 13 § andra stycket grundskoleförordningen, dvs. att minst fem elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Ytterligare föreskrifter om kursplaner meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på en placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användandet av tester och prov inför antagning eller urval till utbildning.

Enligt huvudregeln i *första stycket* ska tester och prov inte förekomma, vare sig som behörighetskrav vid antagning av elever eller urvalsgrund vid fler sökanden än vad det finns platser eller för fortsatt utbildning vid en skolenhet. Med begreppet ”antagning” avses också mottagande och placering vid en skolenhet. Bestämmelsen träffar även fördelning av elever på undervisningsgrupper. Bestämmelsen utgör inte något hinder mot utredningar som föregår en bedömning av om en elev ska tillhöra målgruppen för grundsärskolan eller specialskolan eller utredningar som görs för att fastställa om en elev tillhör målgruppen för en utbildning som riktar sig till elever i behov av särskilt stöd.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som möjliggör användandet av färdighetstester och antagningsprov från och med årskurs 7. Finns särskilda skäl ska sådana urvalsinstrument kunna användas redan från och med årskurs 4. Särskilda skäl kan här t.ex. vara att det handlar om en sedan länge pågående verksamhet och att testerna och proven avser sådant som idag är förenligt med Statens skolverks praxis på området. Användandet av antagningsprov etc. får innebära att en annan elevs rätt till skolplacering nära hemmet åsidosätts. Det bör poängteras att det inte finns några hinder för att inom en och samma skolenhet anordna såväl sedvanlig utbildning som särskilda profilklasser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.4.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärvärktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen motsvaras delvis av bestämmelserna i 4 kap. 4 § och 9 kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Bestämmelsen har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § första stycket och 4 kap. 4 a § i 1985 års skollag. Till skillnad mot tidigare omfattas även utbildning som bedrivs av enskild huvudman direkt av bestämmelsen. I övrigt har språket moderniserats utan att någon saklig förändring är avsedd. I 11 § finns en möjlighet att under vissa begränsade förutsättningar frånga denna bestämmelse.

I *andra stycket* införs termen lärvärktyg för att ge en mer aktuell och korrekt beskrivning av de läromedel och den utrustning som används för att eleverna ska nå utbildningens mål. Vidare införs ett uttryckligt krav på att de kostnadsfria skolmåltider som erbjuds ska vara näringsriktiga.

I *tredje stycket* förtydligas att avgiftsförbudet även omfattar avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet med offentlig huvudman. I 1985 års skollag finns i 9 kap. 7 § andra stycket en motsvarande bestämmelse som gäller fristående skolor.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.5.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelsen i *första stycket* har för grundskola med offentlig huvudman sin motsvarighet i 4 kap. 4 § andra meningen i 1985 års skollag. Språket har moderniserats men någon saklig förändring är inte avsedd. Till skillnad mot tidigare omfattas även utbildning som bedrivs av enskild huvudman nu direkt av bestämmelsen. I *andra stycket* finns en bestämmelse som förtydligar att det finns ett utrymme för att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock, vilket följer av Statens skolinspektions praxis, vara öppna för alla elever, oavsett om vårdnadshavarna väljer att bidra eller inte.

I 3 kap. 20 § görs ytterligare undantag från principen att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Enligt den bestämmelsen får regeringen meddela föreskrifter om avgifter för den som genomgår provning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.5.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § första och sista styckena grundskoleförordningen (1994:1194).

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar, med vissa justeringar, 7 kap. 2 § andra–fjärde styckena grundskoleförordningen (1994:1194). Bestämmelsen reglerar

innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet.

Av *första stycket* framgår att den individuella utvecklingsplanen ska innehålla dels omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels en sammanfattande redogörelse för vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt läroplanen. Om eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som anger lägsta godtagbara kunskapsnivå ska detta självfallet framgå av omdömet i ämnet.

I *andra stycket* anges att utvecklingsplanen, förutom den information som är obligatorisk enligt första stycket, även kan innehålla viss annan information om elevens skolgång. Här ges möjlighet att lokalt besluta att utvecklingsplanen ska innehålla omdömen om elevens utveckling inom ramen för läroplanen i andra avseenden än ämneskunskaper. Det kan exempelvis gälla sådana förmågor som samarbetsförmåga eller förmåga till ansvarstagande för de egna studierna. Vidare framgår att utformningen av den skriftliga information som ges i utvecklingsplanen beslutas lokalt på den enskilda skolan av rektorn.

I *tredje stycket* klargörs att det inte finns något förbud mot att lämna sådan skriftlig information som ska eller kan lämnas vid utvecklingssamtalet också vid andra tillfällen, t.ex. vid ett terminsslut.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning i grundskolan utöver de som anges i detta kapitel.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Den nya skollagens bestämmelser om betyg har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. Betygsbestämmelserna är till skillnad från i dag direkt tillämpliga för fristående grundskolor. Riksdagen har också godkänt vad regeringen föreslagit om kursplaner och föreskrifter om kunskapskrav för grundskolan, samt om avskaffande av möjligheten att sätta blockbetyg i grundskolan (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189).

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i grundskolans ämnen.

Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg tas bort samt vissa språkliga justeringar, delar av 7 kap. 3 § första meningen grundskoleförordningen (1994:1194).

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194). Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Paragrafen anger vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i grundskolan.

18 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen anger att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Betyg innan ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 7 § grundskoleförordningen (1994:1194) med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas och att nya kursplaner med nationella kunskapskrav införs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.6.1.

Betyg när ett ämne har avslutats

20 § När betyg sätts efter det att ett ämne avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 7 kap. 8 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar. Dessutom ersätts begreppen ”mål som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” av begreppet ”kunskapskrav”.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka kunskapskrav som

ska gälla för att få de i bestämmelsen angivna betygen. Föreskrifterna ska precisera vilka kunskaper som ska krävas för varje betyg.

21 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 9. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar 7 kap. 8 § tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194). Det har även tydliggjorts att den ska tillämpas både när terminsbetyg och slutbetyg ska sättas.

22 § I fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen får också de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Om det enligt 18 § inte kan sättas betyg i ett avslutat ämne, får de stödåtgärder som har vidtagits framgå av beslutet.

Första stycket motsvarar bestämmelsen i 7 kap. 9 § andra och tredje stycket grundskoleförordningen (1994:1194).

Bestämmelsen i *andra stycket* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den avser att förtydliga att i de fall där slutbetyg inte kan sättas på grund av att det saknas underlag för att bedöma elevens kunskaper på grund av frånvaro, får ändå läraren uppge vilka stödåtgärder som vidtagits för att få eleven att delta i undervisningen.

Prövning

23 § Den som vill ha betyg från grundskolan har rätt att genomgå prövning för betyg. Denna kan avse hela utbildningen i grundskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från grundskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel och i 3 kap. ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Paragrafens *första stycke* motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas och med viss språklig justering, 7 kap. 16 § första stycket grundskoleförordningen (1994:1194).

I *andra stycket* anges att reglerna om betygssättning i grundskolan ska tillämpas vid prövning för betyg. Bestämmelsen motsvarar i stora delar 7 kap. 16 § andra stycket grundskoleförordningen. Bestämmelser om utfärdande av betyg efter prövning etc. bör meddelas i förordning.

Av 3 kap. 21 § framgår att regeringen har en möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter i samband med prövning för betyg.

Grundskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

24 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin grundskola ska ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 5 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:115 s. 72 f.). Bestämmelserna har förtydligats och även i övrigt ändrats språkligt. Någon saklig ändring är dock inte avsedd. Utöver vad som följer av denna paragraf har hemkommunen enligt 7 kap. 21 och 22 §§ ett särskilt ansvar för att skolplikten fullgörs när det gäller elever i dess egen grundskola och skolpliktiga barn som inte går i kommunens egen grundskola.

Av bestämmelserna i *första* och *andra styckena* följer att hemkommunen alltid måste vara beredd att tillhandahålla utbildning i grundskola i egen regi till alla som har rätt till sådan utbildning. Visar det sig att vissa av eleverna väljer att fullgöra grundskoleutbildningen på annat sätt är hemkommunen inte skyldig att anordna utbildning för dem. Men om dessa elever av någon anledning inte avser att fortsätta en sådan utbildning, är hemkommunen skyldig att ta emot eleven i sin grundskola. Bestämmelserna innebär således att hemkommunen inte kan neka att i grundskolan som den själv bedriver ta emot alla i kommunen som har rätt att gå i grundskolan. Hemkommunen kan inte hänvisa till en fristående skola eller annan utbildning som motsvarar grundskolan i eller utanför kommunen. Den enda situation när en hemkommun inte är skyldig att ta emot i grundskolan som kommunen själv bedriver framgår av tredje stycket.

Möjligheten i *tredje stycket* är främst avsedd för situationer där de geografiska förhållandena medför att grundskoleutbildning i en annan kommun leder till betydligt kortare väg eller skolskjuts för eleverna. Det innebär att hemkommunen avtalar med en annan kommun om att denna i stället för hemkommunen ska svara för de berörda barnens utbildning. Eleverna blir då fullt ut elever i den andra kommunens grundskola.

Vad som avses med hemkommun anges i 29 kap. 7 §.

Mottagande i en annan kommun

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 kap. 8 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1985/86, del A, s. 99 f.) Någon ändring i sak är inte

avsedd med undantag för att den kommun där barnet önskar fullgöra sin utbildning alltid ska inhämta ett yttrande från elevens hemkommun. Här ges en rätt för barnet att gå i grundskola för vilken den andra kommunen är huvudman om förutsättningarna i bestämmelsen är uppfyllda. Prövningen ska göras av den kommun där barnet önskar fullgöra sin utbildning. Hemkommunens inställning i frågan om ersättning för mottagandet är utan betydelse i frågan om barnet ska tas emot eller inte. Av 28 kap. 11 § följer att ett beslut om mottagande enligt paragrafen får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om att kommuner får anordna särskild utbildning i sin grundskola. Föreskrifterna får innebära att elever från hela landet i mån av plats ska tas emot på utbildningen.

I paragrafen ges ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om särskilda utbildningar i grundskola med offentlig huvudman. Vidare anges att sådana föreskrifter får innebära riksrekrytering till dessa utbildningar. Bestämmelsen ska ses mot bakgrund av regleringen i 9 § om tester och prov. Färdighetsprov vid antagning till en särskild utbildning med riksrekrytering kan följaktligen endast ske om det är möjligt enligt föreskrifter som har meddelats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Bestämmelser om interkommunal ersättning vid mottagande i en annan kommun än i hemkommunen finns i 34 § första stycket.

27 § Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 24 § tredje stycket, 25 och 26 §§ ta emot en elev från en annan kommun i sin grundskola.

Bestämmelsen motsvarar delvis 4 kap. 8 a § i 1985 års skollag. Föreskrifter om interkommunal ersättning finns i 34 § andra stycket.

28 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår en årskurs, har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Några språkliga justeringar har gjorts men någon förändring i sak är inte avsedd. Föreskrifter om interkommunal ersättning i den situation som avses i *andra stycket* finns i 34 § första stycket.

Kommunens organisation av sin grundskola

29 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt från kommunikationssynpunkt för eleverna.

Varje kommun ska organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen måste anordna skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid elevens ålder.

En elev i grundskola med offentlig huvudman som till följd av sin skolgång måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Hemkommunen ska svara för detta utan extra kostnader för eleven. Hemkommunens skyldighet omfattar dock inte elever som med stöd av 25–27 §§ går i en annan kommuns grundskola eller elever som väljer att gå i en annan skolenhet i hemkommunen än den där de annars skulle ha placerats.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 4 kap. 6 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1990/91:115 s. 73. Några språkliga justeringar har gjorts men någon förändring i sak är inte avsedd.

Tredje stycket har sin motsvarighet i 4 kap. 7 § andra och tredje styckena i 1985 års lag. Här har skrivningen formulerats om för att passa terminologin i den nya lagen och tydliggöra att det är frågan om en rättighet för den enskilde. Någon förändring i sak är inte avsedd.

Av 28 kap. 11 § följer att ett beslut om åtgärder för en elev som inte bor hemma får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Placering vid en skolenhet

30 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får annars frånga elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart om inte annat beslutas.

I paragrafen regleras hur eleverna ska placeras vid olika skolenheter i grundskola med offentlig huvudman. Den motsvarar delvis bestämmelserna i 4 kap. 6 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag. Paragrafen är tillämplig under hela den tid som eleven deltar i utbildningen och inte bara när eleven ska börja i grundskolan.

Av *första stycket* framgår att kommunen vid placering av en elev vid en viss skolenhet i första hand ska utgå från vårdnadshavares önskemål. Ett önskemål om placering vid en viss skolenhet får emellertid inte gå ut över ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet. Detta blir aktuellt i situationer när vårdnadshavare till en annan elev inte har framställt något önskemål om placering. Någon förändring av tillämpningen i förhållande till motsvarande del av 4 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag är inte avsedd. Motiven till den bestämmelsen finns i prop. 1992/93:230 s. 73.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket* får kommunen frånga en vårdnadshavares vilja i de situationer som beskrivs där. *Andra stycket första punkten* möjliggör för kommunen att frånga en vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Någon förändring av tillämpningen i förhållande till motsvarande del av 4 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag är inte avsedd. Enligt

uttalande i den ovan nämnda propositionen kan bestämmelsen tillämpas om skolan (i denna lag ”skolenheten”) inte har plats för alla som vill gå där (prop. 1992/93:230 s. 73). I praxis har denna bestämmelse även tillämpats för en elev med behov av omfattande stödinsatser som inte kan tillgodoses vid den skolenhet där eleven fullgör sin utbildning. Utgångspunkten måste emellertid alltid vara att det stöd som en elev behöver ska ges på den skolenhet där eleven går. En elev som under utbildningen får behov av så omfattande stödinsatser att dessa inte kan ges vid den skolenheten, utan att det uppstår betydande ekonomiska svårigheter för kommunen har enligt Statens skolverks praxis möjlighet att flytta eleven till en annan skolenhet i kommunen där behovet av stöd kan tillgodoses. Givetvis ska en sådan åtgärd ske i samråd med vårdnadshavaren. Om det inte är möjligt att komma överens i frågan, kan kommunen enligt praxis flytta en elev till en annan skolenhet mot vårdnadshavarens vilja i den beskrivna situationen. Att mot elevens vilja neka en elev placering eller flytta en elev kan givetvis vara ett mycket ingripande beslut för den enskilde. Rättssäkerhetsskäl talar då för att ett sådant beslut ska vara möjligt att överklaga, på samma sätt som beslut enligt andra punkten andra stycket redan idag är möjliga att överklaga. Även beslut om att frångå vårdnadshavarens önskemål på grund av att den önskade placeringen skulle innebära betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen ska därför kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Bestämmelser om detta finns i 28 kap. I detta sammanhang bör också betonas att frågor om placering vid eller byte av skolenhet är frågor av sådan art att det krävs att vårdnadshavarna är överens om placeringen. Av praxis från Justitieombudsmannen (JO) och Skolverket framgår också att en skola är skyldig att t.ex. via folkbokföringen kontrollera vem som är vårdnadshavare för ett barn (se t.ex. JO 2001/02 s. 397).

Andra stycket andra punkten avser situationer då det finns behov av att flytta en elev på grund av att elevens eget beteende påverkar andra elevers trygghet och studiero i sådan omfattning att eleven inte kan gå kvar på skolenheten. Skrivningen motsvarar 4 kap 6 § fjärde stycket i 1985 års skollag. Rörande tillämpningen av den bestämmelsen kan hänvisas till motiven till sistnämnda bestämmelse, se prop. 2006/07:69 s. 19 f. där det bl.a. anges att avgörande för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är att alla andra möjligheter att åstadkomma en lösning på problemet är uttömda.

Av 28 kap. framgår att ett beslut enligt andra stycket andra punkten om placering vid en annan skolenhet än vårdnadshavare önskar får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

I *tredje stycket* anges att beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, såvida inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar om inhibition i samband med ett överklagande dit.

31 § Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av 30 § andra stycket. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Enligt första meningen får den som blivit placerad på en viss skolenhet som huvudregel gå kvar där de årskurser som finns vid skolenheten med undantag för om bestämmelserna i andra stycket tillämpas. Enligt andra meningen gäller detta även den som har blivit mottagen i förskoleklassen. Det innebär att en elev som har tagits emot av en kommun i förskoleklassen vid en viss skolenhet får fortsätta i grundskolan vid skolenheten eller – i förekommande fall – vid den grundskola till vilken förskoleklassen är knuten. På samma sätt som för elever i grundskolan kan emellertid en tillämpning av bestämmelserna i 30 § andra stycket innebära att en annan skolenhet blir aktuell. Bestämmelserna innebär att en elev som sökt och tagits in i förskoleklassen vid en skolenhet som ligger längre från hemmet än den skola där eleven placerats ifall inget aktivt val gjorts, vid starten av grundskolan får företräde framför elever som bor nära skolan men inte gått i förskoleklass där. Bestämmelserna har således i dessa fall företräde framför bestämmelserna i 30 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.7.

Skolskjuts i hemkommunen

32 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 25–27 §§. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Enligt *första stycket* har elever i grundskola med offentlig huvudman rätt till skolskjuts om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Detta innebär ingen ändring i förhållande till 4 kap. 7 § i 1985 års skollag, dock att bestämmelsen lagtekniskt har utformats som en rättighetsregel.

Rätten till skolskjuts ska bedömas med utgångspunkt från avståndet mellan elevens hem och den plats där utbildningen bedrivs. Materiellt sett innebär det ingen skillnad i förhållande till 1985 års skollag. I *andra stycket* anges vissa begränsningar i rätten till skolskjuts. Bestämmelserna motsvarar i dessa delar 4 kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag men en språklig bearbetning har gjorts i syfte att göra innebörden tydligare. Dessutom saknar den uttryckliga hänvisningen till de fall som avses i 26 § motsvarighet i 1985 års skollag.

I *andra stycket* andra meningen finns en ventil som innebär att kommunen ska vara skyldig att anordna skolskjuts även i de fall som anges i första stycket andra meningen, om detta kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. Ventilen innebär att kommunen kan vara skyldig att erbjuda skolskjuts till elever

som går i en annan kommunal skola än den där eleven skulle ha placerats av kommunen. Av 39 § framgår att kommunen i dessa fall även ska anordna skolskjuts för elever i fristående skolor. Bedömningen av huruvida anordnandet av skolskjuts i dessa fall kan medföra ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen ska göras utifrån vilka skyldigheter kommunen skulle ha haft om eleven valt att gå i den skola som han eller hon placerats i.

Rätten till skolskjuts innebär inte att sådan skjuts måste anordnas från bostadsadressen till den plats där utbildningen bedrivs eller att skolskjutsningen måste anpassas till varje elevs skoltider. Det står kommunen fritt att organisera skolskjutsverksamheten på lämpligt sätt, dock med beaktande av trafikförhållanden och övriga i paragrafen angivna omständigheter. Eleverna kan t.ex. hänvisas till särskilda uppsamlingsplatser i hemmets respektive skolans närhet.

Den uttryckliga bestämmelsen om att rätten till skolskjuts även omfattar skjuts hem efter skoldagens slut är ny men speglar i praktiken vad som gäller i dag.

Av *tredje stycket* framgår att det är elevens hemkommun som ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Av 28 kap. framgår att beslut om skolskjuts får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.8.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

33 § En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola. Bestämmelserna innebär inga materiella förändringar i förhållande till 1985 års skollag. Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om interkommunal ersättning, har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningsskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

34 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 24, 25 eller 26 §.

Även i de fall som avses i 27 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Har en elev ett omfattande behov av

särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

I paragrafen har föreskrifter om interkommunal ersättning vid mottagande i grundskolan samlats.

I *första stycket* föreskrivs att den mottagande kommunens kostnader ska ersättas om en elev har tagits emot med stöd av 24, 25 eller 26 §. Eftersom situationerna kan variera är det inte möjligt att i författningstexten precisera hur ersättningen ska bestämmas. Givetvis bör kommunerna sträva efter att komma överens om ersättningen. Någon särskild ordning för att avgöra tvister om interkommunal ersättning finns inte i skollagen, utan en tvist om ersättningen får ytterst avgöras av allmän domstol.

I *andra stycket* regleras skyldigheten för hemkommunen att utge ersättning till den mottagande kommunen i de fall som avses i 27 §. Regleringen motsvarar i denna del 4 kap. 8 a § i 1985 års skollag.

Fristående grundskola

Mottagande

35 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 37 § andra stycket andra meningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Enligt *första stycket* gäller som huvudregel att en fristående skola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. En motsvarande bestämmelse finns i 9 kap. 2 § i 1985 års skollag. Att en skolenhet ska vara öppen för alla innebär att enheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit. En utförligare kommentar till uttrycket ”öppen för alla” finns i prop. 1995/96:200 s. 70.

I punktuppställningen anges avvikelser från kravet på att utbildningen ska vara öppen för alla. Skrivningen i första punkten om begränsning till vissa årskurser motsvarar bestämmelserna i 9 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. Möjligheten enligt andra punkten att begränsa utbildningen till elever i behov av särskilt stöd är däremot ny. Den gör det möjligt för fristående skolor att specialisera utbildningen till elever med exempelvis dyslexi, inlärningsproblem eller koncentrationssvårigheter. Det kan också vara fråga om elever i behov av sådant särskilt stöd att utbildning i behandlingshem eller skoldaghem är aktuell. Den nya bestämmelsen motsvarar till viss del bestämmelser som för den offentliga grundskolan hittills funnits i 5 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194). Även regleringen i den tredje punkten är ny. Enligt denna bestämmelse får en fristående skola också

begränsa utbildningen vid en skolenhet till vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, se paragrafens tredje stycke. Exempel på sådan särskild anpassad utbildning har för den kommunala grundskolans del hittills funnits i 2 kap. 7 och 8 §§ grundskoleförordningen. Genom skrivningen om anpassad utbildning i den tredje punkten möjliggörs motsvarande reglering även för enskilda huvudmän.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär vissa förtydliganden jämfört med 9 kap. 2 § första stycket 3 i 1985 års skollag. Den syftar till att klargöra att huvudmannen för en fristående skola aldrig kan åberopa organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om elevens hemkommun betalar bidrag för det särskilda stödet. Vidare reglerar den föreslagna bestämmelsen förutom mottagande även fortsatt utbildning. Huvudmannen för en fristående skola behöver således inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Inte heller behöver huvudmannen ge fortsatt utbildning åt en elev som efter mottagandet får ett sådant omfattande behov av särskilt stöd. Om hemkommunen lämnar bidrag för det särskilda stödet gäller dock öppenhetskravet även för en sådan elev. Den enskilde huvudmannen kan i sådant fall inte göra en egen bedömning av stödbehovets konsekvenser för den fristående skolan. Om huvudmannen anser att det bidrag som lämnas är otillräckligt med hänsyn till stödbehovets omfattning, kan hemkommunens beslut i bidragsfrågan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 28 kap. 4 §). Hemkommunens bedömning ska liksom hittills göras på samma sätt som om eleven i stället hade begärt att få gå vid en av kommunens egna skolenheter.

I *tredje stycket* finns det ovannämnda bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket tredje punkten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 14.9.

Urval

36 § Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner med undantag för vad som anges i *andra stycket*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval för sådana utbildningar som avses i 6 § 2.

Paragrafen, som är helt ny, handlar om hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola.

Ordvalet ”godkänner” i *första stycket* syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövning av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 5 §. I praktiken görs en sådan granskning av Skolinspektionen redan i dag.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka regler som ska gälla för sådana särskilda utbildningar som avses i 10 kap 6 § 2.

Bidrag från hemkommunen

37 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

Paragrafen reglerar hur kommunala bidrag till fristående grundskolor bestäms. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som gäller enligt 1985 års skollag från och med den 1 januari 2010 (prop. 2008/09:171). Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions beslut om godkännande enligt 2 kap. 5 §. Kostnader för elevhälsa motsvarar kostnader för elevvård och skolhälsovård enligt nuvarande lagstiftning. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till prop. 2008/09:171.

38 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 37 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i grundskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i grundskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 37 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 29 kap. 2 § har rätt utbildning i grundskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har tagits emot i grundskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige.

Skolskjuts

39 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 32 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem.

I paragrafen regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående grundskolor. Hänvisningen till 32 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående skola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen.

Insyn

40 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn. Bestämmelsen motsvaras av 9 kap. 11 § andra stycket första meningen i 1985 års skollag. Med insyn i verksamheten avses att kommunen fortlöpande ska kunna hålla sig informerad om hur verksamheten vid den fristående skolan utvecklas. Rätten till insyn innebär dock inte någon rätt för kommunen att göra påpekande gentemot den fristående skolan.

11 kap. Grundsärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i grundsärskolan (2–17 §§),
- bestämmelser om betyg (18–23 §§),
- särskilda bestämmelser om grundsärskola med offentlig huvudman (24–33 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundsärskola (34–39 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning och i övrigt så långt det är möjligt motsvara vad som anges för grundskolan i 10 kap. 2 §.

Av 29 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning också ska gälla vissa andra barn, ungdomar och vuxna.

I paragrafen anges att utbildningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och att den så långt det är möjligt ska motsvara den utbildning som ges i grundskolan. På samma sätt som i grundskolan ska utbildningen ligga till grund för fortsatt utbildning. Syftet i övrigt med utbildningen i grundsärskolan ska så långt det är möjligt motsvara syftet med utbildningen i grundskolan. Syftet med grundskolan anges i 10 kap. 2 §. Där anges att utbildningen ska ge eleverna kunskaper och värden samt utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Därutöver

ska utbildningen förbereda eleverna för aktiva livsval och ligga till grund för fortsatt utbildning.

Paragrafen motsvarar regleringen i 6 kap. 1 § i 1985 års skollag såvitt gäller obligatorisk särskola som anordnas av offentlig huvudman.

Träningskolan

3 § Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns träningskola. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen.

Av paragrafen framgår att det finns en särskild inriktning för de grundsärskoleelever som inte fullt ut kan tillgodogöra sig undervisningen i ämnen. Undervisningen för dessa elever sker i ämnesområden alternativt en kombination av ämnen och ämnesområden, se 8 § och kommentaren till denna. I likhet med i 1985 års skollag benämns denna del av särskolan som träningskola.

Årskurser, läsår och terminer

4 § Grundsärskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Paragrafen reglerar hur många årskurser utbildningen i grundsärskolan ska ha. Antalet årskurser, som är nio, överensstämmer med vad som gäller för grundskolan. Enligt 1985 års skollag omfattade den obligatoriska särskolan ett tionde, frivilligt år. I likhet med grundskolan upphör skolplikten i normalfallet vid utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 16 år, se 7 kap. 12 §. En elev i grundsärskolan har dock alltid rätt att slutföra högsta årskursen, även om skolplikten har upphört dessförinnan, se 7 kap. 15 §.

I paragrafen anges även att utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin. Den närmare regleringen kring när ett läsår börjar respektive slutar finns på förordningsnivå.

Utbildningens innehåll och omfattning

5 § Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner.

I paragrafen anges att utbildningen inom grundsärskolan omfattar ämnen och ämnesområden. Det är fullt möjligt att lägga upp utbildningen så att den blir en kombination av ämnen och ämnesområden. Därutöver möjliggör bestämmelsen att läsa ämnen enligt grundskolans kursplaner. Av 8 § framgår att det är huvudmannen som beslutar om en mottagen elev huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden, men rektorn som beslutar om en elev får kombinera utbildningen på de sätt som

bestämmelsen medger. Av nämnda paragraf framgår också att samråd med vårdnadshavare ska ske innan sådana beslut fattas.

6 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen eller ämnesområden.

Ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen,
- samhällsorienterande ämnen,
- slöjd
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Ämnesområden:

- estetisk verksamhet,
- kommunikation,
- motorik,
- vardagsaktiviteter, och
- verklighetsuppfattning.

Utöver de ämnen och ämnesområden som anges i första stycket ska det som ämne finnas modersmål, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

I paragrafens *första stycke* anges vilka ämnen och ämnesområden som utbildningen i grundsärskolan består av. Uppräkningen motsvarar till stora delar vad som anges i bilagorna 1 och 2 till särskoleförordningen (1995:206). Ämnesområdena är oförändrade medan det har tillkommit två ämnen, svenska som andraspråk samt teknik.

I *andra stycket* sägs att det också ska vara möjligt att läsa ämnet modersmål för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

I *tredje stycket* nämns också att det inom grundsärskoleutbildningen ska finnas ett moment som kallas elevens val, vilket ska fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

Undervisningstid

7 § Den totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan ska vara minst 6 665 timmar.

Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i föreskrifter som meddelas av regeringen.

I paragrafens *första stycke* anges att den minsta garanterade undervisningstid som ska erbjudas eleverna i grundsärskolan. Undervisningstiden, minst 6 665 timmar, är beräknad efter nio årskurser och motsvarar vad som gäller för grundskolan. Detta innebär en förändring jämfört med dagens reglering. Med anledning av att det tionde skolåret avskaffas, minskas undervisningstiden från dagens 7 400 timmar

i grundsärskolan och 7 020 timmar i träningskolan. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 15.10.

8 § Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Med hänsyn till elevens förutsättningar i det särskilda fallet får rektor besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

Paragrafen reglerar två typer av beslut som gäller för själva utbildningen i grundsärskolan. För det första anges att det är huvudmannen för utbildningen som avgör om en elev i grundsärskolan i huvudsak ska läsa ämnen eller ämnesområden, dvs. i sistnämnda fall placeras i träningskolan. För det andra kan rektor med stöd av bestämmelsen besluta att en elev får läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner. Här gäller att det är den enskilde elevens förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen som avgör om det blir aktuellt med sådana kombinationer som bestämmelsen möjliggör. Samråd med elevens vårdnadshavare ska ske inför båda typerna av beslut enligt ovan.

Av 21 § framgår att en elev i grundsärskolan som har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner ska ha betyg i ämnet enligt de bestämmelser som gäller för betygsättning i grundskolan.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningen utöver vad som följer av 5–8 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 6 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång) och 7 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, och
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 6 § och från timplanen.

Paragrafen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer en möjlighet att under angivna förutsättningar föreskriva undantag från de bestämmelser som gäller för undervisningens innehåll och omfattning. Punkten 2 ger även en möjlighet att frångå timplanen utöver regleringen kring anpassad studiegång (3 kap. 11 §) och s.k. integrerade elever, dvs. elever som får sin skolgång i en annan skolform än den de är mottagna i (7 kap. 9 §).

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

10 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 2 kap. 9 a § särskoleförordningen (1995:206) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194) när det gäller grundsärskola med offentlig huvudman respektive 1 a kap. 5 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor när det gäller fristående grundsärskolor.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmännens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära att ett visst minsta antal elever måste finnas för att de ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

11 § För varje ämne och ämnesområde gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 2 § särskoleförordningen (1995:206). Ytterligare bestämmelser om kursplaner finns i förordning eller i myndighetsföreskrifter.

Tester och prov

12 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 10 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 12 kap. 9 § respektive 13 kap. 9 § gäller för specialskolan respektive sameskolan. Bestämmelserna avser tester och prov som används som villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet och utgör inte något hinder mot sådana utredningar som görs för att säkerställa att eleverna tillhör den målgrupp skolformen är avsedd för.

Avgifter

13 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som grundskolans bestämmelser om avgiftsfrihet, se vidare 10 kap. 10 §, författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnittet om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafens första och andra stycken motsvarar i princip bestämmelserna om avgiftsfrihet i 6 kap. 4–4a § i 1985 års skollag när det gäller offentliga särskolor och 9 kap. 7 § första stycket nämnda lag

när det gäller fristående skolor. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är ny för den offentliga grundsärskolans del och motsvarar 9 kap. 7 § andra stycket i 1985 års skollag i fråga om fristående skolor.

14 § Trots 13 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Motsvarande undantag för grundskolans del regleras i 10 kap. 11 § och kommenteras i författningskommentaren till den paragrafen samt i avsnitt 14.5.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

15 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § första och femte stycket sarskoleförordningen (1995:206).

16 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § andra till fjärde stycket sarskoleförordningen (1995:206). Den reglerar innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet.

Av *första stycket* framgår att den individuella utvecklingsplanen ska innehålla dels omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, dels en sammanfattande redogörelse för vilka insatser

som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt läroplanen.

I *andra stycket* anges att utvecklingsplanen, förutom den information som är obligatorisk enligt första stycket, även kan innehålla viss annan information om elevens skolgång. Här ges möjlighet att lokalt besluta att utvecklingsplanen ska innehålla omdömen om elevens utveckling inom ramen för läroplanen i andra avseenden än ämneskunskaper. Det kan exempelvis gälla sådana förmågor som samarbetsförmåga eller förmåga till ansvarstagande för de egna studierna.

Vidare framgår att utformningen av den skriftliga information som ges i utvecklingsplanen beslutas lokalt på den enskilda skolan av rektorn.

I *tredje stycket* klargörs att det inte finns något förbud mot att lämna sådan skriftlig information som ska eller kan lämnas vid utvecklingssamtalet också vid andra tillfällen, t.ex. vid ett terminsslut.

Intyg och studieomdöme

17 § Eleverna ska efter avslutad grundsärskola få intyg om den utbildning de gått igenom.

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska intyget kompletteras med ett allmänt studieomdöme. Studieomdömet ska avse elevens möjlighet att bedriva studier.

Intyget ska undertecknas av läraren.

Paragrafen reglerar elevers rätt till intyg om den utbildning de har gått igenom och rätt till allmänt studieomdöme. Den motsvarar för den offentliga sarskolans del 7 kap. 2 § första och andra styckena sarskoleförordningen (1995:206), och för fristående skolor del vad som kan följa av 1 a kap 7 § förordningen om fristående skolor (1996:1206), i båda fallen dock med det tillägget att även eleven ska kunna begära ett allmänt studieomdöme som ska undertecknas av läraren.

Av 19 § följer att en elev i grundsärskolan eller elevens vårdnadshavare även har möjlighet att begära att betyg ska sättas.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

18 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Som anges i författningskommentaren till 10 kap. har riksdagen beslutat om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) samt om riktlinjer för utformningen av läroplaner och kursplaner för grundskolan m.m. (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). I denna lag har bestämmelserna om betyg utformats i enlighet med dessa riksdagsbeslut. Bestämmelserna blir direkt tillämpliga för all utbildning inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Betygsättning

19 § Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundskolans ämnen

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9, och
2. när ett ämne har avslutats.

I paragrafen finns bestämmelser om när betygsättning i grundskolan ska ske. Bestämmelserna motsvarar med vissa redaktionella ändringar bestämmelserna i 7 kap. 3–4 §§ särskoleförordningen (1995:206). Bestämmelsen är även anpassad till att även eleven kan begära betyg och att grundskolan numera ska ha nio årskurser.

20 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår kraven för betyget E, ska betyg inte sättas i ämnet.

Paragrafens *första stycke* anger vilka betygsbeteckningar som ska användas i grundskolan.

Andra stycket motsvarar, med en justering på grund av den nya betygs-skalan, bestämmelsen i 7 kap. 6 § tredje stycket särskoleförordningen.

21 § Om en elev i grundskolan har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner och eleven eller elevens vårdnadshavare begär att betyg ska sättas i ämnet, ska de bestämmelser som gäller för betygsättning i grundskolan tillämpas.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Som ett led i att öka flexibiliteten inom grundskolan och i högre grad kunna anpassa utbildningen till varje elevs förutsättningar ska elever som läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner också få betyg enligt de regler som gäller för grundskolan. Paragrafen behandlas i avsnitt 15.7.

Betyg innan ett ämne har avslutats

22 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygsättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

Paragrafen motsvarar med vissa redaktionella ändringar 7 kap. 6 § första stycket särskoleförordningen (1995:206) med hänsyn till att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas och att nya kursplaner med nationella kunskapskrav införs.

Betyg när ett ämne har avslutats

23 § När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats, ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Första stycket motsvarar med vissa redaktionella ändringar 7 kap. 6 § andra stycket särskoleförordningen (1995:206).

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka kunskapskrav som ska gälla för att få de i bestämmelsen angivna betygen. Föreskrifterna ska precisera vilka kunskaper som ska krävas för varje betyg.

Grundsärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

24 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundsärskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundsärskolan och inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen

1. anordnar grundsärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda, eller
2. kommer överens med en annan kommun att den i sin grundsärskola ska ta emot de elever som hemkommunen ansvarar för.

Paragrafen reglerar hemkommunens ansvar för att anordna grundsärskola. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 6 kap. 5 § i 1985 års skollag. En liknande bestämmelse finns för grundskolan i 10 kap.

I *första stycket* har förtydligats att hemkommunens ansvar inte omfattar de elever som fullgör sin skolplikt på annat sätt, t.ex. genom att gå i grundskolan eller genom att gå i en fristående skola med grundsärskola.

Till skillnad mot vad som gäller för grundskolan krävs, enligt *andra stycket*, inte särskilda skäl för att hemkommunen – i stället för att själv anordna grundsärskola – ska få komma överens med en annan kommun om att denne ska ta emot elever vars utbildning i grundsärskola hemkommunen har att svara för.

Mottagande i en annan kommun

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

I paragrafen regleras en rätt för en elev att under vissa omständigheter bli mottagen i grundsärskolan i en annan kommun än hemkommunen eller den kommun som hemkommunen har avtal med. Bestämmelsen saknar motsvarighet på grundsärskolans område och är en anpassning till regleringen på grundskolans område. Regler om interkommunal ersättning finns i 33 § första stycket. Paragrafen behandlas i avsnitt 15.8.

26 § Efter önskemål av elevens vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 24 § andra stycket 2 och 25 § ta emot en elev från en annan kommun i sin grundskola.

Paragrafen reglerar en möjlighet för en kommun att ta emot en elev även i andra fall än vad som sägs i 24 § andra stycket 2 och 25 §. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 6 a § första meningen i 1985 års skollag. Det är den kommun där eleven vill gå som avgör om eleven ska tas emot eller inte. Regler om interkommunal ersättning finns i 33 § andra stycket.

En likalydande bestämmelse finns för grundskolan, se 10 kap.

27 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

I paragrafen regleras en elevs rätt att under vissa förutsättningar gå kvar i den kommuns grundskola där hon eller han tagits emot även om förutsättningarna för mottagandet ändrats. Bestämmelserna är nya för grundskolan och utgör en anpassning till vad som redan tidigare gällt för elever i grundskolan, jfr. 10 kap.

Kommunens organisation av sin grundskola

28 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt från kommunikationssynpunkt för eleverna.

Varje kommun ska också så långt det är möjligt organisera sin egen grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns det föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Paragrafen behandlar vad kommunen ska beakta vid utformningen av sin grundskola. Bestämmelserna motsvarar 6 kap. 6 § första och fjärde styckena i 1985 års skollag.

Liknande bestämmelser finns för grundskolan. Där är dock utrymmet för att organisera skolverksamheten så att eleven behöver bo utanför det egna hemmet mer begränsat, se 10 kap.

Placering vid en skolenhet

29 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om

1. den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, eller

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Paragrafen handlar om vad kommunen ska beakta vid fördelningen av elever på olika skolenheter. Den är huvudsakligen utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelser för grundskolan (10 kap. 30 §). Paragrafen är tillämplig under hela den tid som eleven deltar i utbildningen och inte bara när eleven ska börja utbildningen. I övrigt hänvisas till författningskommentaren till 10 kap. 30 §.

30 § Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av 29 § andra stycket. Detsamma ska gälla den som tagits emot i en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan.

Paragrafen är utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelser för grundskolan (10 kap. 31 §).

Skolskjuts i hemkommunen

31 § Elever i grundsärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundsärskola med stöd av 24 eller 25 §. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

I paragrafen regleras rätten till skolskjuts för elever i grundsärskola med offentlig huvudman. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag.

I *första stycket* har tydliggjorts att rätten till kostnadsfri skolskjuts gäller ”från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs”. På motsvarande sätt som för grundskolan föreskrivs också i *andra stycket* att kommunen ska anordna skolskjuts även för elever som valt att gå i annan skola än den de annars skulle ha placerats i av kommunen, i fall då det kan ske utan ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen.

I *tredje stycket* anges att det är elevens hemkommun som skall ombesörja att skolskjuts anordnas.

Se i övrigt kommentaren till 10 kap. 32 §. I 28 kap. 4 § finns bestämmelser om överklagande av beslut om skolskjuts.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

32 § En elev som med stöd av 24 § går i en annan kommuns grundsärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till

skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 24 § går i en annan kommuns grundsärskola. Bestämmelserna är nya för grundsärskolan och är en konsekvens av att elever i grundsärskolan nu ska ha rätt att tas emot i annan kommuns grundsärskola om det finns särskilda skäl för detta med hänsyn till elevens personliga förhållanden. Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om interkommunal ersättning i 33 § har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningsskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

33 § En kommun som i sin grundsärskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 24 § andra stycket 2 eller 25 §.

Även i de fall som avses i 26 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundsärskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om interkommunal ersättning vid mottagande i grundsärskolan. Regleringen motsvaras delvis av 6 kap. 6 a § i 1985 års skollag. Jämfört med regleringen i nämnda lag är reglerna om interkommunal ersättning mer omfattande. Detta hänger samman med att reglerna om i vilka fall en elev i grundsärskolan kan gå i skola i annan kommun än hemkommunen har anpassats till motsvarande regler på grundskolans område. Regler om interkommunal ersättning i grundskolan finns i 10 kap. 34 §.

Fristående grundsärskola

Mottagande

34 § Varje fristående grundsärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundsärskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 36 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Paragrafen saknar delvis motsvarighet i 1985 års skollag men de grundläggande principerna motsvarar de som följer av 9 kap. i nämnda lag. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 10 kap. 35 §.

I *första stycket* anges att varje fristående skola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundsärskolan. Vidare anges några undantag från denna grundprincip. Verksamheten kan begränsas till vissa årskurser, vilket motsvarar 9 kap. 2 § tredje stycket i 1985 års skollag. I övrigt är bestämmelserna nya, se kommentaren till 10 kap. 35 §.

Andra stycket innebär ett undantag från huvudprincipen att en elev som behöver särskilt stöd i första hand ska få detta vid den skolenhet som han eller hon vill gå i, oavsett huvudman. Om elevens hemkommun har beslutat att inte ge bidrag för det särskilda stödet är en fristående skola inte skyldig att ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev med stödbehov. En motsvarande bestämmelse finns för grundskolan i 10 kap.

Urval

35 § Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, reglerar hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundsärskola vilka uppfyller villkoren för att tas emot i skolformen. Ordvalet ”godkänner” syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövningen av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 7 §. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 10 kap. 36 §.

Bidrag från hemkommunen

36 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundsärskola.

I paragrafen regleras frågan om kommunala bidrag till fristående grundsärskolor. En bestämmelse med motsvarande innehåll finns för grundskolan, se 10 kap. 37 §. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som gäller enligt 1985 års skollag från och med den 1 januari 2010 (prop. 2008/09:171 *Offentliga bidrag på lika villkor*). Någon särskild prövning

av rätten till bidrag ska dock inte göras. Bidrag utgör i stället en konsekvens av att Statens skolinspektion beslutat om godkännande enligt bestämmelserna i 2 kap. 7 §.

37 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 36 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i grundsärskolan, eller

2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 5 § har rätt till utbildning i grundsärskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 36 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 29 kap. 2 § har rätt utbildning i grundsärskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har tagits emot i grundsärskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige. Motsvarande bemyndigande på grundskolans område finns i 10 kap. 38 §.

Skolskjuts

38 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundsärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 31 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

I paragrafen regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående grundsärskolor. Hänvisningen till 31 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående grundsärskola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen. Motsvarande bestämmelse för grundskolan finns i 10 kap. 39 §. Paragrafen behandlas i avsnitt 14.8.

Insyn

38 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Paragrafen motsvarar 9 kap. 11 § andra stycket första meningen i 1985 års skollag.

12 kap. Specialskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om specialskolan (2–13 §§),
- bestämmelser om betyg (14–25 §§), och
- särskilda bestämmelser om huvudmannens skyldigheter (24–26 §§).

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Specialskolan ska syfta till att ge de barn och ungdomar som avses i 7 kap. 6 § en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

I paragrafen anges syftet med specialskolan. I första meningen hänvisas till den definition av specialskolans målgrupp som finns i 7 kap. 6 §.

Vidare framgår av paragrafen att utbildningen ska anpassas till varje elev och så långt det är möjligt motsvara den utbildning som ges i grundskolan. Vad som anges om grundskolans syfte och utformning i 10 kap. 2 § gäller sålunda i tillämpliga delar även för specialskolan, se författningskommentaren till 10 kap. 2 §. Slutligen framgår av paragrafens sista mening att utbildningen i specialskolan ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Specialskolan ska ha tio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

I paragrafen regleras årskurser, läsår och terminer i specialskolan. Att specialskolan ska ha tio årskurser motsvarar bestämmelserna i 7 kap. 3 § i 1985 års skollag. I övrigt är paragrafen utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se kommentaren till 10 kap. 3 §.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,

- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

I *första stycket* anges de ämnen som undervisningen ska omfatta. I *andra stycket* anges att ämnet musik är utbytt mot ämnet rörelse och drama för elever som pga. dövhet eller hörselnedsättning inte kan tillgodogöra sig ämnet. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 2 och 3 tillkommer ämnet teckenspråk. I övrigt motsvarar bestämmelserna regleringen för grundskolan, se kommentaren till 10 kap. 4 §

Bestämmelserna i *tredje och fjärde styckena* motsvarar de bestämmelser som gäller för grundskolan, se kommentaren till 10 kap. 4 §.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 7 845 timmar.

Regeringen meddelar föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

I paragrafen anges att den sammanlagda undervisningstiden i specialskolan ska uppgå till minst 7 845 timmar. Att den sammanlagda undervisningstiden i specialskolan är längre än motsvarande tid i grundskolan följer av att specialskolan har tio årskurser.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§, och
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter enligt första stycket 1 får för elever med utvecklingsstörning avvika från den ämnesindelning som anges i 4 § och i timplanen.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om undervisningens omfattning samt att därvid, för elever med utvecklingsstörning, avvikelser får göras från ämnesindelningen i 4 §.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 3 kap. 15 § specialskoleförordningen (1995:401) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194).

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet till fall då ett visst minsta antal elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

För elever med utvecklingsstörning får grundsärskolans kursplaner tillämpas om elevens vårdnadshavare lämnar sitt samtycke. Om elevens vårdnadshavare inte lämnar sitt samtycke ska eleven läsa enligt specialskolans kursplaner. Grundsärskolans kursplaner får dock tillämpas för en elev utan elevens vårdnadshavares samtycke om det finns synnerliga skäl med hänsyn till elevens bästa. I den utsträckning som grundsärskolans kursplaner inte kan användas får särskilda kursplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Paragrafens *första stycke* har sin motsvarighet i 3 kap. 2 § specialskoleförordningen (1995:401) jämfört med 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförordningen. Se vidare kommentaren till 10 kap. 8 §.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar delvis 3 kap. 4 § specialskoleförordningen. Bestämmelsen innebär att grundsärskolans kursplaner får tillämpas för elever med utvecklingsstörning i specialskolan. Som en konsekvens av att vårdnadshavares inflytande över utvecklingsstörda barns skolgång stärks generellt, se avsnitt 15.5 och 15.6, införs en vetorätt för vårdnadshavare beträffande vilka kursplaner som ska användas för dessa elever i specialskolan. Vetorätten gäller dock inte när det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa som talar mot vårdnadshavares inställning. Motsvarande ventil finns i 7 kap. 5 § avseende placering av barn i grundsärskolan. I andra stycket införs också en möjlighet att upprätta särskilda kursplaner för elever i specialskolan med en utvecklingsstörning i de fall inte det finns en kursplan för grundsärskolan, t.ex. för ämnet teckenspråk.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 10 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 11 kap. 12 § respektive 13 kap. 9 § gäller för grundsärskolan respektive sameskolan. Bestämmelserna avser tester och prov som används som villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet och utgör inte något hinder mot sådana utredningar som görs för att säkerställa att eleverna tillhör den målgrupp skolformen är avsedd för.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som bestämmelserna i 10 kap. 10 §, om grundskolans avgiftsfrihet, se författningskommentaren till den bestämmelsen och avsnittet om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelserna om avgiftsfrihet i 7 kap. 4 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är helt ny för specialskolans del.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelserna är identiska med de som gäller för grundskolan, se 10 kap. 11 § samt författningskommentaren till den paragrafen.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § första och femte stycket specialskoleförordningen (1995:401).

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § andra–fjärde styckena specialskoleförordningen (1995:401).

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

För elever som läser enligt specialskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om betygssättning i 15–22 §§.

För elever som läser enligt grundsärskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om intyg, studieomdöme och betyg i 11 kap. 18–23 §§. Betyg innan ett ämne har avslutats ska dock sättas vid de tidpunkter som anges i 16 § 1.

Som anges i författningskommentaren till 10 kap. har riksdagen beslutat om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). I denna lag har bestämmelserna om betyg utformats i enlighet med riksdagens beslut. Bestämmelserna är direkt tillämpliga för all utbildning inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman. Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning i specialskolan. Beträffande elever i specialskolan som läser enligt grundsärskolans kursplaner motsvaras bestämmelserna i *tredje stycket* av 8 kap. 2 § första stycket specialskoleförordningen.

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i specialskolans ämnen.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 10 kap. 15 §. Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg tas bort samt vissa språkliga förändringar, delar av 8 kap. 3 § specialskoleförordningen.

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 9 och i slutet av höstterminen i årskurs 10 i ämnen som inte har avslutats, och
2. när ett ämne har avslutats.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se 10 kap. 16 §. Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 4 § i specialskoleförordningen. Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i specialskolan.

18 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen anger att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Betyg innan ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av elevens kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen i relation till de kunskaper en elev bör ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan. Paragrafen motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas och att nya kursplaner med nationella kunskapskrav införs, 8 kap. 7 § specialskoleförordningen.

Betyg när ett ämne har avslutats

20 § När betyg sätts efter att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 10 kap. 19 §. Paragrafen motsvarar 8 kap. 8 § första och andra styckena specialskoleförordningen. Möjligheten att sätta blockbetyg finns dock inte kvar. Dessutom ersätts begreppen ”mål som minst ska uppnås” och ”betygskriterier” av begreppet ”kunskapskrav”.

Det upplyses vidare att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter som preciserar vilka kunskaper som krävs för respektive betyg.

21 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 10. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utöver de som anges i 7 kap. 6 §, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se 10 kap. 21 §. Vid tillämpningen av paragrafen ska bortses från de funktionsnedsättningar som specialskolan är anpassad för och riktar sig till, se prop. 2007/08:112. Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 8 § tredje stycket specialskoleförordningen.

22 § I fall där ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen får också framgå de stödåtgärder som har vidtagits. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Om det enligt 18 § inte kan sättas betyg i ett avslutat ämne får av beslutet framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Första stycket motsvarar bestämmelsen i 8 kap. 9 § andra och tredje styckena specialskoleförordningen (1995:401).

Bestämmelsen i *andra stycket* är helt ny. Den avser att förtydliga att i de fall där slutbetyg inte kan sättas på grund av att det saknas underlag för att bedöma elevens kunskaper på grund av frånvaro, kan ändå läraren uppge vilka stödåtgärder som vidtagits för att få eleven att delta i undervisningen.

Prövning

23 § Den som vill ha betyg från specialskolan har rätt att gå igenom en prövning. Denna kan avse hela utbildningen i specialskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från specialskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel och i 3 kap. ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, se 10 kap. 23 §. Paragrafens *första stycke* motsvarar, med de ändringar som följer av att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas, 8 kap. 16 § första stycket specialskoleförordningen.

I *andra stycket* anges att reglerna om betygssättning i specialskolan ska tillämpas vid prövning för betyg. Bestämmelsen motsvarar i stora delar 8 kap 16 § andra stycket specialskoleförordningen. Bestämmelser om utfärdande av betyg efter prövning etc. bör meddelas i förordning.

Av 3 kap. 21 § framgår att regeringen har en möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter i samband med prövning för betyg.

Särskilt om huvudmannens skyldigheter

Ersättning från elevens hemkommun

24 § Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelsen i 7 kap. 7 § i 1985 års skollag. Jämfört med bestämmelsen i 1985 års skollag har tillkommit att kommunen även ska betala ersättning för elever som går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan. Detta hänger samman med att staten ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan, se 2 kap. 4 §. Enligt förslaget ska regeringen inte heller längre kunna meddela föreskrifter om undantag från bestämmelsen i första stycket. Paragrafen är utformad på samma sätt som för sameskolan, jfr 13 kap. 15 §.

Resor och boende

25 § En elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § tredje och fjärde styckena i 1985 års skollag. Språket har moderniserats men någon saklig förändring i förhållande till tidigare bestämmelser är inte avsedd. Bestämmelserna är utformade på i huvudsak samma sätt som motsvarande bestämmelser för sameskolan, se 13 kap. 16 §.

Skolenheter

26 § Utbildningen i specialskolan anordnas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och ska bedrivas vid flera skolenheter..

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 kap. 5 § i 1985 års skollag med den skillnaden att det inte längre föreskrivs att det ska finnas en gemensam styrelse för enheterna samt att den nya myndigheten på specialskolans område (se prop. 2007/08:50) ska anordna verksamheten vid skolorna. För att överensstämma med terminologin i lagen i övrigt har också ordet enheter ersatts av ordet skolenheter. Någon saklig skillnad är inte avsedd.

13 kap. Sameskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i sameskolan (2–14 §§), och

- särskilda bestämmelser om huvudmannens skyldigheter (15–17 §§).

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Sameskolan syftar till att ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Vad gäller bestämmelsen om särskilt stöd i andra stycket samma lagrum så regleras detta stöd i 3 kap. 5–9 §§.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Sameskolan ska ha sex årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

I paragrafen regleras årskurser, läsår och terminer i sameskolan. Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, se kommentaren till 10 kap. 3 §.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas annan modersmålsundervisning än samiska, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för grundskolan, jfr kommentaren till 10 kap. 4 §, samt för specialskolan, jfr 12 kap. 4 §.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 200 timmar.

Regeringen meddelar föreskrifter om fördelningen av undervisningstiden (timplan).

I paragrafen anges den minsta garanterade undervisningstiden för elever i sameskolan. Eftersom sameskolan består av sex årskurser uppgår den garanterade undervisningstiden till minst 4 200 timmar.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om undervisningens omfattning. Paragrafen är utformad på i princip samma sätt som för specialskolan, jfr 12 kap. 6 §.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar i sak, med språkliga och redaktionella justeringar, hänvisningen i 3 kap. 9 a § sameskolförordningen (1995:205) till 2 kap. 9 § grundskoleförordningen (1994:1194).

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet till fall då ett visst minsta antal elever ska erbjudas modersmålsundervisning.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Paragrafen har sin motsvarighet i 3 kap. 6 § sameskolförordningen (1995:205) jämförd med 2 kap. 6 § första stycket grundskoleförord-

ningen (1994:1194). Paragrafen är utformad på samma sätt som för grundskolan, jfr kommentaren till 10 kap. 8 §, samt för specialskolan, och grundsärskolan.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Paragrafen motsvarar vad som enligt 10 kap. 9 § första stycket gäller för grundskolan samt vad som enligt 11 kap. respektive 12 kap. gäller för grundsärskolan respektive specialskolan.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läromedel som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Paragrafen har samma utformning som grundskolans bestämmelser om avgiftsfrihet, se vidare 10 kap. 10 §, författningskommentaren till den paragrafen och avsnittet om avgiftsfrihet i grundskolan.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelserna om avgiftsfrihet i 8 kap. 4 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen i paragrafens *tredje stycke* är helt ny för sameskolans del.

11 § Trots 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelserna är identiska med de som gäller för grundskolan, se 10 kap. 11 § samt författningskommentaren till den paragrafen.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 3 § första och sista styckena sameskolförordningen.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 3 § andra–fjärde stycket sameskolförordningen (1995:205). Paragrafen reglerar innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplan som ska upprättas för varje elev i samband med utvecklingssamtalet. Den överensstämmer med vad som gäller för grundskolan enligt 10 kap. 13 §, se författningskommentaren till den sistnämnda bestämmelsen.

Intyg vid avgång

14 § När en elev avgår från en sameskola ska intyg om avgången utfärdas.

Intyget ska innehålla uppgifter om

1. den årskurs från vilken eleven avgått,

2. tiden för avgången,

3. de ämnen som eleven undervisats i, och

4. det antal undervisningstimmar som eleven erbjudits.

Intyget ska undertecknas av rektorn.

Paragrafen motsvaras av 5 kap. 4 § sameskolförordningen (1995:205).

Särskilt om huvudmannens skyldigheter

Ersättning från elevens hemkommun

15 § Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i sameskolan eller går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Paragrafen motsvarar delvis 8 kap. 7 § i 1985 års skollag och är utformad på samma sätt som för specialskolan, jfr 12 kap. 24 §. Jämfört med bestämmelsen i 1985 års skollag har tillkommit att kommunen även ska betala ersättning för elever som går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan. Detta hänger samman med att staten ska vara huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan, se 2 kap. 4 §.

Bestämmelser som åsyftas i *andra stycket* har hittills funnits i förordningen (SKOLFS 1995:50) om ersättning för elever i sameskolan.

Resor och boende

16 § En elev i sameskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Paragrafen motsvarar i sak 8 kap. 5 § i 1985 års skollag. Ordalydelsen har ändrats något i syfte att förtydliga bestämmelserna. Ingen förändring i sak är dock åsyftad. Motsvarande bestämmelser för specialskolan finns i 12 kap. 25 §.

Skolenheter

17 § Utbildning i sameskolan anordnas av Sameskolstyrelsen och ska bedrivas vid flera skolenheter.

Bestämmelsen motsvaras i princip av 1 kap. 2 § första stycket sameskolförordningen (1995:205). För att bättre stämma överens med terminologin i lagen i övrigt har också ordet *enheter* ersatts av ordet *skolenheter*. Någon saklig skillnad är inte avsedd.

14 kap. Fritidshemmet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om fritidshem (2–10 §§),
- särskilda bestämmelser om fritidshem med offentlig huvudman (11–14 §§), och
- särskilda bestämmelser om fritidshem med enskild huvudman (15–17 §§).

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen ersätter delvis 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen samt grundskolan och övriga skolformer och särskilda

utbildningsformer där skolplikten kan fullgöras. Vidare anges syftet med utbildningen i fritidshemmet.

Andra stycket reglerar utformningen av verksamheten i fritidshemmet. Bestämmelsen bör ses som ett övergripande mål som fritidshemmet ständigt ska sträva mot.

Erbjudande av utbildning

3 § Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

I paragrafen regleras vem som är skyldig att erbjuda utbildning i fritidshem enligt bestämmelserna i kapitlet.

Bestämmelserna innebär att det enligt huvudregeln är den kommun i vars utbildning eleven deltar (lägeskommunen) som ska erbjuda fritidshem. För elever i de statliga skolformerna, specialskolan och sameskolan, är det dock huvudmannen som ska erbjuda fritidshem. För elever i fristående skolor är det elevernas hemkommuner som har ansvar att erbjuda utbildning i fritidshem i de fall då huvudmannen för den fristående skolan inte anordnar sådan verksamhet. Bestämmelserna är en förändring gentemot vad som gäller enligt 1985 års skollag, där det av 2 a kap. 1 § följer att det är barnets hemkommun som enligt huvudregeln ska erbjuda skolbarnsomsorg. Paragrafen behandlas i avsnitt 18.5.

4 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas så snart det framkommit att eleven har behov av en sådan plats.

I paragrafen regleras inom vilken tid huvudmannen ska erbjuda plats i fritidshem och innebär en förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag. Där anges i 2 a kap. 7 § första stycket att plats inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska erbjudas utan oskäligt dröjsmål efter det att vårdnadshavaren anmält behov av plats. Den ändrade lydelsen hänger samman med ändringarna i bestämmelserna om ansvaret för att erbjuda fritidshem. I och med detta ska plats på fritidshemmet erbjudas i samband med att eleven placeras vid skolenheten, i de fall förutsättningarna enligt 5 eller 6 § är uppfyllda. Paragrafen behandlas i avsnitt 18.6.

Omfattning

5 § En elev i någon av de skolformer som anges i 3 § ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga huvudmän (se prop. 1997/98:6 s. 83 samt prop. 1993/94:11 s. 32 f. och 45 f.). Jämfört med 1985 års lag görs ett

förtydligande av att ett eget behov hos barnet ska vara hänförligt till familjens situation. Det kan t.ex. röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska, om barn i glesbygd eller om barn vars föräldrar är arbetslösa, sjukskrivna eller deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Paragrafen behandlas i avsnitt 18.5.

6 § Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

Bestämmelser om öppen fritidsverksamhet finns i 25 kap.

Paragrafen motsvarar i sak 2 a kap. 1 § tredje stycket, 2 a kap. 2 § andra stycket andra meningen och 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Jämfört med 1985 års lag har förtydligats att fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. På motsvarande sätt klargörs att möjligheten att i stället för fritidshem erbjuda öppen fritidsverksamhet också är knutet till läsårsskiftet, inte den enskilde elevens födelsedag. En elev som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan ges i fritidshem ska dock alltid erbjudas utbildning i sådan form.

7 § Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då eleverna inte går i någon av de skolformer som anges i 3 § och under lov. Fritidshem behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Paragrafens *första mening* motsvarar såvitt avser offentliga huvudmän 2 a kap. 2 § andra stycket tredje meningen i 1985 års skollag. *Andra meningen* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Av denna bestämmelse framgår att fritidshem inte behöver erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Med ”veckoslut” avses lördagar och söndagar och med ”större helger” övriga allmänna helgdagar samt midsommarafton, julafton och nyårsafton. Huvudmannen är naturligtvis inte förhindrad att erbjuda fritidshem under angivna tider trots att denne inte är skyldig att göra det. Det kan också framhållas att hemkommunen, under tid då rätt till fritidshem inte föreligger, i vissa fall kan erbjuda annan omsorg enligt 25 kap. 5 §.

Motsvarande bestämmelser för förskolan finns i 8 kap. 3 § sista meningen.

Elever i behov av särskilt stöd i sin utveckling

8 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas även till andra elever än de som anges i 5 § om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 2 a kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga huvudmän. Den bestämmelsen har tidigare sin motsvarighet i 16 § socialtjänstlagen (1980:620), 6 § lagen (1976:381) om barnomsorg och 5 § lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet (se prop. 1993/94:11 s. 48, prop.

1979/80:1 del A s. 532, prop. 1975/76:92 s. 26 samt prop. 1973:136 s. 65–69 och 95). Av förarbetsuttalanden vid tidigare ändringar framgår att dessa har varit av redaktionell natur och att någon ändring i sak inte varit avsedd förutom att skyldigheten att erbjuda utbildning vidgas till att även avse enskilda huvudmän. Någon saklig ändring är inte heller nu avsedd. Förarbetena till 1973 års lagstiftning har därför i princip fortfarande sin giltighet i fråga om vilka barn som ska omfattas av denna bestämmelse. Med ”andra skäl” kan då avses t.ex. sådana språkliga eller sociala skäl som inte är hänförliga till familjens situation. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 8 kap. 9 §.

Elevgruppernas storlek

9 § Elevgrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek. Huvudmannen ska även i övrigt se till att eleverna erbjuds en god miljö.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 3 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Placering vid en skolenhet

10 § En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas plats i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får sin utbildning.

Paragrafen motsvarar för offentliga huvudmän delvis bestämmelsen i 2 a kap. 8 § i 1985 års skollag. Som en konsekvens av att regeringen föreslår ändrade bestämmelser om vem som ska ha ansvar för att erbjuda plats i fritidshem betonas att det är närheten till den skolenhet där eleven får sin utbildning som ska vara utgångspunkten för placering i fritidshemmet.

Fritidshem med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

11 § Hemkommunen svarar för att en elev som ska erbjudas fritidshem enligt bestämmelserna i detta kapitel och går i en sådan särskild utbildningsform som avses i 24 kap. erbjuds fritidshem. I dessa fall ska bestämmelserna i 4–10 §§ tillämpas.

I paragrafen regleras hemkommunens ansvar för att erbjuda utbildning i fritidshem för de elever som fullgör sin skolplikt enligt bestämmelserna i 24 kap. För fritidshemsverksamhet i samband med dessa utbildningsformer gäller 4–10 §§ i tillämpliga delar.

Avgifter

12 § En kommun får ta ut avgift för plats i fritidshem som den anordnar. De avgifter som tas ut ska vara skäligen.

Paragrafen motsvarar 2 a kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag.

Avgifter vid skolenhet med specialskola och sameskola

13 § Avgifter som staten tar ut för plats i fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola ska bestämmas efter samma grunder som kommunen där fritidshemmet är beläget tillämpar i sina fritidshem.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, reglerar vilka avgifter som får tas ut när fritidshem anordnas vid specialskola eller sameskola. Bestämmelser om ersättning från hemkommun till staten för elever som går i fritidshem vid en skolenhet med specialskola och sameskola finns i 11 och 12 kap.

Interkommunal ersättning

14 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidraget som ska lämnas enligt första eller andra stycket ska i förekommande fall minskas med belopp som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse finns dock sedan tidigare för bl.a. grundskolan. *Första meningen i första stycket* motsvaras till viss del av 2 a kap. 17 § första stycket första meningen i 1985 års skollag. I denna lag anges dock att bidrag ska lämnas av barnets hemkommun.

Andra meningen i första stycket motsvarar till viss del 2 a kap. 17 § tredje stycket första meningen i 1985 års skollag. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 8 kap. 17 §.

I *andra stycket* anges att bidrag inte behöver lämnas för särskilt stöd om detta skulle leda till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen.

I *tredje stycket* anges att bidraget i förekommande fall ska minskas med de avgifter som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Fritidshem med enskild huvudman

Bidrag från hemkommunen

15 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

I paragrafen anges hur bidraget från hemkommunen till den enskilde huvudmannen ska beräknas. Bestämmelserna är utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelser i de olika skolformskapitlen, se t.ex. 8 kap. 21 §.

Insyn

16 § Den kommun där en fristående skola som anordnar fritidshem är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

I paragrafen regleras lägeskommunens rätt till insyn i verksamheten.. Paragrafen har samma innebörd som den som införs för t.ex. grundskolan (se författningskommentaren till 10 kap.).

Avgifter

17 § Avgifter som en enskild huvudman för ett fritidshem tar ut får inte vara oskäligt höga.

Paragrafen reglerar avgiftssättningen i fritidshem med enskild huvudman. Kravet att avgifter för plats i ett sådant fritidshem inte får vara oskäligt höga i jämförelse med avgifterna i lägeskommunens fritidshem är inte nytt, men har hittills varit utformat som ett villkor för kommunens bidragsskyldighet (se 2 a kap. 17 § andra stycket i 1985 års skollag). Någon ändring i sak är inte avsedd. Motsvarande bestämmelse för förskolan finns i 8 kap. 20 § första stycket.

15 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildningen i gymnasieskolan (2–20 §§),
- bestämmelser om betyg (21–29 §§),
- särskilda bestämmelser om gymnasieskola med offentlig huvudman (30–32 §§),
- särskilda bestämmelser om fristående gymnasieskolor (33–34 §§), och
- bestämmelser om utbildning i gymnasieskola som är speciellt anpassad för ungdomar med svårt rörelsehinder (gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning) (35–40 §§).

Riksdagen har beslutat om omfattande ändringar i 1985 års skollag i enlighet med regeringens proposition Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009:8)

från och med den 1 mars 2010. Kommentaren utgår från den nya beslutade lydelsen. Se vidare avsnitt 15.1.

Paragrafen beskriver kapitlets innehåll.

Som har behandlats i avsnitt 6.2.1 bygger denna lag på att regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar och vuxna ska vara i princip gemensam, oavsett huvudmannaskap. Genom regleringen i denna paragraf anges vilka av kapitlets bestämmelser som gäller oberoende av typ av huvudman, och vilka paragrafer som är tillämpliga bara för offentliga respektive fristående huvudmän.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper. Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

Paragrafen motsvarar delar av 5 kap. 3 § första och andra styckena i 1985 års skollag. Den har utvecklats för att tydligare bygga vidare på motsvarande bestämmelse om syfte för grundskolan i 10 kap. 2 §. Paragrafen behandlas mer utförligt i avsnitt 19.2. Som framhålls i kommentaren till 1 § gäller paragrafen även för utbildning vid fristående gymnasieskolor.

3 § Utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.

Paragrafen motsvarar en del av 5 kap. 2 § i 1985 års skollag. Den behandlas i avsnitt 19.2. Som framhålls i kommentaren till 1 § gäller paragrafen även för utbildning vid fristående gymnasieskolor.

Samverkan

4 § Huvudmannen för gymnasieskolan ska samverka med samhället i övrigt.

Paragrafen motsvarar en del av 5 kap. 2 § i 1985 års skollag. Som framhålls i kommentaren till 1 § gäller paragrafen även för utbildning vid fristående gymnasieskolor.

Målgrupp

5 § Gymnasieskolan är öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 35 §, 21 år.

I 17 kap. 8 § finns bestämmelser om utbildning i gymnasieskolan för vissa elever från grundsärskolan.

Bestämmelserna om gymnasieskolan gäller bara för ungdomar som är bosatta i landet. I 29 kap. 1–5 §§ finns ytterligare föreskrifter om bosättning och rätten till utbildning.

Paragrafen motsvarar för gymnasieskolor med offentlig huvudman 5 kap. 1 § i 1985 års skollag. För fristående skolor följer samma avgränsning i 1985 års skollag genom dels kravet på att skolan ska vara öppen för alla som har rätt till motsvarande utbildning i gymnasieskola med offentlig huvudman, dels föreskriften att den fristående skolan har rätt till bidrag enbart för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning (9 kap. 8 § första stycket 3 respektive 9 kap. 8 a § första stycket i 1985 års skollag). Vissa justeringar av redaktionell art har gjorts för att anpassa lydelsen till denna lags uppbyggnad och benämningar.

6 § Ungdomar som har gått igenom en utbildning på ett nationellt program eller likvärdig utbildning eller har avlagt International Baccalaureate (IB) är inte längre behöriga för gymnasieskolan.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 22 § andra stycket i 1985 års skollag.

De olika utbildningarna

7 § Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

I gymnasieskolan finns också utbildning i form av individuella program.

Närmare bestämmelser om de nationella programmen finns i 16 kap. och om de individuella programmen i 17 kap.

Paragrafens *första* och *andra stycke* motsvarar 5 kap. 4 § första och andra styckena i 1985 års skollag.

Tredje stycket upplyser om var i lagen det finns bestämmelser som är specifika för de båda olika typerna av program i gymnasieskolan.

8 § Varje kommun ska informera om de nationella programmen och om möjligheterna att få utbildning på individuella program.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 4 § tredje stycket i 1985 års skollag i den lydelse som lagrummet hade fram till och med februari månads utgång 2010. Lydelsen har dock anpassats till att specialutformade program inte längre förekommer i gymnasieskolan.

Utbildning anpassad för elever med vissa funktionsnedsättningar

9 § För ungdomar med ett svårt rörelsehinder får de kommuner som regeringen beslutar anordna speciellt anpassad utbildning (gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning) i sin gymnasieskola. För dessa utbildningar gäller särskilda bestämmelser i 35–40 §§.

Regeringen får meddela föreskrifter om utbildning i gymnasieskolan för elever som är döva, hörselskadade eller dövblinda eller har en språkstörning. Sådana

föreskrifter får innebära undantag från vad som annars gäller för utbildning i gymnasieskolan.

Första stycket, som hänvisar till de särskilda bestämmelser som finns om den utbildning som anordnas för elever med svåra rörelsehinder, motsvarar 5 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Andra stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om utbildning som är särskilt anpassad efter de elevgrupper som anges i stycket. Sådan utbildning finns reglerad i 9 kap. gymnasieförordningen (1992:394).

Läsår och terminer

10 § Utbildningen bedrivs under läsår, som omfattar en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen meddelar föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Att utbildningen, enligt *första stycket*, ska fördelas på en hösttermin och en vårtermin, vilka tillsammans bildar ett läsår följer idag av 3 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394). Motsvarande regler för övriga skolformer, t.ex. grundskolan, finns i denna lag.

Andra stycket informerar om att regeringen i förordning föreskriver närmare om läsåret.

Utbildningens förläggning

11 § Utbildningen i gymnasieskolan ska, med undantag för gymnasial lärlingsutbildning som avses i 16 kap. 11 §, i huvudsak vara skolförlagd.

Paragrafen motsvarar delar av 5 kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag.

Antagning

12 § Huvudmannen ansvarar för antagningen till de olika utbildningar som anordnas av huvudmannen.

I 38 § finns särskilda bestämmelser om antagning till Rh-anpassad utbildning. Paragrafen motsvarar 5 kap. 45 § första och andra styckena i 1985 års skollag såvitt gäller offentliga huvudmän. Paragrafens lydelse har anpassats till att den också omfattar fristående huvudmän, vilket framgår av 1 §.

13 § Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan behöriga sökande.

Paragrafen, som informerar om att urvalsregler följer av förordning, motsvarar 5 kap. 47 § i 1985 års skollag.

14 § Antagningsorganisationen får vara gemensam för gymnasieskolan och vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Antagningsorganisationen får även vara gemensam för gymnasieskola anordnad av kommuner, landsting och fristående skolor.

Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 5 kap. 46 § i 1985 års skollag. Utformningen har anpassats till att den, vilket följer av 1 §, även omfattar fristående gymnasieskolor.

Information till hemkommunen

15 § När en elev börjar eller slutar vid en gymnasieskola med annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen.

Paragrafen motsvarar, med en språklig justering, 5 kap. 27 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Elevers närvaro och information om frånvaro

16 § Varje elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasieskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket lägger fast principen att den elev som har valt att börja en gymnasieutbildning också ska delta i undervisningen. Den behandlas i avsnitt 19.3.

Andra stycket, som bara gäller omyndiga elever, innebär att föreskriften i 6 kap. 20 a § gymnasieförordningen (1992:394) dels lyfts upp i lag, dels förtydligas. Även andra stycket behandlas i avsnitt 19.3.

Avgiftsfri utbildning

17 § Utbildningen i gymnasieskolan ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Till sitt innehåll motsvarar *första stycket* föreskrifterna för offentliga gymnasieskolor i 5 kap. 52 § i 1985 års skollag och för fristående gymnasieskolor föreskrifterna i 9 kap. 10 § första stycket. Lydelsen har anpassats dels till att den avser alla gymnasieskolor oberoende av huvudman, dels till utformningen av motsvarande bestämmelse för övriga skolformer.

Andra stycket är nytt i skollagen för offentliga gymnasieskolor, även om det i praktiken gäller redan i dag då nödvändigt bemyndigande för avgiftsuttag saknas. Beträffande fristående gymnasieskolor motsvarar stycket 9 kap. 10 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 19.4.

18 § Trots 17 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av eleven eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Första stycket motsvarar till sitt innehåll delar av 5 kap. 52 § och 9 kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag för offentliga respektive fristående gymnasieskolor.

Andra stycket är nytt. Till utformning och innehåll överensstämmer det med motsvarande bestämmelse för flera andra skolformer, se 10 kap. 11 § beträffande grundskolan och kommentaren till det lagrummet. Bestämmelsen behandlas också i avsnitt 19.4.

Modersmålsundervisning

19 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Med språkliga och redaktionella justeringar motsvarar *första och andra styckena* vad som följer av 5 kap. 7 § första och andra styckena gymnasieförordningen (1992:394) såvitt gäller offentliga gymnasieskolor och 2 kap. 7 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet såvitt gäller fristående gymnasieskolor.

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att skyldigheten begränsas t.ex. beroende på hur många elever som önskar undervisning i ett visst modersmål.

Regleringen av modersmålsundervisningen behandlas i avsnitt 19.5.

Utvecklingssamtal

20 § Minst en gång per termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Med språkliga justeringar motsvarar paragrafen delar av 7 kap. 19 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394) beträffande offentliga gymnasieskolor. *Andra stycket* gäller inte för myndiga elever då dessa saknar vårdnadshavare. Av 1 § följer att bestämmelserna i denna paragraf gäller även för fristående gymnasieskolor.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

21 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Paragrafen hänvisar till de bestämmelser om betygssättning som finns i den del av lagen som innehåller bestämmelser som är gemensamma för flera skolformer. De betygsregler i lagen som är specifika för gymnasieskolan finns i följande paragrafer.

Betygssättning

22 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och efter genomfört gymnasiearbete.

Regeringen får meddela föreskrifter om hur betygssättningen ska gå till. Föreskrifterna får innebära undantag från bestämmelsen i 3 kap. 15 § om vem som beslutar om betyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Till sitt innehåll motsvarar *första stycket* 7 kap. 1 § gymnasieförordningen (1992:394), vilken enligt hänvisning i 2 kap. 9 § förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet även gäller för fristående skolor. Lydelsen har anpassats till att gymnasiearbetet ersätter projektarbetet.

Bemyndigandet i *andra stycket* ger möjlighet att meddela föreskrifter t.ex. om att läraren inte ensam ska sätta betyg vid utbildning som är arbetsplatsförlagd.

23 § Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Paragrafen anger vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i gymnasieskolan. Den har utformats i enlighet med riksdagens beslut om ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169).

24 § Som betyg på en kurs ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg ska bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för en kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den behandlar betygssättning på kurser.

Första stycket anger vilka av de betygsbeteckningar som framgår av föregående paragraf som ska användas. Att betyget ska bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för kursen motsvarar vad som följer av 7 kap. 4 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394), dock har begreppet betygskriterier bytts mot kunskapskrav.

Andra stycket upplyser om att föreskrifter om de kunskapskrav som anges i första stycket meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

25 § Som betyg på gymnasiearbetet ska någon av beteckningarna E eller F användas. Om en elev har nått målen för gymnasiearbetet i examensmålen ska betyget E användas.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, behandlar betygssättningen av gymnasiearbetet. Den anger vilka av de betygsbeteckningar som framgår av 23 § som ska användas. För ett godkänt resultat ska betyget E sättas och för ett icke godkänt resultat betyget F. Att bedömningen av gymnasiearbetet bara ska avse om betyget godkänt eller icke godkänt ska sättas behandlas i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199), s. 118 f.

26 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka delar av kunskapskraven. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav. De kunskapskrav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 7 kap. 4 § tredje stycket gymnasieförordningen (1992:394). Den har språkligt anpassats till denna lag. Någon saklig ändring är inte avsedd.

27 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas.

Till sitt innehåll överensstämmer paragrafen väsentligen med 7 kap. 3 § tredje stycket i gymnasieförordningen (1992:394). Om en elev har varit frånvarande i så stor utsträckning att betygssättaren därför saknar möjlighet att bedöma elevens kunskaper, ska något betyg inte sättas. I propositionen En ny betygsskala (prop. 2007/08:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) utvecklas närmare vilka överväganden som ska göras i dessa situationer och det framhålls att när betyg inte kan sättas på denna grund, ska detta i betygshandlingarna markeras med ett horisontellt streck.

Prövning

28 § Den som vill ha betyg från gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning.

Regeringen får meddela föreskrifter om prövning. Sådana föreskrifter får innebära inskränkning av rätten till prövning.

I *första stycket* anges att det ska finnas rätt till prövning i gymnasieskolan. Det har tidigare bara framgått av förordning. De närmare förutsättningarna för prövning kommer även fortsättningsvis att regleras i förordning som meddelas med stöd av *andra stycket*. Föreskrifterna kan komma att innebära att rätten till prövning inskränks på olika sätt, t.ex. att prövning bara kan ske av nuvarande eller tidigare elev eller vid viss skolenhet.

29 § Regeringen meddelar föreskrifter om möjlighet för rektor att i vissa fall ge betyg utan prövning till en elev som inte följt undervisningen.

I paragrafen erinras om att föreskrifter om rektors möjlighet att i vissa fall ge betyg utan prövning finns i förordning. Regleringen har tidigare bara framgått av förordning.

Särskilda bestämmelser om utbildningen vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Kommunens ansvar

30 § Varje kommun ansvarar för att ungdomarna i kommunen erbjuds gymnasieutbildning av god kvalitet.

Kommunen kan erbjuda utbildning som den själv anordnar eller utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt samverkansavtal med kommunen eller landstinget. Kommuner som har ingått ett samverkansavtal bildar ett samverkansområde för utbildningen.

Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på dessa ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 27 § första och andra styckena i 1985 års skollag.

Utbildning anordnad av landstinget

31 § Ett landsting får anordna utbildningar på sådana nationella program som avser naturbruk och omvårdnad.

Efter överenskommelse med en kommun får landstinget anordna utbildning även på andra nationella program och på individuella program.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 28 § i 1985 års skollag.

Stöd till inackordering

32 § Till elever i en gymnasieskola med offentlig huvudman vilka behöver inackordering på grund av skolgången ska hemkommunen lämna ekonomiskt stöd. Denna skyldighet gäller dock inte

1. elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 16 kap. 47 §,
 2. elever på Rh-anpassad utbildning, och
 3. utlandssvenska elever som får studiehjälp i form av inackorderingsstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395).
- Skyldigheten gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 63 § i 1985 års skollag med nödvändiga justeringar av hänvisningarna till andra paragrafer i lagen. Med hänsyn till att även fristående gymnasieskolor omfattas av denna lags gymnasiebestämmelser har det förtydligats att denna paragraf enbart gäller för elever i offentliga gymnasieskolor. Vidare har ett förtydligande gjorts i första stycket 3.

Särskilda bestämmelser om utbildning vid en fristående gymnasieskola

Mottagande

33 § Varje fristående gymnasieskola ska ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket.

Paragrafen är ny.

Till sitt innehåll motsvarar *första stycket* närmast det villkor för en förklaring om rätt till bidrag som finns i 9 kap. 8 § första stycket 3. i 1985 års skollag, där det stadgas att skolan ska stå öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasieskolan med undantag för sådana ungdomar som skulle ge skolan betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter om de skulle antas.

Andra stycket syftar till att klargöra att huvudmannen för en fristående skola inte kan åberopa organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om elevens hemkommun betalar bidrag för det särskilda stödet. Förutom mottagande reglerar bestämmelsen även fortsatt utbildning. Regleringen överensstämmer till sin konstruktion med den för motsvarande situation för grundskolan (se kommentaren till 10 kap. 35 §).

Av lydelsen framgår att paragrafen avser sådana utbildningar som är sökbara, dvs. utbildningar som anordnas för en grupp elever. Att godkännandet av en huvudman för en fristående skola medför rätt till bidrag från elevens hemkommun behandlas i avsnitt 6.2.2. En elev som nekats mottagande får överklaga beslutet med stöd av 28 kap. 12 §.

Insyn

34 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

Paragrafen motsvarar delar av 9 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag. Med insyn i verksamheten avses att kommunen fortlöpande ska kunna hålla sig informerad om hur verksamheten vid den fristående skolan utvecklas. Rätten till insyn innebär dock inte någon rätt för kommunen att göra påpekanden gentemot den fristående skolan (se prop. 2001/02:35, s. 59 ff.).

Rh-anpassad utbildning

Målgrupp

35 § I detta kapitel avses med ett svårt rörelsehinder ett rörelsehinder som ensamt eller i kombination med en annan funktionsnedsättning medför att en ungdom

1. för att kunna följa ett program i gymnasieskolan behöver tillgång till en skola med Rh-anpassad utbildning, och
2. har behov av habilitering och i vissa fall av boende i elevhem och omvårdnad i boendet.

Paragrafen motsvarar, med en smärre språklig justering, 5 kap. 56 § i 1985 års skollag. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Rätt till utbildning

36 § Ungdomar som har ett svårt rörelsehinder har rätt att få utbildning vid en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning om de

1. har slutfört sista årskursen i grundskolan eller motsvarande,
2. kan påbörja utbildningen senast under det första kalenderhalvåret det år de fyller 21 år, och
3. uppfyller de övriga behörighetsvillkor som följer av 16 kap. 29–34 §§, när det gäller nationella program.

Första stycket 1 gäller inte utbildning i form av ett individuellt program. För att ha rätt till sådan utbildning krävs att grundskoleutbildning eller motsvarande har avslutats.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 57 § i 1985 års skollag.

Riksrekrytering

37 § En gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning ska ta emot sökande från hela landet till den speciellt anpassade utbildningen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 58 § i 1985 års skollag.

Beslut om antagning och rätt till utbildning

38 § Frågor om antagning till Rh-anpassad utbildning vid vissa gymnasieskolor och andra frågor om rätt till sådan utbildning prövas av en särskild nämnd.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 59 § i 1985 års skollag. Att nämndens beslut i vissa fall får överklagas, följer av 28 kap. 16 §.

Avgifter

39 § Avgifter får inte tas ut för insatser för omvårdnad i boendet eller habilitering som tillhandahålls av staten, en kommun eller ett landsting i anslutning till en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för kost och logi.

Paragrafen motsvarar, med en smärre språklig justering i första stycket, 5 kap. 61 § i 1985 års skollag. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Interkommunal ersättning

40 § Hemkommunen ska betala ersättning för kostnader för boende och omvårdnad i boendet för elever på Rh-anpassad utbildning. Hemlandstinget eller, i förekommande fall hemkommunen, ska betala ersättning för kostnader för habilitering. Ersättningarna ska betalas till den huvudman som enligt avtal med staten svarar för verksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningar enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 62 § i 1985 års skollag.

16 kap. Utbildning på nationella program i gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- bestämmelser om utformningen av och innehållet i utbildningen på nationella program (2–25 §§),
- bestämmelser om gymnasieexamen (26–28 §§),
- bestämmelser om behörighet, ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen på nationella program (29–41 §§),
- särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (42–51 §§), och
- särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en fristående gymnasieskola (52–56 §§).

Riksdagen har beslutat om omfattande ändringar i 1985 års skollag i enlighet med regeringens proposition Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) från och med den 1 mars 2010. Kommentaren utgår från den nya beslutade lydelsen. Se vidare avsnitt 20.1.

Paragrafen beskriver kapitlets innehåll.

Som har behandlats i avsnitt 6.2.1 bygger denna lag på att regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar och vuxna ska vara i princip gemensam, oavsett huvudmannaskap. Genom regleringen i denna paragraf anges vilka av

kapitlets bestämmelser som gäller bara för offentliga respektive fristående huvudmän (42–51 §§ respektive 52–55 §§). Övriga paragrafer är tillämpliga oberoende av huvudman.

Utbildningarnas utformning och innehåll

Yrkesprogram och högskoleförberedande program

2 § Av 15 kap. 7 § framgår att de nationella programmen är yrkesprogram eller högskoleförberedande program.

Att det finns två typer av nationella program i gymnasieskolan framgår redan av de allmänna bestämmelserna i föregående kapitel. I följande paragrafer finns bestämmelser om dessa utbildningars utformning och innehåll.

3 § Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 5 kap. 5 § första stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 5 kap. 5 § tredje stycket i 1985 års skollag.

4 § De högskoleförberedande programmen ska utgöra grund för fortsatt utbildning på högskolenivå.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 5 § andra stycket i 1985 års skollag.

De nationella programmen

5 § Vilka de nationella programmen är framgår av bilaga 2.

Liksom i 1985 års skollag (5 kap 8 § första stycket) anges de nationella programmen i en bilaga till lagen.

Examensmål

6 § För varje nationellt program ska det finnas examensmål som innehåller mål för programmet.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 13 § i 1985 års skollag.

Nationella inriktningar och särskilda varianter

7 § Inom de nationella programmen kan det finnas inriktningar och särskilda varianter, som kan börja det första, andra eller tredje läsåret.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag.

8 § Inriktningarna är nationella.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka nationella inriktningar som ska finnas.

Paragrafen motsvarar delar av 5 kap. 9 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag.

9 § Frågan om en särskild variant ska godkännas ska prövas av Statens skolverk.

I paragrafen anges att det ankommer på Statens skolverk att godkänna sådana särskilda varianter som avses i 7 §. Prövningen ska grunda sig på vad som följer av de föreskrifter som får meddelas med stöd av följande paragraf.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om nationella inriktningar och särskilda varianter.

Bemyndigandet i paragrafen motsvarar ett bemyndigande som finns i 5 kap. 9 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Gymnasial lärlingsutbildning

11 § Inom yrkesprogrammen kan det finnas gymnasial lärlingsutbildning, som kan börja det första, andra eller tredje läsåret.

Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 10 § i 1985 års skollag.

Erbjudande av viss utbildning

12 § När en huvudman erbjuder utbildning på ett nationellt program får huvudmannen också låta erbjudandet omfatta att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning inom programmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att ett sådant erbjudande ska ges inom vissa program.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 30 § i 1985 års skollag.

Avvikelser från ett nationellt programs innehåll

13 § För utbildningar på nationella program anordnade av offentliga huvudmän får Statens skolverk besluta att en utbildning får avvika i fråga om struktur, innehåll och examensmål i samband med beslut om riksrekrytering enligt 45 §.

När det gäller utbildningar på nationella program anordnade av huvudmän för fristående gymnasieskolor, får Skolverket besluta att en utbildning får avvika i

fråga om struktur, innehåll och examensmål efter prövning som motsvarar prövningen av riksrekryterande utbildningar.

Regeringen får meddela föreskrifter med villkor för beslut enligt andra stycket.

Första stycket motsvarar till sitt sakliga innehåll vad som följer av 5 kap. 35 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag. Det har dock redan i lagtexten angetts vilken myndighet som medger den aktuella avvikelserna.

Motsvarande rätt till avvikelser för fristående skolor finns i *andra stycket*. I 1985 års skollag följer denna möjlighet av 9 kap. 8 § sjätte stycket. Även i det här stycket har det angetts att det är Skolverket som är den myndighet som får medge avvikelserna.

Bemyndigandet i *tredje stycket* motsvarar till sin innebörd 5 kap. 35 § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag när det gäller fristående skolor. Motsvarande bemyndigande för gymnasieskolor med offentliga huvudmän finns i 45 § andra stycket.

14 § Om det finns särskilda skäl, får huvudmannen besluta att en elevs utbildning på ett nationellt program till sitt innehåll får avvika från vad som annars gäller för programmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana avvikelser som avses i första stycket.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 15 § i 1985 års skollag. Den språkliga utformningen har anpassats till att paragrafen, enligt vad som följer av 1 §, här även gäller för fristående skolor.

Utbildningens längd

15 § De nationella programmen är avsedda att genomgå på tre läsår.

Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid än tre läsår.

Om huvudmannen har fått tillstånd till det av Statens skolverk, får denne besluta att en utbildning får fördelas på kortare tid än tre läsår.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 5 kap. 8 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag. Vissa språkliga justeringar har gjorts, bl.a. har lydelsen anpassats till att bestämmelsen här även gäller för fristående skolor. Vidare anges det direkt i lagtexten vilken myndighet som får ge tillstånd till att programmet får läsas på kortare tid än tre läsår.

Utbildningens förläggning och arbetsplatsförlagt lärande

16 § Av 15 kap. 11 § framgår att utbildningen i gymnasieskolan i huvudsak ska vara skolförlagd om inte annat följer av bestämmelserna om gymnasial lärlingsutbildning i 11 §.

Ett yrkesprogram ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om minsta omfattning av det arbetsplatsförlagda lärandet för att ett yrkesprogram ska få anordnas samt om undantag från 15 kap. 11 §.

Av de bestämmelser i 15 kap. som är gemensamma för all gymnasieutbildning följer att utbildningen normalt i huvudsak ska vara skolförlagd. Till denna regel hänvisas i *första stycket*.

Andra stycket motsvarar 5 kap. 6 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Bemyndigandet i *tredje stycket* motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag.

Utbildningens omfattning och garanterad undervisningstid

17 § Utbildningen på nationella program ska bedrivas som heltidsstudier.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag.

18 § Elever på yrkesprogrammen har rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avvikelser från den garanterade undervisningstiden.

Första stycket motsvarar 5 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag.

Bemyndigandet i *andra stycket* motsvarar kap. 11 § tredje stycket i 1985 års skollag

19 § Omfattningen av studierna på nationella program anges i gymnasiepoäng.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 12 § första stycket i 1985 års skollag.

20 § Utbildningens omfattning framgår av en poängplan i bilaga 3.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om poängplanen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 12 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag. Bemyndigandet i *andra stycket* kan t.ex. användas för att föreskriva vilka kurser som ska erbjudas av huvudmannen som individuellt val.

Ämnen, gymnasiearbete och kurser

21 § För varje ämne finns en ämnesplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ämnesplaner.

Paragrafen är ny. Den behandlas i avsnitt 20.2.

22 § I utbildningen ska det ingå ett gymnasiearbete.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 14 § första stycket tredje meningen i 1985 års skollag.

23 § Utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser.

För varje kurs ska det anges hur många gymnasiepoäng som kursen omfattar.

Första stycket motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 14 § första stycket första meningen i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 5 kap. 14 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

24 § Har en elev efter avslutad kurs eller genomfört gymnasiearbete fått lägst betyget E, är huvudmannen inte skyldig att erbjuda ytterligare utbildning av samma slag, om inte annat följer av föreskrifter meddelade med stöd av andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som krävs för att få påbörja en kurs och att få gå om en kurs.

Innehållet i *första stycket* motsvarar i sak vad som följer av 5 kap. 14 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag. Lydelsen har dock anpassats till de nya betygsreglerna i 15 kap. 24 och 25 §§.

Bemyndigandet i *andra stycket* motsvarar 5 kap. 14 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Individuell studieplan

25 § För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Till sitt innehåll motsvarar *första stycket* inledningen av 1 kap. 12 § gymnasieförordningen (1992:394).

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter bl.a. om vad den individuella studieplanen ska innehålla.

Gymnasieexamen

26 § Utbildningen på yrkesprogram syftar till en yrkesexamen och utbildningen på högskoleförberedande program syftar till en högskoleförberedande examen. Båda dessa examina kallas gymnasieexamen.

För elever som har betyg från en utbildning som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng på ett nationellt program, ska gymnasieexamen utfärdas om villkoren i 27 eller 28 § är uppfyllda.

Första stycket motsvarar 5 kap. 16 § första stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 16 § andra stycket i 1985 års skollag. Som framgår av prop. 2008/09:199 s. 112 f. och s. 118 innebär kravet för gymnasieexamen i andra stycket att eleven måste ha betyg på samtliga de kurser och det gymnasiearbete som sammantaget utgör det nationella programmet. I vilken omfattning betygen måste vara godkända anges i de följande paragraferna för respektive examen.

Yrkesexamen

27 § Yrkesexamen ska utfärdas om en elev som avses i 26 § har godkända betyg på en utbildning som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng och som innefattar

1. en eller flera kurser i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik om sammanlagt 100 gymnasiepoäng i varje ämne, och
2. gymnasiearbetet.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka kurser i de ämnen som anges i första stycket 1 som ska vara godkända och om andra kurser som ska ingå i de godkända betygen för respektive yrkesprogram.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 17 § i 1985 års skollag.

Högskoleförberedande examen

28 § Högskoleförberedande examen ska utfärdas om en elev som avses i 26 § har godkända betyg på utbildning som omfattar minst 2 250 gymnasiepoäng och som innefattar en eller flera kurser i

1. svenska eller svenska som andraspråk om sammanlagt 300 gymnasiepoäng,
2. engelska om sammanlagt 200 gymnasiepoäng, och
3. matematik om sammanlagt 100 gymnasiepoäng.

Gymnasiearbetet ska ingå i de godkända betygen.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka kurser i de ämnen som anges i första stycket som ska vara godkända.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 18 § i 1985 års skollag.

Behörighet, ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen

Behörighet

29 § För de nationella programmen gäller, utöver vad som föreskrivs i 15 kap. 5 §, de ytterligare behörighetskrav i fråga om godkända betyg från grundskolan eller motsvarande utbildning som följer av 30–34 §§.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 22 § första stycket i 1985 års skollag.

30 § För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska, engelska och matematik.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 23 § i 1985 års skollag.

31 § För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska, engelska, matematik och i minst nio andra ämnen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 24 § första stycket i 1985 års skollag.

32 § En sökande till ett högskoleförberedande program som saknar godkänt betyg i engelska men uppfyller övriga behörighetskrav ska ändå anses behörig om den sökande

1. på grund av speciella personliga förhållanden inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska under en betydande del av sin tid i grundskolan eller motsvarande utbildning, och

2. bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet.

Paragrafen motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 24 § andra stycket i 1985 års skollag.

33 § En sökande som på annat sätt än genom grundskolestudier har förvärvat likvärdiga kunskaper i ett ämne ska vid tillämpningen av behörighetsreglerna anses ha godkänt betyg i ämnet. Vidare ska godkänt betyg i svenska som andraspråk likställas med godkänt betyg i svenska vid tillämpningen av behörighetsreglerna.

Paragrafen motsvarar, med en smärre språklig justering, 5 kap. 25 § i 1985 års skollag.

34 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om att särskilda förkunskapskrav ska gälla för vissa utbildningar.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 26 § i 1985 års skollag.

Ansökan

35 § En ansökan till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska skickas till den sökandes hemkommun. Avser ansökan mer än en utbildning ska den sökande ange i vilken ordning han eller hon önskar komma i fråga.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till den huvudmannen.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 5 kap. 33 § i 1985 års skollag för skolor med offentlig huvudman och 9 kap. 15 a § för fristående skolor. Den språkliga utformningen har anpassats till att paragrafen gäller oberoende av typ av huvudman.

Beslut om behörighet och mottagande

36 § Huvudmannen för den sökta utbildningen prövar om en sökande är behörig och om den sökande ska tas emot.

För skolor med offentlig huvudman motsvarar paragrafen i sak 5 kap. 38 § i 1985 års skollag. Av 1 § följer att den även gäller för fristående skolor. Den språkliga utformningen har anpassats till detta. Föreskrifter om överklagande av huvudmannens beslut finns i 28 kap. 11 och 12 §§.

Rätten att fullfölja utbildningen

37 § En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, en nationell inriktning eller en särskild variant har rätt att hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten.

Första stycket gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Första stycket motsvarar 5 kap. 48 § första stycket första meningen i 1985 års skollag. Eftersom paragrafen även gäller för fristående skolor har förtydligats att möjligheten att fullfölja en påbörjad utbildning inom samverkansområdet bara gäller vid utbildning hos en offentlig huvudman.

Andra stycket motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 48 § första stycket tredje meningen i 1985 års skollag.

38 § Vad som sägs i 37 § gäller på motsvarande sätt den elev som har påbörjat gymnasial lärlingsutbildning.

Om lämplig arbetsplatsförlagd utbildning inte längre kan anordnas, ska eleven i stället erbjudas att fullfölja sin utbildning genom skolförlagd utbildning på det aktuella programmet. Om inte heller detta är möjligt, ska erbjudandet avse att fullfölja utbildningen på ett annat yrkesprogram.

Första stycket motsvarar delar av 5 kap. 50 § första meningen i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 5 kap. 50 § andra meningen i 1985 års skollag.

39 § Om huvudmannens erbjudande av ett nationellt program omfattade att eleven senare ska antas till en nationell inriktning, en särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning enligt 12 §, har den elev som påbörjat programmet rätt att fullfölja utbildningen på den nationella inriktningen, den särskilda varianten respektive som gymnasial lärlingsutbildning enligt 37 och 38 §§.

Paragrafen, som reglerar en elevs rätt att fullfölja sin utbildning i de fall huvudmannens erbjudande omfattat även en viss bestämd fortsättning på programmet, motsvarar i sak vad som följer av 5 kap. 48 och 50 §§ i 1985 års skollag.

40 § Rätten att fullfölja utbildningen enligt 37–39 §§ gäller också efter ett studieuppehåll på högst ett läsår för studier utomlands.

Någon rätt att fullfölja utbildningen enligt första stycket finns dock inte, om det erbjudande som avses i 12 § när det lämnades förenades med ett uttryckligt förbehåll att det inte gäller vid studieuppehåll.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 5 kap. 48 § andra stycket i 1985 års skollag. Språkliga och redaktionella justeringar har gjorts.

41 § I 49 § finns ytterligare bestämmelser om rätten för en elev i en skola med offentlig huvudman att fullfölja sin utbildning när eleven flyttar till en annan kommun.

I paragrafen påpekas att det för elever i skolor med offentlig huvudman finns särskilda bestämmelser om att fullfölja skolgången när de byter hemkommun under pågående utbildning. Dessa regler finns i den del av kapitlet som innehåller bestämmelser som bara gäller för utbildning vid skolor med offentlig huvudman.

Särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Skyldighet att erbjuda utbildning

42 § Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program.

Erbjudandet ska omfatta ett allsidigt urval av nationella program och nationella inriktningar.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 29 § i 1985 års skollag. Allmänna bestämmelser om kommuners skyldighet att erbjuda utbildning i gymnasieskolan finns i 15 kap. 30 §.

Mottagande i första hand

43 § Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

Paragrafen motsvarar, med redaktionella justeringar, 5 kap. 34 § första stycket i 1985 års skollag.

44 § Utöver vad som följer av 43 § ska de som är behöriga sökande tas emot i första hand om de sökt till

1. sådan utbildning som avses i 43 § och med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den gymnasieskola dit de har sökt,

2. ett nationellt program eller till en nationell inriktning som börjar det första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder den sökta utbildningen,

3. gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret och är hemmahörande i en kommun som inte erbjuder någon utbildning på det aktuella programmet,

4. ett nationellt program och åberopat att huvudmannen inom det sökta programmet anordnar en nationell inriktning som börjar senare än första läsåret och som hemkommunen inte erbjuder,

5. ett yrkesprogram som saknar nationella inriktningar och åberopat att huvudmannen anordnar programmet i huvudsak skolförlagt och som hemkommunen inte erbjuder, eller

6. en utbildning som det har fattats beslut om riksrekrytering för enligt 45 §.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 34 § andra stycket i 1985 års skollag.

Riksrekryterande utbildning

45 § Statens skolverk får för nationella program besluta att det till en viss utbildning i första hand ska tas emot sökande från hela landet (riksrekrytering).

Regeringen får meddela föreskrifter med villkor för att en viss utbildning ska kunna bli riksrekryterande.

Första stycket anger att Skolverket får fastställa att vissa utbildningar ska vara riksrekryterande. Stadgandet motsvarar närmast ett bemyndigande i 5 kap. 35 § första stycket i 1985 års skollag. Här anges i stället direkt i lagen vilken myndighet som har denna uppgift.

Bemyndigandet i *andra stycket* motsvarar 5 kap. 35 § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag.

46 § Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

I 13 § finns bestämmelser om att beslutet om riksrekrytering får förenas med beslut om att den riksrekryterande utbildningen i fråga om struktur, innehåll och examensmål får avvika från vad som annars gäller för nationella program.

Första stycket motsvarar 5 kap. 35 § andra stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket erinrar om de möjligheter som finns att i samband med att en utbildning ges riksrekrytering även medge avvikelser från annars gällande regler.

Mottagande i andra hand

47 § Andra behöriga sökande än de som ska tas emot i första hand enligt 43 och 44 §§ får tas emot i andra hand till platser som återstår sedan alla de som ska tas emot i första hand har antagits till utbildningen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 36 § i 1985 års skollag.

Yttrande från hemkommunen

48 § Innan en kommun eller ett landsting tar emot en sökande som inte är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen ska yttrande inhämtas från den sökandes hemkommun. Yttrande behöver dock inte inhämtas, om det med hänsyn till tidigare avgivet yttrande eller av andra skäl är onödigt.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 37 § i 1985 års skollag.

Rätt att fullfölja utbildningen för en elev som flyttar

49 § En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 49 § i 1985 års skollag. Den har dock delats upp i två stycken.

Interkommunal ersättning

50 § En kommun som på ett nationellt program har antagit en elev som inte är hemmahörande i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun (interkommunal ersättning).

Första stycket gäller även ett landsting som på ett nationellt program har antagit en elev som inte är hemmahörande i samverkansområdet för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om interkommunal ersättning.

Paragrafen motsvarar, med en redaktionell justering, 5 kap. 53 § i 1985 års skollag.

51 § Om inte den anordnande huvudmannen och elevens hemkommun kommer överens om annat, och annat inte heller följer av andra och tredje styckena, ska den interkommunala ersättningen motsvara anordnarens självkostnad.

När eleven har tagits emot i andra hand enligt 47 §, ska ersättningen högst uppgå till den kostnad som hemkommunen själv har för motsvarande utbildning. Är anordnarens kostnad lägre, ska hemkommunen i stället ersätta den lägre kostnaden.

När det är fråga om riksrekryterande utbildning eller särskilda varianter inom de nationella programmen, ska hemkommunen betala det belopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 54 § i 1985 års skollag., I tredje stycket anges dock att det är Skolverket som beslutar om ersättningens storlek för de utbildningar som paragrafen omfattar.

Särskilda bestämmelser om utbildning på nationella program vid en fristående gymnasieskola

Bidrag från hemkommunen

52 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev på ett nationellt program vid skolenheten som hemkommunen, enligt 42 §, var skyldig att erbjuda utbildning på nationella program vid den tidpunkt när utbildningen påbörjades.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 53 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 54 §.

Första stycket motsvarar till sitt sakliga innehåll 9 kap. 8 a § första stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket förtydligar att bidraget består av två delar, vilka regleras närmare i de följande paragraferna.

53 § Grundbeloppet ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Paragrafen motsvarar, med en redaktionell justering, 9 kap. 8 a § andra stycket i 1985 års skollag.

54 § Tilläggsbelopp ska lämnas för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning.

Hemkommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för elever som är i behov av särskilt stöd, om det skulle uppstå betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 9 kap. 8 a § tredje stycket i 1985 års skollag. Vissa språkliga förtydliganden och redaktionella justeringar har gjorts. Någon ändring i sak är inte avsedd.

55 § För utbildning på sådana nationella program och nationella inriktningar som hemkommunen erbjuder, ska grundbeloppet beräknas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till det programmet eller den inriktningen.

För utbildning på särskilda varianter och för sådan utbildning som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala det grundbelopp som har beslutats i varje särskilt fall av Statens skolverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala, om eleven har antagits till en utbildning som kommunen inte erbjuder.

Paragrafen reglerar hur grundbeloppet ska beräknas. Utformningen har anpassats till att fristående skolor enligt de principer som ligger till grund för denna lag anordnar nationella program och inte som i 1985 års skollag en utbildning som motsvarar de nationella program som offentliga skolor anordnar. I övrigt motsvarar *första och tredje styckena* 9 kap. 8 a § fjärde och femte styckena. Någon annan saklig ändring är inte avsedd. I tredje stycket har lydelsen förenklats genom att det direkt anges att stycket avser enbart grundbeloppet. Inte heller detta medför någon saklig ändring.

Andra stycket är nytt och behandlar vilket grundbelopp som ska betalas i de fall en fristående skola fått Skolverkets tillstånd att antingen anordna en särskild variant eller annars avvika från vad som gäller för nationella program. I samband med Skolverkets beslut att tillåta utbildningen ska verket även fastställa hur stort grundbeloppet ska vara. Regleringen motsvarar den som finns för offentliga skolor i 51 § tredje stycket.

56 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 52 §, när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i gymnasieskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i gymnasieskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för vad som följer av föregående paragrafer. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 29 kap. 2 § har rätt till utbildning i gymnasieskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp för elever som har tagits emot i gymnasieskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige.

17 kap. Utbildning på individuella program i gymnasieskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildning på individuella program i gymnasieskolan (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program i gymnasieskola med offentlig huvudman (12–13 §§), och
- särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program i fristående gymnasieskola (14 §).

Riksdagen har beslutat om omfattande ändringar i 1985 års skollag i enlighet med regeringens proposition Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU3, rskr. 2009/10:8) från och med den 1 mars 2010. Kommentaren utgår från den nya beslutade lydelsen. Som beskrivs i avsnitt 21 aviserade regeringen i propositionen att man avsåg att återkomma i frågan om individanpassade utbildningsalternativ för elever som är obehöriga till nationella program. Förslag i denna fråga kommer att lämnas separat. I avvaktan på detta överförs dagens bestämmelser om individuella program till det lagförslag regeringen här lägger fram..

Paragrafen beskriver kapitlets innehåll.

Som har behandlats i avsnitt 6.2.1 bygger denna lag på att regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet för barn och ungdomar och vuxna ska vara i princip gemensam, oavsett huvudmannaskap. Genom regleringen i denna paragraf anges vilka av kapitlets bestämmelser som gäller oberoende av typ av huvudman, och vilka paragrafer som är tillämpliga bara för offentliga respektive fristående huvudmän.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Individuella program ska förbereda eleven för studier på ett nationellt program.

Ett individuellt program kan utformas även för att

1. göra det möjligt för en elev att förena en anställning som syftar till yrkesutbildning med studier i vissa ämnen i gymnasieskolan, eller
2. på annat sätt möta en elevs speciella utbildningsbehov.

Första stycket motsvarar 5 kap. 19 § första stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 5 kap. 19 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Utbildningens utformning

3 § Individuella program får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev.

Om programmet särskilt inriktas mot studier på ett visst nationellt program (programinriktat individuellt program), ska det utformas för en grupp elever.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 19 § andra stycket i 1985 års skollag.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att utbildningen på sådana individuella program som avses i 2 § andra stycket 1 ska omfatta minst vissa ämnen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 21 § andra stycket i 1985 års skollag.

5 § Utbildningen på individuella program ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med syftet med elevens utbildning.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 20 § i 1985 års skollag.

Plan för utbildningen och individuell studieplan

6 § Utbildningen på ett individuellt program ska följa en plan som beslutas av huvudmannen.

För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

Regeringen meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Första stycket motsvarar 5 kap. 21 § första stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar delar av 1 kap. 12 § gymnasieförordningen (1992:394)

Erbjudande av utbildning

7 § Hemkommunen ansvarar för att alla ungdomar i kommunen, som är behöriga enligt 15 kap. 5 och 6 §§ och som inte har påbörjat en utbildning på ett nationellt program, erbjuds utbildning på individuella program.

Hemkommunens ansvar omfattar också ungdomar, som har påbörjat någon av de utbildningar som nämns i första stycket men har avbrutit utbildningen, om de fortfarande uppfyller behörighetskraven för gymnasieskolan.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 31 § i 1985 års skollag.

8 § Utöver vad som följer av 7 § ansvarar hemkommunen för att elever från särskolan erbjuds utbildning på individuella program om de vid prövning enligt 18 kap. 10 § inte tas emot i gymnasiesärskolan, därför att de bedöms kunna gå i gymnasieskolan.

Till sitt sakliga innehåll motsvarar paragrafen 5 kap. 32 § i 1985 års skollag. Lydelsen har ändrats för att markera att denna paragraf utvidgar kommunernas skyldighet att erbjuda individuella program utöver vad som följer av föregående paragraf. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Ansökan

9 § En ansökan till ett individuellt program som har utformats för en grupp elever ska skickas till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska ansökan omedelbart sändas vidare till denne. Om hemkommunen inte tillhör

samverkansområdet för utbildningen, ska den bifoga ett yttrande där det framgår om den åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 40 § i 1985 års skollag. Den språkliga utformningen har anpassats till att begreppet styrelsen för utbildningen inte längre används. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Beslut om behörighet och mottagande

10 § Den huvudman som anordnar utbildningen prövar om en sökande till ett individuellt program som utformats för en grupp elever är behörig och om den sökande ska tas emot.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 43 § i 1985 års skollag. Den språkliga utformningen har anpassats till dels att begreppet styrelsen för utbildningen inte längre används, dels att föreskriften, enligt vad som följer av 1 §, även gäller för fristående skolor. Någon annan saklig ändring är inte avsedd.

Att huvudmannens beslut får överklagas följer av 28 kap. 11 och 12 §§.

Fullföljande av utbildningen

11 § Den som har påbörjat ett individuellt program har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes.

Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 51 § i 1985 års skollag. Av 1 § följer att den även gäller för utbildning vid fristående skolor.

Särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program vid en gymnasieskola med offentlig huvudman

Mottagande

12 § En kommun eller ett landsting som anordnar en utbildning på ett individuellt program som har utformats för en grupp elever är skyldig att ta emot en sökande till utbildningen, om den sökande är behörig enligt 15 kap. 5 och 6 §§ och ska erbjudas utbildning enligt 7 eller 8 § och

1. hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, eller
2. hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för utbildningen.

Paragrafen motsvarar 5 kap. 41 § i 1985 års skollag med vissa redaktionella förändringar, bl.a. för att öka tydligheten.

Riksrekrytering

13 § Statens skolverk får för individuella program besluta att utbildningen ska stå öppen för sökande från hela landet (riksrekrytering).

Beslut om riksrekrytering ska ange under vilken tid beslutet ska gälla och hur många platser utbildningen får omfatta.

Möjligheten enligt *första stycket* att förklara individuella program riksrekryterande motsvarar 5 kap. 42 § första stycket i 1985 års skollag. Här anges dock redan i lagen vilken myndighet som får besluta om riksrekrytering.

När det gäller innehållet i besluten om riksrekrytering motsvarar *andra stycket* 5 kap. 42 § andra stycket i 1985 års skollag.

Särskilda bestämmelser om utbildning på individuella program vid en fristående gymnasieskola

Mottagande

14 § Huvudmannen för en fristående gymnasieskola är skyldig att ta emot en sökande till ett individuellt program bara om huvudmannen och den sökandes hemkommun kommit överens om det bidrag som kommunen ska betala till huvudmannen för utbildningen.

Paragrafen motsvarar till sitt sakliga innehåll 9 kap. 8 § tredje stycket andra meningen i 1985 års skollag.

18 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan (2–16 §§),
- bestämmelser om betyg (17–20 §§) och
- bestämmelser om interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman (21 §).

Bestämmelser om utbildningen på program i gymnasiesärskolan finns i 19 kap.

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet. Av paragrafen framgår att bestämmelserna om gymnasiesärskolan är uppdelade i ett allmänt kapitel och ett kapitel om utbildning på program.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i gymnasieskolan.

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundsärskolan eller motsvarande skolform.

Av 29 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning ska gälla vissa andra barn och ungdomar.

I paragrafen anges gymnasiesärskolans syfte. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 1 § i 1985 års skollag såvitt avser gymnasiesärskoleutbildning som anordnas av en offentlig huvudman. Regeringens förslag omfattar även utbildning som bedrivs av enskilda huvudmän. Beskrivningen av målgruppen har redaktionellt ändrats från uttrycket ”utvecklingsstörda barn och ungdomar” till ”elever med utvecklingsstörning”. Någon förändring i sak är inte avsedd.

Av *andra stycket* anges gymnasiesärskolans förhållande till annan utbildning enligt denna lag.

Av *tredje stycket* framgår genom en hänvisning till 29 kap. 7 § att med utvecklingsstörning jämföras, vid tillämpning av skollagen, ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Till skillnad mot regleringen i 1985 års skollag (1 kap. 16 §) utgör inte autism eller autismliknande tillstånd en självständig grund för att tillhöra gymnasiesärskolans målgrupp utan det krävs att personen i fråga även har en utvecklingsstörning eller ett sådan funktionsnedsättning som anges ovan.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.3.

Målgrupp

3 § Utbildningen i gymnasiesärskolan vänder sig till ungdomar vars skolplikt har upphört och som har bedömts inte kunna gå i gymnasieskolan därför att de har en utvecklingsstörning.

Paragrafen, som delvis motsvarar 6 kap. 7 § i 1985 års skollag, anger den grupp elever som gymnasiesärskolan vänder sig till.

Ansökan

4 § Den som ansöker om en plats i gymnasiesärskolan ska skicka sin ansökan till hemkommunen. Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen omedelbart översända ansökan till den huvudmannen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den har införts för att klart ange att det krävs en ansökan för att initiera ett ärende om plats i gymnasiesärskolan.

En ansökan ska skickas till hemkommunen. Vad som menas med hemkommun framgår av 29 kap. 5 §. Om ansökan avser plats på en utbildning med en annan huvudman är kommunen skyldig att översända ansökan dit.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.4.

Program

5 § Utbildningen omfattar nationella program, specialutformade program och individuella program. Närmare bestämmelser om program finns i 19 kap.

I paragrafen anges vilka typer av program som finns i gymnasiesärskolan. Motsvarande bestämmelse finns för den offentliga gymnasiesärskolans del i 6 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. Denna bestämmelse omfattar även enskilda huvudmän.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.2.

Läsår och terminer

6 § Utbildningen bedrivs under läsår vilka omfattar en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgås på fyra läsår. Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid.

I *första stycket* fastslås att utbildningen i gymnasiesärskolan bedrivs under läsår samt att varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin. Föreskriften om lärotider motsvarar, för offentliga huvudmän, 3 kap. 1 § gymnasiesärskoleförordningen (1994:741).

Andra stycket behandlar hur lång utbildningen ska vara i gymnasiesärskolan.

Avgiftsfri utbildning

7 § Utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

I paragrafen regleras vilka avgifter som kan tas ut i gymnasiesärskolan.

I *första stycket* anges att utbildningen i gymnasiesärskolan ska vara avgiftsfri för eleverna. Av 8 § framgår dock att det får förekomma enstaka inslag i verksamheten som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

I *andra stycket* anges att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till vissa hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Begreppen skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel har bytts ut mot ”andra lärverktyg”, se avsnitt 14.5.

Första och andra styckena motsvarar 6 kap. 4 § i 1985 års skollag såvitt avser gymnasiesärskoleutbildning som anordnas av en offentlig huvudman. För fristående skolor motsvarar bestämmelserna 9 kap. 10 § i 1985 års skollag.

I *tredje stycket* anges att avgifter i samband med ansökan om plats vid en skolenhet i gymnasiesärskolan inte får tas ut. Motsvarande gäller redan för gymnasiesärskolor som anordnas av en offentlig huvudman, eftersom något stöd för att ta ut avgift för detta inte har funnits. För

fristående skolor motsvaras förbudet av stadgandet i 9 kap. 10 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.5.

8 § Trots 7 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av eleven eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I paragrafen regleras undantag från huvudregeln att utbildningen ska vara avgiftsfri. Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar delvis 6 kap. 4 § i 1985 års skollag såvitt avser gymnasiesärskoleutbildning som anordnas av en offentlig huvudman. För fristående skolor motsvarar bestämmelserna delvis 9 kap. 10 § i 1985 års skollag.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som förtydligar att det finns ett utrymme för att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av eleven eller dennes vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever, oavsett om vårdnadshavarna väljer att bidra eller inte. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för bl.a. grundskolan.

I 3 kap. 20 § görs ytterligare undantag från principen att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri. Enligt den bestämmelsen får regeringen meddela föreskrifter om avgifter för den som genomgår prövning.

Kurser

9 § Utbildningen inom varje ämne och ämnesområde ges i form av en eller flera kurser. För varje kurs ska det finnas en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kurser och kursplaner.

Av paragrafens *första stycke* framgår att utbildningen i gymnasiesärskolan ges i form av kurser. Vilka kurser som ska finnas och vad varje kurs ska innehålla bestäms genom en kursplan.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kurser och kursplaner i gymnasiesärskolan. För gymnasiesärskola med offentlig huvudman finns föreskrifter av denna typ i bl.a. 1 kap. 6 och 7 §§ gymnasiesärskoleförordningen (1994:741). I 2 kap. 5 § förordningen (1996:1206) om fristående skolor föreskrivs idag enbart att det ska finnas kursplaner.

Mottagande och antagning

10 § En elev som har gått ut grundskolan har alltid rätt att tas emot i gymnasiesärskolan.

I annat fall ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas av elevens hemkommun. Ett sådant beslut ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning.

Samråd med eleven och elevens vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att en elev som har gått ut grundskolan alltid har rätt att tas emot i gymnasiesärskolan utan föregående utredning.

Huruvida en person som inte har gått ut grundskolan tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas, enligt *andra stycket*, av elevens hemkommun. Ett sådant beslut ska, i likhet med ett beslut om mottagande i grundskolan, föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Kommunen är skyldig att samråda med eleven och i förekommande fall elevens vårdnadshavare under utredningens genomförande.

Tredje stycket motsvarar, med vissa redaktionella ändringar, 6 kap. 7 § första stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.6.

11 § Huvudmannen prövar frågor om antagning av en elev som ska tas emot i gymnasiesärskolan.

Huvudmannen ska efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare avgöra om en elev i gymnasiesärskolan ska gå på

1. ett nationellt program,
2. ett specialutformat program, eller
3. ett individuellt program.

Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program.

Paragrafen, som delvis motsvarar 6 kap. 9 § i 1985 års skollag, behandlar antagning av elever till utbildning i gymnasiesärskolan. Vid antagningen avgörs vilka av de mottagna eleverna som kan beredas plats på en viss utbildning hos huvudmannen.

I *första stycket* klargörs att det är den huvudman som anordnar utbildningen som prövar frågor om antagning till denna. Huvudmannen måste göra ett urval bland de mottagna sökande till en viss utbildning om platserna på utbildningen inte räcker till alla som har tagits emot.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen ska samråda med eleven och i förekommande fall elevens vårdnadshavare innan beslut om vilket program eleven ska gå fattas.

I *tredje stycket* fastslås att elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program ska erbjudas utbildning på ett individuellt program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.7.

Individuell studieplan

12 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Den ska innehålla uppgifter om det program som eleven går på. De val av kurser som eleven gjort ska också anges. Vidare ska det av planen framgå eventuella överenskommelser

och om det finns behov av särskilt stöd för att eleven ska nå målen med utbildningen.

Elevens synpunkter ska inhämtas och beaktas vid utformandet av den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

I paragrafens *första stycke* anges att det ska finnas en individuell studieplan för varje elev i gymnasiesärskolan. Någon sådant krav finns inte i gällande bestämmelser som rör gymnasiesärskolan. Bestämmelsen är med andra ord ny för gymnasiesärskolans del. Vidare regleras vad studieplanen ska innehålla. Som framgår ska studieplanen bl.a. innehålla uppgifter om en elevs behov av särskilt stöd.

Av *andra stycket* framgår att eleven ska vara delaktig i arbetet med sin individuella studieplan.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

Regleringen gäller för samtliga huvudmän.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.8.

Utvecklingssamtal

13 § Minst en gång per termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal). Utvecklingssamtalet ska genomföras med elevens individuella studieplan som grund.

Elevens vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

På samma sätt som beträffande individuella studieplaner saknas det i dag regler kring utvecklingssamtal i gymnasiesärskolan. Kravet på sådana samtal ska genomföras är alltså nytt.

I *första stycket* anges att utvecklingssamtal ska hållas minst en gång per termin och att det är elevens individuella studieplan som ska ligga till grund för samtalet. Vid utvecklingssamtalet ska eleven ges en samlad information av sin kunskapsutveckling och studiesituation.

Av *andra stycket* följer att vårdnadshavare ska få samma information som eleven.

Regleringen gäller för samtliga huvudmän.

Av betydelse för denna paragraf är bestämmelserna om särskild hänsyn till barnets bästa i 1 kap. 10 § och om inflytande i 4 kap.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.8.

Information till hemkommunen

14 § När en elev börjar eller slutar vid en gymnasiesärskola med en annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till hemkommunen.

Paragrafen reglerar huvudmannens informationsskyldighet vid studieavbrott om eleven går i gymnasiesärskola med en annan huvudman än hemkommunen.

Elevers närvaro och information om frånvaro

15 § Varje elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Om en elev i gymnasiesärskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver vårdnadshavarna inte informeras samma dag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevers närvaroplikt och huvudmannens informationsskyldighet vid frånvaro. I dag anses det följa av bestämmelserna om ledighet i förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan att elever i gymnasiesärskolan normalt är skyldiga att delta i undervisningen. I dessa bestämmelser föreskrivs i vilka fall en elev får beviljas ledighet (6 kap. 2 och 3 §§). Sedan den 1 juli 2006 finns också en bestämmelse om att kontakt ska upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare vid frånvaro utan giltig anledning (6 kap. 3 a §).

I *första stycket* klargörs skyldigheten att närvara, dvs. den som påbörjar en utbildning i gymnasiesärskolan åtar sig också att delta i den verksamhet som anordnas för ge utbildningen. Bestämmelsen slår enbart fast den grundläggande skyldigheten för alla elever som genomgår en utbildning i gymnasiesärskolan att delta i verksamheten om de inte har giltig anledning att utebli. Avsikten är att den ska kompletteras med närmare föreskrifter i förordning om vad som kan vara giltiga skäl för att utebli och om möjligheten att bevilja elever ledighet.

Andra stycket motsvarar till viss del 6 kap. 3 a § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan med det förtydligandet att underrättelse ska ske samma dag om det inte föreligger särskilda skäl. Bestämmelserna motsvarar de som gäller för grundskolan och motsvarande skolformer samt för gymnasieskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 22.10.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

16 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Paragrafens *första* och *andra stycke* motsvarar, med språkliga och redaktionella justeringar, 5 kap. 11 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan tillsammans med 5 kap. 7 § gymnasieförordningen

(1992:394) såvitt gäller gymnasiesärskola med offentlig huvudman respektive 2 kap. 7 § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor såvitt gäller fristående gymnasiesärskolor.

Bemyndigandet i *tredje stycket* ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar huvudmannens skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning. Här anges uttryckligen att sådana föreskrifter får innebära en sådan begränsning av huvudmannens skyldighet som i dag framgår av 5 kap. 12 § andra stycket första meningen gymnasieförordningen, dvs. att skyldigheten att erbjuda modersmålsundervisning inträder först när minst fem elever önskar undervisning i språket.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

17 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Som bl.a. anges i författningskommentaren till 10 kap. har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i denna lag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. Bestämmelserna är direkt tillämpliga för all utbildning inom de berörda skolformerna, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman.

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs. Betyg ska dock inte sättas på verksamhetsutvärdering.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans ämnesplan ska betyg sättas enligt de bestämmelser som gäller för betygssättning i gymnasieskolan. I övriga fall gäller 19 och 20 §§.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, såvitt gäller gymnasiesärskola med offentlig huvudman. I 3 kap. 15 § finns bestämmelser om vem eller vilka som ska sätta betyg. Förslaget behandlas i avsnitt 22.12.

Betygsbeteckningar

19 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår betyget E ska ett intyg utfärdas om att eleven deltagit i kursen. Intyget utfärdas av rektorn.

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning i gymnasiesärskolan.

20 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som föreskrivits för kursen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att få något av betygen.

Paragrafen motsvarar för gymnasiesärskola med offentlig huvudman delar av 7 kap. 4 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, med de ändringar som följer av den nya betygsskalan.

Interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman

21 § Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 19 kap. 22 §.

Bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun till enskild huvudman finns i 19 kap. 25 §.

Paragrafen innehåller en upplysning om vissa bestämmelser i 19 kap. om interkommunal ersättning respektive bidrag till enskild huvudman.

19 kap. Utbildning på program i gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om program (2–11 §§),
 - särskilda bestämmelser om program för offentlig huvudman (12–22 §§),
- och
- särskilda bestämmelser om program för fristående gymnasiesärskolor (23–28 §§).

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser om program

Nationella program

2 § De nationella programmen i gymnasiesärskolan är

- estetiska programmet,
- fordonsprogrammet,
- handels- och administrationsprogrammet,
- hantverksprogrammet,
- hotell- och restaurangprogrammet,
- industriprogrammet,
- medieprogrammet, och
- naturbruksprogrammet.

Regeringen meddelar föreskrifter om program mål för de nationella programmen.

Paragrafen motsvarar till viss del 1 kap. 4 och 5 §§ och bilaga 1 till förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. De nationella programmen i gymnasiesärskolan ska vara desamma som tidigare. Riksdagen har när det gäller gymnasieskolan beslutat om en ny

programstruktur med 18 nationella program som ska vara yrkesprogram eller högskoleförberedande program (prop. 2008/09:99, bet. 2009/10UbU3, rskr 2009/10:8). Programmen i gymnasiesärskolan ska dock fortfarande utgå från de nationella program för gymnasieskolan som framgår av bilaga 1 till 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010. Utbildningen vid programmen i gymnasiesärskolan ska innebära en anpassning till dessa program.

Paragrafen innehåller även en upplysning om att regeringen i förordning fastställer vilka program mål som ska gälla för de nationella programmen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.3.

3 § Undervisningen på de nationella programmen ska omfatta följande ämnen:

- svenska eller svenska som andraspråk,
- engelska,
- matematik,
- samhällskunskap,
- religionskunskap,
- naturkunskap,
- idrott och hälsa, och
- estetisk verksamhet

Dessutom ska det, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, som ämne finnas modersmål. På estetiska programmet ska det finnas estetiska ämnen som ämnesblock och på övriga program yrkesämnen. Det ska också finnas individuellt val och lokalt tillägg.

Den totala undervisningstiden ska vara minst 3 600 timmar. I timplaner finns riktvärden för undervisningens omfattning.

Regeringen meddelar föreskrifter om riktvärden för undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

Paragrafens *första stycke*, som motsvarar 5 kap. 1 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, innehåller en uppräkningslista av kärnämnen, dvs. de ämnen som ingår i alla nationella program.

Vidare finns i *andra stycket* bestämmelser om modersmålsundervisning, yrkesämnen och estetiska ämnen samt individuellt val och lokalt tillägg. Bestämmelserna motsvarar delvis 5 kap. 2, 3, 4 och 11 §§ i nämnda förordning.

Av *tredje stycket* framgår att den minsta garanterade undervisningstiden för varje elev ska vara 3 600 timmar. Bestämmelserna i tredje stycket motsvarar för offentliga gymnasiesärskolor 6 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag och för fristående gymnasiesärskolor 2 kap. 5 a § första stycket förordningen (1996:1206) om fristående skolor.

I *fyjärde stycket* finns en upplysning om att det i förordning finns föreskrifter om riktvärden för undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.6.

Specialutformade program

4 § Ett specialutformat program ska i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det kan utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever.

Huvudmannen ska fastställa en plan för varje specialutformat program. Om programmet är avsett för en grupp elever, ska huvudmannen även fastställa programmål.

Bestämmelserna i 3 § ska även tillämpas på undervisningen på specialutformade program.

I paragrafen behandlas innehållet i utbildningen på specialutformade program. *Första stycket* motsvarar delvis 5 kap. 8 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. *Andra stycket* är nytt för gymnasiesärskolans del och motsvarar den reglering som gäller för utbildning i gymnasieskolan fram till den 1 juli 2011. *Tredje stycket* anger att bestämmelserna om undervisningen på nationella program i 3 § även ska tillämpas på specialutformade program.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.4.

Beslut om program

5 § Rektor beslutar, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på. En elev som har tagits emot på ett nationellt eller ett specialutformat program får, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner.

Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Av paragrafen framgår att rektor beslutar efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på samt att en elev, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, får läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 2 a § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. Enligt den bestämmelsen får en elev i vissa fall läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Denna möjlighet utökas nu till att omfatta alla ämnen i gymnasieskolan.

Andra stycket innehåller en upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter angående urval bland mottagna sökanden när platserna till en viss utbildning inte räcker till. I 6 kap. 1 b § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan finns bestämmelser om urval.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.5.

Individuella program

6 § Ett individuellt program ska ge eleven yrkesträning eller verksamhetsträning eller på annat sätt möta elevens speciella utbildningsbehov. Programmet kan även syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program.

Huvudmannen avgör om en elev som tas emot på ett individuellt program ska ges yrkesträning eller verksamhetsträning.

Första stycket, som anger syftet med ett individuellt program, motsvarar 5 kap. 5 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. I *andra stycket* anges att det är huvudmannen som avgör om eleven ska ges

yrkesträning eller verksamhetsträning. Bestämmelsen motsvarar för offentliga gymnasiesärskolor 6 kap. 9 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.8.2.

7 § Om eleven får yrkesträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik, samhällsorientering, idrott och hälsa och estetisk verksamhet samt yrkesträning och praktik.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av ämnen och sådana verksamhetsområden som anges i 8 §.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar i huvudsak 5 kap 6 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny och syftar till att öka flexibiliteten i gymnasiesärskolan genom att skapa möjlighet för elever att läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.8.3.

8 § Om eleven får verksamhetsträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta verksamhetsområdena kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt vardagsaktiviteter. Praktik får också förekomma om rektorn bedömer att det är till nytta för eleven.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av verksamhetsområden och sådana ämnen som anges i 7 §.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 5 kap 7 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

I *andra stycket* anges på motsvarande sätt som i 7 § att det finns möjlighet att kombinera verksamhetsområden och ämnen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.8.3

9 § För de elever på det individuella programmet som ska erbjudas modersmålsundervisning ska modersmål finnas som ämne.

Bestämmelsen om modersmålsundervisning finns f.n. i 5 kap. 11 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Bemyndiganden

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 3–9 §§,
2. undervisningen på individuella program för elever som enligt rektors beslut med stöd av 7 och 8 §§ får läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden,
3. avvikelser från bestämmelserna i 3 § första och andra styckena och timplanerna, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt
4. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 3 § första och andra styckena och timplanerna.

Paragrafen innehåller olika bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela avvikelser beträffande undervisningens omfattning etc. inom gymnasiesärskolan.

Fullföljande av utbildning

11 § Elever som har påbörjat utbildningen i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 år får, utom i det fall som avses i 23 § andra stycket, fullfölja utbildningen hos huvudmannen under fyra läsår. Detta gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Det som sägs i första stycket om rätt att fullfölja utbildningen gäller även i den nya hemkommunen, om eleven flyttar till en annan kommun under studietiden.

Enligt denna paragraf har elever som påbörjat sin utbildning i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 rätt att fullfölja sin utbildning. Den garanterade undervisningstiden som följer av 3 § tredje stycket är beräknad utifrån en studietid på fyra läsår. Vad eleverna har rätt att fullfölja är således fyra års utbildning. Denna rätt gäller såväl elever som deltar i en utbildning med offentlig huvudman, i hemkommunen eller i annan kommun, som elever i fristående skolor. Av 23 § andra stycket följer dock att en enskild huvudman i en speciell situation inte är skyldig att ge en elev fortsatt utbildning. Elevens rätt att fullfölja sin utbildning måste i ett sådant fall kunna göras gällande hos hemkommunen.

Särskilda bestämmelser om utbildning på program vid en gymnasiesärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i gymnasiesärskolan ska hemkommunen svara för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar gymnasiesärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt alla i kommunen som har rätt till sådan utbildning. Hemkommunen kan även komma överens med någon annan kommun eller med ett landsting om att någon av dessa i en skolenhet med gymnasiesärskola ska ta emot elever vars gymnasiesärskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

I paragrafen anges att det är hemkommunen som har ansvar för att utbildning kommer till stånd för var och en som har rätt att gå i gymnasiesärskolan. Vilken kommun som ska anses vara en elevs hemkommun regleras i 29 kap. 5 §. Paragrafen motsvarar i sak 6 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Mottagande i en annan kommun

13 § En elev har rätt att bli mottagen i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens gymnasiesärskola.

Innan kommunen fattar beslut om att ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, innebär en möjlighet för gymnasiesärskoleelever att bli mottagna i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen. En förutsättning är dock att eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens skola. En motsvarande möjlighet finns redan för gymnasieskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.10.

14 § Efter önskemål av vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 13 § ta emot en elev från en annan kommun.

Paragrafen ger rätt för en kommun att efter önskemål av vårdnadshavare ta emot en elev från en annan kommun. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 6 a § första meningen i 1985 års skollag. Rätt till ersättning för sådan utbildning regleras i 22 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.11.

Landsting

15 § Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting vara huvudman för utbildning på nationella, specialutformade och individuella program.

I paragrafen anges när ett landsting får vara huvudman för utbildning inom gymnasiesärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 1 kap. 5 § andra stycket och 6 kap. 10 § andra stycket i 1985 års skollag. Det nya är att överenskommelsen även får omfatta individuella program. Eftersom det saknas bestämmelser för landsting om mottagande av elever och följaktligen även om interkommunal ersättning, krävs det i praktiken ett samverkansavtal med en eller flera kommuner för att ett landsting ska kunna ta emot elever och vara berättigat till ersättning för sina kostnader för elevernas utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.8.1.

Erbjudande om utbildning på nationella program

16 § Varje kommun ska erbjuda de elever som ska gå på ett nationellt program ett urval av olika program. Kommunen ska sträva efter att urvalet ska vara allsidigt.

Antalet platser på de olika programmen ska anpassas med hänsyn till elevernas önskemål.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Av paragrafens *första stycke* framgår att varje kommun ska erbjuda ett urval av nationella program. Kommunen ska även sträva efter att urvalet ska vara allsidigt. Bestämmelsen motsvarar delvis 6 kap. 10 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* anges att antalet platser på de olika programmen ska anpassas till elevernas önskemål. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 10 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

I *tredje stycket* anges vad ett erbjudande ska avse för utbildning. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 10 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.3.1.

Erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program

17 § Varje kommun ska erbjuda ett specialutformat program eller ett individuellt program till de elever som ska gå på ett sådant program. Detsamma gäller den elev som har tagits emot på ett nationellt program men har avbrutit studierna.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

I paragrafens *första stycke* regleras erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program till de elever som ska gå på ett sådant program samt till elever som har tagits emot på ett nationellt program men avbrutit studierna.

I *andra stycket* anges på motsvarande sätt som i 16 § vad ett erbjudande ska avse för utbildning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.9.

Kommunens organisation av sin gymnasiesärskola

18 § Kommunerna ska vid utformningen av gymnasiesärskolan beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun som anordnar gymnasiesärskola ska också så långt det är möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

I paragrafen regleras vad kommunen har att beakta vid utformningen av gymnasiesärskolan.

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att beakta vad som är ändamålsenligt för eleverna ur kommunikationssynpunkt. Bestämmelsen motsvarar delar av 6 kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* anges en skyldighet för kommunen att så långt som möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Bestämmelsen motsvarar delar av 6 kap. 6 § första stycket i 1985 års skollag.

Tredje stycket innehåller en upplysning om att det finns bestämmelser om stöd och service till vissa funktionshindrade i en särskild lag. Upplysningen är densamma som i 6 kap. 6 § fjärde stycket i 1985 års skollag.

Placering vid en skolenhet

19 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där eleven önskar gå eller elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå önskemålet och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola.

Kommunen får frångå ett önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola, om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket.

I paragrafen anges vad kommunen ska beakta vid placering av elever på olika skolenheter.

Första och andra styckena motsvarar i sak 6 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag, med en redaktionell ändring som består i att begreppet ”skola” har bytts ut mot begreppet ”skolenhet”. Begreppet skolenhet definieras i 1 kap. 3 §. Vidare har lagts till att inte bara elevens vårdnadshavare, utan även eleven själv, ska kunna framföra önskemål om placering, med hänsyn till det finns myndiga elever som går i gymnasiesärskolan.

Tredje stycket anger att placeringen vid en skolenhet ska gälla och bara kan frångås med stöd av andra stycket.

Skolskjuts i hemkommunen

20 § Elever i gymnasiesärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem om något önskemål om viss skolenhet inte framställts. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun eller det landsting som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

Paragrafen motsvarar 6 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag såvitt gäller kommunernas skyldigheter och 6 kap. 10 a § samma lag i fråga om landstingen.

I *första stycket* har tydliggjorts att rätten till kostnadsfri skolskjuts gäller ”från plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs”. På motsvarande sätt som för grundsärskolan föreskrivs också i *andra stycket* att kommunen ska anordna skolskjuts även för elever som valt att gå i annan skola än den de annars skulle ha placerats i av kommunen, i fall då det kan ske utan ekonomiska eller organisatoriska konsekvenser för kommunen.

I *tredje stycket* anges att det är elevens hemkommun eller i förekommande fall det landsting som anordnar utbildningen som ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

I 28 kap. 4 § finns bestämmelser om överklagande av beslut om skolskjuts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 23.12.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen

21 § En elev som med stöd av 13 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

I paragrafen finns bestämmelser om skolskjuts för elever som med stöd av 13 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola. Bestämmelserna är nya för gymnasiesärskolan och är en konsekvens av att elever i gymnasiesärskolan nu ska ha rätt att tas emot i annan kommuns gymnasiesärskola om det finns särskilda skäl för detta med hänsyn till elevens personliga förhållanden.

Eftersom skolskjuts inte ingår i de utbildningskostnader som ersätts enligt bestämmelserna om interkommunal ersättning i 22 § har ett uttryckligt stadgande om hemkommunens ersättningsskyldighet införts.

Interkommunal ersättning

22 § Hemkommunen ska i sådana fall som avses i 13 § betala ersättning för kostnaderna för elevens utbildning till den kommun som har tagit emot eleven.

Även i de fall som avses i 14 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter ansökan från någon av de berörda kommunerna, besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

En kommuns skyldighet att betala ersättning enligt första eller andra stycket gäller endast för sådana elever vars hemkommuner var skyldiga att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt då utbildningen påbörjades.

I paragrafen regleras att en kommun som i sin gymnasiesärskola har tagit emot en elev från en annan kommun med stöd av 13 och 14 §§ normalt har rätt ersättning. En förutsättning är dock att eleven var berättigad till utbildning i gymnasiesärskolan när denna påbörjades. Det behöver dock inte alltid vara den ersättningsskyldiga hemkommunen som också hade ansvaret för att eleven vid studiernas början fick utbildning i gymnasiesärskolan. För den elev som under studietiden flyttar och således byter hemkommun innebär bestämmelsen att den kommun som är elevens hemkommun blir betalningsskyldig om elevens tidigare hemkommun var skyldig att ge eleven utbildning i gymnasiesärskolan när utbildningen påbörjades. Det kan vidare noteras att bestämmelsen inte ger landsting någon lagstadgad rätt till ersättning. För att ett landsting ska vara berättigat till ersättning för en elevs

utbildningskostnader från elevens hemkommun förutsätts således en överenskommelse med denna.

I *andra stycket* regleras förfarandet i de fall där kommunerna inte kan komma överens om den interkommunala ersättningen. Nytt är att regeringen får bemyndiga myndighet att besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

I *tredje stycket* anges den tidpunkt som är styrande för kommunens ersättningsskyldighet.

Särskilda bestämmelser om utbildning på program vid en fristående gymnasiesärskola

Mottagande

23 § Varje fristående skola med gymnasiesärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 25 § andra stycket andra meningen.

I paragrafens *första stycke* regleras att alla fristående gymnasiesärskolor som huvudregel ska vara öppna för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Vem som har rätt till sådan utbildning framgår av 18 kap. 10 §. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 8 b § 3 i 1985 års skollag. Att en skolenhet ska vara öppen för alla innebär att enheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit. En utförligare kommentar till uttrycket ”öppen för alla” finns i prop. 1995/96:200.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär vissa förtydliganden jämfört med 9 kap. 8 b § 3 i 1985 års skollag. Skollagsberedningens förslag syftar till att klargöra att huvudmannen för en fristående skola aldrig kan åberopa organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för att inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om elevens hemkommun betalar bidrag för det särskilda stödet. Vidare reglerar den föreslagna bestämmelsen, förutom mottagande, även fortsatt utbildning. Huvudmannen för en fristående skola behöver således inte ta emot en elev i behov av särskilt stöd, om stödbehovet är så omfattande att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet. Inte heller behöver huvudmannen ge fortsatt utbildning åt en elev som efter mottagandet får ett sådant omfattande behov av särskilt stöd. Om hemkommunen lämnar bidrag för det särskilda stödet gäller öppenhetskravet även för en sådan elev. Huvudmannen kan inte göra en egen bedömning av stödbehovets organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för den fristående skolan. Hemkommunens bedömning ska liksom hittills göras på samma sätt som om eleven i stället hade begärt att få gå vid en av kommunens egna skolenheter. De principiella utgångspunkterna för förslaget behandlas i avsnitt 14.9.

Urval

24 § Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående skola med gymnasiesärskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

I paragrafen regleras hur urvalet av elever ska gå till när det inte finns plats för alla sökande till en fristående gymnasiesärskola. Ordvalet ”godkänner” syftar till att klargöra att urvalsgrunderna ska granskas av Statens skolinspektion i samband med prövning av en ansökan om godkännande enligt 2 kap. 7 §. Motsvarande bestämmelse för grundsärskolan finns i 11 kap.

Bidrag från hemkommunen

25 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Dessutom ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till utbildning i gymnasiesärskola som kommunen erbjuder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det grundbelopp som hemkommunen ska betala, om kommunen inte erbjuder utbildning i gymnasiesärskolan.

Paragrafen reglerar frågan om kommunala bidrag till fristående gymnasiesärskolor. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som gäller enligt 1985 års skollag. Något särskilt beslut om rätt till bidrag ska dock inte längre fattas. Rätten till bidrag följer i stället av Statens skolinspektions beslut om godkännande enligt 2 kap. 7 §. Kostnader för elevhälsa motsvarar kostnader för elevvård och skolhälsovård enligt nuvarande lagstiftning. Angående den närmare innebörden av bestämmelserna i övrigt hänvisas till prop. 2008/09:171.

26 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 25 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 29 kap. 1 och 2 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 4 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vilket belopp som en kommun ska betala i stället för den beloppsbestämning som följer av 25 §. Bemyndigandet avser bidragsbelopp för elever som till följd av bestämmelserna i 29 kap. 2 § har rätt utbildning i gymnasiesärskolan. Här avses t.ex. asylsökande samt barn till personer som tillhör en främmande makts beskickning. Bemyndigandet omfattar också bidragsbelopp avseende barn och ungdomar som har tagits emot i gymnasiesärskolan men som inte anses vara bosatta i Sverige.

Skolskjuts

27 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående gymnasiesärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 20 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, regleras hemkommunens skyldighet att anordna skolskjuts för elever vid fristående gymnasiesärskolor. Hänvisningen till 20 § innebär att kommunen ska anordna kostnadsfri skolskjuts för elever som går i fristående skola inom kommunen i de fall som de allmänna förutsättningarna för skolskjuts är uppfyllda och det kan ske utan ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunen. Förslaget behandlas i avsnitt 23.12.

Insyn

28 § Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten.

I paragrafen regleras rätten till insyn i den fristående skolans verksamhet. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 13 § andra stycket i 1985 års skollag.

20 kap. Kommunal vuxenutbildning

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns
- allmänna bestämmelser om kommunal vuxenutbildning (2–9 §§),
 - särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (10–15 §§),
 - särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (16–23 §§),
 - bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg (24–35 §§), och
 - bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (36 §).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för den kommunala vuxenutbildningen är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

De som fått minst utbildning ska prioriteras.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anges de övergripande målen för kommunal vuxenutbildning. Målen är allmänt formulerade och utgör grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser. Målen med kommunal vuxenutbildning är formulerade ur ett individperspektiv. Dessutom anges vilka som ska prioriteras när resurserna är begränsade.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Första stycket motsvarar till viss del bestämmelserna i 11 kap. 8 och 17 §§ i 1985 års skollag. Kommunernas skyldighet att tillhandahålla kommunal vuxenutbildning förtydligas i den nya skollagen genom att kommunens ansvar betonas i en av de inledande paragraferna. Någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 11 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Benämningarna grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning har tagits bort. I stället anges de olika nivåer på vilka utbildningen ska tillhandahållas. Uttryckssättet tydliggör att det inte är fråga om traditionella skolformer och att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll i utbildningen.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Paragrafen motsvarar i sak 11 kap. 2 § i 1985 års skollag.

Kurser och gymnasiepoäng

5 § Utbildningen bedrivs i form av kurser och på gymnasial nivå även i form av ett gymnasiearbete.

På gymnasial nivå betecknas kursernas och gymnasiearbetets omfattning med gymnasiepoäng.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag. Dessutom anges att gymnasiearbete kan förekomma på gymnasial nivå, vilket i sak motsvarar vad som framgår av 2 kap. 2 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Bestämmelsen i *andra stycket* saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Att omfattningen av kurser inom gymnasial vuxenutbildning betecknas med gymnasiepoäng har dock framgått av förordningen om kommunal vuxenutbildning.

6 § För kurser ska det finnas kursplaner när det gäller utbildning på grundläggande nivå och ämnesplaner när det gäller utbildning på gymnasial nivå.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om kursplaner och ämnesplaner.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar delvis 2 kap. 8 § första meningen förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Enligt *andra stycket* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas eller gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser. När en elev sätter upp egna mål för utbildningen kan det skapas en kurs som är unik för eleven. Det finns därför ett behov av att kunna föreskriva att kursplaner eller ämnesplaner inte ska finnas för vissa kurser eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas på vissa kurser. De kurser som avses är främst sådana kurser som i förordningen om kommunal vuxenutbildning benämns orienteringskurser och individuella kurser.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar kompletterande föreskrifter om kursplaner och ämnesplaner för kurser.

Avgifter

7 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 20 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och behåller som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Paragrafen motsvarar till viss del 11 kap. 5 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:85 s. 137 f.).

I *första stycket* anges att utbildningen ska vara avgiftsfri. Det innebär att all verksamhet inom ramen för skolformen kommunal

vuxenutbildning, dvs. även sådan verksamhet som en vuxen inte behöver vara antagen till som t.ex. vägledning, ska tillhandahållas avgiftsfritt. Ett undantag görs dock för prövning. Regeringen får enligt 3 kap. 20 § meddela föreskrifter om att huvudmannen får ta ut en avgift av den som vill genomgå prövning. Det får vidare förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen får bestämma att kurslitteratur och andra lärverktyg, t.ex. skrivmateriel, verktyg och skyddskläder, som eleverna får behålla ska anskaffas av dem själva på egen bekostnad eller erbjudas till självkostnadspris.

Enligt *tredje stycket* får avgifter inte heller tas ut i samband med en ansökan om plats i kommunal vuxenutbildning. I 11 kap. 21 a § i 1985 års skollag ges huvudmannen en möjlighet att för gymnasial vuxenutbildning ta ut en skälig ansökningsavgift, som under vissa förutsättningar ska betalas tillbaka. Bestämmelsen i detta stycke klargör att det inte längre är möjligt att ta ut sådana avgifter.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 13 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

I *första stycket* anges att det för varje elev i kommunal vuxenutbildning ska finnas en individuell studieplan. Vidare anges vad planen ska innehålla.

Av *andra stycket* framgår att det är rektorn som ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om individuella studieplaner.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra, om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den vars utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt *andra stycket* ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den vars utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt *andra stycket* får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

Paragrafens *första, andra och tredje stycken* motsvarar 11 kap. 7 a § i 1985 års skollag med vissa språkliga justeringar.

I *fjärde stycket* finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero.

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Första stycket motsvarar 11 kap. 8 § i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 9 § i 1985 års skollag.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Den som har rätt att delta i utbildning enligt första stycket har rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen om utbildningen tillhandahålls där.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att för deras utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 11 kap. 10 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges inledningsvis att rätten att delta i utbildning på grundläggande nivå gäller från och med andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Den som är i behov av sådan utbildning ska fram till och med första kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år hänvisas till det individuella programmet i gymnasieskolan.

Av *första punkten* framgår att den sökande måste vara bosatt i landet för att ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska ha rätt att delta.

Enligt *andra punkten* ska den sökande sakna sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan. En sökande som har genomgått grundskolan eller motsvarande utbildning kan ändå sakna relevanta kunskaper och följaktligen ha rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

I *tredje punkten* anges att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Detta villkor är nytt. Motsvarande villkor gäller dock enligt förordningen (2002:1012) om kommunal

vuxenutbildning vad gäller behörighet till gymnasial vuxenutbildning. Huvudmannen ska inte vara skyldig att ta emot en sökande till utbildning på grundläggande nivå om den sökande saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Så kan t.ex. vara fallet om den sökande på nytt vill gå en kurs som hon eller han nyligen har gått. Däremot kan det finnas en rätt att delta om det har gått en längre tid sedan den sökande senast genomgick utbildningen. Det kan då vara naturligt att den sökande har förlorat de kunskaper hon eller han en gång förvärvat. Även om det inte har gått någon längre tid sedan den sökande genomgick utbildningen, kan hon eller han ha rätt att delta, om hans eller hennes personliga förhållanden har förändrats på ett sådant sätt att det finns anledning att anta att han eller hon numera har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Vuxna med utvecklingsstörning ska inte generellt vara förhindrade att delta i kommunal vuxenutbildning. Om en vuxen med utvecklingsstörning söker till kommunal vuxenutbildning, får hans eller hennes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen bedömas individuellt enligt samma bestämmelser som för alla andra.

Av *andra stycket* framgår att rätten att delta i utbildning på grundläggande nivå gäller oavsett vilken kommun som tillhandahåller utbildningen. Den som uppfyller villkoren i första stycket har således rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå var som helst i landet. En förutsättning är dock att den kommun där den sökande vill delta i utbildning också tillhandahåller den sökta utbildningen i kommunen. Det innebär att en kommun, som fullgör sin skyldighet att erbjuda utbildning på grundläggande nivå genom att köpa platser av en annan kommun, inte behöver tillhandahålla utbildning för sökande från andra kommuner.

Av *tredje stycket* framgår att bestämmelserna i första och andra styckena inte gäller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården anordnar utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 12 § i 1985 års skollag med vissa språkliga ändringar. Bestämmelsen ger inte eleven någon rätt att få utbildning på sitt modersmål.

Ansökan och mottagande

13 § En ansökan om att delta i utbildning på grundläggande nivå ska ges in till den sökandes hemkommun. En sökande ska tas emot till utbildningen om de villkor som anges i 11 § är uppfyllda.

Paragrafen motsvarar i sak delvis 11 kap. 11 § i 1985 års skollag. I denna lag anges dock inte vilket organ i hemkommunen som den sökande ska vända sig till. En sökande ska alltid tas emot om de villkor som anges i

11 § är uppfyllda. Kommunens beslut i fråga om mottagande kan enligt 28 kap. överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

14 § Om en ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska ett yttrande fogas där hemkommunen redovisar sin bedömning av om den sökande uppfyller de villkor som anges i 11 §.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om den sökande ska tas emot till utbildningen. Den andra huvudmannen får ta emot den sökande, även om hemkommunen har bedömt att den sökande inte har rätt att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar till viss del 11 kap. 11 § i 1985 års skollag.

Om en sådan ansökan som avses i 13 § avser utbildning som en annan kommun anordnar ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den andra kommunen. Tillsammans med ansökan ska hemkommunen översända ett yttrande där hemkommunen redovisar sin bedömning av om den sökande uppfyller villkoren för rätt att delta i utbildningen. Anordnarkommunen beslutar om den sökande ska tas emot till utbildningen. Även om hemkommunen har bedömt att den sökande inte uppfyller villkoren för rätt att delta, har den andra huvudmannen möjlighet att göra en annan bedömning och ta emot den sökande. Av 15 § framgår att den mottagande kommunen i ett sådant fall inte har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning.

Begreppet antagning används inte i fråga om utbildning på grundläggande nivå, eftersom något urval inte ska göras till sådan utbildning. Beslut i fråga om mottagande får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap.

Interkommunal ersättning

15 § En kommun, som i sin utbildning på grundläggande nivå har en elev som kommer från en annan kommun, ska få ersättning för sina kostnader för den elevens utbildning från elevens hemkommun. Detta gäller dock inte om hemkommunen eller, efter överklagande av ett beslut enligt 14 §, Skolväsendets överklagandenämnd har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar delvis 11 kap. 16 § i 1985 års skollag. Hemkommunens skyldighet att lämna ersättning till en annan kommun gäller dock inte om hemkommunen har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen. Om den huvudman som anordnar utbildningen har beslutat att inte ta emot den sökande på grund av att hemkommunen har bedömt att den sökande inte har rätt att delta, och Skolväsendets överklagandenämnd efter överklagande finner att den sökande har rätt att delta, blir hemkommunen skyldig att ersätta den mottagande huvudmannen, som ju blir skyldig att ta emot den sökande.

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Huvudmannens ansvar

16 § Varje kommun ska erbjuda utbildning på gymnasial nivå. Varje kommun ansvarar för att kommuninvånare som enligt 19 § har rätt till en viss utbildning och önskar delta i den, också får det. Kommunerna ska sträva efter att därutöver erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Paragrafen motsvarar delvis 11 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag. Dessutom har lagts till att varje kommun är skyldig att erbjuda sådan utbildning som avses i 19 §. Det betyder att t.ex. föreskrifter om urval som avses meddelas i förordning inte kan medföra att den som har rätt till sådan utbildning kan utestängas.

17 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 11 kap. 18 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:85 s. 151 f. och 201). Ordet ”aktivt” har lagts till för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av denna.

18 § Ett landsting får tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får landstinget tillhandahålla utbildning på denna nivå även inom andra områden.

Paragrafen motsvarar 11 kap. 17 § andra och tredje styckena i 1985 års skollag.

Rätt till utbildning på gymnasial nivå

19 § Varje kommuninvånare som är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå enligt 20 § och som har en examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan enligt 16 kap. 27 § men inte uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier har rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå i syfte att uppnå en sådan behörighet.

Den som har rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå enligt första stycket har rätt att delta i sådan utbildning i en annan kommun eller ett landsting om utbildningen finns där och inte erbjuds av hemkommunen. I ett sådant fall är hemkommunen skyldig att ersätta den mottagande kommunens kostnader och bestämmelserna i 15 kap. 32 § ska tillämpas när det gäller ungdomar fram till och med det första kalenderhalvår det år de fyller 20 år.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Innebörden av *första stycket* är att den som inte inom ett yrkesprogram i gymnasieskolan har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier ska ges en garanti att kunna göra det inom vuxenutbildningen på gymnasial nivå. Eftersom en elev kan gå ut ett yrkesprogram i gymnasieskolan med en gymnasieexamen utan att ha

uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier är det av vikt att han eller hon kan ges en rätt att uppnå den efterfrågade behörigheten inom vuxenutbildningen på gymnasial nivå.

Av *andra stycket* framgår att om hemkommunen inte anordnar vuxenutbildning på gymnasial nivå som kan leda fram till grundläggande högskolebehörighet så har den som önskar en sådan utbildning rätt att delta i utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett annat landsting. I ett sådant fall blir hemkommunen skyldig att betala interkommunal ersättning för eleven.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

20 § Varje kommuninvånare är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket, men har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor och om att behörighet enligt första stycket ska inträda tidigare än vad som anges där.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården ansvarar för dessas utbildning.

Paragrafen motsvarar delvis 11 kap. 19 § i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att utbildningen kan påbörjas tidigast under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år.

Enligt *första punkten* måste en sökande vara bosatt i landet för att vara behörig. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet kan vara behörig.

Behörighetsbestämmelserna i *andra* och *tredje punkterna* motsvarar delvis villkoren i 3 kap. 2 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. I förordningsbestämmelsen föreskrivs bl.a. att den sökande ska sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen syftar till att ge. Formuleringen ”eller ha brister i” har utelämnats i denna lag för att göra bestämmelsen mer tydlig. En sökande till utbildning inom en kurs på gymnasial nivå är därför normalt inte behörig om hon eller han före utbildningens start har avslutat sin utbildning i gymnasieskolan (eller i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå) med minst betyget E eller Godkänt på den sökta kursen. Hon eller han bör i stället hänvisas till att t.ex. studera på egen hand och genomgå prövning. Av 30 § följer att det inte är nödvändigt att vara antagen för att få genomgå prövning.

För behörighet krävs vidare enligt *fjärde punkten* att den sökande uppfyller i övrigt föreskrivna villkor. Sådana behörighetsvillkor kan enligt tredje stycket föreskrivas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

I *andra stycket* finns ett undantag från föreskriften i första stycket att en sökande är behörig först från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år. Enligt undantagsbestämmelsen kan den som är yngre än vad som anges i första stycket vara behörig om hon eller han har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning. Uttrycket ”slutfört” innebär att den sökande ska ha avslutat utbildningen med slutbetyg från gymnasieskolan. Exempel på likvärdig utbildning är utbildning på ett specialutformat program, utbildning som leder till International Baccalaureate eller utländsk utbildning som motsvarar utbildning på ett nationellt eller specialutformat program.

Upplysningen i *tredje stycket* har viss motsvarighet i 11 kap. 19 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Vad gäller *fjärde stycket* hänvisas till kommentaren till 11 § tredje stycket.

Ansökan

21 § En ansökan om att delta i utbildning på gymnasial nivå ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett yttrande behövs inte om det är onödigt med hänsyn till en tidigare överenskommelse.

Åtagande att svara för kostnaderna ska alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman. Ett lämnat åtagande gäller även om den sökande därefter byter hemkommun.

Första och andra styckena motsvarar 11 kap. 21 § första och andra styckena i 1985 års skollag. I denna lag anges dock inte vilket organ i hemkommunen som en ansökan ska ges in till.

Den bestämmelse som finns i *tredje stycket första meningen* tillkom ursprungligen på initiativ av riksdagens utbildningsutskott (se bet. 1990/91:UbU16 s. 57 f.). Nytt i denna lag är att hemkommunens beslut i fråga om åtagande att svara för kostnaderna för utbildning som tillhandahålls av en annan huvudman kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. Vad som kan utgöra särskilda skäl med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden måste avgöras från fall till fall, men enbart den omständigheten att hemkommunen inte tillhandahåller den aktuella utbildningen utgör inte ett särskilt skäl. Som exempel på vad som kan vara särskilda skäl kan nämnas att den sökande arbetar i en annan kommun än hemkommunen och även vill studera där. En sökande kan också bo långt ifrån den plats där hemkommunen tillhandahåller utbildning, men ha nära till en annan huvudmans utbildningslokaler.

Om hemkommunen har bedömt att den sökande inte har särskilda skäl med hänsyn till sina personliga förhållanden kan det hända att Skolväsendets överklagandenämnd efter ett överklagande dit finner att den sökande har sådana särskilda skäl. Om den sökande blir mottagen

och antagen till utbildningen i den andra kommunen, blir hemkommunen skyldig att åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Mottagande

22 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om den sökande ska tas emot till utbildningen.

Hemkommunen ska ta emot en sökande om de behörighetsvillkor som anges i 20 § är uppfyllda.

En kommun ska ta emot en behörig sökande från en annan kommun och ett landsting ska ta emot en behörig sökande, om hemkommunen har åtagit sig eller, efter överklagande enligt 28 kap. 11 §, ska åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 22 § i 1985 års skollag. I den nya lagen anges dock inte vilket organ hos huvudmannen som avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Huvudmannens beslut om mottagande avgör om den sökande tillhör dem som kan få möjlighet att gå utbildningen. Beslutet innefattar först och främst ett ställningstagande till om de behörighetsvillkor som anges i eller har föreskrivits med stöd av 20 § är uppfyllda. Huvudmannen kan även behöva ta ställning till om en sökande från en annan kommun ska få möjlighet att gå utbildningen. Att en huvudman beslutar att ta emot en sökande till utbildningen innebär att hon eller han får vara med och konkurrera om tillgängliga utbildningsplatser. Det ska inte sammanblandas med beslut om antagning enligt 23 §. Ett beslut att anta en sökande innebär att den som är mottagen som sökande också tilldelas en plats på utbildningen. För det fall det finns fler mottagna sökande än det finns platser måste ett urval göras vid antagningen. Annars ska alla mottagna sökande också antas. Inom utbildning på grundläggande nivå utgör beslutet om mottagande och beslutet om antagning i praktiken ett och samma beslut. På gymnasial nivå kan det emellertid bli fråga om två olika beslut, eftersom alla behöriga sökande kanske inte kan antas till en viss utbildning på grund av begränsade resurser i kommunen. Ett beslut om mottagande kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. 11 §. Ett beslut om antagning kan inte överklagas.

Tredje stycket motsvarar 11 kap. 20 § 1 i 1985 års skollag med ett tillägg med anledning av att hemkommunen kan komma att bli skyldig att åta sig att svara för kostnaderna efter ett överklagande enligt 28 kap. 11 §.

Antagning

23 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Detta gäller inte en sökande som avses i 19 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Begreppet antagning är nytt. Det motsvarar begreppet intagning i 1985 års skollag. I den nya lagen anges inte vilket organ hos huvudmannen som beslutar om antagning. Det har inte heller ansetts nödvändigt att i

lagen föreskriva att antagningsorganisationen får vara gemensam för flera huvudmän samt för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och gymnasieskolan. Antagningsorganisationen får vara gemensam även om det inte finns någon särskild föreskrift om detta i lagen.

Första stycket motsvarar delvis 11 kap. 22 § första stycket i 1985 års skollag.

Av *andra stycket*, som delvis motsvarar 11 kap. 19 § tredje stycket i 1985 års skollag, framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

24 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Som anges i bl.a. författningskommentaren till 10 kap. om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i denna lag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För en närmare beskrivning av betygsskalan, se avsnitt 7.4.2.

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning vid kommunal vuxenutbildning utöver de som anges i detta kapitel.

Betygssättning

25 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och på gymnasiearbetet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiearbetet i övrigt. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Första stycket motsvarar i huvudsak 4 kap. 1 § första meningen förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om gymnasiearbetet i övrigt samt om att vissa kurser inte ska betygssättas. Kompletterande föreskrifter om betygssättning kan t.ex. möjliggöra att dagens system att sätta betyg på en del av en kurs kan finnas kvar. Att vissa kurser inte ska betygssättas kan exempelvis bli aktuellt när en elev sätter upp egna mål för utbildningen och det skapas en kurs som är unik för eleven.

26 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Av paragrafen framgår vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning på grundläggande och gymnasial nivå.

27 § Betyg på kurser i utbildning på grundläggande nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Betyg på kurser i utbildning på gymnasial nivå ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i ämnesplaner som kunskapskrav.

Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen eller ämnesplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs i utbildning på grundläggande nivå där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E. Kunskapskrav ska finnas för varje kurs i utbildning på gymnasial nivå där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt ämnesplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier och kunskapskrav.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* ska utgångspunkten vid betygssättning vara att elevens kunskaper ska bedömas i relation till dels de kunskapsmål som ställs upp i respektive kursplan eller ämnesplan, dels de betygskriterier respektive kunskapskrav som är fastställda för varje betygssteg.

I *tredje stycket* behandlas de betygskriterier respektive kunskapskrav som ska tillämpas vid betygssättning.

28 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka betygskriterier eller kunskapskrav eller från enstaka delar av sådana kriterier eller krav. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna uppfylla kraven för ett visst kriterium eller nå ett visst kunskapskrav. De kriterier eller krav som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen motsvarar med vissa justeringar 4 kap. 6 § tredje stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

29 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den motsvarar till viss del 10 kap. 18 § för grundskolan. Till skillnad från grundskolan är inte begreppet närvaro relevant i vuxenutbildningen, t.ex. vid distansutbildning. I bestämmelsen anges att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens bristande deltagande. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygskatalogen.

Prövning

30 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i gymnasiearbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller gymnasiearbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett gymnasiearbete, om eleven har fått minst betyget E på kursen eller gymnasiearbetet.

Prövning får göras bara hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller gymnasiearbete, utbildning inom det kunskapsområde som gymnasiearbetet avser.

Med prövning i en kurs avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner eller ämnesplaner som till betygskriterier respektive kunskapskrav.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar i huvudsak 4 kap. 16 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Den som är bosatt i landet och vill ha betyg ska ha möjlighet till prövning inom utbildningsformen kommunal vuxenutbildning. Den som genomgår prövning behöver inte vara antagen till utbildningen och måste inte heller vara behörig att delta. Detta innebär t.ex. att en person som inte är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå på grund av att hon eller han inom en nära tidsperiod före utbildningens start har avslutat sin gymnasieutbildning med betyget E ändå har möjlighet att genomgå en prövning.

Den som vill genomgå en prövning ska vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå prövning.

Andra stycket motsvarar i sak 4 kap. 16 § andra stycket förordningen om kommunal vuxenutbildning.

I *tredje stycket* finns en definition av begreppet prövning i en kurs.

I *fjärde stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

31 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Paragrafen, som i sak motsvarar 4 kap. 18 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, innebär att lagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg även gäller vid prövning.

Validering

32 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en

strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att huvudmännen för kommunal vuxenutbildning kan erbjuda vuxna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Det finns också en definition av begreppet validering. Valideringen ska genomföras inom ramen för kommunal vuxenutbildning. I detta ligger att den som vill genomgå validering ska vara antagen till utbildning. Validering kan ske inom ramen för en kurs som är inrättad särskilt i syfte att ge tillfälle till validering, dvs. en sådan kurs som enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning är möjlig att inrätta som en orienteringskurs. Kravet på antagning innebär att personen måste vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

33 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den som har genomgått validering vill det. Den skriftliga dokumentationen av bedömningen vid en validering ska kunna rättas eller ändras i överensstämmelse med vad som gäller för betyg.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

34 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvaras delvis av 4 kap. 19 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Innebörden är främst dels att elever som har fått utbildning i kurser som inte ska betygssättas ändå ska kunna få de mål som har nåtts dokumenterade, dels att genomförda valideringar ska kunna dokumenteras genom intyg. Dessutom är avsikten att den som har genomgått en kurs där betyg sätts ska kunna få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Bestämmelsen innebär inte att läraren kan avstå från att sätta betyg i sådana kurser där betyg ska sättas. Eleven ska dock kunna välja att antingen få bara ett intyg eller ett intyg och betyg.

Av *andra stycket* framgår att eleven ska informeras om möjligheten att få ett intyg. Information om intyg måste bara lämnas till elever, dvs. de som deltar i utbildning. I de fall betyg kan sättas på kursen ska informationen om möjligheten att få ett intyg naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser. De kurser som avses är främst sådana kurser som i förordningen om kommunal vuxenutbildning benämns orienteringskurser eller individuella kurser.

35 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

36 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt någon annan att anordna kommunal vuxenutbildning.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 23 kap. där regleringen av möjligheterna för kommuner och landsting att överlämna utbildning på entreprenad finns. Huvudmannen behåller huvudmannaskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens eller landstingets skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i egen regi. Kommunen eller landstinget

ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

21 kap. Särskild utbildning för vuxna

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om särskild utbildning för vuxna (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå (10–12 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (13–16 §§),
- bestämmelser om betyg, validering och intyg (17–24 §§), och
- en bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (25 §).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för den särskilda utbildningen för vuxna är att vuxna med utvecklingsstörning ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

De som fått minst utbildning ska prioriteras.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Av 29 kap. 7 § följer att det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anges i *första stycket* övergripande mål för särskild utbildning för vuxna, vilka är identiska med de övergripande mål som gäller för kommunal vuxenutbildning, se 20 kap. 2 §. Målen är allmänt formulerade och utgör en grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser. Målen med särskild utbildning för vuxna är formulerade ur ett individperspektiv. Dessutom anges vilka som ska prioriteras då resurserna är begränsade.

Av *andra stycket* framgår genom en hänvisning till 29 kap. 7 § att med utvecklingsstörning jämföras, vid tillämpning av skollagen, en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Till skillnad mot regleringen i 1985 års skollag (1 kap. 16 §) utgör inte autism eller autismliknande tillstånd en självständig grund för att tillhöra den målgrupp som finns för särskild utbildning för vuxna, utan det krävs att personen i fråga även har en utvecklingsstörning eller därmed jämförd funktionsnedsättning.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna.
Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Första stycket har inte någon direkt motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen tydliggör kommunernas skyldighet att tillhandahålla särskild utbildning för vuxna, men någon materiell förändring jämfört med vad som gäller enligt 1985 års skollag är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket i 1985 års skollag. Benämningarna grundläggande särsvux och gymnasial särsvux har tagits bort och i stället anges de olika nivåer på vilka den särskilda utbildningen för vuxna ska tillhandahållas. Uttryckssättet understryker att det inte är fråga om traditionella skolformer och att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll i utbildningen.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan ska ge.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 kap. 1 a § i 1985 års skollag. I paragrafen anges syftet med utbildningen på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Kurser

5 § Utbildningen inom särskild utbildning för vuxna bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Första stycket motsvarar i sak 12 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 1 kap. 4 § första meningen förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

I *tredje stycket* anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärvärdy, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärvärdy som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Paragrafens första och andra stycken motsvarar i stora delar 12 kap. 8 § i 1985 års skollag (se prop. 1990/91:85 s. 137 f.).

I *första stycket* anges att utbildningen som huvudregel ska vara avgiftsfri. Vissa avsteg från principen om kostnadsfri utbildning får dock förekomma. Vid enstaka tillfällen kan eleverna själva få betala vissa smärre kostnader. Vid t.ex. museibesök eller studiebesök är det alltså möjligt att låta eleverna själva få betala inträdesavgiften.

Av *andra stycket* framgår att huvudmannen får bestämma att kurslitteratur och andra lärverktyg, t.ex. skrivmateriel, verktyg och skyddskläder, som eleverna kan få behålla ska anskaffas av dem själva på egen bekostnad eller erbjudas till självkostnadspris. Lärverktyg som inte används för eget bruk och som inte får behållas för eget bruk ska tillhandahållas kostnadsfritt. Termen lärverktyg är ny och har införts i stället för det som i 1985 års skollag beskrivs som hjälpmedel. Avsikten är att modernisera språkbruket.

Av *tredje stycket* framgår att avgifter inte får tas ut i samband med en ansökan om plats i särskild utbildning för vuxna.

Ansökan, mottagande och antagning

7 § En ansökan om att delta i särskild utbildning för vuxna ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman, ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett sådant yttrande behöver inte lämnas om det är onödigt med hänsyn till tidigare överenskommelse.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om den sökande ska tas emot till utbildningen. En huvudman är skyldig att till sin särskilda utbildning för vuxna ta emot sökande som kommer från andra kommuner, om hemkommunerna har åtagit sig att svara för kostnaderna för deras utbildning.

Den huvudman som anordnar en utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande till utbildning på gymnasial nivå.

Begreppet antagning är nytt. Det motsvarar begreppet intagning i 1985 års skollag.

Av *första stycket* framgår att en ansökan ska skickas till hemkommunen. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 11 § första stycket i 1985 års skollag.

I *andra stycket* regleras vad som gäller om sökande vill gå en utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting. Hemkommunen är skyldig att i ett sådant fall skyndsamt vidarebefordra ansökan till den aktuella huvudmannen.

I *tredje stycket* anges att den huvudman som anordnar utbildningen ska besluta om mottagande. Huvudmannen, dvs. en kommun eller ett landsting, har i vissa fall en skyldighet att ta emot behöriga sökande från andra kommuner. Skyldigheten gäller om elevens hemkommun har åtagit sig att betala kostnaderna för elevens utbildning. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Det kan ibland i utbildning på gymnasial nivå finnas ett begränsat antal platser. Av *fjärde stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om urval mellan behöriga sökande i det fall platserna inte räcker till alla som tagits emot. Bestämmelsen har viss motsvarighet i 12 kap. 6 § tredje stycket i 1985 års skollag. I fråga om utbildning på grundläggande nivå behöver begreppen urval eller antagning inte användas eftersom något urval inte ska göras till sådan utbildning. Mottagande och antagning utgör där ett och samma beslut.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges att det för varje elev i särskild utbildning för vuxna ska finnas en individuell studieplan. Vidare anges vad planen ska innehålla.

Av *andra stycket* framgår att det är rektorn som ansvarar för att en individuell studieplan upprättas för varje elev.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om individuella studieplaner.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs i särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den vars utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den vars utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

Paragrafen motsvarar delvis 12 kap. 12 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges att den som har antagits till en kurs inom särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra denna kurs.

Andra stycket innebär ett undantag från regleringen i första stycket. Av andra stycket framgår att huvudmannen har en möjlighet att besluta att utbildningen på kursen ska upphöra för en enskild elev. Ett sådant beslut får dock bara fattas på vissa särskilt angivna grunder. Förarbetena till bestämmelsen om upphörande av vuxenutbildning för utvecklingsstörda finns i prop. 1990/91:85 s. 137.

I *tredje stycket* anges förutsättningarna för återinträde i utbildningen. Eftersom huvudmannens ansvar för att tillhandahålla utbildning varierar

beroende på vilken utbildningsnivå det är fråga om gäller olika regler. Om utbildning på grundläggande nivå har avbrutits *ska* eleven beredas sådan utbildning igen om det finns särskilda skäl. För utbildning på gymnasial nivå gäller efter ett avbrott att eleven *får* beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan föreligga om de omständigheter som föranledde att utbildningen avbröts med stöd av andra stycket inte längre är aktuella. Skillnaden mellan utbildningsnivåerna när det gäller möjligheterna till återinträde beror på att utbildningen på grundläggande nivå är en rättighet för den som uppfyller behörighetskraven, se 11 §.

I *fjärde stycket* finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för trygghet och studiero.

Särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar 12 kap. 2 a och 2 b §§ i 1985 års skollag.

I *första stycket* anges kommunernas skyldighet att se till att alla som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå också får det. Vilka som har rätt att delta framgår av 11 §.

Av *andra stycket* framgår att kommunerna har en skyldighet att söka upp och motivera dem som behöver särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen i grundsärskolan syftar till att ge, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Första stycket gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården ansvarar för deras utbildning.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 kap. 2 c § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 58 f.).

Av 29 kap. 7 § följer att vad som sägs om personer med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna, dvs. sådana som genom yttre våld eller kroppslig sjukdom har fått en hjärnskada som lett till en betydande och bestående begävningsmässig funktionsnedsättning.

Vad gäller *andra stycket* hänvisas till kommentaren till 20 kap. 11 § tredje stycket.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar 12 kap. 2 d § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 59).

Särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Kommunens ansvar

13 § Varje kommun ska erbjuda särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

Paragrafen motsvarar till viss del 12 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. Kommunen har en skyldighet att i egen regi eller genom avtal med annan kommun eller landsting enligt 23 kap. tillhandahålla särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

14 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå och aktivt verka för att kommuninvånare som är behöriga deltar i sådan utbildning.

Paragrafen motsvarar i sak 12 kap. 5 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen är utformad på i princip samma sätt som motsvarande bestämmelse för kommunal vuxenutbildning, jfr kommentaren till 20 kap. 18 §.

15 § Ett landsting får efter överenskommelse med en kommun tillhandahålla särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

Bestämmelsen motsvarar, med viss språklig justering, 12 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag. Ingen förändring i sak är avsedd. Utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå ska motsvara den utbildning som ges på nationella och specialutformade program i gymnasiesärskolan.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

16 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning är behörig att delta i särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Första och andra styckena gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 24 kap. 10 § framgår att Kriminalvården ansvarar för deras utbildning.

Paragrafen har viss motsvarighet i 12 kap. 6 § i 1985 års skollag och är utformad på i huvudsak samma sätt som motsvarande paragraf för kommunal vuxenutbildning, jfr kommentaren till 20 kap. 20 §.

I *första stycket* anges huvudregeln för behörighet att delta i utbildningen. Utbildningen kan påbörjas tidigast under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Undantag från huvudregeln i detta avseende anges i andra stycket. Enligt *första punkten* måste den sökande dessutom vara bosatt i landet, se 29 kap. 1 § angående bosättningsbegreppet.

Behörighetsbestämmelserna i *andra* och *tredje punkterna* motsvarar delvis villkoren i 3 kap. 3 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. I förordningen föreskrivs bl.a. att den sökande ska sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge. För att göra bestämmelsen tydligare har formuleringen ”eller ha brister i” tagits bort. En sökande till utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå är normalt inte behörig, om den sökande i nära anslutning till utbildningens start har avslutat sin utbildning i gymnasiesärskolan eller utbildning för vuxna med utvecklingsstörning på gymnasial nivå med minst betyget E på den kurs som hon eller han ansöker om att få gå. För behörighet krävs vidare enligt *fjärde punkten* att den sökande i övrigt uppfyller föreskrivna villkor. Sådana behörighetsvillkor kan enligt tredje stycket föreskrivas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

I *andra stycket* finns ett undantag från föreskriften i första stycket att en sökande är behörig att delta i utbildning först under andra kalenderhalvåret det år den sökande fyller 20 år. Enligt undantagsbestämmelsen kan den som är yngre än vad som anges i första stycket vara behörig om hon eller han har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning. Uttrycket ”slutfört” innebär att den sökande ska ha avslutat utbildningen, i regel med slutbetyg från gymnasiesärskolan. Vad som ska anses vara likvärdig utbildning får bedömas från fall till fall. Det kan t.ex. vara fråga om utländsk utbildning som motsvarar utbildning i den svenska gymnasiesärskolan.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Av *fjärde stycket* framgår att bestämmelserna i paragrafen inte gäller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. För en sådan persons utbildning ansvarar Kriminalvården. Se även kommentaren till 24 kap. 10 §.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

17 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning vid särskild utbildning för vuxna utöver de som anges i detta kapitel.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UjU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i denna lag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen har beslutat. För en närmare beskrivning av betygsregleringen, se avsnitt 7.4.2.

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs, dock inte på kurser som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan.

Inom den del av särskild utbildning för vuxna som motsvarar träningskolan ska i stället för betyg ett intyg om att eleven har deltagit i kursen utfärdas efter avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Första och andra styckena motsvarar i stort 4 kap. 1 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

I tredje stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning och om att vissa kurser inte ska betygssättas. Bemyndigandet avser bl.a. att möjliggöra föreskrifter på förordningsnivå som innebär att dagens system att sätta betyg på en del av en kurs får finnas kvar.

I 3 kap. 16 § finns bestämmelser om vem eller vilka som ska sätta betyg.

19 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. För den elev som inte uppnår betyget E utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

Av paragrafen framgår vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning på såväl grundläggande som gymnasial nivå.

20 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som betygskriterier. Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygsriterier.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. I paragrafen behandlas vad som ska läggas till grund för bedömningen av vilket betyg som ska sättas.

Av *första stycket* framgår att utgångspunkten ska vara att bedöma elevens kunskaper gentemot dels de kunskapskrav som respektive kursplan innehåller, dels de särskilda betygsriterier som finns fastställda för vissa betygssteg.

I paragrafens *andra stycke* behandlas de betygsriterier med vilkas hjälp betygen ska sättas.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygsriterier.

Validering

21 § En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att huvudmännen inom särskild utbildning för vuxna kan erbjuda eleverna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Endast den som är antagen till utbildningen kan få genomgå validering inom ramen för skolformen. I bestämmelsen finns också en definition av begreppet validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

22 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet 1985 års skollag.

Första stycket innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den person som har genomgått validering vill det. Bedömningen vid och dokumentationen av en validering ska kunna rättas eller ändras i likhet med vad som gäller för betyg.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

23 § Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 18 § andra stycket och 19 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar delvis vad som gäller för kommunal vuxenutbildning (komvux) enligt 4 kap. 19 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Avsikten är att den som har genomgått en kurs ska kunna välja att få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Bestämmelserna i detta stycke innebär inte att läraren kan avstå från att sätta betyg. Eleven ska dock kunna välja att antingen få bara ett intyg eller ett intyg och betyg. I andra meningen görs en hänvisning till andra bestämmelser av vilka det framgår att intyg ska utfärdas i vissa fall.

Av andra stycket framgår att eleven ska informeras om möjligheten att få ett intyg. I de fall betyg kan sättas på kursen ska informationen om möjligheten att få ett intyg naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 34 §.

24 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar vad som föreskrivs om komvux i 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

25 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt någon annan att anordna särskild utbildning för vuxna.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 23 kap. där regleringen om möjligheterna för kommuner och landsting att överlämna utbildning på entreprenad finns. Huvudmannen behåller huvudmannskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens eller landstingets skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen eller landstinget i egen regi. Kommunen eller landstinget ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

22 kap. Utbildning i svenska för invandrare

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildning i svenska för invandrare (2–17 §§),
- bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg (18–29 §§), och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (30 §).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, beskriver innehållet i kapitlet.

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Målet för utbildning i svenska för invandrare är att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling.

Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, anges de övergripande målen för utbildning i svenska för invandrare. Paragrafen är allmänt formulerad och utgör en grund för tolkningen av andra, mer konkret formulerade bestämmelser.

Utbildningens syfte

3 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket.

Utbildning i svenska för invandrare syftar också till att ge vuxna invandrare som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 1 § första och andra styckena i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 28 f. och 59). I sista meningen har det gjorts en språklig justering.

Kurser

4 § Utbildning i svenska för invandrare bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Första stycket motsvarar 13 kap. 1 § tredje stycket i 1985 års skollag.

Andra stycket har ingen motsvarighet i 1985 års skollag men motsvarar delvis 5 § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

5 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 21 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 13 kap. 8 § i 1985 års skollag. Vad gäller begreppet lärverktyg hänvisas till kommentaren till 20 kap. 7 § och 21 kap. 6 §.

Utbildningens omfattning

6 § Utbildningen ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte.

I paragrafen, som i huvudsak motsvarar 13 kap. 4 a § i 1985 års skollag, anges den minsta omfattning som undervisningen ska ha inom utbildning i svenska för invandrare. Begreppet undervisning har definierats i 1 kap. 3 §. Utöver undervisning förekommer normalt även andra inslag i utbildningen, t.ex. självstudier eller språkpraktik. Undervisningstiden får minskas under den angivna minimigränsen endast om eleven begär det. Huvudmannen måste dessutom göra den bedömningen att en sådan minskning är förenlig med syftet med utbildningen. Se även prop. 2005/06:148 s. 32 f. och 59 f.

Samverkan med arbetslivet

7 § Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att utbildning i svenska för invandrare kan kombineras med andra aktiviteter som

- arbetslivsorientering,
- validering,
- praktik, eller

– annan utbildning.

Huvudmannen ska också verka för att utbildning i svenska för invandrare kan bedrivas samtidigt som eleven uppbär ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och för att utbildningen kan kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 b § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 34 f. och 60).

8 § Utbildning i svenska för invandrare ska kunna kombineras med förvärvsarbete.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 c § i 1985 års skollag (se prop. 2005/06:148 s. 34 f. och 60).

9 § Huvudmannen ska samråda med den berörda arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal om en arbetstagares deltagande i utbildningen och utbildningens förläggning.

Paragrafen motsvarar, med vissa språkliga justeringar, 13 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Individuella studieplaner

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* ska det finnas en individuell studieplan för varje elev. Vidare anges att planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål och den bör således spegla den enskildes behov, önskemål och förutsättningar. Den ska dessutom innehålla uppgifter om planerad omfattning av studierna. Det är t.ex. lämpligt att elevens studieväg framgår.

Av *andra stycket* framgår att rektorn ansvarar för att det upprättas individuella studieplaner för varje elev.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den individuella studieplanen.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds de personer som anges i 13 §.

Utbildningen ska finnas tillgänglig så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

Varje kommun ska aktivt verka för att en nyanländ som omfattas av lagen (2010:000) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare kan påbörja utbildningen inom en månad från det att den nyanlände anmält sig till utbildning i svenska för invandrare hos kommunen.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 13 kap. 3 § i 1985 års skollag.

I *första stycket* regleras kommunernas skyldighet att erbjuda utbildning i svenska för invandrare till dem som har rätt till sådan utbildning.

Av *andra stycket* följer att utbildning i svenska för invandrare ska tillhandahållas så snart som möjligt efter det att rätt till utbildningen har inträtt. Endast om det finns särskilda skäl får det dröja längre än tre månader innan utbildningen kan tillhandahållas. Vad som kan utgöra särskilda skäl har behandlats i prop. 1993/94:126 s. 21.

Bestämmelsen i *tredje stycket* kommenteras i propositionen *Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd* (prop. 2009/10:60).

12 § Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildning i svenska för invandrare och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 4 § i 1985 års skollag.

Rätt att delta

13 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år, om han eller hon

1. är bosatt i landet, och
2. saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

En finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, har från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 6 § i 1985 års skollag med vissa språkliga och redaktionella justeringar.

I *första stycket* anges vissa villkor som måste vara uppfyllda för att rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare ska föreligga. Rätten att delta i utbildning gäller från och med andra kalenderhalvåret det år kommuninvånaren fyller 16 år.

Av *första punkten* framgår att den sökande måste vara bosatt i landet för att ha rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses som bosatt i landet ska ha rätt att delta.

Enligt *andra punkten* ska den sökande sakna sådana kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

Av *andra stycket* framgår att villkoret i första stycket om bosättning i landet inte gäller för finländska medborgare, som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatta i Finland nära gränsen till Sverige.

14 § Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig har inte rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Mottagande

15 § Huvudmannen avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Paragrafen motsvarar i sak 13 kap. 12 § i 1985 års skollag. I denna lag anges dock inte vilket organ hos huvudmannen som beslutar om mottagande.

Rätt att slutföra utbildningen

16 § Den som har antagits till en kurs i utbildning i svenska för invandrare har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 18–21 §§.

Paragrafens *första* och *andra stycken* motsvarar 13 kap. 11 § första och andra styckena i 1985 års skollag med viss språklig justering.

I *tredje stycket* finns en erinran om att en utbildning också kan avbrytas enligt bestämmelser i 5 kap. om åtgärder för trygghet och studiero. Att studierna kan avbrytas genom avstängning är nytt för skolformen.

17 § Den för vilken utbildning i svenska för invandrare har upphört enligt 16 § andra stycket eller som frivilligt avbrutit utbildningen ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen motsvarar 13 kap. 11 § andra stycket i 1985 års skollag.

Betyg

Tillämpliga bestämmelser

18 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 12–20 §§.

Som anges i bl.a. författningskommentaren till 10 kap. om grundskolan har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag om en ny betygsskala för de skolformer inom det offentliga skolväsendet där betyg sätts (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169). Bestämmelserna om betyg i denna lag har utformats i överensstämmelse med de riktlinjer som

riksdagen har beslutat. För en närmare beskrivning av betygsskalan, se avsnitt 7.4.2.

Paragrafen innehåller regler om vilka bestämmelser som ska tillämpas vid betygssättning vid utbildning i svenska för invandrare utöver de som anges i detta kapitel.

Betygssättning

19 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om betygssättning.

Första stycket motsvarar delvis 15 § första meningen förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

Av andra stycket framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar kompletterande föreskrifter om betygssättning.

20 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

I paragrafen anges vilka betygsbeteckningar som ska användas vid betygssättning. Vem som beslutar om betyget framgår av 3 kap. 16 §.

21 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygskriterier.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket motsvarar delvis 16 § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare. Bestämmelsen har också anpassats till vad som ska gälla för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

I andra stycket anges att betygskriterier ska finnas för varje kurs.

I tredje stycket finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om de betygskriterier som läraren ska använda vid betygssättningen.

22 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

Paragrafen motsvarar till viss del den som föreslås gälla för grundskolan i 10 kap. 18 §. Till skillnad från grundskolan är inte begreppet närvaro relevant på samma sätt i vuxenutbildningen, t.ex. vid distansutbildning.

I bestämmelsen anges att något betyg inte ska sättas när det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens bristande deltagande. Avsikten är att detta ska markeras med ett horisontellt streck i betygs katalogen.

23 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka betygs kriterier eller från enstaka delar av betygs kriterier. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna uppfylla kraven för ett visst kriterium. De kriterier som rör säkerhet och de som hänvisar till lagar, förordningar eller myndigheters föreskrifter ska dock alltid uppfyllas.

Paragrafen motsvarar med vissa språkliga justeringar delvis 16 § andra stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare. Den har vidare motsvarigheter vad gäller grundskola, specialskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning.

Prövning

24 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från utbildning i svenska för invandrare ska ha möjlighet att genomgå prövning. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen.

Prövning får göras endast hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som betygs kriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 17 a § första stycket förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare.

I *andra stycket* anges att prövning får göras hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen. Detta är en anpassning till vad som föreslås gälla för, och i dag gäller för, kommunal vuxenutbildning.

I *tredje stycket* finns en definition av begreppet prövning.

I *fjärde stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om prövning.

25 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den innebär att lagens bestämmelser om vem som ska sätta betyg även gäller vid prövning, jfr 3 kap. 15 §.

Validering

26 § En elev i utbildning i svenska för invandrare kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en

strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att huvudmännen för utbildning i svenska för invandrare kan erbjuda vuxna en möjlighet att få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Det finns också en definition av begreppet validering. Valideringen ska genomföras inom ramen för utbildning i svenska för invandrare. I detta ligger att den som vill genomgå validering ska vara antagen till utbildning. Kravet på antagning innebär att personen måste vara bosatt i landet. Vem som ska anses bosatt i landet framgår av 29 kap. 1 §. Av 29 kap. 4 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att också den som inte anses bosatt i landet ska kunna genomgå validering.

I *andra stycket* finns en erinran om att rektorn liksom i fråga om betygssättning har ett särskilt ansvar för att validering sker i enlighet med lag och andra författningar. Syftet är att särskilt markera rektorns ansvar för att valideringen genomförs på ett professionellt sätt.

27 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att resultatet av en validering alltid ska dokumenteras skriftligt om den som har genomgått validering vill det. Den skriftliga dokumentationen av bedömningen vid en validering ska kunna rättas eller ändras i överensstämmelse med vad som gäller för betyg.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

28 § Den som genomgått en kurs i utbildning i svenska för invandrare och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Första stycket innebär att den som har genomgått en kurs ska kunna få ett omdöme dokumenterat genom intyg i stället för betyg. Betyg ska dock alltid sättas där det är möjligt, dvs. då målen uppnåtts, även om individen bara vill få ett intyg.

Bestämmelsen i *andra stycket* förtydligar huvudmannens skyldighet att informera om möjligheten att få intyg. Information om möjligheten att få ett intyg ska naturligtvis lämnas innan eleven får det slutliga betyget.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning. Den utbildning som avses är främst läs- och skrivinläringen, som inte är en egen kurs och därför inte behöver betygsättas.

29 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Av *första stycket* följer att rektor ansvarar för utfärdandet av intyg. Detta motsvarar vad som föreskrivs för kommunal vuxenutbildning i 4 kap. 19 § andra stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Andra stycket innebär att intyg kan bli föremål för rättelse eller ändring i likhet med vad som gäller för betyg och validering.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

30 § I 23 kap. finns bestämmelser om en kommuns möjligheter att med bibehållet huvudmannskap uppdra åt annan att anordna utbildning i svenska för invandrare.

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till 23 kap. där regleringen om möjligheterna för kommuner att överlämna utbildning på entreprenad finns. Kommunen behåller huvudmannskapet för den verksamhet som överlämnas på entreprenad och är således ansvarig för att verksamheten genomförs i enlighet med gällande författningar. Elevernas och andras rättigheter respektive kommunens skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen i egen regi. Kommunen ansvarar i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll och måluppfyllelse men låter någon annan sköta själva utförandet.

23 kap. Entreprenad och samverkan

Entreprenad

1 § Kommuner, landsting och en enskild huvudman för gymnasieskola får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannskap sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad). De

bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel även gälla vid entreprenad.

I paragrafen definieras begreppet entreprenad. Av grundläggande betydelse är att huvudmannaskapet ligger kvar på kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen. Det innebär bl.a. att elevernas rättigheter och huvudmännens skyldigheter ska vara desamma som om verksamheten bedrivs av kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen i egen regi.

Kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen ansvarar således i egenskap av huvudman för verksamhetens innehåll men låter någon annan sköta själva utförandet. De bestämmelser som finns för en utbildning i skollagen och andra författningar på skolområdet, exempelvis läroplaner och kursplaner, gäller även vid entreprenad. Likaså gäller bestämmelserna om vem som ska sätta betyg vid entreprenad. I 7 § finns dock vissa undantag från skollagens föreskrifter. Rektorns ledningsansvar ligger kvar hos rektorn vid den skolenhet som entreprenaden avser.

Även sådana stödfunktioner som skolskjuts och skolmåltider faller inom utbildningsbegreppet och kan alltså med stöd av bestämmelserna läggas ut på entreprenad.

Entreprenadavtal kan enligt paragrafen ingås med en ”enskild fysisk eller juridisk person”. Kretsen av tänkbara entreprenörer är således densamma som i 1 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. De bestämmelser som i dag möjliggör utbildning på entreprenad inom vuxenutbildningen, dvs. 11 kap. 6 §, 12 kap. 9 § och 13 kap. 9 § i 1985 års skollag, har en annan utformning. Genom den nu aktuella definitionen av entreprenadbegreppet markeras tydligare vilka som får fullgöra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet på entreprenad. Av bestämmelserna följer således att en kommun eller ett landsting inte får sluta entreprenadavtal med en annan kommun eller ett annat landsting eller ett statligt organ. Sådan samverkan regleras i stället i 8 §.

2 § Inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. får uppgifter överlämnas på entreprenad.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 5 § andra stycket, 2 b kap. 2 § tredje stycket, 11 kap. 6 § första stycket, 12 kap. 9 § första stycket och 13 kap. 9 § första stycket i 1985 års skollag. Någon ändring i sak är inte avsedd. Det finns inte heller i dag några begränsningar i fråga om möjligheten att överlämna uppgifter på entreprenad vad gäller förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare utom såvitt avser överlämnande av uppgifter som innebär myndighetsutövning.

3 § Inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen överlämnas på entreprenad.

Bestämmelsen innebär att uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen får överlämnas på entreprenad inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Uppgifter som kan tänkas komma att med stöd av denna bestämmelse överlämnas på entreprenad är exempelvis skolmåltider, skolskjuts och elevhälsa. En definition av begreppet undervisning finns i 1 kap. 3 §.

4 § Inom gymnasieskolan får uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil överlämnas på entreprenad.

Paragrafen motsvarar 1 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Nu omfattar den dock även enskild huvudman för gymnasieskola. Entreprenaden behöver inte avse ett helt ämne utan kan avse delar av ett ämne (jfr prop. 1992/93:230 s. 88).

5 § Om det finns särskilda skäl får regeringen efter ansökan av en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för gymnasieskola i andra fall än som anges i 2 och 4 §§ medge att kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen får sluta avtal med någon annan om att bedriva undervisning inom skolväsendet.

Paragrafen motsvarar delvis 2 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Bestämmelsen innebär att den möjlighet som regeringen har enligt den lagen att medge undantag från de aktuella reglerna bibehålls. Undantaget kan för vissa skolformer avse vilken undervisning som får läggas ut, men det kan också avse att annat subjekt än vad som anges i 1 § får anlitas som entreprenör, t.ex. en kommun. I fråga om undervisningen kan regeringen t.ex. medge att entreprenad får prövas även inom andra ämnen i gymnasieskolan än som anges i 4 §. I förarbetena till lagen om entreprenadförhållanden inom skolan nämns som exempel för gymnasieskolans del viss undervisning i ett ämne som har nära anknytning till ett yrkesämne. För grundskolans del kan det t.ex. vara fråga om modersmålsundervisning. Regeringen får i det enskilda fallet pröva de rättsliga förutsättningarna för och lämpligheten av entreprenad (se prop. 1992/93:230 s. 32 och 35).

6 § Om en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för gymnasieskola överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad, får kommunen, landstinget eller den enskilde huvudmannen överlämna endast den myndighetsutövning som hör till en lärares undervisningsuppgift.

Kommunen eller landstinget får när det gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna överlämna även den myndighetsutövning som hör till rektors uppgifter. Kommunen får också överlämna sådan myndighetsutövning när det gäller utbildning i svenska för invandrare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om begränsningar när det gäller överlämnande av rektorsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

Innehållet i paragrafen motsvarar delvis 3 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan samt 11 kap. 6 § andra stycket,

12 kap. 9 § andra stycket och 13 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag med de tillägg som föreslås i prop. 2009/10:68. För att överlämna myndighetsutövning till en enskild krävs lagstöd.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att ingen annan myndighetsutövning än den som hör till lärares undervisningsuppgifter får överlämnas vid entreprenad i gymnasieskolan. Den myndighetsutövning som kan komma att överlämnas är främst betygssättning. De lärare som är verksamma hos en entreprenör bör ha samma uppgifter som lärare anställda hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman för fristående gymnasieskola. Utfärdande av betygsdokument är däremot en uppgift för rektorn och stannar hos denne. En sådan uppgift kan normalt inte överlämnas till en entreprenör.

Andra stycket har sin motsvarighet i de ändringar i 11 kap. 6 § andra stycket, 12 kap. 9 § andra stycket och 13 kap. 9 § andra stycket i 1985 års skollag som föreslås i prop. 2009/10:68. Ändringarna innebär att förutom lärares uppgifter även rektors uppgifter som innefattar myndighetsutövning får överlämnas till en uppdragstagare när det gäller kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Bestämmelsen i *tredje stycket* har sin motsvarighet i de nya stycken som i prop. 2009/10:68 föreslås införas i 11 kap. 6 §, 12 kap. 9 § och 13 kap. 9 § i 1985 års skollag. Bestämmelsen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att begränsa kommunernas och landstingens möjligheter att vid utbildning på entreprenad överlämna sådan myndighetsutövning som hör till rektors uppgifter. Det kan t.ex. handla om att endast vissa utbildningsanordnare får komma i fråga för överlämnande av rektorsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader enligt 2, 4 eller 5 §.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader. Den motsvarar delvis 6 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan, 11 kap. 6 § första stycket andra meningen, 12 kap. 9 § första stycket andra meningen och 13 kap. 9 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag.

Samverkan

8 § En kommun får sluta avtal med en annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap.

En kommun får också sluta avtal med ett landsting om att detta ska utföra kommunens uppgifter inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 5 § andra stycket i 1985 års skollag. Någon ändring i sak är inte avsedd. För vuxenutbildningen finns i dag inte någon uttrycklig reglering kring samverkan.

Den överlåtelse av uppgifter som sker är inte att betrakta som entreprenad eftersom uppgifterna överlämnas till en annan kommun. Det kan särskilt framhållas att huvudmannskapet och ansvaret för verksamheten följer med vid överlåtelsen.

9 § En kommun får som huvudman överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 26–29 §§ till ett landsting, om kommunen och landstinget är överens om detta. På samma sätt får ett landsting överlåta ansvaret till en kommun.

Staten eller en enskild får som huvudman överlåta ansvaret för de medicinska insatser som anges i 2 kap. 26–29 §§ till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

Elevhälsans medicinska insatser har samma huvudman som utbildningen, dvs. en kommun, ett landsting, staten eller en enskild. Paragrafen möjliggör för huvudmannen att låta någon annan fullgöra dessa uppgifter. Den överlåtelse som sker är dock inte att betrakta som entreprenad eftersom överlåtelsen av uppgifterna sker till en kommun eller ett landsting.

Första stycket motsvarar i sak bestämmelserna avseende skolhälsovård i 1 kap. 5 § grundskoleförordningen (1994:1194), 1 kap. 14 § gymnasieförordningen (1992:394), 1 kap. 5 § särskoleförordningen (1995:206) och 1 kap. 12 § förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 1 kap. 12 § specialskoleförordningen (1995:401) och 1 kap. 6 § sameskolförordningen (1995:205). Dessutom ges en verksamhet med enskild huvudman möjlighet att överlåta ansvaret för de medicinska insatserna till en kommun eller ett landsting.

10 § Staten får som huvudman för sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 3 § sameskolförordningen (1995:205). Av 2 kap 4 § i den föreslagna skollagen framgår att staten är huvudman för förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Paragrafen möjliggör med andra ord att huvudmannen för sameskolan, efter avtal med en kommun, får fullgöra kommunens uppgifter inom angivet område.

11 § Regeringen får, utöver vad som följer av denna lag, meddela föreskrifter om möjlighet att låta enskilda och andra utomstående svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet.

När det gäller utbildning i form av ett individuellt program får regeringen meddela föreskrifter om att enskilda och andra utomstående får anordna mer av utbildningen än som följer av första stycket.

För medverkan av någon annan än en huvudman inom skolväsendet får regeringens föreskrifter enligt första och andra styckena avvika från bestämmelserna i 2 kap. 13–22, 32 och 36 §§.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 2 § i 1985 års skollag. Någon saklig förändring är inte avsedd.

Bestämmelser som i huvudsak motsvarar *första stycket* tillkom i samband med införande av skollagen (1985:1100). Då anfördes att det behövdes ett laga stöd där de utomstående medverkan i utbildningen kunde tänkas ske i sådana former att skolan i praktiken hade överlåtit åt en utomstående att svara för viss verksamhet i fall där det rörde sig om företeelser som inte särskilt reglerades i lagen (prop. 1985/86:10 s. 132 f.). En motsvarande föreskriftsrätt behövs i den nya skollagen.

När individuella programmet infördes i gymnasieskolan uppkom ett behov av föreskrifter som möjliggjorde att eleven fullgjorde större delar av utbildningen utanför skolväsendet än vad som framgick av det tidigare bemyndigandet (prop. 1990/91:85 s. 212). En i huvudsak liknande reglering har införts i *andra stycket*.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen får föreskriva att vissa bestämmelser om lärares behörighet etc. inte ska gälla i de fall medverkan sker med annan än en huvudman inom skolväsendet.

24 kap. Särskilda utbildningsformer

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå,
 - utbildning vid särskilda ungdomshem,
 - utbildning för intagna i kriminalvård,
 - utbildning motsvarande utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola,
 - utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution,
 - utbildning för elever som vårdas i hemmet,
 - annat sätt för att fullgöra skolplikten, och
 - bemyndigande som avser de utbildningsformer och den övriga verksamhet som regleras i kapitlet.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Internationella skolor

Grundskolenivå

2 § Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte sådana barn som avses i 7 kap. 5 och 6 §§.

Med internationell skola på grundskolenivå avses en skola med enskild huvudman som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Utbildningen ska förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ska ges i den omfattning som de elever som är bosatta i Sverige för kortare tid behöver.

Regeringen får besluta att en internationell skola på grundskolenivå får ta emot andra barn än sådana som avses i första stycket för att de ska fullgöra skolplikten vid skolan.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 9 kap. 5 § första stycket i 1985 års skollag med vissa redaktionella förändringar samt en anpassning till den rollfördelning som gäller inom den statliga skoladministrationen sedan Statens skolinspektion inrättats. Av stycket följer att den som endast under en kortare tid är i landet eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola med enskild huvudman får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte barn som hör till målgruppen för grundsärskolan eller specialskolan.

Begreppet ”för en kortare tid är bosatt i Sverige” i 1985 års skollag har ersatts av begreppet ”under en kortare tid har sitt hem i Sverige”. Någon saklig skillnad är inte avsedd utan ändringen är föranledd av att begreppet ”bosatt i landet” nu definieras i 29 kap. 2 §. Med elever som endast under en kortare tid har sitt hem i landet avses exempelvis barn till utländska forskare eller barn till andra anställda i internationella företag som vistas i Sverige under en begränsad tid. Det kan även röra sig om barn till beskickningsmedlemmar från andra länder inom EU och EES-området, vilka arbetar i Sverige.

Begreppet ”andra skäl” i 1985 års skollag har ersatts av begreppet ”andra särskilda skäl”. Med elever som har ”andra särskilda skäl” att få sin utbildning i en internationell skola avses exempelvis elever som visserligen stadigvarande är bosatta i Sverige men som kommer från familjer som planerar att inom en inte alltför avlägsen framtid lämna landet antingen för gott eller för åtskilliga år. Sådana elever kan vara barn till forskare, barn med svenska föräldrar som är anställda i olika internationella företag eller barn till svenska diplomater. Även familjeskäl kan utgöra sådana särskilda skäl som här avses. Det kan då röra sig om att en eller båda föräldrarna eller någon annan familjemedlem kommer från ett annat land och att eleven i sin hemmiljö regelbundet använder det språk som är undervisningsspråk i den internationella skolan. Det kan också vara fråga om elever som tidigare gått i skola utomlands och som vill fullfölja sin utbildning i Sverige.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar 9 kap. 5 § andra stycket i 1985 års skollag. Där anges vilka grundläggande krav som ställs för godkännande av en internationell skola på grundskolenivå.

Paragrafens *tredje stycke* motsvarar 9 kap. 5 § tredje stycket i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär att regeringen får medge att en internationell skola tar emot barn som varken för en kortare tid har sitt hem i landet eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola. Regeringen kan lämna såväl ett generellt medgivande som ett medgivande som är begränsat till ett visst antal eller en viss andel elever ur denna kategori. Regeringens medgivande ska alltså endast gälla sådana elever som inte redan med stöd av bestämmelserna i första stycket får tas emot i skolan. Förarbetena till den äldre bestämmelsen finns i prop. 1995/96:200, s. 60–61 och 71.

3 § En godkänd internationell skola på grundskolenivå ska av Statens skolinspektion förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i 4 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner, med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska skolväsendet,

3. elever som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

4. eleverna erbjuds sådan elevhälsa som avser medicinska insatser som ska erbjudas inom grundskolan,

5. elevavgiften är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

6. skolan är öppen för alla elever som avses i 4 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

7. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Skolinspektionen godkänner,

8. vårdnadshavare och elever ges tydlig information om den internationella skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands och om vad utbildning vid en internationell skola kan innebära vid fortsatt skolgång i det svenska skolväsendet, och

9. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på grundskolenivå.

Skolinspektionen ska i beslutet om rätt till bidrag ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige som omfattas av skolans bidragsrätt.

I paragrafen anges förutsättningarna för att en internationell skola på grundskolenivå ska förklaras berättigad till bidrag från kommunen. Bestämmelserna motsvarar 9 kap. 7 a § i 1985 års skollag. Förarbetena till de bestämmelserna finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 80 ff.

4 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 3 § från och med höstterminen det år eleven fyller 6 år om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven, och

2. eleven

a) för en kortare tid är bosatt i Sverige,

b) har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå, eller

c) har mottagits med stöd av regeringens beslut enligt 2 § tredje stycket.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra stycket, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på grundskolenivå.

Om inte kommunen och skolan har kommit överens om något annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

I paragrafen regleras hur bidraget från kommunen till en internationell skola på grundskolenivå ska bestämmas. Bestämmelserna motsvarar 9 kap. 7 b § i 1985 års skollag med den ändringen att begreppet ”särskilda

skäl i” i första stycket 2. b) har bytts ut mot ”andra särskilda skäl”. Förarbetena till bestämmelserna i 1985 års lag finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 80 ff.

Gymnasienivå

5 § Om en internationell skola erbjuder gymnasial utbildning som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i gymnasieskolan eller om skolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate (internationell skola på gymnasienivå), ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till sådant bidrag som avses i 6 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningen som helhet är likvärdig med utbildningen i gymnasieskolan,

3. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska skolväsendet,

4. utbildningen förmedlar kunskaper som underlättar fortsatta studier utomlands,

5. undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ges i den omfattning som behövs för de elever som under kortare tid är bosatta i Sverige,

6. elever som avses i 6 § första stycket som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

7. elever som avses i 6 § första stycket erbjuds sådan elevhälsa som avser medicinska insatser som ska erbjudas elever i gymnasieskolan,

8. elevavgiften för elever som avses i 6 § första stycket är skäligen med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

9. skolan är öppen för alla elever som avses i 6 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

10. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Skolinspektionen godkänner,

11. sådana elever som avses i 6 § första stycket och deras vårdnadshavare ges tydlig information om skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands samt om vad utbildning vid en internationell skola på gymnasienivå kan innebära vid fortsatt utbildning i Sverige, och

12. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på gymnasienivå.

Skolinspektionen ska, för annan utbildning än sådan som leder fram till International Baccalaureate, i beslutet om rätt till bidrag ange vilket nationellt program utbildningen ska jämföras med i bidragshänseende. I beslutet ska Skolinspektionen även ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige som omfattas av skolans bidragsrätt.

I paragrafen anges de krav som ska vara uppfyllda för att en internationell skola på gymnasienivå ska vara berättigad till bidrag. Bestämmelserna motsvarar 9 kap. 8 d § i 1985 års skollag. Förarbetena till den bestämmelsen finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16.

6 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 5 § om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven,

2. eleven antingen för en kortare tid är bosatt i Sverige eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på gymnasienivå, och

3. hemkommunen var skyldig att erbjuda eleven gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Bidraget enligt första stycket ska uppgå till det belopp som hemkommunen och den internationella skolan kommer överens om. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilket belopp som elevernas hemkommuner ska betala enligt första stycket om dessa och huvudmannen för den internationella skolan inte kommer överens om beloppet.

För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska kommunen, utöver vad som följer av andra stycket, lämna ett extra bidrag. Bidraget ska motsvara huvudmannens kostnader för det extra stödet under förutsättning att motsvarande kostnader skulle ha uppkommit om eleven gått i en av kommunen erbjuden gymnasieutbildning. Kommunen behöver dock inte lämna extra bidrag, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra och tredje styckena, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på gymnasienivå.

Om inte kommunen och huvudmannen har kommit överens om något annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

I paragrafen regleras hur bidraget från kommunen till en internationell skola på gymnasienivå ska bestämmas. Den motsvarar 9 kap. 8 e § i 1985 års skollag med den ändringen att begreppet ”andra skäl” i första stycket 2 p. har ersatts med ”andra särskilda skäl”. Motsvarande ändring föreslås beträffande internationella skolor på grundskolenivå, jfr. kommentaren till 2 §. Förarbetena till bestämmelserna i 1985 års skollag finns i prop. 2006/07:1, utgiftsområde 16 s. 80 ff.

Insyn

7 § Den kommun där den internationella skolan är belägen har rätt till insyn i skolans verksamhet.

I paragrafen regleras kommunens rätt till insyn. Den motsvaras i 1985 års skollag av 9 kap. 11 § andra stycket första meningen och 13 § andra stycket första meningen.

Utbildning vid särskilda ungdomshem

Utbildning för skolpliktiga

8 § Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) ska skolpliktiga barn, som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet.

Utbildningen ska anordnas genom försorg av huvudmannen för hemmet. Den ska med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan eller i förekommande fall grundsärskolan eller specialskolan.

I paragrafen regleras utbildningen för skolpliktiga barn som vistas i sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem). Bestämmelserna motsvarar med redaktionella ändringar bestämmelsen i 10 kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag. Här har dock förtydligats att utbildningen i förekommande fall ska motsvara utbildningen i grundsärskolan eller specialskolan.

Utbildning för icke skolpliktiga

9 § Den som inte längre är skolpliktig och vistas i ett hem som avses i 8 § första stycket och som inte lämpligen kan fullgöra skolgång på annat sätt ska genom huvudmannens försorg ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

I paragrafen regleras utbildningen för icke skolpliktiga som vistas vid sådana särskilda ungdomshem som avses i 9 §. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak bestämmelserna i 10 kap. 2 § andra stycket i 1985 års skollag samt 4 § förordningen (1983:289) om undervisning av barn och ungdomar som vistas vid särskilda ungdomshem. Här har dock den koppling till ett behov hos eleven som finns i 1985 års lag samt i förordningen tagits bort. Det har även förtydligats att utbildningen i förekommande fall ska motsvara den som erbjuds i gymnasiesärskolan. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 28.3.

Utbildning för intagna i kriminalvård

10 § För intagna i kriminalvårdsanstalt anordnas utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Paragrafen har inte någon motsvarighet i 1985 års skollag.

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt är enligt bestämmelserna i 20 kap. 21 och 29 §§ samt 21 kap. 11 och 16 §§ inte behörig att delta i en kommuns kommunala vuxenutbildning eller särskilda utbildning för vuxna. Kriminalvården kan dock vara huvudman för utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. Detta finns i dag reglerat i förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt.

Bestämmelsen innebär inte någon begränsning i fråga om en intagens rätt till reguljär utbildning i gymnasieskolan eller utbildning i svenska för invandrare i de fall han eller hon är behörig till sådan utbildning.

Av 26 § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som anordnas för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Utbildning i svenska för invandrare i folkhögskola

11 § Den som enligt 22 kap. 13 § har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare har rätt att i stället delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare, om

1. folkhögskolan enligt sådana föreskrifter som har meddelats med stöd av 29 kap. 22 § har getts rätt att sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg, och

2. folkhögskolan har förklarat sig ha för avsikt att ta emot den sökande till sin utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare.

Paragrafen har sin motsvarighet i den nya 13 kap. 6 a § i 1985 års skollag som föreslås i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68). Paragrafen innebär att en rätt att delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare införs.

12 § Vad som sägs i 22 kap. 2–10, 13, 14, 16 och 17 §§ om utbildning i svenska för invandrare gäller också en folkhögskolas motsvarande utbildning som en person är behörig att delta i enligt 14 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att även andra bestämmelser i lagen ska gälla för sådan utbildning.

Paragrafen motsvaras av den nya 13 kap. 6 b § i 1985 års skollag som föreslås i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68). Av paragrafen framgår att flertalet av de allmänna bestämmelserna i kapitlet om utbildning i svenska för invandrare också gäller en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare som en person är behörig att delta i enligt 14 §.

13 § Den som vill delta i en folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare enligt bestämmelserna i detta kapitel ska anmäla detta till sin hemkommun.

En motsvarighet till paragrafen finns i den nya 13 kap. 6 c § i 1985 års skollag som föreslås i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68).

14 § Kommunen ska i samband med ett beslut om mottagande enligt 22 kap. 15 § förklara eleven behörig att delta i utbildning i folkhögskola som motsvarar utbildning i svenska för invandrare, om

1. de villkor som anges i 11 § är uppfyllda, och
2. anmälan har lämnats enligt 13 §.

Paragrafen har sin motsvarighet i en ny bestämmelse som i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68) föreslås införas i 13 kap. 12 § i 1985 års skollag. Om kommunen vid sin prövning av frågan om mottagande enligt 22 kap. 15 § finner att villkoren i 22 kap. 13 § är uppfyllda och att eleven därför ska tas emot till kommunens utbildning i svenska för invandrare ska kommunen under vissa förutsättningar även förklara eleven behörig att delta i en

folkhögskolas utbildning som motsvarar utbildning i svenska för invandrare.

15 § Huvudmannen för en folkhögskola som till sin utbildning i svenska för invandrare har antagit en elev som har förklarats behörig att delta i utbildningen enligt 14 §, har rätt till ersättning för kostnaden för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Ersättningen ska bestämmas med hänsyn till folkhögskolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen utbildning i svenska för invandrare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättnings storlek och omfattning i tid.

Paragrafen har sin motsvarighet i den nya 13 kap. 14 § i 1985 års skollag som föreslås i propositionen *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola* (prop. 2009/10:68) och reglerar en folkhögskolas rätt till ersättning från elevens hemkommun om folkhögskolan till sin utbildning i svenska för invandrare har antagit en elev som av kommunen har förklarats behörig att delta i utbildningen enligt 14 §.

Utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution

Utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass och fritidshem

16 § Om ett barn vårdas på sjukhus eller någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 2 a kap. 4 § och 2 b kap 4 § i 1985 års skollag och behandlas i avsnitt 28.6.

Särskild undervisning

17 § För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

Paragrafen motsvarar bestämmelser som i dag finns i 10 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag, 5 kap. 7 § i 1994 års grundskoleförordning, 5 kap. 5 § i 1995 års särskoleförordning, 8 kap. 2 och 3 §§ i 1992 års gymnasieförordning samt 8 kap. 2 och 3 §§ i 1994 års förordning om gymnasiesärskolan, såvitt gäller elever som vårdas på sjukhus eller motsvarande institution. Paragrafen reglerar för vilka elever särskild undervisning ska anordnas samt var denna undervisning kan äga rum.

18 § Särskild undervisning enligt 17 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Paragrafen motsvarar bestämmelser i 5 kap. 8 § grundskoleförordningen, 5 kap. 6 § sarskoleförordningen, 6 kap. 6 § specialskoleförordningen, och 3 kap. 13 § sameskolförordningen. Någon motsvarighet finns inte i dag beträffande utbildning på gymnasienivå.

Särskild undervisning får endast på denna grund nekas en elev om dennes medicinska tillstånd är sådant att detta är uppenbart olämpligt.

Huvudman

19 § Särskild undervisning enligt 17 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska gälla i stället för första stycket i de fall där institutionen är belägen i två eller flera kommuner.

I paragrafen regleras vem som ska vara huvudman för sådan särskild undervisning som avses i 17 §. Jämfört med 10 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag har ansvaret för att anordna särskild undervisning på sjukhus eller motsvarande institution flyttats från skolhuvudmannen till kommunen där sjukhuset eller motsvarande är beläget.

Bemyndigandet i *andra stycket* är nytt och har tillkommit för att möjliggöra en lösning i de fall där institutionen är belägen i fler än en kommun.

Utbildning för elever som vårdas i hemmet

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

20 § För sådana elever som avses i 17 § men som inte vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

I paragrafen regleras särskild undervisning för elever som inte anordnas på sjukhus eller någon annan liknande institution. Bestämmelsen motsvarar delvis vad som anges i 10 kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag. Till skillnad mot i den lagen har bestämmelserna om särskild undervisning på sjukhus eller liknande institution respektive särskild undervisning i elevens hem eller på annan lämplig plats delats upp i två paragrafer. Orsaken till denna uppdelning är att ansvaret för undervisningen fördelas på olika huvudmän beroende på var den särskilda undervisningen kommer till stånd.

21 § Särskild undervisning enligt 20 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervisning i hemmet får endast ske om eleven eller elevens vårdnadshavare samtycker.

Paragrafens första mening motsvarar vad som enligt 18 § ska gälla för särskild undervisning vid sjukhus eller motsvarande institution. Paragrafens andra mening motsvaras av 5 kap. 9 grundskoleförordningen

och 5 kap. 7 § särskoleförordningen med det tillägget att det är eleven själv som ska samtycka om denne är myndig.

Huvudman

22 § Särskild undervisning enligt 20 § anordnas av den som är huvudman för den utbildning som eleven annars deltar i.

Paragrafen motsvarar delvis bestämmelser i 10 kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag.

Annat sätt att fullgöra skolplikten

Förutsättningar för medgivande

23 § Ett skolpliktigt barn får medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Medgivande ska lämnas om

1. verksamheten framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt föreskrifter i denna lag,
2. behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses, och
3. det finns synnerliga skäl.

Paragrafen motsvarar delvis 10 kap. 4 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1985/86:10 s. 50 f. samt s. 125 f.).

Förutsättningarna för ett medgivande har av redaktionella skäl delats upp i punkter. Den tredje punkten är ny och innebär en skärpning av bestämmelsen. För att ett medgivande ska kunna ges måste synnerliga skäl föreligga. Synnerliga skäl kan t.ex. vara att eleven nyss flyttat till Sverige från något av våra grannländer men går kvar i det gamla landets skola under återstoden av terminen. Även situationer då eleven under längre tid är borta från skolan på grund av resor eller filminspelning kan tänkas utgöra synnerliga skäl för att under en tid få medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt. Införandet av kriteriet synnerliga skäl innebär att bestämmelsen ska tillämpas med stor restriktivitet. Elever som till följd av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i skolarbetet har rätt till särskild undervisning under de förutsättningar som anges i 17–22 §§.

24 § Medgivande enligt 23 § får lämnas för upp till ett år i sänder. Under dess giltighetstid ska det prövas hur verksamheten utfaller. Medgivandet ska återkallas, om det kan antas att förutsättningarna enligt 23 § inte längre finns.

Ett beslut om återkallelse av ett medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Paragrafen motsvarar i princip 10 kap. 4 § andra stycket i 1985 års skollag.

25 § Frågor enligt 23 och 24 §§ prövas av barnets hemkommun eller, om barnet har en sådan funktionsnedsättning som enligt 7 kap. 6 § kan vara grund för att fullgöra skolplikten i specialskolan, av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Paragrafen motsvarar i princip 10 kap. 5 § i 1985 års skollag. Av bestämmelsen följer att i de flesta fall hemkommunen ska pröva frågan om medgivande och återkallande av medgivande enligt första och andra styckena. I vissa fall ska dock Specialpedagogiska skolmyndigheten göra motsvarande prövning.

Av 28 kap. framgår att hemkommunens respektive Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Bemyndiganden

26 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får, beträffande utbildning och annan verksamhet som omfattas av detta kapitel, meddela föreskrifter om

1. en enskilds ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag,
2. antagningen till, organisationen av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, och
3. betygssättning.

Regeringen meddelar föreskrifter om ansökningstid och vid vilken tidpunkt ett beslut om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

I paragrafens *första stycke* har samlats bemyndiganden som avser utbildningar och andra verksamheter som regleras i detta kapitel.

I *andra stycket* erinras om regeringens möjlighet att meddela föreskrifter om tidpunkt när ett beslut om godkännande respektive förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

25 kap. Annan pedagogisk verksamhet

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem,
 - öppen förskola,
 - öppen fritidsverksamhet,
 - omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds,
 - övergripande mål för och kvalitetskrav på dessa verksamheter, och
 - avgifter och bidrag.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Sådan omsorg som avses i första stycket ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande.

Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap och förbereder barnen för fortsatt lärande.

Enligt *första stycket* är en kommun skyldig att sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda barn, vars vårdnadshavare önskar det, pedagogisk omsorg. Vid erbjudande om omsorgsform ska kommunen ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarens önskemål. Bestämmelsen omfattar endast barn som kommunen är skyldig att erbjuda förskola eller fritidshem. Enligt 2 a kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag ska skäligen hänsyn tas till vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform när kommunen erbjuder plats inom förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen. Av förarbetena till den bestämmelsen framgår att därmed avses bl.a. önskemål om familjedaghem (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 47). Formerna för sådan pedagogisk omsorg som kommunen enligt denna paragraf ska sträva efter att erbjuda som alternativ till förskola eller fritidshem är däremot inte begränsade till familjedaghem i traditionell mening. Även flerfamiljslösningar och andra verksamheter där det bedrivs pedagogisk verksamhet i annan form än förskola eller fritidshem omfattas av bestämmelsen. Innebörden av begreppen förskola och fritidshem samt öppen förskola och öppen fritidsverksamhet förändras inte (se prop. 2008/09:115 s. 22).

I *andra stycket* anges den aktuella verksamhetens uppdrag. Bestämmelsen motsvarar i sak 2 a kap. 3 § första stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44).

Tredje stycket motsvarar delvis 2 a kap. 3 § tredje stycket i 1985 års skollag. I sista meningen har tillkommit vissa krav på verksamhetens utformning.

Förslaget behandlas i avsnitt 29.2.

Öppen förskola

3 § En kommun får anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Paragrafens *första stycke* motsvaras i sak delvis av 2 a kap. 2 § första stycket i 1985 års skollag.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Här beskrivs den öppna förskolans uppdrag.

Förslaget behandlas i avsnitt 29.3.

Öppen fritidsverksamhet

4 § Enligt 14 kap. 6 § får en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

Paragrafen reglerar den öppna fritidsverksamheten.

Hänvisningen i *första stycket* motsvarar till viss del 2 a kap. 2 § andra stycket andra meningen i 1985 års skollag (prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44). Enligt 14 kap. 6 § i denna lag får en elev från och med höstterminen det år då eleven fyller tio år erbjudas öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem, om inte hon eller han på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver sådant stöd i sin utveckling som endast kan ges i fritidshem.

Bestämmelserna i *andra stycket*, som anger den öppna fritidsverksamhetens uppdrag, motsvarar i huvudsak 2 a kap. 3 § första stycket andra meningen i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44).

Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärsarbete och familjens situation i övrigt.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Bestämmelsen innebär att en kommun är skyldig att sträva efter att erbjuda omsorg under tid då förskola och fritidshem inte erbjuds. Sådan omsorg bör erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärsarbete eller familjens situation i övrigt. Som exempel på omständigheter som är hänförliga till familjens situation i övrigt kan nämnas att en förälder fullgör värnplikt eller är intagen på behandlingshem eller i kriminalvårdsanstalt.

Det står alltid kommunen fritt att erbjuda förskola och fritidshem även under tid då den inte är skyldig att göra det. Skyldigheten enligt förevarande paragraf gäller inte om kommunen ändå erbjuder förskola eller fritidshem under sådan tid.

Det åligger i första hand ett barns vårdnadshavare att på egen hand ordna omsorgen under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Det kan exempelvis röra sig om att få sina arbetstider förlagda till vardagar eller dagtid i stället för veckoslut eller kvälls- eller nattetid.

Förslaget behandlas i avsnitt 29.5.

Gemensamma bestämmelser

Övergripande utgångspunkter

6 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom sådan verksamhet ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Grundläggande bestämmelser om de aktuella verksamheternas övergripande mål och värdegrund bör emellertid finnas i lag.

I *första stycket* framhålls särskilt att verksamheten ska utformas med respekt för barnets rättigheter som har sin grund i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och som reglerar barnets egna mänskliga rättigheter. Av betydelse är särskilt bestämmelserna om särskild hänsyn till barnets bästa, 1 kap. 10 §. I första stycket anges att verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna. Verksamheten ska främja och förankra dessa värderingar och rättigheter vilket kräver ett medvetet och aktivt arbete. Dessa värden är centrala moment i barnens lärande och utveckling. En motsvarande bestämmelse för skolväsendet finns i 1 kap. 4 §.

Andra stycket första meningen motsvarar för de aktuella verksamheterna vad som gäller för den som verkar inom skolväsendet enligt 1 kap. 5 §. Bestämmelsen riktar sig till både anställda och uppdragstagare som arbetar i verksamheten. Bestämmelser om huvudmannens skyldigheter att förebygga kränkande behandling finns i 6 kap. Bestämmelsen i *andra meningen* är ny och uppställer vissa krav på verksamheternas utformning som motsvarar vad som föreskrivs för förskolan (se 8 kap. 2 §).

Förslaget behandlas i avsnitt 29.6.1.

Kvalitetskrav

7 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

För de verksamheter som avses i 2–5 §§ motsvarar paragrafen i huvudsak 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag (se prop. 1997/98:6 s. 83 och prop. 1993/94:11 s. 44 f.).

Uppföljning och utvärdering

8 § En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten ska kommunen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Enligt *första stycket* är varje kommun skyldig att på huvudmannanivå systematiskt planera, följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ för vilken kommunen är huvudman. Den motsvarar vad som gäller för huvudmän inom skolväsendet (se kommentaren till 4 kap. 3 §).

Bestämmelsen i *andra stycket* förtydligar kommunens skyldighet att vidta åtgärder om det kommer fram att det finns brister i de aktuella verksamheterna. För skolväsendet finns motsvarande reglering i 4 kap. 7 §.

I *tredje stycket* regleras kommunens skyldighet att ha rutiner för klagomålshantering och att informera om dem. Även denna bestämmelse motsvarar vad som gäller för huvudmän inom skolväsendet i dessa avseenden (se kommentaren till 4 kap. 8 §).

Avgifter

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får avgifter tas ut på det sätt som anges i 8 kap. 16 § första stycket respektive 14 kap. 12 §.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 10 § i 1985 års skollag. Dessutom framgår att kommunen även för sådan omsorgsverksamhet som avses i 5 § får ta ut avgifter på samma sätt som för plats i förskola och fritidshem.

Bidrag

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

10 § Den kommun där en enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,

2. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet,

3. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 11 § andra stycket, och

4. avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 3 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Paragrafen reglerar kommunens skyldighet att lämna bidrag till enskilda som bedriver sådan pedagogisk omsorg som kommunen enligt 2 § ska sträva efter att erbjuda som alternativ till förskola eller fritidshem. Enligt 2 a kap. 17 § fjärde stycket i 1985 års skollag har kommunen möjlighet, men inte skyldighet, att lämna bidrag till annan enskild förskoleverksamhet än förskola, om verksamheten uppfyller samma kvalitetskrav som ställs på motsvarande offentlig verksamhet och avgifterna inte är oskäligt höga.

Första stycket innebär att kommunen är skyldig att besluta att en enskild huvudman som erbjuder sådan omsorg har rätt till bidrag om där angivna villkor är uppfyllda. Det är den kommun där den enskilda verksamheten är belägen som prövar om villkoren enligt första stycket för rätt till bidrag är uppfyllda. Av *första punkten* framgår att den

enskilde som bedriver verksamheten ska ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande verksamhet som anordnas av det allmänna. Med föreskrifter avses samtliga gällande regler i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella typen av verksamhet. Verksamheten ska framför allt uppfylla de krav på kvalitet och innehåll som enligt 6 och 7 §§ ställs på motsvarande offentlig verksamhet. Enligt *andra punkten* krävs att etablerandet av den enskilda verksamheten inte får några påtagliga negativa följder för motsvarande verksamhet i kommunen. Öppenhetskravet i *tredje punkten* innebär att verksamheten i mån av plats ska ta emot alla barn som kommunen är skyldig att erbjuda förskola eller fritidshem, men som i stället kan erbjudas sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 §. Kravet på öppenhet gäller dock inte barn med ett så omfattande stödbehov att kommunen har beslutat inte lämna bidrag för stödet med hänsyn till de ekonomiska eller organisatoriska svårigheter som uppstår. Därutöver får enligt *fjärde punkten* avgifterna inte vara oskäligt höga.

Av *andra stycket* framgår att kommunen får medge undantag från öppenhetskravet i första stycket 3 med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär. Det kan t.ex. vara rimligt att en flerfamiljslösning får begränsa sig till att ta emot barn från de ingående familjerna.

Av 28 kap. 4 § framgår att kommunens beslut i fråga om rätt till bidrag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förslaget behandlas i avsnitt 29.6.3.

11 § Hemkommunen ska lämna bidrag till en huvudman som har rätt till bidrag enligt 10 § för varje barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Hemkommunen är inte skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn eller till mer än en huvudman för pedagogisk omsorg för ett barn som också går i förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver bidrag inte lämnas för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

När barn tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar får kommunen inte lämna bidrag för fler barn till vårdnadshavaren än det antal barn till andra som har tagits emot.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den reglerar skyldigheten för ett barns hemkommun att lämna bidrag till en enskild huvudman för pedagogisk omsorg, som har rätt till bidrag med stöd av ett beslut som lägeskommunen har fattat enligt 10 §.

Av *första stycket* framgår att hemkommunen ska lämna bidrag om den kommun där verksamheten är belägen har förklarat huvudmannen berättigad till bidrag enligt 10 §.

Bestämmelserna i *andra stycket* reglerar hur storleken på bidraget ska bestämmas. Av dessa framgår att hemkommunen inte är skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn samt vad gäller barn som också går i förskola, till mer än en huvudman. Vidare framgår att kommunens bidragsskyldighet inte gäller kostnader för särskilt stöd till barn som har ett så omfattande stödbehov att det skulle medföra

betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen att lämna bidrag för det särskilda stödet.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär en begränsning av kommunens bidragsskyldighet för barn som tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar. Huvudmannen för sådan pedagogisk omsorg har bara rätt till bidrag för så många av sina egna barn som det antal barn med annan vårdnadshavare som har tagits emot. För motiven till denna bestämmelse se 2008/09: UbU11, s. 16.

Öppen fritidsverksamhet

12 § Om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev, ska bidrag lämnas av hemkommunen, om den kommun där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Av paragrafens *första stycke* framgår att hemkommunen ska lämna bidrag för varje elev i sådan öppen fritidsverksamhet som erbjuds i stället för fritidshem under förutsättning att den öppna fritidsverksamheten bedrivs av enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem. Som ytterligare förutsättningar för hemkommunens skyldighet att lämna bidrag gäller att kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten samt att verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Genom att det anges att det ska vara fråga om elever som erbjuds öppen fritidsverksamhet *i stället för* fritidshem begränsas bidragsskyldigheten till elever som annars skulle ha erbjudits plats i fritidshem.

I *andra stycket* regleras hur storleken på bidraget bestäms.

Övriga verksamheter

13 § En kommun får även lämna bidrag till verksamhet som avses i 3–5 §§ och som bedrivs av enskild huvudman om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 a kap. 17 § fjärde stycket i 1985 års skollag såvitt gäller den öppna förskolan och den öppna fritidsverksamheten.

26 kap. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- tillsyn,
 - ingripanden vid tillsyn,
 - särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild,
 - särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting,
 - särskilt ingripande vid tillsyn över kommun som tillsynsmyndighet,
 - statlig kvalitetsgranskning, och
 - nationell uppföljning och utvärdering.

Paragrafen beskriver innehållet i kapitlet.

Tillsyn

Definition av tillsyn

2 § Med tillsyn avses i denna lag en självständig granskning som syftar till att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter och beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

I paragrafen definieras tillsynsbegreppet i den föreslagna skollagen. Som framgår definieras tillsyn som en självständig granskning som syftar till att den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar eller andra föreskrifter. Tillsynen innefattar beslut om åtgärder som ska leda till rättelse om kraven inte har blivit uppfyllda.

Tillsynens omfattning

- 3 § Statens skolinspektion har tillsyn över
1. skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag,
 2. utbildning som avses i 29 kap. 16 §,
 3. hur en kommun uppfyller sina skyldigheter enligt 7 kap. 21 och 22 §§, 24 kap. 23 och 24 §§ samt 29 kap. 8 §, och
 4. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §.
- Första stycket gäller inte i den mån tillsynen är en särskild uppgift för en annan tillsynsmyndighet.

Paragrafen anger det område över vilket Statens skolinspektion ska utöva tillsyn enligt skollagen.

Av *första punkten* framgår att Skolinspektionen ska utöva tillsyn över utbildning och annan pedagogisk verksamhet som regleras i denna lag. I den mån någon annan myndighet har ett tillsynsansvar som omfattar utbildning och annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen så ska tillsynen enligt förevarande paragraf inte inkräkta på den andra myndighetens tillsynsområde. Tillsynen omfattar även utbildning och annan pedagogisk verksamhet som är utlagd på entreprenad i enlighet med bestämmelserna i 23 kap. Tillsynsansvaret avser också utbildning

som avses i 24 kap. 2–27 §§, dvs. utbildning vid internationella skolor, särskilda ungdomshem, sjukhus och liknande institutioner m.m. Ingen ändring är avsedd beträffande fördelningen av tillsynsansvaret mellan Skolinspektionen och Statens institutionsstyrelse när det gäller utbildning i särskilda ungdomshem. Skolinspektionens tillsynsansvar omfattar vidare sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap., dvs. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, om verksamheten anordnas av offentlig huvudman. Riksinternatskolorna utgör i denna lag utbildning inom skolväsendet. De behöver därför inte anges särskilt här. Om en riksinternatskola bedriver utbildning som leder fram till International Baccalaureate framgår av hänvisningen till 29 kap. 16 § i punkten 2 att även den delen av riksinternatskolans utbildning omfattas av tillsynen.

Genom hänvisningen i *andra punkten* till 29 kap. 16 § omfattas även utbildning som leder fram till International Baccalaureate av det statliga tillsynsansvaret. En motsvarande bestämmelse om tillsyn finns i 4 § förordningen (1993:795) om statsbidrag till avgifter till International Baccalaureate Office, såvitt gäller utbildning för vilken utgår statsbidrag.

Enligt *tredje punkten* har Skolinspektionen även tillsyn över att kommunerna ser till att elever i kommunens grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång samt att skolpliktiga barn som inte går i kommunens grundskola eller grundsärskola på annat sätt får föreskriven utbildning. Kommunens ansvar i detta avseende regleras i 7 kap. 21 och 22 §§. Skolinspektionen har också tillsyn över en kommuns handläggning av frågor om skolpliktiga barns rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt och när sådant medgivande kan återkallas, se 22 kap. 23 och 24 §§.

Av *fjärde punkten* framgår att Skolinspektionen utövar tillsyn över hur kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §. Bestämmelsen motsvarar 2 § 3 förordningen (2008:613) med instruktion för Statens skolinspektion.

Tillsynsområdet avser verksamheten och är inte begränsat till enbart efterlevnaden av skolförfattningarna. Detta innebär att tillsynsmyndigheten även kan utöva tillsyn från ett mer allmänt förvaltningsrättsligt perspektiv. I ett ärende som rör en skolfråga kan även finnas inslag som t.ex. rör skyldigheten att besvara frågor enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223), eller tillhandahållande av en allmän handling enligt 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen. Enligt *andra stycket* begränsas dock Skolinspektionens tillsyn då den faller inom någon annan myndighets särskilda tillsynsområde. Ett exempel på en sådan myndighet är Datainspektionen som är tillsynsmyndighet enligt personuppgiftslagen (1998:204) (se 2 § personuppgiftsförordningen [1998:1191]). Ett annat exempel är Socialstyrelsens tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalens yrkesutövning inom elevhälsan. Såväl Justitiekanslern (JK) som Riksdagens ombudsmän (JO) har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden med de begränsningar som anges i respektive lag, se 1 § lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn samt 1 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän. JK och JO har emellertid inte något sådant särskilt tillsynsområde som medför att

Skolinspektionens tillsynsansvar begränsas på grund av bestämmelserna i denna paragraf.

Vidare undantas från Skolinspektionens tillsynsområde dels sådan utbildning vars huvudman en kommun har godkänt enligt bestämmelserna i 2 kap. 5 § andra stycket, dels sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. i de fall hemkommunen har förklarat den enskilde huvudmannen berättigad till bidrag. Av 4 § framgår att sådan verksamhet står under tillsyn av den kommun som har godkänt den enskilde som huvudman eller förklarat den enskilde berättigad till bidrag.

4 § En kommun har tillsyn över

1. fristående förskola eller fristående fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 5 § andra stycket, och

2. pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 §.

Kommunens tillsyn enligt första stycket omfattar inte tillsyn över att bestämmelserna i 6 kap. följs.

Av *första stycket* framgår att kommunen har tillsyn över fristående förskola och över fritidshem med enskild huvudman som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Därutöver har kommunen tillsyn över sådan pedagogisk omsorg som avses i 25 kap. i de fall kommunen har förklarat huvudmannen berättigad till bidrag till verksamheten.

Enligt *andra stycket* omfattar kommunens tillsyn över de i första stycket angivna verksamheterna inte tillsynen över att bestämmelserna om åtgärder mot kränkande behandling i 6 kap. följs i dessa verksamheter. Därmed följer av 3 § att tillsynen i detta avseende är en uppgift för Statens skolinspektion. Detta motsvarar vad som i dag framgår av 14 a kap. 13 § i 1985 års skollag.

5 § Länsstyrelserna har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid Rhanpassad utbildning, specialskolan och viss utbildning för elever med utvecklingsstörning som bedrivs enligt avtal med staten. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Av paragrafen framgår att länsstyrelserna har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende för vissa elever med funktionsnedsättning som under skolgången bor i elevhem och att Socialstyrelsen har den centrala tillsynen. Bestämmelsen motsvarar 15 kap. 7 § i 1985 års skollag.

Tillträde till lokaler och andra utrymmen

6 § En tillsynsmyndighet har för sin tillsyn rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn. Tillsynsmyndigheten har i den omfattning det är nödvändigt för tillsynen rätt att få tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Första stycket ger tillsynsmyndigheten en generell rätt att på plats granska den verksamhet som är föremål för tillsyn. I rätten att ”på plats granska” verksamheten ligger att tillsynsmyndighetens företrädare har rätt att närvara vid de olika utbildningsmoment och den verksamhet som

omfattas av tillsynsansvaret. För att tillsynen ska bli effektiv ger bestämmelsen tillsynsmyndigheten rätt till tillträde till skolbyggnader, undervisningslokaler etc. som används i den verksamhet som granskas. En förutsättning för tillsynsmyndighetens tillträdesrätt är att det behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten har inte rätt att bryta sig in i låsta utrymmen. Regleringen förutsätter att den verksamhetsansvarige inte motsätter sig ett tillträde. Om tillsynsmyndigheten inte får den hjälp den behöver när det gäller tillträde till lokaler eller andra utrymmen av betydelse för tillsynsarbetet, kan konsekvensen bli att det inte går att utreda om huvudmannen följt gällande regler, vilket i sin tur kan få betydelse för tillsynsmyndighetens ställningstagande till om ett godkännande eller rätten till bidrag ska återkallas eller inte beträffande verksamheter som bedrivs av en enskild huvudman. För kommunala verksamheter är det inte aktuellt med återkallelse av godkännande osv. men en vägran att bereda den statliga tillsynsmyndigheten tillträde kan få betydelse vid handläggningen av ärenden om att vidta statliga åtgärder för rättelse, se 17 §.

Uppgiftsskyldighet

7 § Den vars verksamhet står under tillsyn enligt denna lag är skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser den granskade verksamheten och är av betydelse för tillsynen ska vara skyldig att på tillsynsmyndighetens begäran lämna upplysningar, handlingar och annat material.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och annat material som ska lämnas.

I *första stycket* föreskrivs en skyldighet att lämna upplysningar och tillhandahålla handlingar och annat material som tillsynsmyndigheten behöver för att kunna fullgöra sin tillsynsuppgift. Uppgiftsskyldigheten omfattar huvudmannen samt personer som är anställda hos denne. Vilka uppgifter och handlingar som ska lämnas ut eller tillhandahållas kan givetvis variera beroende på vilket fokus tillsynen har i det enskilda fallet. Det kan röra sig om läromedel, uppgifter om skolans ekonomi, elevers resultat m.m.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen att i förordning föreskriva att även andra personer än huvudmannen ska vara skyldiga att lämna upplysningar eller tillhandahålla handlingar eller annat material. Det kan röra sig om utomstående personer som till följd av entreprenadavtal, uppdragsavtal eller på något annat sätt har särskild kännedom om huvudmannens verksamhet eller innehar handlingar och annat material som rör verksamheten och därför kan lämna upplysningar och handlingar som har betydelse för tillsynen.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som preciserar vilka upplysningar, handlingar m.m. som ska lämnas om det behövs för tillsynen.

8 § Tillsynsmyndigheten får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 7 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 7 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Enligt paragrafen får tillsynsmyndigheten förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 7 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 7 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande får förenas med vite enligt 29 §.

Förebyggande åtgärder

9 § Tillsynsmyndigheten ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och ge vägledning.

Av paragrafen framgår att det i tillsynsmyndighetens tillsynsroll även ingår att ge råd och stöd till de huvudmän som står under dess tillsyn. Bestämmelsen poängterar tillsynens förebyggande sida.

Ingripanden vid tillsyn

Anmärkning

10 § En tillsynsmyndighet får tilldela en huvudman som enligt denna lag står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten.

I paragrafen anges när tillsynsmyndigheten kan göra ett ingripande i form av en anmärkning. Bestämmelsen gäller vid tillsyn över både offentliga och enskilda huvudmän. Med överträdelse avses varje avvikelse från de krav på verksamheten som följer av lagar och andra föreskrifter. Även underlåtenhet från huvudmannens sida är således en överträdelse i paragrafens mening. Anmärkning ska användas vid mindre allvarliga överträdelser av regelverket. I vilka situationer som det kan bli aktuellt med en anmärkning får utvecklas i praxis. Huvudmannen är naturligtvis skyldig att utan dröjsmål åtgärda de förhållanden som föranlett anmärkningen. Om så inte sker kan tillsynsmyndigheten utfärda ett föreläggande enligt 12 §. Avsikten är att tillsynsmyndigheten vid mindre allvarliga överträdelser i första hand ska använda sig av möjligheten att tilldela huvudmannen en anmärkning.

Föreläggande

11 § Tillsynsmyndigheten får förelägga en huvudman som enligt denna lag står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Bestämmelserna om föreläggande omfattar både offentliga och enskilda huvudmän.

I paragrafens *första stycke* ges tillsynsmyndigheten befogenhet att förelägga en huvudman som står under myndighetens tillsyn att fullgöra sina skyldigheter. Sådana förelägganden får bara utfärdas i vissa situationer. För samtliga huvudmän gäller att ett föreläggande får utfärdas om huvudmannen inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Därmed avses samtliga föreskrifter i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för verksamheten, och som hör till tillsynsmyndighetens tillsynsområde enligt 3, 4 eller 5 §. När det gäller enskilda huvudmän kan förelägganden även användas som sanktion om de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om bidrag inte följs. För enskilda huvudmän jämföras alltså denna typ av villkor med de rättsregler som gäller för verksamheten.

Av rättssäkerhetsskäl är det angeläget att huvudmannen vet vad tillsynsmyndigheten anser måste göras för att föreläggandet ska anses vara uppfyllt. I *andra stycket* finns det därför en bestämmelse som anger att föreläggandet ska innehålla uppgifter om vilka åtgärder som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska anse de påtalade bristerna åtgärdade. Det bör betonas att detta endast är en rekommendation till hjälp för huvudmannen. Inget hindrar att denne väljer ett annat sätt att avhjälpa bristen, om detta är möjligt.

Ett föreläggande får förenas med vite, se 29 §.

Avstående från ingripande

12 § Tillsynsmyndigheten får avstå från att ingripa om

1. överträdelsen är ringa,
2. den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse, eller
3. det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

I paragrafen anges tre situationer då tillsynsmyndigheten kan avstå från att ingripa vid konstaterade brister i verksamheten. Enligt *första punkten* får tillsynsmyndigheten avstå från att ingripa om överträdelsen är ringa. Det kan röra sig om engångsförseelser av okunskap eller ren tillfällighet. Tillsynsmyndigheten måste dock vid denna bedömning beakta arten och omfattningen av bristerna i verksamheten. Enligt *andra punkten* får tillsynsmyndigheten underlåta att ingripa om den verksamhetsansvarige vidtar rättelse. Så bör ske om de negativa effekterna av överträdelsen kan förebyggas eller de olägenheter som uppstått snabbt kan åtgärdas. Om överträdelsen är allvarlig bör dock rättelse vara en godtagbar underlåtelsegrund bara i undantagsfall. Av *tredje punkten* framgår att tillsynsmyndigheten även i andra fall får avstå från ett tillsyns-ingripande, om det finns särskilda skäl för det. Detta kan bli aktuellt om den verksamhetsansvarige själv påtalat en brist i verksamheten eller sökt hjälp för att komma tillrätta med brister eller andra överträdelser mot regelverket.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild

Återkallelse

13 § En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag, om

1. ett föreläggande enligt 12 § inte följs, och
2. missförhållandet är allvarligt.

I paragrafen regleras tillsynsmyndighetens befogenhet att återkalla ett beslut om godkännande av enskild huvudman eller om rätt till bidrag för en enskild huvudman. Uppgifterna att besluta om godkännande eller rätt till bidrag och att utöva tillsyn följs åt. Det är således samma myndighet som beslutar om godkännande eller rätt till bidrag som är tillsynsmyndighet och har befogenhet att återkalla beslutet. Sådana återkallelser får bara beslutas om huvudmannen inte följt ett föreläggande enligt 12 § och om det bakomliggande missförhållandet som föranlett föreläggandet är allvarligt. Med hänsyn till att ett beslut om återkallelser är mycket ingripande för både huvudmannen och barnen eller eleverna kan ett sådant beslut bara komma i fråga vid verkligt allvarliga missförhållanden i verksamheten.

Beslut om återkallelse kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt 28 kap. 1 §.

14 § Återkallelse enligt 13 § får beslutas även om rättelse har skett vid prövningstillfället, om det kan befaras att det på nytt kommer att uppstå sådana missförhållanden som utgör grund för återkallelse.

En förutsättning för ett återkallelsebeslut enligt 13 § är att ett föreläggande enligt 12 § inte har följts. Om huvudmannen innan godkännandet eller rätten till bidrag återkallas åtgärdar de brister som föranlett föreläggandet saknas förutsättningar för återkallelse. Detta gäller oavsett om rättelsen vidtas före tillsynsmyndighetens återkallelsebeslut eller, om detta överklagas, under pågående process i domstol. För att förhindra att huvudmän sätter i system att på ett sent stadium i handläggningen åtgärda missförhållanden i verksamheten har det i denna paragraf tagits in en bestämmelse som innebär att återkallelse kan ske även om huvudmannen har vidtagit rättelse före prövningen av återkallelsefrågan. Sådana återkallelsebeslut får bara förekomma om det kan befaras att sådana allvarliga missförhållanden som utgör grund för återkallelse kommer att uppstå på nytt. Det ska i det enskilda fallet ha framkommit konkreta omständigheter som ger stöd för ett sådant antagande. I praktiken torde en sådan bedömning förutsätta att verksamheten vid upprepade tillfällen har varit föremål för ingripanden av tillsynsmyndigheten. Även återkallelser med stöd av denna paragraf kan överklagas enligt 28 kap. 1 §.

15 § Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Tillsynsmyndigheten kan enligt denna paragraf besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte vunnit laga kraft. I annat fall gäller enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer att beslutet inte får rättsverkan förrän det har vunnit laga kraft. Ett överklagbart beslut har vunnit laga kraft när tiden för att överklaga beslutet har gått ut utan att det har överklagats. Eftersom ett beslut om återkallelse får överklagas, se 28 kap. 1 och 4 §§, kan prövningen i högre instans innebära att frågan om återkallelse inte blir slutligt avgjord förrän efter lång tid. I samband med ett överklagande kan huvudmannen begära inhibition, dvs. ett avbrytande av verkställigheten, om tillsynsmyndigheten har beslutat att återkallelsen ska gälla omgående.

Med hänsyn till att ett beslut om återkallelse av godkännande eller rätt till bidrag får mycket ingripande effekter för såväl huvudmannen som barnen eller eleverna måste tillsynsmyndigheten tillämpa denna bestämmelse med försiktighet och urskiljning. För att ett beslut om återkallelse ska förordnas att gälla omedelbart bör situationen vara så ohållbar att det inte är meningsfullt att låta verksamheten fortsätta en kortare tid för avveckling.

Tillfälligt verksamhetsförbud

16 § Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse kommer att fattas, och detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Paragrafen gäller för tillsyn över verksamhet med enskild huvudman.

Enligt *första stycket* får tillsynsmyndigheten i mycket allvarliga fall helt eller delvis förbjuda en enskild huvudman att driva verksamheten vidare om det är sannolikt att myndighetens utredning i ett pågående tillsynsärende kommer att leda till att huvudmannens godkännande eller rätt till bidrag återkallas. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas bara i undatagsfall. Så är i första hand fallet om det finns en allvarlig risk med hänsyn till barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet. Det kan handla om att inomhusklimatet är direkt hälsofarligt eller att lokalerna till följd av bristande underhåll är farliga att vistas i. Även den psykosociala miljön kan vara sådan att den bedöms som hälsofarlig. I situationer där den fysiska eller psykiska arbetsmiljön utgör grund för att förbjuda verksamheten bör tillsynsmyndigheten samråda med Arbetsmiljöverket, som utövar tillsyn enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och har särskilda befogenheter enligt den lagstiftningen.

Ett tillfälligt verksamhetsförbud kan också vara nödvändigt av någon annan särskild anledning än risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet. Det kan t.ex. handla om att utbildningen eller verksamheten uppenbart strider mot skolväsendets värdegrund eller de utgångspunkter som verksamheten är skyldigt att förmedla. En verksamhet som inte är förenlig med demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna kan därför stängas med omedelbar verkan i avvaktan på ett beslut om

återkallelse. I extrema fall kan det också ha uppstått en skolmiljö som i så hög grad präglas av kränkningar av elever eller personal och av bristande ledning att det framstår som nödvändigt att tills vidare förbjuda verksamheten. Om en sådan situation är så allvarlig att den framstår som direkt hälsofarlig, kan risken för elevernas hälsa utgöra grund för tillfälligt verksamhetsförbud.

En annan särskild anledning att tillfälligt förbjuda verksamheten kan vara att huvudmannen vid upprepade tillfällen och under lång tid på ett medvetet sätt försvårat tillsynsmyndighetens arbete. Ett kortare verksamhetsförbud kan i en sådan situation tvinga huvudmannen att medverka i handläggningen så att ett beslut i det bakomliggande tillsynsärendet kan fattas så fort som möjligt.

Av *andra stycket* följer att besluten om att förbjuda verksamheten gäller omedelbart, såvida inte annat beslutas. Om huvudmannen under beslutets giltighetstid ombesörjer att felen åtgärdas ska naturligtvis beslutet upphävas.

Av rättsäkerhetsskäl får ett beslut om tillfälligt verksamhetsförbud inte gälla längre tid än högst sex månader. Det får förutsättas att huvudmannen har åtgärdat problemen under denna tid. I annat fall har verksamheten sannolikt lagts ned. I båda fallen kan det bakomliggande tillsynsärendet avskrivas. Om huvudmannen avser att fortsätta med verksamheten utan att ha vidtagit rättelse får tillsynsmyndigheten fatta beslut om återkallelse, ett beslut som i sin tur kan beslutas att gälla omedelbart, se 15 §. Båda besluten kan överklagas enligt 28 kap.

Beslut enligt denna paragraf får överklagas enligt 28 kap. 1 och 4 §§. I samband därmed kan klaganden begära inhibition av beslutet, se 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting

Statliga åtgärder för rättelse

17 § Statens skolinspektion får besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget

1. inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, och
2. grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits med stöd av denna paragraf, får regeringen besluta att denna kostnad kvittas mot belopp som staten annars skulle ha betalt ut till kommunen eller landstinget.

Paragrafen ger Statens skolinspektion befogenhet att genom mer konkreta åtgärder se till att kommuner och landsting i sin egenskap av huvudmän för verksamhet som regleras i denna lag fullgör de skyldigheter som följer av skolförfattningarna. Regleringen har delvis utformats efter förebild av 15 kap. 15 § i 1985 års skollag, med den skillnaden att befogenheten att besluta om åtgärder på kommunens eller landstingets bekostnad här ges till Skolinspektionen (se prop. 1991/92:150 bil. II:5, s. 152 för förarbetena till den nämnda

bestämmelsen). Vad som i det följande sägs om kommuner avser även landsting när dessa är huvudmän.

Skolinspektionen kan enligt *första stycket* besluta att staten på kommunens bekostnad ska vidta de åtgärder som krävs för att rättelse ska uppnås. För att Skolinspektionen ska kunna fatta sådana beslut krävs dels att kommunen inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, dels att kommunen på ett grovt sätt eller under en längre tid har åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Vilka åtgärder som kan bli aktuella kan inte anges generellt utan det får avgöras i det enskilda fallet. Som exempel gavs i förarbetena till 15 kap. 15 § i 1985 års skollag att fortbildning av lärare skulle kunna vara en åtgärd som staten vidtar på kommunens bekostnad. Andra tänkbara åtgärder är att staten tillfälligtvis tillhandahåller skolmåltider eller skolskjuts, eller förser en kommuns skolenheter med ändamålsenliga läromedel.

Om staten har vidtagit nödvändiga åtgärder och till följd av detta haft kostnader är det rimligt att staten på ett enkelt sätt kan kompensera sig för kostnaden. I annat fall skulle kommunen kunna vältra över kostnaderna för sina författningsreglerade skyldigheter på staten. I *tredje stycket* har det därför tagits in en kvittningsbestämmelse innebärande att kostnaden kan kvittas mot belopp som staten på annat sätt ska utbetala till kommunen.

Tillfälligt verksamhetsförbud

18 § Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse enligt 17 § kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får Statens skolinspektion förbjuda kommunen eller landstinget att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Enligt *första stycket* har den statliga tillsynsmyndigheten en möjlighet att tillfälligtvis förbjuda verksamhet med kommunal eller landstingskommunal huvudman om det är sannolikt att ett beslut om sådana statliga åtgärder för rättelse som avses i 17 § kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller av någon annan särskild anledning. Bestämmelsen motsvarar vad som enligt 16 § gäller för verksamhet med enskild huvudman.

På motsvarande sätt som för verksamhet som drivs av enskild huvudman gäller beslutet enligt *andra stycket* omedelbart, såvida inte annat beslutas, och under högst sex månader.

Beslut enligt denna paragraf kan överklagas enligt 28 kap. 1 §. I samband därmed kan klaganden begära inhibition av beslutet.

Statlig kvalitetsgranskning

Uppdrag

19 § Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i skolväsendet och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

I paragrafen anges att det är Statens skolinspektion som har till uppgift att genomföra kvalitetsgranskningen inom skolväsendet och andra verksamheter som står under tillsyn enligt bestämmelserna i detta kapitel. Statens skolverk ombesörjer bl.a. nationell uppföljning och utvärdering.

Inriktningen

20 § Granskningen ska avse den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.

Av paragrafen framgår att kvalitetsgranskningen ska göras i förhållande till de mål och andra riktlinjer som gäller för den granskade utbildningen eller verksamheten. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen, se t.ex. förordningen (SKOLFS 1994:1) med läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Läroplanerna och kursplanerna anger det ansvar som åvilar rektor, lärare och andra som verkar i förskolan och skolan. För en principiell diskussion kring begreppen tillsyn och kvalitetsgranskning, se t.ex. betänkandet *Tydlig och öppen – förslag till en stärkt skolinspektion* (SOU 2007:101), s. 109 f.

Det är inte möjligt att dra en skarp gräns mellan tillsyn och kvalitetsgranskning. Gränsdragningen behandlas i avsnitt 26.5.

21 § Statens skolinspektion har för kvalitetsgranskningen rätt att på plats granska sådan verksamhet som ska granskas. Skolinspektionen har i den omfattning det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten.

Bestämmelsen ger Statens skolinspektion rätt att på plats granska den verksamhet som är föremål för kvalitetsgranskning som motsvarar rätt enligt 6 § att på plats granska verksamhet som står under dess tillsyn.

Uppgiftsskyldighet

22 § Den vars verksamhet granskas enligt 20 § ska på begäran av Statens skolinspektion lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för granskningen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser den granskade verksamheten och är av betydelse för granskningen ska vara skyldig att lämna upplysningar, handlingar och annat material på begäran av Statens skolinspektion.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och annat material som ska lämnas.

I paragrafens *första stycke* regleras skyldigheten att på begäran tillhandahålla Statens skolinspektion handlingar och annat material i ett granskningsärende. Även skyldigheten att lämna muntliga upplysningar omfattas av bestämmelsen. Skyldigheten gäller dock bara om det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen att verket får ta del av det som begärs.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen att föreskriva att även andra personer än huvudmannen för den granskade verksamheten ska vara skyldiga att lämna uppgifter på Skolinspektionens begäran (jfr kommentaren till 7 §).

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas till Skolinspektionen.

23 § Statens skolinspektion får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 23 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd av 23 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

På motsvarande sätt som i tillsynsärenden har Statens skolinspektion en möjlighet enligt denna bestämmelse att rikta förelägganden mot den som enligt 22 § första stycket har en skyldighet att lämna upplysningar eller tillhandahålla skriftligt material eller mot den som har samma skyldighet enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 23 § andra stycket. Förelägganden som meddelas med stöd av denna paragraf får förenas med vite.

Nationell uppföljning och utvärdering

Uppdrag

24 § Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera

1. skolväsendet,
2. särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som står under Statens skolinspektionens tillsyn enligt denna lag, och
3. annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. som anordnas av en enskild.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

I paragrafens *första stycke* regleras Statens skolverks uppdrag avseende nationell uppföljning och utvärdering av olika verksamheter som regleras i skollagen. Verket ska följa upp och utvärdera skolväsendet enligt *första punkten*. Enligt *andra punkten* omfattar uppföljningen och utvärderingen övriga utbildningar och verksamheter som står under tillsyn av Statens skolinspektion. Exempel på övriga utbildningar är internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå och utbildning vid särskilda ungdomshem. Enligt *tredje punkten* ska Skolverket även följa upp och utvärdera pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen

fritidsverksamhet som anordnas av en enskild. Sistnämnda verksamheter regleras i 25 kap.

I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

Uppgiftsskyldighet

25 § Huvudmannen för utbildning eller annan verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även någon annan som kan lämna upplysningar eller innehar handlingar och annat material som avser verksamheten och är av betydelse för uppföljningen och utvärderingen ska vara skyldig att lämna uppgifter om verksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka uppgifter och vilken verksamhetsredovisning som ska lämnas.

I paragrafens *första stycke* regleras skyldigheten att på begäran lämna Statens skolverk uppgifter om verksamheten. Även skyldigheten att tillhandahålla skriftliga handlingar omfattas av bestämmelsen. Skyldigheten gäller dock bara uppgifter och handlingar som Statens skolverk behöver för uppföljningen och utvärderingen.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen att föreskriva att även andra personer än huvudmannen för den verksamhet som är föremål för uppföljning och utvärdering ska vara skyldiga att lämna uppgifter till Skolverket (jfr kommentaren till 7 §).

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas till Skolverket.

26 § Statens skolverk får förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 25 § första stycket eller föreskrifter som meddelats med stöd 25 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Statens skolverk har enligt denna bestämmelse befogenhet att förelägga den som är uppgiftsskyldig enligt 25 § första stycket eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 27 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet. Förelägganden som meddelas med stöd av denna paragraf får förenas med vite.

Vite

29 § Ett föreläggande enligt detta kapitel får förenas med vite.

Om det finns anledning att anta att en person som är föremål för föreläggandet har begått en gärning som kan föranleda straff eller en straffliknande sanktion, får han eller hon inte föreläggas vid vite att medverka i en utredning som har samband med den gärningen.

Paragrafen reglerar möjligheterna att förena föreläggandena i detta kapitel med vite. Vite är ett hot om att betalningsansvar kan uppstå om den person som ett föreläggande riktas mot inte följer föreläggandet. Vitet är således ett påtryckningsmedel för att förmå föreläggandets adressat att följa föreläggandet. Vitesförelägganden kan riktas mot såväl fysiska som juridiska personer.

Enligt *första stycket* får förelägganden som meddelas enligt detta kapitel förenas med vite. Förelägganden som Statens skolinspektion, en kommun eller Socialstyrelsen meddelar i sin tillsynsverksamhet med stöd av 8, 9 eller 12 § får förenas med vite. Även förelägganden som meddelas av Skolinspektionen vid kvalitetsgranskning med stöd av 24 § eller av Statens skolverk med stöd av 28 § när den fullgör sin uppgift som ansvarig myndighet för nationell uppföljning och utvärdering får förenas med vite.

Av *andra stycket* framgår att vitesföreläggande inte får användas för att förmå en person som det finns anledning anta har begått en gärning som kan föranleda straff eller en straffliknande sanktion att lämna uppgifter eller på annat sätt medverka i en utredning som har samband med den straffbelagda gärningen.

Vitesförelägganden får överklagas enligt 28 kap. 1 och 2 §§.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Inledande bestämmelse

1 § För prövning av överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område ska det finnas en särskild nämnd, Skolväsendets överklagandenämnd.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 14 § första stycket i 1985 års skollag. De beslut som kan överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd finns angivna i 28 kap. 11–16 §§.

Sammansättning m.m.

2 § Nämnden ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både vad gäller barns och elevers förhållanden och behov och vad gäller skolverksamheten i övrigt.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

Paragrafen reglerar sammansättningen av Skolväsendets överklagandenämnd. Av paragrafens *första stycke* framgår bl.a. att nämnden ska ha sex ledamöter varav en ska vara ordförande. Bestämmelsen innebär vidare att såväl ordföranden som ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Vad gäller de övriga ledamöterna ska de besitta särskild sakkunskap på skolområdet, både vad avser elevers förhållanden och behov och vad avser skolverksamheten i övrigt.

Enligt *andra stycket* ska det finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna. Några särskilda behörighetskrav har inte uppställts för dessa.

Nämndens sammansättning har tidigare reglerats i 1 kap. 14 § i 1985 års skollag och i 3 § första stycket förordningen (2007:948) med instruktion för Skolväsendets överklagandenämnd.

3 § Ledamöterna i nämnden och deras ersättare utses av regeringen för en period om minst tre år.

Bestämmelsen innebär att den tid, tre år, som förordnandena för nämndens ledamöter vanligen avsett fastställs i lag. Den har införts mot bakgrund av kravet i Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) att en domstol ska vara oavhängig och opartisk. Även nämndens ordförande är ledamot i nämnden (se 2 § första stycket) och utses alltså för minst tre år.

Muntlig förhandling

4 § Nämnden ska hålla muntlig förhandling om enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Paragrafen är ny. I *första stycket* behandlas rätten till muntlig förhandling i ärenden som handläggs vid Skolväsendets överklagandenämnd. Muntlig förhandling ska hållas hos nämnden om enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot att förhandling hålls. Bestämmelsen har utformats efter förebild av 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291). Det är möjligt att begränsa förhandlingen till att endast gälla en eller ett par av de frågor som ärendet avser.

Såväl en person som har fyllt 16 år och därmed har talerätt enligt 29 kap. 11 § som personens vårdnadshavare har var och en för sig rätt att begära att nämnden håller muntlig förhandling, förutsatt att de är parter i ärendet. Som exempel på vem som är att betrakta som part kan nämnas klaganden, som kan vara en elev med egen talerätt. Om elevens vårdnadshavare i sådant fall inte överklagat det aktuella beslutet, men hos nämnden bestritt bifall till elevens överklagande, blir vårdnadshavaren att betrakta som elevens motpart i ärendet.

Frågorna huruvida en muntlig förhandling är obehövlig eller inte och om särskilda skäl föreligger som talar mot att en förhandling hålls måste avgöras bl.a. mot bakgrund av artikel 6 i Europakonventionen. Såväl Europadomstolens som Regeringsrättens praxis i fråga om rätten till muntlig förhandling blir vägledande vid bedömningen av när muntlig förhandling måste hållas.

Av *andra stycket* framgår att den som är part ska kallas till muntlig förhandling. Det framgår vidare att en parts utevaro inte utgör hinder för nämnden att handlägga och avgöra ärendet. Enligt 6 § ska en upplysning om detta tas in i kallelsen till förhandlingen.

5 § Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Paragrafen är ny och handlar om offentlighet och ordning vid förhandling.

I paragrafens *första stycke* tydliggörs att muntliga förhandlingar hos Skolväsendets överklagandenämnd är offentliga. Bestämmelsen har införts i skollagen mot bakgrund av Europakonventionens krav att en förhandling inför en domstol ska vara offentlig.

I *andra stycket* föreskrivs att nämnden kan förordna att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att lämnas en uppgift för vilken det gäller sekretess enligt någon bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Enligt bestämmelser i den lagen gäller t.ex. sekretess hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som överklagats dit, för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Beslut i fråga om stängda dörrar fattas av ordföranden vid förhandlingen.

6 § En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om nämnden finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

Paragrafen är ny. I *första stycket* behandlas utformningen av kallelser till muntlig förhandling. I kallelsen ska anges att partens utevaro inte utgör hinder för ärendets vidare handläggning. Förhandlingen kan följaktligen också hållas utan hinder av att parten inte kommer och ärendet får avgöras trots utevaron. Nämnden är emellertid oförhindrad att kalla parten till en ny förhandling om den kommit till slutsatsen att en förhandling i partens närvaro behövs för utredningen. Att kallelse till muntlig förhandling ska tillställas en part i så god tid före förhandlingen att parten får skäligen rådru att förbereda sig följer av allmänna rättsgrundsatser.

Andra stycket har utformats efter förebild av 15 § förvaltningsprocesslagen. Det är endast kostnad för resa och uppehälle som får ersättas. Ersättning utgår inte för förlorad arbetsförtjänst eller andra av tidsspillan vållade kostnader. Förskott på ersättning får beviljas. Enskild part har dock inte någon ovillkorlig rätt till förskott. Nämnden avgör diskretionärt om förskott ska utgå eller inte. Ofta torde skäl endast föreligga för förskott på resekostnadsersättningen. Nämnden kan när den finner det lämpligt tillställa parten förskottet i form av en färdbiljett. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott finns i förordning (jfr förordningen [1982:805] om ersättning av allmänna medel till vittnen,

m.m. och kungörelsen [1973:261] om utbetalning av vissa ersättningar i mål eller ärende vid domstol, m.m.).

28 kap. Överklagande

I kapitlet anges samtliga beslut enligt skollagen som kan överklagas i den ordning som gäller för s.k. förvaltningsbesvär. Bestämmelserna i 1–10 §§ gäller beslut som får överklagas hos förvaltningsrätt som första instans medan 11–16 §§ gäller beslut som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. I 17 § finns en bestämmelse om överklagande-förbud.

I 10 kap. kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser om laglighetsprövning. Ett beslut får inte överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning om det i lag eller annan författning finns särskilda föreskrifter om överklagande. Detsamma gäller om det finns ett förbud mot överklagande.

Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

Beslut av Statens skolinspektion

1 § Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller 24 kap. 2 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13–15 §§,
2. rätt till bidrag för huvudmannen för en internationell skola enligt 24 kap. 3 och 5 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13–15 §§,
3. statliga åtgärder för rättelse enligt 26 kap. 17 §,
4. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 16 eller 18 §, eller
5. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Paragrafen anger de beslut av Statens skolinspektion som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Första punkten gäller beslut i ärenden om godkännande av enskild som huvudman för utbildning eller återkallelse av sådant godkännande. Det gäller godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller för sådant fritidshem som utgör komplement till förskoleklassen, grundskolan eller grundsärskolan och som anordnas vid en skolenhet med någon av dessa skolformer (se närmare författningskommentaren till 2 kap. 5–6 §§). Punkten omfattar även beslut om godkännande av enskild som huvudman för en internationell skola på grundskolenivå (24 kap. 2 §). Dessutom omfattas Skolinspektionens beslut om återkallelse av godkännande av enskild som huvudman för utbildning (26 kap. 13–15 §§). Bestämmelsen har delvis sin motsvarighet i 2 b kap. 12 § andra stycket (förskoleklassen) och 9 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag. Enligt 26 kap. 15 § kan Skolinspektionen meddela interimistiska beslut om återkallelse av godkännande, dvs. förordna att beslut om återkallelse ska gälla omedelbart. Vid överklagande till domstol kan dock huvudmannen i sådana fall begära inhibition, dvs. ett förbud mot verkställighet. Domstolen kan då, innan den prövar målet slutligt,

förordna att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla. Det följer av förvaltningsprocesslagen (1971:291) 28 § att en domstol, som har att pröva besvär, kan förordna att det överklagade beslutet, om det annars skulle lända till efterrättelse omedelbart, tills vidare inte ska gälla. Möjligheterna till inhibition generellt vid förvaltningsbesvär har kommenterats i avsnitt 30.1.

Andra punkten avser Skolinspektionens beslut enligt 26 kap. 17 § att statliga åtgärder ska vidtas mot en kommun eller ett landsting för rättelse på kommunens eller landstingets bekostnad.

Tredje punkten avser Skolinspektionens beslut om rätt till bidrag för en internationell skola på gymnasienivå enligt 24 kap. 5 § och beslut om återkallelse av sådan rätt. Bestämmelsen motsvarar delvis 9 kap. 17 § första stycket i 1985 års skollag.

Av fjärde punkten framgår att Skolinspektionens beslut om tillfälligt förbud att driva verksamheten vidare enligt 26 kap. 16 eller 18 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i nämnda paragraf och överklagandemöjligheten är ny. Ett beslut om tillfälligt förbud gäller omedelbart om inte annat beslutas (26 kap. 16 § andra stycket och 18 § andra stycket).

Av femte punkten följer att vitesförelägganden som meddelats av Statens skolinspektion enligt 26 kap. 27 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Enligt nämnda paragraf får ett föreläggande som utfärdas av Skolinspektionen enligt 26 kap. förenas med vite. Det rör sig således här om Skolinspektionens åtgärdsförelägganden samt om Skolinspektionens förelägganden om uppgiftsskyldighet i anslutning till tillsyn och statlig kvalitetsgranskning (se 2 § om Skolverkets vitesföreläggande samt 4 § 9 om kommuns vitesföreläggande). Bestämmelsen motsvarar delvis 2 § andra stycket förordningen (1992:1083) om viss uppgiftsskyldighet för skolhuvudmännen inom det offentliga skolväsendet m.m. Enligt den förordningen får beslut om vitesförelägganden överklagas hos regeringen.

Beslut av Statens skolverk

2 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut om förelägganden om uppgiftsskyldighet vid nationell uppföljning och utvärdering meddelas även av Statens skolverk. Av paragrafen framgår att Skolverkets förelägganden får överklagas hos förvaltningsrätt som första instans.

Beslut av Högskoleverket

3 § Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Paragrafen motsvarar i sak 2 kap. 4 d § första stycket i 1985 års skollag. Enligt 2 kap. 15 § ska en person med utländsk lärarutbildning få ett behörighetsbevis av Högskoleverket om utbildningen ensam eller

tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar en svensk lärarutbildning. Högskoleverkets beslut i fråga om utfärdande av behörighetsbevis får överklagas enligt denna paragraf. Av bestämmelsen i 2 kap. följer att en person som har fått ett behörighetsbevis är behörig att anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Beslut av en kommun eller ett landsting

4 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13–15 §§,
2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 § eller 19 kap. 25 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 18 eller 20 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
5. skolskjuts enligt 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 19 kap. 20 § första stycket eller 19 kap. 21 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 §,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag för en enskild huvudman enligt 25 kap. 10 eller 12 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13–15 §§,
9. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 16 §, eller
10. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

I paragrafen anges vilka beslut som en kommun eller ett landsting har fattat enligt denna lag som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i den för förvaltningsbesvär gällande ordningen. Samtliga punkter avser beslut av en kommun. Beslut enligt andra och fjärde punkterna kan även avse landstingsbeslut.

Första punkten avser en kommuns beslut om godkännande av enskild som huvudman för förskola respektive för fritidshem som inte anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola (se närmare kommentaren till 2 kap. 6 §). Bestämmelsen motsvarar delvis 2 a kap. 19 § första stycket i 1985 års skollag. För fritidshem som anordnas vid nämnda skolenheter gäller dock – liksom för förskoleklassen – att prövningen i stället ska göras av Statens skolinspektion (se 1 § 1 ovan). Punkten gäller även beslut om återkallelse av de godkännanden som ska prövas av kommun enligt 2 kap. 5 § och 6 § andra stycket. Den bestämmelsen motsvarar delvis 2 a kap. 19 § första stycket i 1985 års skollag. En kommun kan enligt 24 kap. 15 § besluta att återkallelsen ska gälla omedelbart. Huvudmannen kan dock i samband med ett överklagande begära s.k. inhibition (se närmare kommentaren till 26 kap. 1 § 1 och avsnitt 30.1 om möjligheterna till inhibition generellt).

En kommuns beslut om bidrag till en enskild huvudman inom skolväsendet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt *andra punkten* (jfr prop. 2008/09:171 s. 58 f.)

En beslut om att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare får överklagas enligt *tredje punkten*. Huvudmannen får enligt 5 kap. besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart. Bestämmelserna motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394), 9 kap. 1 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 6 kap. 8 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning och 5 kap. 1 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Bestämmelserna om disciplinära åtgärder liksom överklagandebestämmelsen är helt nya vad gäller utbildning i svenska för invandrare. Möjligheten att överklaga beslut om avstängning gäller enligt kapitlet oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild (se efterföljande 5 § om överklagande av enskild huvudmans beslut).

Av *fjärde punkten* följer att en kommuns beslut om att enligt 7 kap. 23 § förelägga vårdnadshavare att se till att en skolpliktig elev fullgör sin skolgång får överklagas. Föreläggandet får förenas med vite och beslutet kan överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag, vilken dock enbart riktades mot vårdnadshavare till skolpliktiga elever i det offentliga skolväsendet. Vad gäller elever utanför det offentliga skolväsendet får hemkommunen enligt den ordning som hittills har gällt i stället ålägga eleven att fullgöra sin skolgång inom det offentliga skolväsendet. Av 7 kap. 22 § framgår att även vårdnadshavare till elever i skolor med enskilda huvudmän kan föreläggas att iaktta sina skyldigheter enligt lagrummet. Regleringen om överklagande omfattar således även beslut om förelägganden för sådana vårdnadshavare. Ett beslut om föreläggande enligt 7 kap. 22 § gäller enligt paragrafens tredje stycke omedelbart om inte annat beslutas.

Möjligheten att enligt *femte punkten* överklaga en kommuns eller ett landstings beslut om skolskjuts för elever i grundskola, grundsärskola eller gymnasiesärskola med offentlig huvudman genom förvaltningsbesvär är ny. Sådana beslut har hittills endast kunnat överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 32.2.2.

Möjligheten att enligt *sjätte punkten* överklaga beslut som avser ekonomiskt stöd till inackordering är ny. Sådana beslut har hittills kunnat överklagas i enlighet med bestämmelserna om laglighetsprövning i kommunallagen. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 32.2.2.

Av *sjunde punkten* framgår att beslut som avser medgivande och återkallelse av medgivande av rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag får överklagas. Bestämmelsen motsvarar 10 kap. 6 § i 1985 års skollag. Ett beslut om återkallelse av medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Av *åttonde punkten* följer att en kommuns beslut enligt 25 kap. om bidrag till enskild som bedriver annan pedagogisk omsorg än förskola eller fritidshem eller till enskild huvudman som har godkänts som huvudman för fritidshem och i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet får överklagas. Punkten gäller även en kommuns återkallelse av sådana

beslut om bidrag (26 kap. 13–15 §§). Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 32.2.2.

I *nionde punkten* anges att beslut om tillfälligt förbud att driva verksamheten vidare enligt 26 kap. 16 § överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Sådana beslut kan ges inom ramen för en kommuns tillsyn över sådan pedagogisk verksamhet som kommunen har godkänt enligt 2 kap. 6 § andra stycket och sådan annan pedagogisk verksamhet som har förklarats ha rätt till bidrag (26 kap. 4 §). Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 32.2.2.

Tionde punkten anger att en kommuns vitesföreläggande med stöd av 26 kap. 27 § får överklagas. Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 32.2.2.

Beslut av en enskild huvudman

5 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om avstängning enligt 5 kap. 18 eller 20 §. Den enskilde huvudmannen ska vara den enskildes motpart.

Paragrafen anger ett beslut av en enskild huvudman enligt denna lag som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, som är beslut om att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. En huvudman får enligt 5 kap. besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart. Bestämmelserna motsvarar delvis 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1992:394) och 9 kap. 1 § första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan. Möjligheten att överklaga beslut enligt 5 kap. gäller dock oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild (se ovan 4 § 2 om kommuns eller landstings beslut om avstängning). Enligt andra meningen föreskrivs att det är den enskilde huvudmannen som är motpart under handläggningen i domstol, eftersom 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), om vem som ska vara klagandens motpart i ärenden hos förvaltningsdomstol, inte gäller när det överklagade beslutet har fattats av en enskild.

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

6 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
2. kostnadsfria resor enligt 12 kap. 25 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §.

Paragrafen anger vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Av *första punkten* följer att Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut om att enligt 7 kap. 23 § förelägga vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter för att en skolpliktig elev ska fullgöra sin skolgång får överklagas. Föreläggandet får förenas med vite och beslutet kan

överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag.

Möjligheten att enligt *andra punkten* överklaga beslut som avser resor är ny. I 12 kap. anges att en elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen och att staten ska svara för detta kostnadsfritt för eleven. Att sådana beslut går att överklaga genom förvaltningsbesvär överensstämmer med vad som föreslås gälla för grundskolan, grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Tredje punkten avser beslut om medgivande och återkallelse av medgivande av rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Den motsvarar 10 kap. 6 § i 1985 års skollag. Punkten gäller barn som har en sådan funktionsnedsättning som kan utgöra grund för mottagande i specialskolan.

Beslut av Sameskolstyrelsen

7 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 13 kap. 16 § första stycket.

Paragrafen anger vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Sameskolstyrelsens beslut om att enligt 7 kap. 23 § förelägga en skolpliktig elevs vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter för att eleven ska fullgöra sin skolgång får överklagas enligt *första punkten*. Föreläggandet kan vara förenat med vite. Beslutet får överklagas oavsett om vite har förelagts eller inte. Föreskriften motsvarar till viss del 3 kap. 16 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* framgår att beslut i fråga om kostnadsfria resor får överklagas i enlighet med vad som föreskrivits för grundskolan, grundsärskolan och specialskolan. Överklagandebestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 32.2.3.

Beslut av en rektor

8 § Beslut av en rektor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. avstängning av en elev enligt 5 kap. 15 §, 18 § tredje stycket eller 20 § tredje stycket, och
2. befrielse från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen enligt 7 kap. 19 §.

Om det överklagade beslutet har fattats av en rektor i en fristående skola ska den enskilde huvudmannen vara den enskildes motpart.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av en rektor som kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. *Första punkten* gäller beslut om avstängning av en elev enligt bestämmelser i 5 kap. Överklagande av rektors beslut om interimistisk avstängning har hittills skett med stöd av 12 kap. 1 § första stycket gymnasieförordningen (1994:741), 9 kap. 1 §

första stycket förordningen (1994:741) om gymnasiesärskolan, 6 kap. 8 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning och 5 kap. 1 § första stycket förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Överklagandebestämmelsen gäller oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild. När det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och utbildning i svenska för invandrare är bestämmelsen ny. Bestämmelsen har kommenterats i avsnitt 32.2.4.

Enligt *andra punkten* kan rektorns beslut i ärenden om en elevs befrielse från skyldighet att delta i viss obligatorisk undervisning även i fortsättningen överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelsen i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) om vem som ska vara klagandens motpart i ärenden hos förvaltningsdomstol gäller inte om det överklagade beslutet fattats av en enskild. I *andra stycket* föreskrivs därför att det är den enskilde huvudmannen som är motpart under handläggningen i domstol, om det överklagade beslutet fattats av en rektor i en fristående skola.

Prövningstillstånd

9 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt 1–8 §§.

Paragrafen innebär att det krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande av ett beslut som förvaltningsrätten meddelat. Prövningstillstånd har även enligt 1985 års skollag krävts vid överklagande av beslut till kammarrätten.

Enligt 34 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) meddelas prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, om anledning förekommer till ändring i det slut vartill förvaltningsrätten kommit eller om det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Motpart i vissa fall

10 § När en kommun överklagar ett beslut om godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § är förutom den enskilde även Statens skolinspektion motpart till kommunen hos allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i 1985 års skollag, innebär att när en kommun överklagar Skolinspektionens beslut att godkänna en enskild som huvudman är inte bara den enskilde, utan även Skolinspektionen kommunens motpart.

Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

Beslut av en kommun eller ett landsting

11 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i grundsärskolan enligt 7 kap. 5 §,

2. uppskjuten skolplikt enligt 7 kap. 10 § andra stycket,
3. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 § första stycket,
4. mottagande av ett barn eller en elev från en annan kommun enligt 9 kap. 13 §, 10 kap. 25 § eller 11 kap. 25 §,
5. åtgärder enligt 10 kap. 29 § tredje stycket för en elev som inte bor hemma,
6. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare önskar enligt 9 kap. 15 § andra stycket, 10 kap. 30 § andra stycket 1 och 2, 11 kap. 29 § andra stycket 1 och 2 eller 19 kap. 20 § andra stycket,
7. mottagande enligt 16 kap. 36 § eller 17 kap. 10 § när det gäller en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever,
8. tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan enligt 18 kap. 10 § andra stycket,
9. mottagande till kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 13 §, 14 § andra stycket eller 22 §, till särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 7 § tredje stycket eller till utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 15 §,
10. upphörande av utbildningen för en elev i kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § andra stycket, i särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 9 § andra stycket eller i utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 16 § andra stycket,
11. att på nytt bereda kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § tredje stycket, särskild utbildning för vuxna enligt 21 kap. 9 § tredje stycket eller utbildning i svenska för invandrare enligt 22 kap. 17 §,
12. åtagande om interkommunal ersättning enligt 20 kap. 21 § tredje stycket, eller
13. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1, 4 och 7–12 får överklagas endast av barnet, eleven eller den sökande.

Beslut enligt första stycket 7 i fråga om mottagande på annan grund än som anges i 16 kap. 45 § eller 17 kap. 14 § till nationella program som anordnas av en offentlig huvudman, får bara överklagas om det gäller att sökanden inte ska tas emot därför att han eller hon inte är behörig.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av en kommun eller ett landsting som kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten gäller en kommuns beslut om mottagande i grundsärskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* följer att en kommuns beslut om uppskjuten skolplikt får överklagas. Bestämmelsen motsvarar i sak 3 kap. 7 § tredje stycket i 1985 års skollag.

En kommuns beslut om skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § första stycket eller dess upphörande enligt 7 kap. 14 § första stycket får överklagas enligt *tredje punkten*. Denna möjlighet regleras i dag såvitt gäller skolpliktens upphörande i 3 kap. 10 § i 1985 års skollag.

Av *fjärde punkten* framgår att beslut som avser mottagande av ett barn eller en elev på grund av särskilda skäl i förskoleklass, grundskola eller grundsärskola med offentlig huvudman i en annan kommun får överklagas. Beslutet fattas av den kommun i vars skola barnet eller eleven önskar gå. Detta är nytt vad gäller förskoleklassen och grundsärskolan. Den motsvaras såvitt avser grundskolan till viss del av 4 kap. 11 § i 1985 års skollag.

I *femte punkten* anges att beslut om åtgärder för en elev i grundskola med offentlig huvudman som inte bor hemma får överklagas. Föreskriften motsvarar delvis 4 kap. 11 § i 1985 års skollag.

I *sjätte punkten* regleras möjligheten att överklaga beslut som avser placering av en elev vid en annan skolenhet inom , förskoleklass, grundskola, grundsärskola och gymnasiesärskola med offentlig huvudman än den vårdnadshavaren önskar. Kommunen får frångå vårdnadshavarens önskemål, dels om det annars skulle innebära betydande ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen och dels med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Punkten motsvarar 4 kap. 12 § i 1985 års skollag såvitt gäller möjligheten att överklaga beslut att i grundskolan frångå vårdnadshavarens önskemål med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. För de andra skolformernas del är hela överklagandebestämmelsen ny.

Sjunde punkten avser beslut av huvudmannen för en gymnasieskola i fråga om att ta emot sökande till en sådan utbildning som är avsedd för en grupp elever. Den har sin motsvarighet i 5 kap. 11 och 13 d §§ i 1985 års skollag. Överklagandemöjligheten gäller dock nu oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild (se beträffande beslut av enskild huvudman nästföljande 12 § 1).

Kommunens beslut om huruvida en sökande till gymnasiesärskolan tillhör målgruppen för denna skolform får överklagas enligt *åttonde punkten*. Föreskriften motsvarar 6 kap. 8 § i 1985 års skollag, med den skillnaden att det är hemkommunen som fattar beslutet och inte som tidigare styrelsen för utbildningen.

Nionde punkten avser beslut i fråga om mottagande till kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. I sak motsvarande bestämmelser finns i 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag. Ett beslut att inom kommunal vuxenutbildning ta emot en sökande till utbildning på gymnasial nivå innebär inte alltid att den sökande också antas till utbildningen. Ett beslut i fråga om antagning kan dock inte överklagas, varken genom förvaltningsbesvär eller för laglighetsprövning enligt kommunallagen. På grundläggande nivå är det alltid hemkommunen som avgör frågan om mottagande, dvs. om den sökande har rätt att delta i utbildningen. Den som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå ska också antas till utbildningen. En mottagen sökande till utbildning i svenska för invandrare ska alltid antas till utbildningen.

Huvudmannens beslut om att en kommunal vuxenutbildning, en särskild utbildning för vuxna eller en utbildning i svenska för invandrare ska upphöra om en elev inte gör tillfredsställande framsteg får överklagas enligt *tionde punkten*. Bestämmelsen motsvarar delvis 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag.

Enligt *elfte punkten* kan huvudmannens beslut om att efter upphörande på nytt bereda en person vuxenutbildning också överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Bestämmelsen motsvarar delvis 11 kap. 15 och 23 §§ (komvux), 12 kap. 14 § första stycket (särvux) och 13 kap. 13 § (sfi) i 1985 års skollag.

Enligt *tolfte punkten* kan en hemkommuns beslut om åtagande att svara för kostnaderna för utbildning som tillhandahålls av annan kommun vid särskilda skäl, s.k. interkommunal ersättning, överklagas. Överklagandemöjligheten gäller endast utbildning på gymnasial nivå inom ramen för kommunal vuxenutbildning och finns endast för den sökande eller den studerande. Bestämmelsen är ny och har kommenterats i avsnitt 32.3.1.

Av *trettonde punkten* framgår att beslut i fråga om en person har rätt till t.ex. utbildning enligt skollagen på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 29 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om ett barn ska gå i grundsärskolan, mottagande av en elev från en annan kommun, mottagande och beslut i fråga om vuxenutbildning överklagas av barnet, eleven eller sökanden. Detsamma gäller för beslut om s.k. interkommunal ersättning.

Bestämmelsen innebär en begränsning i förhållande till förvaltningslagens allmänna regler om vem som får överklaga ett beslut. I 22 § förvaltningslagen (1986:223) anges att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Denna föreskrift gäller dock endast om inte annat särskilt anges i lag eller förordning. Bestämmelsen i andra stycket medför att de aktuella besluten, i enlighet med vad som gäller för motsvarande beslut enligt 1985 års skollag, inte kan överklagas av t.ex. hemkommunen. Av 28 kap. 11 § framgår emellertid att t.ex. en elev som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt skollagen. Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller till skolformerna för vuxna och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Av *tredje stycket* följer en begränsning av överklagandemöjligheten enligt första styckets sjunde punkt om mottagande till gymnasieutbildning. När det gäller mottagande till nationella program på annan grund än som anges i bestämmelsen i 16 kap. (om mottagande i första hand vid riksrekrytering) eller 17 kap. (om mottagande i första hand av behöriga sökande), får beslutet överklagas endast om det avser att sökanden inte ska tas emot för att han eller hon inte är behörig. Begränsningen gäller således vid s.k. andrahandsmottagning, dvs. för sökande som önskat bli mottagna i andra hand till platser som blir över sedan alla mottagna i första hand tagits in. Eftersom det är den anordnande huvudmannen som beslutar hur många platser dennes utbildning ska omfatta och således också om det alls ska finnas några platser som kan tas i anspråk för andrahandsmottagning, föreligger aldrig någon rätt för en sökande att bli mottagen i andra hand. Överklagandenämnden kan därför aldrig ålägga en huvudman att ta emot en sökande i andra hand. Av detta skäl är beslut om nekat andrahandsmottagande undantagna från möjligheten till överklagande. Däremot gäller skollagens regler om behörighet till nationella program lika för första- och andrahandsmottagning. En sökande som har ansetts sakna behörighet, kan därför få beslutet prövat av Skolväsendets överklagandenämnd oavsett om sökanden önskat ett mottagande i första

eller andra hand. Bestämmelsen motsvarar delvis 5 kap. 11 § i 1985 års skollag.

Beslut av en enskild huvudman

12 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. mottagande enligt 16 kap. 36 § eller 17 kap. 10 § när det gäller en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever, eller
2. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av sökanden.

Paragrafen anger i *första stycket* vilka beslut av en enskild huvudman som får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut av en enskild huvudman för en gymnasieskola i fråga om att ta emot sökande till en sådan utbildning som är avsedd för en grupp elever. Bestämmelsen har i sak sin motsvarighet i 5 kap. 11 och 13 d §§ i 1985 års skollag som dock endast gäller den offentliga gymnasieskolan. Överklagandemöjligheten enligt kapitlet gäller nu oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild (se närmare ovan kommentaren till 11 § 8).

Av *andra punkten* framgår att beslut i fråga om en person har rätt till t.ex. utbildning enligt skollagen på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 29 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om mottagande enligt första punkten överklagas endast av sökanden (jfr kommentaren till 11 § andra stycket).

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

13 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 7 kap. 6 §,
2. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 § första stycket,
3. åtgärder enligt 12 kap. 25 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
4. rätt till utbildning för person som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut om mottagande i specialskolan. Bestämmelsen motsvarar delvis 3 kap. 5 § i 1985 års skollag.

Av *andra punkten* framgår att Specialpedagogiska skolmyndighetens beslut i fråga om skolpliktens förlängning eller upphörande får överklagas. Möjligheten att överklaga beslut om skolpliktens upphörande regleras idag i 3 kap. 10 § i 1985 års skollag. Möjligheten att överklaga beslut om skolpliktens förlängning är ny.

I *tredje punkten* anges att beslut som avser åtgärder enligt 12 kap. 25 § andra stycket för en elev i specialskolan som måste bo utanför det egna hemmet får överklagas. Föreskriften motsvarar delvis 7 kap. 8 § i 1985 års skollag.

Av *fyjärde punkten* framgår att beslut i fråga om en person får gå i specialskolan på grund av att personen kan anses bosatt i landet enligt 29 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om en elev ska fullgöra sin skolplikt i specialskola endast överklagas av eleven. En liknande begränsning av överklaganderätten fanns tidigare i 3 kap. 5 § i 1985 års skollag (jfr i övrigt kommentaren till 11 § andra stycket).

Beslut av Sameskolstyrelsen

14 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,
 2. åtgärder enligt 13 kap. 16 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
 3. rätt till utbildning för person som avses i 29 kap. 1 § andra stycket 3.
- Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

I paragrafens *första stycke* anges vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Första punkten avser beslut i fråga om ett barn får gå i sameskolan. Föreskriften motsvarar i huvudsak 8 kap. 6 § i 1985 års skollag.

I *andra punkten* anges att beslut avseende åtgärder enligt 13 kap. 16 § andra stycket för en elev i sameskolan som måste bo utanför det egna hemmet får överklagas. Bestämmelsen är ny.

Av *tredje punkten* framgår att beslut i fråga om ett barn får gå i sameskolan på grund av att barnet kan anses som bosatt i landet enligt 29 kap. 1 § andra stycket 3 får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Enligt *andra stycket* får beslut i fråga om en elev får fullgöra sin skolplikt i sameskola endast överklagas av barnet. En liknande begränsning av överklaganderätten fanns tidigare i 8 kap. 6 § andra stycket i 1985 års skollag (jfr i övrigt kommentaren till 11 § andra stycket).

Beslut av en rektor

15 § Beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 §,
2. anpassad studiegång enligt 3 kap. 11 §, eller
3. åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 §.

Vid prövning av ett överklagat beslut enligt första stycket 3 ska nämnden antingen fastställa eller upphäva beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektor för ny prövning.

I paragrafen anges vilka beslut av en rektor som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Av paragrafen framgår att beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd om beslutet rör antingen särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 § (punkt 1), anpassad studiegång enligt 3 kap. 11 § (punkt 2) eller åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § (punkt 3).

Regleringen i *första punkten* motsvaras delvis av 8 kap. 1 § grundskoleförordningen (1994:1194).

Överklagandemöjligheten enligt *andra punkten* av beslut om anpassad studiegång är ny. Sådana beslut har hittills kunnat överklagas endast genom laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Överklagandemöjligheten i *tredje punkten* är ny. Beslut om åtgärdsprogram kan antingen vara fattade av rektor eller av den som rektor gett i uppdrag att utföra denna uppgift, se 3 kap. 9 § andra stycket. Enligt första stycket nämnda paragraf ska åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Bestämmelsen innebär att en rätt till förvaltningsbesvär införs beträffande beslut om åtgärdsprogram. Nämnden har dock inte möjlighet att sätta ett annat beslut i det överklagade beslutets ställe. Om nämnden anser att beslutet är felaktigt – om utredningen visar att eleven ska ges särskilt stöd i annan omfattning eller form än vad som skett – har nämnden att upphäva beslutet och återförvisa ärendet till rektorn vid skolenheten för ny handläggning. Rektorn måste då fatta ett nytt beslut i fråga om åtgärdsprogram.

Överklagandebestämmelserna i paragrafen gäller oavsett om huvudmannen för utbildningen är offentlig eller enskild.

Beslut av den särskilda nämnd som avses i 15 kap. 38 §

16 § Beslut av den särskilda nämnd som avses i 15 kap. 38 § i fråga som avses i samma paragraf får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet får överklagas endast av den som har begärt utbildningen. Ett beslut om placering vid en viss skolenhet får dock inte överklagas.

Av paragrafen framgår att beslut av den nämnd som avses i 15 kap. 38 § i fråga om mottagning och antagning till Rh-anpassad utbildning och andra beslut i fråga om rätt till sådan utbildning får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Paragrafen motsvarar delvis 5 kap. 30 § andra stycket i 1985 års skollag.

Överklagandeförbud

17 § Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas bara om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit får inte heller överklagas.

Bestämmelsen i paragrafens *första stycke* är ny och tydliggör att andra beslut än de som räknas upp i kapitlet inte får överklagas annat än enligt föreskrifterna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen. Att beslut av bolag och andra enskilda organ endast med stöd av särskilda bestämmelser får överklagas till en förvaltningsdomstol eller till en förvaltningsmyndighet följer dock redan av lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Vidare framgår att beslut i fråga om antagning inte får överklagas, varken genom förvaltningsbesvär eller enligt bestämmelserna om laglighetsprövning. Förbudet mot att överklaga beslut i fråga om antagning motsvarar förbuden mot att överklaga beslut om intagning i 5 kap. 15 § fjärde stycket (gymnasieskolan), 11 kap. 23 § andra stycket (komvux) och 12 kap. 14 § andra stycket (särvux) i 1985 års skollag.

Andra stycket motsvarar 1 kap. 14 § tredje stycket i 1985 års skollag. Av bestämmelsen följer att inte heller Skolväsendets överklagandenämnds beslut enligt 25 kap, eller eventuella andra beslut som har med handläggningen av ett ärende enligt förevarande lag att göra, får överklagas. Överklagandebeslutet gäller alltså även beslut om avvisning av ett överklagande. Även ett sådant beslut har ju tillkommit med anledning av ett överklagande.

29 kap. Övriga bestämmelser

Bosättning m.m.

1 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första eller tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),

3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, eller

4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3.

Begränsningar i rätten till utbildning för de som avses i andra stycket följer av 2 §.

Enligt äldre förarbetsuttalanden anses den vara bosatt i landet som rätteligen ska vara folkbokförd här (prop. 1985/86:10 s. 81). Genom bestämmelsen i *första stycket* lagfästs denna princip.

I *andra stycket* uppräknas vissa kategorier som vid tillämpning av denna lag ska likställas med bosatta och som således har samma möjlighet till utbildning m.m. som bosatta. Vissa begränsningar av denna möjlighet framgår av 2 §. Av 7 kap. 2 § tredje stycket framgår vidare att

skolplikt inte gäller för de barn som likställs med bosatta enligt denna paragrafs andra stycke.

Personkretsen enligt *första* och *andra punkterna* är densamma som har rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar enligt förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Begränsningar i dessa personers rätt till utbildning i gymnasieskola, gymnasiesärskola och utbildning för vuxna framgår nu av 2 § första stycket.

I *första punkten* avses personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:716), dvs. asylsökande, personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2–4 eller 6 § utlänningslagen samt personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Punkten omfattar också vissa asylsökande barn som inte omfattas av bestämmelserna om bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Det gäller asylsökande barn som inte vistas på någon förläggning och som bor med en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd. Dessa barn omnämns i 1 § tredje stycket lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

I *andra punkten* inbegrips de som utan att vara folkbokförda i Sverige vistas i landet enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 15 § utlänningslagen. Det är inte tillräckligt att dessa personer har tidsbegränsat uppehållstillstånd, utan de måste också rent faktiskt vistas i landet. Det är fråga om personer som vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. När tillståndstiden har löpt ut anses de inte längre som bosatta i landet.

Tredje punkten avser sådana personer som inte är folkbokförda i landet, men kan härleda sin rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen från EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer. Ett beslut i ett ärende om ett barn ska få gå i t.ex. grundskola, specialskola eller sameskola på grund av att barnet kan anses som bosatt i landet enligt denna bestämmelse får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap.

I *fjärde punkten* är det fråga om familjemedlemmar till personer som avses i 5 § folkbokföringslagen (1991:481) och som inte är folkbokförda i Sverige.

Paragrafens *tredje stycke* anger att begränsningar i rätten till utbildning för de personer som avses i andra stycket följer av 2 §.

2 § De personer som avses i 1 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare.

De personer som avses i 1 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

I paragrafen anges vissa begränsningar av den möjlighet till utbildning m.m. som följer av 1 §.

Första meningen i paragrafens *första stycke* motsvarar 6 § förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Möjligheten till utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gäller endast om ungdomarna faktiskt har kunnat påbörja utbildningen före 18 års ålder. Första styckets andra mening motsvarar i sak den begränsning som gäller enligt den nämnda förordningen, dvs. de berörda personernas rätt till utbildning omfattar inte skolformerna för vuxna.

Enligt *andra stycket* har de som är familjemedlemmar till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola. Någon sådan begränsning gäller dock inte för de som är familjemedlemmar till en person som är medborgare i en EU/EES-stat. Barn till diplomater med EU-medborgarskap har således samma rätt till utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som barn till andra EU-medborgare.

3 § En person som avses 1 § andra stycket 1 ska anses som bosatt i Sverige även om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats. Detta gäller fram till dess att personen lämnar Sverige under förutsättning att han eller hon inte håller sig undan så att ett sådant beslut inte kan verkställas.

Paragrafen motsvarar i sak 9 § förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl. Att en person som avses i 1 § andra stycket 1 och som har meddelats ett beslut om avvisning eller utvisning som huvudregel ska anses som bosatt i Sverige fram till dess han eller hon lämnar landet innebär att rätten till utbildning finns kvar även under tiden fram till dess att beslutet verkställs. Detta gäller även om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd har meddelats på grund av verkställighetshinder eller liknade situation. Det kan således också bl.a. vara fråga om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som har meddelats för att barnet bör få avsluta en pågående behandling.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt denna lag för personer som inte anses som bosatta i Sverige eller som inte har rätt till utbildning enligt 2 §.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 5 § i 1985 års skollag. Bemyndiganden av samma innebörd som i paragrafens första mening finns även i 11 kap. 10 och 19 §§ andra styckena, 12 kap. 6 § andra stycket samt 13 kap. 6 § i 1985 års skollag. I denna lag omfattar bemyndigandet även enskilda huvudmän.

Hemkommun och hemlandsting

5 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun personen är folkbokförd i.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Med hemlandsting avses det landsting som hemkommunen hör till.

Paragrafen innehåller definitioner av begreppen hemkommun och hemlandsting och motsvarar 1 kap. 15 § i 1985 års skollag. I paragrafen fastställs bl.a. till vilken kommun en i landet bosatt person ska anses höra.

För en person bosatt i Sverige avses med hemkommun enligt bestämmelsen i *första stycket* den kommun i vilken vederbörande är folkbokförd.

Är personen inte folkbokförd i landet avses enligt *andra stycket* med hemkommun den kommun i vilken personen stadigvarande vistas. Det sistnämnda gäller även för en person som är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen. Det rör sig här om fall då någon på grund av risk för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier trots flyttning från en ort till en annan får fortsätta att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten. Kvarskrivning kan också avse medföljande familjemedlemmar.

I *andra stycket* regleras också det fall då en person förutom folkbokföringsort även saknar stadigvarande vistelseort. I ett sådant fall ska med hemkommun avses den kommun där personen för tillfället uppehåller sig. I förarbetena till 1 kap. 15 § i 1985 års skollag framhölls att fall då någon inte ens har en stadigvarande vistelseort var exceptionella och att det var svårt att få till stånd en meningsfull skolgång i ett sådant fall. Skolplikten och rätten till utbildning ansågs emellertid medföra att dessa personer inte kunde ställas utanför regelsystemet (se prop. 1985/86:10 s. 31).

I *tredje stycket* definieras begreppet hemlandsting.

Utlandssvenska elever

6 § Med utlandssvensk elev avses i denna lag en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Regeringen meddelar föreskrifter om att också annan ska anses som utlandssvensk elev.

Paragrafen motsvarar 1 kap. 17 § i 1985 års skollag med den ändringen att *andra stycket* endast är en upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter om vad som ska anses som en utlandssvensk elev.

Personer med begåvningsmässig funktionsnedsättning

7 § Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också

har en utvecklingsstörning eller ett sådan funktionsnedsättning som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Paragrafen motsvarar delvis 1 kap. 16 § i 1985 års skollag. För att ett barn med utvecklingsstörning ska tas emot i grundsärskolan krävs t.ex. enligt 7 kap. 5 § att barnet bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav. Detta villkor gäller också för barn som avses i denna paragraf. Skolformerna grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna är således förbehållna elever med utvecklingsstörning och elever med betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Personer med autism eller autismliknande tillstånd kan, till skillnad från regleringen i 1 kap. 16 § i 1985 års skollag, endast tillhöra personkretsen för nämnda utbildningsformer om de också har en utvecklingsstörning eller en sådan funktionsnedsättning som anges i förevarande paragrafs första stycke.

Paragrafen behandlas i avsnitt 15.4 och 33.3.

Information om icke skolpliktiga ungdomar

8 § En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola, nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket.

Paragrafen har sin motsvarighet i 1 kap. 18 § i 1985 års skollag. Gymnasieskola och gymnasiesärskola kan dock här bedrivas såväl av en enskild som av en offentlig huvudman. Till följd av detta får begreppet ”motsvarande utbildning” en mer inskränkt betydelse än tidigare. Bestämmelsen har kommenterats i prop. 2004/05:2 s. 149.

Bestämmelser om handläggning

9 § I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag hos en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas:

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 15 § om anteckning av uppgifter,
- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut, och
- 26 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

I sådana ärenden hos en enskild huvudman ska också 11 och 12 §§ förvaltningslagen tillämpas.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag.

Det som sägs i denna paragraf gäller inte vid betygssättning.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a kap. 11 § i 1985 års skollag, som dock endast gäller förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) om handläggning av ärenden gäller bara i begränsad omfattning i skolväsendet. Verksamheten avser endast till en mindre del handläggning av ärenden. Förvaltningslagens handläggningsbestämmelser är vidare inte tillämpliga i ärenden hos kommuner och landsting där beslutet överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900). För dessa ärenden gäller i stället de handläggningsbestämmelser som finns i kommunallagen eftersom förvaltningslagen är subsidiär gentemot annan lagstiftning. Förvaltningslagen gäller inte heller enskilda huvudmän. Det finns dock inte något hinder mot att i skollagen föreskriva att vissa bestämmelser i förvaltningslagen likväl ska gälla vid handläggning av vissa ärenden hos kommuner och landsting oavsett vilken ordning som gäller för överklagande och hos enskilda huvudmän inom skolväsendet .

Genom paragrafen blir de uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen tillämpliga även i ärenden där beslutet överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt kommunallagen. Paragrafen gäller även när beslut fattats av enskilda huvudmän i t.ex. ärenden om särskilt stöd, avstängning och andra åtgärder enligt 5 kap., befrielse från obligatoriska utbildningsinslag och mottagande av elev. I jämförelse med 2 a kap. 11 § i 1985 års skollag utvidgas förvaltningslagens tillämplighet enligt denna paragraf till att omfatta också 15 och 21 §§ förvaltningslagen.

I 14 § första stycket förvaltningslagen anges att om en sökande, klagande eller annan part vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska han få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång.

Enligt 15 § förvaltningslagen ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ett ärende antecknas av myndigheten.

Enligt 16 § förvaltningslagen har en sökande, klagande eller annan part rätt att ta del av det som har tillförts ett ärende, med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I 17 § förvaltningslagen anges bl.a. att ett ärende inte får avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och han har fått tillfälle att yttra sig över uppgiften. Myndigheten får dock i vissa särskilt angivna fall avgöra ärendet utan att så har skett. Underrättelseskyldigheten gäller även här med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt 20 § förvaltningslagen ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången. Skälen får dock i vissa fall utelämnas helt eller delvis. Här kan särskilt nämnas beslut som rör antagning för frivillig utbildning.

I 21 § förvaltningslagen anges bl.a. att en sökande, klagande eller annan part ska underrättas om innehållet i det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, om det inte är uppenbart obehövt. Om beslutet går parten emot och kan överklagas, ska han underrättas om hur han kan överklaga det.

Ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får enligt 26 § förvaltningslagen rättas av den myndighet som har meddelat beslutet. Innan rättelse sker ska myndigheten ge den som är part tillfälle att yttra sig, om åtgärden inte är obehövlig.

Av *andra stycket* framgår att utöver de i första stycket uppräknade bestämmelserna i förvaltningslagen är även förvaltningslagens bestämmelser om jäv tillämpliga på ärendehandläggning hos en enskild huvudman som innebär myndighetsutövning mot någon enskild. För kommuner och landsting finns särskilda bestämmelser om jäv i kommunallagen.

I *tredje stycket* har undantag från 16 och 17 §§ förvaltningslagen gjorts beträffande uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i verksamhet enligt skollagen. Bestämmelsen avser att klargöra att det inte är nödvändigt att ge alla sökande till t.ex. en plats i förskola rätt att yttra sig innan platsen ges åt någon viss av dessa (jfr prop. 1979/80:1 s. 405 f. och 566).

Av *fjärde stycket* framgår att de i denna paragraf angivna bestämmelserna i förvaltningslagen inte gäller vid betygssättning. I stället finns det i 3 kap. och i respektive skolformskapitel särskilda bestämmelser om handläggning i samband med betygssättning.

10 § I ärenden där beslut får överklagas enligt 28 kap. ska utöver vad som följer av 9 § också 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223) tillämpas.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Den syftar i första hand på att reglera förfarandet när beslut som fattas av en rektor vid en skolenhet med enskild huvudman kan överklagas. Bestämmelsen har getts en allmän utformning och gäller i alla ärenden där beslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär vilket bl.a. innebär att även förfarandet vid överklagande av beslut som fattas av enskild huvudman träffas av bestämmelsen.

I 23 § förvaltningslagen anges att ett beslut överklagas skriftligt. I skrivelsen ska klaganden ange vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som han begär. Skrivelsen ska vidare ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Den ska ha kommit in dit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna och beslutet överklagas till en länsrätt eller kammarrätt, ska överklagandet enligt lagrummet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Enligt 24 § förvaltningslagen prövar den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Har skrivelsen kommit in för sent, ska myndigheten avvisa den, om inte förseningen beror på att myndigheten har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Skrivelsen ska inte heller avvisas, om den inom överklagandetiden har kommit in till den

myndighet som ska pröva överklagandet. I ett sådant fall ska denna myndighet vidarebefordra skrivelsen till den myndighet som har meddelat beslutet och samtidigt lämna uppgift om vilken dag skrivelsen kom in till den högre instansen.

Om skrivelsen inte avvisas enligt 24 § förvaltningslagen, ska enligt 25 § samma lag den myndighet som har meddelat beslutet överlämna skrivelsen och övriga handlingar i ärendet till den myndighet som ska pröva överklagandet.

Har en skrivelse med överklagande avvisats på grund av att den har kommit in för sent, får avvisningsbeslutet enligt 30 § förvaltningslagen överklagas i samma ordning som beslutet i huvudsaken. Har avvisningsbeslutet efter överklagande prövats av en högre instans, får den högre instansens beslut i frågan inte överklagas.

Talerätt

11 § Den som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Paragrafen är ny. Enligt bestämmelsen i *första stycket* har en underårig elev eller en annan person som har fyllt 16 år rätt att själv föra sin talan. Innan personen har uppnått 16 års ålder är det vårdnadshavaren som för personens talan.

Enligt förvaltningsprocessuella regler företräder vårdnadshavaren sitt barn som ställföreträdare med stöd av föräldrabalkens bestämmelser. Detta gäller enligt huvudregeln så länge barnet är omyndigt, dvs. till dess barnet fyller 18 år. Denna bestämmelse innebär att den ålder fram till vilken vårdnadshavaren ensam företräder barnet har sänkts till 16 år. Barnet har således från 16 års ålder en självständig rätt att överklaga domar och beslut enligt denna lag. Om den underårige har fyllt 16 men inte 18 år kommer i allmänhet både vårdnadshavaren och den underårige att ha ställning som part. Såväl en elev som elevens vårdnadshavare har i sådana fall en egen rätt att överklaga ett beslut även om de skulle ha motstridiga uppfattningar.

För vissa fall har åldern för när talerätt föreligger sänkts ytterligare. I *andra stycket* stadgas att denna rätt föreligger vid ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare samt vid överklagande av beslut i både ansökningsärenden och andra ärenden avseende sådan utbildning, oavsett om den underårige har uppnått 16 års ålder eller inte. En underårig kan i dessa fall ansöka om att t.ex. delta i utbildning utan vårdnadshavarens underskrift.

I fråga om utbildning för vuxna blir bestämmelserna troligen främst aktuella när ungdomar som kommer till Sverige hellre vill delta i utbildning i svenska för invandrare än gå i gymnasieskolan. De ska då ha möjlighet att själva ansöka om att delta i utbildningen och t.ex. överklaga ett beslut i fråga om mottagande till utbildningen.

Samverkan och anmälan till socialnämnden

12 § Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 13 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 2 a § i 1985 års skollag (se prop. 2002/03:53 s. 114).

Första stycket innehåller en bestämmelse om samverkan mellan olika verksamheter i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Bestämmelsen har förtydligats genom att det nu uttryckligen anges att det är huvudmannen för verksamheten och anställda i verksamheten som på socialnämndens initiativ ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor om barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Andra stycket innehåller en hänvisning till bestämmelserna om anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen (2001:453). Syftet med hänvisningen är att öka kunskapen om anmälningsskyldighet inom verksamheter som rör barn och ungdomar enligt skollagen.

Enligt 14 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen bör var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd anmäla detta till nämnden. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är emellertid enligt andra stycket samma lagrum skyldiga att genast anmäla till nämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos en sådan myndighet. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga. Enligt 14 kap. 1 § fjärde stycket socialtjänstlagen är myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket samma lag skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Tystnadsplikt

13 § Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivit fritidshem eller enskilt bedriven förskoleklass eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 25 kap., får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag än som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Bestämmelser om tystnadsplikt finns i 1985 års skollag i 2 a kap. 18 § (enskilt bedriven förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg), 2 b kap. 11 § (enskilt bedriven förskoleklass) och 9 kap. 16 a § (fristående skolor), samt i 5 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan. Denna paragraf ersätter de uppräknade bestämmelserna och blir tillämplig beträffande fristående skolor, andra skolor med enskild huvudman och all annan enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen, även entreprenadverksamhet. Förslaget har behandlats i avsnitt 33.8.

Riksinternatskolor

14 § Efter ansökan från en kommun eller en enskild som har godkänts som huvudman för fristående skola med grundskola eller gymnasieskola och som bedriver utbildning vid en internatskola, får regeringen besluta att ge internatskolan ställning av riksinternatskola.

En riksinternatskola ska ha till uppgift att anordna grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, för i första hand utlandssvenska elever.

Regeringen får medge att huvudmannen för en riksinternatskola vid sidan av gymnasieskolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Enligt 1985 års skollag utgjorde riksinternatskolorna en särskild utbildningsform. Riksinternatskolorna har hittills reglerats i 10 kap. 1–1 c §§ i 1985 års skollag och förordningen (1991:1080) om riksinternatskolor. Enligt förslaget till ny skollag utgör riksinternatskolorna inte längre en särskild utbildningsform utan ingår i skolväsendet för barn och ungdomar. En riksinternatskola kommer således att utgöra grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer. Samtliga bestämmelser som träffar dessa skolformer kommer även att gälla för riksinternatskolorna om inte annat följer av föreskrifter som utfärdas med stöd av 15 §.

Enligt *första stycket* kan en riksinternatskola bedrivas av en enskild eller en kommunal huvudman. Eftersom riksinternatskolorna nu kommer att ingå i skolväsendet för barn och ungdomar är det rimligt att en enskild huvudman som vill driva en riksinternatskola är godkänd av Statens skolinspektion som huvudman för de aktuella skolformerna enligt 2 kap. 5 §.

Andra stycket motsvarar 10 kap. 1 § andra stycket i 1985 års skollag med den skillnaden att riksinternatskolorna ska anordna grundskola eller gymnasieskola eller endera av dessa skolformer. Enligt 1985 års skollag ska utbildningen motsvara dessa utbildningar.

Paragrafens *tredje stycke* motsvarar 10 kap. 1 b § i 1985 års skollag. I 16 § finns bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun för kostnader för elevens utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 33.9.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor. Regeringens föreskrifter får avvika från bestämmelser i denna lag.

Riksinternatskolornas speciella ställning i utbildningssystemet innebär att bestämmelserna för grundskolan och gymnasieskolan inte alltid kan tillämpas fullt ut. Som exempel kan nämnas att det behövs särskilda bestämmelser om urval och mottagande. Därför har ett bemyndigande tagits in i förevarande paragraf. Föreskrifter som avviker från en bestämmelse i skollagen får bara meddelas av regeringen.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 33.9.

International Baccalaureate

16 § En elevs hemkommun är skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten gäller dock endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och endast om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten.

Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning betalas med ett belopp som Statens skolverk beslutar.

För internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 5 kap. 26 a § i 1985 års skollag.

Överlämnande av betygshandlingar

17 § Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska lämna över elevernas slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan är belägen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om skyldigheten enligt första stycket.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag. Syftet är att garantera elever i fristående skolor tillgång till slutbetygen och liknande dokumentation över fullföljd utbildning. Enligt paragrafens *första stycke* ska huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts lämna över elevernas slutbetyg, eller motsvarande för gymnasieskolan, till lägeskommunen. De överlämnade betygshandlingarna omfattas där – till skillnad från vad som gäller i fristående skolor – av tryckfrihetsförordningen, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och arkivlagen (1990:782). Därigenom ges elever i fristående skolor en möjlighet att i efterhand kunna begära ut uppgifter om genomförd skolgång om t.ex. ett originalbetyg går förlorat. I *andra stycket* finns en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om denna skyldighet. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 33.11.

Informationsskyldighet

18 § Kommunen ska informera vårdnadshavarna om den förskola och om den verksamhet som avses i 25 kap. som kommunen anordnar eller vars huvudman kommunen har godkänt eller förklarat berättigad till bidrag. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet som avses i 25 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 8 kap. 21 § samt 25 kap. 11 och 13 §§.

Paragrafen innebär en skyldighet för kommunen att informera om dels den förskola, dels den pedagogiska verksamhet som kan anordnas enligt 25 kap. som finns att tillgå inom kommunen. Informationsskyldigheten gäller oavsett om verksamheten anordnas av kommunen eller av en enskild huvudman. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att starta och driva såväl förskola som annan pedagogisk verksamhet med offentlig finansiering genom kommunalt bidrag.

Övriga bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om organisationen av skolväsendet samt om huvudmännens befattning i övrigt med utbildning som avses i denna lag.

I fråga om organ för samverkan eller annan liknande verksamhet inom skolväsendet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att ledamöter i organet eller andra företrädare utses och entledigas av enskilda.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 1 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva de flesta skolformer omfattar bemyndigandet dock här även enskilda huvudmän.

I 1985 års skollag anges särskilt i motsvarande paragraf att även omyndiga elever och sammanslutningar av dessa skulle betraktas som enskilda. Något praktiskt behov av att uttryckligen ange att omyndiga elever och sammanslutningar av sådana ska betraktas som enskilda också vid tillämpningen av dessa bestämmelser torde dock inte finnas. Ingen saklig skillnad är avsedd.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om möjligheter att inom skolväsendet bedriva utbildning, som bygger på samverkan mellan olika skolformer inom skolväsendet eller mellan en sådan skolform och någon annan utbildningsform. I sådana föreskrifter får undantag göras från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 3 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva de flesta skolformer omfattar bemyndigandet dock här även enskilda huvudmän. Ett mera långtgående samarbete mellan olika former av utbildning innebär att olika regelsystem måste anpassas till varandra och förutsätter därför särskilda föreskrifter. Undantag från denna lags bestämmelser kan i vissa fall behövas. Paragrafen ger utrymme för detta.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. I sådana föreskrifter får undantag göras från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Undantag får göras även från andra bestämmelser i denna lag för att möjliggöra en försöksverksamhet med sådan utbildning i gymnasieskolan som inte utgörs av utbildning på nationella, specialutformade eller individuella program.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 4 § i 1985 års skollag. Eftersom de genomgripande systematiska förändringar som föreslås innebär att även enskilda huvudmän framdeles kan bedriva utbildning i de flesta skolformer omfattar bemyndigandet nu även enskilda huvudmän.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som i övrigt följer av denna lag, meddela föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,

2. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1, och

3. ytterligare villkor för att enskilda i sådana fall som avses i 1 och 2 ska få sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 15 kap. 8 § i 1985 års skollag.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudman för enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Regeringen meddelar föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelsen om uppgiftsskyldighet i första stycket.

Paragrafen motsvarar delvis 15 kap. 11 § i 1985 års skollag dock att bemyndigandet i andra stycket numera endast är en upplysning om att regeringen meddelar föreskrifter om vite.

24 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 35 §, 16 kap. 52 § och 19 kap. 25 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om bestämmande av det bidrag som kommunerna enligt bestämmelser i respektive skolformskapitel är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor. Avsikten är att regeringen i förordning ska precisera vilka kostnader som bidrag ska lämnas för inom ramen för de poster som ingår i grund- och tilläggsbelopp enligt de angivna lagbestämmelserna (se prop. 2008/09:171 s. 31 ff.).

25 § Vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheterna att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag, får regeringen meddela de föreskrifter som behövs för att tillförsäkra

barn och elever den utbildning och annan verksamhet de har rätt till enligt denna lag. I sådana föreskrifter får undantag göras från bestämmelser om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1985 års skollag.

Bemyndigandet i paragrafen tar sikte på siktet på sådana mycket allvarliga situationer när undervisning eller annan verksamhet måste ställas in för viss tid, till exempel för att förhindra smittspridning eller för att en betydande del av personalen insjuknat vid en epidemi. För att göra det möjligt att låta barnen eller eleverna ta igen det de gått miste om, kan det vara nödvändigt att till exempel föreskriva om tidsbegränsade undantag från bestämmelser om skolarbetets förläggning från måndag till fredag. Ett annat exempel kan vara en förlängning av pågående eller nästföljande läsåret om ett avbrott inträffar sent under ett läsåret.

38.2 Förslag till lag om införande av skollagen (2010:000)

Inledande bestämmelser

Ikraftträdande

1 § Skollagen (2010:000) och denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Lagarna ska tillämpas på utbildning och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Upphävande

2 § Genom denna lag upphävs

1. skollagen (1985:1100),
2. lagen (1985:1101) om införande av skollagen (1985:1100),
3. lagen (1986:343) med bemyndigande att meddela föreskrifter om kommuners och landstingskommuners medverkan i utbildning,
4. lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan,
5. lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande över utvecklingsstörda barns skolgång, och
6. lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

De upphävda lagarna ska fortsätta att tillämpas på utbildning och annan verksamhet till utgången av juni 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Av 1 och 2 §§ framgår att den nya skollagen och lagen om införande av skollagen träder i kraft den 1 juli 2010, samt att vissa äldre lagar upphävs. Vidare framgår att, om inte något annat anges i lagen om införande av skollagen, de nya lagarna ska tillämpas från och med den 1 juli 2011 och de upphävda äldre lagarna fortsätta att tillämpas fram till dess.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- 1985 års skollag: skollagen (1985:1100),
- den nya skollagen: skollagen (2010:000).

Andra termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i den nya skollagen.

För att underlätta formuleringen av bestämmelserna i lagen om införande av skollagen används de i paragrafen angivna benämningarna. Av paragrafen framgår också att andra uttryck och termer som används i lagen om införande av skollagen har samma betydelse som i den nya skollagen. I detta sammanhang kan särskilt nämnas de definitioner som finns i 1 kap. 10 § i den nya skollagen.

Förskolan

4 § Ett godkännande av en förskola enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Av paragrafen framgår vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för enskild som driver en av kommunen godkänd förskola. Regleringen innebär att godkännandet av förskolan övergår till att avse den enskilde huvudmannen som huvudman för en fristående förskola inom skolväsendet, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 1985 års skollag.

Fritidshemmet

5 § Ett godkännande av ett fritidshem enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för fritidshem enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Av paragrafen framgår vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för enskild som driver ett av kommunen godkänt fritidshem. Bestämmelserna innebär bl.a. att godkännandet av fritidshemmet övergår till att avse den enskilde huvudmannen som huvudman för ett fritidshem inom skolväsendet.

Annan pedagogisk verksamhet

6 § Ett beslut om rätt till bidrag för en huvudman för pedagogisk omsorg enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett beslut om rätt till bidrag för huvudmannen enligt 25 kap. 10 § i den nya skollagen.

Av paragrafen framgår vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för en enskild som driver av kommunen godkänd pedagogisk omsorg och har rätt till bidrag för de barn som tas emot i verksamheten.

Förskoleklassen

7 § Ett godkännande av utbildning som motsvarar förskoleklassen enligt 2 b kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om bidrag lämnas enligt 2 b kap. 10 eller 10 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Av paragrafen framgår vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för godkänd, av enskild bedriven utbildning som motsvarar förskoleklassen.

Grundskola och grundsärskola

Äldre godkännanden

8 § Ett godkännande av en fristående skola som motsvarar grundskolan eller sarskolan enligt 9 kap. 2 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om skolan har förklarats berättigad till bidrag enligt 9 kap. 6 eller 6 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Av paragrafen framgår vad som vid den nya skollagens ikraftträdande ska gälla för en fristående skola, som motsvarar grundskolan eller den obligatoriska sarskolan, som är godkänd och har förklarats berättigad till bidrag. Regleringen innebär att godkännandet av skolan övergår till att avse den enskilde huvudmannen som huvudman för en fristående grundskola eller grundsärskola inom skolväsendet.

Pågående ärenden om åläggande av skolgång

9 § Ett ärende om åläggande av skolgång i grundskolan, sarskolan eller specialskolan enligt 3 kap. 14 § i 1985 års skollag som inte avgjorts vid utgången av juni 2011 ska handläggas enligt bestämmelserna i 1985 års skollag.

Någon möjlighet att ålägga en skolpliktig elev skolgång i grundskola, sarskola eller specialskola med offentlig huvudman finns inte enligt den nya skollagen. I stället finns en möjlighet att förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter avseende elevens skolgång, se 7 kap. 22 § i den nya skollagen. De ärenden om åläggande av skolgång, som inte har avgjorts då den nya skollagen ska börja tillämpas, ska enligt denna paragraf fortsätta att handläggas enligt äldre bestämmelser till dess att prövningen är avslutad. Detta gäller oavsett vid vilken instans som ärendet handläggs, se 32 § angående överklaganden.

Betyg

10 § För elever i grundskolan ska 10 kap. 14–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

11 § För elever i grundsarskolan ska 11 kap. 18–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

Som framgår av förslaget till ny skollag (se bl.a. 10 kap. 14–23 §§) har lagens bestämmelser om betyg anpassats till vad som följer av riksdagens beslut om en ny betygsskala (prop. 2008/09:66, bet. 2008/09:UbU5, rskr. 2008/09:169) och om samlade läroplaner och nya kursplaner (prop. 2008/09:87, bet. 2008/09:UbU9, rskr. 2008/09:189). I 10 och 11 § finns övergångsbestämmelser för elever som under läsåret 2010/11 har getts betyg i årskurs 8 enligt nuvarande bestämmelser i grundskoleförordningen (1994:1194) respektive särskoleförordningen (1995:206) och under läsåret 2011/12 fullföljer sin skolgång. Avsikten är att dessa elever ska få betyg enligt nuvarande bestämmelser också i årskurs 9. Dessa övergångsbestämmelser gäller såväl grundskola eller grundsärskola med offentlig huvudman som grundskola eller grundsärskola med enskild huvudman.

Specialskolan

Viss äldre utbildning

12 § Utbildning för elever med synskada eller talskada som avses i punkterna 2 och 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100) ska anordnas till dess att eleverna har avslutat den. Detsamma ska gälla utbildning i särskilda klasser och utbildning efter skolpliktens upphörande enligt punkterna 7 och 8 i samma övergångsbestämmelser.

Har elever före den 1 juli 2008 tagits emot för att fullgöra utbildning som avses i punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100), ska utbildningen anordnas till dess att eleverna har avslutat den.

Paragrafen innebär att elever som omfattas av vissa äldre övergångsbestämmelser ska få slutföra sin utbildning enligt dessa bestämmelser.

Betyg

13 § För elever i specialskolan ska 12 kap. 14–23 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 10 under läsåret 2011/12.

Paragrafen innehåller övergångsreglering om betygssättning motsvarande den för grundskolan och grundsärskolan i 10 och 11 §.

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2011

14 § För utbildning i gymnasieskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010 fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

Riksdagen har beslutat omfattande ändringar i bestämmelserna i 1985 års skollag om gymnasieskolan och fristående skolor som motsvarar

gymnasieskolan (prop. 2008/09:199, bet. 2009/10:UbU4, rskr. 2009/10:8). De nya bestämmelserna i 1985 års skollag ska träda i kraft den 1 mars 2010 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2011. För utbildning som påbörjats tidigare ska äldre bestämmelser fortsätta tillämpas. Denna paragraf innehåller motsvarande övergångsbestämmelser. Paragrafen innebär att elever som påbörjat utbildning i gymnasieskolan före den tidpunkt då den nya skollagen ska börja tillämpas ska få slutföra sin utbildning enligt de bestämmelser som gällde då utbildningen påbörjades. I 20 § finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om utbildningen för elever som påbörjar sin gymnasieutbildning enligt äldre bestämmelser men inte slutför den inom tre år.

15 § För utbildning i gymnasiesärskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

Paragrafen innebär att elever som påbörjat sin skolgång i gymnasiesärskolan före den tidpunkt då den nya skollagen ska börja tillämpas ska få slutföra sin utbildning enligt de bestämmelser som gällde då utbildningen påbörjades. I 20 § bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om att paragrafen inte längre ska tillämpas.

Äldre förklaringar om rätt till bidrag

16 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska upphöra att gälla senast den 1 juli 2013.

Av paragrafen framgår vad som ska gälla för en fristående skola som enligt övergångsbestämmelserna till de bestämmelser som införs i 1985 års skollag från och med den 1 mars 2010 har rätt till bidrag för elever som fortfarande får gymnasieutbildning enligt äldre bestämmelser. Bestämmelsen innebär att förklaringen om bidragsrätt fortsätter att gälla under den tid som behövs för att eleverna ska slutföra sin gymnasieutbildning enligt äldre bestämmelser. Denna paragraf motsvarar punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2009:1038) om ändring i 1985 års skollag i prop. 2008/09:199.

17 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse från och med den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasieskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Det som sägs i första stycket gäller även en förklaring om rätt till bidrag, som meddelats efter en förenklad prövning enligt punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2009:1038) om ändring i skollagen (1985:1100), och som gäller vid utgången av juni 2011.

Av paragrafen framgår vad som ska gälla för en fristående skola som har förklarats berättigad till bidrag enligt de bestämmelser som införs i 1985 års skollag från och med den 1 mars 2010. Bestämmelsen innebär att förklaringen om bidragsrätt övergår till att gälla som ett godkännande av

huvudmannen. Vidare framgår vad som ska gälla för en fristående skola som har förklarats berättigad till bidrag efter en förenklad prövning enligt punkt 3 av övergångsbestämmelserna till de nya gymnasiebestämmelserna i 1985 års skollag (se prop. 2008/09:199 s. 136).

18 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 b § i 1985 års skollag, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasiesärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Av paragrafen framgår vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för en förklaring om rätt till bidrag för en fristående skola som motsvarar gymnasiesärskolan. Bestämmelsen innebär att förklaringen övergår till att avse den enskilde huvudmannen för skolan som huvudman för gymnasiesärskola inom skolväsendet.

19 § En enskild som efter utgången av juni 2011 vill överta verksamhet vid en fristående skola där sådan utbildning som avses i 14 § bedrivs ska uppfylla förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Av paragrafen framgår att den som efter utgången av juni 2011 vill överta verksamhet vid en fristående skola som enligt 14 § fortfarande följer reglerna i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010, ska prövas utifrån bestämmelserna om godkännande i den nya skollagen.

Bemyndigande

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om i vilka fall och på vilket sätt elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2011 och som fullföljer denna senare än tre år från det att den påbörjades, ska fullfölja utbildningen enligt de bestämmelser som gäller för utbildning som påbörjas efter utgången av juni 2011.

Bemyndigandet ger möjlighet att genom bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter lösa övergångsproblem som kan uppstå för bl.a. elever som har påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2011 och som på grund av studieuppehåll eller av något annat skäl har tagit längre tid på sig än normalt att slutföra utbildningen.

Riksrekrytering

21 § Beslut som har fattats med stöd av 5 kap. 35 § i 1985 års skollag i dess lydelse från och med den 1 mars 2010, och som avser tid efter utgången av juni 2011, ska för den återstående tiden fortsätta att gälla som beslut enligt 16 kap. 42 § i den nya skollagen.

Paragrafen klargör att beslut om s.k. riksrekrytering som har fattats med stöd av äldre bestämmelser och som gäller för tid efter utgången av juni 2011 ska fortsätta att gälla som beslut enligt motsvarande bestämmelser i den nya skollagen. I detta sammanhang kan erinras om punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (2004:871) om ändring i skollagen (1985:1100), som innebär att beslut som fattas med stöd av 5 kap. 9 och

14 §§ i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010 och som inte innehåller någon tidsbegränsning ska upphöra att gälla den 1 januari 2011.

Kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare

22 § Den nya skollagen och denna lag ska tillämpas på utbildning inom kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare från och med den 1 juli 2012. De i 2 § första stycket 1–4 angivna lagarna ska fortsätta att tillämpas på utbildning inom kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare till utgången av juni 2012.

För kurser och projektarbete i kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare som påbörjats före den 1 juli 2012 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas.

Av *första stycket* framgår att den nya skollagen inte ska börja tillämpas på utbildning i angivna skolformer för vuxna förrän den 1 juli 2012. Enligt *andra stycket* ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas efter utgången av juni 2012 i fråga om kurser och projektarbete som påbörjats före den 1 juli 2012.

Landsting som huvudman

Grundsärskola och gymnasiesärskola

23 § Trots bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för grundsärskola och gymnasiesärskola vid Dammsdalskolan i Vingåkers kommun.

Länsstyrelsen har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid sådan utbildning som avses i första stycket. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Landstingens möjlighet att vara huvudman för särskolan inskränktes från och med den 1 juli 1992 genom lagen (1992:598) om ändring i skollagen (1985:1100). Genom punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagändringen fick dock landstinget, utan hinder av de nya bestämmelserna, behålla huvudmannskapet för Dammsdalskolan i Vingåkers kommun, Salbohedskolan i Sala kommun och den yrkesutbildning för hörselskadade utvecklingsstörda elever som anordnades i Örebro kommun.

Landstinget i Södermanlands län är fortfarande huvudman för utbildningen vid Dammsdalskolan i Vingåkers kommun. I paragrafens *första stycke* finns en bestämmelse som innebär att landstinget har möjlighet att fortsätta bedriva utbildning vid den skolan.

Utöver denna övergångsbestämmelse finns i den nya skollagen andra bestämmelser om möjlighet för ett landsting att efter överenskommelse med en kommun vara huvudman för gymnasiesärskolan.

Gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning

24 § Trots bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för gymnasieskola eller kommunal vuxenutbildning inom andra områden än naturbruk eller omvårdnad om utbildningen

1. bedrevs före den 1 juli 1991 och har bedrivits sedan dess, och
2. under hela tiden har stått öppen för sökande från hela landet och förblir det.

Landstingens möjlighet att vara huvudman för gymnasieskolan inskränktes från och med den 1 juli 1992 genom lagen (1991:1107) om ändring i skollagen (1985:1100) och lagen (1991:1111) om ändring i lagen (1991:1107) om ändring i skollagen (1985:1100). Genom punkt 20 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagändringen fick dock landstinget, utan hinder av de nya bestämmelserna, fortsätta att bedriva utbildning som kunde hänföras till andra områden än naturbruk och omvårdnad under förutsättning att utbildningen stod öppen för sökande från hela landet och förblev det. Motsvarande övergångsbestämmelse har tagits in här.

Tillämpliga bestämmelser

25 § Ett landsting som bedriver utbildning med stöd av 23 eller 24 § ska tillämpa de bestämmelser i den nya skollagen och denna lag som gäller för en offentlig huvudman för utbildning i den aktuella skolformen. Landstinget ska för utbildning i grundsärskola även tillämpa 7 kap. 22 § i den nya skollagen på samma sätt som en enskild huvudman.

I paragrafen anges vilka bestämmelser som ett landsting ska tillämpa på sådan utbildning som avses i 23 eller 24 §. För att hemkommunen ska ha överblick över de skolpliktiga barn som är bosatta i kommunen införs här en underrättelseskyldighet motsvarande vad som gäller för enskilda huvudmän.

Bemyndigande

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för landstingets befattning med sådan utbildning som avses i 23 och 24 §§.

På samma sätt som i vissa av de äldre övergångsbestämmelser som har överförts till 23 och 24 §§ är det nödvändigt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs.

Riksinternatskola

27 § Ett beslut att ge en internatskola ställning som riksinternatskola enligt 10 kap. 1 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut enligt 29 kap. 14 § i den nya skollagen. En enskild som bedriver utbildning vid en riksinternatskola ska därvid anses godkänd som huvudman för utbildning i den eller de skolformer som anordnas vid riksinternatskolan.

Paragrafen anger vad som ska gälla för en internatskola som regeringen enligt 1985 års skollag har beslutat att ge ställning som riksinternatskola. Enligt 29 kap. 14 § i den nya skollagen ska enskild vara godkänd som huvudman för den aktuella skolformen för att en internatskola ska kunna få ställning som riksinternatskola. Av förevarande bestämmelse framgår att enskild som bedriver riksinternatskola vid utgången av juni 2011 ska anses vara godkänd som huvudman för den aktuella skolformen.

Internationell skola

28 § Ett godkännande av en internationell skola enligt 9 kap. 5 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska fortsätta att gälla som ett godkännande som huvudman för en internationell skola enligt 24 kap. 2 § i den nya skollagen.

En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 7 a eller 8 d § i 1985 års skollag ska, om den gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som en förklaring om rätt till bidrag enligt 24 kap. 3 § respektive 5 § i den nya skollagen.

Paragrafen anger vad som vid utgången av juni 2011 ska gälla för en internationell skola.

Giltigheten av vissa godkännanden

29 § Ett beslut som med stöd av 4, 5, 7, 8, 17 eller 18 § ska anses som ett godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen får inte återkallas före den 1 juli 2012 på grund av att villkoren enligt 2 kap. 6 § i den nya skollagen inte är uppfyllda.

För bl.a. fristående skolor ska som huvudregel ett godkännande eller en förklaring om rätt till bidrag som meddelats enligt 1985 års skollag fortsätta att gälla som ett godkännande enligt den nya skollagen. En nyhet i den nya skollagen är att ett bolag eller en förening som ägs av en kommun eller ett landsting får godkännas som enskild huvudman inom skolväsendet bara om vissa särskilda villkor är uppfyllda. I denna paragraf finns en övergångsbestämmelse för äldre beslut om godkännande eller bidragsrätt för fristående skolor som drivs av sådana kommun- eller landstingsägda juridiska personer. Om ett sådant beslut enligt 1985 års skollag fortsätter att gälla som ett godkännande enligt den nya skollagen får godkännandet under en övergångstid inte återkallas på grund av att de särskilda villkoren enligt den nya skollagen för godkännande i ett sådant fall inte är uppfyllda.

Pågående ärenden om tillsyn och återkallelse

30 § Om inte annat anges i denna lag ska ärenden om tillsyn eller återkallelse av godkännande eller rätt till bidrag som inte har avgjorts vid utgången av juni 2011 fortsätta att handläggas enligt bestämmelserna i 1985 års skollag.

Av paragrafen framgår vad som ska gälla för vid utgången av juni 2011 pågående ärenden om tillsyn eller återkallelse av godkännande, tillstånd eller rätt till bidrag.

Skolväsendets överklagandenämnd

31 § Ett beslut att utse ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd ska, om det avser tid efter utgången av juni 2011, fortsätta att gälla utan hinder av 27 kap. 2 § i den nya skollagen.

Den som med stöd av första stycket är ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd efter utgången av juni 2011, får utses på nytt till ordförande eller ersättare för ordföranden utan hinder av 27 kap. 2 § i den nya skollagen.

I *första stycket* anges vad som efter den tidpunkt då den nya skollagen ska börja tillämpas ska gälla för beslut om förordnanden som ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd som har meddelats dessförinnan.

Av *andra stycket* framgår att den som med stöd av bestämmelsen i första stycket har varit ordförande eller vice ordförande efter den tidpunkt då den nya skollagen ska börja tillämpas kan utses på nytt till ordförande eller ersättare för ordföranden även om hon eller han inte uppfyller de nya behörighetsvillkoren.

Överklaganden

32 § Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i 1985 års skollag ska handläggas enligt äldre bestämmelser, även om beslutet har meddelats den 1 juli 2011 eller senare.

Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i den nya skollagen ska handläggas enligt nya bestämmelser, även om beslutet har meddelats före den 1 juli 2011.

Av paragrafen framgår vad som gäller vid prövningen av överklagade beslut efter utgången av juni 2011.

Äldre medgivanden att anordna prövning och utfärda betyg

33 § Beslut om medgivande att anordna prövning och utfärda betyg som har fattats med stöd av 15 kap. 8 § i 1985 års skollag ska, om beslutet gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut fattat med stöd av 29 kap. 22 § i den nya skollagen, dock längst till och med utgången av juni 2016.

I paragrafen regleras vad som gäller för regeringens beslut om medgivande enligt 15 kap. 8 § i 1985 års skollag vid ikraftträdandet av den skollagen. Om ett sådant medgivande fortfarande gäller vid utgången av juni 2011, ska det anses som ett tidsbegränsat medgivande som har beslutats med stöd av den nya skollagen.

Lärare och förskollärare

34 § I fråga om lärare eller förskollärare som saknar utbildning för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 eller 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen bestämmelserna i 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för bestämmelserna i 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Paragrafen innehåller övergångsbestämmelser om lärare och förskollärare som inte har en utbildning som är avsedd för den undervisning de bedriver enligt reglerna i den nya skollagen.

Regeringen avser att med stöd av 2 kap. 13 § andra stycket i den nya skollagen meddela föreskrifter om vilken undervisning som en person med en yrkesexamen för yrkena lärare, förskollärare, fritidspedagog eller specialpedagog får användas för i skolväsendet. Bestämmelserna ska avse såväl examina som kan utfärdas när den nya skollagen träder i kraft som äldre examina.

Av bestämmelsen i *första stycket* framgår huvudregeln för de lärare och förskollärare som saknar utbildning enligt nämnda bestämmelser och som inte har ett behörighetsbevis. Bestämmelsen träffar såväl den som har en lärarexamen men med en annan inriktning än som avser den undervisning han eller hon faktiskt bedriver, som den som saknar lärarexamen och har anställts som lärare utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 4 § andra stycket i 1985 års skollag. Syftet med bestämmelsen är att han eller hon under en övergångsperiod på fyra år i huvudsak ska få användas under pågående anställning i samma omfattning som gällde enligt 1985 års skollag. För dessa anställda föreskrivs det därför att reglerna om krav på personalens utbildning och undantag därifrån i 2 kap. 3 § första och andra styckena samt 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag ska tillämpas i stället för bestämmelserna om vem huvudmännen får använda för undervisning i den nya skollagen. Däremot ska de nya bestämmelserna tillämpas på alla lärare och förskollärare som anställs från och med den 1 juli 2011.

Paragrafen innebär bara att bestämmelserna i 2 kap. 13, 18 och 19 §§ i den nya skollagen om vem som får användas för att bedriva undervisning i skolväsendet inte ska tillämpas på lärare och förskollärare som enligt den nya skollagen och bestämmelser meddelade av regeringen inte får användas för viss undervisning i skolväsendet. Det avser alltså lärare och förskollärare som inte har en utbildning som avsedd för viss undervisning.

I *andra stycket* finns ett undantag från bestämmelsen i första stycket. Undantaget avser lärare som enligt 2 kap. 17 § får användas för undervisning i skolor med språklig inriktning. Undantaget innebär att för sådana lärare som före lagens ikraftträdande har anställts för undervisning som avses i den paragrafen, gäller inte bestämmelsen i första stycket. För dessa lärare gäller i stället 2 kap. 17 §.

38.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Av den gällande skollagen (1985:1100) följer att enskilda har möjlighet att driva fristående skolor som ger utbildning som motsvarar den som anordnas av offentliga huvudmän. Enligt regeringens förslag till ny skollag kan såväl offentliga som enskilda huvudmän anordna utbildning inom skolväsendet. Av 2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) följer dock att den lagens bestämmelser om tystnadsplikt i huvudsak endast gäller i det allmännas verksamhet. De bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som reglerar sekretess i skolväsendet omfattar därför endast verksamhet som bedrivs av en offentlig huvudman. Särskilda bestämmelser om tystnadsplikt i verksamhet med enskild huvudman finns i 29 kap. 16 § i den nya skollagen.

23 kap.

1 § Sekretess gäller i förskola, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola, öppen förskola och sådan omsorg som avses i 25 kap. 5 § skollagen (2010:000) för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Ändringarna i paragrafens *första stycke* är en följd av att begreppet "förskoleverksamhet" utmönstras. Någon ändring i sak i förhållande till vad som gäller i dag är inte avsedd.

Paragrafen omfattar även sådan omsorg som enligt 25 kap. 5 § i den föreslagna skollagen erbjuds under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, t.ex. under kvällar, nätter och helger.

2 § Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket dels i särskild elevstödande verksamhet i övrigt för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket i andra fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Ändringarna i *första stycket* är i huvudsak en följd av förslaget om en samlad elevhälsa inom de uppräknade skolformerna. Ordningen på uppräknningen av skolformerna har ändrats. Vidare har den särskilda regleringen av sekretess i en kommunal riksinternatskola tagits bort. Enligt den föreslagna skollagen utgör utbildning som anordnas vid en

riksinternatskola grundskola eller gymnasieskola och omfattas av dessa begrepp.

Bestämmelsen i första stycket avser uppgifter inom elevhälsan och innehåller ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. en presumtion gäller för sekretess. Den enda ändringen i sak är att uppgifter i sådan elevhälsa som avser specialpedagogisk insats faller inom bestämmelsens tillämpningsområde. Enligt dagens bestämmelser gäller sekretess med omvänt skaderekvisit för uppgifter hos psykolog eller kurator, medan ett rakt skaderekvisit gäller för uppgifter hos personal med specialpedagogisk kompetens i den övriga elevvården. I och med den föreslagna ändringen kommer den strängare sekretessen med omvänt skaderekvisit att gälla för såväl sådan elevhälsa som avser specialpedagogiska insatser som sådan elevhälsa som avser psykologiska och psykosociala insatser.

Även ändringarna i *andra stycket* är en följd av förslaget om en samlad elevhälsa. Med ”särskild elevstödande verksamhet” avses sådant särskilt stöd till enskilda elever som går utöver det stöd som varje elev ska få inom ramen för den gemensamma undervisningen och sociala samvaron i skolan. Avsikten är att sekretessbestämmelsen ska tillämpas på samma sätt som hittills, dock med undantag för uppgifter i sådan elevhälsa som avser specialpedagogisk insats som omfattas av strängare sekretessregler i och med ändringen av paragrafens första stycke. Bortsett från denna ändring motsvarar sekretessen vad som i dag gäller för uppgifter i den elevvårdande verksamheten i övrigt och för beslut i elevvårdsärenden. Uppgifter om betyg eller om frånvaro omfattas således inte av sekretess enligt denna bestämmelse.

3 § Sekretess gäller i fritidshem, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för fritidshem och öppen fritidsverksamhet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan särskild elevstödande verksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i övrigt på det område som anges i första stycket för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Bestämmelsen om sekretess i fritidshemmet och viss annan verksamhet, som motsvarar vad som i dag utgör skolbarnsomsorg, flyttas hit från den nuvarande 5 §. Ändringarna i *första stycket* är en följd av dels att begreppet ”skolbarnsomsorg” utmönstrats i Skollagsberedningens förslag till ny skollag, dels av den skärpta sekretessen för uppgifter i verksamhet som bedrivs av personal med specialpedagogisk kompetens i de skolformer som avses i 2 §. Begreppet ”elevhälsa” används dock inte i fritidshemmet i förslaget till ny skollag. I *andra stycket* görs redaktionella ändringar. Med ”det område som anges i första stycket” avses fritidshem, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för fritidshem och öppen fritidsverksamhet. Ingen saklig ändring är avsedd i förhållande till nuvarande 23 kap. 5 § andra stycket offentlighets- och sekretesslagen.

5 § Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling

och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller studie- och yrkesvägledningen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, särskild utbildning för vuxna, utbildningen i svenska för invandrare och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ i annat fall än som avses första stycket och hos Verket för högskoleservice i verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Bestämmelsen om sekretess i annan utbildningsverksamhet än den som riktar sig till barn och ungdomar flyttas hit från den nuvarande 3 §.

Ändringarna i paragrafens *första stycke* är följdändringar på grund av den nya skollagens terminologi och systematik. Någon ändring i sak är inte avsedd.

25 kap.

13 a § Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det är nödvändigt att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd.

Paragrafen innebär att sekretess som gäller för uppgifter i den särskilda verksamhet inom hälso- och sjukvården vilken består av den medicinska grenen av skolväsendets elevhälsa i undantagsfall kan brytas för att lämna uppgifter till personal som arbetar inom övrig skolverksamhet. Avsikten med bestämmelsen är att hälso- och sjukvårdssekretessen inte ska hindra att skolläkare och skolsköterskor lämnar uppgifter till den skolpersonal som inte själv arbetar inom elevhälsans medicinska gren, om det krävs för att en elev ska få nödvändigt stöd. Mottagare av uppgifterna bör i första hand vara personal som arbetar inom den del av elevhälsan som avser psykologiska, psykosociala eller specialpedagogiska insatser (psykologer, kuratorer och personal med specialpedagogisk kompetens). Det kan dock inte uteslutas att även personal inom annan särskild elevstödande verksamhet behöver ta del av sådana uppgifter, t.ex. rektor eller lärare. En förutsättning för sekretessgenombrott är att den som tar emot uppgiften verkligen behöver denna för att kunna bedriva sitt verksamhet på ett sådant sätt att elevens behov av stöd kan tillgodoses. Som exempel kan nämnas att personal inom elevhälsan med specialpedagogisk kompetens måste ha viss information om en elevs sjukdom eller skada för att på ett ändamålsenligt sätt kunna bedriva den stödundervisning som är nödvändig för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla kunskapskraven.

När det är möjligt ska samtycke inhämtas från eleven eller i förekommande fall elevens vårdnadshavare, innan en uppgift lämnas från en

skolläkare eller skolsköterska till annan skolpersonal. Sekretessgenombrott med stöd av förevarande bestämmelse ska få förekomma bara när sådant samtycke inte kan inhämtas, t.ex. på grund av att eleven eller elevens vårdnadshavare motsätter sig ett uppgiftslämnande. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt och endast i de undantagsfall då en allvarlig situation inte kan lösas på annat sätt än genom att uppgiften lämnas ut.

En uppgift får lämnas bara till skolpersonal som arbetar inom samma myndighet som den skolläkare eller skolsköterska som har tillgång till uppgiften. Ofta är det en kommunal nämnd som är skolmyndighet, men det kan också vara en statlig myndighet (t.ex. Specialpedagogiska skolmyndigheten).

38.4 Övriga förslag till lagändringar

Till följd av förslaget till ny skollag behöver konsekvensändringar göras i ett antal lagar. Ändringarna innebär anpassningar till den terminologi som används i förslaget till ny skollag. Inga sakliga ändringar är avsedda.

Lagförslag i departementspromemorian *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* (Ds 2009:25)

1 kap. Inledande bestämmelser

Övergripande mål m.m.

Syftet med utbildningen inom skolväsendet

1 § Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Utformningen av utbildningen

2 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

3 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

4 § Undervisningen vid fristående skolor, förskolor och fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid en sådan skolenhet eller förskoleenhet får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Lika tillgång till utbildning

5 § Alla ska, oberoende av geografiskt hemvist, samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder

Likvärdig utbildning

6 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet varhelst i landet den anordnas.

Definitioner

7 § I denna lag avses med

- *elev*: den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan,
- *enskild*: bolag, samt förening, stiftelse, registrerat trossamfund eller enskild individ,
- *fristående skola*: skolenhet vid vilken enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådan förskoleklass och sådant fritidshem som avses i 2 kap. 6 § första stycket,
- *fristående förskola*: förskoleenhet vid vilken enskild bedriver utbildning i form av förskola,
- *fristående fritidshem*: sådana fritidshem som drivs av enskild och som avses i 2 kap. 6 § andra stycket,
- *förskoleenhet*: av huvudman för förskola organiserad enhet omfattande verksamhet i en förskolebyggnad eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,
- *skolenhet*: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet omfattande verksamhet i en skolbyggnad eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,
- *undervisning*: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, samt
- *utbildning*: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Särskild hänsyn till barnets bästa

8 § I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn under 18 år ska barnets bästa vara utgångspunkt.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Läroplan

9 § För varje skolform och för fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om läroplan. Föreskrifterna får innebära att det för en viss skolform eller för fritidshemmet inte ska finnas en läroplan. I sådana fall ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer på annat sätt föreskriva om utbildningens värdegrund och uppdrag samt om mål och riktlinjer för utbildningen.

Lagens innehåll

Skolväsendet

10 § Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildningen inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt vad som följer av 2 kap. 2–6 §§.

Skolväsendet omfattar skolformerna

- förskola,
- förskoleklass,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,
- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola,
- kommunal vuxenutbildning,
- särskild utbildning för vuxna, och
- utbildning i svenska för invandrare.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och i vissa särskilda utbildningsformer.

Vissa särskilda utbildningsformer samt annan pedagogisk verksamhet

11 § I lagen finns även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer samt annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. För sådan verksamhet gäller gemensamma bestämmelser i denna lag endast om det framgår särskilt.

Lagens disposition

12 § Lagen är uppdelad i 28 kapitel som innehåller

- inledande bestämmelser (1 kap.) och bestämmelser om
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- elevernas utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),

- skolplikt och motsvarande rätt till utbildning (6 kap.),
- förskolan (7 kap.),
- förskoleklassen (8 kap.),
- grundskolan (9 kap.),
- grundsärskolan (10 kap.),
- specialskolan (11 kap.),
- sameskolan (12 kap.),
- fritidshemmet (13 kap.),
- gymnasieskolan (14 och 15 kap.),
- gymnasiesärskolan (16 och 17 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (18 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (19 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (20 kap.),
- entreprenad och samverkan (21 kap.),
- vissa särskilda utbildningsformer (22 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (23 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (24 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (25 kap.),
- överklagande (26 kap.), och
- åtgärder mot kränkande behandling (27 kap.), samt
- övriga bestämmelser (28 kap.).

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning, m.m.

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som är och får vara huvudmän inom skolväsendet,
 - huvudmannens ansvar för utbildningen,
 - ledningen av utbildningen och ansvaret för undervisningen och den pedagogiska verksamheten,
 - lärare,
 - elevhälsa,
 - studie- och yrkesvägledning,
 - registerkontroll inom skolväsendet,
 - personalens kompetensutveckling, och
 - lokaler och utrustning samt tillgång till skolbibliotek.

Skolhuvudmän

Kommuner

2 § Kommuner är huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare och fritidshem.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter full-

görs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, till de övriga lämna uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 23 kap.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). I 4 kap. 15–17 §§ finns bestämmelser om lokala styrelser inom den del av skolväsendet som en kommun är huvudman för.

Landsting

3 § Ett landsting får vara huvudman för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna i den utsträckning som anges i denna lag.

I ett landsting som är huvudman för sådana skolformer som anges i första stycket ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra landstingets uppgifter enligt denna lag.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). I 4 kap. 15–17 §§ finns bestämmelser om lokala styrelser inom den del av skolväsendet som ett landsting är huvudman för.

Staten

4 § Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

För fullgörande av statens uppgifter som huvudman för specialskolan ska en särskild myndighet finnas. För fullgörande av statens uppgifter som huvudman för sameskola ska en särskild myndighet finnas.

Enskilda

5 § Enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna. Om godkännandet avser grundskola, grundsärskola eller förskoleklass som anordnas vid skolenhet med grundskola eller grundsärskola krävs därutöver för att godkännande ska lämnas att relevant antalet uppgår till minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett mindre relevantantal.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet.

6 § Den myndighet som regeringen bestämmer prövar ärenden om godkännande enligt 5 § av enskilda huvudmän för

- förskoleklass,
- grundskola,

- grundsärskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola, eller
- fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola, eller grundsärskola.

Övriga ärenden om godkännande av enskild huvudman enligt 5 § prövas av den kommun där utbildningen ska bedrivas.

Huvudmannens ansvar för utbildningen

7 § Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Ledningen av utbildningen och ansvaret för undervisningen

Rektor och förskolechef

8 § Verksamheten vid en skolenhet ska ledas av en rektor. Verksamheten vid en förskoleenhet ska ledas av en förskolechef. Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

Rektorn och förskolechefen ska leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde. Det åligger dessa att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

9 § Rektorn och förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation samt fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Förskolechefen och rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket. Beslutanderätt enligt särskilda föreskrifter får dock överlåtas till någon annan endast om annat inte anges särskilt i dessa föreskrifter.

Behörighetskrav för rektor

10 § Som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Behörighetskrav för förskolechef

11 § Som förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.

Lärare

12 § Huvudmännen är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. I förskolan ska det finnas personal med sådan utbildning och erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Undantag från första stycket får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna och barnen.

Varje kommun och landsting ska vidare sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå anställa lärare som har forskarutbildning.

Anställningsform m.m.

13 § Behörig att anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog i skolväsendet utan tidsbegränsning är

1. den som har svensk lärarexamen, respektive barn- och ungdomspedagogisk examen som regeringen med stöd av 1 kap. 10 a § högskolelagen (1992:1434) har meddelat föreskrifter om, eller motsvarande äldre utbildning, med huvudsaklig inriktning på den undervisning anställningen avser, eller

2. den som av Högskoleverket har fått ett behörighetsbevis enligt vad som föreskrivs i 15 §.

Den som inte är behörig får ändå anställas utan tidsbegränsning, om det saknas behöriga sökande och det finns särskilda skäl, samt den sökande har motsvarande kompetens för den undervisning som anställningen avser och det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att sköta undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

14 § Den som inte uppfyller kraven enligt 13 § får anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog för högst ett år i sänder.

Behörighetsbevis

15 § Den som har en utländsk lärarutbildning ska få ett behörighetsbevis, om den utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 § första stycket 1.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 13 § första stycket 2.

Elevhälsa

Elevhälsans omfattning

16 § eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

17 § En huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 16 §.

Hälsobesök

18 § Huvudmannen ska erbjuda varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får ske under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Enklare sjukvårdsinsatser

19 § Elever som avses i 18 § får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.

Studie- och yrkesvägledning

Tillgång

20 § Elever i samtliga skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till sådan kompetens att deras behov av vägledning och information inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning och information.

Behörighet

21 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Registerkontroll av personal inom skolväsendet

Kontroll vid anställning eller motsvarande inom skolväsendet

22 § Den som erbjuds en anställning inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i ett sådant utdrag. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i fall som avses i andra stycket lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

Undantag från skyldigheten att lämna registerutdrag

23 § Den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på ett sådant sätt som avses i 22 § andra stycket delta i verksamheten får anställas, anlitas eller tas emot utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag.

Återlämnande av registerutdrag m.m.

24 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag ska det återlämnas i original.

25 § Bestämmelser om tillsyn och återkallelse av tillstånd eller godkännande finns i 24 kap.

Fortbildning m.m.

26 § Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till fortbildning.

Huvudmannen ska se till att lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Lokaler och utrustning samt tillgång till skolbibliotek

27 § För utbildningen ska det finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vidare ha tillgång till skolbibliotek.

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling,
- allmänt om information om barnets och elevens utveckling,
- särskilt stöd med anpassad studiegång och särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning,
- allmänt om betyg och betygssättning, och
- prövning för betyg.

Tillämpningsområde

2 § Om inte något annat anges särskilt gäller bestämmelserna i detta kapitel samtliga skolformer och fritidshemmet.

Bestämmelserna om särskilt stöd i 5–12 §§ gäller inte i förskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Inledande bestämmelser

Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska

uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Information om barnets och elevens utveckling

4 § Eleven och elevens vårdnadshavare samt vårdnadshavare för ett barn i förskolan ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling. Närmare bestämmelser om sådan information finns i respektive skolformskapitel.

Särskilt stöd

Allmänt om särskilt stöd

5 § Om en utredning enligt 8 § visar att en elev behöver särskilt stöd ska hon eller han ges sådant stöd.

6 § Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.

Utformningen av det särskilda stödet i vissa skolformer

7 § För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Utredning

8 § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Åtgärdsprogram

9 § Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 10 § eller i

form av anpassad studiegång enligt 12 § får rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan.

Om en utredning enligt 8 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning

10 § Om det finns särskilda skäl får ett beslut enligt 9 § för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan elevgrupp än den som eleven normalt hör till.

11 § Det finns ytterligare bestämmelser i vissa skolformer som innebär att elevens undervisning kan ske utanför den elevgrupp som eleven normalt hör till.

Anpassad studiegång

12 § Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 9 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Allmänna bestämmelser om betyg

Skolformer där betyg ges

13 § I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av denna lag eller annan författning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Rektors ansvar

14 § Rektorn ska verka för att betygssättningen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Information om grunderna för betygssättningen

15 § Eleverna ska informeras om på vilka grunder betygen sätts.

Beslut om betyg

16 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som ansvarar för undervisningen vid den tidpunkt betyg ska sättas. Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

Information om skälen för betyget

17 § Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Utfärdande av betyg

18 § Betyg ska utfärdas skriftligt.

Rättelse av skrivfel och liknande förbiseende

19 § Ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende får rättas av rektorn. Innan rättelse görs ska rektorn ge eleven och elevens vårdnadshavare tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt. Vid rättelse ska ett nytt skriftligt betyg utfärdas och den oriktiga betygshandlingen om möjligt förstöras.

Ändring av uppenbart oriktiga betyg

20 § Finner den eller de som har meddelat ett beslut om betyg att beslutet är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska denne eller dessa ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får inte innebära att betyget sänks.

Ändring enligt första stycket ska göras av rektorn

1. om den som har meddelat det ursprungliga beslutet inte längre är anställd av huvudmannen eller är förhindrad på grund av något annat liknande skäl,

2. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och någon eller några av dem inte längre är anställda av huvudmannen eller är förhindrade på grund av något annat liknande skäl, eller

3. om det ursprungliga beslutet har fattats av flera personer och dessa inte kan enas.

Prövning för betyg

21 § För den som vill genomgå prövning för betyg finns särskilda bestämmelser i denna lag.

Regeringen får utan hinder av bestämmelser i denna lag om avgiftsfrihet meddela föreskrifter om skyldighet för den som vill genomgå prövning för betyg att betala en avgift som tillfaller skolhuvudmannen.

4 kap. Kvalitet och inflytande

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- systematiskt kvalitetsarbete på huvudmannanivå och förskole- och skolenhetsnivå,
 - åtgärder vid brister i verksamheten,
 - rutiner för klagomål,
 - inflytande och annat samråd med barnen, eleverna och vissa vårdnadshavare,
 - elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse, och
 - planering och uppföljning av inflytandefrågor.

Systematiskt kvalitetsarbete

Nationell nivå

- 2 §** I 24 kap. finns bestämmelser om tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning av skolväsendet och andra utbildningar.

Huvudmannanivå

- 3 §** Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Förskole- och skolenhetsnivå

- 4 §** Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska även genomföras vid varje förskole- och skolenhet på enhetsnivå.

Planeringen och kvalitetsarbetet på förskole- och skolenhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare samt elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Förskolechefen och rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid förskole- och skolenheten genomförs enligt första och andra stycket.

Inriktning på det systematiska kvalitetsarbetet

- 5 §** Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Dokumentation

- 6 §** Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras.

Åtgärder

7 § Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Rutiner för klagomål

8 § Huvudmannen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Inflytande och samråd

Allmänt om barnens och elevernas inflytande

9 § Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöppande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Informationen och formerna för barnens och elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Elevernas och deras sammanslutningars arbete med inflytandefrågor ska även i övrigt stödjas och underlättas.

I 6 kap. 17 och 18 §§ arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om elevskyddsombud.

Elevernas arbete med frågor av gemensamt intresse

10 § Varje elevföreträdare samt övriga elever ska ges tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

Ledighet och kompensation för elevföreträdare

11 § Av 6 kap. 18 § arbetsmiljölagen (1977:1160) följer att en elev som har utsetts till elevskyddsombud ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget. Detsamma ska gälla en elev som har utsetts till elevrådsrepresentant eller som har annat uppdrag att företräda andra elever i frågor om utbildningen.

Elevskyddsombud, elevrådsrepresentant och andra elevföreträdare ska erbjudas kompensation för den undervisning som de går miste om på grund av uppdraget.

Allmänt om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmet

12 § Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Forum för samråd med elever och vissa vårdnadshavare

13 § Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och de vårdnadshavare som avses i 12 §. Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum som avses i första stycket ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att lägga fram synpunkter innan beslut fattas.

Rektor och förskolechef ansvarar för att det finns forum för samråd enligt första stycket och för att informations- och samrådsskyldigheten i andra stycket fullgörs.

Planering och information

14 § Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering av verksamheten som föreskrivs i 4 §.

Barnen, eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och samråd. De ska vidare informeras om huvuddragen i de bestämmelser som reglerar utbildningen. Förskolechefen och rektorn ansvarar för att sådan information lämnas.

Lokala styrelser

15 § En kommun eller ett landsting får inrätta lokala styrelser inom den del av skolväsendet som kommunen eller landstinget är huvudman för enligt bestämmelserna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18–22 §§ kommunallagen (1991:900) i den mån inte annat föreskrivs i denna lag.

16 § I en lokal styrelse för en förskoleenhet, eller en skolenhet med grundskola eller grundsärskola, ska som ledamöter ingå företrädare för barnens eller elevernas vårdnadshavare och företrädare för de anställda. I en lokal styrelse för en skolenhet med gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare ska som ledamöter ingå företrädare för eleverna och företrädare för de anställda. Företrädarna för eleverna eller elevernas vårdnadshavare får inte vara fler än övriga ledamöter.

17 § Rektorn eller förskolechefen får uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rektorn enligt 2 kap. 9 § får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare att besluta i. Rektor eller förskolechefen får dock inte uppdra åt den lokala styrelsen att besluta i frågor som rör enskilda barn eller elever.

5 kap. Trygghet och studiero

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- kapitlets tillämpningsområde,
 - arbetsmiljö,
 - ordningsregler,
 - rektorns och lärarens allmänna befogenheter,
 - vissa särskilda åtgärder för att åstadkomma trygghet och studiero,
 - avstängning från utbildningen, och
 - omhändertagande av föremål.

Tillämpningsområde

2 § Om inte annat anges i andra stycket eller särskilt i respektive paragraf gäller bestämmelserna i detta kapitel fritidshemmet och samtliga skolformer utom förskolan.

Bestämmelserna i 5, 8–12, 21–23 §§ gäller inte för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

Inledning

3 § I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö.

I vissa frågor som rör arbetsmiljön finns även särskilda bestämmelser i denna lag.

4 § Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Ordningsregler

5 § Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet.

Rektorn beslutar om ordningsregler.

Allmänna befogenheter

Rektor

6 § Rektor får vidta de tillfälliga åtgärder som är nödvändiga för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som vidtas med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock aldrig gälla för en längre tid än fyra veckor.

I 8–23 §§ finns bestämmelser om vissa särskilda åtgärder.

Lärare

7 § En lärare får, under pågående undervisning eller då eleverna i övrigt står under ledning av läraren, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande.

I 8–23 §§ finns bestämmelser om vissa särskilda åtgärder.

Disciplinära åtgärder m.m.

Utvisning ur klassrummet

8 § En lärare i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om

1. eleven gör sig skyldig till en förseelse eller på annat sätt uppträder olämpligt, och
2. eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren.

Kvarsittning

9 § Under samma förutsättningar som i 8 § får en lärare eller rektor i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan besluta att en elev ska stanna kvar i skolan under uppsikt högst en timme efter att skoldagens undervisning har avslutats eller infinna sig i skolan högst en timme innan elevens schemalagda undervisning börjar.

Utredning

10 § Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan gjort sig skyldig till upprepade förseelser eller fortsatt olämpligt uppträdande eller en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. I de fall eleven har vårdnadshavare ska samråd ske med denne.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 4 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

11 § Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 10 § första stycket ska rektorn se till att det vidtas åtgärder för att få eleven att ändra sitt beteende.

Skriftlig varning

12 § Efter en utredning enligt 10 § första stycket får rektorn besluta att tilldela eleven en skriftlig varning. En sådan varning ska innehålla information om vilka åtgärder som kan komma att vidtas om eleven inte ändrar sitt beteende.

Om eleven har vårdnadshavare ska denne informeras om rektorns beslut om en skriftlig varning.

Brådskande avstängning

13 § Rektorn får besluta att helt eller delvis stänga av en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare om

1. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero,
2. syftet med åtgärder enligt 8–12 §§ inte uppnås eller det föreligger andra särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och
3. eleven erbjuds kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen.

Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt första stycket.

Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Avstängningstid och förlängning av brådskande avstängning

14 § Ett beslut enligt 13 § får endast innebära avstängning under den tid som krävs för en skyndsamt utredning av vilka andra åtgärder som kan behövas.

En elev får inte stängas av för en längre tidsperiod än en vecka och inte heller vid fler tillfällen än två gånger per kalenderhalvår.

Om det kan antas att förutsättningarna för avstängning enligt 16 eller 18 §§ är uppfyllda och huvudmannens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till andra människors säkerhet, får rektorn besluta att avstängningen förlängs. Ett sådant beslut gäller till dess huvudmannen har prövat saken. Den sammanlagda avstängningen får dock inte omfatta längre tid än två veckor. Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt detta stycke.

Utredning och informationsskyldighet

15 § Innan rektor beslutar om avstängning enligt 13 § eller en förlängning av avstängningen enligt 14 § tredje stycket ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett sådant beslut som avses i första stycket. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet.

Avstängning

16 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, om

1. eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper,
2. eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande,
3. eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling, eller

4. elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Avstängningstid

17 § Beslut enligt 16 § får inte avse avstängning under längre tid än två veckor under ett kalenderhalvår, om inte annat följer av andra stycket.

Avstängningen får omfatta längre tid än två veckor om syftet med en kortare avstängningstid inte har uppnåtts eller om det annars bedöms som nödvändigt med hänsyn till elevens uppträdande. Ett beslut om avstängning enligt 16 § får dock aldrig avse längre tid än återstoden av pågående kalenderhalvår samt tre ytterligare kalenderhalvår.

Förutsättningar för avstängning från viss utbildning med praktiska inslag

18 § Huvudmannen får besluta att helt eller delvis stänga av en elev från en viss utbildning i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare, om

1. det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd, och

2. eleven har visat sig uppenbart olämplig för praktisk tjänstgöring.

Huvudmannen får besluta att ett beslut om avstängning ska gälla omedelbart.

Avstängningstid från utbildning med praktiska inslag

19 § Ett beslut om avstängning enligt 18 § kan avse viss tid eller gälla utan tidsbegränsning.

Om det föreligger särskilda skäl får huvudmannen besluta att ett beslut om avstängning som gäller utan tidsbegränsning i stället ska avse viss tid eller upphöra att gälla.

Utredning

20 § Innan huvudmannen beslutar om avstängning enligt 16 eller 18 § ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Om eleven är under 18 år ska huvudmannen även samråda med socialnämnden innan beslut fattas.

Omhändertagande av föremål

Förutsättningar för ett omhändertagande

21 § Rektor eller en lärare får från en elev omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.

Rektorn får inte uppdra åt annan att fatta beslut enligt första stycket.

Återlämnande av ett omhändertaget föremål

22 § Ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 21 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har underrättats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet skall tas i beslag har prövats.

Dokumentation

23 § Om ett föremål som har omhändertagits enligt 21 § inte återlämnas senast vid lektionens slut ska omhändertagandet dokumenteras skriftligt av den som genomfört omhändertagandet.

6 kap. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- vilka som omfattas av skolplikt,
- den rätt till utbildning som motsvarar skolplikten,
- hur skolplikten fullgörs,
- när skolplikten börjar,
- tidigare skolstart,
- när skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången,
- skyldigheten att delta i utbildningen, och
- ansvaret för att skolplikten fullgörs.

Vilka som omfattas av skolplikt

2 § Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt enligt föreskrifterna i detta kapitel.

Skolplikt gäller dock inte barn, som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Skolplikt gäller inte heller barn som avses i 28 kap. 1 § andra stycket. Dessa barn har dock samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

Rätten till utbildning

3 § Av 2 kap. 21 § regeringsformen följer att skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom den del av skolväsendet som har offentlig huvudman. Av bestämmelserna i 2 § tredje stycket samt i 11 och 15 §§ följer även en viss rätt till utbildning utöver skolplikten.

Hur skolplikten fullgörs

Grundskolan

4 § Skolplikt ska fullgöras i grundskolan om inte sådana förhållanden som avses i 5 eller 6 §§ föreligger eller skolplikten fullgörs i sameskolan enligt 7 § eller på annat sätt enligt bestämmelserna i 22 kap.

Grundsärskolan

5 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan. Frågan om det föreligger sådana förhållanden som avses i första meningen prövas av barnets hemkommun.

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

Om barnets vårdnadshavare inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i grundsärskolan ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt denna lag. Ett barn får dock mottas i grundsärskolan utan vårdnadshavares medgivande om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa.

Specialskolan

6 § Barn som på grund av sitt funktionshinder eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan ska tas emot i specialskolan om de

1. är synskadade och har ytterligare funktionshinder,
2. är döva eller hörselskadade, eller
3. har en grav språkstörning.

Frågan om det föreligger sådana förhållanden som avses i första stycket prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Ett beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Utredningen ska genomföras i samråd med barnets vårdnadshavare.

Sameskolan

7 § Barn till samer får fullgöra sin skolplikt avseende årskurserna 1–6 i sameskolan i stället för i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan om det finns särskilda skäl.

Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Mottagande på försök

8 § Den som är elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan kan på försök under högst sex månader tas emot som elev i en annan av dessa skolformer, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare lämnar sitt medgivande.

Integrerade elever

9 § En elev i grundskolan kan få sin utbildning inom grundsärskolan (integrerad elev) om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. En elev i grundsärskolan kan under samma förutsättningar få sin utbildning inom grundskolan eller sameskolan.

För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen. Rektorn för den skolenhet där eleven får sin undervisning får dock besluta om de undantag från dessa bestämmelser som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning.

När skolplikten börjar

10 § Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år.

Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år.

Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare.

Tidigare skolstart

11 § Om ett barns vårdnadshavare begär det, ska barnet redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan.

När skolplikten upphör och elevers rätt att därefter slutföra skolgången

Skolpliktens upphörande

12 § Om inte annat följer av 13 och 14 §§ upphör skolplikten vid utgången av vårterminen det nionde året, eller om eleven går i specialskolan, det tionde året, efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten.

Senare upphörande

13 § För den elev som inte gått ut högsta årskursen när skolplikten annars skulle ha upphört enligt 12 §, upphör skolplikten i stället ett år senare.

Frågan om skolpliktens förlängning enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

Tidigare upphörande

14 § Om eleven före den tidpunkt som framgår av 12 eller 13 §§ uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås för den skolform där eleven fullgör sin skolplikt, upphör därmed skolplikten.

Frågan om skolpliktens upphörande enligt första stycket prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

Rätt att slutföra skolgången

15 § En elev i grundskolan, grundsärskolan eller specialskolan har rätt att slutföra den högsta årskursen, även om skolplikten upphör dessförinnan.

En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år. Eleven har därvid rätt till minst 800 timmar utöver den i 10 kap. 6 § första stycket garanterade undervisningstiden.

En elev i grundskolan eller specialskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande slutföra utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås för respektive skolform.

En elev som tagits emot i specialskolan enligt 6 § första stycket 1 och som på grund av sina funktionshinder inte kan få tillfredsställande förhållanden i gymnasiesärskolan eller gymnasieskolan, får efter det att skolplikten har upphört och i mån av plats genomgå ytterligare utbildning i specialskolan till och med vårterminen det kalenderår eleven fyller 21 år, om eleven inte bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen enligt tredje stycket.

Frågan om rätt att slutföra skolgången enligt denna bestämmelse prövas av hemkommunen. För elever som går i specialskolan prövas dock frågan av den myndighet som regeringen bestämmer.

Deltagande i utbildning

Närvaro

16 § Varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock för elever i grundsärskolan och specialskolan meddela föreskrifter om avvikelser från bestämmelserna om lärotider.

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag underrättas om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver underrättelse inte ske samma dag.

Ledighet

17 § En elev i de skolformer som anges i 16 § får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det föreligger synnerliga skäl får längre ledighet beviljas.

Rektorn beslutar om ledighet. Beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar får inte fattas av någon annan än rektor.

Befrielse

18 § En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.

Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Ansvar för att skolplikten fullgörs m.m.

Vårdnadshavares ansvar

19 § Den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn ska se till att barnet fullgör sin skolplikt.

Hemkommunens ansvar

20 § Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Huvudmännens ansvar

21 § Kommunen ska se till att eleverna i dess grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande från obligatoriska inslag i betydande utsträckning, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till elevens hemkommun.

Vite

22 § Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter. För en elev i specialskolan eller i sameskolan är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

7 kap. Förskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- allmänna bestämmelser om förskolan (2–12 §§),
- särskilda bestämmelser om förskola med offentlig huvudman (13–18 §§), och,
- särskilda bestämmelser om fristående förskola (19–25 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt utbildning.

Erbjudande av förskola

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 5–8 §§. Förskola behöver dock

inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

4 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

5 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

6 § Oavsett vad som anges i 5 och 6 §§ ska barn från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året (allmän förskola).

7 § Även andra barn än som anges i 5–7 §§ ska erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Barngruppernas storlek

8 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek.

Särskilt stöd

9 § Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn har behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd.

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Föräldrasamarbete och utvecklingssamtal

11 § Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per halvår ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

Förskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar sådan utbildning.

Hemkommunen kan fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

Erbjudande av plats

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

Placering vid en förskoleenhet

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Avgifter

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. De avgifter som tas ut ska vara skäliga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 8 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Interkommunal ersättning

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska av hemkommunen ersättas för sina kostnader för barnets utbildning om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Fristående förskola

Mottagande

18 § Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt ett barn om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnet enligt 22 § andra stycket andra meningen.

Urval

19 § Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Avgifter

20 § Avgifter som huvudmannen för en fristående förskola tar ut får inte vara oskäligt höga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som ska erbjudas förskola enligt 8 § får avgiften bara avse den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Ersättning från hemkommunen

21 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och

6. lokalkostnader.

Därutöver ska bidrag (tilläggsbelopp) lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.

22 § Bidragsskyldigheten enligt 21 § gäller bara i den omfattning som barnet ska erbjudas förskola enligt 4–8 §§.

23 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 21 § när bidraget avser ett barn som ska erbjudas förskola enligt 28 kap. 2 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 §.

Insyn, uppföljning och utvärdering

24 § Den kommun där förskoleenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten vid en fristående förskola. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där förskoleenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

8 kap. Förskoleklassen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om förskoleklassen (2–11 §§),
- särskilda bestämmelser om förskoleklass med offentlig huvudman (12–16 §§), och
- särskilda bestämmelser om förskoleklass vid en fristående skola och annan förskoleklass med enskild huvudman (17–21 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Förskoleklassen ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Läsår och terminer

3 § Utbildningen i förskoleklassen delas in i läsår. Varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin.

Erbjudande och information om utbildningen

4 § Förskoleklassen är avsedd för barn som ännu inte har börjat någon utbildning för fullgörande av skolplikten.

Hemkommunen ska informera vårdnadshavare om förskoleklassen och syftet med denna samt verka för att barnen deltar i den.

5 § Barn som är bosatta i Sverige ska erbjudas förskoleklass från och med höstterminen det år de fyller sex år. Barn får tas emot tidigare.

Tester och prov

6 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Omfattning

7 § Förskoleklassen ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår.

Avgifter

8 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läroverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

9 § Utan hinder av 8 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Modersmål

10 § Förskoleklassen ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.

Utvecklingssamtal

11 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om elevens utveckling och lärande.

Förskoleklass med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som önskar sådan utbildning. Av 2 kap. 4 § första stycket framgår att staten är huvudman för förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att kommunen anordnar förskoleklass i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl får hemkommunen komma överens med någon annan kommun om att denna i sin förskoleklass ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn ska den inhämta ett yttrande från elevens hemkommun.

Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot en elev från en annan kommun.

14 § En elev som har tagits emot i en kommuns förskoleklass ett visst läsår ska få gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Placering vid en skolenhet

15 § Ett barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter som barnets vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att ett annat barns berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera barnet vid en annan skolenhet.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera barnet vid en annan skolenhet om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Interkommunal ersättning

16 § En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Fristående förskoleklass

Mottagande

17 § Varje fristående förskoleklass ska vara öppen för alla som ska erbjudas utbildning i förskoleklassen. Utbildningen får dock begränsas till att avse elever som är i behov av särskilt stöd för sin utveckling.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 19 § andra stycket.

Urval

18 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

19 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. måltider,
4. elevhälsa,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass.

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 19 § när bidraget avser en elev som har rätt till utbildning i förskoleklass enligt 28 kap. 2 § eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 §.

Insyn, uppföljning och utvärdering

21 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

Fritidshem

21 § I 13 kap. finns bestämmelser om en huvudmans ansvar för fritidshem för elever i förskoleklassen.

9 kap. Grundskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om grundskolan (2–21 §§),
- särskilda bestämmelser om grundskola med offentlig huvudman (22–31 §§), och
- särskilda bestämmelser om fristående grundskola (32–37 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska även utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap och ger en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Grundskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,

- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val och skolans val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Som skolans val får även erbjudas ett lokalt tillval, om den myndighet som regeringen bestämmer har godkänt en plan för undervisningen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga x.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och för särskilda utbildningar,
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång) och 6 kap. 9 § andra stycket (integrerad undervisning), om det finns särskilda skäl, och
4. undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk

bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kursplaner. Sådana föreskrifter får innebära avvikelser för fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första stycket för utbildning från och med årskurs 7 och, om särskilda skäl föreligger, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 28 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på en placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Utan hinder av 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Betygssättning

14 § Betyg ska sättas i grundskolans ämnen.

15 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9 i ämnen som inte har avslutats, och

2. när ett ämne har avslutats.

16 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Betyg innan ett ämne har avslutats

17 § När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

Om en elev inte når upp till de kunskapskrav som bestämts lokalt vid en skolenhet för ett ämne, ska betyg inte sättas i ämnet.

Betyg när ett ämne har avslutats

18 § När betyg sätts efter det att ett ämne avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

19 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 9. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra liknande person-

liga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

20 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen kan också framgå de stödåtgärder som har vidtagits.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Prövning

21 § Den som vill ha betyg från grundskolan har rätt att genomgå prövning för betyg. Denna kan avse hela utbildningen i grundskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från grundskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Grundskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

22 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för samtliga i kommunen som är berörda.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin grundskola ska ta emot elever vars grundskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i annan kommun

23 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

24 § Regeringen får meddela föreskrifter om att kommuner får anordna särskild utbildning i sin grundskola. Föreskrifterna får innebära att elever från hela landet i mån av plats ska tas emot på utbildningen.

25 § Efter önskemål av en elevs vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 22 § tredje stycket, 23 § och 24 § i sin grundskola ta emot en elev från en annan kommun.

26 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår ytterligare en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Kommunens organisation av sin grundskola

27 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikations-synpunkt.

Varje kommun ska vidare organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Avsteg härifrån får dock göras om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen anordnar skolgång på sådant sätt att eleven kan bo kvar i hemmet under skolgången. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid elevens ålder.

En elev i grundskola med offentlig huvudman som till följd av sin skolgång måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Hemkommunen ska svara för detta utan extra kostnader för eleven. Hemkommunens skyldighet omfattar dock inte elever som med stöd av 23–25 §§ går i en annan kommuns grundskola eller elever som väljer att gå i en annan skolenhet i hemkommunen än den där de annars skulle ha placerats.

Placering vid en skolenhet

28 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter som elevens vårdnadshavare önskar. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola om

1. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller
2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar något annat.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket 1 eller 2. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

Skolskjuts i hemkommunen

29 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till elevens hem till den plats där

utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skol-enhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 23–25 §§. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

30 § En elev som med stöd av 23 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

31 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på 22, 23 eller 24 §.

Även i de fall som avses i 25 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska konsekvenser uppstår för hemkommunen.

Fristående grundskola

Mottagande

32 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 34 § andra stycket andra meningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Urval

33 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet vid en fristående skola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner med undantag för vad som anges i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval för sådana utbildningar som avses i 6 § 2.

Bidrag från hemkommunen

34 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

35 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 34 §, när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i grundskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i grundskolan.

Skolskjuts

36 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 29 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem.

Insyn, uppföljning och utvärdering

37 § Den kommun där skolenheten är belägen har rätt till insyn i verksamheten vid den fristående skolan. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

10 kap. Grundsärskolan

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns
- allmänna bestämmelser om grundsärskolan (2–19 §§),
 - särskilda bestämmelser om grundsärskola med offentlig huvudman (20–28 §§), och
 - särskilda bestämmelser om fristående grundsärskola (29–34 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning och i övrigt så långt det är möjligt motsvara vad som anges för grundskolan i 9 kap 2 §.

Av 28 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning också ska gälla vissa andra barn, ungdomar och vuxna.

Träningsskolan

3 § Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns träningsskola. Träningsskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen.

Årskurser, läsår och terminer

4 § Grundsärskolan ska ha nio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningens innehåll och omfattning

5 § Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen (träningsskola). Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Undervisningen ska omfatta följande ämnen eller ämnesområden.

Ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen,
- samhällsorienterande ämnen,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, samt
- teknik.

Ämnesområden:

- estetisk verksamhet,
- kommunikation,
- motorik,
- vardagsaktiviteter, samt
- verklighetsuppfattning.

Utöver de ämnen och ämnesområden som anges i andra stycket ska det som ämne finnas modersmål, för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

Undervisningstid

6 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 6 665 timmar.

Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xx.

7 § Huvudmannen för utbildningen avgör om en elev som tas emot i grundsärskolan huvudsakligen ska läsa ämnen eller ämnesområden. Med hänsyn till elevens förutsättningar i det särskilda fallet får rektor besluta att en elev ska läsa en kombination av ämnen och ämnesområden samt ämnen enligt grundskolans kursplaner.

Samråd med vårdnadshavare ska ske innan beslut fattas.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningen utöver vad som följer av 5–7 §§, samt
2. avvikelser från bestämmelserna i 5 § andra–fjärde styckena och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § och 6 kap. 9 § andra stycket, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt
3. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 5 § andra och tredje styckena och från timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

9 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

10 § För varje ämne och ämnesområde gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

11 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

12 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

13 § Utan hinder av 12 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

14 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingsamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

15 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingsamtal.

Intyg och studieomdöme

16 § Eleverna ska efter avslutad grundsärskola få intyg om den utbildning de gått igenom.

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska intyget kompletteras med ett allmänt studieomdöme. Studieomdömet ska avse elevens möjlighet att bedriva studier.

Betygsättning

17 § Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundsärskolans ämnen

1. i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9, och

2. när ett ämne har avslutats.

När betyg sätts enligt första stycket 1, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

När betyg sätts enligt första stycket 2, ska elevens kunskaper bedömas i relation till de kunskapskrav som föreskrivits för ämnet.

Av 3 kap. 16 § framgår vem som ska sätta betyg.

18 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår kraven för betyget E, ska betyg inte sättas i ämnet.

19 § Om en elev i grundsärskolan har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner ska betyg sättas i ämnet enligt de bestämmelser som gäller för betygsättning i grundskolan.

Grundsärskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

20 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundsärskolan kommer till stånd för alla som enligt denna lag har rätt att gå i grundsärskolan och inte fullgör sin skolgång på annat sätt.

Skyldigheten enligt första stycket ska fullgöras genom att hemkommunen

1. anordnar grundsärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för samtliga i kommunen som är berörda, eller
2. kommer överens med en annan kommun att den i sin grundsärskola ska ta emot de elever som hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i annan kommun

21 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

22 § Efter önskemål av elevens vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 20 § andra stycket 2 och 21 § i sin grundsärskola ta emot en elev från en annan kommun.

23 § En elev som har tagits emot i en kommuns grundsärskola ett visst läsår har rätt att gå kvar hela läsåret, även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under läsåret.

Om det för eleven endast återstår ytterligare en årskurs har eleven också rätt att gå kvar sista årskursen.

Kommunens organisation av sin grundsärskola

24 § Varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundsärskola beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun ska vidare så långt det är möjligt organisera sin egen grundsärskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns det föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Placering vid en skolenhet

25 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet

nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola om

1. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller

2. det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers rätt till trygghet och studiero.

Beslut enligt andra stycket 2 gäller omedelbart, om inte Skolväsendets överklagandenämnd beslutar något annat.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket 1 eller 2. Detsamma ska gälla den som tagits emot i en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan.

Skolskjuts i hemkommunen

26 § Elever i grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem eller som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 21 eller 22 §. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Elevens hemkommun ska ombesörja att skolskjuts anordnas.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

27 § En elev som med stöd av 21 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

28 § En kommun som i sin grundskola har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun om elevens skolgång i kommunen grundar sig på eller 20 § andra stycket 2 eller 21 §.

Även i de fall som avses i 22 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till

kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska konsekvenser uppstår för hemkommunen.

Fristående grundskola

Mottagande

29 § Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever för vilka utbildningen är speciellt anpassad.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 31 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar som avses i första stycket 3.

Urval

30 § Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet vid en fristående grundskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

31 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,
2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa,
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidraget enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen grundskola.

32 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 31 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i grundsärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i grundsärskolan.

Skolskjuts

33 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående grundsärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 26 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

Insyn, uppföljning och utvärdering

34 § Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

11 kap. Specialskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om specialskolan.

Av 2 kap. följer att specialskola inte får anordnas av en enskild huvudman.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Specialskolan ska syfta till att ge de barn och ungdomar som anges i 6 kap. 6 § en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Specialskolan ska ha tio årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, samt
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 6 kap. 6 § första stycket 1 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 7 845 timmar. Ytterligare bestämmelser om fördelning av undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xxx.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§, och
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 3 kap. 12 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter enligt första stycket 1 får för elever med utvecklingsstörning avvika från den ämnesindelning som anges i 4 § och i timplanen.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana före-

skrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan.

För elever med utvecklingsstörning får grundsärskolans kursplaner tillämpas om elevens vårdnadshavare lämnar sitt samtycke. Om elevens vårdnadshavare inte lämnar sitt samtycke ska eleven läsa enligt specialskolans kursplaner. Grundsärskolans kursplaner får dock tillämpas för en elev utan elevens vårdnadshavares samtycke om det finns synnerliga skäl med hänsyn till elevens bästa. I den utsträckning som grundsärskolans kursplaner inte kan användas får särskilda kursplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Utan hinder av 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Tillämpliga bestämmelser vid betygssättning

14 § Allmänna bestämmelser om betyg och betygssättning finns i 3 kap. 13–21 §§.

För elever som läser enligt specialskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om betygssättning i 15–22 §§.

För elever som läser enligt grundskolans kursplaner gäller utöver 3 kap. bestämmelserna om intyg, studieomdöme och betyg i 10 kap. 15–19 §§. Betyg innan ett ämne har avslutats ska dock sättas vid de tidpunkter som anges i 16 § 1.

Betygssättning

15 § Betyg ska sättas i specialskolans ämnen.

16 § Betyg ska sättas

1. i slutet av varje termin i årskurs 9 och i slutet av höstterminen i årskurs 10 i ämnen som inte har avslutats, och

2. när ett ämne har avslutats.

17 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Betyg innan ett ämne har avslutats

18 § När betyg sätts innan ett ämne avslutats, ska de kunskaper bedömas som eleven inhämtat i ämnet fram till och med den aktuella terminen.

Betyg när ett ämne har avslutats

19 § När betyg sätts efter att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av de kunskapskrav som har föreskrivits för ämnena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kunskapskrav för betygen A, C och E. Sådana föreskrifter ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanerna som krävs för respektive betyg.

20 § Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen bortses från enstaka kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 10.

Med särskilda skäl avses funktionshinder, utöver de som anges i 6 kap. 6 §, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

21 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning om elevens kunskapsutveckling i ämnet ges. Av bedömningen kan det också framgå vilka stödåtgärder som har vidtagits.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Prövning

22 § Den som vill ha betyg från specialskolan har rätt att gå igenom en prövning. Denna kan avse hela utbildningen i specialskolan eller ett eller flera ämnen som ingår i utbildningen. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg i ett avslutat ämne eller slutbetyg från specialskolan.

Bestämmelserna om betygssättning i detta kapitel ska i tillämpliga delar gälla i fråga om prövningen.

Ersättning från elevens hemkommun

23 § Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller går i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet i specialskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

Särskilt om staten som huvudman

Resor och boende

24 § En elev i specialskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i specialskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Skolenheter

25 § Utbildningen i specialskolan ska anordnas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och bedrivs vid flera skolenheter.

12 kap. Sameskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om sameskolan.

Av 2 kap. följer att sameskola inte får anordnas av en enskild huvudman.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Sameskolan syftar till att ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurserna 1–6 i grundskolan.

Årskurser, läsår och terminer

3 § Sameskolan ska ha sex årskurser. Utbildningen i varje årskurs ska bedrivs under ett läsår, vilket består av en hösttermin och en vårtermin.

Ämnen

4 § Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, samt
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas språkval och, för elever som ska erbjudas annan modersmålsundervisning än samiska, modersmål.

Vidare ska det finnas elevens val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Undervisningstid

5 § Den totala undervisningstiden för varje elev ska vara minst 4 200 timmar. Ytterligare bestämmelser om undervisningstiden (timplan) finns i bilaga xxxx.

Bemyndigande

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4 och 5 §§,
2. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § och från timplanen utöver vad som följer av 4 kap. 11 § (anpassad studiegång), om det finns särskilda skäl.

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Kursplaner

8 § För varje ämne gäller en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om kursplaner.

Tester och prov

9 § Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Avgifter

10 § Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 § Utan hinder av 10 § får det förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, utan hinder av övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska dock vara öppna för alla elever och ersättningen får aldrig överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

12 § Minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen.

Utvecklingssamtal ska i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 §.

13 § Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen kan även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Intyg vid avgång

14 § När en elev avgår från en sameskola ska intyg om avgången utfärdas.

Intyget ska innehålla uppgifter om

1. den årskurs från vilken eleven avgått,
2. tiden för avgången
3. de ämnen i vilka eleven undervisats, och
4. det antal timmar undervisning som eleven erbjudits.

Intyget ska undertecknas av rektorn.

Ersättning från elevens hemkommun

15 § Elevens hemkommun ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i sameskolan eller går i förskoleklass eller i fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättnings storlek.

Särskilt om staten som huvudman

Resor och boende

16 § En elev i sameskolan har rätt till de resor som krävs för utbildningen. Staten ska stå för kostnaderna.

En elev i sameskolan som till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet har rätt till tillfredsställande förhållanden. Staten ska svara för detta utan extra kostnader för eleven.

Skolenheter

17 § Utbildning i sameskolan ska bedrivas vid flera skolenheter som anordnas av Sameskolstyrelsen.

13 kap. Fritidshemmet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om fritidshem (2–10 §§),
- särskilda bestämmelser om fritidshem med offentlig huvudman (11–17 §§), och
- särskilda bestämmelser om fritidshem med enskild huvudman (18–19 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan samt särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Fritidshemmet ska erbjuda eleverna rekreation och en meningsfull fritid samt stimulera deras utveckling och lärande. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Fritidshemmet ska utformas så att det främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Erbjudande av utbildning

3 § Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

4 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas så snart det framkommit att eleven har behov av sådan plats.

Omfattning

5 § En elev i någon av de skolformer som anges i 3 § ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

6 § Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år kan öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem under förutsättning att eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av sådant särskilt stöd i sin utveckling som endast kan erbjudas i fritidshem.

Bestämmelser om öppen fritidsverksamhet finns i 23 kap.

7 § Fritidshem ska erbjudas eleverna den del av dagen då eleverna inte går i någon av de skolformer som anges i 3 § samt under lov. Fritidshem behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Elever i behov av särskilt stöd i sin utveckling

8 § Utbildning i fritidshem ska erbjudas även till andra elever än de som anges i 5 § om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning.

Barngruppernas storlek

9 § Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek.

Placering vid en skolenhet

10 § En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas plats i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

Fritidshem med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

11 § Hemkommunen svarar för att en elev som ska erbjudas fritidshem enligt bestämmelserna i detta kapitel och går i en sådan särskild utbildningsform som regleras i 22 kap. erbjuds fritidshem. I dessa fall ska bestämmelserna i 4–10 §§ tillämpas.

Avgifter

12 § Kommunen får ta ut avgifter för plats i fritidshem som kommunen anordnar.

De avgifter som tas ut ska vara skäligena.

Avgifter vid skolenhet med specialskola och sameskola

13 § Avgifter som staten tar ut för plats i fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola ska bestämmas efter samma grunder som kommunen där fritidshemmet är beläget tillämpar i sina fritidshem.

Insyn, uppföljning och utvärdering

14 § Huvudmannen för fritidshem vid en skolenhet med specialskola och sameskola ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

Interkommunal ersättning

15 § Barnets hemkommun ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid skolenheten. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem.

Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Bidraget som ska lämnas enligt första eller andra stycket ska i förekommande fall minskas med belopp som huvudmannen får ta ut enligt 12 §.

Fritidshem med enskild huvudman

Bidrag från hemkommunen

16 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Därutöver ska bidrag (tilläggsbelopp) lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, är hemkommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om

betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

17 § Den kommun där en fristående skola som anordnar fritidshem är belägen har rätt till insyn i verksamheten. Huvudmannen för den fristående skolan ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolenheten är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

18 § Avgifter som huvudmannen för ett fritidshem med enskild huvudman tar ut får inte vara oskäligt höga.

14 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasieskolan

15 kap. Utbildning på program i gymnasieskolan

16 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan (2–12 §§),
- bestämmelser om betyg (13–15 §§) och
- bestämmelser om interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman (16 §).

Bestämmelser om utbildningen på program i gymnasiesärskolan finns i 17 kap.

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Gymnasiesärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i gymnasieskolan.

Av 28 kap. 7 § följer att det som sägs i denna lag om elever med utvecklingsstörning ska gälla vissa andra barn och ungdomar.

Målgrupp

3 § Utbildningen i gymnasiesärskolan vänder sig till ungdomar vars skolplikt har upphört och som har bedömts inte kunna gå i gymnasieskolan därför att de har en utvecklingsstörning.

Ansökan

4 § Den som ansöker om en plats i gymnasiesärskolan ska ge in sin ansökan till hemkommunen. Om ansökningen avser utbildning i en annan kommun eller i en fristående skola ska hemkommunen snarast möjligt översända ansökningen till den huvudmannen.

Program m.m.

5 § Utbildningen i gymnasiesärskolan ska väsentligen bygga på de kunskaper eleverna får i grundsärskolan eller motsvarande skolform. Utbildningen omfattar nationella program, specialutformade program och individuella program. Närmare bestämmelser om program finns i 17 kap.

Utbildningen bedrivs under läsår. Varje läsår består av en hösttermin och en vårtermin.

Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgå på fyra läsår. Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärvärktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

Kurser

7 § Utbildningen inom varje ämne och ämnesområde sker i form av en eller flera kurser. För varje kurs ska det finnas en kursplan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kurser och kursplaner.

Mottagande och antagning

8 § En elev som har gått ut grundsärskolan har alltid rätt att tas emot i gymnasiesärskolan.

I annat fall ska frågan om en elev tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan prövas av elevens hemkommun. Ett sådant beslut ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med eleven och elevens vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs.

De ungdomar som hemkommunen har bedömt tillhöra målgruppen för gymnasiesärskolan har rätt att bli mottagna i gymnasiesärskola med offentlig huvudman om utbildningen påbörjas före höstterminen det år de fyller 20 år.

9 § Huvudmannen prövar frågor om antagning av en elev som ska tas emot i gymnasiesärskolan.

Huvudmannen ska därvid efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare avgöra om en elev i gymnasiesärskolan ska gå på

1. ett nationellt program,
2. ett specialutformat program, eller
3. ett individuellt program.

Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas elever som inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program.

Individuell studieplan

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Den ska innehålla uppgifter om det program och, i förekommande fall, den inriktning som eleven går på. De val av kurser som eleven gjort ska också anges. Vidare ska det av planen framgå eventuella överenskommelser och om det finns behov av särskilt stöd för att eleven ska nå målen med utbildningen. Elevens synpunkter ska inhämtas och beaktas i utformandet av den individuella studieplanen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den individuella studieplanen.

Utvecklingssamtal

11 § Minst en gång per termin ska rektor se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal). Utvecklingssamtalet ska genomföras med elevens individuella studieplan som grund. Vid utvecklingssamtalet ska elevens synpunkter inhämtas och beaktas.

Har eleven vårdnadshavare ska även denne få sådan information som avses i första stycket.

Elevs närvaro och information om frånvaro

12 § Varje elev i gymnasiesärskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltig anledning att utebli.

En kommun som tagit emot elever från andra kommuner i sin gymnasiesärskola ska anmäla studieavbrott till den berörda elevens hemkommun. Även huvudmannen för en fristående gymnasiesärskola ska anmäla studieavbrott till elevens hemkommun.

Regeringen får meddela föreskrifter om frånvaro och om skyldighet för rektorn eller den rektor som bestämmer att kontakta vårdnadshavare eller på annat sätt lämna information om att elever som har vårdnadshavare varit frånvarande från utbildningen.

Betyg

Betygssättning

13 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs. Betyg ska dock inte sättas på verksamhetsutbildning.

Om en elev har läst en kurs enligt gymnasieskolans kursplan ska betyg sättas i enlighet med de bestämmelser som gäller för betygssättning i gymnasieskolan. I övriga fall gäller 14 och 15 §§.

Betygsbeteckningar

14 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E.

För den elev som inte uppnår betyget E ska ett intyg utfärdas om att eleven deltagit i kursen. Intyget utfärdas av rektor.

15 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygsriterier som föreskrivits för kursen.

Betygsriterierna ska precisera vilka kunskaper enligt kursplanen som krävs för att få något av betygen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om betygsriterier.

Interkommunal ersättning och bidrag till enskild huvudman

16 § Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 17 kap. 23 §.

Bestämmelser om ersättning från en elevs hemkommun till enskild huvudman finns i 17 kap. 26 §.

17 kap. Utbildning på program i gymnasiesärskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- bestämmelser om program som är gemensamma för alla huvudmän (2–12 §§),
- bestämmelser om program för offentlig huvudman (13–23 §§)
- bestämmelser om program för enskild huvudman, fristående skola, (24–29 §§).

Gemensamma bestämmelser om program

Elever som ska erbjudas modersmålsundervisning

2 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk, om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har goda kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk

bara om ett visst antal elever ska erbjudas sådan undervisning i det språket.

Nationella program och specialutformade program

3 § Utbildningen vid de nationella programmen ska innebära en anpassning av gymnasieskolans motsvarande program. Vilka de nationella programmen är framgår av bilaga y. Regeringen meddelar föreskrifter om programmål för de nationella programmen.

Inom de nationella programmen kan finnas utbildningar med olika inriktningar. Dessa kan vara nationellt eller lokalt fastställda. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om dem.

När en huvudman erbjuder utbildning på ett nationellt program får denne också låta erbjudandet omfatta att eleven senare ska antas till en viss inriktning av programmet.

4 § Undervisningen på de nationella programmen ska omfatta följande ämnen:

- svenska eller svenska som andraspråk,
- engelska,
- matematik,
- samhällskunskap,
- religionskunskap,
- naturkunskap,
- idrott och hälsa, samt
- estetisk verksamhet.

Härutöver ska det, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, som ämne finnas modersmål. På estetiska programmet ska det finnas estetiska ämnen som ämnesblock och på övriga program yrkesämnen. Vidare ska finnas individuellt val och lokala tillägg.

Den totala undervisningstiden ska vara minst 3 600 timmar.

I bilaga yy finns riktvärden om undervisningstiden för ämnen och ämnesblock på nationella program.

5 § Ett specialutformat program ska i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det kan utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever.

Huvudmannen ska fastställa en plan för varje specialutformat program. Om programmet är avsett för en grupp elever, ska huvudmannen även fastställa programmål.

Bestämmelserna i 4 § ska även tillämpas på undervisningen på specialutformade program.

6 § Rektor beslutar, efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare, om vilket nationellt eller specialutformat program som en elev ska gå på. En elev som har tagits emot på ett nationellt eller ett specialutformat program får, om rektor bedömer att eleven kan klara av det, läsa kurser enligt gymnasieskolans kursplaner.

Regeringen meddelar föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Individuella program

7 § Ett individuellt program ska ge eleven yrkesträning eller verksamhetsträning eller på annat sätt möta elevens speciella utbildningsbehov. Programmet kan även syfta till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program

Huvudmannen avgör om en elev som tas emot på ett individuellt program ska ges yrkesträning eller verksamhetsträning.

8 § Om eleven får yrkesträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik, samhällsorientering, idrott och hälsa och estetisk verksamhet samt yrkesträning och praktik.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av ämnen och sådana verksamhetsområden som anges i 9 §.

9 § Om eleven får verksamhetsträning ska, såvida rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt vardagsaktiviteter. Praktik får också förekomma om rektorn bedömer att det är till nytta för eleven.

Rektorn får i enskilda fall med hänsyn till elevens förutsättningar besluta att eleven ska läsa en kombination av verksamhetsområden och sådana ämnen som anges i 8 §.

10 § För de elever på det individuella programmet som ska erbjudas modersmålsundervisning ska modersmål finnas som ämne.

Bemyndiganden

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undervisningens omfattning utöver vad som följer av 4–10 §§,
2. undervisningen på individuella program för elever som enligt rektors beslut med stöd av 8 och 9 §§ får läsa en kombination av ämnen och verksamhetsområden,
3. avvikelser från bestämmelserna i 4 § första och andra styckena och timplanerna, om det behövs med hänsyn till elevernas förmåga, samt
4. andra begränsade avvikelser från bestämmelserna i 4 § första och andra styckena och timplanerna.

Fullföljande av utbildning

12 § Elever som har påbörjat utbildningen i gymnasiesärskolan före höstterminen det år de fyller 20 år får, utom i det fall som avses i 24 § andra stycket, fullfölja utbildningen hos huvudmannen under fyra läsår. Detta gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden.

Vad som sägs i första stycket om rätt att fullfölja utbildningen gäller även i den nya hemkommunen, om eleven flyttar till en annan kommun under studietiden. Program som anordnas av offentlig huvudman

Program som anordnas av offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

13 § För var och en som enligt denna lag har rätt att gå i gymnasiesärskolan ska hemkommunen svara för att sådan utbildning kommer till stånd.

Denna skyldighet ska fullgöras genom att hemkommunen anordnar gymnasiesärskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning åt samtliga i kommunen som har rätt till sådan utbildning. Hemkommunen kan även komma överens med någon annan kommun eller med ett landsting om att någon av dessa i en skolenhet med gymnasiesärskola ska ta emot elever vars gymnasiesärskoleutbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i annan kommun

14 § En elev har rätt att bli mottagen i en gymnasiesärskola som anordnas av en annan kommun än hemkommunen, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens gymnasiesärskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

15 § Efter önskemål av vårdnadshavare får en kommun även i andra fall än som avses i 14 § ta emot en elev från en annan kommun.

Landsting

16 § Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting vara huvudman för utbildning på nationella, specialutformade och individuella program.

Erbjudande om utbildning på nationella program

17 § Varje kommun ska erbjuda de elever som ska gå på ett nationellt program ett urval av olika program. Kommunen ska sträva efter att urvalet ska vara allsidigt.

Antalet platser på de olika programmen ska anpassas med hänsyn till elevernas önskemål.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Erbjudande om utbildning på specialutformade och individuella program

18 § Varje kommun ska erbjuda ett specialutformat program eller ett individuellt program till de elever som ska gå på ett sådant program. Detsamma gäller den elev som har tagits emot på ett nationellt program men har avbrutit studierna.

Ett sådant erbjudande ska avse utbildning som anordnas inom kommunen eller i en annan kommun eller ett landsting i enlighet med samverkansavtal.

Kommunens organisation

19 § Kommunerna ska vid utformningen av gymnasiesärskolan beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt.

Varje kommun som anordnar gymnasiesärskola ska vidare så långt det är möjligt organisera gymnasiesärskolan så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns föreskrifter om stöd och service i form av boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.

Placering vid en skolenhet

20 § En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts ska dock kommunen frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola.

Kommunen får frångå vårdnadshavares önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin gymnasiesärskola om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet ska få gå kvar där om inte något annat följer av andra stycket.

Skolskjuts i hemkommunen m.m.

21 § Elever i gymnasiesärskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från plats i anslutning till där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller dock inte elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem om något önskemål om viss skolenhet inte framställts. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Eleven hemkommun eller det landsting som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket.

Skolskjuts i annan kommun än hemkommunen

22 § En elev som med stöd av 14 § går i en annan kommuns gymnasiesärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Interkommunal ersättning

23 § Hemkommunen ska i sådana fall som avses i 14 § betala ersättning för kostnaderna för elevens utbildning till den kommun som har tagit emot eleven.

Även i de fall som avses i 15 § ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter ansökan från någon av de berörda kommunerna, besluta vilket belopp som hemkommunen ska betala till den kommun som har tagit emot eleven.

En kommuns skyldighet att betala ersättning enligt första eller andra stycket gäller endast för sådana elever vars hemkommuner var skyldiga att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan vid den tidpunkt då utbildningen påbörjades.

Program som anordnas vid en fristående skola.

Mottagande

24 § Varje fristående skola med gymnasiesärskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 26 § andra stycket andra meningen.

25 § Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående skola med gymnasiesärskola, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Bidrag från hemkommunen

26 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje elev vid skolenheten. Bidraget (grundbelopp) ska avse ersättning för

1. undervisning,

2. läromedel och utrustning,
3. elevhälsa
4. måltider,
5. administration,
6. mervärdesskatt, och
7. lokalkostnader.

Därutöver ska kommunen lämna bidrag (tilläggsbelopp) för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. Kommunen är dock inte skyldig att lämna tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser uppstår för kommunen.

Bidrag enligt första stycket ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till utbildning i gymnasiesärskola som kommunen erbjuder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som elevens hemkommun ska betala, om kommunen inte erbjuder utbildning i gymnasiesärskolan. Kommunen ska vid tillämpningen av sådana föreskrifter även beakta tredje stycket.

27 § Regeringen får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 26 § när bidraget avser en elev som till följd av

1. bestämmelserna i 28 kap. 2 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 kap. 5 § har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan.

Skolskjuts

28 § Hemkommunen ska anordna skolskjuts för elever som går i fristående gymnasiesärskola inom kommunen under samma förutsättningar som enligt 21 § andra stycket sista meningen gäller för elever som valt att gå i en annan skolenhet än den kommunen annars skulle ha placerat dem i.

Insyn, uppföljning och utvärdering

29 § Den kommun där den fristående gymnasiesärskolan är belägen har rätt till insyn i den fristående skolans verksamhet. En enskild huvudman ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där den fristående skolan är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

18 kap. Kommunal vuxenutbildning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om kommunal vuxenutbildning (2–9 §§),

- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (10–15 §§),
- särskilda bestämmelser om kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. (16–22 §§),
- bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg, (23–31 §§) och
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (32 §).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Kommunal vuxenutbildning syftar till att vuxna stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. De som erhållit minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning. Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge.

Kurser och gymnasiepoäng

5 § Utbildningen bedrivs i form av kurser och på gymnasial nivå även i form av ett projektarbete.

På gymnasial nivå betecknas kursernas och projektarbetets omfattning med gymnasiepoäng.

6 § För kurser och projektarbete ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kursplaner inte ska finnas eller att gymnasiepoäng inte ska beräknas för vissa kurser.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner för kurser och projektarbete.

Avgifter

7 § Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd 3 kap. 21 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den för vilken utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den för vilken utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13–19 §§.

Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år då hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Den som har rätt att delta i utbildning enligt första stycket, har rätt att delta i sådan utbildning även i en annan kommun än hemkommunen om utbildningen tillhandahålls där.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan undervisning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Ansökan och mottagning

13 § En ansökan om att delta i utbildning på grundläggande nivå ska ges in till den sökandes hemkommun. En sökande ska tas emot till utbildningen om de villkor som anges i 11 § är uppfyllda.

14 § Om en ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande där hemkommunen redovisar sin bedömning av om sökanden uppfyller de villkor som anges i 11 §.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om sökanden ska tas emot till utbildningen. Den andra huvudmannen får ta emot den sökande även om hemkommunen har bedömt att den sökande inte har rätt att delta i utbildningen.

Interkommunal ersättning

15 § En kommun, som i sin utbildning på grundläggande nivå har en elev som kommer från en annan kommun, ska få ersättning för sina kostnader för den elevens utbildning från elevens hemkommun. Detta gäller dock inte om hemkommunen eller, efter överklagande av ett beslut enligt 14 §, Skolväsendets överklagandenämnd har bedömt att eleven inte har rätt att delta i utbildningen.

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Huvudmannens ansvar

16 § Varje kommun ska erbjuda utbildning på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda sådan utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

17 § Ett landsting får tillhandahålla utbildning på gymnasial nivå inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse med en kommun får ett landsting tillhandahålla utbildning på denna nivå även inom andra områden.

18 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

19 § Varje kommuninvånare är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket, men har slutfört utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan eller likvärdig utbildning, och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte intagna i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Ansökan

20 § En ansökan om att delta i utbildning på gymnasial nivå ska ges in till den sökandes hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett yttrande behövs inte om det är onödigt med hänsyn till en tidigare överenskommelse.

Åtagande att svara för kostnaderna ska alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få delta i utbildning hos en annan huvudman. Ett lämnat åtagande gäller även om den sökande därefter byter hemkommun.

Mottagande

21 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om den sökande ska tas emot till utbildningen.

Hemkommunen ska ta emot en sökande om de behörighetsvillkor som anges i 19 § är uppfyllda.

En kommun ska ta emot en behörig sökande från en annan kommun och ett landsting ska ta emot en behörig sökande om hemkommunen har åtagit sig eller, efter överklagande enligt 26 kap. 11 §, ska åta sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning.

Antagning

22 § Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval mellan mottagna sökande.

Betyg

Betygssättning

23 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs och på projektarbetet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Betygsbeteckningar

24 § Som betyg på grundläggande nivå och gymnasial nivå ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D och E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

25 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs där betyg ska sättas. Betygskriterierna ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C och E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygskriterier.

26 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Prövning

27 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från kommunal vuxenutbildning ska ha möjlighet att genomgå prövning i alla kurser som det sätts betyg på och i projektarbete. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen eller projektarbetet. Den som är elev i gymnasieskolan får dock inte genomgå prövning i en kurs eller ett projektarbete om eleven har fått minst betyget E på kursen eller projektarbetet.

Prövning får göras endast hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen eller, när det gäller projektarbete, utbildning inom det kunskapsområde som projektarbetet avser.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

28 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

29 § En elev i kommunal vuxenutbildning kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

30 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

31 § Den som genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

32 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

33 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna kommunal vuxenutbildning.

19 kap. Särskild utbildning för vuxna

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om särskild utbildning för vuxna (2–9 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå (10–12 §§),
- särskilda bestämmelser om särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå (13–16 §§),
- bestämmelser om betyg, validering och intyg (17–23 §§).
- bestämmelse uppdrag att anordna utbildning (24§).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Särskild utbildning för vuxna syftar till att vuxna med utvecklingsstörning stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. De som erhållit minst utbildning ska prioriteras. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Av 28 kap. 7 § följer att det som i denna lag sägs om elever med utvecklingsstörning också ska gälla för vissa andra vuxna.

Utbildningens nivåer

3 § Kommunerna ska tillhandahålla särskild utbildning för vuxna.

Utbildningen ska tillhandahållas på grundläggande nivå och gymnasial nivå.

Utbildningens syfte

4 § Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i grundsärskolan ska ge.

Utbildning på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan ska ge.

Kurser

5 § Utbildningen inom särskild utbildning för vuxna bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

6 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Ansökan, mottagande och antagning

7 § En ansökan om att delta i särskild utbildning för vuxna ska ges in till sökandens hemkommun.

Om ansökan avser en utbildning som anordnas av en annan huvudman ska hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudmannen. Till ansökan ska fogas ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett sådant yttrande behöver inte lämnas om det är onödigt med hänsyn till tidigare överenskommelse.

Den huvudman som anordnar en utbildning beslutar om sökanden ska tas emot till utbildningen. En huvudman är skyldig att till sin särskilda utbildning för vuxna ta emot sökande som kommer från andra kommuner, om hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning.

Den huvudman som anordnar utbildning på gymnasial nivå avgör om en sökande ska antas till utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval mellan mottagna sökande i utbildning på gymnasial nivå.

Individuella studieplaner

8 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Rätt att slutföra utbildningen

9 § Den som har antagits till en kurs i särskild utbildning för vuxna har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den för vilken utbildning på grundläggande nivå har upphört enligt andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det. Den för vilken utbildning på gymnasial nivå har upphört enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13–19 §§.

Särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå

Kommunens ansvar

10 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninvånare som enligt 11 § har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och önskar det, också får delta i sådan utbildning.

Varje kommun ska aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

Rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

11 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen i grundsärskolan syftar till att ge, och
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning på ett annat språk än svenska

12 § Om en elev i utbildning på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får utbildningen tillhandahållas på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Sådan utbildning ska kompletteras med undervisning eller träning i svenska språket.

Särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Kommunens ansvar

13 § Varje kommun ska erbjuda särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Kommunerna ska sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov.

14 § Ett landsting får efter överenskommelse med en kommun tillhandahålla särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå.

15 § Varje kommun ska informera om möjligheterna till särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå och aktivt verka för att kommuninvånare som är behöriga deltar i sådan utbildning.

Behörighet till utbildning på gymnasial nivå

16 § Varje kommuninvånare med utvecklingsstörning är behörig att delta i utbildning på gymnasial nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet,
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och
4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan eller likvärdig utbildning och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om behörighetsvillkor.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Av 22 kap. 10 § framgår att för dessas utbildning ansvarar Kriminalvården.

Betyg

Betygssättning

17 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs, dock inte på kurser som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan.

Inom den del av särskild utbildning för vuxna som motsvarar träningskolan inom grundsärskolan ska i stället för betyg ett intyg om att eleven har deltagit i kursen utfärdas efter avslutad kurs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning. Sådana föreskrifter får innebära att betyg inte ska sättas på vissa kurser.

Betygsbeteckningar

18 § Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. För den elev

som inte uppnår betyget E utfärdas ett intyg om att eleven har deltagit i kursen.

19 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygskriterier.

Validering

20 § En elev i särskild utbildning för vuxna kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

21 § Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

22 § Den som genomgått en kurs i särskild utbildning för vuxna och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. I 20 § andra stycket och 21 § finns bestämmelser om att intyg ska utfärdas i vissa andra fall.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter vissa kurser.

23 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om intyg.

Uppdrag att anordna utbildning

24 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns eller ett landstings möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna särskild utbildning för vuxna.

20 kap. Utbildning i svenska för invandrare

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om utbildning i svenska för invandrare (2–17 §§),
- bestämmelser om betyg, prövning, validering och intyg, (18–24 §§) och,
- bestämmelse om uppdrag att anordna utbildning (25 §).

Allmänna bestämmelser

Övergripande mål

2 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att vuxna invandrare stöds och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt främja den personliga utvecklingen. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar.

Utbildningens syfte

3 § Utbildning i svenska för invandrare syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket.

Utbildning i svenska för invandrare syftar också till att ge vuxna som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar.

Kurser

4 § Utbildning i svenska för invandrare bedrivs i form av kurser.

För kurser ska det finnas kursplaner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om kursplaner.

Avgifter

5 § Utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Utbildningens omfattning

6 § Utbildningen ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan. Undervisningens omfattning får dock minska om eleven begär det och huvudmannen finner att det är förenligt med utbildningens syfte.

Samverkan med arbetslivet

7 § Huvudmannen ska i samarbete med Arbetsförmedlingen verka för att eleven ges möjligheter att öva det svenska språket i arbetslivet och att utbildning i svenska för invandrare kan kombineras med andra aktiviteter såsom

- arbetslivsorientering,
- validering,
- praktik, eller
- annan utbildning.

Huvudmannen ska också verka för att utbildning i svenska för invandrare kan bedrivas samtidigt som eleven uppbär ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och för att utbildningen kan kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.

8 § Utbildning i svenska för invandrare ska kunna kombineras med förvärvsarbete.

9 § Huvudmannen ska samråda med den berörda arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal om en arbetstagares deltagande i utbildningen och utbildningens förläggning.

Individuella studieplaner

10 § För varje elev ska det finnas en individuell studieplan. Planen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål samt planerad omfattning av studierna.

Rektorn ansvarar för att individuella studieplaner upprättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om individuella studieplaner.

Kommunens ansvar

11 § Varje kommun är skyldig att se till att utbildning i svenska för invandrare erbjuds de personer som anges i 13 §.

Utbildningen ska finnas att tillgå så snart som möjligt efter det att rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns särskilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.

12 § Varje kommun ska aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildning i svenska för invandrare och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Rätt att delta

13 § Varje kommuninvånare har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år, om hon eller han

1. är bosatt i landet, och
2. saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

En finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, har från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år också rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

14 § Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig har inte rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare.

Mottagande

15 § Huvudmannen avgör om en sökande ska tas emot till utbildningen.

Rätt att slutföra utbildningen

16 § Den som har antagits till en kurs i utbildning i svenska för invandrare har rätt att slutföra kursen.

Huvudmannen får dock besluta att utbildningen på kursen ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Utbildningen kan även avbrytas enligt bestämmelserna i 5 kap. 13-19 §§.

17 § Den för vilken utbildning i svenska för invandrare har upphört enligt 16 § andra stycket ska på nytt beredas sådan utbildning om det finns särskilda skäl för det.

Betyg

Betygssättning

18 § Betyg ska sättas på varje avslutad kurs.

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om betygssättning.

19 § Betyg ska grundas på en bedömning av elevens kunskaper i förhållande såväl till uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier. Läraren ska vid betygssättning utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen.

Betygskriterier ska finnas för varje kurs. De ska precisera vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att eleven ska få betygen A, C eller E.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om betygskriterier.

20 § Om det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i en kurs på grund av elevens bristande deltagande, ska betyg inte sättas på kursen.

I fall som avses i första stycket ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges.

Bedömningen ska undertecknas av läraren.

Prövning

21 § Den som är bosatt i landet och vill ha betyg från utbildning i svenska för invandrare ska ha möjlighet att genomgå prövning. Detta gäller även den som tidigare har fått betyg på kursen.

Prövning får göras hos en huvudman som anordnar den aktuella kursen.

Med prövning avses en bedömning av kunskaper i förhållande till såväl uppställda kunskapsmål i kursplaner som till betygskriterier.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövning.

22 § Prövningen ska göras av en eller flera lärare. Om prövningen genomförs av två eller flera lärare och dessa inte kan enas om ett betyg ska betyget sättas av rektorn.

Validering

23 § En elev i utbildning i svenska för invandrare kan få sina kunskaper och sin kompetens validerade. Med validering avses en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.

Rektorn ska verka för att valideringen sker i enlighet med lag och andra författningar.

Den som får sina kunskaper och sin kompetens bedömda vid en validering ska ha möjlighet att få dessa dokumenterade skriftligt. Vad som sägs

i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även en slutförd validering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om validering.

Intyg

24 § Den som genomgått utbildning i svenska för invandrare och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Huvudmannen ansvarar för att eleverna informeras om möjligheten att få ett intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att intyg alltid ska utfärdas efter viss utbildning.

25 § Rektorn utfärdar intyg.

Vad som sägs i 3 kap. 19 och 20 §§ om rättelse och ändring av betyg gäller även för intyg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om intyg.

26 § I 21 kap. finns bestämmelser om en kommuns möjligheter att med bibehållet huvudmannaskap uppdra åt annan att anordna utbildning i svenska för invandrare.

21 kap. Entreprenad och samverkan

Entreprenad

1 § Kommuner eller landsting får enligt bestämmelserna i detta kapitel med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag (entreprenad). De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag ska med de undantag som anges i detta kapitel även gälla vid entreprenad.

2 § Inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap. får uppgifter överlämnas på entreprenad.

3 § Inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får uppgifter som inte är hänförliga till undervisningen överlämnas på entreprenad.

4 § Inom gymnasieskolan får uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil överlämnas på entreprenad.

5 § Om det finns särskilda skäl får regeringen efter ansökan av en kommun eller ett landsting i andra fall än som anges i 2 och 4 §§ medge att kommunen eller landstinget får sluta avtal med någon annan om att bedriva undervisning inom skolväsendet.

6 § Om en kommun eller ett landsting överlämnar uppgiften att bedriva undervisning på entreprenad, får kommunen eller landstinget överlämna endast den myndighetsutövning som hör till lärares undervisningsuppgift.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om entreprenader enligt 2, 4 eller 5 §§.

Samverkan

8 § En kommun får sluta avtal med en annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan, fritidshemmet, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 23 kap.

9 § En kommun får såsom huvudman överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 17–19 §§ till ett landsting, om kommunen och landstinget är överens om detta. På samma sätt får ett landsting överlåta ansvaret till en kommun.

Staten eller en enskild får såsom huvudman överlåta ansvaret för de medicinska insatser som anges i 2 kap. 17–19 §§ till en kommun eller ett landsting, om huvudmannen och kommunen eller landstinget är överens om detta.

10 § Staten får såsom huvudman för sameskolan, efter avtal med en kommun, fullgöra kommunens uppgifter inom förskolan.

11 § Regeringen får, utöver vad som följer av denna lag, meddela föreskrifter om möjlighet att låta enskilda och andra utomstående svara för enstaka inslag i verksamhet med offentlig huvudman inom skolväsendet.

När det gäller utbildning i form av ett individuellt program får regeringen meddela föreskrifter om att enskilda och andra utomstående får anordna mer av utbildningen än som följer av första stycket.

För medverkan av annan än huvudman inom skolväsendet får regeringens föreskrifter enligt första och andra styckena avvika från bestämmelserna i 2 kap. 13–16, 22 och 27 §§.

22 kap. Vissa särskilda utbildningsformer

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- internationella skolor på grundskole- och gymnasienivå,
 - utbildning vid särskilda ungdomshem,

- utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution,
- utbildning för elever som vårdas i hemmet eller på annan lämplig plats,
- annat sätt för att fullgöra skolplikten, samt
- bemyndigande som avser de utbildningsformer och den övriga verksamhet som regleras i kapitlet.

Internationella skolor

Grundskolenivå

2 § Den som endast för en kortare tid har sitt hem i Sverige eller den som har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå får fullgöra sin skolplikt i en sådan skola, om Statens skolinspektion har godkänt huvudmannen för ändamålet. Detta gäller dock inte sådana barn som avses i 6 kap. 5–6 §§.

Med internationell skola på grundskolenivå avses en fristående skola som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Utbildningen ska förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ska meddelas i den omfattning som de i Sverige för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Regeringen får besluta att en internationell skola på grundskolenivå får ta emot andra barn än sådana som avses i första stycket för att de ska fullgöra skolplikten vid skolan.

3 § En godkänd internationell skola på grundskolenivå ska av Statens skolinspektion förklaras berättigad till sådant bidrag som avses i 4 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner, med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,
2. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska offentliga skolväsendet,
3. elever som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,
4. eleverna erbjuds sådan skolhälsovård som ska erbjudas inom grundskolan,
5. elevavgiften är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,
6. skolan är öppen för alla elever som avses i 4 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,
7. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Statens skolinspektion godkänner,
8. vårdnadshavare och elever ges tydlig information om den internationella skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands samt om vad utbildning vid en internationell skola kan innebära vid fortsatt skolgång i det svenska skolväsendet, samt

9. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på grundskolenivå.

Statens skolinspektion ska i beslutet om rätt till bidrag ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige och som omfattas av skolans bidragsrätt.

För att en nystartad skola ska ha rätt till bidrag ska skolan ha ansökt om att bli bidragsberättigad före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

4 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 3 § från och med höstterminen det år eleven fyller 6 år om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven, och

2. eleven

a) för en kortare tid är bosatt i Sverige,

b) har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på grundskolenivå, eller

c) har mottagits med stöd av regeringens beslut enligt 2 § tredje stycket.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till de egna grundskolorna. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra stycket, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på grundskolenivå.

Om inte kommunen och skolan har kommit överens om annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

Gymnasienivå

5 § Om en internationell skola erbjuder gymnasial utbildning som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i gymnasieskolan eller vid en fristående skola som motsvarar gymnasieskolan eller om skolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate (en internationell skola på gymnasienivå), ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till sådant bidrag som avses i 6 § om

1. utbildningen följer ett annat lands läroplan och kursplaner eller en internationell läroplan och internationella kursplaner, med anpassning till svenska förhållanden i den utsträckning som är rimlig,

2. utbildningen som helhet är likvärdig med utbildningen i gymnasieskolan,

3. utbildningens allmänna mål och värdegrund inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det svenska offentliga skolväsendet,

4. utbildningen förmedlar kunskaper som underlättar fortsatta studier utomlands,

5. undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden ges i den omfattning som behövs för de elever som under kortare tid är bosatta i Sverige,

6. elever som avses i 6 § första stycket som har svårigheter i skolarbetet erbjuds särskilt stöd,

7. elever som avses i 6 § första stycket erbjuds sådan skolhälsovård som ska erbjudas elever i gymnasieskolan,

8. elevavgiften för elever som avses i 8 e § första stycket är skälig med hänsyn till rimliga kostnader för verksamheten, bidrag och omständigheterna i övrigt,

9. skolan är öppen för alla elever som avses i 6 § första stycket, med undantag för sådana elever som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för skolan,

10. urvalet, om det inte finns platser till alla behöriga sökande, görs på grunder som Statens skolverk godkänner,

11. sådana elever som avses i 6 § första stycket och deras vårdnadshavare ges tydlig information om skolans innehåll och inriktning mot fortsatta studier utomlands samt om vad utbildning vid en internationell skola på gymnasienivå kan innebära vid fortsatt utbildning i Sverige, samt

12. skolan följer övriga bestämmelser i denna lag och i andra föreskrifter som avser internationella skolor på gymnasienivå.

Statens skolinspektion ska, för annan utbildning än sådan som leder fram till International Baccalaureate, i beslutet om rätt till bidrag ange vilket nationellt program utbildningen ska jämföras med i bidragshänseende. I beslutet ska Statens skolinspektion även ange det högsta antal elever som är folkbokförda i Sverige och som omfattas av skolans bidragsrätt.

För att en nystartad skola ska ha rätt till bidrag ska skolan ha ansökt om att bli förklarad som bidragsberättigad före den 1 april kalenderåret innan skolan startar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

6 § Elevens hemkommun ska lämna bidrag till den internationella skolan för en elev som genomgår sådan utbildning som avses i 5 § om

1. eleven är folkbokförd i Sverige eller kommunen får särskilt statsbidrag för eleven,

2. eleven antingen för en kortare tid är bosatt i Sverige eller har andra särskilda skäl att få utbildning i en internationell skola på gymnasienivå, och

3. hemkommunen var skyldig att erbjuda eleven gymnasieutbildning vid den tidpunkt då utbildningen började.

Bidraget enligt första stycket ska uppgå till det belopp som hemkommunen och den internationella skolan kommer överens om. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilket belopp som elevernas hemkommuner ska betala

enligt första stycket om dessa och huvudmannen för den internationella skolan inte kommer överens om beloppet.

För en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd ska kommunen, utöver vad som följer av andra stycket, lämna ett extra bidrag. Bidraget ska motsvara huvudmannens kostnader för det extra stödet under förutsättning att motsvarande kostnader skulle ha uppkommit om eleven gått i en av kommunen erbjuden gymnasieutbildning. Kommunen behöver dock inte lämna extra bidrag, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur kommunens bidrag ska bestämmas i stället för det som anges i andra och tredje styckena, om statsbidrag lämnas till kommunen för en elev som har tagits emot i en internationell skola på gymnasienivå.

Om inte kommunen och huvudmannen har kommit överens om annat, ska bidraget beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 januari.

Insyn, uppföljning och utvärdering

7 § Den kommun där den internationella skolan är belägen ska ha rätt till insyn i skolans verksamhet. Huvudmannen ska delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen där skolan är belägen gör av sin egen verksamhet. Deltagandet ska ske i den utsträckning som kommunen beslutar.

Utbildning vid särskilda ungdomshem

Utbildning för skolpliktiga

8 § Under vistelse i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) ska skolpliktiga barn, som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, fullgöra den genom att delta i utbildning vid hemmet.

Utbildningen ska anordnas genom försorg av huvudmannen för hemmet. Den ska med nödvändiga avvikelser motsvara utbildningen i grundskolan eller i förekommande fall grundsärskolan eller specialskolan.

Utbildning för icke skolpliktiga

9 § Den som inte längre är skolpliktig och vistas i ett hem som avses i 8 § första stycket och som inte lämpligen kan fullgöra skolgång på annat sätt ska genom huvudmannens försorg ges möjlighet att delta i kompletterande utbildning på grundskolenivå eller motsvarande eller i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Utbildning för intagna i kriminalvård

10 § För intagna i kriminalvårdsanstalt anordnas utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution

Utbildning som motsvarar förskola, förskoleklass och fritidshem

11 § Om ett barn vårdas på sjukhus eller någon annan institution, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, förskoleklass eller fritidshem.

Särskild undervisning

12 § För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på ett sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

13 § Särskild undervisning enligt 12 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det.

Huvudman

14 § Särskild undervisning enligt 12 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som ska gälla i stället för första stycket i de fall där institutionen är belägen i två eller flera kommuner.

Utbildning för elever som vårdas i hemmet eller på annan lämplig plats

Särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats

15 § För sådana elever som avses i 12 § men som inte vårdas på sjukhus eller motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

16 § Särskild undervisning enligt 15 § ska inte ges en elev om den läkare som ansvarar för elevens vård avråder från det. Särskild undervis-

ning i hemmet får endast ske om elevens vårdnadshavare, eller eleven själv i de fall denne är myndig, samtycker.

Huvudman

17 § Särskild undervisning enligt 15 § anordnas av den som är huvudman för den utbildning som eleven annars deltar i.

Annat sätt för att fullgöra skolplikten

Förutsättningar för medgivande

18 § Ett skolpliktigt barn får medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag. Medgivande ska lämnas om

1. verksamheten framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt föreskrifter i denna lag,
2. behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses, och
3. det föreligger synnerliga skäl.

19 § Medgivande enligt 18 § får lämnas för upp till ett år i sänder. Under dess giltighetstid ska det prövas hur verksamheten utfaller. Medgivandet ska återkallas, om det kan antas att förutsättningarna enligt 18 § inte längre föreligger.

Ett beslut om återkallande av ett medgivande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

20 § Frågor enligt 18 och 19 §§ prövas av barnets hemkommun eller, om barnet har sådant funktionshinder som enligt 6 kap. 6 § kan vara grund för att fullgöra skolplikten i specialskolan, av Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Bemyndiganden

21 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får, beträffande utbildning och annan verksamhet som omfattas av detta kapitel, meddela föreskrifter om

1. enskilds ansökan om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag,
2. antagningen till, organisationen av och det närmare innehållet i utbildningen eller verksamheten, och
3. betygsättning.

Regeringen meddelar även föreskrifter om ansökningstid och vid vilken tidpunkt ett beslut om godkännande eller förklaring om rätt till bidrag senast ska meddelas.

23 kap. Annan pedagogisk verksamhet

Kapitlets innehåll

- 1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
- pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem,
 - öppen förskola,
 - öppen fritidsverksamhet,
 - omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, övergripande mål för och kvalitetskrav på dessa verksamheter, samt
 - avgifter och bidrag.

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg, om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Sådan omsorg som avses i första stycket ska genom pedagogisk verksamhet och omsorg stimulera barns utveckling och lärande.

Verksamheten ska utgå från varje barns behov. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den främjar social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt lärande.

Öppen förskola

3 § En kommun kan anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som dessa ges möjlighet till social gemenskap.

Öppen fritidsverksamhet

4 § Enligt 13 kap. 6 § kan en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen rekreation och en meningsfull fritid samt möjlighet till utveckling och lärande.

Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

Gemensamma bestämmelser

Övergripande utgångspunkter

6 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna såsom människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska främja och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på.

Var och en som verkar inom sådan verksamhet ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Kvalitetskrav på vissa verksamheter

7 § Sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Uppföljning och utvärdering m.m.

8 § En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2–5 §§.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i sådan verksamhet som avses i 2–5 §§ ska kommunen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Kommunen ska ha rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Avgifter

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får avgifter tas ut på det sätt som anges i 7 kap. 16 § första stycket respektive 13 kap. 12 §.

Bidrag

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

10 § Den kommun där en enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. den kommun där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i den,

2. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,

3. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, och

4. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 11 § andra stycket, och

5. avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 4 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

11 § Hemkommunen ska lämna bidrag till en huvudman som har rätt till bidrag enligt 10 § för varje barn som tas emot.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Hemkommunen är inte skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn eller till mer än en huvudman för pedagogisk omsorg för ett barn som också går i förskola. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver bidrag inte lämnas för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för hemkommunen.

När barn tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar får kommunen inte lämna bidrag för fler barn till vårdnadshavaren än det antal barn till andra som har tagits emot.

Öppen fritidsverksamhet

12 § Om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev ska bidrag lämnas av hemkommunen, om kommunen där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Övriga verksamheter

13 § En kommun kan även lämna bidrag till verksamhet som avses i 3–5 §§ och som bedrivs av enskild huvudman om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad i motsvarande verksamhet.

24 kap. Tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- tillsyn,
 - ingripanden vid tillsyn,
 - särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild,
 - särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting,
 - särskilt ingripande vid tillsyn över kommun som tillsynsmyndighet,
 - statlig kvalitetsgranskning, och
 - nationell uppföljning och utvärdering.

Tillsyn

Definition av tillsyn

- 2 §** Med tillsyn avses i denna lag en oberoende och självständig granskning som syftar till att den verksamhet som granskas uppfyller
1. de villkor och krav som följer av lag, EG-förordning eller annan föreskrift,
 2. de särskilda villkor som har meddelats med stöd av en sådan föreskrift som avses i 1, och
 3. beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den huvudman som bedriver verksamheten.

Tillsynens omfattning

- 3 §** Statens skolinspektion har tillsyn över
1. utbildning och annan pedagogisk verksamhet enligt denna lag i den mån tillsynen inte är en uppgift för en annan tillsynsmyndighet,
 2. utbildning som avses i 28 kap. 16 §,
 3. hur en kommun uppfyller sitt ansvar för att skolplikten fullgörs enligt 6 kap. 20 och 21 §§,
 4. en kommuns handläggning av frågor enligt 22 kap. 18 och 19 §§, och
 5. hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar enligt 4 §.

- 4 §** En kommun har tillsyn över sådan utbildning eller annan pedagogisk verksamhet vars huvudman kommunen har godkänt enligt 2 kap. 6 § andra stycket eller förklarat ha rätt till bidrag enligt 23 kap. 10 §.

Länsstyrelserna har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid Rh-anpassad utbildning, specialskolan och viss utbildning för elever med utvecklingsstörning som bedrivs enligt avtal med staten. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Genomförande av tillsyn

5 § Tillsyn ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än nödvändigt hos den som bedriver den verksamhet som granskas.

6 § Om det vid tillsyn framkommer behov av åtgärder bör tillsynsmyndigheten försöka åstadkomma rättelse genom påpekanden.

7 § En tillsynsmyndighet har för sin tillsyn enligt detta kapitel rätt att på plats granska sådan verksamhet som står under dess tillsyn. Tillsynsmyndigheten har i den omfattning det är nödvändigt för tillsynen rätt till tillträde till de byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i den verksamhet som granskas.

Tillsynsmyndigheten får inhämta upplysningar och ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Skyldighet att lämna upplysningar m.m.

8 § Den vars verksamhet granskas ska på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar samt tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga den som avses i första stycket att fullgöra sin skyldighet.

9 § En sådan begäran och ett sådant föreläggande som avses i 8 § får även riktas mot en annan person som innehar upplysningar, handlingar eller annat material som avser den granskade verksamheten och som är av betydelse för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för tillsynen.

Ingripanden vid tillsyn

Underlåtenhet att ingripa

10 § Tillsynsmyndigheten får underlåta ett ingripande endast om

1. överträdelsen är ringa,
2. den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse, eller
3. det annars med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande.

Anmärkning

11 § Vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten ska huvudmannen tilldelas en anmärkning.

Föreläggande

12 § Tillsynsmyndigheten får förelägga en huvudman som enligt denna lag står under tillsyn av myndigheten att fullgöra sina skyldigheter, om huvudmannen inte följer de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag.

Har huvudmannen tilldelats en anmärkning enligt 11 § får inte ett beslut om föreläggande meddelas innan huvudmannen haft tillfälle att vidta rättelse, om inte särskilda skäl föreligger.

Ett föreläggande ska ange de åtgärder som är nödvändiga för att tillsynsmyndigheten ska anse de påtalade bristerna avhjälpna.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av enskild

Återkallelse

13 § En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag, om

1. ett föreläggande enligt 12 § inte följs, och
2. missförhållandet är allvarligt.

14 § Återkallelse enligt 13 § får beslutas även om rättelse har skett vid prövningstillfället, om

1. verksamheten vid upprepade tillfällen har haft sådana brister att förelägganden har utfärdats enligt 12 §, och
2. utredningen visar att det på goda grunder kan befaras att det på nytt kommer att uppstå sådana missförhållanden som utgör grund för återkallelse.

15 § Tillsynsmyndigheten får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla omedelbart.

Tillfälligt verksamhetsförbud

16 § Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Särskilda ingripanden vid tillsyn över verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting

Statliga åtgärder för rättelse

17 § Statens skolinspektion får besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget

1. inte har följt ett föreläggande enligt 12 §, och
2. grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits med stöd av denna paragraf, får denna kostnad kvittas mot belopp som staten annars skulle ha betalt ut till kommunen eller landstinget.

Tillfälligt verksamhetsförbud

18 § Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse enligt 17 § kommer att fattas, men detta inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda kommunen eller landstinget att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader.

Särskilt ingripande vid tillsyn av kommun som tillsynsmyndighet

19 § Regeringen får besluta att Statens skolinspektion ska ta över den tillsyn som en kommun annars ansvarar för enligt 4 §.

Statlig kvalitetsgranskning

Uppdrag

20 § Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i de utbildningar och verksamheter som omfattas av inspektionens tillsyn och kommunens tillsyn enligt detta kapitel.

Inriktningen

21 § Inriktningen på kvalitetsgranskningen ska vara den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer som gäller.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om den statliga kvalitetsgranskningen.

22 § Statens skolinspektion får inhämta upplysningar och ta del av handlingar och annat material som behövs för kvalitetsgranskningen.

Uppgiftsskyldighet

23 § Den som granskas ska på begäran av Statens skolinspektion, i den mån det är nödvändigt för kvalitetsgranskningen, lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar och övrigt material som behövs för granskningen.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka upplysningar, handlingar och övrigt material som ska tillhandahållas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs för granskningen.

24 § Statens skolinspektion får förelägga den som avses i 23 § första stycket eller annan som ska lämna upplysningar med stöd av föreskrifter enligt 23 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Nationell uppföljning och utvärdering

Uppdrag

25 § Statens skolverk ska på nationell nivå följa upp och utvärdera

1. skolväsendet,
2. övriga utbildningar och verksamheter som står under Statens skolinspektionens tillsyn enligt denna lag, samt
3. pedagogisk omsorg, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om den nationella uppföljningen och utvärderingen.

26 § Statens skolverk får hos huvudmannen inhämta sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Uppgiftsskyldighet

27 § Huvudmannen för en utbildning eller en verksamhet som är föremål för nationell uppföljning och utvärdering ska lämna sådana uppgifter om verksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter och verksamhetsredovisning som ska lämnas och vilka andra än den som granskas som ska lämna de upplysningar som behövs.

28 § Statens skolverk får förelägga den som avses i 27 § första stycket eller annan som ska lämna upplysningar med stöd av föreskrifter enligt 27 § andra stycket att fullgöra sin skyldighet.

Vite

29 § Ett föreläggande som utfärdas av Statens skolinspektion, Statens skolverk eller av en kommun enligt detta kapitel får förenas med vite.

Om det finns anledning anta att en person som är föremål för föreläggandet har begått en gärning som är belagd med straff, får han eller hon inte föreläggas att vid vite medverka i en utredning som har samband med den gärningen.

25 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Inledande bestämmelse

1 § För prövning av överklaganden av vissa beslut på skolväsendets område ska det finnas en särskild nämnd, Skolväsendets överklagandenämnd.

Sammansättning m.m.

2 § Nämnden ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap både vad gäller barns och elevers förhållanden och behov och vad gäller skolverksamheten i övrigt.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

3 § Ledamöterna i nämnden och deras ersättare utses av regeringen för en period om minst tre år.

Muntlig förhandling

4 § Nämnden ska hålla muntlig förhandling om enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

5 § Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt sekretesslagen (1980:100) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

6 § En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om nämnden finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare bestämmelser om ersättning och förskott.

26 kap. Överklagande

Överklagande hos allmän förvaltningsdomstol

Beslut av Statens skolinspektion

1 § Beslut av Statens skolinspektion får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller 22 kap. 2 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 24 kap. 13–15 §§,
2. rätt till bidrag för huvudmannen för en internationell skola enligt 22 kap. 5 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 24 kap. 13–15 §§,
3. statliga åtgärder för rättelse enligt 24 kap. 17 §,
4. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 24 kap. 16 eller 18 §§, eller
5. vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

Beslut av Statens skolverk

2 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

Beslut av Högskoleverket

3 § Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Beslut av en kommun eller ett landsting

4 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 24 kap. 13–15 §§,
2. bidrag enligt 7 kap. 21 §, 8 kap. 19 §, 9 kap. 34 §, 10 kap. 31 §, 13 kap. 16 §, 15 kap. 12 §, 17 kap. 26 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 16 eller 18 §§,
4. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §,
5. skolskjuts enligt 9 kap. 29 § första stycket, 9 kap. 30 § första stycket, 10 kap. 26 § första stycket, 10 kap. 27 § första stycket, 17 kap. 21 § första stycket eller 17 kap. 22 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 14 kap. 23 §,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 22 kap. 18 eller 19 §§,
8. rätt till bidrag för en enskild huvudman enligt 23 kap. 10 eller 12 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 24 kap. 13–15 §§,
9. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 24 kap. 16 §, eller
10. vitesföreläggande enligt 24 kap. 29 §.

Beslut av en enskild huvudman

5 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om avstängning enligt 5 kap. 16 eller 18 §§.

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

6 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §,
2. kostnadsfria resor enligt 11 kap. 24 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 22 kap. 18 eller 19 §§.

Beslut av Sameskolstyrelsen

7 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. föreläggande för vårdnadshavare att iaktta sina skyldigheter enligt 6 kap. 22 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 12 kap. 16 § första stycket.

Beslut av en rektor

8 § Beslut av en rektor får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. brådskande avstängning av en elev enligt 5 kap. 13 § eller 14 § tredje stycket, och
2. befrielse från skyldighet att delta i annars obligatoriska inslag i undervisningen enligt 6 kap. 18 §.

Prövningstillstånd

9 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av beslut enligt 1–8 §§.

Motpart i vissa fall

10 § När en kommun överklagar ett beslut i ett ärende om godkännande av enskild som huvudman för utbildning enligt 2 kap. 5 § är förutom den enskilde även Statens skolinspektion motpart till kommunen hos allmän förvaltningsdomstol.

Överklagande hos Skolväsendets överklagandenämnd

Beslut av en kommun eller ett landsting

11 § Beslut av en kommun eller ett landsting får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i grundsärskolan enligt 6 kap. 5 §,
2. uppskjuten skolplikt enligt 6 kap. 10 § andra stycket,
3. skolpliktens förlängning enligt 6 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 6 kap. 14 § första stycket,
4. rätt enligt 6 kap. 15 § att fullfölja utbildning efter skolpliktens upphörande,
5. mottagande av ett barn eller en elev från en annan kommun enligt 8 kap. 13 §, 9 kap. 23 § eller 10 kap. 21 §,
6. åtgärder enligt 9 kap. 27 § tredje stycket för en elev som inte bor hemma,
7. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare önskar enligt 9 kap. 28 § andra stycket 1 och 2 eller 10 kap. 25 § andra stycket 1 och 2,
8. mottagande enligt 14 kap. 14 § första stycket såvitt avser en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever,
9. tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan enligt 16 kap. 8 § andra stycket,
10. mottagande till kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 13 §, 14 § andra stycket eller 21 §, till särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 7 § tredje stycket eller till utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 15 §,
11. upphörande av utbildningen för en elev i kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 9 § andra stycket, i särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 9 § andra stycket eller i utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 16 § andra stycket,
12. att på nytt bereda kommunal vuxenutbildning enligt 18 kap. 9 § tredje stycket, särskild utbildning för vuxna enligt 19 kap. 9 § tredje stycket eller utbildning i svenska för invandrare enligt 20 kap. 17 §,
13. åtagande om interkommunal ersättning enligt 18 kap. 20 § tredje stycket, eller
14. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1, 5 och 8–13 får överklagas endast av barnet, eleven eller sökanden.

Beslut enligt första stycket 8 i fråga om mottagande på annan grund än som anges i 14 kap. 9 § eller 15 kap. 6 § till nationella program som anordnas av en offentlig huvudman, får överklagas endast om det gäller att sökanden inte ska tas emot därför att han eller hon inte är behörig.

Beslut av en enskild huvudman

12 § Beslut av en enskild huvudman får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. mottagande enligt 14 kap. 14 § första stycket såvitt avser en utbildning i gymnasieskolan som är avsedd för en grupp elever, eller
2. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av sökanden.

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten

13 § Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 6 kap. 6 §,
2. skolpliktens förlängning enligt 6 kap. 13 § första stycket eller skolpliktens upphörande enligt 6 kap. 14 § första stycket,
3. rätt enligt 6 kap. 15 § att fullfölja utbildning efter skolpliktens upphörande,
4. åtgärder enligt 11 kap. 11 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
5. rätt till utbildning för person som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

Beslut av Sameskolstyrelsen

14 § Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 6 kap. 7 §,
2. åtgärder enligt 12 kap. 15 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
3. rätt till utbildning för person som avses i 28 kap. 1 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

Beslut av en rektor

15 § Beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden om

1. särskilt stöd i en annan elevgrupp eller enskilt enligt 3 kap. 10 §, eller
2. anpassad studiegång enligt 3 kap. 12 §.

Beslut i fråga om åtgärdsprogram

16 § Beslut i fråga om åtgärdsprogram enligt 3 kap. 9 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Vid prövning av ett överklagande ska nämnden antingen fastställa eller upphäva beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektor för ny prövning.

Beslut av den särskilda nämnd som anges i 14 kap. 28 §

17 § Beslut av den särskilda nämnd som anges i 14 kap. 28 § i ärenden som avses i samma paragraf får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslutet får överklagas endast av den som har begärt utbildningen. Ett beslut om placering vid en viss skolenhet får dock inte överklagas.

Överklagandeförbud

18 § Andra beslut enligt denna lag än som anges i detta kapitel får överklagas endast om överklagande får ske enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Ett beslut i fråga om antagning får dock inte överklagas.

Beslut av Skolväsendets överklagandenämnd med anledning av ett överklagande dit får inte heller överklagas.

27 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

elev: utöver vad som anges i 1 kap. 7 § avses den som söker utbildning enligt denna lag,

barn: den som deltar i eller ansöker om plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 23 kap.,

personal: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag,

huvudman: den som är huvudman för verksamhet enligt denna lag, och

kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Årlig plan

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Det som sägs i första stycket ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med kapitlet.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7–11 §§ ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier utgår dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Tillsyn

13 § Statens skolinspektion ska se till att bestämmelserna i detta kapitel följs.

Huvudmannen och rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion i verksamheten är skyldiga att på uppmaning av Statens skolinspektion lämna de uppgifter om förhållandena i verksamheten som kan vara av betydelse för tillsynen.

Rättegången

14 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skäligen anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörda

15 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Rätt att föra talan m.m.

16 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Statens skolinspektion för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 18 år som inte har ingått äktenskap krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Statens skolinspektion för talan enligt detta kapitel såvitt gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Statens skolinspektion inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

17 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Statens skolinspektion.

28 kap. Övriga bestämmelser

Bosättning m.m.

1 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet anses vid tillämpningen av denna lag även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här enligt ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),
3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EG-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, eller
4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3.

Begränsningar i rätten till utbildning för de som avses i andra stycket följer av 2 §.

2 § De personer som avses i 1 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare.

De personer som avses i 1 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

3 § Om en ansökan om uppehållstillstånd av en person som avses i 1 § andra stycket 1 avslås och beslutet om avvisning eller utvisning ska verkställas, ska personen anses som bosatt i landet under tiden fram till dess personen lämnar landet.

Den som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas ska inte anses som bosatt i landet.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt denna lag för

personer som inte anses som bosatta i Sverige eller som inte har rätt till utbildning enligt 2 §.

Hemkommun och hemlandsting

5 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun i vilken personen är folkbokförd.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun i vilken han eller hon stadigvarande vistas eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken han eller hon för tillfället uppehåller sig. Detsamma gäller den som är kvarskreven i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Med hemlandsting avses det landsting till vilket hemkommunen hör.

Utlandssvenska elever

6 § Med utlandssvensk elev anses i denna lag en elev vars vårdnadshavare stadigvarande vistas i utlandet och av vilka minst en är svensk medborgare.

Regeringen får meddela föreskrifter om att också annan ska anses som utlandssvensk elev.

Personer med begåvningsmässigt funktionshinder

7 § Det som i denna lag sägs om personer med utvecklingsstörning gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

Personer med autism eller autismliknande tillstånd ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med personer med utvecklingsstörning endast om de också har en utvecklingsstörning eller ett sådant funktionshinder som avses i första stycket.

I lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade finns bestämmelser om vissa andra särskilda insatser än utbildning.

Information om icke skolpliktiga ungdomar

8 § En hemkommun ska löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder.

Kommunens skyldighet enligt första stycket omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella eller specialutformade program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna genomföra sin skyldighet enligt första stycket.

Bestämmelser om handläggning

9 § I ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild enligt denna lag ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) tillämpas:

- 14 § första stycket om en parts rätt att meddela sig muntligen,
- 15 § om anteckning av uppgifter,
- 16 och 17 §§ om en parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § om motivering av beslut,
- 21 § om underrättelse av beslut, och
- 26 § om rättelse av skrivfel eller liknande.

Bestämmelserna i 16 och 17 §§ förvaltningslagen gäller dock inte uppgifter som rör någon annan sökande i ett ärende om plats i utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag.

Vad som sägs i första stycket gäller inte vid betygssättning. Bestämmelser om handläggning i samband med betygssättning finns i 3 kap. och i respektive skolformskapitel.

10 § I ärenden där beslut får överklagas enligt 26 kap. tillämpas utöver vad som följer av 9 § också 23–25 och 30 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Talerätt

11 § Den som har fyllt 16 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare och överklagande av beslut i fråga om sådan utbildning även om sökanden eller klaganden inte har uppnått 16 års ålder.

Anmälan till socialnämnden m.m.

12 § Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 13 § och sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Tystnadsplikt

13 § Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivet fritidshem eller enskilt bedriven förskoleklass eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 22 kap. 10 § och 23 kap.,

får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag än som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Riksinternatskolor

14 § Efter ansökan från en kommun eller en enskild som har godkänts som huvudman för fristående skola med grundskola eller gymnasieskola och som bedriver utbildning vid en internatskola, får regeringen besluta att ge internatskolan ställning av riksinternatskola.

En riksinternatskola ska ha till uppgift att anordna grundskola och gymnasieskola eller endera av dessa skolformer, för i första hand utlandssvenska elever.

Regeringen får medge att huvudmannen för en riksinternatskola vid sidan av gymnasieskolan anordnar utbildning som leder fram till International Baccalaureate.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningen vid riksinternatskolor. Regeringens föreskrifter får avvika från bestämmelser i denna lag.

International Baccalaureate

16 § En elevs hemkommun är skyldig att betala ersättning för kostnader för elevens utbildning till anordnare av utbildning som leder fram till International Baccalaureate (IB). Skyldigheten gäller dock endast utbildning för sådana elever som hemkommunen var skyldig att erbjuda gymnasieutbildning vid den tidpunkt då IB-utbildningen påbörjades och endast om utbildningsanordnarens avgifter till International Baccalaureate Office betalas av staten.

Om parterna inte kommer överens om annat ska ersättning utgå med ett belopp som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar.

För internationella skolor som motsvarar gymnasieskolan finns särskilda bestämmelser om bidrag för IB-utbildning.

Överlämnande av betygshandlingar

17 § Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska lämna över elevernas betygshandlingar till deras hemkommuner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om skyldigheten enligt första stycket.

Informationsskyldighet

18 § Kommunen ska informera vårdnadshavarna om den förskola och om den verksamhet som avses i 23 kap. som kommunen anordnar eller vars huvudman kommunen har godkänt eller förklarat berättigad till bidrag. Informationen ska även avse möjligheten för enskilda att bedriva förskola eller sådan verksamhet som avses i 23 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 7 kap. 21 § samt 23 kap. 11 och 13 §§.

Övriga bemyndiganden

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om organisationen av skolväsendet samt om huvudmannens befattning i övrigt med utbildning som avses i denna lag.

I fråga om organ för samverkan eller annan liknande verksamhet inom skolväsendet får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att ledamöter i organet eller andra företrädare utses och entledigas av enskilda.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om möjligheter att inom skolväsendet bedriva utbildning, som bygger på samverkan mellan olika skolformer inom skolväsendet eller mellan en sådan skolform och någon annan utbildningsform. I sådana föreskrifter får göras undantag från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. I sådana föreskrifter får göras undantag från organisatoriska bestämmelser i denna lag.

Undantag får göras även från andra bestämmelser i denna lag för att möjliggöra en försöksverksamhet med sådan utbildning i gymnasieskolan som inte utgörs av utbildning på nationella, specialutformade eller individuella program.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som i övrigt följer av denna lag, meddela föreskrifter om

1. att enskilda får sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg enligt de bestämmelser som gäller för skolväsendet,
2. att en myndighet i enskilda fall får besluta i sådana frågor som avses i 1, och
3. ytterligare villkor för att enskilda i sådana fall som avses i 1 och 2 ska få sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudman för enskilt bedriven

verksamhet enligt denna lag att lämna ekonomisk redovisning över verksamheten.

Regeringen får också meddela föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelsen om uppgiftsskyldighet i första stycket.

24 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 7 kap. 21 §, 8 kap. 19 §, 9 kap. 34 §, 10 kap. 31 §, 15 kap. 11 §, 17 kap. 26 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor och fristående skolor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

25 § Vid extraordinära händelser i fredstid som har betydande inverkan på möjligheterna att under viss tid erbjuda utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag, får regeringen meddela de föreskrifter som behövs för att tillförsäkra barn och elever den utbildning och annan verksamhet de har rätt till enligt denna lag. I sådana föreskrifter får undantag göras från bestämmelser om utbildningens utformning, omfattning och förläggning. Föreskrifterna ska vara tidsbegränsade.

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (2010:000) om införande av skollagen (2010:000)

Förteckning över remissinstanser avseende departementspromemorian Den nya skollagen – för *kunskap, valfrihet och trygghet* (Ds 2009:25)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Kriminalvården, Migrationsverket, Myndigheten för handikappolitisk samordning (HANDISAM), Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Statskontoret, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Ungdomsstyrelsen, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Högskoleverket, Verket för högskoleservice, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Örebro universitet, Högskolan i Gävle, Högskolan i Kalmar, Södertörns högskola, Överklagandenämnden för studiestöd, Centrala studiestödsnämnden, Sameskolstyrelsen, Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08), Regelrådet (N 2008:05), Bromölla kommun, Ekerö kommun, Essunga kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Hammarö kommun, Hedemora kommun, Härryda kommun, Hörby kommun, Karlskrona kommun, Landskrona kommun, Linköpings kommun, Ljungby kommun, Malmö kommun, Mjölby kommun, Motala kommun, Sala kommun, Skellefteå kommun, Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Svenljunga kommun, Tanum kommun, Tjörns kommun, Torsby kommun, Tranemo kommun, Täby kommun, Ulricehamns kommun, Umeå kommun, Uppvidinge kommun, Vallentuna kommun, Vilhelmina kommun, Vårgårda kommun, Vännäs kommun, Åre kommun, Årjäng kommun, Älvsbyn kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Sigtunaskolan Humanistiska läroverket, Kunskapskolan i Sverige AB, Akademikerförbundet SSR, Barnverket Föräldrånätverk, BRIS (Barnens rätt i samhället), Folkbildningsrådet, Friskolornas riksförbund, Föreningen Svenska Läromedel, Handikappförbundens samarbetsorgan, Hörselskadades Riksförbund, KFUK/KFUM, Landsorganisationen i Sverige LO, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Riksförbundet FUB, Riksförbundet Hem och Skola, Riksförbundet Kristen Fostran, Riksföreningen Autism, Riksorganisationen för hemundervisning i Sverige, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS), Sveriges elevråds centralorganisation (SECO), Sveriges elevråd Svea, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenska kommunalarbetsförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Psykologförbund, Sveriges sjukhuslärarförening, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges vägledarförening, Synskadades Riksförbund, Tjänstemännens Centralorganisation TCO, Unga Hörselskadade, Unga synskadade, Waldorfskoldefederationen.

Utanför remisslistan har dessutom Livsmedelsverket, Internationella Engelska Skolan i Sverige AB, Association for Homeschooling, Indicator Institute, Nationella Skolbiblioteksgruppen, Hospital Organisation of Pedagogues in Europe, Borlänge kommun, C.C.M. Warren, Jan-

Anders Andersson, Norrköpings kommun, Nätverket för gymnasiebibliotek i Blekinge, Jönköping, Halland, Kalmar och Kronobergs län, Riksförbundet Attention, Netzwerk Bildungsfreiheit, Sollefteå kommun, Svenska Idrottläraryöreningen, Svenska Skidrådet, Nätverk för Skidåkning på Skolor och Universitet, Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Föräldraföreningen för Dyslektiska Barn (FDB), Sveriges Hotell & Restaurangföretagare (SHR), Gymnasiebibliotekarierna i Kalmarsunds Gymnasieförbund, BuS Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare, Centrum för lättläst, Vittra AB, Ingemund Hägg, Svensk Biblioteksforening, Svenska Skolläkarforeningen, Riksföreningen för Skolsköterskor, Sveriges Konsumenter i Samverkan, Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat (Barnplantorna), Lärarnas Riksförbund Studerandeförening, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Matupproret Linköping, Kristna Friskolerådet, Världsnaturfonden WWF, Kost och Näring, Skolmatens vänner och Skolmatsakademin i Västra Götalandsregionen, Astrid Deppert, Högskolan på Gotland, Sverige-finländarnas delegation, Afasiförbundet/Talknuten, Biologilärarnas förening, Forum för studie- och yrkesvägledarna Lärarnas Riksförbund, Kommunförbundet Stockholms län (KSL), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Svenskt Friluftsliv, Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Piteå kommun, Svenska Downföreningen, Historielärarnas förening, Ulricehamns Arbetarekommun, Svensk Turism AB, Svenska Röda Korset, Haninge kommun, Lennart Mogren, Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Svenska Unescorådet, Stiftelsen Människan och Havet, Naturskyddsföreningen, Nacka kommun, Föräldraalliansen Sverige, Friluftsförbundets riksorganisation, Sverigefinska synskadeförbundet (SFSF), Sveriges Makalösa Föräldrar, Karolinska Institutets Folkhälsoakademi (KFA), Bo Rydberg, Föreningen Global Action Plan, Waldorflärlärhögskolan, Svenska OMEP, KRAV ekonomisk förening, Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju 2006:02), Rädda Barnen, Barn- och elevombudet (beo), Grennaskolan, Södertälje kommun, Dyslexiförbundet FMLS, Sveriges Skolkuratorers förening, Nationellt centrum för främjande av god hälsa hos barn och ungdom (NCFE), Anna Klerfält och Inger Brännberg vid Göteborgs universitet, Lärare på naturvetenskapliga sektionen Högskolan i Jönköping, Marie Strömstedt, Stiftelsen Håll Sverige Rent, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, Språkcentrum i Stockholm, Modersmålsnheten i Malmö, Språkcentrum i Göteborg, Landstinget i Södermanlands län, IPA-Sweden, Kristna Företag Intresseorganisation (KFIO) samt Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter (RFSL) inkommit med yttrande.

Riksrevisionen, Försäkringskassan, Ekonomistyrningsverket, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Malmö högskola, Aneby kommun, Båstads kommun, Forshaga kommun, Utredningen om bildandet av Myndigheten för yrkeshögskolan (U 2008:12), Hultsfreds kommun, Mariestads kommun, Kinda kommun, Ludvika kommun, Malå kommun, Melleruds kommun, Vadstena kommun, Skåne läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, John Bauergymnasiet Nationellt, Företagarnas riksorganisation, Lernia AB, Liber Hermods AB, Riksförbundet för formell vuxenutbildning, Sveriges

auktoriserade utbildningsföretag har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Dessutom har ytterligare cirka 60 spontana remissyttranden inkommit från enskilda personer om hemundervisning.

Promemoria – Förslag till lag om införande av skollagen m.m. (U2009/5601/S)

Inledande bestämmelser

Ikraftträdande

1 § Skollagen (2010:000) och denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Lagarna ska tillämpas i fråga om utbildning och annan verksamhet som avser tid från och med den 1 juli 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Upphävande

2 § Genom denna lag upphävs

1. skollagen (1985:1100),
2. lagen (1985:1101) om införande av skollagen (1985:1100),
3. lagen (1986:343) med bemyndigande att meddela föreskrifter om kommuners och landstingskommuners medverkan i utbildning,
4. lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden i skolan,
5. lagen (1995:1249) om försöksverksamhet med ökat föräldra-
inflytande över utvecklingsstörda barns skolgång,
6. lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskole-
verksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

De upphävda lagarna ska fortsätta att tillämpas i fråga om utbildning och annan verksamhet som avser tid före den 1 juli 2011, om inte något annat följer av denna lag.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- 1985 års skollag: skollagen (1985:1100),
- den nya skollagen: skollagen (2010:000).

Andra termer och uttryck som används i denna lag har samma betydelse som i den nya skollagen.

Förskolan

4 § Ett godkännande av en förskola enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Fritidshemmet

5 § Ett godkännande av ett fritidshem enligt 2 a kap. 13 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för fritidshem enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om huvudmannen har förklarats berättigad till bidrag enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Annan pedagogisk verksamhet

6 § Ett beslut om rätt till bidrag för en huvudman för pedagogisk omsorg enligt 2 a kap. 17 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett beslut om rätt till bidrag för huvudmannen enligt 23 kap. 10 § i den nya skollagen.

Förskoleklassen

7 § Ett godkännande av utbildning som motsvarar förskoleklassen enligt 2 b kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om bidrag lämnas enligt 2 b kap. 10 eller 10 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Grundskolan och grundsärskolan

Äldre godkännanden

8 § Ett godkännande av en fristående skola som motsvarar grundskolan eller särskolan enligt 9 kap. 2 § i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om skolan har förklarats berättigad till bidrag enligt 9 kap. 6 eller 6 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Pågående ärenden om åläggande av skolgång

9 § Ett ärende om åläggande av skolgång i grundskolan, särskolan eller specialskolan enligt 3 kap. 14 § i 1985 års skollag som inte avgjorts vid utgången av juni 2011 ska fortsätta att handläggas enligt bestämmelserna i 1985 års skollag.

Betyg

10 § För elever i grundskolan ska 9 kap. 14–20 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

11 § För elever i grundsärskolan ska 10 kap. 17–19 §§ i den nya skollagen inte tillämpas i årskurs 9 under läsåret 2011/12.

Specialskolan

Viss äldre utbildning

12 § Utbildning för elever med synskada eller talskada som avses i punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100) ska anordnas till dess att eleverna har avslutat den. Detsamma ska gälla utbildning i särskilda klasser och utbildning efter skolpliktens upphörande enligt punkterna 7 och 8 i samma övergångsbestämmelser.

13 § Har elever före den 1 juli 2008 tagits emot för att fullgöra utbildning som avses i punkt 2 av övergångsbestämmelserna till lagen (1999:886) om ändring i skollagen (1985:1100) ska utbildningen anordnas till dess att eleverna har avslutat den.

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2011

14 § För utbildning i gymnasieskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010 fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

15 § För utbildning i gymnasiesärskolan som påbörjas före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelats med stöd av 20 §.

Äldre förklaringar om rätt till bidrag

16 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse före den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska upphöra att gälla senast den 1 juli 2013.

17 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 § i 1985 års skollag i dess lydelse från och med den 1 mars 2010, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasieskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen. Detsamma gäller för en förklaring om rätt till bidrag, som meddelats efter en förenklad prövning enligt punkt 3 av övergångsbestämmelserna till lagen (2009:000) om ändring i skollagen (1985:1100), och som gäller vid utgången av juni 2011.

18 § En förklaring om rätt till bidrag enligt 9 kap. 8 b § i 1985 års skollag, som gäller vid utgången av juni 2011, ska anses som ett godkännande som huvudman för gymnasiesärskola enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

19 § En enskild som efter utgången av juni 2011 vill överta verksamhet vid fristående skola där sådan utbildning som avses i 14 § bedrivs ska uppfylla förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen.

Bemyndigande

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om i vilka fall och på vilket sätt elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2011 och som fullföljer denna senare än tre år från det att den påbörjades, ska fullfölja utbildningen enligt de bestämmelser som gäller för utbildning som påbörjas efter utgången av juni 2011.

Riksrekrytering

21 § Beslut som har fattats med stöd av 5 kap. 9 och 14 §§ i 1985 års skollag, och som avser tid efter utgången av juni 2011, ska för den återstående tiden fortsätta att gälla som beslut enligt 14 kap. ## § i den nya skollagen.

Kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare

22 § För kurser och projektarbete i kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare som påbörjats före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag fortsätta att tillämpas.

Landsting som huvudman

Grundsärskola och gymnasiesärskola

23 § Utan hinder av bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för grundsärskola och gymnasiesärskola vid Dammsdalskolan i Vingåkers kommun.

Länsstyrelsen har tillsyn över verksamheten vid elevhemsboende vid sådan utbildning som avses i första stycket. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över sådant elevhemsboende.

Gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning

24 § Utan hinder av bestämmelserna om huvudmän i den nya skollagen får ett landsting vara huvudman för gymnasieskola eller kommunal vuxenutbildning inom andra områden än naturbruk eller omvårdnad om utbildningen

1. bedrivs före den 1 juli 1991 och har bedrivits sedan dess, och
2. under hela tiden har stått öppen för sökande från hela landet och förblir det.

Tillämpliga bestämmelser

25 § Ett landsting som bedriver utbildning med stöd av 23 eller 24 § ska tillämpa de bestämmelser i den nya skollagen och denna lag som gäller för en offentlig huvudman för utbildning i den aktuella skolformen. Landstinget ska för utbildning i grundsärskola även tillämpa 6 kap. 21 § i den nya skollagen på samma sätt som en enskild huvudman.

Bemyndigande

26 Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om landstingets befattning med sådan utbildning som avses i 23 och 24 §§.

Riksinternatskola

27 § Ett beslut att ge en internatskola ställning som riksinternatskola enligt 10 kap. 1 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut enligt 28 kap. 14 § i den nya skollagen. En enskild som bedriver utbildning vid en riksinternatskola ska därvid anses godkänd som huvudman för den eller de skolformer som anordnas vid riksinternatskolan.

Internationell skola på grundskolenivå

28 § Ett godkännande av en internationell skola enligt 9 kap. 5 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som en förklaring om rätt till bidrag enligt 22 kap. 3 § i den nya skollagen.

Pågående ärenden om tillsyn och återkallelse

29 § Om inte något annat anges i denna lag ska ärenden om tillsyn och om återkallelse av godkännande eller rätt till bidrag som inte har avgjorts vid utgången av juni 2011 handläggas enligt bestämmelserna i den nya skollagen.

Skolväsendets överklagandenämnd

30 § Ett beslut att utse ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd ska, om det avser tid efter utgången av juni 2011, fortsätta att gälla utan hinder av 25 kap. 2 § i den nya skollagen.

Den som med stöd av första stycket är ordförande eller vice ordförande i Skolväsendets överklagandenämnd efter utgången av juni 2011, får utses på nytt till ordförande eller ersättare för ordföranden utan hinder av 25 kap. 2 § i den nya skollagen.

Överklaganden

31 § Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i 1985 års skollag ska handläggas enligt äldre bestämmelser, även om beslutet har meddelats den 1 juli 2011 eller senare.

Överklaganden av beslut som har meddelats enligt bestämmelser i den nya skollagen ska handläggas enligt nya bestämmelser, även om beslutet har meddelats före den 1 juli 2011.

Äldre medgivanden att anordna prövning och utfärda betyg

32 § Beslut om medgivande att anordna prövning och utfärda betyg som har fattats med stöd av 15 kap. 8 § i 1985 års skollag ska, om beslutet gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut fattat med stöd av 28 kap. 23 § i den nya skollagen, dock längst till och med utgången av juni 2016.

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § och 6 kap. 17 § arbetsmiljölagen (1977:1160)¹⁰ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹¹

Vid tillämpning av 2–4 och 7–9 kap. ska med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning,
2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete, och
3. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

Vid tillämpning av 2–4 och 7–9 kap. ska med arbetstagare likställas

1. den som genomgår utbildning, *med undantag för barn i förskolan eller fritidshemmet,*
2. den som under vård i anstalt utför anvisat arbete, och
3. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring eller som deltar i frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret.

De som avses i första stycket 1 och 2 ska likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§. I fråga om dem som genomgår utbildning finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 6 a, 8, 15, 17 och 18 §§, 7 kap. 13 och 14 §§ samt 9 kap. 3 §.

I fall som avses i första och andra styckena ska det som i lagen sägs om arbetsgivare gälla den som driver den verksamhet i vilken arbetet utförs.

6 kap.

17 §¹²

De som genomgår utbildning ska av huvudmannen för utbildningen ges tillfälle att medverka i arbetsmiljöarbetet på arbetsstället, om det är rimligt med hänsyn till utbildningens art och utbildningsperiodens längd.

Omfattningen och utformningen av elevernas deltagande i skolans arbetsmiljöarbete ska anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt när det gäller

Omfattningen och utformningen av elevernas deltagande i skolans arbetsmiljöarbete ska anpassas efter deras ålder, mognad och förutsättningar i övrigt när det gäller

¹⁰ Lagen omtryckt 1991:677.

¹¹ Senaste lydelse 2009:870.

¹² Senaste lydelse 2009:870.

1. elever i förskoleklass och i lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan, specialskolan och i motsvarande utbildningar samt i sameskolan,

2. elever i *den obligatoriska särskolan*, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar, och

3. elever i *vuxenutbildning för utvecklingsstörda*.

Elever i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och gymnasieskolan samt motsvarande utbildningar företräds i arbetsmiljöarbetet av elevskyddsombud.

De som genomgår eftergymnasial utbildning och annan utbildning för vuxna än *vuxenutbildning för utvecklingsstörda* företräds i arbetsmiljöarbetet av studerandeskyddsombud. Ett studerandeskyddsombud ska vara minst 18 år.

1. elever i förskoleklass och i lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan, specialskolan och i motsvarande utbildningar samt i sameskolan,

2. elever i *grundsärskolan*, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar, och

3. elever i *särskild utbildning för vuxna*.

Elever i grundskolans årskurs 7–9, specialskolans årskurs 7–10 och gymnasieskolan samt motsvarande utbildningar företräds i arbetsmiljö-

De som genomgår eftergymnasial utbildning och annan utbildning för vuxna än *särskild utbildning för vuxna* företräds i arbetsmiljöarbetet av studerandeskyddsombud. Ett studerandeskyddsombud ska vara minst 18 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

Förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (1996:1596)

Härigenom föreskrivs att 5 § bibliotekslagen (1996:1596)¹³ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

<i>Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.</i>	<i>5 §</i>	<i>I 2 kap. 27 § skollagen (2010:000) finns bestämmelser om skolbibliotek.</i>
--	------------	--

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

¹³ Lagen omtryckt 1998:1249.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 23 kap. 1–3 och 5 §§ samt rubrikerna närmast före 23 kap. 1–3 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 23 kap. 1 § ska utgå,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 25 kap. 13 a §, samt närmast före 23 kap. 1 § ska införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

Förskoleverksamhet

Utbildningsverksamhet m.m.

Förskola m.m.

1 §

Sekretess gäller i *förskoleverksamhet* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i *förskola, pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola, öppen förskola och sådan omsorg som avses i 23 kap. 5 § skollagen (2010:000)* för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Utbildningsverksamhet för barn och ungdomar

Förskoleklass, grundskola, gymnasieskola m.m.

2 §

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, *gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator*, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, *grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats*, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller på det område

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket *dels* i

som anges i första stycket dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket i andra fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Annan utbildningsverksamhet

Fritidshem m.m.

3 §

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 2 § för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 2 § i annat fall än som avses i första stycket och hos Verket för högskoleservice i

Sekretess gäller i sådan särskild elevstödande verksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats hos fritidshem, i pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för fritidshem och i öppen fritidsverksamhet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Skolbarnsomsorg

Annan utbildningsverksamhet

5 §

Sekretess gäller i skolbarnsomsorgen för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i samma verksamhet för annan uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller hos studie- och yrkesvägledningen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretess gäller i elevvårdande verksamhet i övrigt inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, särskild utbildning för vuxna, utbildningen i svenska för invandrare och folkhögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i annan utbildningsverksamhet än sådan som anges i 1–3 §§ i annat fall än som avses i första stycket och hos Verket för högskoleservice i verksamhet som avser biträde vid antagning av studenter för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den

*enskilde eller någon närstående
till denne lider men om uppgiften
röjs.*

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

25 kap.

13 a §

*Sekretessen enligt 1 § hindrar
inte att en uppgift om en enskild
lämnas från sådan elevhälsa som
avser medicinsk insats till annan
elevhälsa eller särskild elev-
stödande verksamhet i övrigt
inom samma myndighet, om upp-
giften behöver lämnas för att en
elev ska få nödvändigt stöd.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Förslag till införande av skollagen m.m. (U2009/5601/S)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Stockholm, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Skolväsendets överklagandenämnd, Regelrådet (N 2008:05), Göteborgs kommun, Malmö kommun, Skellefteå kommun, Vallentuna kommun, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Riksföreningen för skolsköterskor, Sveriges Läkarförbund, Svenska skolläkarföreningen, Sveriges skolledarförbund.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, Arbetsmiljöverket, Ungdomsstyrelsen, Aneby kommun, Stockholms kommun, Stockholms läns landsting, Akademikerförbundet SSR, Friskolornas riksförbund, Riksförbundet Hem och Skola, Sveriges Elevråd SVEA, Sveriges Kommuner och Landsting och Sveriges psykologförbund har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Lagförslag i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52)

Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100)
dels att 2 kap. och 11 kap. 7 § och 12 kap. 10 § samt 13 kap. 10 § ska upphöra att gälla,
dels att 2a kap. 3 § och 2b kap. 7 § och 9 kap. 2, 8, 8b och 16b §§ samt 15 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas ett nytt kapitel, 2 kap. och tio nya bestämmelser, 2a kap. 3a–3j §§ av följande lydelse.

2 kap. Den kommunala organisationen för skolan

Ledningen för skolan

1 § Varje kommun och landsting ska som styrelse för sitt offentliga skolväsende utse en eller flera nämnder.

För en sådan nämnd gäller vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna om självförvaltningsorgan i 7 kap. 18–22 §§ ska dock inte tillämpas i fråga om uppgifter för vilka ansvaret enligt denna lag eller andra bestämmelser ankommer på nämnden eller någon annan.

2 § För ledningen av utbildningen i skolorna ska det finnas rektorer. Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Läraryrket

3 § Behörig att undervisa i det offentliga skolväsendet är den som har en lärarexamen avsedd för den undervisning läraren ska bedriva och som har en sådan legitimation för yrket som avses i 6 §.

Den som saknar legitimation men genomgår provårstjänstgöring enligt 5 § får undervisa utan särskilt beslut enligt 4 § fjärde stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilken lärarexamen som krävs för att vara behörig att undervisa i olika delar av det offentliga skolväsendet.

4 § Kommuner och landsting är skyldiga att för undervisningen använda lärare som är behöriga enligt 3 § första eller andra stycket.

Undantag från skyldigheten i första stycket får göras endast om behöriga lärare inte finns att tillgå eller det finns något annat synnerligt

skäl med hänsyn till eleverna. En lärare som inte är behörig får under högst ett år i sänder bedriva undervisning.

Den som ska bedriva undervisning utan att vara behörig ska vara lämplig och i första hand ha utbildning motsvarande vad som krävs enligt 3 § första stycket.

Beslut om att för undervisningen använda en lärare som avses i tredje stycket ska fattas av skolans styrelse. Sådant beslut behövs dock inte om användandet endast är kortvarigt.

Varje kommun och landsting ska sträva efter att för undervisningen i gymnasieskolan, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning anställa lärare som har forskarutbildning.

Lärarytelse

Beviljande av legitimation

5 § En lärare får anställas för högst ett år för att genomföra praktisk tjänstgöring för att erhålla legitimation för yrket (provår). En anställning för att genomföra provår får förlängas om det föreligger särskilda skäl, dock längst med ett år.

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska lämna närmare föreskrifter om provårets utformning och innehåll.

6 § Den som avlagt sådan lärarexamen som avses i 3 § och som därefter fullgjort provår kan efter ansökan få legitimation för yrket.

Legitimation får inte meddelas om förhållandena är sådana att en legitimation vid en prövning enligt 15 § hade återkallats om sökanden hade varit legitimerad.

7 § En lärare med utländsk lärarexamen kan få legitimation för att utöva yrket i Sverige om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar de krav som anges i 6 §. Högskoleverket bedömer om kraven för legitimation är uppfyllda.

Statens skolverk prövar en ansökan om legitimation. Om sökanden har en utländsk lärarutbildning ska Högskoleverkets yttrande bifogas ansökan.

En lärare som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få legitimation endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs.

8 § Beteckningen legitimerad lärare får endast användas av den som innehar legitimation.

9 § En lärare som genomgår provår har under provåret rätt till råd och stöd av en legitimerad lärare.

Anställning utan tidsbegränsning

10 § Endast den som har legitimation för yrket får anställas utan tidsbegränsning som lärare.

Särskilt kvalificerad lärare samt gymnasielektor

11 § En legitimerad lärare ska efter minst fyra års väl vitsordad tjänstgöring utnännas till särskilt kvalificerad lärare om han eller hon,

1. har bedömts som särskilt skicklig i sitt yrke på grundval av att ha genomfört ett väl dokumenterat praktiskt pedagogiskt utvecklingsarbete av relevans för yrkesrollen eller

2. har avlagt minst licentiatexamen eller motsvarande inom ett huvudområde som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller på annat sätt ryms inom begreppet utbildningsvetenskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska lämna närmare riktlinjer för bedömningen enligt första stycket 1.

12 § En legitimerad lärare som är behörig att undervisa i ämnen med huvudsakligen teoretisk inriktning i gymnasieskolan och som avlagt doktorsexamen inom ett huvudområde som helt eller i huvudsak motsvarar ett sådant undervisningsämne som läraren är behörig i ska efter ansökan kunna utnännas till gymnasielektor.

13 § Statens skolverk ska pröva en ansökan från en lärare om att utnännas till särskilt kvalificerad lärare respektive gymnasielektor.

14 § Endast den som utnämnts till särskilt kvalificerad lärare eller gymnasielektor får använda respektive benämning.

Återkallelse av legitimation

15 § En legitimation ska återkallas om den legitimerade,

1. genom grov oskicklighet eller på annat sätt visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket,

2. på grund av sjukdom eller liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredställande eller

3. själv begär att legitimationen ska återkallas.

I ett ärende enligt första stycket får legitimation återkallas för tiden fram till dess frågan om återkallelse har prövats slutligt om det finns sannolika skäl för återkallelse och det är påkallat från allmän synpunkt.

Ett beslut enligt andra stycket gäller i högst sex månader. Om det finns särskilda skäl får beslutets giltighetstid förlängas med högst sex månader.

16 § Har en legitimation återkallats kan en ny legitimation beviljas efter ansökan om förhållandena medger det.

17 § Frågor enligt 15–16 §§ prövas av en särskild nämnd vid Statens skolverk. Nämnden ska benämnas Lärarnas ansvarsnämnd.

18 § Frågor enligt 15 § tas upp efter anmälan av den statliga myndigheten med ansvar för skolinspektionen eller på ansökan av den legitimerade själv. Frågor enligt 16 § tas upp på ansökan av den berörde.

Lärarnas ansvarsnämnd

19 § Ansvarsnämnden består av en ordförande och sex andra ledamöter. Ledamöterna utses av regeringen för tre år. Ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskilda sakkunskaper om och praktiska erfarenheter av skolverksamhet och lärarens uppdrag.

För ordföranden ska för samma tid utses en ställföreträdare. Ställföreträdaren ska vara eller ha varit ordinarie domare. För övriga ledamöter ska det finnas ett tillräckligt antal ersättare som ska utses för samma tid som ledamöterna.

20 § Ansvarsnämnden är beslutför med ordföranden och fyra andra ledamöter närvarande.

21 § Förfarandet inför ansvarsnämnden är skriftligt. Nämnden ska hålla muntlig förhandling om enskild part begär det och det inte är uppenbart att skäl för förhandling saknas.

Överklagande, m.m.

22 § Ansvarsnämndens beslut enligt detta kapitel får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Ansvarsnämndens slutliga beslut får överklagas av den statliga myndigheten med ansvar för skolinspektionen för att tillvarata allmänna intressen eller av en enskild om beslutet har gått denne emot.

23 § Statens skolverks beslut enligt detta kapitel får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om beslutet gäller,

1. legitimation enligt 6 §,
2. utnämning av särskilt kvalificerad lärare enligt 11 §, eller
3. utnämning till gymnasielektor enligt 12 §.

Andra beslut av Skolverket enligt detta kapitel får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

24 § Avgift får tas ut för att pröva ansökningar om legitimation och om att utnännas till särskilt kvalificerad lärare respektive gymnasielektor. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer fastställer avgiftens storlek.

25 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska föra ett register över legitimerade lärare och lärare som genomgår provår.

Studie- och yrkesorientering

26 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesorientering i det offentliga skolväsendet ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller dessa krav får anställas för studie- och yrkesorientering för högst ett år i sänder.

Kompetensutveckling

27 § Varje kommun och landsting ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Kommuner och landsting ska vinnlägga sig om en planering av personalens kompetensutveckling.

28 § Kommuner och landsting ska se till att lärare, förskollärare och fritidspedagoger som undervisar har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för det offentliga skolväsendet, särskilt de föreskrifter som anger målen för utbildningen.

Skolplan

29 § I alla kommuner ska det finnas en av kommunfullmäktige antagen skolplan som visar hur kommunens skolväsende ska gestaltas och utvecklas. Av skolplanen ska särskilt framgå de åtgärder som kommunen avser vidta för att uppnå de nationella mål som har satts upp för skolan.

Kommunen ska kontinuerligt följa upp samt utvärdera skolplanen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2a kap.

3 §

Förskoleverksamhetens uppgift är att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn fostran och omvårdnad. Skolbarnsomsorgens uppgift är att komplettera skolan samt erbjuda barn en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

För bedrivande av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg *skall* det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Barngrupperna *skall* ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna *skall* vara ändamålsenliga.

För bedrivande av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg *ska* det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. *För förskolan anges särskilda krav i 3a §.*

Barngrupperna *ska* ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna *ska* vara ändamålsenliga.

3a §

Behörig att ansvara för barns utveckling och lärande i en barngrupp i förskolan är den som har en examen med inriktning mot förskolan och som har legitimation för yrket.

Endast den som är behörig enligt

första stycket får anställas utan tidsbegränsning som förskollärare.

Saknas behöriga förskollärare eller föreligger det synnerliga skäl med hänsyn till barnen får annan som är lämplig förordnas för att under högst ett år i taget ansvara för barns utveckling och lärande i en barngrupp i förskolan. Beslut om undantag ska fattas av skolans styrelse. Sådant beslut behövs dock inte om användandet endast är kortvarigt.

Utöver vad som anges i första och andra stycket kan det finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas.

3b §

I frågor om legitimation gäller utöver vad som anges i 3c–3j §§ även vad som i 2 kap. 15–23 §§ föreskrivs för legitimerade lärare.

3c §

En förskollärare får anställas för högst ett år för att genomföra provår. Anställningen för att genomföra provår får förlängas om det föreligger särskilda skäl, dock längst med ett år.

3d §

Den som avlagt sådan examen som avses i 3a § och som därefter fullgjort provår kan efter ansökan få legitimation som förskollärare.

3e §

Beteckningen legitimerad förskollärare får endast användas av den som innehar legitimation.

3f §

En legitimerad förskollärare ska efter minst fyra års väl vitsordad tjänstgöring utnämnas till särskilt kvalificerad förskollärare om han eller hon,

1. har bedömts som särskilt skicklig i sitt yrke på grundval av att ha genomfört ett väl dokumenterat praktiskt pedagogiskt utvecklingsarbete av relevans för yrkesrollen, eller

2. har avlagt minst licentiatexamen eller motsvarande inom ett huvudområde som helt eller i huvudsak ryms inom begreppet utbildningsvetenskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska lämna närmare riktlinjer för bedömningen enligt första stycket 1.

3g §

Statens skolverk ska pröva en ansökan från en förskollärare om att utnämnas till särskilt kvalificerad förskollärare.

3h §

Endast den som utnämnts till särskilt kvalificerad förskollärare får använda benämningen.

3i §

Avgift får tas ut för att pröva ansökningar om legitimation och om att utnämnas till särskilt kvalificerad förskollärare.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer fastställer avgiftens storlek.

3j §

Den myndighet som regeringen bestämmer ska föra ett register över legitimerade förskollärare och förskollärare som genomgår provår.

14 §¹⁴

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 13 § skall beviljas om verksamheten uppfyller

1. kraven på god kvalitet och säkerhet, och

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 13 § ska beviljas om verksamheten uppfyller

1. kraven på god kvalitet och säkerhet, och

¹⁴ Senaste lydelse 2006:392.

2. de krav som anges i 3 §.

Om verksamheten helt eller till väsentliga del ändras eller flyttas, *skall* nytt tillstånd sökas.

2. de krav som anges i 3 och 3 a §§.

Om verksamheten helt eller till väsentliga del ändras eller flyttas, *ska* nytt tillstånd sökas.

17 §¹⁵

Kommunen skall lämna bidrag till sådan enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnsomsorg som

1. fått tillstånd enligt 14 §, och

2. är öppen för alla barn som har rätt till motsvarande offentliga verksamhet enligt 6–6 b, 8 a och 9 §§, med undantag dels för sådana barn som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för den enskilda verksamheten, dels för fall där kommunen medger undantag med anledning av verksamhetens särskilda karaktär.

Kommunen är inte skyldig att lämna bidrag om verksamheten innebär påtagliga negativa följder för motsvarande verksamhet i kommunen eller om den enskilda verksamheten tar ut avgifter som är oskäligt höga.

Bidraget skall lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Kommunen kan lämna bidrag till annan enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnsomsorg än som omfattas av första stycket, om verksamheten uppfyller de krav som anges i 3 § och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör

Kommunen ska lämna bidrag till sådan enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnsomsorg som

1. fått tillstånd enligt 14 §, och

2. är öppen för alla barn som har rätt till motsvarande offentliga verksamhet enligt 6–6 b, 8 a och 9 §§, med undantag dels för sådana barn som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för den enskilda verksamheten, dels för fall där kommunen medger undantag med anledning av verksamhetens särskilda karaktär.

Kommunen är inte skyldig att lämna bidrag om verksamheten innebär påtagliga negativa följder för motsvarande verksamhet i kommunen eller om den enskilda verksamheten tar ut avgifter som är oskäligt höga.

Bidraget ska lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet. Om ett barn har ett omfattande behov av särskilt stöd, är kommunen inte skyldig att lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Kommunen kan lämna bidrag till annan enskild förskoleverksamhet och enskild skolbarnsomsorg än som omfattas av första stycket, om verksamheten uppfyller de krav som anges i 3 och 3a §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör lämnas med ett

¹⁵ Senaste lydelse 2006:1447.

lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet. belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet.

2b kap.

7 §¹⁶

Utbildning som avses i 6 § *skall* godkännas, om Utbildning som avses i 6 § *ska* godkännas, om

1. den stimulerar varje barns utveckling och lärande och kan ligga till grund för fortsatt skolgång, och
2. den även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Utbildning som bedrivs av en godkänd fristående skola som motsvarar grundskolan eller särskolan *skall* godkännas, om villkoren enligt första stycket är uppfyllda, och om Utbildning som bedrivs av en godkänd fristående skola som motsvarar grundskolan eller särskolan *ska* godkännas, om villkoren enligt första stycket är uppfyllda, och om

1. skolan står öppen för alla barn som har rätt till utbildning inom förskoleklassen, med undantag för sådana barn som det skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter att ta emot för den fristående skolan,

2. skolan för undervisningen använder lärare, *förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och 2. skolan för undervisningen använder lärare *som är behöriga enligt 2 kap. 3 § första eller andra stycket*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *synnerligt* skäl med hänsyn till eleverna, och

3. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen och om antagningen till och ledningen av sådan utbildning.

9 kap.

2 §¹⁷

En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan, särskolan respektive specialskolan *skall* förmedla, *skall* godkännas, om

En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan, särskolan respektive specialskolan *ska* förmedla, *ska* godkännas, om

¹⁶ Senaste lydelse 2002:159.

¹⁷ Senaste lydelse 2002:159.

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla barn som enligt denna lag har rätt till utbildning inom motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet, med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan har minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett lägre elevantal,

5. skolan, om den motsvarar särskolan eller specialsksolan, bereder eleverna de omsorger som behövs,

6. skolan för undervisningen använder lärare, *förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns annat *särskilt* skäl med hänsyn till eleverna, och

6. skolan för undervisningen använder lärare *som är behöriga enligt 2 kap. 3 § första eller andra stycket*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *synnerligt* skäl med hänsyn till eleverna, och

7. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

Ett godkännande kan avse vissa årskurser.

8 §¹⁸

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan *skall* förmedla på nationella eller specialutformade program, *skall* Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 a § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan *ska* förmedla på nationella eller specialutformade program, *ska* Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 a § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till motsvarande utbildning i gymnasieskolan enligt denna lag, med undantag för sådana

¹⁸ Senaste lydelse 2006:391.

ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare *som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *särskilt* skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En fristående skola som avses i denna paragraf får även anordna individuellt program. Skyldighet att ta emot en elev på ett individuellt program finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen *skall* betala till skolan för eleven. Utbildningen *skall* bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen.

En förklaring enligt första stycket *skall* inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

En förklaring om rätt till bidrag *skall* innehålla uppgift om till vilket nationellt program i gymnasieskolan som utbildningen i bidragshänseende *skall* hänföras.

4. skolan för undervisningen använder lärare *som är behöriga enligt 2 kap. 3 § första eller andra stycket*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *synnerligt* skäl med hänsyn till eleverna, och

En fristående skola som avses i denna paragraf får även anordna individuellt program. Skyldighet att ta emot en elev på ett individuellt program finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen *ska* betala till skolan för eleven. Utbildningen *ska* bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen.

En förklaring enligt första stycket *ska* inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En förklaring om rätt till bidrag *ska* innehålla uppgift om till vilket nationellt program i gymnasieskolan som utbildningen i bidragshänseende *ska* hänföras.

8b §¹⁹

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper

¹⁹ Senaste lydelse 2002:159

och färdigheter som gymnasiesärskolan *skall* förmedla, *skall* Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 c § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare *som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *särskilt* skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket *skall* inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

och färdigheter som gymnasiesärskolan *ska* förmedla, *ska* Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 c § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare *som är behöriga enligt 2 kap. 3 § första eller andra stycket*, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat *synnerligt* skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket *ska* inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

16b §²⁰

Bestämmelserna i 2 kap. 4 och 5 §§ om behörighet och anställningsvillkor för lärare, *förskollärare och fritidspedagoger* gäller också för fristående skolor som är godkända enligt 2 § eller har rätt till bidrag enligt 8 eller 8b §.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i första stycket.

Bestämmelserna i 2 kap. 3 och 4 §§ om behörighet och i 2 kap. 10 § om anställningsvillkor för lärare gäller också för fristående skolor som är godkända enligt 2 § eller har rätt till bidrag enligt 8 eller 8b §.

11 kap.

²⁰ Senaste lydelse 2002:159.

7 §²¹

För sådan komvux som anordnas av någon annan än en kommun gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 4–7 §§.

12 kap.

10 §²²

För sådan särsvux som anordnas av någon annan än en kommun gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 4–7 §§.

13 kap.

10 §

För sådan sfi som anordnas av någon annan än en kommun gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 4–7 §§.

15 kap.

2 §

Regeringen får meddela föreskrifter om möjligheter att låta enskilda och andra utomstående svara för enstaka inslag i verksamheten inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

När det gäller utbildning i form av individuellt program får regeringen föreskriva att enskilda och andra utomstående får anordna mer av utbildningen än som följer av första stycket.

Bestämmelserna i 2 kap. 4–7 §§ gäller inte sådan utbildning som med stöd av första eller andra stycket anordnas genom annan än huvudman för det offentliga skolväsendet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och tillämpas på undervisning och förskoleverksamhet som äger rum efter den 1 juli 2010, om inte annat föreskrivs nedan.

2. En lärare som före ikraftträdandet anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 4 § andra stycket i sin äldre lydelse ska till och med utgången av vårterminen 2018 anses som behörig för den undervisning som han eller hon anställts för.

3. En förskollärare ska till och med utgången av vårterminen 2018 anses behörig att bedriva undervisning i förskoleklass.

4. För en lärare som avlagt lärarexamen före lagens ikraftträdande ska vid tillämpning av 2 kap. 6 § i stället för kravet på provår gälla att läraren

²¹ Senaste lydelse 1991:1684.

²² Senaste lydelse 1992:598.

under minst två år motsvarande heltid efter den 1 januari 2000 undervisat i de ämnen eller årskurser läraren har utbildning för. Detsamma ska gälla för en sådan lärare som avses i punkten 2.

5. För en förskollärare som avlagt examen före lagens ikraftträdande ska vid tillämpning av 2a kap. 3d § i stället för kravet på provår gälla att förskolläraren under minst två år motsvarande heltid efter den 1 januari 2000 bedrivit pedagogisk verksamhet i förskolan.

6. En lärare som enligt 2 kap. 4a § i dess tidigare lydelse fått behörighetsbevis av Högskolverket ska vid tillämpningen av 2 kap. 6 § jämföras med den som har lärarexamen. Vad som i punkten 4 föreskrivs ska även gälla för en sådan lärare.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:802) om
entreprenadförhållanden inom skolan

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan att 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

För undervisning som bedrivs med stöd av 1 eller 2 § gäller inte bestämmelserna i 2 kap. 3 § skollagen (1985:1100). I stället gäller att för undervisningen skall användas lärare som har kompetens för den undervisning de skall bedriva.

För undervisning som bedrivs med stöd av denna lag gäller bestämmelserna i 2 kap. 3–4 §§ skollagen (1985:1100).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

3 Förslag till
lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)¹

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 36 § sekretesslagen (1980:100) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
36 §²

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som överklagats dit samt i Statens skolverks tillsynsverksamhet för uppgifter om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om sekretessen röjs. Sekretess gäller dock inte nämndens eller verkets beslut i ett ärenden.

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som överklagats dit *och hos Lärarnas ansvarsnämnd* samt i Statens skolverks tillsynsverksamhet för uppgifter om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om sekretessen röjs. Sekretess gäller dock inte nämndens eller verkets beslut i ett ärenden.

I fråga om uppgifter i allmänna handlingar gäller sekretess i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2006:854.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:159) om
ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100) att punkterna 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (2002:159) om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Ett godkännande enligt 2 kap. 7 § eller 9 kap. 2 § som har meddelats före ikraftträdandet skall fortsätta att gälla till dess Statens skolverk beslutar om något annat. *För sådana skolor skall villkoren i 2b kap. 7 § andra stycket 2 respektive 9 kap. 2 § första stycket 6 inte tillämpas.*

3. En fristående skola som vid ikraftträdandet har rätt till bidrag enligt 9 kap. 6 a, 8 eller 8b i dess äldre lydelse har rätt till bidrag enligt motsvarande nya bestämmelser till dess Statens skolverk beslutar om något annat. *För sådana skolor skall villkoren i 9 kap. 8 § första stycket 4 respektive 8b § första stycket 4 inte tillämpas.*

Föreslagen lydelse

2. Ett godkännande enligt 2 kap. 7 § eller 9 kap. 2 § som har meddelats före ikraftträdandet ska fortsätta att gälla till dess Statens skolverk beslutar om något annat.

3. En fristående skola som vid ikraftträdandet har rätt till bidrag enligt 9 kap. 6 a, 8 eller 8b i dess äldre lydelse har rätt till bidrag enligt motsvarande nya bestämmelser till dess Statens skolverk beslutar om något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Stockholms län, Datainspektionen, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, Statens institutionsstyrelse, Handikappombudsmannen, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Statens skolverk, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Myndigheten för skolutveckling, Nationellt centrum för flexibelt lärande, Högskoleverket, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Centrala studiestödsnämnden, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Kungliga Tekniska Högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstad universitet, Växjö universitet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Högskolan i Borås, Högskolan i Dalarna, Högskolan på Gotland, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kalmar, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Konstfack, Kungliga Musikhögskolan, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Södertörns högskola, Högskolan i Jönköping, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sametinget, Arbetsförmedlingen, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Botkyrka kommun, Gislaveds kommun, Göteborgs kommun, Karlskrona kommun, Karlskoga kommun, Krokoms kommun, Lomma kommun, Malmö kommun, Nynäshamns kommun, Osby kommun, Oskarshamns kommun, Piteå kommun, Ragunda kommun, Skellefteå kommun, Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Sölvesborgs kommun, Uppvidinge kommun, Övertorneå kommun, Internationella engelska skolan Enskede, Kunskapsskolan i Sverige AB, Pysslingen förskolor och skolor AB, Handikappförbundens samarbetsorgan, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarnas Riksorganisation, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska Kommunalarbetsareförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Friskolornas Riksförbund, Föräldraalliansen Sverige, Lärarutbildningskonventet, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Delegationen för romska frågor och Svenska Tornedalingarnas Riksförbund.

Utanför remisslistan har dessutom Stockholms Musikpedagogiska Institut, Riksförbundet För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB), Sveriges Musik- och kulturskoleråd (SMOK), Ulla Lindgren, Historielärarnas Förening, Svenska OMEP, Föreningen Svenska Läromedel, Varbergs Kulturskola, Lärarförbundet (Göteborgs lokalavdelning), Lärarförbundets studerandekommitté, Sveriges Universitetslärarförbund (SULF), Hantverkarnas Riksorganisation (HR), Sveriges Vägledarförening, Lärarnas Riksförbund Studerandeförening, Eva Jornedal och Stockholms universitets studentkår inkommit med yttrande.

Skolväsendets överklagandenämnd, Ekonomistyrningsverket, Gymnastik- och idrotts högskolan, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Utbildning till yrkeslärare (U 2008:05), Överklagandenämnden för högskolan, Lärarutbildningsutredningen (U 2007:10), Arbetsmiljöverket, Arboga kommun, Burlövs kommun, Filipstads kommun, Håbo kommun, Ljusdals kommun, Ljusnarsbergs kommun, Sollefteå kommun, Södertälje kommun, Torsås kommun, Älvkarleby kommun, Örebro kommun, Carlsons skola, Göteborgs högre samskola, Häggviks gymnasiesärskola, John Bauergymnasiet (Norrköping), Lundsbergs skola, Norrskens friskola (Luleå), Nova Montessoriskola (Kungsbacka), Stiftelsen Kristofferskolan (Stockholm), Waldorfskolefederationen, Fria förskolors samverkansorganisation, Riksförbundet Hem och Skola, Sveriges elevråd, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Vuxenstuderandes intresseorganisation, Vuxenutbildning i samverkan, Sverigefinländarnas delegation, Judiska centralrådet har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Lagförslag i betänkandet Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)

Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100)

dels att 1 kap. 3 §, 2 a kap. 13–14 a, 16, 17 och 19 §§, 2 b kap. 10 a §, 9 kap. 2, 6, 6 a, 8, 8 b, 16 c §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 9 kap. 19–20 §§, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Allmänna föreskrifter

3 §

Vid sidan av de skolformer som anordnas av det allmänna kan det finnas skolor som anordnas av enskilda fysiska eller juridiska personer (fristående skolor).

Vid sidan av de skolformer som anordnas av det allmänna kan det finnas skolor som anordnas av enskilda fysiska eller juridiska personer (fristående skolor). *Om en kommun har rättsligt inflytande i en sådan juridisk person finns särskilda regler i 9 kap. 19 §.*

9 kap. Fristående skolor

2 §

En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som rundskolan, särskolan respektive specialskolan *skall* förmedla, *skall* godkännas, om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla barn som enligt denna lag har rätt till utbildning inom motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet,

En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan, särskolan respektive specialskolan *ska* förmedla, *ska* godkännas, om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla barn som enligt denna lag har rätt till utbildning inom motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet,

med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan har minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett lägre elevantal,

5. skolan, om den motsvarar sarskolan eller specialskolan, bereder eleverna de omsorger som behövs,

6. skolan för undervisningen använder lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak *skall* bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

7. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

Ett godkännande kan avse vissa årskurser.

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan ska förmedla på nationella eller specialutformade program, ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 a i fråga om utbildningen. Förklaring får dock

med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan har *ett tillräckligt elevunderlag för att långsiktigt kunna bedriva verksamheten*,

5. skolan, om den motsvarar sarskolan eller specialskolan, bereder eleverna de omsorger som behövs,

6. skolan för undervisningen använder lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak *ska* bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

7. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

En fristående skola som drivs av en huvudman där en kommun har ett rättsligt inflytande måste, för att godkännas, även uppfylla villkoren i 19 §.

Ett godkännande kan avse vissa årskurser.

8 §

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan ska förmedla på nationella eller specialutformade program, ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 a § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock

lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till motsvarande utbildning i gymnasieskolan enligt denna lag, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller ytterligare villkor i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

Regeringen får meddela föreskrifter om de ytterligare villkor som avses i första stycket 5.

En fristående skola som avses i denna paragraf får även anordna individuellt program. Skyldighet att ta emot en elev på ett individuellt program finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala till skolan för eleven. Utbildningen

lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till motsvarande utbildning i gymnasieskolan enligt denna lag, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller ytterligare villkor i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket får lämnas en fristående skola som drivs av en huvudman där en kommun har ett rättsligt inflytande bara om även villkoren i 19 § är uppfyllda.

Regeringen får meddela föreskrifter om de ytterligare villkor som avses i första stycket 5.

En fristående skola som avses i denna paragraf får även anordna individuellt program. Skyldighet att ta emot en elev på ett individuellt program finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala till skolan för eleven. Utbildningen

ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen.

En förklaring enligt första stycket ska inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder *för skolväsendet* i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

En förklaring om rätt till bidrag ska innehålla uppgift om till vilket nationellt program i gymnasieskolan som utbildningen i bidragshänseende ska hänföras.

ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om en elev begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med syftet för utbildningen.

En förklaring enligt första stycket ska inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder *på lång sikt* för skolväsendet *eller eleverna* i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

En förklaring om rätt till bidrag ska innehålla uppgift om till vilket nationellt program i gymnasieskolan som utbildningen i bidragshänseende ska hänföras.

8 b §

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasiesärskolan ska förmedla, ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 c § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasiesärskolan ska förmedla, ska Statens skolinspektion förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 c § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. huvudmannen för skolan har förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med ovan angivna villkor,

3. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller

ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller ytterligare villkor i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

Regeringen får meddela föreskrifter om de ytterligare villkor som avses i första stycket 5.

En förklaring enligt första stycket ska inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

4. skolan för undervisningen använder lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna, och

5. skolan uppfyller ytterligare villkor i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket får lämnas en fristående skola som drivs av en huvudman där en kommun har ett rättsligt inflytande bara om även villkoren i 19 § är uppfyllda.

Regeringen får meddela föreskrifter om de ytterligare villkor som avses i första stycket 5.

En förklaring enligt första stycket ska inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder *på lång sikt* för skolväsendet *eller eleverna* i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

16 c §

Den som vill överta verksamheten vid en godkänd fristående skola eller en fristående skola som har förklarats berättigad till bidrag enligt 8 eller 8 b §, ska ansöka om fortsatt godkännande respektive förklaring om fortsatt rätt till bidrag. En sådan ansökan ska bifallas, om den som vill överta verksamheten uppfyller kraven i 9 kap. 2 § första stycket 2, 8 § första stycket 2 respektive 8 b § första stycket 2.

Den som vill överta verksamheten vid en godkänd fristående skola eller en fristående skola som har förklarats berättigad till bidrag enligt 8 eller 8 b §, ska ansöka om fortsatt godkännande respektive förklaring om fortsatt rätt till bidrag. En sådan ansökan ska bifallas, om den som vill överta verksamheten uppfyller kraven i 9 kap. 2 § första stycket 2 *och tredje stycket*, 8 § första stycket 2 *och andra stycket* respektive 8 b §

Ärenden enligt första stycket prövas av Statens skolinspektion. Om ärendet avser en fristående skola som motsvarar specialskolan prövas dock ärendet av styrelsen för specialskolan.

första stycket 2 och andra stycket. Ärenden enligt första stycket prövas av Statens skolinspektion. Om ärendet avser en fristående skola som motsvarar specialskolan prövas dock ärendet av styrelsen för specialskolan.

19 §

För att godkännande enligt 2 § eller förklaring om rätt till bidrag enligt 8 eller 8 b §§ ska meddelas en fristående skola där en kommun äger aktier eller andelar i det bolag eller den förening som anordnar verksamheten eller på annat sätt har ett rättsligt inflytande över huvudmannen krävs, utöver vad som i övrigt föreskrivs i detta kapitel, att

- 1. bestämmanderätten i huvudmannen för den fristående skolan inte enbart tillkommer en eller flera kommuner eller juridiska personer som till någon del ägs av en kommun,*
- 2. samverkan mellan en kommun och en enskild fysisk eller juridisk person är nödvändig för att verksamheten ska komma till stånd och*
- 3. det föreligger särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll eller utformning.*

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en kommuns skyldighet att yttra sig till Statens skolinspektion i ärenden om rätt till bidrag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
 2. För en fristående skola som avses i 9 kap. 19 § och som före ikraftträdandet har godkänts eller förklarats ha rätt till bidrag, ska 9 kap. 19 § inte tillämpas före den 1 januari 2012.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (SOU 2008:122)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Östergötlands län, Domstolsverket, Barnombudsmannen, Konkurrensverket, Myndigheten för handikappolitisk samordning – Handisam, Statskontoret, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Regelrådet (N 2008:05), Borås kommun, Danderyds kommun, Flens kommun, Göteborgs kommun, Halmstads kommun, Jönköpings kommun, Karlstads kommun, Linköpings kommun, Luleå kommun, Lunds kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun, Skellefteå kommun, Skövde kommun, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Södertälje kommun, Täby kommun, Uppsala kommun, Västerås kommun, Växjö kommun, Örebro kommun, Östersunds kommun, Kolbäcksådalens gymnasieförbund, Landstinget i Kronobergs län, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Skolledarförbund, Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Svenska kommunalarbetsförbundet, Friskolornas Riksförbund, Svenska Montessoriförbundet, Almega och Teknikföretagen.

Utanför remisslistan har dessutom Nacka kommun, Utbildningsgruppen inom Göteborgsregionens kommunalförbund och Styrelsen för Göteborgsregionens Internationella skola AB samt Synskadades Riksförbund (SRF) inkommit med yttrande.

Riksdagens ombudsmän, JO, Socialstyrelsen, Skolväsendets överklagandenämnd, Botkyrka, Finspångs, Hudiksvalls, Kils, Orsa, Ovanåkers, Robertsfors, Sandvikens, Staffanstorps och Värnamo kommuner, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Föreningen Sveriges skolchefer (FSS), Riksförbundet Hem och Skola, Sveriges Elevråds Centralorganisation (SECO), Sveriges elevråd (svea), Sveriges auktoriserade utbildningsföretag samt Waldorfskolefederationen har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Utdrag ur förslag till ändring i skollagen (1985:1100)
i betänkandet SOU 2008:27

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

17 a §

Varje kommun ansvarar för att kommuninnevånare som enligt 17 b § har rätt till en viss utbildning och önskar delta i den, får det.

17 b §

Varje kommuninnevånare som är behörig att delta i gymnasial vuxenutbildning enligt 19 § och som har en examen från ett yrkesprogram men inte har uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier har rätt att delta i gymnasial vuxenutbildning i syfte att uppnå en sådan behörighet. Den som har rätt att delta i gymnasial vuxenutbildning enligt första stycket har rätt att delta i sådan utbildning i en annan kommun eller ett landsting om utbildningen finns där och utbildningen inte erbjuds av hemkommunen. I ett sådant fall är hemkommunen skyldig att svara för kostnaderna för elevens utbildning och bestämmelserna i 5 kap. 47 § ska tillämpas beträffande ungdomar fram till och med det första kalenderhalvår det år ungdomarna fyller tjugo år.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkande Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27)

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), Barnombudsmannen, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Ekonomistyrningsverket, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statens skolverk, Myndigheten för skolutveckling, Specialpedagogiska institutet, Skolväsendets överklagandenämnd, Specialskolemyndigheten (Specialpedagogiska skolmyndigheten), Nämnden för Rh-anpassad utbildning, Nationellt centrum för flexibelt lärande, Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Internationella programkontoret, Folkbildningsrådet, Högskoleverket, Överklagandenämnden för högskolan, Centrala studiestödsnämnden, Uppsala universitet (Uppsala universitet har till sitt yttrande bifogat yttranden från ett antal fakulteter: Teknisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden, Medicinska och farmaceutiska fakultetsnämnden, Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden och Utbildningsvetenskapliga fakulteten, samt Uppsala studentkår), Lunds universitet, Göteborgs universitet (Göteborgs universitet har till sitt yttrande bifogat yttranden från ett antal fakulteter: Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Konstnärliga fakulteten, Naturvetenskapliga fakulteten och Humanistiska fakulteten), Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet (Linköpings universitet har till sitt yttrande bifogat yttranden från ett antal fakulteter: Institutionen för kultur och kommunikation, Medicinska fakulteten, Tekniska fakulteten och Områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap), Karolinska institutet, Kungl. tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet, Växjö universitet, Örebro universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Blekinge tekniska högskola, Danshögskolan, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Malmö högskola, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Teaterhögskolan, Chalmers tekniska högskola AB, 2007 års körkortsutredning (N 2006:16), Sjöfartsverket, Luftfartsstyrelsen, Verket för näringslivsutveckling (NUTEK), Elsäkerhetsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Ungdomsstyrelsen, Jämställdhetsombudsmannen, Handikappombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Arvika, Borås, Borlänge, Botkyrka, Degerfors, Finspångs, Gotlands, Göteborgs, Jokkmokks, Jönköpings, Karlstads, Katrineholms, Lycksele, Malmö, Mölndals, Nacka, Norrköpings, Sandvikens, Sollefteå, Skövde, Stenungsunds, Stockholms, Strömsunds, Umeå, Uppsala, Vallentuna, Varbergs och Övertorneå kommuner, Norrbottens och Östergötlands läns landsting, Almega, Industri- och Kemigruppen, Byggnadsindustrins Yrkesnämnd, Elbranschens Yrkesnämnd, Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Forum för livsmedelsindustrin, Friskolornas Riksförbund, Företagarnas Riksorganisation (Företagarna), Föräldraalliansen Sverige, Grafiska Yrkesnämnden, Handelsanställdas förbund, Handikappförbundens samarbetsorgan, Hantverkarnas Riksorganisation, Hästnäringens Yrkes-

nämnd, Landsorganisationen i Sverige, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund (LR), Metallgruppen, Naturbrukets Yrkesnämnd, Plåt- och Ventilationsbranschens Yrkesnämnd, Vuxenutbildning i Samverkan, Riksidrottsförbundet, Skogsbrukets Yrkesnämnd, Svensk Energi AB, Svensk Handel, Svensk Ventilation, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) (SACO har till sitt yttrande bifogat ett yttrande från Naturbrukslärares förening, en delförening inom Akademiker inom jord, skog, trädgård, miljö och nutrition – Agrifack), Sveriges Byggindustrier, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Sveriges Frisörföretagare, Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Universitets- och Högskoleförbund (SUHF), Sveriges Vägledarförening, Sägverkens och Träindustrins Yrkesnämnd (STYN), Teknikföretagen, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Utbildningsrådet för Hotell och Restauranger, VVS-Branschens Yrkesnämnd, Waldorfskolefederationen och Vuxenstuderandes intresseorganisation (VIO).

Dessutom har spontana remissvar inkommit från Estetisk kongress 08, elever vid Kunskapsgymnasiet i Kista genom Margareta Schwartz, Elteknikutbildningen vid Tullängsskolan i Örebro, Företagspoolen Örebro, Anders Paulsen, Lärarkollegiet på barn- och fritidsprogrammet vid Hagagymnasiet i Norrköping, Svenska klassikerförbundet (SKF), Per Ahnegård, Centrala ämnesgruppen för lärare i estetiska ämnen i gymnasieskolan i Norrköping, Svenska Esperanto-Institutet, Birgitta Gustafsson vid Åkrahällsskolan i Nybro, Nyköpings kommun, Kenny Andersson, Agneta Karlsson för Kungsholmens gymnasium/Stockholms Musikgymnasium, Sweboat (Båtbranschens riksförbund), Sveriges Ingenjörer, Karin Thorsander vid Solbergagymnasiet i Arvika, Olof Olsson vid Lerumsgymnasiets BF-program, Samhällskunskapslärare vid Sjödalsgymnasiet i Huddinge, Pia Malmberg-Kronvall m.fl. verksamma vid gymnasiebibliotek i Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar och Kronobergs län, Sveriges FisketurismFöretagare (SeFF), Marianne Grop, Föreningen Svenska Läromedel (FSL), Anders Sköld och Stefan Johansson, Göteborgsregionens kommunalförbund, Branschrådet Svensk Massage, MP-arbetslaget vid Torsbergagymnasiet genom Karin Sandström, Forshagaakademien AB, Sveriges Kristna Råd, Huddinge, Tyresö, Södertälje, Salems, Haninge, Botkyrka, Nynäshamns och Nykvarns kommuner (Kommunerna på Södertörn), Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening och Svenska Fondhandlarföreningen, Klimataktion-Lärarnätverket genom Lars Welander, Afasiförbundet/Talknuten och Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Catarina Nilsson m.fl. vid Jacobsskolan i Hässleholm, BrobyGrafiska Utbildning i Sunne, Nätverk av IV-program i Västra Götaland, Västra Götalandsregionen, Medienätverk Syd genom Ingrid Johansson, Thomas Johansson och Elisabet Ekblom, Kungl. Vetenskapsakademien, Finansinspektionen (FI), Arjeplogs kommun, Framtidsgymnasiet i Sverige AB, VVS Företagen, Kommunförbundet Norrbotten, Nationellt resurscentrum för biologi och bioteknik, Sportheastelsbranschen, Kommunförbundet Jämtlands län (Styrgrupp för utveckling av Vård- och omsorgscollege), Svenska Bussbranschens Riksförbund, Riksföreningen Autism, Nationalkommittén för psykologi vid Kungl. Vetenskapsakademien,

Branschråd Utbildning inom Kommunala Företagens Samorganisation (KFS), Gunnar Einarsson och Joakim Holmberg vid Lerums gymnasium, Internationell inriktning, Musiklärarnas Riksförening, Svenska Flygföretagens Riksförbund (SFR), Svenska Resebyråföreningen, De Handikappades Riksförbund (DHR), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Piteå kommun, Landstinget Dalarna, Eslövs kommun, Föreningen Lärare i Ekonomiska ämnen, Plåtslageriernas Riksförbund (PLR), Naturbruksskolornas Förening, Kylentreprenörernas Förening, Djurbranschens Yrkesnämnd (DYN), VVS Företagen, Svensk Ventilation, Kylentreprenörernas Förening och Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Maskin Levererantörerna, Svenska Transportarbetarförbundet, Programnämnd Barn och Utbildning i Örebro kommun, Den Svenska Nationalkommittén för Geologi vid Kungl. Vetenskapsakademien, Historielärarnas Förening, Norra Västmanlands Utbildningsförbund, Hörselskadades Riksförbund (HRF), Eva Adolphson m.fl. vid Alecta, AMF Pension, Nordea, Länsförsäkringar, Ikanobanken, SEB och Swedbank, Jämtlands Gymnasieförbund, Lotta Nygren, Åre kommun, Vård och omsorgscollege Västerbotten, Biologilärarnas förening, Instrumenttekniska Föreningen (ITF), Sveriges Konsumenter, Civilekonomerna, Sveriges universitetslärarförbund (SULF), Föreningen Sveriges Dövblinda (FSDB) och Dövblind Ungdom (DBU), Svenska Unescorådet, Mats Broberg, Marie Yderland och Lisa Edman vid Fågelviksgymnasiet i Tibro, Sundsvalls gymnasium, Regionförbundet Östam Linköping, Gymnasienämnden i Skellefteå kommun, Skandinaviska Förbundet för Komplementär Medicin, Yrkesrådet för omvårdnadsprogrammet vid Kristinegymnasiet i Falu kommun, Lernia AB, verksamma vid SP idrottsprogrammet vid Katedralskolan i Växjö och Stagneliuskolan i Kalmar, Marina läroverket, Stiftelsen Aktiefremjandet, Bildlärare vid Lars Kaggskolan i Kalmar, Branschföreningen SPOFA Spöfiske (Svenska sportfiskedistributörer i samverkan), Friskolorna Didaktus, IT-Gymnasiet, Rytmus och Vittra, IF Metall, Teaterförbundet, Svenska Fysikersamfundet, Svenskläraryöreningen, Föreningen Social Omsorg, Kristdemokratiska ungdomsförbundet, Branschorganisationen Spa & Hälsa, Geografilärarnas Riksförening, Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU), Ingvar Eriksson, Louise Westerberg, Louise Andersson, Niclas Fock och Maria Hammarén (Stiftelsen Victor Rydbergs skolor m.fl.), Föreningen Rese- & Turismutbildare, Socialdemokraterna i barn- och utbildningsnämnden i Bodens kommun, Ung Företagsamhet, estetlärare och skolledare vid estetiska programmet vid gymnasieskolan Spyken i Lund, Leif Andersson m.fl., Lärarna på det estetiska programmet vid Fässbergsgymnasiet i Mölndal, Nationalkommittén för Geografi vid Kungl. Vetenskapsakademien, Sollentuna kommun, Kronofogdemyndigheten och Konsumentverket, Jan-Ivar Johansson i Luleå, Svenska kommittén för hushållsvetenskap (SKHv) genom Karin Hjalmeskog, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMOK), Lärarnas Riksförbunds Studerandeförening, Anita Källén vid Almåsgymnasiet i Borås, Sveriges Arkitekter, Sveriges Försäkringsförbund, Barn- och utbildningsnämnden i Bodens kommun, Amatörkulturens samrådsgrupp, Sveriges körförbund, MAIS – Musikarrangörer i samverkan, Svensk Teaterunion, Länsteatrarna i Sverige samt Lärarna i naturvetenskapliga ämnen vid Fässbergsgymnasiet i Mölndal. Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Ombudsmannen mot diskriminering

på grund av sexuell läggning (HomO), Gnosjö, Höganäs, Kiruna, Lysekils, Mullsjö, Oskarshamn, Ronneby, Skinnskattebergs, Staffans-
torps och Tranemo kommuner, Skåne län, Stockholms län och Väster-
bottens läns landsting, Fastigo, Föreningen Sveriges Skolchefer (FSS),
IT-företagen, Kommunala Yrkesnämnden, Kylbranschens kompetens-
akademi, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU),
Måleribranschens Yrkesnämnd, Motorbranschens Yrkesnämnd,
Pappersindustrins Yrkesnämnd, Plast- och Kemiföretagen, Riksförbundet
Hem och Skola, SEKO – Facket för Service och Kommunikation,
Servicebranschens Yrkesnämnd, Sjöfartens arbetsgivarförbund, Syn-
skadades Riksförbund, Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag,
Sveriges elevråd – SVEA, Teknikföretagens yrkesnämnd, Transport-
fackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA), TransportGruppen samt
Yrkesnämnden för industrin har beretts tillfälle att avge yttrande men har
avstått från att yttra sig.